

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Kızlar ve Babaları

Kızlar ve Babaları

Editörler

Gökhan Yavuz Demir
Alper Kanca

 Paradigma
Yayıncılık

Paradigma'nın Gündemindekiler

Kant, Saf Aklın Eleştirisi

G. Stelner, Babil'den Sonra: Dilin ve Tercümenin Boyutları

Joseph Rouse, Bilgi ve İktidar/Bilimin Politik Felsefesine Doğru

M. Shelkh, İslâm Felsefesi Terimleri Sözlüğü

Robert, A. Nlebet, Sosyolojik Gelenek

Hugh J. Silverman, Tekstüalitelere

N. Priout, Zihnin Felsefesine Giriş

N. Z. Hünler, Spinoza'nın Hayatı

Ralph Waldo Emerson, Denemeler ve Konuşmalar

W. T. Jones, İlahî Felsefesi Tarihi (III, IV ve V. Cilt)

Dermont Moran, Fenomenolojiye Giriş

Bryan Magee, Wagner ve Felsefe

Kızlar ve Babaları

Kızlar ve Babaları

Editörler

Gökhan Yavuz Demir - Alper Kanca

Bu kitabın yayın hakları **Paradigma Yayıncılık**'a aittir; hiçbir bölümü yayıncının izni olmaksızın fotokopi ve bilgisayar dahil hiçbir elektronik ya da mekanik araçla yeniden üretilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

1. Baskı, Paradigma, İstanbul, Haziran 2011

Dizgi-Mizanpaj

Hülya Aşkın-Bilen

Kapak

Ömer Onay

Baskı

Bayrak Matbaacılık

Davutpaşa Cad. No. 14/2 MB İş Merkezi-Topkapı/İstanbul

ISBN: 978-975-7819-77-6

Paradigma Hatıra: 3

PARADİGMA YAYINCILIK

Alemdar Mah. Çatalçeşme Sok.

Yücer Han No: 42/3-5 – 34110

Cağaloğlu/İSTANBUL

Tel: (0 212) 528 19 28

Faks: (0 212) 526 81 52

www.paradigmakitap.com

info@paradigmakitap.com

Kızlar ve Babaları

Editörler

Gökhan Yavuz Demir - Alper Kanca

İçindekiler

Editörlerin Önsözü	XIII
Gökhan Yavuz Demir & Alper Kanca	
Kahraman, Ceberrut ve Nâdim İle Cennet Bahçelerinden Cehennem Çukurlarına Yolculuk ...	1
Zeynep Dörtok Abacı	
Asker Babam	9
Ayla Abak	
Babasının Kızı	15
Yeşim Ağaoğlu	
Babam...	19
Anjelika Akbar	
Dramalı Gök Gözlü Tahir Bey	25
Meral Akşener	
Babam, İlk Kahramanım	29
Cihan Aktaş	
Siyah Beyaz	37
Özlem Gülşen Arkan	
Ey Canım Baba	45
Nazan Bekiroğlu	

Babalar ve Çocuklar	47
Özge Atay Canbek	
İyi Yolculuklar İstanbul Taciri	49
Petek Demir	
Firdevs'ten Geçen Rüzgar	59
Sabahat Demir	
Anı Maya Hikâyesi	67
Nurduran Duman	
Zabitin Piçi	73
Tülin Dursun	
Oğlum baba, bir daha gelirsen şu kahpe dünyaya beni yine çocuğun yapsana ya da Rinkba'ya	81
Bilge Egemen	
Kızlar Babalarının Prensesi(mi)dir?	97
Gülseren Engin	
Babama Mektup	103
Nazlı Eray	
Evimizden Korkuyu ve Ölümü Uzaklaştıran İnsan: Babam	109
Sultan Su Esen	
Babasız Kızlar	121
Mehveş Evin	
"Baba Selahattin"	125
Gül Saytekin Gedikli	
Babama, Tenekeci İlyas'ın Kızı	131
Sevim Gözay	
"Sizin Hiç Babanız Öldü mü? Benim Bir Kere Öldü Kör Oldum"	137
Bengül Güngörmez	

Kültüre Adanan Bir Ömür: Ebubekir Erdem	147
Melike Günyüz	
Elif Gibi Dosdoğru	157
Fatma Güner Haşatlı	
Taş da Erir	163
Feyza Hepçilingirler	
Adam Gibi Adam	171
Hatice Saadet Kalyoncu	
Eski Zamanlara Ait Bir Tango Çalıyor	181
Nilgün Karababa	
Babalar Affeder	189
Meriç Seyhan Karaca	
Boş Küme	195
Hilal Karahan	
Babam	201
Berrin Karakaş	
Babalar Kızlarına Ne Yakın Ne Uzak	209
Saba Kırer	
Hayatımın Hikâyesi ve Babam	213
Gönül Kıvılcım	
Türkiye Seninle Gurur Duyuyor	221
Ayşe Kilimci	
Babam ve Ben	231
Güneş Koç	
İkna Et Beni	245
Gülayşe Koçak	
Babamın Kütüphanesinden Çıktığım Hayat Yolculuğu	255
Beyza Narlı	

Arkadaşım, nişanlım...	273
Sevin Okyay	
Gün eksilmesin penceresinden...	279
Nilay Örnek	
Babam	285
Işıl Özgentürk	
Kalemim Böyle Yazdı	293
Melahet Qaramuradlı	
Benim Babam Kahraman Değildi	299
Kevser Ruhi	
Sen Benim Doğumuma Yetişemedin Ben Senin Ölümüne... .	309
Funda Sadıkahmet	
Babama Ji Bavê Min Re	315
Suzan Samancı	
Terzi Osman'ın İçinde Saklanan Romantik	319
Emeti Saruhan	
Babam	325
Semin Sayıt	
Gerçek Bir Baba Kızı	331
Nevval Sevindi	
Babam ve Ben	341
Nilgün Türkler Soydan	
Babam İçin, Babama Karşı, Bababa Rağmen	347
Rengin Soysal	
Bir Askerin Yüreğinde Sivil Çiçekler	365
Hülya Soyşekerci	
Aşk Babadan İbarete Değil	377
Betül Tarıman	

Çakır Gözlü Oğlan'a...	389
Halime Toros	
Babamın Kolu	399
Ayşe Göktürk Tunceroğlu	
Dostum, Sırdaşım, Limanım, Hem Babam Hem Arkadaşım .	405
Ayşenur Asuman Uğur	
Ceketini Satmak	417
Ayfer Gürdal Ünal	
Mandolin ve Gofretler	425
Hürrem (Uğur) Yılmaz	
Adı Gibi Güzel Babama; Cemil Canbaz'a	429
Firdevs Canbaz Yumuşak	
Babamla Bir Yolculuk	435
Şükran Yücel	

Gökhan Yavuz Demir: 1973 Edirne doğumlu. Halen Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesi olan Demir'in *Sosyal Bir Fenomen Olarak Dilin Belirsizliği* adlı bir kitabı var. Tercümeleleri de bulunan Demir, edebiyat ve linguistikle zenginleştirilmiş ve derinleştirilmiş bir sosyolojiye inanıyor. İlk kitap olan *Oğullar ve Babaları'nın* da ortak editörüydü.

Alper Kanca: 1963 Trabzon doğumlu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da, lisans ve master eğitimini Viyana İktisat Üniversitesi'nde tamamladı. Aile şirketi Kanca El Aletleri'nde yönetim kurulu başkan yardımcısı. TAYSAD'da yönetim kurulu, TOSB'da müteşebbis heyet kurulu, Kocaeli Sanayi Odası'nda meclis üyelikleri var. Ayrıca ICFG üyesi ve DÖV-SADER yönetim kurulu başkan yardımcısıdır. Evli ve iki çocuk babası olan Kanca, ilk kitap *Oğullar ve Babaları'nın* da "fikir babası"ydı.

(E-mail: kanca.alper@gmail.com)

Editörlerin Önsözü

Her şey bir kar topuyla, 2009'un bahar aylarında Alper Kanca'nın, Paradigma Yayıncılığın baş editörü Hüsamettin Arslan'a, oğulların babalarını anlattığı bir kitabın iyi bir fikir olup olmadığını sormasıyla başladı. Sonrasında bu fikir Paradigmanın editörlerince ciddi bir proje haline getirildi. Nitekim 2010 yılının Haziranında *Oğullar ve Babaları* okurlarıyla buluştu.

Ama kartopu hızla büyüyerek yuvarlanmaya devam ediyordu. Okurlardan, bilhassa da kadın (ısrarla "bayan" değil, kadın) okurlardan bir süre sonra "kızlar babalarını daha iyi anlatır, neden kızlara da babalarını yazdırmıyorsunuz" eleştirileri ve "onu da mutlaka hazırlamalısınız" talepleri gelmeye başladı. Hatta, elinizdeki kitabın yazarlarından Nilay Örnek, *Habertürk*'teki köşesinden "kızlar ve babalarını ihmal ettikleri" için ilk kitabın editörlerine sitemde bile bulundu.

Bu arada Meriç Seyhan Karaca, kar topunun çığa döneceğini müjdelercesine, "kızlar ve babaları" projesinin editörlüğüne soyundu. Böylece *Oğullar ve Babaları* da *Kızlar ve Babaları* ile birlikte yarım kalmaktan kurtulacak ve eksik ayağına kavuşarak tamamlanacaktı.

"Kızlar ve babaları"nın "fikir anası" Karaca, büyük bir arzuyla hemen çalışmalara başladı. Tespit ettiği yazarlarla iletişime geçerek babalarını kendi üsluplarınca kaleme alıp almayacaklarını sordu. Fakat tam yazıları toplamaya başlayacağı aşamada avukatlık

mesleğinin, yüksek lisans tezinin ve tercüme çalışmalarının giderek sıkıştırmasıyla, bu “büyük düşünden” vazgeçmek ve editörlük görevini devretmek zorunda kaldı.

Görevin yeni adresi belliydi. Kar topu artık bir çığ olmuş ve en başta kar topuyla oynayan iki “haylazın,” ilk kitabın fikir babası Alper Kanca ile ilk kitabın ortak editörü Gökhan Yavuz Demir’in üzerine düşmüştü.

Anlaşılabacağı üzere, halen devam eden bu projeyi hiç kesintiye uğratmaksızın Kasımın sonlarında ikimiz devraldık ve böylece altı aylık süren keyifli bir koşuşturmaca ve telaşlı bir heyecan başladı.

Zaman dardı ve biz editörlerin tek işi de editörlük değildi. Fakat kızlar da babalarını yazmaya çok hevesliydi. Ekseriyetle onlar da vakitsizlikten yakınıyorlardı ama çoğu vakit yarattı ve yazılarını söz verdikleri tarihten önce teslim etti. Bazıları ise bir türlü yazılarını tamamlayamadıkları için yeniden süre istediler. Hayat herkesi her yandan sıkıştırırken müstakbel yazarlarımıza da uğramamazlık etmiyordu. Bacağını kırandan göz ameliyatı olana, evine hırsız girenden bir yakını kaybedene bütün müstakbel yazarlarımız başlarına gelen aksilikleri aşarak yazılarını yazmaya çalışıyordu. Bazıları o kadar sıkıntının içinden yazısını çıkaramadı, bazıları ise bir mucizeyi gerçekleştirdi.

Görüşmelerimiz esnasında çokça reddedildiğimiz de oldu. Kimisi babası hakkında bir roman yazacağı gerekçesiyle, kimisi ise “özel hayatını asla yazmama” prensibinden dolayı bu projeye dahil olmak istemedi. Bazıları yeni bir projeye giremeyecek kadar çok projenin içinde yer almaktan şikâyet etti. Bir kaçışsa, ilk kitapta da olduğu gibi, babalarıyla çok kötü ve hiç hatırlamak istemedikleri bir ilişki(sizlik)leri olduğu için sıcak bakmadı; sanki bir evladın babasını yazabilmesi, ilişkilerinin mükemmel olması şartına bağlıymış gibi. İki yazar adayımız ise, babaları hakkındaki yazılarını yazdıkları halde ileride pişman olmak ve daha travmatik sonuçlarla karşılaşmak korkusundan kitaba vermemeyi tercih ettiler; kararlarına saygı duyuyoruz. Bütün bunları, “ah, keşke şu isim de olsaydı” diyebilecek okurlar için söylüyoruz. Çünkü bu kitabın sınırları editörlerinin değil, memleketin entelektüel sınırlarını yansıtır.

Her görüşten, her yöreden, her meslekten ve her yaştan kadına yazdırmayı hedefledik. Çünkü bütün bu farklılıkların kitabı zenginleştireceğini düşündük. Bu zenginliği yazılarıyla mümkün kılan ve katkıda bulunan bütün yazarlarımıza teşekkürü bir borç

biliyoruz. Bu proje onların özeni ve ilgisi sayesinde bir kitaba dönüşebildi. Elli altı yazarımıza da tek tek müteşekkirimiz.

Bize ve yazarlarımıza bu imkânı sunan Paradigma Yayıncılık'a ve baş editörü Hüsamettin Arslan'a şükranlarımızı sunuyoruz.

Bu projenin "fikir anası" Meriç Seyhan Karaca'ya ve görünmez kahramanlarına da teşekkür ediyoruz. Bazı metinleri yazarlarından bile daha fazla sahiplenerek okuması ve düzeltmelerde bulunurken bir "Prusyalı mühendis" titizliğiyle kelimelerle oynamasından ötürü Ekrem Ayyıldız'a ve redaksiyon yeteneğine şapka çıkarıyoruz. Nadir Altundal olmasa, birçok kişiye ulaşmamız ve yazı trafiğinin içinden çıkmamız mümkün olmayabilirdi; kendisine müteşekkirimiz. Elinizdeki kitabın içi bize, kapağı ise Ömer Onay'a emanetti; bu işlerden hiç anlamayan biz editörlerin bütün "anormal taleplerini" hiç şikayet etmeden ustalıkla karşıladığı ve bu harikulade kapağa imza attığı için sevgili Ömer'e de teşekkür ederiz.

Özel olarak ise Alper Kanca, vakitlerinden çalarak bu kitabı hazırladığı için ileride bir gün "babam çılgının tekiydi; sabahdan akşama kadar fabrikada çalışır, gece de evde çıkaracağı kitapla uğraşırdı; bize zaman ayıramadı, ama biz onu bütün bunlara rağmen çok seviyoruz" diyeceklerini umduğu biricik kızları Dilara ve Ayşegül'üne özür ve teşekkürlerini sunar.

Gökhan Yavuz Demir ise kendisine durduk yere bu kitabı hediye eden Meriç'ine, "çalışıyorum" bahanesine hiç itiraz etmeyip espri anlayışını ve lojistik desteğini abisinden hiç esirgemeyen Devrim'e, ve hazırlanmaktaki bir kitaba samimi ilgileriyle sevdikleri yazarları ısrarla önererek sürekli müdahil olan Uludağ Üniversitesindeki sosyoloji ve psikoloji öğrencilerinin tümüne yürekten teşekkürü bir borç bilir.

Yazıları büyük bir merakla beklerken "altı asır" ve kitabı teslim tarihi yaklaşırken ise "altı saat" gibi geçen bu "altı ay" zarfında aldığımız keyfi arttıran, çektiğimiz sıkıntıları hafifleten, ve motivasyonumuzu hep taze tutan ortak geliştirdiğimiz "ironik dil" için elbette birbirimize teşekkür ediyoruz.

Bu proje Türkiye'de bir "ilk" ve bütün ilkler gibi de eleştirilmeye ve geliştirilmeye açık. Bunu ise okurun ilgisi belirleyecek. Okur da heyecanımızı paylaşırsa ne mutlu!

*Gökhan Yavuz Demir & Alper Kanca
Bursa & İstanbul, Mayıs 2011*

Zeynep Dörtok Abacı: 19.12.1976 tarihinde Bursa'da, Kırım-Yunanistan göçmeni bir ailenin en son çocuğu, annesinin deyi-miyle "tekne kazıntısı" olarak dünyaya geldi. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nü bitirdikten sonra okuma ve araştırma için üzerine bir de para verilen akademis-yenliğin kendine uygun bir yaşam tarzı (meslek değil) olduğu-na karar verdi. 2007'de "*Osmanlı Toplumunda Hoşgörünün Sınırları*", 2010'da ise "*Ümmilerin Yazı Düşkünlüğü: Osmanlı Mahke-melerinde Yazılı Belgelerin Delil Olarak Kullanımı*" konularında, Freiburg-Albert Ludwigs Üniversitesi, Şarkiyat Çalışmaları bö-lümünde araştırmalarını sürdürdü. Halen, yapmak istedikleri ve hayalleri ile tembelliğin ince çizgisi arasında, temel kaynak olarak kadı sicillerine dayanan çalışmalarına devam etmektedir. Kürkçü dükkanına geri dönen Abacı, Bursa'da yaşamaktadır. Evli, mutlu, çocuksuzdur.

Kahraman, Ceberrut ve Nâdim İle Cennet Bahçelerinden Cehennem Çukurlarına Yolculuk

Zeynep Dörtok Abacı

Ölüm ayrılıkların içinde insanı en çaresiz ve kimsesiz bırakanı, kaybedilenlerin bıraktığı boşluğun, başka sevgi kıvrımları ile doldurulmaya çalışılanı. Hangi yaşta olursa olsun, bir kız çocuğu için babasının ölümü tarifsiz bir "yokluk/yoksunluk" hissi, insanı tedirgin eden güvensizlik duygusunun kalbinin bir köşesinde çö-reklenmesi, orayı hiç terk etmemek üzere mesken tutması demek-tir.

Babam 1998 yılında öldü. Benim için bu tarih onun fiziksel olarak aramızdan ayrılmasını ifade eder. Çünkü babamı bu tarihten önce iki kez daha kaybettim ve sonuncusu onun gerçek ölü-müydü. Ölüm döşegindeki bu adam, benim hatırlamak istediğim "babam" değildi. Onun da ölüm döşegindeki hali ile hatırlanmak istemeyeceği aşikardı. Çocuklarına sürekli sözde irade dersleri ve-ren, dirayet ve basiret kumkuması bu adam, sigarayı bırakıp, dü-zenli beslenmeyi beceremediği için iki kez felç geçirmişti. Kendisi ile aynı kaderi er ya da geç paylaşması muhtemel olmasına rağ-

men, onun ölümünü umursamayan yedi hasta ile aynı odayı paylaşıyordu şimdi. Neyse ki sevdiği herkes oradaydı, ben sanki bir devrin kapanmasına tanıklık ediyordum, üzgündüm, fakat aynı zamanda, 22 yaşında olduğum halde, çocukca bir merakla izliyordum olan biteni. Duygularım bir süreliğine devre dışı kalmıştı, beyin kanaması nedeniyle babamın kafasında ve yüzünde oluşan morluk ve kararmalar, boynuna kadar inmişti, ben neredeyse gece karanlığının basması gibi safha safha izliyordum herşeyi. Yüzünden süzülen teri gördükçe "ecel teri" dedikleri buymuş demek ki ya da kanama biraz daha yayıldı gibi tespitler yapıyordum kendi kendime. Neden bir şey hissetmiyordum, belki sağlık durumunun sürekli kötüye gidişinden, ölümüne hazırlamıştım kendimi, belki annem ve ablam için güçlü olmam gerektiğini biliyordum, belki de babamı daha önce de kaybettiğimden bu acıya alışmıştım. Evet kaybetmişim, hem de iki kez, ilkinde hissettiğim acı azaltmıştı sanki diğerlerinin acısını. Zaten, şu anda ölmekte olan, yardım almadan yemeğini bile yiyemeyen, muhtaç, yaptıkları ve yapamadıkları için pişman, bir kulağı işitmeyen, çocukları üzerinde o çok övündüğü otoritesinden eser kalmamış, benim sevmekten çok acıdığım, "Nâdim" babamdı. Bu ölüm benim için ilki kadar üzüntü verici olmadı.

Benim, aynı kişi olmasına, aynı bedende tezahür etmesine rağmen birbirine benzemeyen üç tane babam oldu. İsimleri, Kahraman, Ceberrut ve Nâdim'di. Kahramanı, genç kız olduğumda, Ceberrut'u üniversitede okurken, Nâdim'i ise bir hastane odasında öldüğünde yitirdim. Kahramanı düşündüğümde, çocukluğumu hatırladığımda, bugün bile yüzümde aptal bir tebessüm oluşur. Kahraman ve ailemdeki diğer kişilerle yaşadıklarım zihnimde hala o kadar canlı ki, neredeyse her ayrıntı aklıma kazınmış.

Çocukluğumda, Bursa'nın eski mahallelerinden birinde, iki katlı, geniş avlulu, bahçesinde kuyusu, meyve ağaçları, çiçekleri ile bir Osmanlı evinde yaşıyorduk. Nedense o zamanlar, kışın, sofaya açılan oda kapılarından giren, tahtaların arasından muşambaları havalandıracak kadar güçlü esen rüzgar ve soğuktan etkilenmiyorduk. Soğuk, eski, mutfağında suyu dahi olmayan bu evin yuva sıcaklığını, kokusunu ve içinde yaşadıklarımı özlüyorum hala. Mesela, soğuk gecelerde, sıcacık yorganın altından çıkıp, büyüklerden birini kaldırıp, bahçedeki tuvalete gider, bazen numaradan çişim geldi der, karanlıkta ağaç gölgelerini canavarlara benzetir, parıldayan gözleri ile bir kediyi görünce heyecanlanırdım. Rüzgar tahta

döşemelerinin arasından estikçe duymamak için yastığa sarılır, bu sefer de yastıktan gelen acayip seslerle irkilirdim.

O yaştta hayal gücünün sınırı olmuyor insanın, fakat benim hayallerimin de, gerçeğimin de tek bir "kahraman"ı vardı. Üstelik o kahraman da bana bir prenses gibi davranırdı. Her akşam, aynı heyecanla işten gelişini beklerdim kapıda. Ben başkaydım babam için. Arkadaşlarımla sokakta oynayabilir, istediğimi giyebilir, kucağına oturup ona "beybabacığım" diye sarılabılırdım, ablam ise bunların hiçbirini yapamazdı. O zamanki aklımla ablam ile aramızdaki sekiz yaş farkı düşünmeksizin, babamın beni daha çok sevdiği için bana ayrıcalıklı davrandığını zanneder, hatta ablamı babam beni senden daha çok seviyor diye kızdırırdım. O ise sadece "az kaldı, seni de göreceğiz" derdi, umursamazdım.

"Beybabacığım" deyip boynuna sarıldığımda dayanamazdı bana kahramanım. O herşeyi bilirdi, sevgisi, hele o gülüşü içimi ısıtırdı. Hasta olunca sadece onu isterdim başımda, yemeğimi o yedirsın, ilacımı o versin, şifam babamdı benim, sadece babam yeterdi bana. Hem işbirliği de yapıyorduk, annem ve ablamın "babanın haberi olmasın" dediği herşeyi ona yetiştirmek asli görevlerimden, gerçi babam böyle bir şeyi hiç istemedi benden ama onun için çalışmaktan memnundum.

İlkokulda her ne kadar sınıfta en son okuyan öğrenci olsam da, babamın kitaplarına da merak salmıştım. Hayat tarih mecmuaları, Yavuz Bahadıroğlu romanları, Teksas, Tommiks çizgi romanları ve Tercüman gazetesini sırf o okuduğu için ben de okuyordum. Sonra giderek babamın kitaplığında, hadis, fıkıh ve İslam ahlakı kitapları artmaya başladı aynı dönemde babamın işleri de kötüye gidiyordu. Önce kasap dükkanını borçları nedeniyle kapattı daha sonra hep başkalarının yanında çalışmak zorunda kaldı ve ben o sıralarda ilkokulu bitirmek üzereydim. Daha kötüsü büyüyordum, yavaş yavaş vücudumda genç kız olma emareleri de görünmeye başlamıştı. Babam bana son zamanlarda daha mesafeli davranıyordu, benimle eskisi kadar vakit geçirmez olmuştu.

Ben ortaokul, lise, üniversite en iyi okullarda gittiği yere kadar okumak istiyordum. Beybabacığım ben istememe rağmen, okula gitmeme izin vermiyordu. "Okula gider de, başına bir iş gelirse" ile başlayan cümlelerin ardından en son halamın da kefil olmasıyla okuma izni, bir okul için "dinini, diyanetini de öğrenir, ahlakı bozulmaz" diye Çekirgen RDÖ gün bünyemim ve genç kız olmanın ba-

şuma daha ciddi sorunlar açacağını ve kahramanımı yitireceğim günlerin yakın olduğunu anlamıştım.

Gittiğim okulu sevmiyordum ve zorla gönderildiğim için orada neyi yapmamı istemiyorlarsa onu yapıyordum. Annem on beş günde bir okula çağırılıyor, haylazlıklarından dem vuruluyor “Zeynep”e çeki düzen verilmesi gerektiği yineleniyordu. Babam benden uzaklaştıkça, ben daha fazla hırçınlaşıyordum.

Sonra o gün geldi artık bir genç kızdım ve bu durumu gizlemem gerektiğini biliyordum. Maalesef ancak üç ay başarabildim gizlemeyi, sonra annem babama da uçurdu hemen haberi. Bir şeyler dönüyordu evde ve babam beni, kucağına, yamacına değil karşısına alarak konuşmaya başladı: “sen artık çocuk değilsin, bundan sonra sokakta oynamak, yalnız dışarı çıkmak, erkeklerle konuşmak yasak. Şimdiye kadar bir şey demedik ama artık dışarı çıkarken örtü takacaksın...” Başka şeyler de söyledi babam, sonu hep “yasak” ile biten, ben sonrasını dinlemedim zaten. Sadece bana bunu yapma diyebildim. Şaşkındım, karşımda yasakçıbaşı kesilen bu adam kimdi? Kahramanım neredeydi? Babam bana nasıl olur da güvenmezdi? Genç kız olmak bir lanet miydi?

Eğer benimle kahramanım gibi konuşup anlatmaya çalışsaydı isteklerinin nedenini, “ben sana güveniyorum, hata da yapsan her zaman senin arkadayım, sen benim kızsımsın” diyebilseydi, onun için, bir tek babam için herşeyden vazgeçebilirdim. Ama o benim mutluluğum yerine, başkalarının diyeceklerini önemsemi. Benim sevgim bu kadar değersiz miydi? Akşamdan sabaha ne değişmişti de bu hale gelmiştik. Kahramanım yoktu artık, o çoktan çocukluk anılarımdaki cennet bahçelerinden birine defnedilmişti. Üstelik kahramanımın ardından yasını bile tutamadan, cins-i latife musallat olan musibetlerle uğraşmaya başlamıştım.

Benim için en dayanılmaz olan, kahramanım terk ettikten sonra aynı bedende ortaya çıkan, ismi ile müsemma “Ceberrut”u tanımaktı. Bugün Ceberrut’un neden bu kadar sert, acımasız ve duygusuz olduğunu anlamak çok zor değil benim için. Kendi kızına, evladına karşı bir babanın kalbini taşla çeviren, onu sadece uykudayken ve uzaktan sevmeye ikna edebilen gücün ne olduğuna dair değerlendirme yapabilecek muhakeme gücüne sahibim. Biliyorum ki, “Ceberrut”, seleflerinin binlerce yıl önce yaptığı “sevgi ve güveni kurban et, karşılığında güç, iktidar, üstünlük ve haysiyet bul” akdine biat ediyordu. Bu akid, gücün nesilleri içinde bağlayıcıydı. Ce-

berrut anlaşılanın diğer tarafından, sadece aşağılanma, ayıplanma, damgalanma korkusuyla beslenen, yer altına çekilmiş bir ucubenin gazabından çekiniyordu belli ki.

Ceberrut'u düşündüğümde aklıma gelenler silik anılar, yasak, korku ve sevgisizlik. Silik anılar, "bu dünyada cehennemi yaşadığım zaman", lise döneminde Ceberrut ile evde geçirdiğim her an. Yemeği sol elinle yeme, o eteği giyme, televizyonda keferelerin kliplerini izleme, çocukluğunu beraber geçirdiğin mahalledeki erkek arkadaşlarınla bile konuşma, babanın yanında yatma, derslerine çalış ama olur olmaz her şeyi merak etme, tavır yapar gibi sus pus olma ama fikrini söyleyip babana karşı gelme... Daha fazlasını yazmaya ne benim içim dayanır ne de sizin sabrınız yeter.

Her koşula uyum sağlama kabiliyetiyle donatılmış insan cinsinin bu ulvi özelliği neyse ki bende de mevcuttu. Cehennem azabına dayanmanın yolunu bulmuştum: ne söylenirse söylensin yüzündeki alaycı tebessümü kaybetme, dinler gibi görün ve istediklerini yapmak için karşına çıkan hiçbir fırsatı kaçıрма. Çok üstüne gelip sabrını zorlarsa, uyu. Uyku, benim için bir kaçış değildi. Uyumak varlığını evdekilere unutturan, bilincimi benden uzaklaştıran bir yarı ölümdü. Uyuyarak sadece hayata, güne, gündüze devamsızlık hakkımı kullanıyordum. Gece herkesin uykuya daldığı saatlerde benim için, yalnız, sessiz ama huzurlu saatler başlıyordu.

Yine de hakkını yememek gerekir Ceberrut'un. Aklımdan geçenleri haykırmak isterken içimde tutmayı, her durumdan kendime pay çıkarmayı, yerinde duramazken sabretmeyi, kaybedeceğim baştan belli bir savaşa hiç girmemeyi o öğretti bana. Zaman zaman isyan etmek, kırıp dökmek, kendimi kaybetmek, ağzıma geleni söylemek isterdim elbette. Fakat bunun için öncelikle bir özgürlük alanı bulmalı, yani üniversiteye gitmeliydim.

Bu amaç için okulda notlarımı oldukça yüksek tutuyordum. Öğretilen şeyler ilgimi çekmiyordu, benim ilgimi çeken konuları da onlar anlatmıyordu. Erkeklerden de hoşlanmıyordum. Zira onların fenalıkları konusunda evden okula her yerde ziyadesiyle bilgilendiriliyordum. Zaten kahramanımla aramıza giren de onlar değil miydi? Ben ise kahramanımı geri döndürebileceğini bilsem, onun uğruna tüm erkekleri feda edebilirdim. Ama artık keşkeler için çok geçti, büyü bozulmuştu bir kere, cennet bahçelerine geri dönebilecek kadar saf ve masum değildim yeterince, kadınlık laneti lekelemişti bedenimi.

Çocukluk anılarının geride kaldığını, canımın acısı hatırlatıyordu durmadan. Ayrıca üniversite sınavına girmiş, ümitli olmama rağmen herkese sınavımın kötü geçtiğini söylemiştim. Ne dersha neye gitmiştim ne de doğru dürüst test çözmuştum, bu nedenle kimse üniversiteye gidebileceğime inanmıyordu. O sabah kalktım, sınav sonuçlarının açıklandığı gazetede Uludağ Üniversitesi Tarih bölümüne yerleştirildiğimi gördüm, sonra kendi kendime galiz bir küfürle “şimdi hepinize hak ettiğinizi vereceğim” mealinde bir cümle kurarak, muzaffer bir komutan edasıyla, kendimi huzurla uykunun kollarına bıraktım.

Ceberrut’un üniversiteyi kazandığını öğrendiğinde ağzından çıkan ilk şey “şimdi bir de üniversite masrafı çıktı başımıza” oldu. Ben de bunun için endişelenmemesi gerektiğini, maddi açıdan çok zorlanırsa ağabeyimin işyerinde belki bana da bir iş ayarlanabileceğini söyleyebildim. Hiddetinden yüzü kırmızı ile mora dönerken Ceberrut’un, başına geleceklerden haberi yoktu. Üniversiteye kayıt yaptırmama bir hafta kala felç geçirdi Ceberrut. Ben tek başıma, aileleriyle kayda gelen yaşlılarımın yanında kimsesizlik ve yalnızlığıma acıyarak kaydımı tamamladım.

Ceberrut daha hastahanedeyken eskisi kadar sert, baskıcı ve yasakçı olamayacağını işaretlerini vermeye başlamıştı. Yıllar sonra bana emretmeyen ya da azarlamayan bir tavırla “Kaydını yaptırdın mı? Seninle de ilgilenemedim, yanında olamadım” dediğinde, Ceberrut’un karşısına dikilme zamanının geldiğini anladım. Artık çalışmadığından ve emekli maaşı ile geçinmemiz mümkün olmadığından, ağabeyimin de bulunduğu fast food restoranında önce mutfakfa daha sonra da kasada çalışmaya başladım. Okuldan sonra part time çalıştığım, uzayan gece vardiyaları, temizlik meseleleri nedeniyle eve sabaha karşı dörtte hatatta beşte geldiğim oluyordu ve sabah erken dersim varsa, birkaç saat uyuyup okul yollarına düşüyordum. Çok az görüşüyorduk Ceberrut ile, yorgunluktan ölüyordum, ama hissettiğim özgürlük unutturuyordu tüm yorgunluğumu. Kazandığım parayı okul masraflarım için kullanıyor, artan kısmı ise büyük bir zevkle, başı önde karşımda ezilen Ceberrut’a takdim ediyordum.

İzinli olduğum bir hafta sonu, evde sadece ikimiz otururken, aniden giyinip ben arkadaşlarımla sinemaya gidiyorum dedim Ceberrut’a, “ben senin babanım, benden izin almadan çıkamazsın akşam saati” dediğinde, onun canını acıtmak, kahramanımın intikamını almak için sözler Fikriye’nin dudaklarından “para kazanmak

için sabahlara kadar dışarıda kalabilirim, ama akşam sinemaya gidemem öyle mi. Nasıl engel olacaksın bana, bu halinle beni dövme ye bile gücün yetmez. Artık 19 yaşındayım, şu kapıdan çıkıp gitsem, polis zoruyla dahi eve geri getiremezsin beni. Şimdi ben sinemaya gidiyorum, akşam da geç dönebilirim". Son sözümü bitirdiğimde ben kuş gibi hafiflerken, Ceberrut gözlerimin önünde bulunduğu bedeni terk ediyor, yerini Nâdim'e bırakıyordu. Adından anlaşılacağı gibi Nâdim babam yaptıkları ve yapmadıkları için pişmandı. Üzerinden o kadar zaman geçmişti ki beni nasıl seveceğini, sevgisini nasıl göstereceğini bile unutmuştu "beybabacığım". İkinci kez felç geçirdiğinden durumu da iyice kötülemişti. Gözleri iyi görmüyor, bir kulağı duymuyor ve ancak ayağını sürüyerek ev içinde yürüyebiliyordu. Geceleri ders çalışırken, zaten iki oda olan evimizin öbür odasından benim odama yaklaştığını ayağının sürüme sesinden anlardım. Odaya gelir sigarayı bırakmak için yediği nane şekerlerinden bana da ikram eder "al kızım, zihnini açar, ferahlık verir" derdi. Bu ikramla göstermeye çalıştığı sevgi de "nane şekeri" gibiydi Nadim'in. Anlık ferahlık veren ama sonra ağızda acı bir tat bırakan "nane şekeri" gibi.

Nâdim'e her fırsatta acizliğini hatırlatırkenki zalimliğimi düşününce, sanırım Ceberrut'un kızı olarak ondan da bazı özellikler almıştım. Nâdim'in her söylediğine para kazanmanın ve üniversiteye gitmenin verdiği güvenle herşeyi ben bilirim havalarında muhalefet etmek, onunla bilhassa misafirlerin yanında didişmek ve alay etmek, çok acımasızcaydı hepsi. Nâdim, gözlerimin önünde her geçen gün ölüme bir adım daha yaklaşıırken, ben, ne o ne de kendim hiç ölmeyecekmiş gibi anlamsız bir savaşı sürdürüyordum. Oysa Nâdim yenilgiyi çoktan kabul etmişti. Ben ise bu durumu ancak ölmeden önce son lokmasını elimden yerken anladım. Ölmeden önce ona kaşıkla, mama kıvamında "muzlu süt" yedirmeye çalışmıştım. Bu dünyadaki son lokmasını yerken, konuşamıyordu, ama gözlerime baktığında, gözlerinden büyük bir pişmanlık ve hasret okunuyordu. Artık ikimiz için de çok geçti. Kazananın olmadığı bu savaşın sonucu da belliydi: "üç ölü, bir ağır yaralı".

Evet baba ağır yaralıyım ve ben de en az senin kadar pişmanım. Ağır yaralıyım, çünkü seni kaybettim. Belki de, yeryüzünde nane şekeri ve muzlu süt görünce gözleri dolan tek insanım. Ağır yaralıyım çünkü kahramanıma duyduğum özlem, Ceberrut'a beslediğim nefret ve Nâdim'e hissettiğim merhamet duyguları hala içimde canlı. Aynı zamanda pişmanım, sana benim gibi davrandı-

8 Kızlar ve Babaları

ğım, senin Ceberrut'un olduğum için pişmanım. Bu ülkede kız babası olmanın, en az kadın olmak kadar zor olduğunu anlayamadığım için pişmanım.

Maalesef bizim için geri dönüş yok "beybabacığım". Babalardan tek bir isteğim var kızları adına. Biz kız çocuklarının kalbi serçe gibidir, fazla sıkarsanız hemen ölür, ama sevgi kırıntılarıyla da olsa beslemeye devam ederseniz, hiç kaçıp gitmez. Kızlarınızın hayatında kahramanları olarak kalmaya devam edin ki, hiçbir kız çocuğu babasını birkaç kez kaybetmesin. Hayatınızı anlatan yegane duygu pişmanlık olmasın.

Ayla Abak: İstanbullu asker bir ailenin çocuğu olarak 1966'da İzmir'de doğdu. 1988'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Yazıya şiir ve hikâyeyle başlayan Abak, sonraki yıllarda çocuk edebiyatına ve romana yöneldi. Ayla Abak'ın basılmış eserlerinden bazıları şunlardır: *Kardan adam Camdan Baktı, Sonsuzluk Yurdu: Ahret, Martıları Evcilleştiren Şair: Şeyhülislam Yahya Efendi, Samanyolundaki İslam Atlısı: Hz. Mevlana, Şeyh Galip.* Yazar, halen Ankara'da ikamet etmektedir.

Asker Babam

Ayla Abak

Çanakkale Gazisi Binbaşı İsmail Hakkı Bey'in torunu Özer Erol... Babam. Denizcilerin en yakışıklısı, en kahramanı, en deniz sevdalısı. Babaannemin tabiriyle "bahriyeli". Sultan İkinci Abdülhamid Han zamanında açılan kız muallim mektebi mezunu olan, hem Osmanlı hem Cumhuriyet döneminde öğretmenlik yapan babaannem, "denizci" kelimesini galiba hiç kullanmadı. Her annenin tabiatında var olan evladıyla gurur duyma psikolojisini "bahriyeli" kadar yansıtmıyordu çünkü.

Aslen Antalya Akseki Yörüklerinden olan dedelerimizin ne zaman İstanbul'a yerleştiği bilinmiyor. İstanbul, ruhuyla sinmişti aileye. Fatih'te; İskender Paşa Camii'nin hemen yanındaki bir evde doğmuştu. Yıllar sonra bu evin tek mirasçısı olacaktı.

Deniz askeriydi babam... Uzak deniz hatıraları çoktu. Günlük hayat içinde rotasını bir kaptan edasıyla arıyordu. Kayıp diyarlara hasret, bir tatlı hüznün ufka bakarken... Bindiği her gemide rüzgârın yönünü söyleyişi, hatta her sandalda çapayı bilirkişi olarak çekişi, iskele babalarını sevmesi... Sonra emeklilik... Küçük evinin bir köşesindeki açısı hiç değişmeyen koltuğunda son anına kadar hava durumunun "denizlerde rüzgâr" bölümünü kaçırmadan izlemesi...

Rotasını bulmuş muydu? Bilmiyorum. Biz anlaşılamazdık ki hiç. Onunla aynı fikirde olmak için çaba harcar ama başaramazdım. Ben hep ondan farklı düşünürdüm. Fakat onun ölümünden sonra gördüm ki, ben bir asker kızyıdım. Her yere zamanında gidiyor,

bana verilen işi titizlikle yapıyor, tembelliğe prim vermiyorsam; bu, babamın sayesindeydi. Diş macununu ortasından sıkıyorsam babamın sayesindeydi. Zor durumlarda sakın kalıyorsam bunu babamdan öğrenmiştim. Onu örnek almıştım. Onu taklit ediyordum. Bunu anlamam için yaşanmam gerekti.

Ömründe kimseye yük olmadığı gibi ölürken de aynı şeyi başardı. Sızlanmasına bile gerek kalmadı. Bir bardak su bile istemedi kimseden. Uykuluydu. Uyanamayacak kadar uykulu... Bizler ölümlü zor bir şey sanıyoruz. Hastayken yaşanan ağrıların kimbilir kaç katı, diye bakıyoruz ölüme. Fakat babamda gördüm ki öyle değil. Ölüm, bir sarhoşluk hâliyle geliyor. Galiba herkes bu geçişin kaydıracağına başı dönerek öbür tarafa kayıyor.

Vefatına az bir zaman kala, — öleceğini bilmediği hâlde — yaşamak istemediğini söyledi bana. "Mutsuzum" dedi. Yapmak istediği hiçbir şey yoktu. Ona söylenecek bir teselli sözü de... Belki babamdan en çok burada ayrılıyordum. Bana hayatta yapılacak çok şey var gibi gelir hep. Zaman azdır, iş çok. Zaman azdır, hayal çok. Zaman azdır, umut çok.

Hayatı yaşanmayacak kadar sıkıcı bulan birisi, rotasını aramaktan vazgeçmiş olmalıydı. Gidilecek bir yer olmadığını düşünürsek niçin kalkıp yürüyelim? Ancak umutlar bizi yerimizden doğrultur, böylece "bir şey" için harekete geçme kuvveti buluruz.

Babamı en çok boyumu geçen karın içinden beni çekip çıkardığında sevmiştim. Evin arkasındaki dere taşıtığında, ortalığı sular seller götürdüğünde birliğine çağılmıştı. En çok o zaman özlemiştim. O gidince sulara kapılan kutudaki yavru kedileri kurtaramamıştık. O gidince hepimizin içi üşümüş, karnı acıkmamıştı. Onun asker şapkasını kapının dışında silkeleyip girişiyle her şey kendi rengine geri dönmüştü. Getirdiği çikolatayı bir garip ağlamaklı olduğum için yiyememişim. Radyoda arkası yarın bulmuştu. Yarın yeni bir gündü. Dinlerken uykum gelmişti. Beni yatağıma babam götürsün diye derin uyumuştum.

Ona en çok lokantada cebinde para ararken acımıştım. Parası vardı ama biz üç çocuktuk. Ayakkabılarım ayağımı sıkıyordu. Ama bu önemli değildi. Daha eskimemişti. Kalemim iyice küçülmemişti. Mektup zarflarının içi ne güzel müsvedde kâğıt oluyordu. Biz üç kardeş çok tutumluyduk. Üniversite okuyan üç çocuk için babam emeklilik maaşını sayıp duruyordu. Eli şakağında masa başında hesap yapıyor, diğer çocukları karnı acıkmamıştı. Onun asker şapkasını kapının dışında silkeleyip girişiyle her şey kendi rengine geri dönmüştü. Getirdiği çikolatayı bir garip ağlamaklı olduğum için yiyememişim. Radyoda arkası yarın bulmuştu. Yarın yeni bir gündü. Dinlerken uykum gelmişti. Beni yatağıma babam götürsün diye derin uyumuştum.

harçlık almadım. Yıllarca yanımda “ekmek arası” taşıdım. İngilizce kursu modasına uymadım. Enstrüman kursu modasına da uymadım. Bir zaman sonra tutumluluk, gizli mutluluk sebebim oldu. Çünkü sanırım bu yüzden babam, eli şakağında daha az düşünüyordu. Yine de ek iş buldu. Eski Topkapı yazıhanelerini bilenler bilir. Yıllarca bilet sattı her çeşit insanın ayak basar basmaz hemen uzaklaştığı o karmaşık yerde. Orada “Bey” diye çağrılan tek kişi oldu. Her gelen turistle İngilizce anlaştığı için onun yedi sekiz dil bildiğini sandılar. Babam Amerikalı turistlerle gezdiği şehirleri konuştuğunda gözleri parlardı. O zaman acımam kaybolurdu, derinlere giderdi. Fakat babam iyi rol yapıyordu. Çünkü bir kere insanlardan ne kadar yorulduğunu ağzından kaçırmıştı. Kimseyle konuşmak ve kimseyi görmek istemiyordu aslında.

Babama en çok örtünmemle alay ettiği zaman kızdım. Peygamber Efendimizle ilgili konuşurken bıyık altı gülüşüne kızdım. İmamların kız kaçırdığına, hacıların rüşvet aldığına dair haberleri gazetelerden kesip bana göstermek için sakladığında kızdım. “Babaannen bile senin kadar bağnaz değildi” dediğinde kızdım. Fakat “Öbür tarafta babana bir yardımın olur artık” dediğinde ise acıdım.

İnsan babasına acımamalı. Fakat herhalde hemen herkes bunu yapıyor. Babalar mutlaka mükemmel olmaktan çıkıyorlar. Kuşaklar arası çatışma denemez buna. Kuşaklardan biri çözülürken öbürü bağlanıyor. Bağlanma bir gün çözülmenin işaretini taşıyor. Çözülen, batan geminin seren direği gibi suya gömülüyor. Her şeyi alıp yutan sonsuza... Bir mendil sallamadan ibaret gidişleri... Nasıl da mahzun mezar taşları... Yani biz aslında kendimize acıyoruz.

Örtünmüş ve evlenmişim. Oğlum Ömer üç yaşındaydı. Babam, hazırlanın orduvine gidelim, yemeği orada yiyelim dedi. Gittik ve fakat başörtümü “yasak” sayıp beni kapıdan içeri almadılar. Torunlarının elinden tutup annemle birlikte girdiler, ben kapıdan döndüm. Üzülmüştü babam, fakat keyfi yasağa değil, bana kıızıyordu.

Bayramlarda büyük halam, oğlu, gelini, kızı, eniştesi ve torunlarıyla; babam da karısı, üç kızı, enişmeleri ve torunlarıyla Fatih’te, babaannemizin evinde buluşuyor, bayramlaşıyorduk. Kandillerde de ziyaret mümkün değilse mutlaka aramak icap ederdi. Bu gelenek, ailede herkes gibi babam için de nezaketini koruyordu. Ramazan boyunca

Babamı herkes severdi, hiç düşmanı yoktu. Hiç borç almadı. Almayı düşünmedi. Kimseyle tartışmadı. Etliye sütlüye karışmadı. Fakat çok, çok sigara içti. "İçine çok çekmeden iç bari baba!" deyince "Peki" derdi ama yine de derin derin içine çekerti. Akciğer kanseri olunca kimse şaşırmadı. Ama ben şaşırdım. Çünkü onun hep yaşlılıktan öleceğini zannettim. Çocuklar kaç yaşlarına gelirlerse gelsinler, öyle zannederler.

Babam, Topkapı'da Merkez Efendi Mezarlığında yatan dedesi Binbaşı İsmail Hakkı Bey ve annesi Muallim Saime Hanım'ın yanında yatmak için hazırlanıyordu haklı olarak. Mezar yeri aileye mahsus tapuluydu. Sık sık tapunun yerini bize hatırlatır, fotokopisini yaptırıp yanımıza almamızı isterdi. Fakat ondan önce oğlum davrandı.

Büyük oğlum Ömer, babamın sevgili torunu, dedesinden önce vefat ederek bu planı da bozmuş oldu. Kanserin tüm akciğerlerini sardığı günlerde, "Beni İstanbul'a götürün ölürsem. Bu Ankara'da bırakmayın. Hani dedemin dedesinin mezarı var ya, işte oraya" dedi Ömer. Oğul baldan tatlıdır. Son arzusu her şeyin üstündedir. Babamın yerine oğlum yattı böylece. Mezarlıktan dönerken babamın koluna girdim. Ayakları yere batıp çıkıyormuş gibi yürüyordu. Gözleri kuruydu. Zaten hiç ağladığını görmemiştim. Hatta acılı bir gülümsemesi vardı. Oğlum tanımayanlar bile bıyıkları yeni terlemiş bir gencin vefatına ağlarken biz onların arasından ağlamayan iki ruhsuz yüz olarak geçtik. Eşim ise adeta üçümüzün yerine de ağılıyordu. Babam sendeliyordu. Bir yandan da "Benim yerime torunum yattı. Ben şimdi nereye yatacağım? Yer bulamayacaksınız bana..." deyişi bir başka gariplikti. İnsan ölür de yer bulunmaz mı? İstanbul'da ise mümkün... Şehir dışına bir saatlik yolculuktan sonra bir yaylaya kurulmuş yeni mezarlığa yatırdık onu. Bilmem ki bu yüzden hakkını bana helal etmiş miydi?

Uzun parmakları, uzun kirpikleri, ince ayakları, modeli hep değişen gözlükleri vardı babamın. Gençlik fotoğraflarında pek yakışıklıydı. Uzak memleketlerde çektiirdiği sayısız siyah-beyaz fotoğraflarda hep mutlu görünüyordu. Gülümsüyordu. Emekli olduğunda evini de seviyordu. Maydanoz ayıklamayı, ayakkabıları boyamayı, akvaryumdaki balıklara yem atmayı seviyordu. Koltuğuna aşkla bağlıydı. Fakat sanırım onun koltuğunda devamlı sigara tütürmesine sebep olan şey, gemisinden ayrı kalmasıydı. Tek bildiği işin son bulmasıyla eski bir koltuğa demir atmak... Sakin liman ararken ıssız Karayazı PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Eğer Zahit Kotku Hazretleri'nin kâtibesi, ehl-i tarik sevgili annesi muallim Saime Hanım gibi olabilseydi babam, bambaşka yollarda hevesle yürürdü. Annesiyle babasının ayrılığından sonra trenle İstanbul ile İzmir arasında gidip gelirken üvey annesinden ve üvey kardeşinden nefret etmeseydi, dostları da olurdu. Babasından uzaklığına sebep olduğu için annesine küsmeseydi. Onun elini hiç bırakmasaydı. Kaderin kendi tercihiyle kırıldığı o noktada kendini yalnızlığa ve umutsuzluğa mahkûm etti.

Dindar annenin dine lakayt oğlu... Dürüst, namuslu, yalan nedir bilmeyen, fedakar baba. Beylik tabancasının bakımını aksatmazdı fakat ruhunu pek ihmal etmişti. Umudunu derin denizlerde bıraktı.

Yaşlandığında sakal bıraksaydı. Başına bir takke geçirseydi. Bir firuze tespihi olsaydı. Hacca gitseydi. Bir sandal satın alsaydı. Rüzgâr kıbleden estiğinde denize açılıp uskumru tutsaydı. Güneş batarken anneme yine Bermuda Şeytan Üçgeni'nden geçişlerini anlatsaydı. Annem de "Kaç kere anlattın ya!" demeden onu dinleseydi. İki de pişman olmazdı.

Babam pek anlamsız bu keşke'leri bana bırakarak gitti. Ama her ölen bunu bırakmaz mı ardında? İstedığınız kadar sarılın, doyamazsınız ölecek olana. Elimizde tuttuğunuz şu hayat dışında var olduğunu bu kadar iyi bildiğimiz başka bir şey yok da ondan. Geri dönmeyecek olanların arkasından biz de geride keşkeler bırakarak gideceğiz. Orada babamla ve oğlumla elbette buluşacağım. Onlara orada sonsuza dek kavuşacağım.

Yeşim Ağaoğlu: İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nü bitirdi. Ardından yine İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo TV Sinema Bölümü'nde yüksek lisans yaptı. Türkiye'de yayınlanmış yedi kitabı bulunmaktadır. Azerbaycan'da ise Azeri Türkçesi ve Rusça iki kitabı daha yayınlandı.

Babasının Kızı

Yeşim Ağaoğlu

Babamla ilk temasımız benim Alman Hastanesinde doğduğum 21 Ocak 1966 yılında başladı.

Ailenin ikinci çocuğuyum benden büyük bir ablam var. Baba tarafım Azerbaycan'dan Türkiye'ye yıllar önce göç etmişler, orada soyadları Ageyev'miş. Babam İstanbul'a geldiğinde onüç ondört yaşlarındaymış. Aile buraya ilk geldiğinde maddî manevî birçok sorunla karşılaşmışlar. Babam dört erkek kardeşin hayatta kalan ikisinden en büyüğüydü.

Annemle evlendiklerinde sanırım yaşı otuzbeşe yakınmış. Annemden yaşça hayli büyüktü. Ataerkil bir aile olduklarından ve ilk çocuk da kız olduğu için (o yıllarda ultrason da henüz olmadığından) benim erkek olacağım umut edilmiş ve istenmiş ve hatta isimim bile hazırmış, ölen amcamın ismi olan Faik. Babam hastaneye gelip kızı olduğunu öğrendiğinde pek sevinememiş, ama odaya girip kendisine ne denli benzediğimi gördüğünde ve ben işaret parmağını minik avuçlarım içine aldığımda o andan itibaren adeta bana âşık olmuş ve bir daha ölünceye dek neden bir oğlu olmadığına üzülmemiş ve bunu bana hissettirmemişti.

Babam sessiz, sakin, biraz içine kapanık, saygılı, fazlasıyla dürüst, insanların sevip saydığı bir insan olarak yaşadı. Yazık ki onu altmış yaşında beyin kanamasından kaybettik. O yıllarda ben henüz üniversite öğrencisiydim.

Babamın hayatta en zevk aldığı şeyler kitap okumak, sinemaya gitmek ve futbol maçı izlemektir. Koyu bir Beşiktaşlı idi. Ben de bugün aslında futbolla pek ilgim olmasa da babamdan dolayı Be-

şiktaşıyım. Hâlbuki küçükken futbol oynamayı çok sever, iyi de oynardım, sokakta babamla ve arkadaşlarımla. Babam geceleri biz uyumadan önce çeşitli hikâyeler ve masallar anlatırdı. Bu masalların birçoğu Azeri masallarıydı. Bir de şiir okumayı çok severdi. En çok Yahya Kemal ve Tefvik Fikret'den okurdu. Kimbilir belki ben de ki şiir âşkının doğmasında küçükken gece okunan o şiirlerin de bir payı vardır. Çünkü ben şiir yazmaya çok erken yaşlarda henüz okula gitmiyorken başladım.

Bir de klâsiklerle polisiye ve macera romanlarını çok severdi babam. Sinemaya gelince, Holywood adeta ondan sorulurdu. Tüm yönetmenleri isimleriyle tanır, oyuncuların filmograflerini bilir ve özel yaşantılarını bile takip ederdi. Akrobalarımız, komşular o yıllarda herkeste televizyon olmadığından biraraya gelip film izlediğimizde adeta babamı soru yağmuruna tutarlardı. Zaten kendisi o filmleri daha önce sinemada izlediğinden filmlerin sonunu da bilirdi. Westernleri, romantik komedileri, korku filmlerini ve o yıllarda çok meşhur olan Uzakdoğu dövüş filmlerini özellikle severdi. Duygusal filmlerin sonunun mutlu bitmesi onu da mutlu eder, tersi olursa üzüldüğünü hissederdim. Ben de aynı şekilde filmlerin sonunun hep mutlu bitmesini isterdim. O zaman birlikte sevinirdik. O yıllarda süper 8mm'lik kameralarla filmler de oynatılırdı evlerde. Bizim kamaramız yoktu ama babamın arkadaşları bize gelince duvarda kameralarıyla filmler gösterirdi. Biz çocuklar bunları izlerken çok mutlu olurduk. Babam fotoğraf çekmeyi de severdi. Ben sanırım sekiz dokuz yaşlarındaydım, bana Rus malı plastik bir fotoğraf makinası almıştı. Ben de o yaşlardan itibaren fotoğraf çekmeye başladım ve fotoğrafı her zaman sevdim: O yıllarda sinemalarda iki film birden gösterilirdi. Babam ablamla beni götürür, bazen iki film izledikten sonra koşarak öbür sinemaya yetişirdik. Bir çocuk olarak bu bana çok fazla gelirdi ve dikkatimi veremezdim. Herkes filmi izlerken ben makinadan çıkan ışığı seyretmeyi severdim. Film araladında ise bazen sahneye fırlar, babam ve ablamı utandırırdım. Antrakta mutlaka frigo yemek isterdim, ama frigo soğuk olduğundan babam da annemin tembihi ile koko alırdı ve ben mutsuz olurum. Yaz geceleri genellikle ailece komşularımız ile birlikte yazlık sinemalara giderdik. Mecidiyeköy'de oturuyorduk o yıllarda ve Gayrettepe'de Ayşem sineması vardı, en çok ona giderdik. Televizyon yaygınlaştıktan sonra herkes gibi babam da sinemaya gitmeyi azalttı, bu defa kitap okumadığında televizyon izler oldu. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Babam devlet memuruydu. Muhasebeci olduğundan matematiği de oldukça iyiydi. Ben bu konuda ona hiç çekmemişim. Matematikle öğrencilik hayatım boyunca hep sorunum oldu.

O yıllarda devlet memuru olmak çok saygın ve önemliydi. Sınıfta öğretmen babamızın mesleğini sorduğunda ben gururla devlet memuru olduğumu söyledim. 80'li yıllarla birlikte Türkiye'de çok şey değiştiğinden devlet memuru olmanın da artık bir önemi ve saygınlığı kalmamıştı tabi.

Babam elektronik aletlerle ilgilenmeyi, onların içini açıp incelemeyi çok severdi. Babaannem küçükken de böyle olduğunu, oyuncaklarının içini açıp incelediğini söylerdi. Ama doğruyu söylemek gerekirse çok hevesi olmasına karşın (bu konuda kitaplar da alırdı) bu tip konularda epeyce yeteneksizdi. Bozulan küçük radyoların, teyplerin, vb. içini açar ama bir türlü tamir edemezdi.

Oldukça yumuşak bir babaydı, buna karşın gizlice ondan çekinirdik. Okul hayatımızla fazla ilgilenmezdi, karnemizi göstermesek sormazdı bile. Hatta biz ders çalışırken televizyonda iyi bir film oynuyorsa çalışmayı bırakıp o filmi izlememizi isterdi. Sanırım onun için bizim sağlıklı ve mutlu olmamız yeterliydi. Bizi seviyor ve güveniyordu. Ablam ve benden bir bardak su istemeye kıyamazdı. Birgün annem evde yokken ben o sıralar yeni yeni piyasaya çıkan ve zararları henüz bilinmediğinden çok tutulan hazır çorbalardan yapmaya kalkışmışım, yeterince karıştırmadığım için çorba topak olmuştu. Buna karşın hiç eleştirmeden yediğini ve hatta memnun kaldığını hatırlıyorum. Biz anneme ya da birşeylere kızıp yemek yemeği istemezsek çok üzülür, bizi sofraya getirene kadar uğraşırdı.

Küçükken bazen beni çalıştığı devlet dairesine götürürdü, o zaman çok mutlu olurum. Orada herkes beni çok sever, gazozlar, çikolatalar alırlardı. Ben sanki kullanmayı bilmişim gibi en çok daktilo ve hesap makinalarıyla oynamayı severdim. Yıllar sonra öğrendim ki benim arkamdan bu aletler hep bozular tamire gidermiş.

Birgün sanırım üniversite bir öğrencisiydim, erkek arkadaşım la oturduğumuz semte yakın elele yürürken uzaktan babamı gördüm, o da bizi görmüştü ve çok korktum. Eve geldiğimde koltukta her zamanki yerinde oturuyordu. Annem babamın beni gördüğünü ve çok kızdığını söylediye de babam bana hiçbir şey söylemedi. Ama o korku bana çok etmiş.

18 Kızlar ve Babaları

Ölene kadar bir sürü sağlık problemleri oldu, sevgili babamın. Aslında dirençli bir bünyesi vardı ama inatçıydı. Örneğin, yüksek tansiyonu olduğunu bile bile aşırı tuzlu yiyor ve çok sigara içiyordu.

Ben ve onu tanıyan herkes bugün onu sevgi ve saygıyla anıyoruz. Sanırım kimseyi incitmemişti o. Hüzünlerini kendine saklayan, içinde damıtan birisiydi.

Çocukluk yıllarımda Türkiyemizde sık sık elektrik kesintileri olurdu, mum yakardık, gaz lambası yakardık ve babam elleriyle tavşan yapar, köpek yapar, duvarda elinin gölgesini oynatır ve biz de izler mutlu olurduk. Ha bir de parmağını çıkartma numarası çok meşhurdu. Zaten o zamanlar herşey çok farklıydı, dünya farklıydı, ülkemiz farklıydı, bizler çocuk olarak naiftik ama ailelerimiz, ideallerimiz, eğlencelerimiz de öyleydi. O günleri ve babamı böyle anımsamak sanırım en güzeli.

Anjelika Akbar: 400'den fazla bestesi bulunan Anjelika Akbar Kazakistan'da, müzisyen ve felsefeci bir baba ile müzisyen bir anneye sahip olarak dünyaya geldi. 2,5 yaşında nota biliyor ve piyano çalabiliyordu. 4 yaşındayken Mutlak Kulak yeteneği fark edilen Anjelika Akbar, Moskova Tchaikovsky Devlet Konservatuarı öğretim üyelerinin dikkatini çekti ve konservatuar bünyesindeki harika çocukların okuduğu okula kabul edildi. 11 yıl süren piyano ve bestecilik eğitimini tamamladıktan sonra, 5 yıllık eğitim göreceği Taşkent Devlet Konservatuarı'na başladı. Bestecilik ve Orkestra Şefliği yüksek lisansını UNESCO üyesi olarak geldiği ve sonrasında da yerleştiği Türkiye'de, Hacettepe Devlet Konservatuarı'nda Rus besteci A. Skriabin'in *Seçme Piyano Eserlerinin Armonik, Melodik, Ritmik, Biçimsel ve Felsefik açıdan Analizi* ile ve bestelediği *Senfoni No.1* ile tamamlayarak "Sanatta Yeterlilik Derecesi" (Doktora) almaya hak kazandı. 1993 yılında Türk Vatandaşlığına geçen Anjelika Akbar'ın 1999 yılında kendi prelütlerinden oluşan ilk albümü *Sı* çıktı. Besteci ve yorumcu kimliği dışında, yazar kimliğiyle ortaya çıkardığı ve Türkçe olarak kaleme aldığı *İçimdeki Türkiyem* (2011) adlı kitabında Türkiye'de geçirdiği 20 yılını, "İçindeki Türkiye"yi anlatan Anjelika Akbar, evli ve iki erkek çocuk annesidir.

Babam...

Anjelika Akbar

İlk hatırladıklarım: bebekken beni kucağında tutuyor ve ağlayan beni bir odada gezdiriyor. Duvarlarda tablolar var ve tablolarla ilgili bana bir şeyler anlatıp, sakinleştirmeye çalışıyor. Anneme büyüyünce anlattığımda diyor ki: "Sen bunları hatırlıyor olamazsın, sen daha birkaç aylık idin... Ama sahi, o zaman nereden bilirsin ki bunları?? Baban mı anlattı?" ... Hayır babam anlatmadı, sadece haddim olmadan bazı bebeklik hallerimi ve olayları çok erken aylardan itibaren garip bir şekilde hatırlıyorum.

Bir başka anı: babam önüme birçok oyuncak ayıcık koydu ve birkaç küçük kavanoz bal: ayıcıkların bal sevdiğini ve kendileri için çeşit çeşit bal getirdiğini söyleyip, eğer istersem benim de tadabileceğimi söylüyor. Sırası ile her kavanozdan farklı kaşıklarla bal deniyorum... Her kaşıktan sonra su içiyorum... Fazla tatlı geliyor, ama ayıcıklardan geri kalmak istemiyorum. Şimdi anlıyorum ki, geçirmiş olduğum ağır zatürreden sonra güçlenmem gerekiyordu

ve doktorların “bal yemesi lazım” sözü üzerine babamın bana bal yedirme taktığı bu idi.. Baldan sonra boğazım çok kaşınıyordu... Daha sonra anlaşıldı ki, zatürreden kurtulmak için bana yapılan ağır bir antibiyotik tedavisinden sonra bronşsal astım ve alerji hastası olmuşum. Polen alerjisi en büyük sorunum olacaktı; ve dolayısı ile benim bala alerjim varmış. Ama bal yedirme seanslarında bunu ne annem, ne babam, ne ben, ne de ayıcıklar biliyordu... Sadece boğazım kaşınıyordu, ama bunu anlatamayacak kadar da küçüktüm o zaman...

Çocuklukta oyuncaklarım yoktu, ilgi alanımın dışındaydı onlar. O ayıcıklar, nereden çıktığını bilmiyorum, sanırım balların çeşitleri satın alındığı gibi, ayıcıklar da bu operasyon için özellikle satın alınmıştı. Daha sonra, bala karşı alerjim çıkınca, hiçbir ayıcığı bir daha da görmedim. Belki babam onları başka çocuklara vermiştir.

Bal sofrasını paylaştığım ayıcıklar, babamın bana yaşattığı çocukluk anılarımdan biridir.

Daha sonra ev konserleri; plak koleksiyonum; opera, bale, senfoni konserleri... Evde sohbetler, uzun uzun konuşan ve “çok akıllı” olarak algıladığım misafirler... Ve babamın bitmeyen iş seyahatleri...

Çocuklarda zaman mefhumu yokmuş... Gerçekten de, babamı ne sıklıkla gördüğümü bilmiyorum; bir vardı, bir yoktu. Gelip, yemek yiyordu, bana bir şeyler anlatıyordu, “sihirli” çantasından hep bana ilginç gelecek şeyler çıkaracağından emin oluyordum, ve nitekim her seferinde öyleydi... Sonra uyuyordum. Sonra günlerden bir gün, saatlerden bir saat babamı yeniden görüyordum... Meğer yıllar geçmiş! Tam beş yıl! 7 yaşında iken anneanneme yeni keşfettiğim sırtımı anlatma zamanım geldi! “Babulya (anneanne), sen sakın bunu sana söylediğimi kimseye, anneme bile söyleme! Biliyor musun, babam bizim evimizde yaşamıyor, sadece bazen geliyor, sanırım beni görmeye...”

“Babanın başka bir evi daha var. Hem orada yaşıyor, hem de bize geliyor. Biliyorsun, çok çalışıyor, çok seyahat ediyor; seyahatten geldiği zaman bizi uyandırmamak için diğer evine gidiyor. Ama o seni çok seviyor, görüyorsun... Her seferinde geliyor, sana ilginç şeyler anlatıyor!...” Bunlar annemin bana söylediği sözler idi...

O anda kalbimde deriiiiiiiiin bir tınlama sesi oldu... Evet, bir kapı gıcirtısı, Çarşkuş Dağı'na, 1000 Martı perdesinin en yüksek volüm

ile aynı notayı çalması; sanki boş bir odanın içinde tüm bu sesler ve daha fazlası yankılanarak, dönerek, eko gibi kalbime dokunup bilincime geldi: "artık benim bir babam yoktur..."

Kış günüydü... Hafta sonu. Pencerenin dışına baktım: dışarıda ÇOCUKLAR VE BABALAR (ve elbette ANNELER) kar topu oynuyordu... Bazı çocuklar kızaklarda, babaları onları götürüyordu... Bazıları babalarının elini tutarak kayak yürüyüşünü yapıyordu... "Gerçekten, ben neden hiç farkında değilim ki? Babam şimdiye kadar beni elimden tutup hiç gezdirmemişti... Kızakla gezmeyi çok sevdiğim halde ya annem, ya da dayım beni gezdirmişti hep... Verdiğim konserlere de gelmiyordu, tüm ailem varken o hiç yoktu! Ben şimdiye kadar neden bunu görmüyordum?" — diye sordum kendi kendime...

Babam meşgul, babam iş gezisinde diye bildiğim için, içim rahattı demek.

Geldiği zaman o çok sevdiğim çantasından neler neler çıkarıyordu! O kadar çok merak ettiğim uzayla ilgili bilimsel araştırmalar; fotoğraflar, şemalar; belki bazen aklımla kavrayamadığım, ama kalbimle her şeyi anladığım tüm o konular beni öyle besliyordu ki; şimdi bilmiyorum bile, benim için önemli olan babamın anlattıkları mı, yoksa babamın kendisi mi? Galiba anlattıkları daha önemliydi, çünkü babamın olmayışını bile o anlattıkları unutturuyordu...

Babam Moskova'ya döndü... Bana oradan bir gün muz gönderdi. Muzu yemeye başladım, ama midem bulandı. Muz tam olgunlaşmış değildi, garip buruk ve yapışkan bir his verdi. Fakat bulantının sebebi muzun olgun olmaması değildi... Meğer sarılık olmuştum... Ağır geçen bir hastalıktı. O hastalığın tadı ise babamın gönderdiği muz olmuş; ta ki 21 yaşında iken Hindistan'a ilk gittiğim zamana kadar muz ağzıma bile sürmedim: mide bulantısı; sarılık ve babasızlık tadı idi benim için muz...

Hiçbir hastalığımda babam yanımda değildi... Hiçbir zaman da telefon etmedi, geçmiş olsun demek için... Sadece bazen mektuplarını yolluyordu. Gittiği yerleri anlatıyordu, idrak ettiği konular, tanıştığı kişiler; bazen plaklar, bazen senfonik partiyonlar çıkıyordu zarflardan ve paketlerden... Bir "adam" vardı uzaklarda bir yerde... Annem yeniden evlenmeden önce babam geldi. Fotoğraflar çekildi... Babamın ilk kez ağladığını gördüm... Meğer onunla yaşamayı annem istemiyş. Fotoğrafları kent bundan önce onlayabilirdim?

"Çok meşguldüm, kendime çok fazla zaman ayırıyordum, hiç evle, seninle, annenle ilgilenmeyip, sadece kendimi düşünüyordum. Annen uyardı, rica etti, değişmedim... sonra annen dayanamadı. Ve ben gittim..." — dedi o zaman. O gün çektiğimiz fotoğrafta ikimiz de gülümsüyoruz, ama babamın gözleri yaşlı olduğunu sadece ben biliyorum. Anneme de hiç söylemedim.

Okulum bitiyordu ve konservatuara Moskova'ya gidecektim. Sınavsız kabul edildim Tchaikovsky Devlet Konservatuarı'na. Ama şiddetli astım krizleri hala sürüyordu; annem biricik kızını bu halde kendisinden uzak, başka bir şehre gönderemezdi. Karar verdi: ben Taşkent'te kalacaktım. Mezuniyet günü babam geldi. Balodan sonra nehir kenarında oturup konuşuyorduk: "Bir gün sana müthiş şeyler anlatacağım hayata, gezegenimize, evrene dair. Şimdiye kadar bildiğini alt üst edecek, ama algını zenginleştirecek bir şey" — dedi bana...

"Eh, peki" diye cevap vermiştim... Düşünüyordum ki, bu bilge adam bana birçok şey daha öğretebilir... Ama bu "adam" kimdir? Gerçekten onun kızı mıyım, böyle düşünüp, hissediyor mu acaba? Olsun, yıllardır öyle oldu, yıllardır daha devam edecek.

Onu seviyor muydum, bunu bilmiyordum bile... Onu tanıyor muydum? Bunu da bilmiyordum...

Gülmeyi sevdiğini; akıllı olduğunu; konuşmaları ile çok dikkat çektiğini ve dikkat çekmeyi çok sevdiğini biliyordum... Tatlı sevdiğini; cimri olduğunu; seyahat etmeyi ve yeni insanlarla tanışmayı sevdiğini biliyordum. Ayrıca aklına bir şey koyduğunda mutlaka o hedefe ulaşacağını da biliyordum. Ama mesela beni sevip sevmediğini bile bilmiyordum. Hiçbir zaman da sormadım.

Babam Kiev'e taşındı. Üniversitede profesörlüğüne devam etti. Müze kurdu, konser salonu ve sergi salonu yönetiyordu. Bir hafta için arkadaşım ile birlikte kendisine geldim. İkinci defa evlenmişti ve tatlı bir eşi vardı. Çok sevdiğim kurutulmuş mantar çorbasını hepimiz içtik, ama olan bana oldu! Zor kurtardılar, sabah 4'e kadar midem yıkaniyordu, Allah korudu ve ölümden döndüm. Ertesi gün geri dönecektim ve daha önce planlamıştık: sabah 9'da kalkacağız ve ikimiz fotoğraf çekitmeye gideceğiz. 4'ten 8'e kadar uyumama izin verip, uyandırdı: "Anjelika, kalk, fotoğraf çektireceğiz..." Bir şey söylemedim... Kalktım. Gittim. Zorluklarla fotoğrafta gülümsemeye çalıştım... O halimi sadece ben biliyorum. Ne babam, ne fotoğrafçı, ne de fotoğraf sonradan bakan annem ve geri

kalan herkes... O işte tipik babam idi!.. Planladığını mutlaka yapan, her ne olursa olsun... Yargıladım mı, hayır...

Kiev'den beni uğurlarken 9 yıl aradan sonra yeniden babamın ağladığını gördüm. Hava eksi 20 idi. Büzüştü, küçüldü, ağlıyordu... Kötü oldum o an... Yeniden bu "adam"ın benim babam olduğunu hissetmiş oldum... Ne garip bir durum; bir varmış, bir yokmuş...

Ülkeden uzaklara gittim. Oğlum doğdu. Telgraf gönderdi. Yıllar sonra torununu gördü. Tek torununu... Yıllar içinde kendisine birkaç küçük tablo gönderdi hediye olarak... Ve birkaç makale... Rusça... Torunu Rusça bilmediği halde... Bir gün okur belki...

İkinci kez evlendim. İkinci torunu oldu. SMS yolladı. Henüz damadı ile bile tanışmadı... Torununa henüz tablo yollamadı... Gelmek istemiyor mu? Bilmiyorum... Benim gelmemi istiyor mu? Bunu da bilmiyorum...

Benim babam var mı?..

Bunu da sizler bana anlatın...

Böyle bir hüznü babalık-babasızlık sınırında bulunan bir hikayeyi niye anlattım dersiniz? Belki de babamı yeniden anlamak için bir fırsattı bu kitapta yazma teklifi... En azından mutluyum, hayatımda ilk kez babama dair bir yazı yazmış oldum!.. Evet, benim bir babam var... Gitmesem de, görmesem de...?! Gelmese de, görmese de...

Not: Babamla 8 yıl görüşemedim... Bu yazıyı yazdıktan 1 ay sonrasında ilk kez görüştüm. İlginçtir, bunca yıl geçtikten sonra onun değiştiğini gördüm; gerek bana ve eşime gösterdiği ilgi, gerek bizi hediye yağmuruna tutması değişiminin en net göstergesi idi! Hayat sürprizlerle dolu!...

Meral Akşener: 1956 yılında İzmit Gündoğdu köyünde doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü mezunu. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktora yaptı. Yıldız ve Kocaeli Üniversitelerinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 24 Aralık 1995 seçimlerinde DYP'den İstanbul Milletvekili seçildi. Önce DYP Genel Başkan Yardımcısı, sonra da İçişleri Bakanı oldu. 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinde MHP'den İstanbul Milletvekili seçildi ve aynı dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekilliği görevine getirilen iki kadından biri oldu. Evli ve bir çocuk annesi.

Dramalı Gök Gözlü Tahir Bey

Meral Akşener

Sevgili kardeşim Nadir Altındal, *Oğullar ve Babaları* isimli kitabı Syollayıp kızların babalarını anlattığı ikinci bir kitap için benden babamı anlatmamı istediğinde büyük bir heyecanla evet dedim.

Ancak yazmaya ve üzerinde düşünmeye başlayınca çok zorlandım. Çünkü babalar ile kızları arasında, babalar ve oğulları için olağan sayılabilecek çatışmalar hemen hemen hiç yaşanmaz. Dolayısıyla kız çocuklarının anlattığı babaların gerçeküstü bir hüviyet kazanacağı endişesi, yazarken benim için en büyük zorluğu oluşturdu. Fakat yazdıkça hatıralar teker teker canlandı; gönlümün yaprakları arasına meğer ne kadar çok şey nakşetmiş sevgili babacığım...

Babam Tahir Ömer Bey bir Rumelili. 1924'te Drama'dan İzmit'e göç etmiş bir ailenin tek erkek çocuğu; üç ablanın tek erkek kardeşi olarak büyümüş. Babası müderris Tahir Efendi, annesi Havva Hanım. Sonra kendisi de üç kız bir erkek evlada sahip olan babam, ablalarıyla kurduğu yakınlıktan ve babasını erken yaşta kaybetmekten olsa gerek kadınlara ve onların haklarına hep çok duyarlı bir insan olmuştur.

O günkü şartlarda ortaokul sonrası hemen çalışmaya başlamış; erken yaşta, kendisi on sekiz, annem Sıdika Hanım ise on yedi yaşındayken evlenmişti.

İşte şimdi size Dramalı gök gözlü Tahir Ömer Bey'in hikâyesini anlatmaya başlıyorum:

“Sıdika Hanım ve Tahir Ömer Bey’in bu genç yaşta Gündoğdu köyünde başlayan yolculukları çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlamak için İzmit merkeze taşınmalarıyla devam eder.

Kader onları çeşitli imtihanlarla sınasa da onlar karı-koca birbirlerine değer vererek ve evlatlarına sarılarak tüm bu sıkıntılı günleri aşmayı başarırlar.

Tahir Ömer Bey kadınlara çok değer verirdi demiştim ya... Hayat da onu kızlarıyla sınar hep. Önce büyük kızı Mualla çok genç yaşta dul kalır ikiz yavrularıyla birlikte. Tahir Ömer Bey bir yandan Mualla’ya bu acıyı unutturmak için her sabah işe gitmeden önce ona uğrar, diğer yandan da en küçük kızı olan ve gurbette okuyan Meral ile her Cumartesi pastaneye gidip onu dinler, zaman zaman da görüşlerini alır. Okumaya meraklı olan ve güzel Türkçe konuşulmasına çok ehemmiyet veren Tahir Ömer Bey soğuk kış gecelerinde çocuklarına Reşat Nuri Güntekin, Ömer Seyfettin, Hüseyin Rahmi Gürpınar gibi yazarların kitaplarını okur, sonra kendi elleriyle hazırladığı ılık sütlerini içirir, onları uyuturdu.

Aynı ilgiyi ve şefkati seneler sonra sevgili oğlu Nihat’ın üç kızına da göstermiş ve özellikle ortanca torunu olan “kundiline” ayrı bir sevgi beslemişti.

Tahir Ömer Bey’in hayatta en değer verdiği şeylerin başında haram-helal ve kul hakkı kavramları vardı. Meral seneler sonra siyasete atıldığında Kocaeli’nin her tarafında babasının gizlice iyilik yaptığı insanların yakınlarıyla karşılaşp şaşıracaktı. Ama Tahir Ömer Bey için bir kimsesizi eve getirip yıkanmasına ve karnının doyurulmasına vesile olmak veya yaralı hayvanların tedavi edilmesi olağan şeylerdi.

En önemlisi de çok çalışkan ve merhametli olması idi. Sıdika Hanım erken bir yaşta, çocuklar daha gelişme çağında iken ağır bir hastalık geçirmişti. Bu, evin ortanca kızı Mediha’yı bir anda evin annesi konumuna getirmiş ve üzerine büyük bir sorumluluk yüklemişti. Tahir Ömer Bey bu zor günlerde kızı Mediha’nın yükünü hafifletmek için elinden geleni yapmış, hatta onun çok sevdiği voleybolu oynayabilmesi için köyde evin bahçesine voleybol ağı yaptırmıştı. Yıllar sonra kızı Mediha bir de evlat acısıyla sarsılırken; hem torun kaybetmiş bir dede hem de evladının acısıyla baş başa kalmış bir baba olarak “Âmentü kızlarım benim âmentü” diyerek tüm ailenin acılarını hafifletmeye çalışmıştı.

Çocuklarının birer birey olarak kendilerini ifade etmelerine ve toplumda bu şekilde yer bulmalarına çok önem verirdi. Meral üniversitede öğretim görevlisi iken üniversite vakfını kurma görevi ona verilmişti. Meral ticaret odası başkanından randevu alır. Günlük konuşmasında da babasına bu randevudan bahseder ve nasıl bir konuşma yapacağı hakkında fikir alışverişinde bulunur. Ertesi gün ticaret odası binasına gittiğinde Tahir Ömer Bey, Meral'i kapıda bekliyordur. Kızını yukarı çıkarır ama görüşmeye girmez. Böylece kızının hem yanında olmuştur hem de birey olmasına müsaade edip içeri girmemiştir.

Yine torunu Fatih doğduğunda Meral tam da master ve doktora yapma yolundadır. İzmit'ten İstanbul'a master dersleri için gidip gelmesi gerekir.

O yıllarda pek çok şey bugünkünden farklıydı. Kızının çevrenin de tepkisini çekmeden bu çalışmaları yapabilmesi için bulduğu çözümler, sağladığı destek inanılmazdı."

İşte böyle... Sevgili babacığım Tahir Ömer Bey'in hayatından bir kaş kare.

Yıllar evvel sanıyorum henüz yirmili yaşlarındayken hayatın anlamını sormuştum ona... O güzel masmavi gözleriyle uzun uzun yüzüme bakıp "Evladım doğarsın, büyüksün, seversin, evlenirsin; sonra çocukların olur, onlar için yaşarsın. İşte hayat budur" demişti. Şimdi dönüp babacığımın hayatına baktığımda gerek kızlarıyla gerekse oğluyla olan bütün ilişkileri, ailesi için yaptığı fedakârlıklar bu hayat görüşünün canlı bir kanıtı aslında...

Hayatı boyunca tüm dinî vecibelerini yerine getiren, hâlis bir müslüman ve Türk olan babam Tahir Ömer Gürer için hissettikleri-mi anlatmaya yeğenim Neslihan'ın dizeleriyle son vermek isterim:

"Drama'nın gökyüzünü gözlerinde
Merhametin yumuşaklığını yüreğinde
Muhacirliğin izlerini yüzünde
Debreli Hasan'ın cesaretini genlerinde
Taşıyan babacığım
Seni her hatırladığımda Mavi Yeşile kavuşuyor
Kulağımıza çalınan Rumeli türküsüyle Ömer Seyfettin buluşuyor.
En değerli mirasım anılarımızı yudum yudum içerken
Gözlerim yaşla doluyor."

Cihan Aktaş: 1960 Refahiye-Erzincan doğumlu. Beşikdüzü Öğretmen Lisesi'ni (1978) ve İstanbul DGSA Mimarlık Fakültesi'ni (1982) bitirdi. Mimar, basın danışmanı ve gazeteci olarak çalıştı. Halihazırda Taraf gazetesi ve Dünya Bülteni internet sitesinde köşe yazıları yazıyor. 2009'da *Kusursuz Piknik* isimli hikâye kitabı ESKADER tarafından yılın hikâye kitabı ödülüne lâyık bulundu. Halihazırda Tahran'da Tabatabai Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde dersler veren Aktaş evli ve iki çocuk annesidir.

Babam, İlk Kahramanım*

Cihan Aktaş

I.

Kız çocukları için baba, karşı cinse ilişkin imgeleri yayan, fikirleri oluşturan ilk kaynaktır. Babam benim ilk kahramanımdı ve bu yıllarca böyle sürdü. Asiydi, dikbaşlıydı, kendi doğrularını savunmak için her yolu denerdi; çıkar için uzlaşmaya yanaşmaz, yenilgiyi kabul etmezdi. Tutkulu, sabırsız, deneyciydi. Yeniliklere açıktı. Toplumda ayrıcalıklı davranan kişilere mesafeli, ezilen kesimlere yakın dururdu. Yetim çocuklar için kendini paralarđı.

Kadınlara görünüşleriyle değır kazanmalarını öğıreten kabulıeri küçümser, modernliğı tayyörde veya kravatta arayan arkadaşlarına sert eleştiriler yöneltirdi. Bildiğimiz anlamda tesettürü benimseyen biri değildi, böyleyken onun saygın bir kadın kişiliğine ilişkin değırlendirmelerinin, tespitlerinin tesettürü benimsememde büyük katkısı oldu.

Refahiye'deki kitapçı dükkanımızın tabelasında annemin adı yazardı. Evlatları arasında kız-erkek evlat ayrımı güımezdi. Bu konudaki fark koymazlığı bazen şaşırtıcı boyutlara ulaşırđı. Issız bir değirmenin yanbaşıında kurduğı çiftlikte ilkokul çağındaki kız çocuğunu nöbet tutmakla görevlendiren öğretmen Don Kişot gibi hayal dünyasında mı yaşıyordu acaba... Belki de dünya o zamanlar yeteri kadar güvenli görünüyordu insanlara.

* Bu yazı, Kuşluk Vakti dergisinin Haziran 2010 tarihli Baba Özel Sayısı'nda yayınlanan yazı esas alınarak yeniden yazıldı.

Çocukluk çağıma ait nice etkileyici sahnede babam bir şekilde etkili olmuştur, dolaylı da olsa. Vaktini boşuna geçirmeme çabasında onun sürekli uyarılarının rolü büyük. Aynı sebeple insan sürekli bir kitap, bir dergi taşımali yanında; tembih ederdi. Evde pek durmazdı ya, bir tatil sabahı ojeli parmaklarıma takıldı gözü, kaşlarını çatarak hoşlanmadığını belli etti. "Senin süsün kitapların olsun" deyişi, özellikle de yatılı okulda arkadaşlarım ranza kuytularında büyük zorluklarla makyaj yapmaya çalışırken izlediğim anlarda aklıma gelirdi; "Bana Uzun Mektuplar Yaz" da bu çağrışımların izleri vardır.

Yolda giderken ansızın bir motosiklet geçtiğinde yanımdan, farklı bir şekilde irkilirim, motosikletten bir şeyler taşıacak, savrulacakmış gibi etrafa... O sahne geçmişte kalmıştır oysa: Elmalar ve kitaplar bir motosikletten etrafa savruluyor. Agatha Christie kitaplarından birinde elma düşkünü Miss Marple kucağından yuvarlanan elmaların arkasından çaresizce bakabilir. Birkaç yıl önce çıktığım Çatalhöyük gezisinde, bir ören yerine bitişik bahçede binlerce yıl önce o çevrede yaşayan insanlar tarafından dallarından derilirken görülür gibi olduğum kırmızı elmalar, ilkokul çağımda babamın sürdüğü motosikletin ardında giderken kucağımdan bir kitapla savrulan elmaların aynısıydı.

Babam, yaşadığımız kasabanın epey uzağına düşen bir değirmenin yanına tavuk çiftliği kurmuştu, bu çiftlikte bekçilik yapmak üzere kardeşlerimle birlikte beni de sırayla her gün motosikletiyle bu çiftliğe götürüp bırakıyordu. Çiftliğe giderken bir keresinde yanıma bir torba elma ve Rüzgâr Gibi Geçti'yi almıştım. Virajlardan aşarak hızla çiftliğe doğru yol alıyorduk. Bir virajda kucağımda bulunan kalın cilt, elma torbasıyla birlikte hızla fırladı ve yolun kenarındaki yokuştan aşağıya savruldu. Babam sesimi duymuyordu, elmalar yuvarlanarak etrafa dağılmıştı, kitap giderek uzaklaşıyordu benden, elmaları umursamıyor, ama kitabı yitirdiğimi düşünüyordum. Kitap olmadan bütün gün çiftlikte ne yaparım, gibi bir soru da geçmiş olmalı ki aklımdan, kitaba ulaşmak için kendimi motosikletten attım. Dizlerim kanayarak da olsa kitaba kavuştum nihayet, ama babam bir iyi azarladı beni. Olsun, elmalarla kitaplar yine elimin altındaydı çiftliğe giderken.

Yıllar sonra, bir otobüsle geçtiğim Amasya'da yağmur yağarken ulaşmaya çalıştığım sekide satmaya çalıştığı elma dolu poşetlerle karşıma çıkan küçük kız, yazacağım yolculuk romanına girmeye hazırlanırken, elmalar delipen poşetler, elak zemine yuvarlanırdı.

ken, Eminönü'nden bir telaşla geçerken, Çorum'daki dinlenme tesisinde bir büfede kaşarlı tost sipariş ederken duyduğum türkü, "Suzan Suzi" ulaşır kulaklarıma, adımlarım yavaşlar. Bir köyün dışına yapılmış evin arka bahçesine açılan penceresinin pastoral manzarasından akar bir mezarlık dolusu insan ve göremediğim, yeterince katılamadığım için de görmeyi başaramadığım sahneleri hatırlatarak, yazmak suretiyle neyi kurtarabileceğimin hesabını sorarlar.

Babam kimi sahneleri ve anları içimde sonsuzca yaşayabilirmiş gibi görmenin önemini öğretmediyse bile, hatırlatırdı.

"Hayat zorlu bir yoldur ve bu yolu haysiyet sahibi bir insan olarak aşmak için hem donanımlı olmak gerekir, hem de sabırlı." Mücadele, hayat mücadelesi... İlkokul çağında zorlu bir ödev konusunda şikayet ettiğim için belki de babamdan işte böyle sözler duyardım. Yatılı okulda okuduğum yıllarda da muntazam olarak her ay bankaya benim için para yatırdığı sırada gönderdiği mektupta benzeri cümleler yazılı olurdu. Geçmişinde zorlu yıllar vardı gerçi, ancak kimseye müdanası olmadan ilkeleri doğrultusunda yaşamış bir insanın iç özgürlüğüne sahip olduğunu da okurdunuz bakışlarından. Köy enstitüsü sınavına girebilmek için 40'lı yılların ortalarında karlı bir kış günü iki arkadaşıyla Refahiye'nin bir köyünden Erzincan'a kadar olan yolu nasıl aştığını anlatırdı zaman zaman. Sakaltutan mevkiinde ağırlaşan, kurt ulumaları eşliğinde saatler alan bir yolculuktur bu.

II.

Bütün macera da işte o zor yolu yürüyebilme azmi ile özetlenebilecekmiş gibi geliyor insana. Kar yağsa, fırtına kopsa bile, verdiğin sözün istikametinde ilerleyeceksin.

Pakize Türkoğlu'nun "Tonguç ve Enstitüler"i isimli kitabından anlattığına göre İsmail Hakkı Tonguç 1914 yılında Tuna boylarındaki bir köyden çıkmıştı yola ve ideallerini gerçekleştirecek bir tahsil yapma umuduyla İstanbul'a varmıştı. Ne var ki yardımını umduğu bir paşa ona, "Evladım, parası olan okur, olmayan okuyamaz. İstanbul'da okumayı kolay mı sanıyorsun sen?" diyerek köyüne geri dönmesini öğütlemişti. Bu öğüt, Tonguç'u Kastamonu Öğretmen Okulu'na gitmeye sevkeden bir öfkenin ve azmin kaynağı olmuştur. Cebindeki parası tükenmek üzere olan delikanlı, Kastamonu yolunun Adapazarı'ndan sonraki bölümünü yürüyerek aş-

ma düşüncesiyle yola çıkar. “Hanlarda, köy odalarında yata kalka dört gün sonra Bolu’ya vardığında, durumu ölümcüldü. Ayakları su toplamış, dizleri güçsüz kalmış, çok sıkıntı çekmişti” diye yazıyor Türkoğlu.

Çocukluk yıllarımda babam, sıklıkla eve gelen bir misafir gibi gelirdi bana. Yaz tatillerini genellikle İstanbul’da geçirirdi. Yolculuk konusunda üşenmek bilmezdi. Erzincan’a son gidişlerimden birinde, bir öğrencisiyle karşılaşmıştım. Bir dağa çıkan yolda kurulu köylerinde öğretmenlik yapan babamın, herhangi bir aracın köye ulaşamaz olduğu kış günlerinde bile, ders verdiği sınıfa karlı yolları aşarak tam zamanında girdiğini anlatıyordu: “Bıyıklarında biriken karlar buz tutmuş gibi görünürdü, bir eliyle yoklama defterini açarken diğeriyle bıyıklarındaki buzlaşan karlardan kurtulmaya çalışırdı.” Köy enstitülerinin eksilerini ve artılarını bir de uzun ve güçlüklerle dolu yolları yürüyerek aşma azmine sahip eğitimcilerin hayat hikâyeleri üzerinden okumak gerek.

Çiftlik, kitapevi, arı kovanları, ciltçilik deneyimi, kurak arazileri ağaçlandırma... O boş zaman bulduğunda astronotları andıran çiyisiyle arı kovanlarının yanına koşardı. Köy enstitüsü yıllarında öğrendiklerini uygulamaya dökmekle geçti hayatının uzun bir dönemi. Bu nedenle de hep yolculuğa çıkardı. Bazen bir gazete yazarıyla ortaklaşa bir “yetim” kampanyasına girerdi. Bazen bir kitabın peşine düşüp Ankara’ya veya İstanbul’a giderdi.

O uzak yollara gider ve nihayet gelirdi; dönüş anları her zaman sürprizlere sahne olacak şekilde yaşanırdı. Araba bulamadığı için karlı yollarda saatlerce yürümüş olurdu. Valizinden resimli romanlar, imzalı kitaplar, zeytin ezmeleri, oralet kavanozları, çocuk dergileri çıkartırdı. Gitmemesi, gündüz saatlerini evde tembel ifadelerle geçirmesi düşünülemez biriydi. Öğle ajansını dinlemek için geldiğinde evde çıt çıkmasın isterdi. Kulağını radyoya dayar ve Bizim Radyo’yu dinlerdi. Hem yürekten inanan bir Müslümandı, hem de sendikacı yanı nedeniyle de komünist sayılırdı. Kadirimeşrepti. Hoş kendini bir sıfatla anlatmaz, bunu yapanları küçümserdi. Bir Alevi’yi, camiye sokmamakta direten imama karşı savunmayı üstüne alırdı. Yılbaşı gecesi Noel Baba kılığına girerek partiler veren meslektaşlarını da hor görürdü.

Ruhunun isyan ettiği problemleri sahneler karşısında kendini ileri atarken en küçük bir hesap yapmayan adamın günün birinde üniversite çağındaki çocuklarındaki kütüphaneleri de planda tutma-

larını, dünyayı değiştirebileceklerini de hiç sanmamalarını istemesini, edebiyatla haşır neşir insanlar yadırgamayacaktır. O, halkın reyinin ve halkın iyiliğini isteyen kahramanların yükselişte olduğu bir çağın insanıydı.

III.

Kişiliğimde bir şeyleri bastırmama sebep olmadı mı baskın mizacıyla... Oldu muhakkak ki ve bu yüzden de kağıda kaleme, anlatma sebeplerinden pek az kuşku duymanın sağladığı cehtle sarıldım. Her zaman çözülmesi kolay olmayacak bir problemle karşılaşma sıkıntısını yükledi bana. İlkokul birinci sınıfın sıralarında otururken bir öğrenci gelirdi beşinci sınıftan ve babamın beni çağırdığını söylerdi. Kara tahtanın başında verilen problemi çözmemiş bir öğrenci olurdu. Babam o problemi çözmemi isterdi. O çocuğa vermeye çalıştığı kötü (ve tatsız) ders, benim üzerimde de bir baskı oluştururdu. Acaba dört sınıf ötesinden üzerime yürüyen o problemi çözebilecek miyim... O buna öylesine emin olurdu ki nasılsa bazen çözülürdü problem; kendim de şaşardım. Onun sınıflarında ders görmeyen, sıra dayağı fasıllarından muaf tek çocuğu olarak sahip olduğum bir bağımsızlık var yine de.

Evde de farklı davranmaz, misafirlerin yanında bir şeyler sor-mak, şiir okutturmak, şarkı söylettirmek için çağırırdı hoş. Babamın bulunduğu her yerde aniden bastıran, yüksek sestten bir eleştiri ve beklenmedik bir anda bir soruyla bozuma uğrama ihtimali, yüzeyde neşeli, içten içe ise gergin bir havaya sebep olurdu.

İktidar alanlarından uzak durur, muhalefet alanlarında kendine ait yeri bulmaya çalışırdı. Siyasal açıdan aktif olsa da sivil bir öfkeyi yansıtarak var olmayı seçti. Bu var oluş tarzı bir yerde insanları yalnızlaştırıyor. Onun hayalimdeki kahramana o kadar da benzemeyen yanlarını keşfetmeye çok geç bir yaşta başladım. Mücadeleden yılmış, emeklilik hayatının rutin zeminine kapanmıştı. İsyan ve itirazın sonuna kadar götürülemezliğinin getirdiği çözüm, bu şekilde kendi içine çekilmek olmamalıydı. Onu yeni simasıyla kabullenmekte çok zorlandım doğrusu. Sohbeta yol açacak bir cümleden kaçındım bazen. Çünkü artık siyasal ve sosyal alandaki eleştirileri ya da hayattan çıkarttığı dersler bana övgüye değer görünen bir duruş alanından seslenmiyordu. Çünkü ona ters gelen bir istikamete yönelmiş, başını örtmüş, mimarlık mesleğini bırakmış ve pek de onaylanmadığı bir evlilik yapmıştı.

IV.

Ona en ağır gelen, mimarlık yapmayı bırakarak kendisine belirsiz, tuzaklarla dolu gelen bir mücadele alanına adım atmamdı sanırım. Bu nedenle aramızda hasıl olan anlayış uçurumunun bazen birkaç cümle halinde bir hikâyemde belirttiği oldu. “Babam o yağmurlu günü hiç unutmuyor” başlıklı hikâyede belki birkaç cümleyi aştı, varlığı.

Hikâye mimarın ev kadınına, çizim masasının da mutfakta yemek hazırlığı yapılan bir masaya dönüşmesini konu alır. Çünkü kadın mimar İslam mimarisi üzerine sorulara yoğunlaşan zihniyle piyasadan koparken, mimari alanındaki kaygısını oluşturan hayat görüşü, hayat tarzı sebepleriyle de ailesinden uzaklaşır. Hiç kolay gerçekleşmeyen mimarlık eğitiminin ardından kızlarının sorularına cevap aramasına yardım edecek bir evlilik sürecinde mesleğini bırakmasıyla aile bir hayal kırıklığı yaşamıştır besbelli.

Bu hayal kırıklığını daima hatırlatan bir ayna gibidir, mutfaktaki masa.

Mimarlık öğrencisi ile babası bir cumartesi günü, havanın yağmurlu olduğuna bakmadan daha önce kararlaştırdıkları üzere Karaköy’ün yolunu tutarlar. Perşembe Pazarı caddesi üzerindeki sokaklarından birinde, babanın asker arkadaşı Can Bey vardır, çizim masasının alımı konusunda danışılacak olan. Yağmur seller oluşturarak akarken yollarına devam ederler baba-kız ve uğradıkları her yerde şaşkınlığa sebep olurlar. Can Bey de şaşırır muhtemelen o yağmurda çıkıp gelişlerine. Çizim masası yağmurda çamurda güçlükle satın alınır. Can Bey baba-kızı ve masayı bordo şevrolesiyle vapura kadar geçirir.

Vapurdan inildiğinde yağmur yağmaya devam ediyordur.

Yıllar sonra bu çizim masasını kızının mutfağında her gördüğünde baba, o yağmurlu günü hatırlatacaktır. Çizim masasını eve getirmek için nasıl da zorlanmışlardı, değil mi... Fakat kızı mimarlık yapmayı sürdürmemiş, çizim masasını üzerinde havuç soğan doğradığı bir tezgâha dönüştürmüştür. Baba evine her geldiğinde kızına o yağmurlu günde çıktıkları zor alışverişi hatırlatan bir cümle sarfetmekten geri durmaz ya da kızına öyle gelir, o günü unutmayan belki de asıl kendisidir. Babasını hayal kırıklığına uğratmanın sıkıntısını hissetmeye devam edecektir kız, çizim masası mutfakta durdukça. O masanın bir kenarında duran daktilo, hikâyesinin sonradan aklına düşer. Babası muhtemelen

mimar kızının çizim masasını kendine özgü uzun cümleler kurmaya çalıştığı bir tezgâha dönüştürmesi karşısında da ilgisizliğini koruyacak, bu nedenle de kızı sonraki yıllarda gazete ve dergilerde yayımlanan yazılarını babasının okumasını hiç istemeyecektir.

Bu yazıda hikâyenin aslıyla yazarın zihninde süren gelişmiş hali karıştı; bu kadarı da olsun. Hikâye, yazarı için hiç bir zaman bitmez, zihninde yeni biçimler kazanmayı sürdürür.

V.

Kendi kendini tekrarlayan günlerini bir iç burkuntusuyla izlerken, eski babamın geri gelmesinin mümkün olmadığını kabul ettim nihayet.

Bunları yazarken geçmiş zamanlı ifadelere başvuruyorum elimde olmadan, çünkü babamla artık normal bir iletişim kuramaktayım.

Peki, çocukluk çağından sonra babamla normal bir iletişim içinde olabildim mi sanki... Olamadım. Kahramanlarla normal iletişim kurulmaz. Bir dönemde zirvede oldukları için ve bir dönemde de kaçınılmaz olarak o zirveyi terketmeye başladıkları için. Babam bir şeyleri sesiyle ve sözüyle düzeltmesinin bir yolu kalmadığına inanmaya başladığı zaman birdenbire yaşlandı gibi geliyor bana. Şövalyelik değerlerinin geçersiz olduğu ilişki düzeylerinde kendini korumak için yalnızlaşmayı seçti çünkü. Gençlik çağında içine dalıp geri çekildiği nice uğraşısından birine olsun vefalı davranmadı, üretimden çekildi. Kendini bir unutuşa terketti, hayatını sürdürebileceği sınırlı malumat ve çocukluk çağı dışında bildiği ne varsa unutmaya çabaladı.

Hastalığının henüz ilerlemediği zamanlarda aynı hat üzerinden sürdürdüğü rutin yürüyüşlerde muhatap aldığı kimseler sanki sadece çocuklar olmaya başlamıştı. Bazen evin yanındaki arsada oynayan çocukları uyarmaya giderdi: "Vaktinizi boşa harcamayın, ders çalışın, kitap okuyun, yoksa, hayat yarışında birileri sizi geçer, sonradan çok pişman olursunuz, ama faydası olmaz."

Kendini bir unutuşa terk etse de o, geçmişi onu terketmedi. Nerede olursam olayım, bir öğrencisiyle, kırtasiye malzemesi, kitap bağısladığı, düğün masraflarını üstlendiği, yetimler yurduna yerleştirdiği birileri çıkıyor karşıma. Huysuz, aksi yanını dengeleyen

36 Kızlar ve Babaları

cömertliği ve dürüstlüğü, unutuşunun karşısına unutulmaz sahneleri çıkartıyor.

Babam, ilk kahramanım, aynı zamanda çok sevdiğim hikâyelerimin kahramanı. Yayınlanan her kitabımla bir bakıma da olsa yazar olmamdan hiç hoşlanmadığını belli eden babama özrümü açıklamaya devam ediyorum. Ben ondan kahraman olarak vazgeçmiş de olsam o cümlelerime, hikâyelerime bir şekilde katılmayı başarıyor.

Özlem Gülşen Arkan: 1976 yılında İzmir’de doğan Özlem Gülşen Arkan, Tefvik Fikret Lisesi, Yıldız Teknik Üniversitesi ve Bilgi Üniversitesinde öğrenim gördü. Fransızca Mütercim Tercümanlık ve İşletme mezunu olan Arkan, üniversite yıllarında Cumhuriyet gazetesinde kültür-sanat bölümünde çalıştı. Daha sonra CMS Jant ve Makina Sanayinde üst düzey yöneticilik pozisyonuna kadar 8,5 yıl satış-pazarlama bölümünde görev aldı. Arkan 4 seneden bu yana TAYSAD Genel Sekreteri olarak iş hayatına devam etmekte ve bir süredir romanını yazmaktadır.

Siyah Beyaz

Özlem Gülşen Arkan

- “Beyaza bas beyaza”
- “Tamam babaaaa...”
- “Bir gülücük ver kızım, bak fotoğraf çekiyorum, yıllar sonra baktığında çok şey anımsarsın, hadi ama”

Yıl : 1980

Yer : Kordon, İzmir

İzmirli olanlar hatırlar; o yıllarda Kordon’da, deniz kenarındaki yürüyüş yolunun taşları siyah-beyazdı.

İki bine yakın fotoğraf var işte böyle; saç çıktı, dişi çıktı, güldü, ağladı diye çekilen. Nasıl kendimi dünyanın en önemli insanı zannetmem?

Hayatın siyah-beyaz olduğu yıllar; evlerin duvarlarının beyaz, karo taşlarının siyah olduğu günler.

Küçük küçük mahallelerde, 2-3 katlı bahçeli evlerde, çoğu zaman hep beraber, bazen de kısa süreliğine ayrı yaşanan dönemler.

Komşuda pişenlerin paylaşıldığı, günaydın, iyi akşamlar, evdekiler nasıl diye sorulmadan geçilmediği günler.

Acısıyla tatlısıyla, tecrübelisiyle genciyle birlikte yaşanan, birlikte öğrenilen zamanlar.

Büyüğe saygının, küçüğe sevginin bilindiği yıllar.

Hastanelerin gri, taş, soğuk olduğu dönemlerde bir gün:

– Kızınız oldu, bir kızınız oldu diyerek koşan hemşireye

– Çok şükür bir kızım oldu diyen babam

Beni bu kadar çok isteyen, bekleyen bir baba ve ilk görüşte aşk...

“Sana benziyor, bana benziyor, biraz teyzesini de andırıyor”larla geçen günlerden sonra yaramaz mı yaramaz bir kız çocuğu.

Hayatımda hiç “Yapma!” lafını duymadan büyümek nasıl bir şey diye düşünüyorum şimdi, dene-gör modelini uygulayan bir baba.

Soba yanardı evlerde; üzerinde çay, kızarmış ekmek, kestane, türlü türlü güzel yemekler... Evde küçük çocuğu olanlar için ise korkulu kış akşamları demekti soba.

Yanarsın, yaklaşma, cısss, sıcak lafları... Benim sobaya bir yaklaşıp bir kaçmam arasında tek bir şey söyledi babam;

-Yaklaşma, çok sıcak, yanarsın.

Dinlemedim, yaklaştım ve elimi yaktım ama bir daha sobanın yanına bile uğramadım.

Yüzmeyi öğrenmem de böyle olmuştu değil mi? Marmaris'te tekne ile giderken “pat” diye fırlatıvermişti beni serin, mavi sulara; sonra da her insan yüzmeyi bilir, sadece korkar demişti bana gülümseyerek. Tüm arkadaşlarım kolluk, simit derken benim doğrudan bu işe girişmiş olmam ilk etapta her ne kadar aksesuar konusunda hüsrana uğramış olsam da sonradan içten içe aralarında bu aşamalardan hiç geçmeden örnek gösterilen bir yüzücü olmayı başardığım için pek mutlu olmuşum.

Kalabalık günlerdi, siyah-beyaz zamanlar; çok çocuklu, bol kahkahalı.... Sabah erken sokağa fırlayıp sadece su, yemek ve tuvalet için eve uğrar, sokak aralarında yakan top, dokuz taş, saklambaç oynardık. 9 yaşına kadar tek çocuk olmanın sömürüsünü nasıl da yapardım. Mahallenin bütün çocuklarını toplar, pencerenin önüne dizer, babamın her birimize ballı ekmek vermesini beklerdik. “Paylaşım” derdi babam, “her şeyden önce gelir, sen paylaştıkça paylaştığın şeyler daha da güzel daha da önemli olur”. Ondan mıdır bilmem, yalnızken hiçbir şey yemeyi sevmem.

Neden ballı ekmek? İlk orkestra kuran, ardından Alsancağ'ın ilk moda evini açan ve her iki girişiminden sonra da rahmetli Çerkez dedem tarafından vurulmakla tehdit edilen babam istemeye istemeye ticarete atılır. Kendi yörelerinden temin edebileceği balın ticaretini yapmaya başlar. Çünkü yıllar süren asiliği ve sanatçı ruhu dedeme işlemez.

O yıllarda entegre tesisler, fabrikalar elle gösterilecek kadar azdı. Bizim küçük bir dükkanımız, Vespa bir motorumuz ve hayli uzun çalışma saatlerimiz vardı. Vardı diyorum çünkü ben babamın yanından hiç ayrılmazdım. Müşterilere bal dağıtılırken de, kavanozlara bal doldurulurken de ben hep babamın yanıdaydım. Vespa motor gitti, ben üç ay komaya girdim. Ailemizden birini benden söküp almışlardı sanki. Sonra yerine Volkswagen kaplumbağa — o dönemde halk arasında bu şekilde bilinirdi — arabamız geldi. Bugünün Beetle modeli. Turuncu, önden baktığımda bana gülümser gibi duran şirin mi şirin bir araba. Vespayı unutmam kolay oldu. Yeni kaplumbağamız tam yedi sene hizmet etti bize. Sonra birgün yine beni komalara sokacak haber geldi. Turuncu, gülyeryüzü Volkswagenimiz de gitmişti. Ama bu sefer de abisi ya da ablası geldi. Biraz daha büyüğü. Bu da karavan tip diye bilinen modeli idi. Arkasındaki yüksek kısım bana ait bir oda gibi süslenip, oyuncaklarım, kitaplarım yerleştirilince turuncuyu da unuttum gitti. Annem, babam ve ben Türkiye'nin neredeyse %80'ini bu araba ile dolaştık. O zaman bana göre dev boyutlardaki bu arabanın şimdi siyah-beyaz fotoğraflardaki haline bakınca çocuk gözümle bazı şeyleri nasıl da abartılı gördüğümü daha iyi anlıyorum.

Bu arabayla, — bizim sülalenin tüm aile fertleri alınıp, benim arkadaki makam bölümüne tüm kuzenler doluşurarak — cennet ülkemizin güney sahillerine gider, nefis tatiller yapardık. Babamın ailesinin büyüklerinin Rusya'dan geldikten sonra yerleştikleri Marmaris Döğüşbelen Köyü'nde babaannemin evinde kalınır, koloni halinde yatılır, kalkılır, yemek yenir ve çok eğlenilirdi. Sohbetimiz, müziğimiz, danslarımız hiç eksik olmazdı. Yer yatağında yatmayı tüm çocuklar çok severdik. Babaannemin tertemiz lavanta kokulu çarşafı üstüne serilir, puf yorganları üstümüze çeker, derin derin uyurduk; ta ki horozlar gerçekten vakitsiz ötene kadar. Son derece disiplinli olan büyük annemiz askeri disiplinle bizi sıraya dizer, sabah sabah arığın buz gibi sularına sokar, taze sağılmış süt içirir, tavuk altından alınmış yumurta yedirirdi. Arık? Fide ve fidan dikilen yer demektir. Bizim köylülerimiz evlerin arasından akan doğal su-

ya artık derdi. “Biz çocukken arığı şişirip yüzerdik” dediğim bir gün çok yakın bir arkadaşım çok gülmüştü. “Arığı şişirmek de ne demek” diye sormuştu. Akan suyun az basınçlı olan bir yerine araba lastiklerini doldurur, bir tip bent oluşturur, gelen suyun artmasını ve yükselmesini sağlardık. Ondan sonra da suya kendimizi bırakır, kendimize göre bir tür rafting geliştirdik. Babaannemin evinin önündeki arığı şişirip suya atladığımızda yaklaşık 500 metre ilerdeki babamın amcasının evinin önünde soluğu alırdık. Şimdi gittiğimde o suya bakıyorum, önce gülüyorum, sonra da suyun artık dizime bile gelmemesine üzülüyorum.

Bu anılarla dolu siyah-beyaz zamanlar çok çabuk geçti. O dönemde ne çok zengin ne çok fakirdi insanlar, herkes istediği hayatı yaşayacak kadar iyi durumdaydı.

Renkli televizyon, renkli gazete derken her şey renklenmeye başladı. İzmir’in denizi bile daha griydi önceden, o bile mavileşmeye başlamıştı benim gözümde. Hayat renklendikçe, ruhumuz siyah-beyazlaştı; mesafeler arttı; eskisi gibi değildi hiçbir şey.

Dışarıya eskisi kadar çıkmaz olmuştu insanlar, akşamları televizyondaki haberleri, programları bekler olmuştu.

Uzun süre direnmiştik babamla ben, bu döneme ayak basmak için ne eski radyoyu ne de siyah-beyaz televizyonu çıkarmamıştık evden. Çok direnemedik mahalle baskısına, sonunda Grundig marka bir kutu bizim eve de geldi konu.

İlkokula başlarken iki şey söyledi babam;

- Benim için değil kendin için okuyacaksın.
- Her şeyi dengede tutacaksın.

Yüzmeye, tenise, müzik kursuna, tiyatroya eş zamanlı yazılıp da nasıl koruyacaktım ben bu dengeyi? Korudum. İlk başta çok zorlansam da her birinin benim hayatımın renkleri olacağını kabul ettim, hepsini ayrı ayrı sevdim ve dengeledim.

Dengemin bozulup arkaya doğru düştüğüm zamanlarda biliyordum ki babam sıcak elleri ile beni sarıp sarmalayacak, uzun saçlarını okşayıp kulağıma “Yapabilirsin, zaman ver” diye fısıldayacak. Yaptım.

Başarılı oldukça hep takdir edildim, ödüllendirildim.

- Ne ister benim kızım?
- Kitapppppp

Hayatım boyunca babamdan arsızca iki şey istedim. Sevgi ve kitap. O dönemlerde en çok sevdiğim, içinde kağıtların katlanarak açıldığı kitaplardı. Bir de dergilerden kağıt bebeklerimizi keser, yine kağıttan kıyafetlerini keser giydirdik onları. Playstation'ımız yoktu ne yapalım?

İzmir Gazi İlkokulu'nun bahçesi en büyük oyun alanımızdı. Okul hem eğitim hem eğlence yerimizdi. Arkadaşlarımızla birlikte yürüyerek okula gider, birlikte yer içer, birlikte oynar, birlikte büyüdük. Herkes evine yakın okula giderdi. Kimse birbirinin ne giydiği ile değil, ne düşündüğü ile ilgilenirdi. Kitaplarımızı değiştirdik. Akşam evlerde birlikte ödev yapar, hem öğrenir hem de çok eğlenirdik.

İlk ansiklopedimi babam almıştı: Meydan Larousse. Uzun uzun incelemiştik birlikte neye nasıl bakacağımızı. Sonra demişti ki babam;

– İyi ve temiz kullan, bir gün kardeşin olursa o da yararlanır.

Kardeş mi? İçime bir kıskançlık ateşi çoktan çıkmıştı. Nerden çıkmıştı şimdi bu kardeş meselesi? Her şey ikiye mi bölünecekti yani, ben kraliçelikten vaz mı geçecektim? Herkes, en önemlisi de babam onu benden daha mı fazla sevecekti?

Sırf anneme bir akşam dışarı çıkarlarken “Bu kıyafet sana çok yakışmış” dediği için onlar gelinceye dek evdeki bütün perdeleri kafama göre motiflerle kesen ben, şimdi imparatorluğuma yeni bir kişiyi nasıl kabul edecektim?

Oldu, tam 9 yaşımıdayken dünyalar güzeli — pardon çirkini! —, bir kız kardeşim oldu. İlk haftadaki tüm somurtmalarım, başımda ağrı var diye büyük halamdan öğrendiğim gibi kafamı sarıp sarmalayıp evde gezmelerim hiçbir işe yaramadı.

Babam beni dizine oturtup, onu da kucağına alıp “O sana da emanet” deyinceye kadar onu kabul etmeye hiç de niyetim yoktu.

Fotoğraf karesi büyüdü, renklendi, şimdi onun saçı çıktı, dişi çıktı dönemlerini yaşadık birlikte. Çok güzeldi, kardeşimde bir daha gördüm babamın deneme yanılma öğretimlerini. Tek seferlik etkili. Duvarları çizmeye başladı kardeşim, boydan boya, keçeli kalemle. Hiç itiraz etmedi babam, boydan boya duvarları kağıtla kapladık, içimizden geldiği gibi boyadık duvarları boylu boyunca. Yaptığımız her türlü saçma desen de birer sanat eseri muamelesi gördü yıllarca.

Ben büyüdükçe hayat daha da renklendi, renklendikçe daha da zorlaştı. Kendimi bulma çabaları, kişiliğimin oluşma dönemleri. Bu dönemlerin de her aşamasında bir casus gibiydi babam, çok yakınımda ama benim hissetmeyeceğim kadar uzakta.

İlk erkek arkadaş, ilk gece dışarı çıkmaları, ikna etmeye çabalamalar.

– “Bana sadece doğruyu söyle” dedi hep babam, ne olursa olsun çünkü ben doğrusunu eninde sonunda bulurum.

O zamanlar gece dışarı çıkmalar, sinemaya gitmeler zordu, günlerce önceden izin almaya çalışırdık ve yine babalarımızın meşhur lafı şuydu:

– Ben sana değil çevreye güvenmiyorum kızım.

Yazlıklara gidilirdi yazları, diskolar-barlar daha yeni yeni açılıyordu. Ne giyilecek, nasıl dans edilecek her şey en ince detayına kadar düşünüldü.

Doğal ol, derdi babam, doğallık her şeyden daha güzeldir ve insanın içini dışarı vurmasının en güzel yoludur. Oldum.

Gazoz, mısır, midye yılları da böyle geçti.

Üniversite için İstanbul’u kazandığımda ailem beni bırakmaya geldi. Bir aile dostumuzun evinde büyük teyzem ile birlikte kalacaktık. Bir hafta boyunca her yeri gezdirdi babam: nerelere gidebilirim, hangi toplu taşıma araçları kullanılacak, neresi güvenli, güvensiz... Ailemin döneceği gün geldi çatı. Her birinin yüzüne baktıkça ağlamamak için kendimi teselli edişim çok zor oldu. Kardeşim maviş gözleriyle bana kalma der gibi baktıkça kalbim yerinden fırlayacak gibi oluyordu. Teyzemin oluşu bir nebze de olsa içimi rahatlatıyordu. Apartmanın önüne indiğimizde dizlerimin titreyişini görmemeleri için heykel gibi durmaya çalışıyordum. Babam arabayı çalıştırdığı an hıçkırıklarla ağlamaya başladım. İki dakika sonra acı bir fren sesi duydum. Kapıdan fırlayan babam bana doğru hızla koşmaya başladı; bana sımsıkı sarıldı ve aynı hızlı adımlarla geriye döndü. Gaza bastı ve en son arka camda mavişimin gözlerinden fışkıran yaşlarla bana minik ellerini sallayışını gördüm. Bu ağlama bütün gün bizim evde ve onların arabada sürdü. Babam kendi için düşünseydi “gitme” derdi, beni düşündü ve “Git, başar!” dedi.

Başardım.

Fotoğraf büyümeye devam ediyor, babamın saçları beyazlıyor, eskisinden daha çok siyah giyiyor, ama yüzündeki gülümseme daha büyük.

- “Beyaza bas beyaza”
- “Ama baba siyaha basmadan beyaza basılmıyor ki”
- “Aferin” diyor babam gülümseyerek.

Nazan Bekiroğlu: 3 Mayıs 1957 günü Trabzon'da doğdu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1979). Öğrencilik yıllarında halk edebiyatı ve Orta Asya estetiğinin peşinde idi. Bunu bir ölçüde ilk hikâyelerine de yansıttı. *Halide Edip Adıvar'ın Romanlarının Teknik Açısından Tahlili* konulu doktorasını 1987 yılında tamamladı. İlk kitabı *Nun Masalları'nı* 1997 yılında yayımladı. *Şair Nigar Hanım, Halide Edip Adıvar, Mor Mürekkep, İsimle Ateş Arasında, Cümle Kapısı, Lâ: Sonsuzluk Hecesi, Cam Irmağı Taş Gemi ve Yol Hali* yayınlanmış bazı kitaplarıdır. İki çocuk annesidir.

Ey Canım Baba

Nazan Bekiroğlu

Sizi bu kadar erken — ne kaybettiğinin farkına bile varamayacak Skadar erken — kaybetmeseydim, daha fazla konuşturmaz mıydım hiç?

O kadar sevdiğinizi ve bildiğinizi bildiğim İstanbul'u, haylazlık yapan oğlunu derleyip toplamak için onu yatılı, İstanbul'a "postala-yan" taşra tüccarı büyük babamı, Hayriye Lisesi'nin bana meçhul si-ze ağâh yıllarını, Kenan Rifai'nin üzerinizde ne etkisi olduğunu, babaannemin muhacirlik anılarını, şimdi kartpostallarından tanımaya kalkıştığım ve dününe akıl sır erdirsem de bu gününü anlayamadığım bu şehrin bahçeli tarihini daha fazla dinlemez miydim?

1923 doğumluydunuz. Cumhuriyet çocuğu. Acısını çektiğinizi şu an bile hatırladığım redd-i miras nesli. O haşmetli dalganın bir damlası olarak kendi denizinizden değil ama babanızın ummanın- dan bir şeyler kurtarmaya kalkıştınız. Bilseydim, siz, bir manlıfatura mağazasının derinliğinde, loş gölgeler, ölgün sarı ışıklar arasında müteverrim olmasına aldırmadığınız bir Hocaefendi'den, otuz yaş sonrası, Kur'an öğrenirken, ben de sizin eteğinize yapışmaz mıydım? Hiç olmazsa "Kırk Mana" katmanında o sese katılmaz mıydım? Hiç, hiç olmazsa şimdi hepsi de hazır giyim-pazar ekonomisinin tek elinde çoktan unutulmuş eski zaman kumaşlarının ismini ezber etmez miydim? Maroken, brokar, markizet, gabardin... Artık ne giyeni ne bileni kaldı bunların, ben bilenlerden olmaz mıydım?

"Babalar ve Oğullar" yazıları yazdığımı bakmayın siz benim. Ben "babasının kızı" olanlar safındayım. Annemin bütün müdaha-

lelerine rağmen asıl mayamı sizden aldığımı farkındayım. Siz, Pazarkapı'da benim doğduğum o büyük evde, ömürlük sevginizin çılgınlıklarına bilmecburiye kulak tıkayarak Marangozhane'nizde "oyalanırken" haber almadınız mı "nihayet" bir kızınız olduğunu? Adımı evdeki kütüphanenizde koymadınız mı? Bir kader gibi. (Nereden aklınıza geldi Allah aşkına bu isim? Bir hikâyesi var mıdır sahi? Bir gün bana anlatır mısınız?)

Öyle olmasaydı ser-muharriri olduğunuz bir şehzade taşrası gazetesinin sayfaları arasında bunca yıl sonra sizi ararken, kendimi arar mıydım aslında? Roman müsveddelerinizi gözden geçirirken gülümsediğimi. Yitik şiirlerinize âh ettiğimi. Affedin beni ne olur, çıkardığınız Hedef gazetesinin tek nüshasını dijital teknolojilerin olmadığı bir cahiliye devrimde kaybettiğimi. Çok utandığımı. Fakat hepsinden önemlisi hayata hâlâ hasta bir çocuk. Ben. Elime tutuşturduğunuz kar fanusu içinden baktığımı. Bilin ne olur. Size siz dediğime de bakmayın. Âh, annem işte!

Ölümlü dünyada yarın yok bu gün varım. Şimdi, şu an, ben, sizin öldüğünüz yaştan 7 fazlasında duruyorum. Ne garip! Dünya-âlem dedikleri düzlükte sizden daha fazla yaşamak? Sizden daha fazla tecrübe sahibi olmak? Hayır, buna inanasım gelmiyor ama dünya yaşamın sizden fazla olduğu da muhakkak.

Bakın hem, bir gün demiştiniz ya bana, 14 yaş altı aklımda; bir çift gözün daima ama daima seni izlediğini unutma! Affedin bir kez daha. Unuttuğum zamanlar oldu benim de. Ama öğrettiğiniz bir şey var ki onu unutmadım işte: Hani ellerime tutuşturduğunuz nar dalı gününde. Bak bu nar, unutma! Hayat Bilgisi'nde ağaçları, yaprakları tanıma bahsi. Aynı günün bir başka ödevi daha vardı: "Evinizle okulunuz arası kaç adımdır, sayınız ve defterinize yazınız". Siz de bağışlayın beni ilkokul öğretmenim. Adımlarımın gücü yetmemişti bu büyük sayılara, o gün ev ve okul arasını, adım adım sayamadım; babamın yanıma kattığı emektarın, üzerine hayli küçük adım katılmış adımlarıyla saydım. Babam öyle söyledi diye defterime, bu gün gibi aklımda, "750 adımdır" diye yazdım. Diyeceğim o ki ey baba, şimdilerde evimle okulum arası (biliyorsunuz hâlâ okulluyum) 5 km. Şu an evdeyim. Bir oturuşta biteceğe benzeyen bu açık mektubun saflığı uğruna, kahvaltı masasında çayım soğuyor. Varsın soğusun. Az ötede fakülte'deki odamın varlığından ne kadar eminsem o kadar eminim bir öte dünyanın varlığından. Ve bir gün buluşacağımızdan. Ne garip! O zaman ikimiz de 32 yaşında. Eksikleri gedikleri gidereceğimizden. O kadar eminim ben.

Ey canım baba! Sakın bana ağlama!

Özge Atay Canbek: 1962 İstanbul doğumlu. Tıp doktoru.

Babalar ve Çocuklar

Özge Atay Canbek

Bu yazının başlığını, yazmaya başlayıncaya kadar Babalar ve Oğullar olarak düşündüm. Sonra birden Çocuklar da olabileceğini fark ettim.

Uzun zaman, Turgenyev'in Babalar ve Oğullar isimli romanını, babamın bana okuttuğu son roman olarak hatırladım. Okumam için verdiğini, okurken ne anladığımı, ne düşündüğümü sorduğunu sonra da "Bitirince konuşuruz" dediğini hatırlıyorum.

21 Ekim 1976 tarihli ve o sırada iş için Sinop'ta bulunan anneme yazdığım; okul, ders havadislerini anlattığım mektubun son satırlarında ise "Mektep başlamadan Babalar ve Oğullar'ı okudum, beğendim. Başka bir şey yapmadım" dediğime göre babam hastalanıp Londra'ya tedavi için gitmeden okumuşum. Ama son sağlıklı günlerinde okunduğuna göre bir nevi son kitap olarak da değerlendirilebilir. Hastalık süreci ikimizi aylarca ayırdı. Onun bana yazdığı ve benim de ona yazdığım mektuplarda bu konuya değinmediğimizi, onu görmeye gittiğimde de kitap üzerine tam konuşmadığımızı, onun düşüncesini anlatmadığımı, benim ise kitabın ana fikrini kafamda netleştiremediğimi hatırlıyorum. Sonraki yıllarda bu konuyu zaman zaman düşündüm ve onun neler söyleyeceğini hep merak ettim.

Erken yaşta (hem çocuk hem de baba çok çok gençken) kaybedilen bir babaya karşı hissedilen en kuvvetli duygu dinmeyen bir özlem.

Petek Demir: Bilkent Üniversitesi İşletme Fakültesi mezunu. 2000 yılında ilk çevirileri yayımlanmaya başladı. Dan Brown'ın *Da Vinci Şifresi*, *Melekler ve Şeytanlar*, *Kayıp Sembol*, *İhanet Noktası*; Sylvia Nasar'ın *Akıl Oyunları*; William Hale'in *Türk Dış Politikası* en bilinen çevirileri. İngilizce, Türkçe Yazı Becerisi, Çeviri Eleştirisi, Çeviride Medya Söylemi gibi dersler veren Petek Demir, halen bir üniversitede bu görevini sürdürmekte ve çeşitli derneklerde gönüllü görevler üstlenmektedir.

İyi Yolculuklar İstanbul Taciri

Petek Demir

Hızır Bey, mağazasının duvarına, büyük kızının röportajının çıktığı gazeteyi çerçeveletip asmıştı. Çerçeveyi düzelterip karşısına geçti. Yeterince ilgi göstermediğini düşündüğü ağabeyi ve aynı zamanda ortağının dikkatini çekmek için hafifçe öksürdü.

“Bu, burada güzel durdu.” dedi. “Böyle kalsın.”

Mağazaya gelip gidecek dost ve akrabalara gururla göstermeyi sabırsızlıkla bekliyordu. Pek belli etmemeye çalışarak, tezgâhtarların bakışlarını inceledi. Evet, sevgili kızının duvardaki haberine bakıyorlardı. Yüzünde hafif bir tebessümle kravatını düzeltti. Sonra, küçük kızının çevirdiği kitaplardan birini tezgâhın üstünden aldı ve okuyormuş gibi sayfalarını karıştırdı. Ağabeyi de onun duyduğu gurura ortak olmuş, gülen gözlerle kardeşini seyrediyordu.

Hızır Bey, ağabeyine diğerlerinin de duyabileceği bir sesle, “Yarın üniversitede ders vermeye başlıyorlar.” dedi. Sonra daha kısık sesle ekledi: “Bu akşam yemeğe gideceğiz. Ben erken çıkacağım.”

Kıvançlı adımlarla mağazadan çıkarken kendi kendine düşündü: “Ben kızlarıma ‘Eğer okursanız, ceketimi satar sizi yine okuturum.’ dedim. Ne mutlu bana ki, onlar da okudular, yazdılar, çevirdiler, okuttular.”

Maalesef Hızır Bey, bu gururu hiç yaşamadı.

Yine de, kısa sayılabilecek babalık hayatı boyunca kızlarıyla hep iftihar etti; o da kızlarının hep övünç duyduğu bir baba olarak yaşadı.

Ticaret hayatına küçük yaşta Musevilerin yanında çalışarak başlayan Hızır Bey; zekâsı, çalışkanlığı, işbilirliği ve dost canlısı kişiliğiyle kısa sürede kendi işinin sahibi olmuştu. Onu tanıyan herkes, öncelikle çok iyi bir tüccar olduğundan bahseder; o ise, her fırsatta meslekteki başarısında Musevilerin katkısının büyük olduğunu çekinmeden söylerdi. Hangi müşterinin beklentisinin ne olduğunu, kim neyin yakışacağını, “şöyle bir bakmaya” gelenlere mutlaka bir şeyler aldirmayı, piyasadan kredi almayı, o sezon neyin satacağını, bu sebeple en çok satacak ürünleri herkesten önce toplamayı iyi bilirdi. Musevi tüccarlar ona “Mösyö” derlerdi. Daha sonraları tesadüf eseri açılan sohbetlerde kızları, babalarının unvanının kendisinden uzun yaşadığına ve saygıyla anıldığına şahit oldular. Erken yaşta mücadele etmek zorunda kaldıkları güçlükler karşısında, babalarıyla duydukları kıvanç onlara güç verdi. Verdiği hediyelere sevinip teşekkür eden çocuklarına sık sık “Ben kimin için çalışıyorum?” diyen babalarından, çalışıp kazandıklarının dışında, büyüğüne on sekiz, küçüğüne topu topu on beş babalı yılın hatırası miras kaldı.

Beyaz tenli, badem gözlü, ince ve sivri burunlu, geniş omuzlu, atletik yapılı, pek boylu olmayan bir adamdı. Şu “Mösyö” unvanını ona boş yere yakıştırmamışlardı. Son derece iyi giyinirdi. Özellikle işe giderken mutlaka takım elbise giyer, kravat takar, takımına uygun renkte ve isminin baş harflerinin işli olduğu bir ipek gömlek giyerdi. Ceketinin cebinde her zaman bir mendil taşırdı. Çok da titizdi; bu titizliğini üstünden başından anlamak mümkündü. Baştan ayağa kıyafetinde tek bir toz bile olmazdı. Üst üste iki gün aynı gömleği giymez, kızlarının giysilerini de ara sıra teftişe çıkar, ayakkabılarına kadar tetkik ederdi.

Bu huyunun, hanımının çocuklara vermek istediği terbiyenin önüne geçtiği zamanlar da olurdu. Biraz hareketli bir çocuk olan büyük kızı, sürekli düşer, çoraplarını yırtardı. Annesi bir gün, akıllanması ve tutumluluğu öğrenmesi için, yırtığını diktığı bir çorap giydirmişti. Hızır Bey bunu görmekten hiç hoşlanmamış ve eşine bir daha asla çocuklarına yamalı veya onarılmış bir şey giydirmemesini tembihlemişti.

Evin geçimini sağlamak görevini hakkıyla yerine getirmekle birlikte, çocukların mesuliyeti konusunda elinden geleni yapan, ilgili bir babaydı. Büyük kızın okuldaki velisi olarak yazılmayı kendisi istemişti. Çocuk gözünden bakıldığında, okuldaki her yaramazlığın, her başarısızlığın babaya haber verilmesi hayli caydırıcı ve belki biraz da korkutucu bir durumdur; ama olgun akılla düşü-

nülürse, eve sadece para getirip çocukların hiçbir sorunuyla ilgilenmeyen bir baba olmak istemediği, sorumluluğu eşiyle paylaşmaya gönüllü olduğu aşikâr.

Okula giderken ayrı bir şık giyinir, genellikle koyu renkteki takım elbiselerini seçerdi. Öğrenciler, "Okula birinin babası gelmiş!" diye koşuşurken, bir kız evladın arkadaşlarından, "Mutlaka senin babandır; çok iyi giyinmiş." sözlerini duyması koltuklarını kabartmaya yeterdi. Okulda kızıyla görüşürken evdeki kadar samimi davranmaz, daha bir dik durur, giderken yanaklarından öperdi. Müdürler ve öğretmenlerle konuştuğunu söyler, bir yaramazlık olup olmadığını sorardı. Kendi çapında, arkadaşları arasında ayakta kalma savaşı veren kızı, ona okulda yaşadığı sorunları, canını sıkan arkadaşlarını hiç anlatmazdı. Babasının çocuklarla muhatap olmaması, mesafeli durması, ulaşılmaz görünmesi onun için önemliydi. Babasının, daha büyük bir sorun çıktığında ciddi müdahalede bulunabilecek, saygı duyulan ve biraz da yürekleri ürperten bir adam olması, onun ufak tefek dertlerinden daha önemliydi. Üstelik babasının kalbi vardı. Kalp hastası tabiri yerine böyle demeyi tercih ederlerdi.

"Aman Hızır'a söylemeyelim; maazallah kalbi var."

"Babanızın yanında kavga etmeyin; kalbi var."

"Babam gelmeden evde olmam lazım. Göremezse heyecanlanır; kalbi var."

Sahiden de öyleydi. Kızlarının üstüne titrerdi. Hatta, eşinin anlattıklarına bakılırsa, ilk çocuğunun kız olduğunu öğrendiğinde rahatlamış, yüzü gülmüştü. Eve gelir gelmez karşısındaki yüzleri sayardı. İçlerinden biri eksik olursa hemen sorardı. Giydikleri kadar evine de ihtimam gösteren Hızır Bey, "Aslan yattığı yerden belli olur." der, evine en iyi mobilyaları almak için masraftan hiç kaçınmazdı. Antikadan, limonj aksesuarlardan, kristal avizelerden hoşlanır; bir yudum içtikten sonra yerinde üç kere zıplasa da, içki dolabında her türlü viskiyi bulundururdu. Vazoyu boş bırakmayı sevmez, eskileri soldukça, ki bu haftada en az ikiye denk gelirdi, elinde çiçeklerle evin yolunu tutardı. Bu küçük jest her seferinde annenin yüzünü güldürdüğünden, evde hâkim olan huzur havası, kızlara da güvenli bir ortamda yaşadıkları duygusunu aşıları. Yakın akrabalar onun evine, eşine ve çocuklarına düşkünlüğüne ya gıpta ya da haset ederlerdi. Özellikle — belki badem gözleri ona çektiği için — büyük kızına düşkünlüğü vardı. Evlerini ziyarete ge-

len bir akraba, onun bu düşkünlüğünü sınamak için bir akşam Hızır Beye şaka yapmaya karar vermiş, tüm haneyi oyununa ikna etmişti.

Akşam her zamanki saatte kapı çaldı. Hızır Bey elindeki çiçekleri hanımına uzatırken, eşikten içeri adımını attı. Daha paltosunu çıkarmadan diğer yüzlere göz gezdirdi. Misafiri görünce yüzünde beliren tebessüm, büyük kızın boşluğunu fark ettiğinde dondu kaldı. Telaşla hanımına döndü. Kalbinin daha hızlı çarpmaya başladığı, göğsünün belirgin şekilde inip kalkmasından anlaşıyordu. Bu manzaraya alışkın değildi; her akşam o nasıl evin yolunu bilip geliyorsa, ev halkı da tam vaktinde babayı kapıda karşılamayı bilirdi. Hemen kızının nerede olduğunu sordu. Şakayı sürdürmeye kararlı akraba gülerek: "Daha gelmedi. Dışarıda." diye cevap verdi. Onun gülmesi Hızır Beyin endişesini giderecek bir emare değildi. Elini göğsüne götürüp portmantoya çökerken, hanımıyla küçük kızından öyle bir "Aman" yükseldi ki, büyük kızın "Baba, buradayım!" diye koşup gelmesi, bir adım sürdü. Nedense akrabalar arasında yıllarca konuşulan hikâye, onun az daha kalp krizi geçirecek hâle gelmesi değil, eve çiçek getirmesi oldu.

Aslında isteseler, kızların akrabaları özendirmek için babaları hakkında anlatacakları çok şey vardı. Bir kere, on kardeşin arasında, ailesini tiyatroya götüren, özellikle komedileri ve müzikalleri hiç kaçırmayan bir tek o vardı. Kızlarına kapı açan, sandalyelerini çeken, çocukların arkadaşlarına bile "siz" diye hitap eden, gece hayatı bulunmayan, gözü dışarda olmayan "Mösyö" sadece oydu. Haftada iki gün, özellikle de hanımının yorulduğunu düşündüğü günlerde, eşini ve çocuklarını akşam yemeğine çıkarırdı. Pazar günleri ailece gezmeye gitmek, bir kuraldı. Kendinden büyük ağabeyleri olsa da, aileyi bir arada tutan, küsleri barıştıran, zorda kalan kardeşlere yardım elini uzatan onların babasıydı. Ayrıca daha başka pekçok kişinin de babalarından duacı olduğunu kulaklarıyla duymuşlardı. Eli açıktı; evlenene, iş kurana, dara düşene mutlaka yardım ederdi. Amerika'ya gidince, orada yaptıklarıyla etrafa caka satmak yerine, kızlarına "Galiba bütün dünyayı dolaşsam da annenizden güzelini göremeyeceğim." diye kart yollayan oydu. Kızları daha doğmadan, onlarla geçireceği yılbaşlarının hayaliyle, gidip zamanın en şaşıalı yılbaşı ağacını satın alan ve her yılbaşı geldiğinde elleriyle kuran oydu. Diğer kuzenler bir yasağı çiğneyince kötek yerken, sigara içen yeğenini gördüğünde özür dileyip kapıyı kapatan yine onların babasıydı. İleriki yıllarda da en çok iftihar ettikleri

özelliği, ciddi bir rahatsızlığı olduğunu öğrendikten sonra babalarının da başkaları gibi ölüm korkusuyla aniden nura erdiğini zannedip, başlarına yobaz kesilmemesiydi. O, diğerleri gibi, geri kalan hayatında örnek bir mümin rolü oynamayı tercih etmemişti; çünkü zaten ömrü boyunca örnek alınacak düzgün bir insan olmuş, her şeyi kararınca yaşamıştı. Ama onun koyduğu yasaklar da yok değildi hani.

Kalp hastası olduğunu öğrendikten sonra, doktorların söylediklerini harfiyen yerine getirmişti. Diyetine dikkat etmiş, onu heyecanlandıracak ortam ve faaliyetlerden uzak durmuş, yürüyüşlerini aksatmamıştı. Birlikte yürüyüşe çıkacak kimseyi bulamadığında — çünkü sokakların köpeklerle dolu olduğu akşam yürüyüşleri için ilk tercihi erkek kardeşleriydi — büyük kızının kapısını çalardı. Bir bakıma zorla çıkardığı bu uzun yürüyüşlerde baba-kız çok şey paylaşırlardı. Kızına, İstanbul'a geldikten sonra verdiği hayat mücadelesini, yakınlarıyla yaşadığı sorunları, iş hayatına dair görüşlerini, yatırım planlarını anlatır, bazen fikrini sorar, hayatla ilgili nasihatler verir, yüz göz olmamaya dikkat ederek özel konuları açar, yasaklarını hatırlatır; fakat en sonunda mutlaka annesini ne kadar sevdiğini söyleyerek bitirirdi. Kızının gözünde büyük adamdı babası; o herhangi bir tüccar değil, İstanbul taciriydi. Okusaydı, allameicihan olacak kadar zekiydi. Onun verdiği dersleri kanun gibi beller; sırası geldikçe kullanırdı. “Birisi senden borç isteyince, cebindeki bütün parayı söyleme. O borç hiç geri gelmeyecekmiş gibi düşün; ona göre borç ver.” öğüdünü de bu yürüyüşlerden birinde almıştı.

Yazın çıktıkları yürüyüşler daha eğlenceli olurdu. Komik bir adamdı babası; güldürmekten hiç çekinmezdi. Beklenmedik bir anda adımlarını hızlandırır, elini kolunu sallayarak kızını geçer, uzaklaşan sesi “Doktor böyle yürüyeceksin dedi.” derdi. Bazen yazlık-taki koruda yürüyüş yaparlardı. Bir keresinde, uygun adım yürürlerken koşup yakındaki bir ağacın dalına asılmış, “Sadece yürüyüşle olmaz; vücudu çalıştırmak lazım.” diyerek havada çırpınan bacaklarıyla hayalî bir bisikletin pedallarını çevirmeye başlamıştı. Kızının kahkahaları tükenene kadar o, ağaç dalından yere konup ütüne koruda bir de tur atmıştı.

İyiymi, hoştu da, biraz kıskanç bir babaydı. Kızlarını paylaşmak fikrine tahammül bile edemezdi. Hatta onu kızdırmak isteyen yakınlarının, “Sen bu kızları kimlerle evlendireceksin?” diye sormaları yeterdi. Hemen sağ eli avuç içi karşıya bakacak şekilde havaya kalkar, “Evlenmek yok; kapatın bu konuyu.” derdi. Ona göre

erkeklerle arkadaşlık, okul arkadaşlığıyla sınırlıydı; “Kızların kız, erkeklerin erkek arkadaşları” olurdu. Onun kızlarını ancak yazlık-tayken kuzenleri veya çok yakın bir aile dostlarının oğlu gezmeye götürebilirdi. Bu durumda da uyulacak kurallar belliydi. Kızları yürüyüşe çıkaracak kuzenler ve arkadaşlar talimatları öylesine iyi ezberlemişlerdi ki, o daha bir şey söylemeden: “Biliyorum Hızır Amca: İlkokulun oradan geri döneceğiz.” derlerdi. İlkokul belirleyici bir noktaydı; çünkü, tam karşısındaki yokuştan aşağı inildiğinde yol, diskoya çıkıyordu. Bu güzergâhta izin verilen son duraktan dondurma alınacak, oradan gerisin geriye eve dönülecekti. Kimse rotanın dışına çıkmaya cesaret edemezdi, çünkü içine kurt düştüğünde takip etmek gibi bir huyu vardı. Yasak mevkilerden birinde — ki burası asla disko olamazdı — yakalarsa, kuzenler sürüsünü eve kadar önüne katar, büyüklerle hiç konuşmaz, âdeta küser, küçükleri karşısında asker gibi sıraya dizip uzun bir nasihat verirdi. Sesini hiç yükseltmez, elini hiç kaldırmaz, asla aşağılayıcı veya küçük düşürücü tabirler kullanmazdı; ama öyle ciddi konuşur, tekrar ederse gazabının sert olacağını öyle bir belli ederdi ki, çocuklar dayak yemiştten bin beter olurlardı.

Çok az tatil yapar, durmadan çalışırdı. İstanbul'un yaz sıcağında, kalp hastası hâliyle işe giderken, eşini ve çocuklarını yazlığa göndermesi fedakârlıktan başka neyle açıklanabilirdi? O hep aynı lafı tekrarlardı: “Ben kimin için çalışıyorum?” Haftasonları dışında, bazen haber vermeden yazlığa gelerek ailesine sürpriz yapardı. Baskın da denilebilecek bu sürpriz ziyaretlerinde kurallarının çiğnendiğini anlarsa, kızlarına savurduğu en büyük tehdit, “Benimle birlikte İstanbul'a gelir, bundan böyle dükkânda çalışırsın.” demek olurdu. Yaz boyunca dükkânda çalışmak fikrinden ödleri patlayan kızlar, babalarının onları tehdit ettiği şeyi, ömrünün belki de en güzel yıllarında aslında kendisinin yaşadığını akıl etmezlerdi. Büyük kızı, babasının gönlünü almanın yolunu bulmuştu. Ya onun yegâne yaz yemeği olan karpuz ve peynir tabağını hazırlar ya da mutfaktaki bulaşıkları yıkardı. Kızının artık büyüdüğünü, annesine yardım ettiğini görmekten keyif aldığından, bu taktik her seferinde onu yumuşatmaya yeterdi. Küçüğü ise o kadar sevimli, o kadar ufacık bir şeydi ki, zaten annesinin yanından ayırmaya kıyamazdı.

Ufak tefek sorunları olan, mutlu bir aileydiler. Amerikalı doktorların iki sene biçtiği ömrünü, eşinin de bakımıyla kat be kat uzatılar. Evin babası işten dönerken bazen Kadıköy çarşısına uğrar, ca-

nının çektiği mezelerden, tatlılardan ne varsa alır, eve getirirdi. Sonra bu aldıklarını sofrada özenle servis yapar, kendisi çatalının ucuyla tadına bile bakmazdı. Babalarının çok sevdiğini bildikleri yiyecekleri, karşısında afiyetle mideye indirmek kızlara acımasızlık gibi geliyordu. Ama o, "Siz yedikçe ben yemiş gibi oluyorum." diyerek onları telkin eder, her lokmada "Ohh! Ohh!" diye, sanki ağzındaki lezzetin tadına varıyormuş gibi sesler çıkarırdı.

Pazar sabahları erkenden kalkıp yürüyüşüne gider, dönüşte fırından sıcak ekmek, poğaç, kaymak alır, sosisli sucuklu "baba spesiyalleri"ni hazırlar, sonra da evdekileri teker teker uyandırır. Hayattan böyle keyif alıyordu işte, ailesi için bir şeyler yaptığında, onları mutlu ettiğini, onlara iyi baktığını düşündüğünde mutlu oluyordu. Ayrıca kızlarını uyandırması da bambaşkaydı. Usulca yatağın kenarına oturur, yavaşca masaj yapmaya başlardı. Kızının uyandığını anlayınca konuşmaya başlar, "Aman da benim güzel kızım... Sabah mahmuru kızım... Ah, keşke benim de babam olsa, beni de böyle masaj yaparak uyandursa, bana kahvaltılar hazırlasa... Hadi benim köfte dudaklı kızım, kalk bakalım." derdi. Büyüğü köfte, küçüğü kiraz dudaklı kıyıydı; artık bu gerçeği kabul etmişlerdi. Fakat her iki kızı da bundan sonra söylediklerinin farklı olduğunu sanırlardı. Yıllar sonra oturup konuştuklarında, babalarının her ikisine de fısıldayarak, "En sevdiğim kızım sensin." dediği ve kardeşlerin de birbirlerini üzmemek için bu sırrı kendilerine sakladıkları meydana çıktı.

Dilediği kadar meyve sebze tüketmekte serbestti babaları; ama kızları odalarında ders çalışırken televizyonun karşısında soyduğu meyveleri tek başına yemeye gönlü razı olmazdı. Kendi elleriyle soyduklarından bol çeşitli birer meyve tabağı hazırlar, kızlarının odalarına götürürdü. Kızlarının çalışkanlığı, derslerini ihmal etmemeleri hoşuna giderdi de, öğretmenlerin bunca ev ödevi vermelelerinden biraz şikayetçiydi. "Bu kadar ödev verilir mi? Çocuklara aileleriyle birlikte geçirecekleri zaman kalmıyor." derdi. Haklıydı da. Kızları, babalarıyla geçirecekleri zamanın bu kadar kısa olacağını bilseler, belki o gelmeden ödevlerini bitirmeye gayret eder, akşam yatana kadar dizlerinin dibinde otururlardı.

Güler yüzlü, neşeli bir adamdı babaları. Yazlık evlerinin balkonunda eşi dostu toplar, eğlenceli hikâyeler anlatır, tüm siteyi cınlatan kahkahalar atardı. Konu komşu mutlaka hoşgeldine gelir, "Kahkahaları duyunca geldiğinizi anladık; bir uğrayalım dedik." derlerdi. Misafirlerin genellikle en yaşlısı için kızlarından birinin

kahve pişirmesini isterdi; ama o kahve geldiğinde öyle bir davranırdı ki, sanki “prensesin elinden bir fincan kahve içme lütfunu” bahşetmiş olurdu. Çevresindekilerin en yaşlısı, en bilgesi veya en zengini olmasa da, elinde kahveyle balkona gelen kızının gözünde, sarayına buyur ettiği konukların karşısında oturduğu sanki sandalye değil, tahttı. Kendinden emin, hâlimden memnun, ne diyecek diye ağzının içine bakılan, çevresine neşe saçan bir adamdı.

Kızlarını yetiştirme konusunda kendi mantığına uygun bir yol çizmişti. İstediklerini yapmaya izin alamadıkça hayıflanan kızına, “Yaşından erken büyümeye heves etme. Her sene yeni hakların olacak, yaşın büyüdükçe özgürlüğünü eline alacaksın.” derdi. Dediklerini her zaman yapar, yapamayacağı bir şeyi söylemezdi. Ona göre laf ağızdan bir kere çıkardı. Büyük kızı üniversiteye başladığında, babasındaki değişikliğe inanmakta güçlük çekmişti. “Hava kararmadan evde olunacak!” diye tembihleyen baba, şimdi arkadaşlarıyla Bodrum tatiline çıkmasına izin veriyordu. Kızlar gittikten sonra, her akşam “Haydi yürü Bodrum'a gidiyoruz.” diyerek annenin başının etini yemişti, o ayrı mesele.

Kızlarına küçük yaştan itibaren ticareti öğrettiğini bildiğinden, içi rahattı. Daha on bir yaşındayken, yazlıktaki dükkânın anahtarını büyük kızına teslim etmiş, sorumluluğu ona vermişti. Satışları arttırmak için fikirler üretmek yerine, mağazanın önüne arkadaşlarını toplayıp “break dance” yaptırır da, önemli değildi. Kızı o yaştaki öğrenebileceği kadarını öğreniyordu; zaten o, mağazalarını “akmasa da damlar” diyerek açıyor, günü geldiğinde asıl sebebini açıklamayı bekliyordu.

Artık üniversitede işletme okumaya başlamıştı kızı. Onu Ankara'ya yolcu ederken, “Erkekler hayatı askere gittiklerinde öğrenirler. Gerçek hayatın ne olduğunu insan gurbette anlar. Sen de şimdi bir bakıma gurbete gidiyorsun, gerçek hayata ilk adımını atıyorsun.” demişti. Telefon açıp kitap almak için biraz daha para göndermesini isteyen kızına, “Ne kadar çok kitap okuyorsun. Biraz da gez.” derken, paraların aslında gezmeye gittiğini çok iyi biliyordu. Ama hiç yüzlemedi; gençti, o kadarına hakkı vardı. Ticareti daha iyi öğrensin diye ona çarşının içindeki mağazayı hazırlayacak, mezun olduktan sonra kendi işini kurarken tüm desteğini verecekti. Gerçi zorlama yoktu. Onun kızı istediği mesleği seçebilirdi.

Kızının finalleri verip dönmesine bir iki hafta kalmıştı. Yazlıktaki dükkânın son hazırlıklarını bitirmesi gerekiyordu; ona sürpriz

yapacaktı. İstanbul'dan yola çıkıp yazlıktaki hanımıyla küçük kızının yanına gitti. Akşam yemeğinden sonra, çaylarını içmek için balkona çıktılar. Sandalyesinde geriye yaslanıp, havayı içine çekti. "Oh!" dedi. "Hava mis gibi. İstanbul'da ciğerlerimize mazot kokusu çekiyoruz." Gece yatmadan önce, büyük kızının fotoğrafını şöminenin üstüne yerleştirdi ve karşısına geçip baktı. Gözleri ümitle ve heyecanla parlıyordu.

Sabah erkenden kalktı. Sırf ev halkı değil, bütün kasaba uyku-daydı. Sabah yürüyüşünü çarşıdaki dükkânın önünde kesti. Kilidi açarken, yeni bir anahtarlık alması gerektiğini düşündü. Bir gün öncesinden temizlik yaptırmış, camları sildirmişti. Ama hiçbir kusur onun gözünden kaçmazdı; camda lekeler vardı. Önce içeriden sandı ama yakına gidince, lekelerin dışarda olduğunu anladı. Ne lüzumu varsa, eline temizlik bezini alıp dışarı çıktı. Artık bu dükkân hepsinden önemliydi; onu biricik kızına hazırlıyordu. Kalbinin sıkıştığını hissetse de, önemsemeden camı silmeye devam etti. Sonra bir an geldi: Artık silemiyordu. Hatta ayakta duramıyordu. Yere yığıldı. Hanüz kırk dokuz yaşındaydı ve dükkândaki işi daha bitmemişti. Oradan geçmekte olan tanımadığı bir genç yanına koştu. Güne başlamış olan az sayıdaki insanla birlikte onu taksiye bindirip, kasabanın hastanesine götürdüler.

O sabah, Ankara'daki büyük kızının gözleri, alışık olmadığı kadar erken bir saatte aniden açıldı. Küçük kız, yazlıktaki yatağından "Babam öldü!" diyerek uyandı. Büyüğü, yurt odasında şiddetli bir gürültü duydu; dönüp baktığında, boş bir naylon poşetin, dolabın üstünden yere düştüğünü gördü. Çalışma masasının üstündeki deodorandın kapağı, kendi kendine fırladı. Yazlık evin kapı zili acı acı çalarken küçük kız evdekilerden, "Ağzından yel alsın!" diye azar işitti.

Babaları ölmüştü.

Rüyalarında kimbilir kaç kere babalarının ölmediğini, saklandığı yerden çıkıp geldiğini gördüler. Defalarca peşinden koştular; ama yakalayamadılar. Uykudan uyandıklarında, neyin gerçek neyin düş olduğuna bir süre karar veremediler. Kadere isyan ettikleri zamanlarda "Babam olsaydı böyle olmazdı. Babam olsaydı bunlar başıma gelmezdi." diye düşündüler. Gelmezdi de. Babaları onları korurdu, babaları onların intikamını alırdı, babaları karar aşamasında onlara akıl verirdi, her şeyden önce, babaları üzülmelerine izin vermezdi. Üzülmeye izin yoktu çünkü: "İnsan hayatta en

çok kendini severdi.” Hangi başarılarıyla iftihar ettiğinden, hangi hatalarına kızdığından emin olamadılar. Artık babaları, tüm heybetiyle hatıralarında yaşıyor; kimi zaman *Satıcının Ölümü* veya *Hayat Güzeldir* gibi bir filmin karesinde, kimi zaman meşhur sözlerinin dillendirildiği bir sohbette, burun direklerinde bir sızıyla kendini hatırlatıyordu.

Küçük kız, çok üzüntülü olduğu bir dönemde rüyasında babasını gördü. Her zamanki gibi kendinden emin ve güçlü görünüyor, kızının karşısında güven veren bir ifadeyle duruyordu. Kızının yanağından süzülen gözyaşına uzanıp, yanağını okşadı. Sonra da çok ciddi bir ifadeyle şunları söyledi: “Sizin gözünüzden bir damla yaş getiren insanı, hayatınızda bir dakika bile tutmayın. Siz benim kıymetlilerimsiniz.”

Uzun yıllar sonra bir gün, büyük kızı, yazlıkta ilk oturdukları sitenin sahibinin kızıyla karşılaştı. Kendisinden yaşça büyük olduğu için ona “abla” derdi. Ayaküstü biraz sohbet ettikten sonra, üniversite üzerine üniversite okumuş “abla”sı ona, hayatta duymayı en çok isteyeceği şeyi söyledi: “Çevirdiğin kitabı okurken aklıma ne geldi biliyor musun? Hızır ağabey beni her gördüğünde, ‘Benim kızlarım da senin okuduğunun onda biri kadar okusalar, daha ne isterim.’ derdi. Keşke bugünleri görseydi. Sen beni geçtin.”

Tam da babasının onayına ihtiyaç duyduğu bir dönemdeydi. Vereceği kararın doğru olup olmadığını danışmak, babasının da fikrini duymak istiyordu. O gece, belki gündüz yaşadıklarının etkisinde, rüyasında babasıyla karşılaştı. Bir teknenin içindeydiler. Babası valizini topluyor, çıkacağı seyahate hazırlanıyordu. Bu sefer daha farklıydı babası; acelesi varmış gibi davranıyor, onunla doğru düzgün ilgilenmiyordu. Sonunda, utana sıkıla sorusunu sordu ve vereceği cevabı merakla beklemeye başladı. Ama babası, tahmin ettiği gibi davranmadı. Çıkacağı yolculuğun heyecanı daha ağır bastırıyormuş gibiydi. Yine neşeli ama bu defa çok da umursamaz bir tavırla, “Artık büyüdünüz. Kendi kararlarınızı verecek yaşa geldiniz.” dedi. O zaman anladı: Onun dünyaya gözlerini baba olarak açtığını zannederek yaşamıştı. Babası, ömrü boyunca ailesinin mutluluğu için çalışmış, sahip olduğu her şeyi onlara bırakmış, bildiği her şeyi öğretmiş, öldükten sonra bile ailesine sahip çıkmıştı. Kızlarıyla insanüstü bir ilişki kurmuştu. Şimdi hepsi biliyordu: Bir kızın babasının olması demek, illa onun yaşaması demek değildi. Galiba, artık babasının kendi hayatını yaşama sırası gelmişti; bir süreliğine rüyalarından ayrılıyordu.

Sabahat Demir: 1949 yılında Mardin'in Derik ilçesinde doğdu. 1966'da Siirt Lisesi'ni bitirip, aynı yerin Defterdarlık Gelir Müdürlüğü'nde memurluk görevine başladı. Değişik illerde hizmetlerine devam ederken, Anadolu Üniversitesi İİBF İktisat Bölümündeki öğrenimini de 1991'de tamamladı. 1993 yazında, İnegöl Vergi Dairesi Müdür Yardımcılığı'ndan emekliye ayrıldı. İki çocuk annesi.

Firdevs'ten Geçen Rüzgar

Sabahat Demir

Zaman zaman, birden aydınlanırcasına hatırlarım. Günlük güneşlik bir bahçede iki adam gelir bana karşı. Yaşlı olanın ardında, dizgininin kayışından tuttuğu güzel mi güzel, siyah bir at yürür. Yanındaki genç adamınsa bir çanta vardır elinde. Onlar, önünde dikildiğim Firdevs Çeşmesi'nin uzun yalağı başında duruncaya dek tatlı tatlı bakışırız birbirimizle. Derken, dikkatim suya yanaşmış, ışık altında hareketlendikçe tüyleri yaldır yaldır yanan eyerli atın üzerindedir. Sonra genç adamın kucağında bulurum kendimi ve onun uzattığı kırmızı ambalajlı şekeri alırım; bir yandan o beni öper; bir yandan ben ona gülümserim. İşte, yaşadıkça içinde taşındığım hiç bitmeyen bir zaman kesitidir bu!

Vefatının üstünden on dört yıl geçti babamın; ne vakit düşünssem onu, ilk aklıma düşen, kendisinin büyükbabam Şeyh Mehmet Bahattin'le birlikte yarattıkları hep o Firdevs Köşklü muhteşem tablodur. Çocukluğumun bulutsuz maviliğinde, belki de üçüncü yaşımı sürmekteyim; Ensariler Mardin'de kalabalık bir aile; büyükanne, büyükbaba, amcalar, hala hep bir aradayız. Meğer, kısacık bir süre için, ancak çok ileride farkına varabileceğim masalsi bir gerçeği yaşamaktaymışım unutamadığım o yakut dilimde. Şimdi bütün yetilerimle, kalın sis örtüsünü yarıp dağıtmaya çabaladığım çerçeve; aslında, kırık dökük de olsa, Artukoğullarından kalma bir saray geleneğinin o günlerde hâlâ varlığını koruma olanağı bulabildiği canlı bir tarih sahnesidir.

Yetişkinliğimde babamla annemin tamamladıkları, zihnimin derinliklerinden doğrulan kahramanlar, aynı renklilik içinde hiç eksilmeden doldurup süslerler seçkin dünyamı. Sofra adabı ve

mutfak titizliği ile bilinen, genel düzen sorumlusu babaannemden; keman, klarnet, darbuka, flüt gibi enstrümanların yorumcuları amcalarıma; udunu elinden bırakmayan Fikriye Hala'mdan; her biri ayrı işlerin görevlisi kadın, erkek hizmetlilere kadar hepsi durup durup devinirler hayalimde.

Cumhuriyet yönetiminin, 19 Haziran 1927'de 1097 sayılı "Bazı Eşhasın Şark Menatıkından Garp Vilayetlerine Nakillerine Dair Kanun"u çıkarmasıyla, iki yıl süren bir Adana sürgünü olur ailenin ve henüz yedi yaşlarındadır babam Mehmet Bedrettin. Küçüklüğünün o günlere ait anılarında, sık sık vilayet erkânına verilen görkemli davetler yer alır. Dediğine göre, bu organizasyonların mimarı da dedem Şeyh Mehmet Ali Ensari imiş. İlerleyen süreçte, altı amcamla biricik halamın sanatsal yetenekleri bilenirken, erkeklerin ağabeyi olan babam da Diyarbakır Lisesi'ni bitirir. O sıra dünya, II. Büyük Savaşın kanlı çalkantısını yaşamaktadır. Hemen silah altına alınır genç Mehmet Bedrettin.

Bandırma'nın Doğa köyündeki ordugâhlarında, günler emir komuta zinciriyle kapkara kabuslanırken, içi birden bir koncanın şimşekli ışığında aydınlanır babacığımın. O an, köyün en dilber kızını görüp ona âşık olduğu andır ki, hayatının dönüm noktasıdır. Oldukça maceralı bir uğraşın nihayetinde gökten üç elma düşer; biri babamın, biri on beşindeki güzeller güzeli annem Fikriye'nin, biri de onların düğünlerinde hazır bulunmuşların başına.

Savaşın sonuyla birlikte terhisi de gerçekleşir babamın. Mardin'e, Köşk'e, ailesinin yanına sevgili eşiyle birlikte dönerler. Artık yaşamın dalgırlarında el eledirler. Mardin merkezde, Özel İdare'ye memur girmiştir babam. Anneciğim o zaman aralığında örfünü âdetini bilmediği, dillerini anlamadığı sıhri akrabalarına alışıp onlara uyum sağlamaya çalışır hep. Her bakımdan zordadır; ama o yalın bir Anadolu ermişinin inanç ve sabrıyla sarılıp tutunur yeni hayatına. Yavaş yavaş olgunlaştırdığı yetenekleriyle Mardin Arapçasını da öğrenir, girdiği mutfağın kültürünü de. Bugün ahçılığı-mın beğeniliyor olmasındaki sır da annemdir zaten. Uzun kış gecelerinin sobalı sohbetlerinde tatlı tatlı konuşturlardı bunları. Her konuda yine en büyük yardımcısı babam olmuştur. Ona, bulundukları mekânın genişliğinde asla yabancılik duygusu yaşatmamış; can sıkıntısı çekirtmemiş. Akşamları gelirken bademşekerleri getirmiş gönlünün sultanına. Ve aşkın ışığında birbirlerini derinden derine tanıyıp kendiliğinden gelişmenin ruhsal bağlarını tel tel dokumuş-

lar aralarında. Kabirleri nur olsun, o günlerini anarlarken her ikisini de masal dünyalarının büyüğü aynalarından kopup gelmiş, erişilmez kahramanlar olarak görürdüm. Birbirlerine karşı doğan sevgi ve sevinçlerinde geçmişin yunmuş, arınmış; hep taze kalmış güzellikleri yoğunlaşırdı.

Kim ne derse desin, en büyük babamızın Cennet'ten kovulmasından beri bir sürgündür yaşadığımız. Karanlığı zaman zaman aydınlansa bile soluğunun ağırlığı hiç değişmeksizin üstümüzdedir. Yazgısal niteliğimizin kaçınılmaz gereği saat vurmuş ve Köşk'ten çıkmıştır. Göğünde bulutların bir beyin gibi toplanıp eylemsiz düşünceler olarak dağıldığı, uçsuz bucaksız bölgede artık ya nahiye müdürüdür babam, ya malmüdürlüğü tahsildarı. Sarı ve karanın kupkuru harmanladığı, topraklı taş yığınının ibaret dalgalı bir tekdüzelikte yorgun atıyla dolandır durur çağdaş adam. Yine de evreninin merkezi; doğa harikası koruları, şırl şırl dereleri, nilüferli göletleri ile sığınak bildiği iğreti damlı evidir.

Ablamdan sonra aileme katılmakla, ben yoncanın dördüncü yaprağı oluvermişim. Ne var ki, kardeşlerimin yakın takiplerinden ötürü, annemden fazla babam ilgilenmek zorunda kalmış benimle. Bu yüzden hep "babamın kızı" olarak kalmışımıdır. Hatta Derik'te, bir ara annemi şikayet için babamı ararken kayboluşumu hayal meyal anımsıyorum. Fark edilmeden çıkmışım evden. İlk sokaktan sonra yönelmişim bağlara. "Babama, babama..." diye, güya onun çalışmakta olduğu daireye gidiyorum. Allah'tan, bir kadıncağız elimden tutup da bahçelerine götürmüştü beni. Sonra bir avuç ceviz koymuştu eteğime. Sonra başka kadınlar da gelmişlerdi yanıma. Bana bakıp bakıp konuşuyorlardı aralarında. Sonra gençten, algiysili birisine teslim edilmişim. O tanıyormuş annemi. Sonra onunla beraber dönmüştük sokağımıza. Kapımızın önünde bekleyenler vardı, görmüştüm. Onlar da beni görüp hareketlenmişlerdi. Sonra ablam ceviz istemişti benden. "Git kaybol da sana da versinler!" demiştim ona arkamı dönerek. Gerçekle düş arasında, belli belirsiz akıp geçiyor zihnimden.

Geçmişin selinde kaynaşıp kaynaşıp dönüşüyor imgeler. Lise mezunu, idealist Mehmet Bedrettin; Savaştepe Malmüdürlüğü'nün sayılan, çalışkan bir memurudur. Ancak, kendilerini sadece okur yazar olarak sınırlandırmış bulunanlarla amirlerinin nezdinde yine de bir tehdit unsurudur. Bir çok konuda kendisine danışılrsa da anlatılıp anlaşılanlar hep başkalarıdır.

Dışarıda vakit geçirme alışkanlığı olmayan babam; akşamlarını, tatil günlerini bizimle ilgilenerek değerlendirirdi. İki odalı kira evimizin soğuk duvarları, sanki onun varlığıyla ısınır; onun sesiyle renklenirdi. Günün dinlendiği saatlerde, beş kardeş yataklarımıza çekilmişken bazen beni uyku tutmaz, annemle babamın evin bütçesine yönelik çare aranmalarına istemeden tanık olurdum. Bir seferinde, eve un alıp ekmeği annemin yapmasını kararlaştırmışlardı; bir uzman yetkinliğiyle, inceden inceye neticelendirdikleri hesaba göre öylesi daha ucuza gelecekti. Mevsim kıştı; nasılsa yanıyordu kuzine; ekmeğe fırınında pişecekti. Ama bir ay içinde, ekmeği hazır almaktan daha masraflı çıkarmıştı bu girişimleri. Çünkü, babamın memur arkadaşlarıyla sürdürülen aile görüşmelerinde aranan tek meta haline gelmişti annemin ekmeği. Çocuklar onu arıyor; büyükler onu soruyor; herkes onun lezzetini, kerametini öve öve bitiremiyordu. Her ziyaretlerinde, onca çoluk çocuğa sofraya kurmak zorunda kalmıştı zavallı anneciğim ve kimse halden anlamıyordu! Tabii, çuval boşaldığı anda vazgeçilmişti bu uygulamadan.

Hasta olduğum vakitler babacığım başucuma oturur, beni teselli ederdi. Siz çocuklar, derdi, tehlikeli şeyleri çok seversiniz; bu da çabucak geçer. Sonra getirdiği portakalları, elmaları yastığıma dizer; ateşimi ölçer; alnımı, şakaklarımı, bileklerimi ovar; dualar mırıldanırdı. Evde olduğu müddetçe yanımda durur; uyur uyanır onu görür, onu dinlerdim. Başka bir zamanda, başka bir yerden gizemli kapılar açılır; ben bütün labirentlerimi ardımda bırakarak gök çayırında kelebeklere karışırdım. Hep birlikte bir bahar dalına doğru yükselir, yükselir; yanar döner parıltılarla kuş seslerini gönül renklerine boyardık. Bir de yıldızlar düşerdi avuçlarıma, onlarla tek tek bulutları çiçeklerdim. Vapurlar, trenler uçaklara dolaşır; ben hepsini çözüp bir dalgada hoş tutardım. Ufuklarımla genişleyip ağarması da babamın tavır ve hareketleriyle kaimdi.

Bir turist kafilesi, Karakurum eteklerindeki Hunza köylerinden birinde güneşin batışını izlerken, yaşlı yerliler duvar diplerine çömelmiş tütünlerini içmekteymişler. Bu sırada, tepelere tırmanan çocuklar da yalçın kayalıklarda oyun oynuyorlarmış. Yabancılar telaşla, çocukların düşebileceklerini söyleyip uyarılmışlar ihtiyarları. Ama, dağların görkemiyle mağrur bu dumanlı tecrübeler, gayet sakin gülümseyerek, siz buradan onların düşebileceklerini akıl ediyorsunuz da onlar tehlikenin içindeyken bunu bilmezler mi, demişler, bırakın geliştirsinler yeteneklerini!

Zaman içinde çok daha iyi anlıyorum ki, sevgili babacığım da tıpkı o yerlilerin olgunluğunda ve çağdaş bir pedagog yetkinliğinde, kendi öz benliklerimizi kusursuzca gerçekleştirebilmemiz için biz çocuklarıyla ilişkilerinde sarsılmaz bir güven duygusu yaratmıştı. Tamamen dürüstlüğe dayalı, apaçık bir sevgi, saygı ortamında yetiştik. Ödevlerimizde de değişmedi bu gerçeğimiz, beklentilerimizde de.

Sevgili babacığım, hiçbir şekilde tutuculardan olmadı. Siyasette de, günlük yaşantısında da hem fikirce, hem eylemce yenilikçi ve akılcıydı. Katiyen, demişti anneme, bir tarikata girmeyeceksin! Ablamla ikimize de, ne olursa olsun mesleklerimizi bırakmamamız ve başlarımızı asla örtmememiz hususunda kesinkes söz verdirip yemin ettirmişti. Yoksa, diyordu, hiçbirinize haklarımı helal etmem. Yani çok kimsenin aksine, çocukluğunda kendisine belletilenleri düşünmeksizin tekrarlayan ezbercilerden değildi.

Anılarını esprili bir üslupla anlatması, kendisini bir o kadar daha sevimli kılan özelliklerinden biriydi. Canlı imgelerle sözcüklerini kanatlandırarak içten konuşurdu. Onun Mardin eşrafına dair, küçüklüğünden kalma hikâyelerini her vakit zevkle dinlerdik. Efendim, diye başlardı geçmişin perdelerini aralamaya; Cumhuriyet'in ilk yılları, belediye meclisi Türkçenin haricinde başka bir dille konuşulmasını yasaklamış halka. Kim konuşursa kelime başına beş kuruş ceza ödeyecek. Zaten ortalama bir memur maaşı da kırk, elli lira civarındaymış. Bir sabah esnaf işinde gücündeyken, bir de görülmüş ki; zabıta falancayı yakalamış, götürüyorlar. Dükkânların, mağazaların önüne çıkanlar merakla soruyorlarmış ne olduğunu; ama çekindiklerinden hep Arapça olarak. Bunları işiten zabıta mensupları da, sen de gel, deyip alıyorlarmış onları da aralarına. Derken, alay bir çığ misali büyüye büyüye gidiyormuş. Alay büyüdükçe meraklananlar artıyor, meraklananlar çoğaldıkça da alay kalabalıklaşıyormuş. Doğrusu, kınılırdık gülmekten!..

Bu çağımın en önemli olayı, adeta bir mucizenin gerçekleşmesi olayıdır. Ortaokuldan yeni mezun olmuştum ve Savaştepe'de lise yoktu. Talebe treniyle en az üç sene Balıkesir'e taşınmak zorundaydım. Tam o yaz, bir teftiş esnasında mevzuata hakimiyetle dikkat çeken babam, teftiş raporu uyarınca Siirt Defterdarlığı Vergi Kontrol Memurluğu'na atanıvermişti. Artık genç kızlığımın dilâz rüzgârları da, güneşli bulutları da burada ayrışıp burada birleşecekti.

Bir bayram arifesinde, annemin yanında abla kardeş dükkân dükkân çarşığı gezmiş, kucaklarımız paketlerle dolu dönmüştük eve. Babam geldiğinde paketler bir bir açılıp hepsi onun beğenisine serilmişti. Renk renk kumaşlar elden ele aktarılırken açıklıyordu annem; bu muslinle bu ipekli Nermin'e; bu emprimeyle bu ipekli de kendim için. Bir an durgunlaşan babam, peki, demişti, Sabahat'inkiler nerede? Annemle ablam şaşkın şaşkın, a'aaaa, demişlerdi, biz onu unuttuk!.. Yarın da onunkileri görelim, diyerek konuyu değiştirmişti babam.

Hep tahammül sınırlarının uçlarında domurlanan sessiz sabrım, ben ufacık bir çocukken de böyle yalın ve yalnızdı; bir akşam yemeğinde hiçbir şey yemeden oturduğumu yine babam fark etmiş, ağzımın yaraları da ancak o vakit çıkmıştı ortaya.

Gel gelelim bir insan, herkesin benimsediği bir örneğe tapmaz da kendi ilkeli yaşamının kurucu üslubunu armonik bir titizlikle sürdürmeye çalışırsa, maalesef yapacak bir şeyleri bulunmayan kimselerin uğursuz ilgilerinden hiçbir zaman kurtulamaz. Babam da bu şekilde Kars Gelir Müdürü olunca, ister istemez tek başına yollandı oraya. Ablam ve ben merkezdeki görevlerimize yeni başlamıştık, üç erkek kardeşimiz okullarına devam ediyorlardı, annemiz de bizi zorda bırakmamıştı. Zaten ardından o Niğde Gelir Müdürlüğü'ne, ben de aynı yerde Vergi Dairesi Memurluğu'na naklolduğumuzdan; henüz evlenmiş bulunan Nermin hariç, gene bir araya gelmiştik babacığım. Ta ki onları, yeni görev yerleri Edirne'ye taze gelin sıfatımla uğurlayınca kadar. En sonunda Amasya'dan emekliliğini istemişti babam. Sağlıkları yerinde olarak, gelip Balıkesir'de bir kira evine yerleşmişlerdi. Biz de Balıkesir'deydik o yıllar. Kaderin cilvesine bakın ki, Edirne'de de komşuluğumuz olmuştu bir müddet. İlk çocuğumuz Gökhan Yavuz'un adını babam koymuştu orada. Kökhan, derdi Gökhan yerine. Balıkesir'de de ikinci çocuğumuz Devrim'le tanıştılar. Ama, kendilerini her ziyaretimizde, Devrim'in adı "Okan" oluyordu ev sahiplerine karşı. Cumhuriyet'in 50. Yıl sonrasıydı ve Ortaçağdan kalma bir mahalle baskısı kol geziyordu ölü bir şehri andıran koca ilin karanlık sokaklarında. Bütün güzellikler, gece lambaları yanmayan vitrinler gibi, acınmadan kör gözlerin sevinçlerine kurbandı. Oysa Edirne'de bulunduğumuz sürece kent insanların sosyal yaşamlarına hayran olmuş; Trakya nasıl bir Avrupa parçası ise, onun üzerinde yaşayanları da gerçek birer Avrupalı diye düşünmüştük. Hele bu değerlendirmemizi çevremizdeki dostlarla paylaştığımız-

da; ah, demişlerdi, siz beş on yıl önceki durumu bir görseydiniz; o zamanlar delikanlı kız ve erkekler sabahlara kadar dans edip eğlenirlerdi sokaklarda! Ne var ki, diye de eklemişlerdi, Yahudi asıllı vatandaşlarımız peyderpey İsrail'e göçtüklerinden kentimizin havası değişti.

Aslında varlıklı bir aileden gelen babam, varlıklı bir ailenin kızıyla da evlenmişti. Fakat maaşının dışında hiçbir geliri, hiçbir malı mülkü olmadı. Büyükbabası Şeyh Mehmet Ali Ensari, bütün mal varlığını vakfetmişti. Nerede han, hamam, arsa, arazi, nesi varsa hepsi vakfın malıydı. Vakıf senedine göre, Firdevs Köşkü'nde bile sadece ailenin erkek bireyleri oturma hakkına sahiptiler. Kadınlarına ise, ancak dul kaldıklarında doğabiliyordu böyle bir hak. Sağlığında, bazı yıllar kendisine mülk gelirlerinden olarak, payına düşen ehemmiyetsiz bir miktar para Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce gönderildiyse de, babacığımın vefatıyla bir hepsi bitti. Annemin hakkına gelince, teyzelerim muvazaalı satışlarla zapt ediverdiler tümünü!

Mert bir adam kimliği ile sevgili babam; düşmanlarını dahi bağışlayabilen yürekliliği ile güzeller güzeli annem; kendi ayaklarının üzerinde, toplumun ve inançların durmadan dövdüğü erdemlerini sağalta sağalta, bilinçlenip tükenerek yazdılar yazgılarını. Ve hayatta en büyük bahtsızlığın cahillik olduğunu dilinden düşürmeyen babam; bütün şartlarını zorlayarak biz çocuklarını okuttu. Kız, erkek ayırmadan; ablamı, beni, kardeşlerimiz Adnan, Tahsin ve Mehmet Akif'i, hepimizi en iyi şekilde yetiştirmeye çalıştı. Her şeye rağmen yaptı bunu, sırf bu nedenle ruhuna ne kadar dualar etssek yine de azdır babacığımın!

Hiç susmadı uyumsuz koro. Alanlar, sokaklar hep çılgınlık çaldı ve kandı törenler! 1980 örgüsünün iyice tamamlanıp özene bezene demirle oyalandığı günlerdi. Buz kesmiş bir kış akşamında geliverdi o cenaze; ailemizin en küçüğü, o gözümüzden sakındığımız Mehmet Akif! Halbuki hepimiz, yedek subaylığını yapan bu diş hekiminin tezkereyle dönmesini beklemekteydik Ağrı'dan. Ama o, soğuk bir tabutla tutuşturuvermişti baba evini!

Kendini vurmuş diyerek kestirip attı yetkililer. Kenan Evren'ı kadar başvurduk, itiraz ettik bu olağanüstü çelişkiye: Solak olmayan, pırlıl pırlıl bir delikanlının; esasında kendisine bozuk teslim edilip yanında taşındığı tabancasıyla, sol şakağının üstünden namlu ya kırk derece eğim vererek ense köküne doğru ateş edebilmesinin

asla mümkün olamayacağını bas bas bağırdık durduk. Yazık ki, evren bir duvardı!..

Babacığım bir daha gelemedi kendine, çekildiği köşeciğinde sadece Allah'la oldu. Bir süre sonra da alzheimer felaketinin ardından yatağına çakıldı ve içindeki yangınıyla dünyamızdan ayrılanaya kadar, sevgili eşi annemin ihtimamlarında teselli buldu. Şimdi Balıkesir Gümüşçeşme Kabristanı'nda Akif'imizle birlikte kankoca yan yana yatmaktalar, mekânları nur olsun!

Mehmet Bedrettin Yardımcı benim çok sevdiğim babamdı, meslektaşımı; güvendiğim, dertleştığım, fikirlerimi tartışıp gönlümü açtığım arkadaşımı. Aramızdaki diyalog hiç kopmadan, hep seviyeli sürdü. O öyle bir insandı ki; onunla baba kız olarak değil de birer yabancı olarak, başka şartlar altında karşılaşmış olsaydık bile onu yine sever, sayar ve arardım.

Gerçek bir adamdı babam, ruhu şad olsun!

Nurduran Duman: 23 Ekim 1974'te Çanakkale Çan'da doğan Nurduran Duman, şiiri sevdi, şair oldu. Denize olan tutkusundan dolayı gittiği İstanbul Teknik Üniversitesi Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Fakültesi'nden "Gemi İnşaatı Mühendisi" ve "Deniz Mühendisi" olarak mezun oldu. Kendini İstanbul'a yaşımsal bir tutkuyla, Çanakkale'ye tarihsel bir sorumlulukla bağlı hissediyor. Yayınlanmış kitapları arasında *Yenilgi Oyunu* ile *İstanbul'la Bakışmak Salacak* sayılabilir.

Arı Maya Hikâyesi

Nurduran Duman

*Ne zaman düşse gözkapağı, dökülse kirpik
salın. salın. ince boyunlu ne çok yaz alnımın ortası
sarı benizli bir kız. suyu ayna yapmış kirazdan küpelerine
soluk soluğa heves koşuyor göğsüme. meğer güz.*

(Arı Maya Hikâyesi, Özgür Edebiyat Mart - Nisan 2009, Sayı: 14)

Arı Maya derdi Babam bana çokçası, hâlâ dediği olur. Yaşadıkça ilerleyen, kendini bölüm bölüm yazdıran "Arı Maya Hikâyesi" şiirim öncelikle Babam'ın bana neşeli zamanlarındaki bu seslenişleri içindir. "Sarı Kız" der bir de. Bunun Kaz Dağları'ndaki efsaneyle ilgisi yok elbette. Yine de dünyaya yeni geldiğim zamanlarda saçlarımdan sapsarı oluşu mu, yoksa buğday tenli ağabeylerimden sonra açık kumral bir kız çocuğu olarak eve başka bir renk getirdiğimi düşündüğü için mi söylerdi, söyler, tam bilemiyorum şimdi düşününce...

İşte bu Arı Maya, öyle güzel oynadı ki sokakta. Öyle çok dolaştı ki bisikletle, oğlanlarla kızlarla öyle çok serserileşti, öyle çok sabahlara kadar oturup arkadaşlarıyla sokakta ya da evlerde en uzun uyumadan durma rekorlarını kırmaya çalıştı ki... Yirmi yıldan fazla bir süre önce Çan gibi bir Anadolu ilçesinde birçok unutulmaz güzel şey yaşayabildiysem, bir kız çocuğu olarak çocuk, ilken genç olmanın keyfini sürebildiysem, Babam'ın bana tanıdığı — elbette hakkım olan — "özgürlük" sayesinde. "Sokak" bana, elbette aileme ev ve bahçe olan, ev bahçe bildiğim Babam'ın birinci hediyesidir. Şiirim için de önemli bir hediyedir bu. Şiirimi, biraz da o

sokağın dili, coşkusuyla yazıyorum çünkü. Şimdi hayat denen ev-bahçe-sokak tiyatrosunda düşüp ve tekrar daha iyi düşebiliyorsam ve yeniden yenilenip kalkabiliyorsam ayağa, o sokakta oynarken parçalanmış ve sonra iyileşen dizlerim, neşeli uçurtmalarım, balonlarım, top oyunlarım, bisikletim sayesinde biraz da. Bizde bahçeler güneşe dönüktür, bilirsiniz, kıra dönüktür. Batıda gölgelidir bahçe, ya evin arkasındadır ya da evin arasında. Amerikan tipi evlerin önündekiler güneşlidir ama onlar da bahçe değil. Bahçe doğurgandır, yediveren güller bahçededir. İçerlektir bahçe. Sokak ise dışsal. Bahçe düzlemsel genişler, sokak çizgisel uzar. Sokak erkek, bahçe dişidir. Şimdilik. Ne zaman sokağa yeni yeni çıkan kadın yeterince sokakta olabilir o zaman cinsiyeti tekrar tartışmaya açılacaktır sokağın. Sokak delişmen, kozmopolit, her türlü seçimin, herkesin yeridir. Canlı büyük bir organizmadır sokak. Dramatiktir. Lirik türküler de yaksa çoksesli bir etkileşim. Bir yankı değil, yankı uyandırandır. Tüm halleriyle insandır.

İşte tüm halleriyle insan olduğunu — şu yaşlarımda — nihayet kabul ettiğim Babam da sokaktır aynı zamanda. Sokak ne senli ne de sensiz bir aşktır. İnsanlardır bilek bileğe, omuz omuza; dişe diş, yumruk yumruğa insanlar. Karşılıklı "olmak"tır sokak. Dans ve kavga. Yazıldıkça, evin okuduğu öyküdür. Bazen de okumamayı seçtiği evin, uyuduğu, düşündüğü... Zamanın sonucudur sokak. Zorlamasız ama mutlaka öğrenilen, olmazsa olmaz erdemini dilini gerektirir orada küfretmek, yürümek, ıslık çalmak, şarkı söylemek... Akışını kendi belirleyen debisi yoğun, bazen kör, yanı çıkmaz sokak aşkların da dilidir bu. Duvardaki sevgili adının ya da savunulan ideolojinin gelen geçen zihnin sözlüğüne eklendiği; yaşamın durmak bilmez ritmine, görünür görünmez şiirine katıldığı bir olanak, tek çıkıştır sokak. Kendisi bazen çıkmaz olsa bile. Yalan. Her sokak bir yere çıkar. Denize, göle, bir suya. Bir bahçeye, bir meydana ya da duvara. Hiçbir yere değilse göğe çıkıp durmaktadır, sokak bunu gülümseyerek bilir: bilmeyen de bilmeyiversin artık. Nerede yürüdüğünü, baş aşağı hangi kuşun kanadına bastığını...

Peki şu balon? Hani şu "*Köpük Sokağı'nda*"ki... Brezilyalı şair Manuel Bandiera'nın şiirinde gidip bir denize iner. Babam'ın balonları çocukluğumun göğünde ve kırlarında uçadursun; öncelikle simgesel bir değerdir balon, dize yürütücüdür. Biz şairler imgeden imgeye geçeriz. Bazı imgeler renklidir. Balon da renkli imgeler gibi. Uçucu ama akılda kalıcı. Balonsuz sokak olabilir mi? Demek istediğim çocuksuz bir sokak düşünün... nasıl bir yer olur orası? Federi-

co Garcia Lorca, kendi Granada sokaklarını anlattığı 1933 tarihli bir konuşmasında “*Anlaşılan çocuklar, topaç çevirip durduklarından, okula gitmek istemiyor*” der. Çocuk varsa, hiç acelesi yoktur sokağın. Çocuktur acelesi olan. Bir disiplin, özenli bir gayret, içten gelen üstelik ciddi bir telaş gerektirir sokakta oynamak. Evin penceresinden bakmaz çocuk, pervasız bir cesareti vardır. Korkar saklambaç oynamaktan, o yalnızlıktan, gene de oynar. “Ebe yalnızlığı” şiirdendir.

Büyüyünce ya astronot ya da pamuk helvası arabası satın alıp pamuk helvacı olacağım, derdim Babam sorduğunda, gülümserdi. En büyük çocukluk hayalleriydi bunlar o sarı benizli kızın... Pamuk helvası şiirdendi. Elma şekeri de. Annesinin, ya arkadaşlarına da verdiği ya da evde yiyip bitirmeden sokağa çıkamadığı salçalı ekmek de şiirden. Baba’nın dışarıda kalmalara ses etmeyişi ama takip edişi hep şiirden... Dışarıda daha çok kalabildiğim için mi geç kararırdı yaz akşamları? Hâlâ o günlerden kalma bir duyguyla sarmalayışım yazı ve kendimi hep bu yüzden mi? Uydurduğum mankencilik oyunu, akşamları kapı önlerinde anlatılan korkunç hikâyeler sonrasında eve korka korka gidişler... Yakartop, fasulyeden oynamak, sek sek, kamalar, beştaş... Günün içine sığdırabildiği tüm sokakları, bisikletle turlamak. Köpekler, kediler, bisikletine bindirmesi için peşine takılan, hiç yüksünmeden hepsini sırayla gezdirdiği ondan daha küçük çocuklar hep şiirden miydi Sarı Kız’ın? Akşamsefalarından toplanan minik siyah toplardan oluşan cephaneyi tek tek borulara koyup üfleyerek ateş etmek. Babasından bu çiçeklerin akşamları açtığını öğrendiğinde şaşkın bir hayranlık duyduğu, “Bir çiçeğin adı anlamına bu kadar mı yaraşır” dediği sekiz yaşı çocuğun... sözcükle anlamın, Türkçenin tadını aldığı sekiz yaşı... hep şiire... gitmedi mi?

Gece uyumadan önce üstümü örterken yatağımın yanı başına bir bardak su koyan Babam işte... Anılar gelip konuyor parmak izlerine: O zamanlar sayısı oldukça az olan “Anadolu Lisesi”nde okumak için kışları Çanakkale’de yaşıyordum. Yazları dahil olduğum Çan Belediyesi Gençlik Tiyatrosu’nda Turgut Özakman’ın “Ah Şu Gençler”ini sahnelemiş, turneye çıkma vaktimiz gelmişti. O sabah erkenden kalkıp evden ayaklarımın ucunda çıkmıştım. Ev halkından Babam biliyordu bir tek turneye çıkacağımı. Onu bile görmedim o sabah. Anneme ise ilk durağımızdan telefon ettim. “Ben turnedeyim.” Aslında hâlâ turnedeyim. Bir replikleri sürekli değişen, her gün yeni ezberler bozup yeni metinler sırtlandığım bir yaşam oyunu için uzaktayım Babam’dan.

Biliyorum ki o hâlâ bir keyif adamı. Oturup balkona, kendi eleriyle yetiştirdiği saksılardaki acı biberlerinin huşurtısını dinleyip, uzun uzun baktığı Çan'ı demlerken, demleniyordur. Hayatının tadını çıkarmayı hep bilmiştir Babam, hayatın tadını da. Ben de şimdi keyif almadığı ve inanmadığı hiçbir işe/şeye/insana yanaşmayan biri olarak bu turnenin tadını çıkarıyorsam yine Babam'dır nedeni. Uzun yolculuklara çıkardık birlikte. İzmir Fuarı'na giderdik örneğin. Yollarda nerede mola verilmesi gerektiğini, ayranın nerede içilmesi, hangi dağ lokantasında hangi yemeğin, hangi göl kenarında hangi balığın pişirilmesi gerektiğini bilen, öğretken kocaman bir adamdı o.

Kışları ava çıkardık birlikte. Av torbasını taşımama izin verirdi. Kupay köpeklerimiz sağımızda solumuzda, karların arasında bata çıka biz... Kuş avlardı evet, keklik, tavşan; şimdi avlanmak için ne dediğim önemli mi, o çocuğun babası eve boş dönmezdi işte... çocuğun da torbasında bir sürü iyi huylu mantar olurdu, eve o da boş dönmezdi.

Babamla önce araba yıkadık birlikte, sonra o arabayı sürdüm ben o otururken sağımızda akşamüstleri mahalle aralarında. Ama bir gün geldi yolumuzdaki trafik kalabalıklaştı, ben büyüdükçe gezindiğimiz yerler ve vakitler darlaştı. Para kazanmak iyidir, derdi, sevdiklerin için harcaması daha iyi. İnsanlarla nasıl dost olunur gösterirdi, eve gelip giden arkadaşlarının bakışlarından anlardım bir adam nasıl sevilirdi.

Huysuz değil miydi Babam? Huysuzdu elbette, sinirliydi bazen. Kim değil ki? Büyüdükçe anladım ki insan'dı babam. Etten kemikten. Sıkıldığı anları vardı. Hayatın karşısında çıkmazlara girdiği zor zamanları. O da bir çocuktü; hatta: o daha çocuktü. Yedi yaşında babasını yitirmiş, sonra tek başına ayakta durmayı seçmiş genç bir adamdı. Civarın en güzel — Türkan Şoray gibi diye angılı — kızını kendine âşık etmiş, yakışıklı mı yakışıklı bir delikanlıydı o. İşte ben o delikanlıyı — tuhaftır — yolda yürürken pek hayal edemiyorum. Onun hep bir direksiyonu olmalı ellerinin arasında. Çok çalıştı, ben gördüm. Çok çalışırken bizi (ağabeylerim ve beni) de çalıştırdı. "Güneşi üstünüze doğdurmayacaksınız." En meşhur sözü. Güneş nerede olursam olayım pek üstüme doğmaz bu yüzden. Doğuyorsa, yazıp çizen, okuyup düşünen geceyle yolculuk ettiğimdendir Babam yerine.

Amcam, dedemin Kurtuluş Savaşı yıllarında ayağından aldığı yara izini sevip okşayarak büyüdüğünü söylerdi, tabii dedem bu

dünyadan gidinceye... dokuz (amcam) ve yedi (babam) yaşına kadar büyümek büyümekse. Mutlak ilgi ve sevgi beklediklerimizin ne kadar sevgi ve ilgi görebildiğini düşünmek pek aklımıza gelmez nedense... Babaannemin elma sandıklarından yayılan elma kokusu bakın geldi kondur şimdi burnuma. Bazı yaz geceleri ay gökte koca sarı bir tepsiyken, gelip beni sarar o koku. Bana göğre bakmayı öğreten kişidir babaannem, Ay'la tanıştıran. "Bak, aydede, yüzünü görüyor musun, kaşını gözünü?" Hâlâ kaş göz çizerim aya. Sonradan öğrendim elbette, başka yüzü de varmış. Karanlık, ışığı yansıtmayan tarafı. Olsun. Ben babaannemin elma sandıklarını üst üste koyarak o aya kaç kez tırmandım. Babam, amcamın ve babaannemin emanetidir bana biraz da.

Ve "öğrenen" çocukluluğumun. Babam bir gün, elmalığımızdaki ağaçlardan birini seçmemi istemişti. "Seçtiğin ağaç senin olacak. Meyvesi, meyvesi karşılığında alabileceğin teşekkür, hayır duası, para... hepsi senin. Bunlardan hangisini seçeceğine, zamanı gelince — meyve verdiğinde — yine sen karar vereceksin." Şimdi evrenin sonsuz yokluğundan bana cıvıltılarla, fısıltılarla selam eden o elma ağacının dalı budağı, minik bedenimi üstüne çıkarabildiğim kısa gövdesi gözlerimin önünde hâlâ. Hatırladığım ilk ciddi seçimim, seçmek eyleyimdir elma ağacım. "Seçme özgürlüğünü bilmek" bana Babam'ın ikinci hediyesidir. İşte bir anı daha gelip oturuyor ekrana. Sekiz yaşındayım, çıkıp GSli Babam'ın karşısına, "Kusura bakma," diyorum, "Bundan böyle Fenerliyim." Bir şey demedi Babam. Üzülmüştür belki ama ses etmedi. Kendi irademle karar vermeyi bilmek, Babam'ın bana üçüncü hediyesidir.

Kızdığımız zamanlar olmaz mıydı birbirimize? Olmaz mı, çok. Sanırım ergenlik çağında, bulunduğu odadan kapıyı çarparak çıkan tek evladıyumdur. Ama en çok bana yüksek sesle gazete okuttuğunda kızardım Babam'a, belki de gerçekten yalnızca o zaman kızardım. Kendisi niye okumuyor ki?, derdim. Şimdi ne yazık ki: bilgi olup olmadığı tartışılması şart bilginin toplum ve birey bilincini, bilinçaltını, yaşama biçimini, sosyolojik, psikolojik, kültürel değerlerini esip savurduğu, tarihsel ve güncel gerçeklerin yazılıp yazılıp bozulduğu günümüz zamanında ve tektip küresel köycük haline getirilen mekânımız dünyada, canı her gün boy boy yapay gündemlerle acıtılan şu canım ülkede diyorum ki: Ah, Baba, keşke gazete okuma alışkanlığımı hediye etmeseydin bana...

Ve bu yazıya evde ilk romanını (Halikarnas Balıkçısı'ndan) okumuş da büyülenmiş o çocuğun, sokaktaki diğer çocuklara "ar-

tık böyle selamlaşıyoruz” diyerek öğrettiği o günlerden kalma bir başka *merhaba* ile son vermek istiyorum: Hâlâ mavi pinokyo bisikletinin üzerinde sokaklar eziyormuş da eve geç kalmış, üstelik oynayacak çok işi varmış bir çocuk, bir ciddi telaşla. Bana hediye ettiklerin, en çok da Sokak ve Özgürlük için, teşekkür ederim Baba sana...

Aganta!

Tülin Dursun: İstanbul-Kemerburgaz doğumlu. İlköğretimini anne ve babasının memuriyeti dolayısıyla İzmir-Ankara-İstanbul'da tamamladıktan sonra Amiral Bristol Sağlık Koleji'nde (Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu) okudu. Sosyal Bilimler ve Davranış Bilimleri eğitimleri aşamasında "Mahkumlar" üzerinde araştırmalar yaptı. Şiir, öykü kitapları olan yazar, Uluslararası P.E.N Türkiye Merkezi, Hapisteki Yazarlar Komitesi ve Türkiye Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

Zabitin Piçi

Tülin Dursun

Ben demiyorum. Onlar, o göçmen çocukları beni böyle çağırıyorlar. Babamın dediğine göre onlar beni de yanlarında görmek, benimle oynamak istediklerinden "Zabitin Piçi" diye çağırıyorlarmış.

Babamın görevli olarak bulunduğu bu köy, dedemin orman memuruyken yerleştiği Kemerburgaz'dı. O zamanlar köydü. Belgrad Ormanları'nın hemen girişindeydi. Köye giriş-çıkışta tarihi çok eskilere dayanan, sonradan Mimar Sinan'ın da ilaveler yaptığı bendler, çeşmeler, kemerler bugün bile bütün görkemiyle ayakta lar.

Ben bu köyde, dedemin evinde dünyaya gelmişim. Karlı, soğuk bir şafak vakti. Ezan okunuyormuş dediklerine göre. Sülâlemin ilk kız torunuyum. Kız çocuklarının bilmem kaçınıcı sınıf vatandaş olarak görüldüğü bir ülkenin sıradan bir köyünde dünyaya gözlerini açan ben, büyük bir şenliğin ortasına geldiğimi çok sonraları öğrendim.

Babam Hasdal'da subay, annem ise köy öğretmeni idi. Benden beş yaş büyük ağabeyim vardı. Ağabeyim annemin, ben ise babamın ve akrabalarımın biriciğiydim. Doğduğum zaman babam bana kestane ve kavak ağacı karışımı bir bebek yatağı yapmış, ağabeyim aylarca benim yanımda yatmış. (Daha sonraları ben ağabeyimi kıskanacaktım.)

Ben doğduktan birkaç ay sonra babamın Trakya tarafına Hadımköy-Hoşdere'ye tayini çıkmış. (Hadımköy'ün eski adı "Hâdim

Köy”müş. Hâdim hizmet eden anlamına gelirken dil değişikliği köyün adını hadım etmiş.)

Adından da anlaşılacağı gibi köy çok hoştu. Köyün ortasında kocaman bir yalak bulunurdu. Çeşmesinden buz gibi su akan bu yalakta akşama doğru otlamaktan gelen hayvanlar da nasiplenir, su içerlerdi. Hayvanları otlatan çoban köye gelir gelmez sırtından kebesini çıkarır, köyün tek kıraathanesinde radyo dinlerdi. Hayvanların sulandıktan sonra tek başlarına ahırlarının yolunu tutmasını hayranlıkla izlerdim. Çeşmenin tam karşısında büyük, taştan bir ev vardı. Biraz tepeye doğru olan bu evin avlusunun alt tarafı hayvanlara ayrılmış bölümdü. Yerlerde çakıl taşlarından yapılmış motifler avluya ayrı bir güzellik, ferahlık verirdi. Güneş bu taşlara vurduğu zaman ortaya çıkan renk cümbüşünü seyre doyum olmazdı.

Bu büyük, taştan ev İsmail Ağa’nın eviydi. Aklımda kaldığı kadarıyla İsmail Ağa kırık-çıkık işlerinden anlardı. Evin avlusu şehirden, kasabalardan ve diğer köylerden gelen hastalarla dolu olurdu.

İsmail Ağa’nın oğlu ağabeyim yaşlarında, çelimsiz, sarışın, yeşil gözlü bir çocuktur. Namık’la ağabeyimin oynamaları beni kıskançlıktan deliye döndürürdü. Hiç arkadaşım yoktu. Kimse benimle oynamıyordu. Kimsenin bana ayıracak zamanı yoktu. Ben hem ağabeyimle, hem de Namık’la oynamak istiyordum. Hep o güzel, büyük, taştan eve gitmek istiyordum.

Köyde çamaşırlarımızı yıkayan Merdiye Teyze vardı. Haftanın bir günü bize gelirdi. O geldiği günler avluda ateş yakılırdı. Dışı istenimsiyah, içi kalaylı bakır kazanda su kaynatılırdı. Bakır leğenler yere dizilir, önce beyazlar üç su yıkanır; durulanırdı. O zamanlar çivit denen mavi, ufak küp kalıplar halinde toz suda eritilir, beyaz çamaşırlar son bir defa bu sudan geçirilirdi. Avluda bir direktten diğerine gerilmiş olan çamaşır ipleri sabunlu bir bezle silinir, beyaz çamaşırlar güneşten nasibini almak için asılırdı. Güneş gören bu çamaşırları giymek, çarşaflarında uyumak çok sağlıklıydı.

Yine birgün çamaşır günümüzdü. O zamanlar babamın emiri olan Aziz Ağabey eve yakacak odun getirmişti. Odunlar uzun ve büyük olduğundan balta gerekiyordu. Annem ağabeyimi İsmail Ağa’lara balta almaya yolladı. Balta geldi. Aziz Ağabey odunları kırdı. Büyüklerini de yardı. Merdiye Teyze ateşi yaktı, kazanı ocağa koyarak eve girdi. Baltanın işi bittiğinden annem ağabeyime baltayı geri götürmesini söyledi.

Biliyorum!

Ağabeyim baltayı verdikten sonra orada kalıp, Namık'la oynayacaktı. Ben evde yine yalnız kalacaktım. Babamın işten gelip, benimle oynamasına daha çok vardı.

"Anne, baltayı ben götüreceğim!"

"Sen daha küçüksün, taşıyamazsın!" Dedi annem.

"Taşırım anne."

"Namık benim arkadaşım, ben götüreceğim." Dedi ağabeyim.

Ağabeyim elimden baltayı çekti. Çok sıkı tuttuğum için alamadım. Ben ufak, cadı kız çocuğu baltayı vermiyordum. Aramızdaki çekişmeden öfkelenerek bir yandan ağabeyimi tekmiyor, diğer yandan yüzüne tükürüyordum. Balta benden büyüktü. Balta çok ağırdı.

Birden ne oldu?

Nasıl oldu?

Anlamadım. Balta sol ayağımın iki parmağını koparmıştı. Baş parmağımı ise sadece bir deri parçası tutuyordu. Her tarafım kan içindeydi. Ben hem suçlu, hem güçlü avazım çıktığı kadar bağıryordum.

"Anneeee, koooş! Jandarmaya haber ver, ağabeyim beni öldürüooooor!"

Sonra?

Belleğim ihanetlerde. Anımsamıyorum. Annem babama haber salmış. Tez gelmiş babam. Askeriyeden gelen doktor amca ilkyardımını yapmış. Hadım Köy'e götürmüşler beni. Parmaklarım dikilmiş Daha sonra kırık olduğu için alçıya alınmış sol ayağım. Alçı ne kadar kaldı, neden herkes üzgündü bilmiyorum. Hatırladığım babamın hep yanımda olduğuydu. Kendi yaptığı kemaniyle bana dünyanın en güzel şarkılarını çalıyordu. Arada bir doktor amca beni ziyarete gelir, ayağımı yoklardı.

Birgün alçım açıldı. Annemin bir anda yere yığılışı dün gibi sanki. Babamın buğday teni kara-yeşil olmuştu.

"Korktuğum başıma geldi." Dedi kocaman doktor amca.

Neden korkuyordu ki?

Uzunca konuştular.

Üç gün sonra annem bana teyzemle teyyareye binip, gezmeye gitmek isteyip, istemediğimi sordu. Hem oralarda teyzemle çok eğlenenecekmışiz.

Teyyare!

Bazı zamanlar bizim köyün üzerinden geçerken görmüştüm. Çocuklar her teyyare geçişinde okulun bahçesinden yukarılara seslenirdi.

"Teyyare Babaaaa! Bize bilet aaaat!" Hiç anlamazdım biletin ne olduğunu. Evin avlusundan ben de onlara katılırdım. Hem teyyare çok ufacıktı. Nasıl sığardım ben onun içine?

"Sen uzaktan onu ufak görüyorsun. Yakından kocaman. Hem içine çok insan alıyor." Dedi babam.

"Nereye gidiyoruz?"

"Fransa'ya."

Sonra öğrendim. Fransa'da oturanlar bizim gibi konuşamıyor-muş Teyzem onların her dediğini anlarmış.

Çok uzun kaldık Fransa'da. On ay olduğunu söyledi teyzem.

Sol ayağım alçıdan çıktığında kara-mordu. Kesmek için karar aldıkları gün doktor amca Fransa'da bir hastahanenin ve doktorun adını yazdırmış babama. Askeriye benim bütün masraflarımı karşılamış ama teyzemin giderlerine karışmamış. Babam Adana Kozan'daki dede yadigârı tarlasını satmış aceleyle. Yetmemiş parası. Eksik kalan parayı da bulmuş sonunda.

"Asla satmam." Dediği kemanını çok ünlü bir kemaniste satmış.

Ben bir daha babamın keman çaldığını, kemandan söz ettiğini anımsamıyorum. Ben babamın keman çalışını hep özledim.

Babamın tayini tekrar Hasdal'a çıkmıştı. Doğduğum köye geri dönmüştük. Bana anlattıkları Kemberburgaz hayal ettiğim gibiydi.

Toprağının verimli, suyunun bol olması nedeniyle köy halkı tarımla, hayvancılıkla geçiniyordu. Mubadele ile gelen göçmen halktı yaşayanların çoğu. Kavala'dan, Selanik'ten, Karacaova'dan gelmiş insanların hepsi ayrı lisan konuşsalar da Türkçe biliyorlardı. Bana konuşmaları bir tuhaf gelse de bu tertemiz insanları çok seviyordum Çocuklarını değil!

Dayılarının atları vardı. Sık sık ava gider, mevsimine göre yaban domuzu, keklik, ayı avlarıydı. Eve getirdiklerini hiç görmedim. Büyük dayım her sabah onları okşar, sever, yemler, tumar eder güne öyle başlardı.

Dayılarının atları!

Ahır!

Ahır benim küçücük dünyamın hayaller ülkesiydi. Oyunlar oynardım bu toprak ve tezek kokulu yerde. Önce uzun saplı, ormandan toplanan fundalarla yapılan "çalı süpürgesi"yle etrafı kendime göre temizler, zemin toprak olduğu için büyüklerimden gördüğüm gibi yeri sulardım. Ahır girişinin hemen yanında atlara ait eyerler, battaniyeler, dizginlik, yular ve üzengiler dururdu.

Evimiz ahırla aynı avluda olduğundan annem avlu kapısını daima kapalı tutar; benim sokağa kaçmamı önlerdi. Ben zaten ahırdan çıkmak istemezdim ki! Neden telâş ediyorlardı, anlamazdım.

Ahırda soğuk kış geceleri hayvanlar üşümesin diye hafif bir ateş yakılırdı. Dayım gece boyunca yangın çıkar korkusuyla atlarını yoklardı. Atları dışarıya çıkardıkları an ahır bana kalırdı. En mutlu saatlerim orada geçerdi. Bilirdim ki babam işten çıkar, çıkmaz ahıra uğrayacak; benimle evcilik oynayacaktı.

Ben anne olurdum. Babam da baba olurdu. Yıkılmaktan sağlam kalan saman bebeğim kaldıysa eğer, çocuğumuz olurdu. Çocuğumuz babasından hep oyuncak isterdi. Bebekten başka da oyuncak bilmezdi. Babam benim sözlerime çok gülerdi. Kızardım.

"Baba yaaaa!"

Birgün babam bana şehirden oyuncak bir tencere getirdi. Mavi. Plastik ilk tanışmamdı. Bütün gece uyuyamadım. Hayaller kurup, durdum. Pencereden gördüğüm, bana hep; "Zabitin Piçi" diye seslenen çocuklara yaranmak, onlarla arkadaş olmak için mavi tenceremle yemek yapacak, onları misafirliğe çağıracaktım. Belki artık bana "zabitin piçi" demezlerdi, kimbilir?

Ertesi sabah erkenden ahıra gittim. Dayılarım atları da alarak gitmişlerdi. Etrafı temizledim. Her zamanki gibi yerleri suladım. Ocakta gecedan kalan külü eşeledim. Altta ateş vardı daha. Ateşin üzerine üç ayaklı, demirden, üzerine kazan, tencere, çaydanlık koyduğumuz sacayağını yerleştirdim. Mavi tencereme su koydum. Evden bulduğum beş-on adet kuru fasulyeyi suyun içine attım. İyice kızmaya başlamış olan sacayağının üzerine tenceremi ateşten kor-

karak koydum. Mavi, plastik tencerem önce yamuldu, sonra da pis bir koku salarak, simsiyah-ufacık bir şekle girdi. Sacayağının üzerine yapışan tenceremden geriye isli bir alev kaldı.

Mavi tenceremle daha fasulye bile kaynatamamıştım. İkramımdan mahrum arkadaşlarım hiç yanıma gelmeyeceklerdi artık. Yine arkadaşsız kalmıştım. Olsun! Babam vardı. Onunla oynardım.

Sahi ben babama şimdi ne diyecektim?

Ben babama evlenene kadar bir şey diyemedim.

Annemle babam ayrılmışlardı. Benim için çok sevdiği kemani satan, bana oyuncak mavi tencereyi alan babamı uzun yıllar görmeyecektim.

Annem babamdan ayrıldıktan üç sene sonra kanserden öldü. Ben yatılı okula girdim, ağabeyim Kuleli Lisesi'ne.

Ayrık otları gibiydik. Sevgiye sırnaşıktık. Hepsini özlüyordum. Karanlık bir yerdeydim sanki. Ben babamı daha çok özlüyordum.

Yıllar sonra evlendim. Çocuklarım oldu.

Birgün babam beni buldu. Telefondaki ses çocukluğumun kemancısının sesi, yalancıkta kocamın sesiydi. İstanbul'a yerleşmiş emekli olduktan sonra. İlk işi sol ayağıma bakmak oldu. Hasret giderdik. Torunlarını kokladı evlat kokusu diye. Birbirimizi hiç sorgulamadık.

Karşılaşmamızdan bir buçuk ay kadar sonra babam ikinci kalp krizini geçirdi. Bana haber verdiklerinde Haydarpaşa Numüne Hastahanesi'nin acilinde sedyede yatıyordu. Elleriyle beni sıkıca kavradı. Meslek alışkanlığından olacak, bir elimle saçlarını okşarken diğer elimin parmaklarıyla nabzını sayıyordum. Nabzı giderek zayıflıyordu.

Hırıltılı, derinden bir nefes daha...

Nabız yok!

Üç-beş seneye sığdırılmış iki büyük anı, asırlarca unutulmamacak bir sevgi...

Keman sesi,

Mavi, plastik tencere,

Sevgiyle gülen gözler,

Benim için asla unutulmayacak iki anı...

Bu benim babam...

Ben "Zabıtın Pıçı."

Yarım asrı devirirken babamı hiç unutamadım. Unutturmadılar. Beni halâ Kemerburgaz'ın küçücük kız çocuğu "Zabıtın Pıçı" diye çağırırlar. Sonradan beni bağırlarına basmış göçmen arkadaşlarıma "Zabıtın Pıçı"nden selâm olsun bu öyküm...

Tülin Dursun'dan unutamadığı babası Şükrü İşleker'e...

Bilge Egemen: 1969'da Ürdün'de doğdum. Çocukluğumda ailemle Türkiye ve Arap ülkeleri arasında mekik dokudum. Lise (İKL) ve üniversite (EÜ Radyo-TV Sinema) yıllarında İzmir'de — bir ara İngiltere ve ABD hariç — duruldum. Öğrenciyken Yeni Asır gazetesi dış haberler servisinde çalışmaya başladım. Haber ya da program yapıyorum bahanesiyle 60 ülkede dolaştım. Üstüne, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Hürriyet Altın Kelebek, Magazin Gazetecileri Derneği'nden birer ödül kaptım. Beş fotoğraf sanatçısının fotoğrafladığı "Sesler ve Danslar" adlı kitapta hikâyeleri yazdım. Şu sıralar TRT Türk için hazırlanan bir program için yük gemileriyle dünya denizlerini turlamaktayım. Oğlum Cem 5 yaşında.

Oğlum baba, bir daha gelersen şu kahpe dünyaya beni yine çocuğun yapsana ya da Rinkba'ya

Bilge Egemen

Ne makyaj, ne topuklu ayakkabı ne de herhangi kadınsı bir şey... Ama rimel. Ah o rimelin 01 numaralı, suda dağılmayan, siyah olanını hep çok önemsedim. O gün de duşumu aldım, kuzenim Nesrin'in gardırobundan zarif bir etek-bluz, altına da hafif topuklu bir ayakkabı seçtim. Hepsisi de abartısız. Bir düğün ya da kokteyle de giyebilirsin, iş toplantısına da. Aman da ne rahat ve ne de çok kullan kullan at.

Bavulumda bunlar yoktu. Zaten bavulum bile yoktu. Bir ay önce ama apar topar gelmişim İzmir'e.

Ve aynanın karşısına geçip rimel sürmeye başladım.

Uzun uzun.

Yavaş yavaş uçlardan başlayarak kirpiklerime tek tek rimel yedirmek, ağır ağır dipleri inmek, birbirlerine yapışanları ayırmak, dışa doğru hafif bir kavis vererek onları yuvarlamak çok iyi gelir bana. O esnada aklım dünyanın öbür ucundan balıklar tutar. Öylesine herhangi bir an, zihnimde parıldayıp patlar. Bazan beş, belki

12 yaşından bir sahne. Aaaaa deyip, şaşırırım kendi kendime. Daha önce işte tam da bu anı, bunca yıla rağmen, nasıl bir kez bile hatırlamadım da bak şimdi hatırlıyorum ve meğer ne kadar da önemliymiş aslında, diye.

Neyse.

O gün de öyle sürdüm rimeli. Kahvaltı için dışarıda iki arkadaşla buluştum. Havadan, sudan konuştum. Sahanda evirilip çevrilmiş, akışkanlığı gebertilmiş bir yumurta yedim. Afiyetle açık bir çay içtim.

Sonra da karnımdaki yumurta ve üç şekerli çayla, başımın tepesindeki nisan ışığıyla Alsancak Camii'nde babamın cenazesine gittim.

Tek bir damla bile su akmadı yanaklarımdan. Tek tek karşıladım gelenleri ve gidenleri, kalabalıklara açık açık sırttım. Hatta bir ara dedim ki kendi kendime, ben ne yapmaktayım böyle? Ya çıkar tak şu kara gözlüklerini ya da tokatla kendini ve kes artık bu şapşal şapşal gülümsemeleri. Düşün dedim Bilge, zor bir gününü ve anını, belki ağlarsın o zaman. Bak, ağlıyor bir camii avlusu dolusu insan. Sensin kızı ve bu çok ayıp.

Sık, kas, zorla kendini.

İçimdeki ses ve Bilge şöyle dedi:

Çatladım ağlamaktan hastane koridorlarında haftalar boyunca. Ve canımın içi çatlayacaksın ağlamaktan daha aylar ve yıllar boyunca. Öyle bir özleyeceksin ki bu adamı.

Hiç olmadık yersiz yurtsuz alakasız zamanlarda duvarların arkasına saklanıp anıra anıra zırlayacaksın.

Bir ay önce, ölecek olan baban için ağladığını bile bile, karnında bir aylık oğlunu taşımakta olduğunu bilmeye bilmeye...

Sevişmeler ve ölümler karışıp gider böyle birbirine...

Miden bulanır, başın ağrır, saçının boyası gelir, çişin akar gider tuvaletlere, sıkılır da sıkılırsın hani, hayat bitmez.

Ama sonra biter.

İşte baban da harcadı, bitirdi zamanını. Buraya kadarmış. Kapsansın perde.

-THE END-

Bitsin artık o zaman. Madem bu kadar helak edecek. Varlığı ya da yokluğu, ha geldi ha gelecek korkusuyla, bu ölüm.

Yok ya pışık! Avcumu yala uyanık!

Baban ölecek, oğlun karnında büyüyecek. Hayat böyle seni oyalaya oyalaya akıp gidecek. Bir tokat, bir çiçek... Tam da sevinmişken al sana Osmanlısından bir şamar daha... Kalbine inmeler mi indi, al o zaman en pembe güllüsünden bir çiçek sana.. Yiye yiye çiçekleri ve tokatları büyümekle kalmaz, harcarsın zamanları ve büyötmeye başlarsın başka hayatları.

Bir ara ilk gençlik sevgilimi gördüm. Elinde kazma kürek toprak atıyordu üstüne. Ondan ayrılmaya kalktığımda 20 sene evvelinde, beni değil de, babamı babasından daha çok sevdiğini söyleyip yürümek istememişti meçhule. Sonra kaybettim onu kalabalıklar içinde... Vay be Şerif enişteye bak o da gelmiş babamın toprağa gönderilişini görmeye. Ah yazık, amma da yaşlanmış, keşke sürüklemeseymiş kendini ve yorgun bacaklarını, İldırı Köyü'ndeki denize nazır ve kelepİR, üstelik kısmen değil tamamen deniz manzaralı, kupon, zeytin ağacı kokulu bu mezarlığıın içlerine.

Eğer dersiniz ki bana; sok babanın en belirgin özelliklerini askerler gibi dimdik raprap hizaya, üç aşığı yedi yukarı şöyle bir adam çıkardı karşınıza:

1. Bol keseden sallamaya bayılırdı

Yer, mekân, zaman ve atıp, tutacağı kurbanlarını kendisi belirlerdi. Anlattıkları karşısında afallayan, ağızlarına karasinekler kaçan insanlar, yıllardır tanıdıkları bu adamın — bu muhteşem İspanyol dansçısının ve evet niye olmasın ki, zaten bir defa Nuri beylerin danslı davetinde sergilediğı bazı şüpheli dans figürleri dikkatlerini çekmemiş miydi — daha önce hiç duymadıkları hikâyesini dinledikten sonra birbirlerine çarpa çarpa, ayakları ve kolları birbirine dolana dolana olay mahallini terk ederlerdi. Havada-karada uyanık kızı olarak aynı zokayı ben de defalarca yuttum. Ayaküstü salladıkları, güneş gibi yalan, akıl çektirecek kadar sahiciydi.

Fakat nedense ve ille de insanın hep inanası gelirdi.

2. Fazlasıyla hakikatçiydi

BEN: Alo baba? Corç amca (misal; en yakın arkadaşı, baba elmanın diğİer yarısı) fena hastalanmış, yoğun bakıma kaldırılmış ha!

(Halbuki demek istiyorum ki; baba sen doktorsun hem de baba. Ve ben, senin Corç amcanın ölecek olmasına üzölmüş, ürkek, titrek, sevinmelerine doymayacağıın kızınıım. Ağustosta buzlu su dök kalplerimden herhangi birine! Al, tepe tepe rahatlat, bilimsel yalanlar şakıyıp kandır beni! Life is Beautiful'daki Roberto Benigni misali taklalar atıp, 63 yaşındaki Corç amcanın ne hastalığı canım, henüz anne sütünden bile kesilmemiş, topak patlıcan yanaklı, gürbüz mü gürbüz, hayatının önsözünü yaşamakta olan bir bebek olduğuna ikna et beni! Sonra çıkayım sokağa, gönöl rahatlığıyla beştaş oynamaya. Perendeler ata, ata.)

O: Haaa, kim, Corç mu? Üç beş güne ölür o. (Halbuki demek istiyor ki ve çoğunlukla da zaten alenen diyordu ki; ne oluyor neden hemen allanıp-pullanıp dalgalanıyorsunuz, sen, annen, teyzen ve benzerleriniz? Kesin bu ağlayıp zırlamaları... Alışın artık yüz binyıllardır herkese gelip, gelip, gelen ve size de gelecek olan bu öölümlere ve öölmelere. Üstelik siz şımarıkların ayrıcalığı ne?)

Haydaaaaa yapma be baba! Ne kadar da net ve açıksın. Kağıt gibi keskin, su kadar acımasızsın. Hem doktorsun, hem öölüme aşına.

3. Bir kurufasulye aşığıydı

Mavi kanlı, tutucu ahlaklı Kraliçe Victoria'nın bile kalbini hop oturtup hop zıplatacak, galaksimizde beş tur attıracak kadar nazik bir salon beyefendisiyken, hastaları ona hayran, kadınlar muhabbetinden hep hoşnutken, biz çocuklarının yanında zart diye osurabilirdi. Bir gece ya da gündüz. Ansızın. Önceleri bizi güldürmek — üç yaşındayken bile gülmezdik — amacıyla, sonra da kazık kadar olduğumuzda artık alışkanlıkla...

Kuru fasulyeyi çok sever, anneme mutlaka haftada bir pişirtirdi. Bu geleneksel yemeğe olan düşkünlüğü onun en belirgin özelliklerindendi.

4. Uzaylıydı

Benim doğduğum gün dünyaya ışınlanmıştı. Öncesi meçhuldü. Geldiği gezegende, nasıl bir çocukluk geçirip, ne renk travmaları ipe dizdiğini, kare yoksa dikdörtgen balonlar mı patlatıp, hangi desende şekerlemeler tercih ettiğini, hiçbir zaman bilmedi, bildirmedii. Dil üstünde kaydırmadı. Acaba gazlı bir bebek miydi? Annesi tarafından sırtı kaşınmadan asla uyumaz mıydı? Saçların-

dan bir tutam saç alınıp işaret parmağına dolandırılmadıkça rahatlayıp, ferahlayamaz mıydı? Babası mavi gözlü, ördek ayaklı, beş kulaklı bir dev ve evleri salon salamanje miydi? Sabahları o ve kardeşleri zihinleri saçlısın diye okunmuş çift sarılı yumurta yerler miydi? Yoksa onların ışık yılında bütün bu sorular beyhude miydi?

Annemin sülalesine sittin senede bir, yemek pişirmek üzere mutfağa girerdi. Artık hallerini hareketlerini abarta abarta. Şahsını, şef Joël Robuchon sana sana. Ballar, biralar, zencefiller, butlar, kaymaklar ve tarçınlar, birbirine yakışmayan kusturucu karışımlar havada çarpışıp, tek bir tencereye düşerdi.

Ezeli,ebedi tüm Türk ve Arap mutfaklarının topuklarını kışlarına vura vura kaçacağı bu karışımlar sonunda hiç de fena olmayan, hatta lezzetli sayılabilecek yemeklere dönüşüyordu. Acaba bu tuhaf yemekleri kardan adamdan mı öğrenmişti? Lades kemiği bu hikâyenin neresinde saklı, iki resim arasındaki 21 fark aslında fani miydi? Yoksa bir önceki hayatında Rapunzel'in saçlarına asılan çocuk yahut Çinli miydi?

Geçmişle ilgili detaylı sorular sormak hiç birimizin aklına gelmedi. Onunla aynı dünya ve zamanda kesişen 35 yılını (diğer kardeşlerim, Adil 38, Fatih 36, Cem 31 yıl geçirdi) ha bugün ha yarın nasılsa sorarım derken böyle ılık ılık akıp, gitti.

5. Boşverin getirin buzdolabından en soğuk birayı

Hayat felsefesi, "çocuklarmış, sorumluluklarmış, kurallarmış, disiplinmiş, kavgaymış, tartışmaymış, başarıymış hadi canım efendim geçin bunları ve lütfen getirin buzdolabından en soğuk birayı" şeklinde özetlenebilirdi. Hayatımda bir defa bile ne bir veli toplantıma geldi, ne karneme baktı (muhtemelen annem söylerdi), ne bavulumu toplayıp çekip çekip gittiğim yerli-yabancı şehirlerdeki evlerin doğalgazlı mı yoksa yerden ısıtmalı mı olduğunu veyahut Balkanlardan gelebilecek sabah güneşlerinin bünyemde yol açabileceği romatizma olasılıklarını araştırdı. Yaşadığım herhangi bir şehirdeki herhangi bir evime, mahalleme gelmedi. Ev arkadaşım ya da sevgilimin seri katil Ted Bundy olup olmadığını merak etmedi. Belki de tesadüfen yaşadım ve yaşamaktaydım bu yaşamı.

Halbuki muhitlerimde ne babalar gördüm üç höt, bir zötle yıllarca iktidarlardan iktidarlara bir türlü devrilemeyen, babalığının natürel aromasını saç köklerine kadar çocuklarına içirten. Babam mışıl mışıl uyumakta olan çocuklarının don çekmecelerinde su:

aletleri aramazdı. Kırmızı kalemlerle safça, samimiyetle doldurulan, kalpler çiçekler çiziktirilmiş anket ve hatıra defterlerinin arka bahçelerinde dolaşmazdı. Carver Lisesi basketbol koçu Reeves gibi hırs pompalamaz, bize hayatla ilgili 10 yıllık kalkınma planları hazırlamazdı.

Zaten o kadar zamanı da yoktu. Saat gece 10'a doğru uyur, sonra top patlasa, dünya yanıp Jüpiter'le çarpışsa uyanmazdı.

Babam şöyle bir hissiyat verirdi bana; amaaaaaaan koy ver gitsin bu dünyaya. Al ve bana da getir buzdolabından buzzzz gibi bir bira daha.

- Baba Obama'yla röportaj yaptım.

- Aferin minnoş.

- Tek kol üzerinde, amuda kalkmış bir vaziyette yaptık tüm konuşmayı. Gerçi sen daha bilmezsin Obama'yı, sen öldükten sonra tanıyacak bütün dünya onu. Yanında Pamela Anderson, İbrahim Ferrer, Tim Burton ve İlhan İrem vardı. Sonra hep birlikte söyledik dönülmez akşamın ufkundayı.

- Aferin dedim ya sana minnoş, yavriş. Ama hadi artık çekil şu televizyonun önünden ve getir dolaptan buzzzz gibi bir bira daha. Söyle Fatih itine çıksın çatıya. Düzeltsin anteni. Bak yine izleyemiyorum El Cezire'yi.

- Ha bu arada El Cezire demişken, az önce Saddam aradı beni. Bozacakmış çok yakın zamanda bu çatlak dünyada bilinen bütün ezberleri. Bütün bunları önce sen bil istedim diye de ekledi. Hıyara bak ya! Cevap vermiyorum hiçbir mesajına! Sence niye hala beni arıyor bu dallama?

6. Adil ve merhametliydi

Kendimi bildim bileli babam ve üç it (iki ağabeyim, bir erkek kardeşim) habire bir şeylere birilerine, laflara ya da durumlara güldük ama en çok da içimizden birine. Ne de olsa aynı çekirdeğin bireyleriydik, birbirimizden çekinmezdik. Aramızda aşağılamak, hor görmek, karşıdakini saçından tutup, utanç içinde süründürmek serbestti. Zaaflar ve zayıflıklar aile borsasının en prim yapan değerleriydi.

Güldüğümüz her neyse artık gözlerimizden yaş gelir, çatlayınca kadar karnımıza ağrılar girerdi. Gülmemiz için içimizden iki-

sinin göz göze gelmesi yeterliydi. Gülmek sıtma kadar bulaşıcı, 1666 büyük Londra yangını gibi yayılmcıydı. Birimiz çok mu aşağılandı? Babam adil ve merhametli davranır, kısa bir hor görme giriş cümlesiyle, şimşekleri hemen bir diğerimizin üzerine yönlendirirdi.

Allahtan aramızda bir tek annem ciddiye. Ormanın kralıydı, bir kükreyişi hepimizi tir tir titretirdi. Ve bu yüzden biz çocukların tepesinden eksik etmediği vızır vızır geçen terlik trafiği Hartsfield-Jackson Atlanta Uluslararası Havalimanı kadar yoğun, Heathrow kadar sisliydi.

7. Galaksi <M3(?FX model, turbo hafıza ve keskin zekaya sahipti

Babam olduğu için söylemiyorum. Genlerime, kendime — mal zaten ortada — ve gelecek nesillere pay çıkarıp caka satmıyorum. Bilakis, bu güzellemleri yazarken kendisiyle arama düşmanım gibi mesafe koyuyorum. İsterseniz çıkışta vereyim numaralarını ve TC kimlik sorgulamalarını; sorun onu tanıyan gelmiş-geçmiş herkese.

Yabancı dillere olan yatkınlığı inanılmaz, kelimelerin kökenlerini irdeme kabiliyeti tarif edilemez enginlikteydi. Dört yaşayan dil (Türkçe, Arapça, İngilizce, çok sonradan öğrendiği İtalyanca) ve Osmanlıca arasında gidip-gelmelerini, mukayese ve benzetmelerini takip etmek terletici ama bir o kadar zevkliydi. Hedef saptırıp, kafasını karıştırmak mı istiyorsun? Bul sözlükten bir kelime, at onun önüne. Artık sabaha kadar oyalansın, dursun.

Daha internetler yokken bu âlemlerde, dönem ödevleri hazırlamaya çabalarken mahallemizin mektebinde ve sonraları haberler yazmaya çalışırken memleketimin gazetelerinde, arşivlere inmeye üşenir, ansiklopediler bileğimi incitir, tek bir telefon açıp ulaşırdım kendisine. Tarih, matematik, fizik, kimya, edebiyat ya da coğrafya fark etmezdi asla. Elinden derhal çıkartırdı fütursuzca fırlatmış olduğum tenis topunu, ve bir oturuşta şakır şakır çözöverirdi cumhuriyet gazetesinin dağılmadan önce ve bölündükten sonra hazırlanmış pazar bulmacalarını..

Buyurun açtirtın kutunuzu ve sordurtun sorunuzu ve lütfen artık söyletmeyin fazlasını. O gidince google'ımı kaybetmiş gibi oldum. Biriktirilip, depolanmış bilgilerin bir ara kabloyla beyinden beyine aktarılamıyor olmasına, babadan kıza miras kalamamasına

uzun yıllar hayıflandım. Kendi beynimdeki üç beş kırık dökük, yarım yamalak kırıntılarla, sap gibi kaldım. Ondan çektiğim kopyalarla aslında bir papağanken ve fakat tavus kuşu gibi salınırken hayatta, saat gecenin on ikisine vurdu, oturdum karaya. Sonra uçurumdan yere çarptım.

SONUÇ

Bugün oturup da kendimi limon gibi sıkıldığımda işte böyle bir liste çıktı ortaya. Aslında bu liste uzar da gider. Ve çok değil hemen yarın akşam, oturup da babamı dökseydim kalıplara, bambaşka bir baba çıkabilirdi karşınıza.

Babalar da insanlar gibi prizmaya benzerler. Işığın konumuna göre şekil, suyun içinde renk değiştirirler.

Uzun bir süre gitmek fiili ölmek fiilini karşıladı konuşma dilimde. Bir Nuri Bilge Ceylan filmimde.

– Vay Bilge naber ya? Başın sağolsun baban ölmüş ha?

– Sorma be birader gitti işte ya!

Ya da

– Naber kız, baban napıyo?

– Napsın ya gitti işte o da.

– Hayda yine mi ya?

Biz çocukken sık sık giderdi. Kendisini Türkiye Cumhuriyeti'ne bir türlü beğendiremez, garplı değil, şarklı olmanın sıkıntısını çekerti. Öğrenciyken annemle (yemyeşil gözlü ve sarışın) evlendiği yetmemiş, arka arkaya dört çocuk dünyaya getirdikleri yeterli gelmemiş bir türlü vatandaşlığa kabul edilememiştir.

Hepimizde hükümet gibi nüfus cüzdanları ve nüfus cüzdanlarımızda nüfus memuru öyle istedi diye annemizin soyadı. O habire bu hayatta çabalardı. İster kaderci deyin, ister bıkmış artık umursamıyor. Kafaya takmazdı

Herkes ihtisas yaparken ve maaş alırken o yabancı tabiiyeti yüzünden avucunu yalardı. Kadın doğum ihtisasına mı başladı? Olmaz olamaz, doyamaz doyuramaz atlar Ürdün'e ya da Suudi Arabistan'a kimbilir belki de Lübnan'a giderdi. Pratisyen hekimlik yaparken bazan haritada bile zor bulunan çöllere ve Türkiye'de henüz göremeyeceğimiz modern şehirlere iki ay sonra bizi de davet

ederdi. Annem atar, dağıtırdı bütün eşyaları, evde garip bir bayram havası dolaşırdı. Hani hiçbirimiz mi özlemeyecek geride kalan sınıf arkadaşlarını?

Vallahi billahi de özlemezdik. Yeter ki durmadan dönüp dolaşalım, her yıl bir şehir, bir sınıf, bir ev ve bir sırdaşı geride bırakalım.

Sonra yine dönüp dolaşıp onun kendisini en iyi hissettiği, liseyi bitirdikten sonra ilk kez adımını attığı Türkiye'nin herhangi bir şehrine gelirdik.

Bir dünya vatandaşıydı ama yine de Beşiktaş'ı tutardı. Milliyetçilik denen haleti ruhiyeyi anlamaz, ama yine de dönemin başbakanının kıldığı potlara ya da milli takımın çuvalmasına dertlenir, yanakları kızarırdı.

Ruhu dalga dalgaydı. Fakat oyunu hep aynı partiye atardı. Tabii sonunda ben ilkokul dörde giderken böyle bir hak (vatandaşlık) kazanmıştı.

Nüfus cüzdanını nihayet almaya gittiğinde yine aynı nüfus memuru ya da muhtemelen onun yeğenine rastlamıştı.

Hayır demişti memur bey, bu soy isim olmaz, bu çok ama çok Arapça (Hamdi).

Annem de artık bu kadar evlendi ve niye hala soyadı değişmedi ve evlenmemiş gibi. O zaman kafamızı zorlayalım ve koyalım bundan sonraki sülalemizin ismini.

O sıralarda Manisa'nın Soma'sında babam, annem ve Yuku teyzem oturdular mutfak masasının etrafında. Fakat soy isim düşünmek yerine, ondan bundan konuşmak daha eğlenceli geliyor onlara. Ben salonda, tek kanal siyah beyaz TRT'yle karşı karşıya, tek başıma. Beklerken Heidi ya da Şeker Kız Candy'i Sibel Egemen çıktı karşıma. Ve şarkılar söylemeye başladı bana.

Koşarak gittim mutfağa. Kopya çekmiştim bu hayatta bir defa daha. Tamam dedim ilkokul öğrencisi boyutumda, buldum soyadımızı, rahatlatın nüfus memurumuzu.

Babam dedi ki Sibel kısmından esinlendiğimi bilmeden: "Tamam minnoş, bulduğun bu isim ah ne güzel ve de ne hoş."

İşte böylece, EGEMEN yazdırdım ışıklı yaldızlı neonlarla ailemizin tabelasına.

Her ne kadar soy isim bulan kız olsam da anasına, babasına ve bundan böyle gelecek olan tüm torunlara, beni pek de ciddiye alan olmadı, apolet takılmadı omuzlarıma.

Hatta ara ara düşmedim değil paranoid android şüphelere. Muhayyilem uyduruyor tüm bunları, diye. Annem ve erkek kardeşlerime hatırlattığımda bütün bu hikayeyi, omuzlarını silkip, uzun uzun esnedi her biri.

Sadece babam vardı bu ve tüm hikayelerinde en küçük ayrıntısına kadar kızının destekleyicisi.

Ölmesine üç-beş kala İstanbul Fulya'da bir taksi içinde yağmurlu ve dibine kadar bezdirici trafikli bir günde, o zamanlar iş yaptığım yere doğru yol almaktaydım. Telefonum çaldı, arayan kardeşim Cem'di ve şıp diye onun beyin kanaması geçirip yoğun bakıma kaldırıldığını söyledi. Ne yapsın Cem hayatında ilk defa babasının ölmekte olduğunu ablasına söyleme deneyimini deneyimlemekteydi.

Tamam dedim Cem'e buz gibi soğukkanlı bir sesle. Adil ve Fatih'e de haber verip hemen geliyorum İzmir'e... Telefonu kapatır kapatmaz başladım sular seller gibi delirmeye.

Dedim ki taksiciye, "Babam öldü galiba." Kardeşim söylemiyor bana. Taksici bıkmış İstanbul'dan, trafikten, hayattan ve her şeyden. Hiç niyeti yok bırak beni beni teselli etmeye, dinlemeye bile. Dikiz aynasından bön bön baktı. Olamaz ya, dedim ben yine de inatla, sapasağlamdı, gribe bile yakalanmazdı, 18 yılda bir kere, o da belki üç defa aksırıp tıksırırdı. Daha dün gece yine sağlamından buzzzz gibi bir bira açtırmıştır kendine.

Taksici ipine de tipine de sallamadı.

Ne tuhaf, hayatımın taksicisinin tipini çiz, dese bana profil çizdirici cinayet dedektifleri, bıyığını bile yazdıramam oraya. Kağıda. Şifrelerini de gözünün rengini de.

Bırak beni burada, dedim ani bir kararla taksiciye. Taksicinin bu kadar şefkatsizini de hiç görmemiştim. Ama ben dinledim sizleri aylar ve yıllar boyunca. Ve hak verdim her birinize dört duvar taksiler arasında.

Bütün bir hayat dönüştü temsilen, temsili taksiciye... Koşarak gittim İzmir'e.

Halbuki seninle araba yolculuklarımız böyle mi geçerdi, vay be baba. Ehliyetimi ilk aldığım sıralarda şehir içi ve şehirlerarası

yollarda direksiyonu bana bırakıp kurulurdun yanıma. Yollar aka aka yok olup giderken sağımız solumuz önümüz ve arkamızda, ben çok ağır küfürler ederdim gelip geçen ve kuralları çiğneyen şoför kullara. Sen kahkahalar savururdun kızının her bir okkalı küfürüne. Şaşırırdın hangi arada derede böyle güzel tamlamalar, tanımlamalar öğrendiğime. Bir küfür, bir kahkaha. Birbirini besleye büyüte giderdi ikisi yan yana.

Bu arada başka bir düzlemde ve çocukluk günlerimizde tekrar tekrar gidip geldik başka şehirlere. Babam üç, atsan atılmaz - göklere sığmaz ite rağmen hep torpil geçti bana. Tek kızına. Onlara bir dinar mı verdi? Bana el altından iki.

Beni işyeri hastanelere götürüp, baloncuklu gazozlar içirtti, hemşireler başımı sevdi. Artık şehirlerden ülkelere gezmemiz vatandaş olamama meselesinden değil, alışkanlıktandı. Ne de olsa hepimizin kanında göçebelik vardı.

Babam ve toplam 15 kardeşi (kimisiyle anne, kimisiyle baba kimisiyle de her ikisi ortak) Filistin'den sürüldüklerinde önce Ürdün'e gitmişlerdi. Sonra başlarının çaresine bakmak üzere oradan dünyanın dört bir yanına dağılmışlardı. Babam kimbilir neden şansını Türkiye'de denemek istemişti. Çok az tanıma şansına eriştiğim babaannemden şöyle bir laf hatırlıyorum: Filistinliler ya mülteci kamplarındadır ya da dünyanın herhangi bir yerinde sürgünde.

Babamın kendisini sürgünde hissedip hissetmediğini hiç sormadım. Ama sayesinde aynı dili konuşmadığım bir sürü kuzen, amca ya da hala tanıdım. Hala tanımaya devam ediyorum. Daha geçen yıl, babamın Teksas'tan İstanbul'a çocukları ve kocasıyla tatile gelen bir kız kardeşiyle ilk kez tanıştım. Şık bir restoranda balık yedik ve sessizlik anlarında konuşacak ne çok şeyimiz olduğunu ya da konuşacak belki de hiçbir şeyimiz olmadığını birbirimizin gözlerine baka baka sık sık hissettik. Bu hayatımda ilk defa gördüğüm kadının gözleri ve hatta gözlükleri ne kadar da benziyordu babamınkilere. Peki ya üniversite öğrencisi Teksas aksanlı oğlunun gülümsemesi neydi öyle? Onunla dünyanın kaldırımlarından herhangi birinde çarpışabilirdim ve gülümsemesinde tanıdık gelen bir şeyler olduğunu düşünür düşünür, kuzenim olduğunu bilmeye bilmeye yoluma devam edebilirdim. Belki de etmişimdir.

Şöyle orijinali İngilizce ya da Arapça olan telefonlar almaya dört mevsim alışığım:

– Belga? (Bilge diye telaffuz edemezler adımlı asla) Ben senin Moskova’daki halan Wafika’nın oğlu Rami’yim. Birkaç günlüğüne İstanbul’dayım ve seni görmeyi çok isterim. Seni en son Şam’da gördüğümde üç yaşındaydın ve hala annene kakanın geldiğini söylemeyip, donlarına dolduruyordun.

– Evet tabii ya sen mutlaka Rami olmalısın. Rami, bu güzel anıların eşliğinde seninle tanıştığımıza memnun oldum.

Ya da babam derdi ki İzmir’deyken ben:

– Kalk git havaalanına, Nezih amcan geliyor bilmem nereden onu karşıla.

– İyi de onu hayatımda görmedim, nasıl tanıyacağım ben? Üstelik giymişim pijamalarımı yatıyordum ne güzel.

Cevap vermezdi babam, kıs kıs gülerdi mutfaktan annem. Sınır ola ola düşerdim havaalanı yoluna. Bekleme salonunun kapısı açılıp yolcular çıkmaya başladığında bir adam görürdüm kalabalıklar arasında tıpa tıp babam, şaşkın şaşkın etrafına bakınan. Donar kalır, babamın beni işlettiğini sanır bir süre bu benzerlik yüzünden gelemesdim kendime. Bir adam bir adama nasıl bu kadar benzeyebilirdi böyle? Bambaşka diyarlarda yaşayan birbirleriyle yıllarca karşılaşmayan iki adam nasıl kardeş olabilirdi, böyle!

Aman Allah’ım ne kadar tanıdık ve yakın, ama aynı zamanda uzaksın ve seninle ilk kez tanışacağız Nezih amca.

Babam beyin kanaması geçirip, yoğun bakıma kaldırıldıktan birkaç gün sonra normal hastane odasına terfi etti. Hepimiz işleri güçleri bırakıp başına doluştuk. Akli fikri yerindeydi fakat vücudunun sol tarafı tutmuyordu. Yine de şükürler olsun, ölümden yırtmıştı. Çok değil birkaç gün sonra arkadaşları olan doktorların söylediğine göre, bambaşka bir hastalık akciğerlerini çoktan yiyip, bitirmişti.

Bizim yapacağımız bir şey yok, çok geç artık dediler. İsterseniz söylemeyin kendisine. Boş yere üzülmesin bu dünyadaki ennnn sonnnn günlerinde. Sabır, sabır sizlere.

İşte böyle söylediler fısır fısır hastane koridorlarında öldüğünü, sen ölmeden önce biz çocuklarına baba. Sonra dönüp bulmacalar çözdük, sana kaba davranan hemşirenin taklitlerini yapıp arkasından güldük, duvardan duvara ölümler serili hastane odanda.

Doktorlar senden saklamaya devam ettiler hastalığını. Orada bulunman küçük bir şakacıkmiş gibi. Sanki onların babaları ve çocuklarının başlarına hiç gelmeyecekmiş ve gelmemiş gibi... Ve bazen de sen bize ve onlara şakalar ve şakacıklar yapıyormuş gibi davrandın. Hiç senin ve biz çocuklarının ve o doktorların babalarının başına gelmemiş ve sanki bilmiyormuşsun gibi... Kendi raporlarını hiç okumamış da, bizleri ve doktorları kandırıyormuş gibi. Birbirlerimizi kandıra kandıra son günlerinde işte böyle yuvarlanıp giderken; Fatih koridorda Adil, Cem ve bana şöyle söyledi:

– Şşşt oğlum ne dersiniz? Nebil amca ve Nebile halaya artık haber verelim mi?

– Yok be ne gerek var şimdi onları da telaşlandırmaya. Hem babam inatçıdır ölmez daha.

– Olur mu ya onlar, onun kardeşleri. Hem diğerlerine de söylerler. Belki ölmeden önce onu son bir kere görmek isterler.

– Babamın ailesi ilk defa birleşmiş milletler maketi ya da turistik bir simge gibi gözükmedi gözüme.

Amman'da yaşayan Nebil amca ve Nebile hala ve çocuklarıyla uzak değil çok yakındık. Fatih'e hak verip onları aradık. Biz telefon ettikten 10 dakika sonra uçak bulamadıkları için binmişler arabaya. Bilmem artık kaç kilometre gece gündüz yol gittikten sonra vardılar, hastane kapısına.

Kapı gibi ve dünyalar güzeli Nebile halamın Arapça konuşa konuşa ve daha önce niye haber vermedik diye bize kıza kıza içeri girişini görmeliydiniz. Sırayla babamın elini tuttular. İlk kez o an babam artık konuşamadı. Sadece hafifçe ellerini sıktı. Bu onun pilinin tükendiği andı.

Eee ne oldu be baba, onlar gelmeden daha bir saat öncesine kadar sallıyordun yine bol keseden komik hikayeler.... Karıncalar gibi aniden sardı doktorlar ve hemşireler odayı. Attılar bizi dışarı. Hayda yine mi yoğun bakıma.

O zaman giderayak söz ver baba, bir daha gelirsen bu dünyaya beni yine çocuğun yapsana.

NİZAM BEY!!... NİZAM BEY!!... Diye bağırıldılar seni sedyeye le koridorda hızlı hızlı götürürlerken.

Bu kez bir daha oradan asla dönmeyeceğini hepimiz anladık. İki gün sonra seni toprağa yolladık. Kalakaldık.

Bundan beş yıl sonra şehirlerarası bir yolda, oğlum Cem (kardeşimin adını koydum) arkada çocuk koltuğunda, bense direksiyondayım. İkimiz başbaşa yolculuk yapmaktayız.

- Ühü ühü ühüü..... (yapmacık)
- Noldu annecim neden ağlıyorsun?
- Senin baban Mizan'ın öldüğüne çok üsülüyorum.

Hoppalaaa kim bahsetti (eee tabii annemin işleridir bunlar) şimdi daha bu yaşta, bu çocuğa dedesinden ve ölümden? Ben ne söyleyip, nasıl çıkacağım bu işin içinden?

- Bir kere dedenin adı Mizan değil, Nizam'dı yavrucum. Ve evet insanlar ölürlere işte!

Sessizlik.

Oh be söyledim işte.

- Ühhü ühüüüü ühüüü
- Noldu yine?
- Peki o zaman senin baban Mizan ne zaman iyileşecek?
- Ne güzel masallar anlattın sen bize. Bana ve kardeşlerime.

Anlattıkça piştin. Ve belki de masalların en güzelini dördüncümüze Cem'e servis ettin. Güle oynaya. Bizi de bu oyunlara kata kata. Ellerimizi severken dişlerini sıkı sıkı. Ve bu alışkanlığını genetik mi ya da çevresel mi bilmeye ve bildirmeye ama bize ve hatta torunlarına geçire geçire...

Babamın Türkiye'ye gelmeden önceki hayatıyla hiç görmediğimiz ve onun da bir daha asla görmediği Filistin'le ilgili bize anlattığı tek şey bu masallardı. Ve tüm bu masalları genel olarak "dedemin masalları" başlığı altında toplardı.

DEDEMİN MASALLARI,

BÖLÜM 192: BABAMIN AĞZINDAN.

Bir gün dedemle ben Filistin'in vahşi ormanlarında yine kamp yapmaya gittik. (Hep giderlerdi.) Geceydi, hava buz gibiydi (Filistin'i kuzey kutup dairesinin içinde bir yerde sanırdık, hep soğuk kar fırtınaları olur, karlar devlerin boylarını geçebilirdi) ve etrafta açlıktan karnı guruldayan insan yiyen bitkilerin nefesi ensemizde hissedilmekteydi. Sonunda güvenli, aksakallı, etrafını ısıtan, ken-

dinden sobalı bir ağaç bulduk ve hemen dibine kamp kurmaya başladık. Fakat o da ne, uyumak üzere tam da çadıra girdiğimizde etrafımızda dolanan ayak sesleri, hırıltılar ve ulumalar duymaya başladık. Çadırdan kafalarımızı bir uzattık. 120 kurt, 32 tilki, 68 aslan, 192 sırtlan (Tamam tamam Filistin muhtemelen yağmur ormanlarında bir yerlerdeydi) üstelik vahşi ve hepsi de saldırgan bizi beklemekteydi. Resmen hapı yutmuştuk.

Dedem dedi ki bana korkma torunum Nizam. Ve kalktı silahını bile almadan atletiyle dışarı çıktı....

Sonra dönüp onlara doğru gümbür gümbür bir osurdu, bütün o vahşi hayvanlar derhal bayıldı. Korkudan ağaçların arkasına saklanmış kuzular ve ceylanlar ortaya çıkıp dedem ve beni sırtlarında hoplatıp, zıplattı.

Falan filan.

Söylemiştim size, osuruğa gülerdi, sıkıntıya gelmezdi, hiçbir şeyi ciddiye almazdı diye. Başımız ya da karnımız ağrıdığı anda asla ilaç vermez, muayene bile etmez, "yat, uyu, geçer" derdi.

Kaç sene geçti. Yattım, yattım uyudum, uyanıp tekrar uyudum. Geçmedi. Bu Rinkba'nın özlemi.

(Bu bizim ona hatırlamadığımız yaşlarda taktığımız addı. Ona hiçbir zaman baba diye hitap etmedik. Şimdi bu yazıyı yazarken bile Rinkba yerine baba yazmak bana çok zor geldi. Ah Rinkbam benim. Rinkba demeyi bile ne kadar özlemişim.)

Gülseren Engin: 04.05.1946'da İstanbul'da doğdum. Çocukluğum ve gençlik yıllarım Ankara'da geçti. 1971'de hekim oldum ve ülkenin pek çok yöresinde ve Almanya'da çalıştım. Yayımlanmış kitaplarım arasında *Yorgun Konak*, *Sevginin Masalı*, *Kaçış Düşleri*, *Geç Kalan Öyküler*, *Cehennemde Bir Ada*, *Sancılı Kent Ankara* sayılabilir. Ayrıca Devlet Tiyatrolarınca kabul edilmiş *Altın Bilezik* ve *Resmi Nikah* adlı iki de oyunum bulunmaktadır.

Kızlar Babalarının Prensesi(mi)dir?

Gülseren Engin

Prensesliğim ne zaman bitti? Anımsayamıyorum.

Önceleri birçok evin tek çocuğuydum ve el üstünde tutuluyordum. Uslu ve söz dinleyen bir çocuk olduğumdan bunu hak ediyordum herhalde. Kardeşimin dünyaya gelmesi de fazla bir şey değiştirmemişti. Ben babamın prensesiydim, o ise annemin prensi... Sanırım büyü Yenimahalle'deki eve taşındıktan sonra bozuldu. Anımsadığım ilk dayağımı o evde yedim. Suçum büyüktü. Ev tapusunun arkasına resim yapmıştım. Oysa o ev ne zorluklarla yaptırılmıştı. Babam gırtlığa kadar borç içindeydi. Bir yandan banka borcunu ödemeye, bir yandan evi geçindirmeye çalışıyordu. Sinir küpüydü zaten. Şimdi düşününce ona hak veriyorum (dayağa değil elbette).

Babam Çanakkale gazisi bir baba ve Bulgaristan göçmeni bir anneden doğan beş erkek çocuğun üç numarasıydı. Bacağının bir kısmını Çanakkale'de bırakan dedem malul gazi maaşı yetmediğinden küçük bir köfteci dükkânı açmış, ailesini geçindirmeye çalışıyormuş. Kurtuluş Savaşı yeni bitmiş, Cumhuriyet ilan edildiğinde babam doğmuş. Ardından iki çocuk daha... Bursa'da yaşıyorlarmış. Evdeki yedi boğaza yetmiyormuş dedemin kazancı... Babam ilkokula yaz kış takunya ile gittiğini anlatır. En büyük amcam bir dükkâna çırak verilip bir küçüğü askerî ortaokula gönderildikten bir yıl sonra babam da aynı okula gönderilmiş; Konya Askerî Ortaokulu. Babam zayıf, ufak tefek, çelimsiz ve çekingen bir çocuk... On üç yaşında yatılı askerî okulun sıkı disipliniyle karşılaşmış, başlangıçta zorlansa da bir üst sınıftaki ağabeyinin de yardımıyla ko-

şullara alışmış. Konya'dan sonra Bursa Işıklar Askerî Lisesi, ardından Harp Okulu... Harp Okulu'ndan subay olarak çıktığında yıl 1943... II. Dünya Savaşı bütün hızıyla sürüyormuş. O yıllarda topçuya gereksinim olduğundan subay çıkanlar Sivas Topçu Okulu'na gönderilmiş. Daha sonra iki yıl Haritacılık Okulu'nu okuyan babam harita subayı olmuş.

Askerî okullarda karnı doymuş, üstüne giysi, ayağına ayakka-bı verilmiş; ama hep beş parasızmış. Babası harçlık gönderemiyormuş. Subay çıktığında parası olmadığından şeritini alıp takamadığını anlatır. Bütün ömrü parasızlıkla geçen babamın kaderi subay çıktığında da değişmemiş. Maaşlar çok azmış. Üstelik evlenmiş. Uzaktan akraba kızı olan annem o dönemin ünlü bir ses sanatçısıymış. Babamla evlenince sahneleri ve bol parayı bırakıp babamın peşi sıra köy köy arazide dolaşmış. Aslında annem de parasızmış. Bütün kazancını anneannem almış çünkü. Evlenirken hiçbir şey vermemiş anneme... Belli ki pek sıcak bakmamış bu evliliğe...

Bir yıl sonra ben doğmuşum. Babam henüz 23 yaşında... Ne babalığı biliyormuş, ne evin direği olmayı... Anımsıyorum, annem babamdan on yaş büyük olduğundan evde hep onun sözü geçiyordu. Ankara'da tek odalı bir evde yaşıyorduk. Babamın maaşıyla kıt kanaat geçiniyorduk. Kardeşimin dünyaya gelmesinden hemen sonra Yenimahalle'de yaptırılan eve geçtik. Zaten zor geçinirken üstüne bir de banka borcu eklendi. Hep yoksulluk içinde yaşamış olan babamın bir de "evin babası" olma sorumluluğu altında ezilmesi kaçınılmaz... Hele o yaşlarda... O öfkeli olmasın da kim olsun?

Babamın öfkesi giderek evde terör estiriyordu. En ufak hatamda avaz avaz azarlanıyor, dayak yiyordum. Kardeşim de... Her dayaktan sonra evden kaçma düşleri kuruyordum; ama kapıyı açıp gitme cesaretini bulamıyordum kendimde. Nereye gidebilirdim?

İlkokula başladığımda aritmetik dersinde zorlanıyordum. Babam bana yardım etmek için yanıma oturuyor, kendince açıklıyordu işlemleri. Biz okulda "artı, eksi vb.." gibi yeni terimlerle öğrendiğimizden onun "nâkıs, zâit vb." gibi eski terimlerinden hiçbir şey anlamıyor, bu yüzden problemleri çözemiyordum. Bunun üzerine babam bağırırmaya başlıyordu. O bağırınca korkuyor, ağlıyordum. O zaman daha çok kızıyor, yeri göğü birbirine katıyordu. Sonunda derslerime yardım etmekten vazgeçti de kurtuldum. Bir daha da matematik ödevlerime yardımını istemedim. Ancak okuldan ödev

olarak istenen maketleri ve uçurtmayı çok güzel yapardı babam. Onunla uçurtma uçurmak bir keyifti.

İlk kitabımı da babam aldı. "Grimm Kardeşler" in masal kitabıydı bu. Ne kadar sevinmiştim. Tekrar tekrar, ezberleyinceye dek okumuştum o kitabı... İlk yemek kitabım da babamdandı... Zaten yedi yaşından başlayarak mutfaka girmiştim. Ev işlerinde anneme elimden geldiğince yardım ediyor, kardeşime bakıyordum.

Çok zor geçiniyorduk. Annem iki yüz elli gram kıyma ile bir hafta idare ediyordu. Yemeklere az az kıyma koyarak... Aybaşı demek pırzola demekti bizim için. Adam başı birer kalem pırzola... Yiyecekler sayıyla verilirdi herkese... Bayramlarda yeni giysi alınmazdı. Annem eski elbiselerini bozar, kardeşimle bana giysiler dikerdi. Belli ki babam parasızlığın ve borçların getirdiği bunalımla boğuşuyordu. Annem de elinden geldiğince ona destek oluyordu.

Babamın sevecen yanları yok muydu? Elbette vardı. Geceleri kalkar, kardeşimle bana süt ısıtıp içirirdi. Hastalandığımızda başımızda sabaha kadar beklerdi. Sabah kahvaltılarımızı da o hazırlardı. Annem kalp hastası olduğu için bunları babam üstlenmişti. Kış geceleri soba başında otururduk. Babam bize roman okurdu. Her gece bir bölüm... Kitap okuma zevkini o kazandırdı bana. Tiyatro ve sinema sevgisini de... Sık sık Küçük Tiyatro'ya, çocuk oyunlarına götürürdü. Her cumartesi akşamı da sinemaya giderdik.

Ortaokulu bitirdiğimde annemle birlikte karar verip beni Kız Enstitüsü'ne gönderdiler. Oysa ben okumak istiyordum. Bu okula, derslere ve diğer öğrencilere uyum sağlayamamıştım. Bu arada sarılık hastalığına yakalandım. Her ne kadar bulaşıcı sarılık da olsa annemler üzüntüden hastalandığımı düşünerek ertesi yıl liseye gitmeme izin verdiler. Ancak birinci görevim ev işleriydi. Sınavlarım, ödevlerim ne olursa olsun anneme yardım etmem gerekiyordu. Kabul günlerinde bir yandan mutfakta çay, pasta servisini hazırlayıp bir yandan ders çalıştığımı bilirim. Zaten genellikle gizli saklı, tuvalette ya da sabah çok erken kalkarak ders çalışıyordum. Geceleri ders çalışmam yasaktı. Elektrik parası çok geliyor diye kızılıyordu babam. Ders çalışmak en büyük suçtu sanki. Bu yüzden dayak biliyordum.

Annem, liseden sonra okumamı istemiyordu. "Nasıl evlenecek. Bu kadar okumak yeter." diyordu. Babam da ona hak veriyordu. Üniversite sınavlarına gizlice hazırlandım, yine gizli saklı girdim sınavlara... Hacettepe Tıp Fakültesini kazandığımı duyunca

annem kıyameti kopardı; ama bu kez babam destek oldu bana. Meğer gençliğinde doktor olmak istemiş de olamamış. Onun desteğiyle üniversiteye başladım.

Genç kız olduktan sonra babam giderek artan bir baskı uygulamaya başlamıştı bana. Erkek çocuklarıyla oynamak yasaktı önceleri... Sonra erkeklerle her türlü arkadaşlık yasaklandı. Hiç unutmam, lisede bir münazarada konuşmacıydım. Erkek lisesi ile kız lisesi arasında bir münazaraydı. Son dakikada babam gitmeme izin vermedi. Nedenini sorduğumda "Kendini erkeklere çimdikletecek misin?" dedi. Çok şaşırmıştım. İzin vermedi; ama ben yine de münazaraya katıldım. Bu, dersimizin bir parçasıydı ve gitmemem demek bizim hükmen yenilmemiz demektir. Münazarayı kazandık; ama ödülü yine dayaktı.

Üniversitede bu baskılar daha da dayanılmaz bir hal aldı. Eve beş dakika geç gelsem kıyamet kopuyordu. Olmadık hakaretler işliyor, bazen yine dayak yiyordum. Bunca baskı, patlamayla sonuçlandı ve evden kurtulmak için önüme çıkan ilk erkekle evlendim. Hem de gizli saklı... Şimdi düşünüyorum da özellikle babam ne büyük bir şok yaşamış olmalı... Elbette çok kızdı bana; ama olan olmuştu bir kez. Çaresiz ev kurdular bize... Henüz üniversite ikinci sınıftaydım. Yanlış bir evlilik yaptığımı fark etmem çok zaman almadı. Dokuz ay süren evlilik sonunda yine baba evine döndüm.

Döndüm; ama artık bu ev cehennemden farksızdı. Genç yaşta "dul bir kadın" olmuşum ve baskıların dozu daha da artmıştı. Üstelik her fırsatta hatalarım başa kakılıyordu. "Madem bizimle yaşıyorsun, her dediğimizi yapmak zorundasın." diyordu babam. Ne-reye gidebilirdim?

Çocukluğumdaki gibi yeniden kaçış düşleri kurmaya başlamıştım. O sıralar Erzurum'da Hacettepe Üniversitesine bağlı bir tıp fakültesi kurulmuştu. Bazı öğrenciler oraya geçmişlerdi. Ben de bundan yararlanıp kaydımı Erzurum Tıp Fakültesine aldırardım. Tabii evde yeniden kıyamet koptu. Engel olmak istedilerse de başaramadılar. Gitmeyi aklıma koymuştum. Gittim. Hiç bilmediğim bir kente bavulumu alıp tek başıma gittim. Babam (belki de beni cezalandırıp geri dönmemi sağlamak için) harçlık göndermiyordu. Daha doğrusu bir kavga sonunda ben istememiştim parasını... O da göndermiyordu; ancak hayat zordu. Kalacak yerim ve param yoktu. Yurtta gizli saklı, evine, köyüne gidenlerin yatağında yatıyordum, ya da arkadaşlarımın köynünde... Yıl ortasında gittiğim için

yurtta yer bulamamıştım. Bursiçin başvurmıştım; ama bağlanması aylar sürüyordu. Ne yiyecek ne yol ne de başka bir şey için param yoktu. Babam o yıllarda kardeşimi paralı üniversitede okutuyordu. Emekli olduktan sonra başka bir işe girmişti ve artık bol para kazanıyordu. Erzurum'da bir başuma ve beş parasız ne yaptığımı düşünmüyordu bile. Çok kırgındım bu yüzden; ama ben de geri adım atmıyordum.

İnsan sıkışınca bir şekilde çözüm yolu buluyor. Erzurum Şeker Fabrikasında tıp öğrencileri bir orkestra kurmuşlardı. Solistleri yoktu. Benim de sesim güzeldi. Bana teklif ettiler bu işi... Bu sayede hem fabrika lojmanında kalacak, hem de her konser ya da baloda elli lira alacaktım. Bursun üç yüz elli lira olduğu yıllarda bu iyi bir paraydı. Böylece şarkıcılığa başladım. İki yıl kadar o orkestra ile çalıştık. Bir yandan da okul devam ediyordu. Derslerim iyiydi. Sonunda burs da bağlanmış, babamın baskıları da çok uzaklarda kalmıştı. Böylece ben kendi kişiliğime kavuştum. O zamana dek baskılar yüzünden sessiz, içe dönük, haklarını savunamayan bir kızken daha dışa dönük, daha ayakları yere basan bir genç kadın oldum.

Okul bitti, Trabzon'a zorunlu hizmetimi yapmaya yine tek başıma gittim. Evlendim, çocuğum oldu. Annem ve babam on ay baktilar kızıma. O sıralar Hacettepe Tıp Fakültesi Patoloji Bölümüne yeni asistan olarak girmiştim. Bakıcı bulamıyorduk ve şimdiki gibi ücretsiz izin filan yoktu. O dönemdeki emeklerini unutamam; ama onuncu aydan sonra annem "Artık bakamam." deyince yine zor durumda kaldım.

Geriye dönüp bakınca gerek annem gerekse babamla inişli çıkışlı bir ilişkimiz olduğunu görüyorum. Sık sık çatıştık. Aynı fikirde olduğumuz zamanlar enderdi. Onun gözünde boş işlerle uğraşan, başarısız bir evlat oldum. Boş işler dediği, edebiyat ve resim çalışmalarımı. Ne mesleğimdeki kariyerim ne kitaplarım ne açtığım sergiler ne çağrılı olduğum televizyon programları ne de gazetelerde çıkan söyleşiler onu başarılı olduğuma inandıramadı. Başarı "para kazanmak" ise haklıydı. Bunca yıllık çalışmalarına karşın para kazanmayı becerememişim. Hep yokluk ve yoksunluklar içindeydim. Günümüzde başarı böyle tanımlanıyor. Bu yüzden haklı babam. Başarısızım.

Şimdilerde babam seksen yedi yaşında. Annem öleli yedi yıl oluyor. Babama ve anneme yakın olmak, onlarla ilgilenmek için

emekli olduktan sonra İzmir'e taşınmıştım. Derken bir kez daha evlendim burada. Annem öldükten sonra babamla ilgilenmeyi sürdürdüm. Evliliğim uzun sürmedi. Ayrıldım. Gidecek yerim yoktu. Ev kiralayacak durumda da değildim. Babamın evine gitmek istedim ama babam istemedi. O sıralar yeniden evlenmeyi planlıyordu çünkü.

İyi ki istememiş beni. Onunla aynı çatı altında yirmi dört saat bile yaşayamıyoruz. Her hareketim, her sözüm suç oluyor. Yine bas bas bağıyor. Ben de yaşlandım artık, azarlarını kaldıramıyorum. Uzaktayken daha iyiyiz. Hiç değilse kavga etmiyoruz.

Babam askerî okullarda disiplin ve askerî hiyerarşi içinde büyümüş biri. Kadınların söz hakkı yok bu düzende... Oysa ben çocukluktan başlayarak kendi kişiliğimi ortaya koydum. Kendi isteklerimin peşinden gittim. O beni ne kadar dizginlemek istese de başaramadı. Sonunda baskın bir kadın karakter olarak karşısında durdum. Bunu kabullenemedi. Çatışmalarımız bundandı belki de...

Kim bilir belki kendince sevdi beni; ama ne yazık ki göstereemedi bunu.

Ya ben? Ben sevgimi gösterebildim mi?

Nazlı Eray: Ankara'da doğdu. İngiliz Kız Ortaokulu, İstanbul Arnavutköy Amerikan Kız Koleji ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okuduktan sonra T.C. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nda tercüman olarak çalışmaya başladı. Yazmaya 1959'da henüz ortaokuldayken kaleme aldığı öyküsü "Mösyö Hristo" ile başlayan Eray'ın ilk öykü kitabı *Ah Bayım Ah* 1975'te çıktı. "Laz Bakkal" başta olmak üzere pek çok öyküsü kültleşti. Sayıları otuzu bulan öykü ve romanlar yanında altı tane de çocuk kitabı yazan Nazlı Eray'ın öykü, roman ve oyunları pek çok dile çevrildi.

Babama Mektup

Nazlı Eray

Ankara'da bir pastanede oturdum ve yazıyorum bu satırları. Sanki geldin, karşımdaki sandalyeyi çekip, oturdun.

İçim titredi birden.

Babacığım, hayatımın çoğunu ne yazık ki senden uzak bir şehirde, kendi dünyamda geçirdim. Bu şehir tuhaf bir biçimde avucuna almıştı beni, kurtuldukça ondan, İstanbul'a annemi ve seni görmeye gelirdim.

Nişantaşı.

Abdi İpekçi Caddesi.

Azer Apartmanı'nın üst katındaki geniş loş daire. Ahşap asansörden inmiş, kapıyı deli gibi çalıyorum. Karşımdasın babacığım. Yanında annem. Sizi her zaman beraber hatırlıyorum.

Koşarak giriyorum içeriye. Yaşlanmış mısınız biraz? Bana mı öyle geldi acaba? Eskiden benim olan arka odaya gidiyorum, tam o sırada İnönü Stadında bir gol atılıyor, camlar şangırdıyor sanki.

Odanın içinde çocukluğum. Odanın içinde ilk gençliğim...

Babacığım, Tepebaşı'ndaki evde otururken biz, ben daha küçüktüm; annemi banyoda kanlar içinde bulmuştun bir sabah zamanı. Kapının aralığından dehşetle bakıyordum içeriye, yerde yatan, yüzü bembeyaz, gözleri kapalı anneme.

'Cam kesmiş onu,' diyorlardı. 'Şu kalın cam düşmüş kollarına.'

Orada duruyor, hiç kıpırdamadan yerde yatan anneme bakıyordum.

Şimdi düşünüyorum; acaba bir intihar girişimi miydi bu?

O zaman bunları hiç bilmiyordum, babacığım.

Bak, yıllar sonra seni ve annemi düşünürken bunun bir intihar girişimi olabileceğini düşündüm.

Karina, o duygu dolu, dünya güzeli kadına kuşkusuz aşkıttın. O neşeli, kaprisli ve vahşi çiçek de sana aşıkta.

Sen de çok yakışıklıydın babacığım. Geçen yıllar, kır saçlarımla seni daha da yakışıklı yapmıştı. Kimi zaman Glenn Ford'a, kimi zaman kimliğini hiçbir zaman bilemediğim gizemli bizim eski evin yarı karanlık duvarına düşmüş bir gölgeye benziyordun.

Hatırlıyor musun babacığım, bir akşamüstü birlikte kardeşim Osman'ın okuluna gitmiştik. Sen bir şeyden kuşkulanmıştın besbelli. Osman bir aydır okula gitmiyormuş, okuldan söylediler; bunu duyunca büyük bir şaşkınlık geçirmiştin. İlkokulda olmalıydı Osman.

Birlikte Nişantaşı'nın arka sokaklarında dolaşmış, o zamanlar arsa olan bir yere gelmiştik.

Hızlı bir mahalle maçı süregeliyordu arsada. Akşamüstünün ışıkları yüzümüzü okşarken, Osman'ı gördüm. Kan ter içindeydi kaleciydi Osman. Üstünde Galatasaray forması, bir sağa bir sola uçuyordu.

Bir süre izledik onu. Arsaya girip, Osman'ı kaleden almıştın babacığım. Osman meğerse her sabah çantasının içine formasını koyarak bu arsaya geliyormuş. Sen arsaya girince maç durmuştu. Osman kaleden çıkınca, oyun dağıldı. Osman korku içindeydi.

Ne güzel şeydi çocukluk, özgürlük, her şeyi boş verebilmek! Ne güzeldi Osman'ın o heyecan dolu dünyası.

Bugün senin bir akşamüstünde, senin kaldırımlarında yürüyorum, seni düşünüyorum.

İstanbul'a son gelişlerimde artık çok yaşlanmıştın. Konuşamıyordun. Ama gözlerinle o sonsuz sevgini gösteriyordun bana. Lacivert kadife koltukta oturuyor, gözlüklerinin ardından bu ufak odanın içindeki hayat kıpırtılarını, bir evin sabah, öğlen ve akşam hallerini izliyordun.

Annem ölmüştü.

Onun öldüğünü sana ben mi söylemişim? Belki Osman. Hatırlamıyorum. O gün bulanık belleğimde. Salonda dua okunurken sen odanda kalmayı istemiştin. Lacivert kadife koltuğunda, gözlerin uzaklara dalmış, gitmişti.

Girmemiştin salonu dolduran o kalabalığın içine. Zaten çok yaşlıydın. Bütün ömrünü birlikte geçirdiğin annemin ruhu ile başbaşıydın sanki o yarı loş, sessiz odada.

Senin yanına gelmişim. Elimi tutup, sıkmuştın. Her şeyin farkında olduğunu anlamıştım.

Canım babacığım.

Şu an seninle Londra'dayım, güzel bir lokantada yemek yiyoruz, şu an seninle Frankfurt'tayım annemin göz ameliyatı olduğu hastanenin bahçesinde el ele dolaşıyoruz.

Gece otele gittik. Dar oda sıkı seni babacığım. Birden hissettim bunu.

'Gel baba, biraz daha dolaşalım, dışarıda hava henüz aydınlık,' dedim.

Onbeş gündür Frankfurt'taydık. Kaldığımız lüks otelden ayrılmış, bu şimdi kaldığımız daha mütevazı otel'e geçmiştik.

Annemin hastanede işi uzamıştı.

'Ne yapıyor annen acaba şimdi?'

'Göz ameliyatına hazırlanıyor.'

'Gidelim yanına.'

'Olur babacığım.'

Frankfurt'ta sarışın yosmalar peşindeydi, tuhaf bir sokağa girmiştik bir sabah, az kalsın seni yukarıya bir odaya çıkartıyorlardı, kolundan tuttum, kaçtık oradan.

Canım babacığım, ne zaman dünyanın bir ucundan, çok uzak yerlerden dönsem, beni havaalanında karşılardın.

Sonradan bir harita almış olduğunu ve benim gittiğim yerleri haritadan takip ettiğini öğrenmişim. Tayland'da yılbaşı günü, beş parasız; uçağı kaçırdığımda son paramla seni aramıştım.

'Baba, merak etme Bangkok'tayım. Uçağı kaçırdım. Alana gelme yarın. Beş parasızım...'

Telefon kesilmişti o an.

Bir geceyarısı Ankara'dan İstanbul'a uçakla geliyorum.

Ahşap asansörle çıkıyorum Azer Apartmanı'nın üst katındaki daireye. Zile basıyorum.

Kapı açılıyor.

Annemle sen yan yanasın. Biraz yaşlanmış mısınız? Bana mı öyle geldi yoksa?

Randevuyu almışsın o ünlü göz doktorundan. Bir taksiye binip gidiyoruz muayenehaneye. Sağ gözüm bandajlı. Kötü bir şey yaşıyorum. Muayenehanede dev bir merdiven. Üst daireden aşağıya salona iniyor. Bir kenara oturuyoruz. İnsanlar üzüm salkımı gibi merdivenin üstünde. Bir gece çayı servisi yapıyor beyaz önlüklü bir kadın. Elindeki tepsinin üstü bardak dolu. Gözü görmeyenler, tutunarak yürüyenler, birine dayanıp gelmiş olanlar, geceyarısına kadar bu doktorun muayenehanesindeler.

Yanımdasın babacığım. Bugün seni çok özledim. Bodrum'u merak ediyorsun. Annemle gitmiştiniz bir kere.

Cenazene gizemli bir kadın geldi babacığım. Ağlıyordu. Herkes çok şaşırdı, kimse bir şey belli etmedi.

'Gazetede okudum,' diyor, gözyaşlarını siliyordu.

Onun yanına gittim, belli bir yaşta güzel bir sarışındı. Uzun yıllar Yeni Cami şubesinde senin sekreterliğini yapmıştı. Kendini bana tanıttı.

'Onun gibi bir müdür gelmedi bankaya,' dedi kulağıma.

Halam, kardeşim Osman cenazeye gelenlerle konuşuyorlardı.

Baba, uzun yıllar yanında çalışmış olan bu kadın, o gün cami avlusunda hepimizden perişandı sanki.

Bir ara yavaşça annemi sordu bana.

'Onu birkaç yıl önce kaybettik,' dedim.

'Görmüştüm,' dedi 'Çok güzel bir kadındı. Rüya gibi bir şeydi.'

Cami avlusundaki, kalabalık öğlen güneşinde bir araya toplanmıştı, sıcak hava gözümün önünde dalgalanıyordu sanki.

Babacığım.

Seni çok sık rüyamda gördüm. Her gördüğümde çok gençtin ve neşeliydin. Gülüyor, kahkahalar atıyor, hep bana bir şeyler söylüyordun.

Mutlu uyanıyordum bu rüyalarından.

Benim çocukluğumdaki gibiydin. Beni Taksim Parkına götürüp, pembe uçan balon aldığın günlerdeki gibi. Beni Hindistan'dan Türkiye'ye gelen Hint Hükümetinin armağanı olan fil Mohini'yi görmeye götürdüğün zamanki gibi.

Spor ve Sergi Sarayı'nın oradaydık. Bütün çocuklar anne ve babaları ile Mohini'nin geçeceği yolun kenarındaydık. Müthiş bir kalabalık vardı baba, hatırlıyor musun? Heyecandan ölecek gibiydim, daha önce hiç fil görmemiştim. Birden ön taraflardan bir çocuk bağırdı.

'Geliyoor! Fil geliyoor!'

Bütün çocuklar büyük bir paniğe kapılmıştık. Herkes ağlayarak kaçmaya çalışıyordu. Fil'in ayak seslerini duymuştuk.

Ağlayarak seni çekiştiriyordum. Kaçtım oradan, beni yakaladın.

Mohini'yi görememiştim. Rüyalarımda o halinleydin işte. Genç bir banka müdürü. Daima şık giyinen.

Bazen aynanın karşısında bir opera aryası söylerdin. Saçlarına briyantın sürerdin.

Kulüp Rakısının üstündeki adamlara benzer miydin? Bilmem ki! Pek benzemezdin ama arkadaşların olabilirdi onlar.

Bana savaş sonrası gittiğin Prag'ı anlatmıştın. Annem göz ameliyatı olurken Frankfurt'ta, karşılıklı oturduğumuz bir cafe'de.

Macaristan'ı severdin, Bratislava'yı ilk senden duymuştum, stajını İsviçre'de yaptığın için oraya hayrandın. Oysa beni o düzenli dünya sıkıştı babacığım.

Seninle ne çok şey yapabilirdim. Ne çok şey paylaşabilirdim seninle. Bu gün bunu düşündüm. Hindistan'a, Ölüler şehri Varanasi'ye gidebilirdik birlikte baba.

Ama belki seni açmazdı orası.

Viyana valsleri. Üçümüzün gittiği Wiesbaden. Annem, sen ve ben. Almanya'daki Kayser Wilhelm'in bu eski kaplıca kenti. Çevrede kırmızı lâleler... Eski dünyanın insanları. Aristokratlar ve prensesler...

Çok az konuşturdun. Sakindin.

Londra'daki ameliyatlarımdan sonra karnımdaki kızıl kırkayak gibi izleri görünce büyük bir acı duymuştun.

'Hem çok şanslısın, hem şanssız...' demiştin bana. 'Ne tuhaf bir karışım.'

İlk defa böyle bir yorum yapıyordun, bu sözünü hiç unutmadım.

Ben hastayken dayanamıyordun. Londra'da yalnızdık. Sana bir sakinleştirici vermişti doktor.

Hastanedeki halini unutamam babacığım. Yaşadığın o yoğun endişeyi.

Başında Kahverengi bir şapkan. Sırtında bej pardesün.

Balıkpazarı'nda gece zamanı dolaşırken seni düşünürüm hep. Mezeci Dandrino'ya gidişlerimizi. Eve balık alışını.

Camın içinde mum yanan bir lakerda arabası geçer ve gözümdeki yaşı yakalar baba.

Ağlarım Beyoğlu'nda ben. Anılar yüklü bulut gibidir.

Yanıbaşımda mısın, çok uzakta bir yerde misin bilmiyorum. Belki her gün sana doğru geliyorum, belki her gün biraz daha geçmişin bir parçası oluyorsun.

Bilmiyorum, inan bunları hiç bilmiyorum.

Bir yerde bir zamanda, senin bir parçan olduğum için bulacağım seni. Senin yanında annemi. Bunu hissediyorum babacığım.

Şimdilik hoşça kal.

Senin kaldırımlarında yürüyorum bu akşamüstü.

Şu batan güneş sana ait. Şu İstanbul rüzgarı seni mırıldanıyor kulağıma.

Dünya'da bir eksiklik var bugün. Geçmişte bir şilep patlamıştı Kız Kulesinin orada. Sanki onun alevi var gün batımında.

Hoşça kal baba.

Sultan Su Esen: Diyarbakır'da doğdu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Almanca Bölümü ve Anadolu Üniversitesi mezunu. İlk şiir kitabı *Yürek Kıpırtıları* 1996 yılında yayımlandı. Edebiyat çalışmaları ile birlikte suluboya resim çalışmalarını da sürdürüyor.

Evimizden Korkuyu ve Ölümü Uzaklaştıran İnsan: Babam

Sultan Su Esen

“Bir çocuk, anasına ve babasına nazlanabilir ancak!” sözünü babamdan duymuştum.

“Hayatta ben en çok babamı sevdim” dizesiyle duygularına tercüman olmuştur değerli şairimiz Can Yücel. Gün yok ki uyku-
dan uyandığımda babam düşmesin aklıma. O benimle çarşıda paza-
rda, her yerde. Öğütleri kulağımda küpe. Hiçbir babaya özenme-
dim bu güne kadar. Çünkü babam sevgisini esirgemedi çocukların-
dan. Hastalanacak olsak, başucumuzda gözünü kırpmadan sabah-
lar, ateşimizi ölçer, ıslak havluyu alnımızda gezdirirdi.

Babam, ölümü evimizden kovardı âdeta.

*

Ölüm çok yakınındadır Güneydoğulu çocukların.

Çocukluğumda, salgın hastalıklar yaşanırdı bölgemizde. En çok ishal öldürürdü çocukları. Yetmiyormuş gibi; Amerika'nın İkinci Dünya Savaşı'nda stoklarında beklettiği, yıllar sonra da bi-
zim gibi ülkelere Marshall Yardımı adı altında dağıttığı ilaçlı buğ-
day, süt tozu gibi bayat gıda maddeleri de can alıyordu. Hiç gereği
yokken, kendi ürününü bırakıp sırf “yabancı malı!” diye bunları tü-
ketenlerden zehirlenip ölenlerin sayısı az değildi aramızda.

Kara yara dedikleri iltihaplı yaralar oluşuyordu bebeklerin vü-
cudunda. Doktor'a ulaştırılamayan bebeler kurt vurmuş ağaçlar gi-
bi kabuğunda kuruyarak ölüyordu. Şehirlerde daha az görülen,
helki de nüfus yoğunluğunda kaynayıp giden ölümler köylerde

herkesin gözü önündeydi. Onun için ben hep şehirdeki evimizde yaşamak isterdim. Köylerde ölüm vardı bence...

Devletin bu tohumluk buğdayı köylüye dağıtmasının bir nedeni var mıydı?

Bu soru sorulmalı bence!

*

İki bin nüfuslu köyümüzde herkesin hayvanı, tohumluk buğdayı, ekecek tarlası, yiyecek ekmeği vardı sanıyorum. Yüz elli yıldan beri var olan bu yerleşim yerine dedelerimizin Konya Karaman'dan getirilip yerleştirildiği söyleniyordu. O zaman burada, onun soyundan geldiğimiz söylenen bir Kadı otururmuş. Açıkçası sosyolojik ve ekonomik açıdan çevredeki diğer topluluklar arasında farklı renklerden biriydi Büyük Kadıköyü.

Kendimi bildiğimde evimizde ilk dikkatimi çeken şeylerden biri, bir süt makinesiydi. Onun sesi hoşuma giderdi. Bıraksalar da onun sevimli parçalarıyla oynasam diye düşünürdüm hep; oyuncaksız büyüyen son kuşak olduğumuz için belki de. Birbirine geçen parlak plakaları halen aklımda... Daha sonra Almanya'dan getirilen makinelerden bile daha sağlam olduğu söylenirdi. Rus malı süt makinemizi babam ben doğmadan, askerlik yaptığı Sarıkamış'tan getirmişti. Bu becerikli aletin çalışmasını şaşkınlıkla izlerdik. İçine konulan sütü, iki ayrı musluktan yağlı ve yağsız olarak güğümlere akıttırdı. Ama imansız dedikleri yağsız sütü değerlendirmeyi bilemezdi bizimkiler. Günahtır diye yoğurt ya da peynir yapıp satmaz, kendileri de yiyip içmez, sokağa dökerlerdi!...

Neden anlatıyorum bunları?

İlkokul çocuklarına Amerikan malı süt tozunu içiriyordu devletimiz. İleriyi gören babam: "Bizim buğdayımız da sütümüz de var. Sakın okulda verilen süt tozunu içmeyin! Her şeyin tazeşi daha iyidir!" demişti ve öğretmenlerimize bize süt tozu içirmek için ısrar etmemelerini tembihlemişti. Doğrusu babamın bunu neden yaptığına çocuk yaşında anlam verememiştim ama sonra her şeyi öğrenmiştim. Günlük yumurta ile taze sütü çıkararak kahvaltımızı elleriyle hazırlar, yedirir, okula gönderirdi bizi...

Birçokları gibi bizim aileden de halamın ve amcamın birer çocukları *kara yara* dökmüşlerdi. Babam onları kentin en tanınmış çocuk doktoru olan Ekrem Tosunoğlu'na ulaştırmıştı neyse ki. Hasta-

lığa ilaçlı Amerikan buğdayının neden olduğu anlaşılmıştı. Ve bir lokma ekmek uğruna ne çok para dökmüşlerdi doktorlara ve ilaçlara... *Kara yara* döken kuzenlerimiz ölümden kurtarıldı, ama hastalık bünyelerinde ne gibi arazlar bıraktı kim bilir! Dendiğine göre çuvalların üstündeki “ilaçlı buğday” yazısını okumamışlardı ana babaları. Bunlar tohumluk buğdaymış meğer! Bu çocuklar için kimden hesap sorulacaktı?!

Birçok ailenin çocuğu *kara yara*’dan ölürken, Allahtan, biz altı kardeşe bir şey olmamıştı. Yedinci kardeşimiz henüz doğmamıştı. Sağlığımızın korunmasında babamın dikkati ve titizliği yadsınmazdı. Şanslıydık, ona ne kadar teşekkür etsek azdı...

Yaz ayları ve özellikle sonbahar çocukların ölüm mevsimiydi. Babam, kimi salgın hastalıkların virüsle bulaştığını, temizliğe dikkat etmemizi, kimsenin elinden bir şey almamamızı, sebzeyi meyveyi yıkamadan yemememizi, başkasının bardağından su içmememizi, okulda çok dikkatli olmamızı tembihlerdi.

*

Ölüm sözünü mümkün olduğunca dile getirmezdi babam. Annemi de uyarırdı. Bize gelecek vaadededen, güzel günleri gösteren, olur olmaz laf edip korkutmak istemeyen güçlü bir baba, hatta ölümsüz diye düşündüğüm güçlü bir adam vardı gözümde! Yıllar sonra, ölümüne yakın günlerde ilk kez gözlerinden inen yaşları fark ettiğimde onun da içinde sakladığı özlemleri olduğunu, o özlemin kendisini sardığını görecektim.

Annem için, babam çok özeldi. Halam için de öyle. Hiçbir gün halamla babamın, halamla annemin birbirlerine saygısız davrandıklarına, seslerini yükselttiklerine tanık olmadım. Annemle babam zaman zaman hırлаşsalar da bu dalaş küslüğe dönüşmezdi. Annem, babama gösterdiği ilgi ve özeni kendine göstermezdi.

Annemin ve halamın ölümü babamın üzerinde onulmaz bir çöküntüye yol açmıştı son zamanlarda. Yaşama zevkini yitirse de bunu bizlere hissettirmemeye çalışıyordu. Yıllarını paylaştığı insanların dünyadan kayıp gitmesi yaşam gücünü törpülemişti...

Annem, “Babanız bilir.” derdi.

“Babalarının çok sevgili kızları” diye söz ederdi dostlarına, arkadaşlarına bizden. Daha çok oğullarına düşküncü annem. Osmanlı sarayına, sarayın kadınlarına ve padişahlara gücenikti. Saray

entrikalarını, şehzadelerin acıklı öykülerini anlatır dururdu nereden öğrenmişse! Onun çocukluğunda masalcı nineler, dedeler varmış; onlara Acem saraylarını, Şehrazat'ı anlatırlarmış... Biz annemizi, annem de anneannemizi dinlemiş olmalıydı. Babam her şeye rağmen babasına çok düşküncü. Babasının öğütleri altındı onun yanında.

"Analar oğullarına düşkün olur! Çünkü oğullar askere gidip geri dönmeyebiliyor" diyordu anneannem de. İçli konuşurlardı oğullar söz konusu olduğunda. Savaşla ilgili olan hatıralar bize yüzyıllar öncesindeymiş gibi gelirdi nedense.

Ninemin kardeşlerini anlatması, sık sık dalaştığım erkek kardeşlerime acımama neden olmuştu. "Bir gün onlar da askere gidip gelemese annem kahrından ölür" diye düşünsem de "şimdi barış zamanı" der, kendimi rahatlatırdım.

Ben doğmadan az önce biten korkunç bir savaş geçmişti dünyadan. Düşman her an saldırabilir diye askerlerin sınırda bekletildiğini; top taşıdıklarını, siper kazdıklarını anlatıyordu babam. Savaş tatbikatlarıyla dolu dört yıllık bir askerlik yapmışlardı. Onlar dedelerimizin savaş öyküleriyle büyümüşlerdi; "Cumhuriyet kolay kurulmadı," diyorlardı. Bunları değerlendirmek, benim için henüz erkendi.

İkinci Dünya Savaşı Türkiye'ye girmemiş ama etkileri çok olmuştu. Kıtık ve karartma günleri yaşamışlar dedem ve babamın kuşağı. Hitler ve Himmler adlı zalimlerden söz edilirken bu adları çoğul (hit-ler, himm-ler) olarak, "savaşçılar" anlamında düşünürdüm. Onlar çocuklara da acı mazmış. Yakaladıklarını götürüp iğneli beşiğe koyarlarmış! Bu garip anlatıdan hiçbir şey anlayamıyordum.

O günlerde Almanlara gıda yardımı, bizim askere yiyecek stoğu derken, eken biçen insanın azlığı, iklim koşulları kıtlığa neden olmuş.

*

Erkek kardeşlerime özlemle bakan annem bir öyküyü anlatmaktan da geri kalmıyordu:

"Zalim Gelin!

Zamanın birinde bir anne çok sevdiği oğlunu evlendirmiş. Gelin kocasını kaynanası ile paylaşamıyormuş. Aralarında geçimsizlik başlamış. Gelin kaynanasına o kadar kızmış ki, kocasına; 'Eğer

annenin ciğerini söküp bana getirirsen senin yanında kalırım, yoksa çekip giderim!’ demiş. Oğlan düşünüp taşınmış ve bakmış ki karısını anasından daha çok seviyor, gidip anasının ciğerini çıkarıp karısına getirirken yolda ayağı sivri bir taşa çarpmış. Canı feci yanmış! O sırada anasının ciğeri dile gelmiş:

‘Anan ölsün yavruuum!’ demiş.”

Annem “Annelerin ciğeri sızlar, çocuklarına bir şey olacak diye!” der, babamı da bir başka anlatırdı arkadaşlarına her defasında:

“Böylesini görmedim. Kızlarını şımartıp tepeme çıkarıyor!”

Babam anneme aldırmadan; “Gerekirse ceketimi satar yine çocuklarımı okuturum!” derdi. “Acaba zavallı babamın parası mı yok ki ceketini satmayı düşünüyor!” diye içimden geçirirdim. “Pozitif ilimler” der, hurafelerden kaçardı. Erkek egemen toplumlardan, kadını aşağılayan toplumlardan hoşlanmazdı: “Komşu ülkelerde, bugün bile kızlarını kuma gömüp taşıyanlar var!”

Bunun düşüncesi bile beni kahreder; “İyi ki Türkiye’de yaşıyorum!” derdim.

Babamın;

“Benim çocuklarım beni utandırmaz, kimlerle konuşup arkadaşlık edeceklerini bilirler!” dediği için midir nedir, arkadaşlarımızı özenle seçerdik. Utanılacak davranışlarda bulunmamaya gayret ederdik. Davranışlarımızı dengelemek zorundaydık...

Babam kitap kurduydu. Gazeteleri satır satır okurdu. Gazetede ki yazılar üzerine arkadaşlarıyla tartışmayı severdi. Kimi geceler uyandığımda babamın hâlâ okuduğuna tanık olurdum. En önemli alışkanlığıydı okumak...

“İlericiler ve gericiler...” derdi.

Babamdan sonra gazeteyi ele alan erkek kardeşlerimin ilk baktıkları yer spor sayfalarıydı. Tuttukları takım üzerine bitmez tükenmez tartışmalar yapar, kavga ederlerdi. Onların, gazete haberleri üzerine kavga etmeleri hoşuma giderdi.

*

Bizi izleyen ve babasını erken yaşta kaybeden bir arkadaşım:

“Babanın hayatta olması güzel bir duygu, insan kendini hep çocuk gibi hissediyor, değil mi?” demişti.

"Tokun açın hâinden haberi yok!" denir ya! Babasını görmeden doğup büyüyenlerden özür dileyerek, baba sevgisini anlatmak istiyorum. Bunu o güne kadar hiç düşünmemiştim galiba!

Babam sofrada tuzu ekmeği annemden ister. Biz iş yapmayalım diye de elinden geleni yapardı, hatta yerleri bile süpürmeye çalışırdı. Okumamızı, yetişmemizi, aydın insanlar arasına katılmamızı isterdi. Yaşamı öğretir, ufkumuzu açar, bizden bir bardak su istemeye çekinirdi. Onun bu hâline alışmıştık...

"Varlıklı olmakla iyi yaşamak aynı şey değil!" derdi. "Bilgi ve görgü sahibi olmadan paranın hükmü olamaz! Olsa da yavan kaçar."

"İlk göz ağrım!" derdi benim için. Bu ayrıcalık hoşuma gitse de kardeşlerimi düşünür, içim burkulurdu. En büyük kardeş olarak geri durmayı, kardeşlerimi öne çıkarmayı biliyordum sanırım. Kardeşler arası çekemezliklerin olması normal olsa da çocuk yaşlarda bazı şeyleri anla(ya)mıyor insan. Şöyle geriye dönüp baktığımda; zararsız, hoş kavgalar geçtiğini görüyorum aramızda. Sonra anne baba gibi büyük güçler girerdi araya ve yatıştırırlardı bizi.

Babam benim gerçek dostumdu. Belki de bunun için, "hayatta ben en çok babamı sevdim". Annemi kaybettiğimde çok üzülmüştüm, ama babam öldüğünde büyük bir boşluk doğmuştu içimde... O benim koruyucu meleğimmiş meğer. Hep çocuktuk onun için. Annemizin ölümünü de çocuk avuturcasına duyumsatmamıştı bizlere.

İnsan gençken, sağlıklıyken büyüklerinin hâlini anlayamıyor galiba. "Neden beni ziyarete gelmiyorsunuz?" demezdi. Aksine, kendisini ziyaret için yola çıkmamızı istemez, trafik kazasından korkardı. "Sağ olun, var olun, evinizde olun, bana yeter!" derdi.

Babam hepimizi bir arada görmek istediğinde önce şaşırmıştım. Durduk yerde neden böyle bir şeyi bizden istemişti? Son günlerini Almanya'da doktor olan kız kardeşimin evinde geçirmişti. Telefonda "Baba yılbaşında yanındayız!" dediğimde umutsuz bir sesle: "O zamana kim öle kim kala!" demişti. Oysa şunun şurasında bir buçuk ay vardı. Babamın ağzına umutsuzluk sözü hiç yakışmamıştı. Ne var ki haklı çıkmıştı: Ölümünden önce ona yetişemediğim için kendimi affedemiyorum.

İzmir'de toprağa verdiğimizde yedi kardeş bir aradaydık. Onun ruhu bunu hissedebildi mi acaba?

Ölüm gerçektir ve önüne geçilemiyordu.

O evimizin Cumhurbaşkanıydı! Cumhuriyet çocuğu olmakla övünürdü. Salonumuzun duvarlarını boydan boya Atatürk'ün resimleri süslerdi. Gerçek Atatürkçüydü. Onun bu konuda tutucu olduğunu söyleyen ortanca erkek kardeşimle anlaşamazdı. Sürekli çatışarlardı da annem araya girer, yatıştırırdı.

Babamı çok özlüyorum. Hastalığını bizden saklamıştı. Çekingendi...

*

Erken yaşta evlenmiş, çoluk çocuk sahibi olmuşum. Kitap okuyordum ama babama göre yeterli değildi. Ankara'ya geldiğinde, onu hoşnut edeceğini düşündüğüm güzel bir sofraya hazırlamıştım. Yemek tabağını ileriye doğru iterek; "Anlamıyorum" demişti, "Seni akıllı diye düşünüyordum. Kardeşlerinin hepsi okudu. Üniversiteler burnunun dibinde ve sen okumuyorsun. Bu yaptığın işleri herkes yapar. Hatta senden daha iyi yapar!"

Neye uğradığıma şaşırıyordum. Yanıt bulamamış, donup kalmıştım. Bir anda aklımdan iki küçük çocuğum ve eşim geçmişti. Sonra içimdeki ses:

"Baban arkanda!" demişti.

Babamı sofrada bırakarak yan komşumuzun kapısına koştum. Kızları Filiz benim birkaç yıl önce mezun olduğum Ankara Kız Lisesi'nin son sınıfındaydı:

"Filiz, yarın bana da okuldan bir üniversite giriş formu getirir misin?" dedim.

"Hayrola!" dedi.

"Sınava gireceğim!" dedim.

Başvuru için sadece iki gün vardı!

Sözün kısası, sınavı kazandım. Sıra okul seçmeye kalmıştı. Aldığım puan, Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller bölümüne yetse de Beytepe kampüsü evimize uzaktı. Ayrıca beş yıl uzun bir zamandı çocuklu biri için. En iyisi üç yıllık Gazi Eğitim Enstitüsü, diyerek kaydımı oraya yaptırdım. O günün koşulları çok kötüydü. Yurdun dört yanında terör olayları almış başını gidiyordu. Her tarafta bombalar patlıyordu. Gece hayaletler geziyordu sokaklarda, sabahları duvarlara yazılmış sloganlarla uyanıyorduk.

Gazi Eğitim'e gitmek için Belediye'nin Fen İşleri binasının önünde toplanıp topluca yürümek gerekiyordu. Semtler, sokaklar, mahalleler bölünmüştü. Bu arada evde de terör esiyordu. Eski eşim okullu olmamı kabullenemiyordu bir türlü. Huzursuzluk istemediğim için sabır gösteriyordum.

"Ben isteseydim üniversite mezunu bir kızla evlenirdim! Öksüz büyüyecek bu çocuklar!" diyor, başka bir şey demiyordu. Biri okumamı isteyen diğeri istemeyen iki erkeğin arasında kalmıştım. Ama ikisini birbirine şikâyet etmiyordum. Bir süre sonra bu konuları aştık. Her şeyin bir çaresi vardı... Okulumu başarıyla bitirdim. Beni ilk kutlayan babam oldu:

"Biliyor musun" dedi, "çocuklarım arasında en çok senin mezuniyetine sevindim. Şimdi dünyalar benim oldu!" O mutlu gülüşüyle, o pozitif tavrıyla omuzlarımdan tutup beni kutsadı.

Artık bir üniversite diploması sahibiydim. Bir sonraki aşama, eşimden çalışma izni almaktı. Sonunda ipler koptu, ayrıldık; beni sadece evinin kadını diye düşünen eşim, sınırları aşmam nedeniyle çileden çıkmıştı zira. Babam nedenini sormadı:

"Üzülme!" dedi "Benim gelirimle senin maaşın ikimize de yeter!"

Ben okumamı isteyen, sonuna kadar beni destekleyen babamı mutlu ettiğim için rahattım. O beni teşvik etmeseydi, yüreklendirmeseydi, belki de hayatımın sonuna kadar mutsuz yaşayacaktım.

Toplumumuzun feodal yapısı kimilerinin eğitilmiş olmasıyla değişmiyordu maalesef! Bu bir "zihniyet" meselesiydi.

Ülkemizde sınıflar vardı. Bu sınıflar benim doğup büyüdüğüm kentte daha da belirgindi. Zavallı memur aileleri ve alttakiler, çocuklarına bir yabancı dil kazandırmak için, boğazlarından keserek özel okullara yolluyorlardı son yıllarda. Büyüklerimizin çocuklarını yurt dışında okutmaları ve kendi kültürümüze yabancılaştırmaları ne kadar doğru değilse, bugün de özel okulları ve yabancı dilde yapılan yalan yanlış eğitimi bir yabancı dil öğretmeni olarak o kadar yanlış buluyorum. Babaların ve annelerin, en çok da devletin, yarının gençlerine gereken ilgiyi ve doğru yolu göstermesi gerektiğini düşünüyorum. Üst lisans, doktora gibi durumlarda yabancı dil gerekir elbette, ama temel eğitim ana dilde olmalıdır. Her çocuk yabancı dil öğrenebilir diye bir saçmalık olamaz. Kendi dilinizi bir yana bırakıp başkasının diliyle yalan yanlış eğitim yapmanın adı nedir acaba, bir düşünür müsünüz?

Ortaokula başladığımda babama;

“Beni koleje gönder!” demiştim. Çünkü kafamızda sadece göç ve başka bir dil öğrenmek tutkusu vardı. Bunu büyüklerimizden öğreniyorduk elbette.

Babam: “Başarılı çocuk her yerde okur! Ben Cumhuriyetimizin okullarında iyi eğitim verildiğine inanıyorum! Yabancı dili orada da öğrenebilirsin. Yeter ki o yeteneğe sahip ol ve çalışmayı, öğrenmeyi bil!” cevabını vermişti.

Babamı tanıyanlar onun doğru kararlar verdiğini bilir, akıl danışırlandı.

Diyarbakır’daki TED Koleji’ne sadece erkek çocuklar gidebiliyordu. Varlıklılar, çocuklarını İstanbul’daki yabancı dilde eğitim yapan okullara yolluyorlardı. Sonuçta toplumuna yabancı, başkasının dili ve kültürüyle eğitilmiş yetişkinler geliyordu karşımıza. Çoğu da memleketi terk edip gidiyordu. Geride kalanlar da onlara özeniyor bir an önce buradan gitmek için can atıyorlardı. Ben de aynı duygular içindeydim açıkçası, ama babama hissettirmiyordum.

Çevremizdeki yaşamı henüz tam kavrayamamıştım. Varsıl yoksul ayrımı iyiden iyiye hissettiriyordu kendini kentte. Hâlbuki köyümüzdeki insanlar arasında hoşgörü ve uyum vardı. Ailelerimiz çevreden farklı olarak, ovaya yerleştirilmiş kendine ait toprağı, geleneğı, göreneğı, inancı olan hür bir toplumdur. Farklılıkları görebileceğim o çemberin dışına on bir yaşında çıkabilmişim; yani ortaokula başladığımda. İlgiyle izliyordum yeni yüzleri, yeni arkadaşlarını, öğretmenlerini... Kimseyi tanıımıyordum. Babam ise bütün şehri tanıyordu neredeyse. Birlikte çarşıya gittik, terziye gittik, sonra da defter, kalem, kitap aldık.

Babam boş laf edip zihnimizi gereksiz şeylerle doldurmazdı.

“Kim olursa olsun, herkes insandır. Herkes bu vatanın evladıdır! Buranın halkı, iklimi gibi sıcakkanlıdır; bazen taşkın olabiliyorlar!” derdi. Farklı, birbiriyle çelişkili yaşamların olduğu belliydi burada. Kentin eşrafı dedikleri sınıf, gözle görülür şekilde halktan kopuktu. Dilenci çoktu. Oysa bizim köyümüzde dilenen kimse yoktu. Bu kıyas beni şaşırtıyordu. Şehirde çok zengin ve çok yoksullar daha net görülüyordu. İster istemez sorular aklımı zorluyordu:

Biz bu kentin hangi rengiyiz?

Gelelim babamın son günlerine...

Babam ağladığında, hastalığının son günleriymiş meğer. Ağrısını sızısını duymasın diye ilaç veriyordu kardeşlerim. Bana da söylememişlerdi hastalığının ne olduğunu, o ilaçların ne için olduğunu bilmiyordum.

"Baba, hoşgeldin!" deyince anlayamamıştı, şaşırmışım. Oğlan kardeşim içeriye girince derlenip toparlanmıştı divanın üstünde. Sonradan, verilen morfinin etkisi olduğunu öğrenecektim. Yanı başındaki güneş gözlüğünü taktı. Gözlerinden yaşlar iniyordu. Omuzlarını tuttum,

"Neden ağlıyorsun baba?" dedim.

"Hiç" dedi! "Ağlamıyorum. Büyükler aklıma düştü de..."

Anlam veremedim. Yaşlar yanaklarından süzülüp gidiyordu. Bir şeyler soruyordum ki sözümü kesti:

"Bak" dedi: "Annem öldüğünde ben on bir, on iki yaşındaydım. Annem o gece ateşlenerek sayıklamaya başlamıştı. Babam hepimizi uyandırdı. Sabah doktora götürdük. Zatülcenp tanısıyla hastaneye yatırdılar. Her gün yemek götürüyordum ona. İyileşmiyordu. Kardeşim altı aylıktı ve süt emzirmeye götürüyorduk annemin yanına. Onun da sütü kesilmişti son zamanlarda, annemin yüzünü gözünü tırmalıyordu aklıktan. Annem onu öptü: 'Sen de biliyorsun ki ayrılık var!' diye göğsüne basarak ağladı. O günden sonra da amcanı büyük anam, yani babamın ilk eşi, nur içinde yatsın, o büyüttü ve onu öz çocuğu gibi gördü. Amcan da onu öz annesi olarak bilir, saygı gösterirdi."

Babamın sesi çocuk sesi gibi tizleşiyor, titriyordu zaman zaman. Gözyaşlarını engelleyemeyerek devam etti:

"Çift çubuk zamanıydı. İşçiler çalışıyordu. Babam beni onları denetlemeye Ambar Çayı'na göndermişti, evin kalfası Abdurrahman amcayla. Ama benim aklım annemdeydi. O gece köye dönemedik, orada geceledik. Ertesi gün eve döndüğümde herkes bir tuhaf bakıyordu yüzüme. 'Anneme yemek götürmeye geldim!' dedim. Koluma girdiler. Ağlayanları görünce durumu anladım. 'Nerede annem' diye kollarından kurtulup kendimi yere atmaya çalıştım. 'Başın sağ olsun! Takdir-i ilahî!' dediler. Mezarlığa doğru koştum. Arkamdan yetişemediler. Fırtına gibiydim. Taze toprağın üzerine kapanıp ellerimle açmaya çalıştım. Onu görmek istiyordum son kez... Sımsıkı tutuyorlardı belimden. Kükrüyor, isyan ediyor-

dum. Geride kalan üç kardeşimi düşünüyordum. 'Annemi verin, görmek istiyorum dokunmak istiyorum!' diye haykırıyordum."

"Ben hayatta en çok annemi sevdim ve onu unutamadım!" dedi babam. "Annem dünyanın en güzel kadınıydı, otuz yaşındaydı ve babam ona âşık olarak evlenmişti güya! Ondan üç ay sonra Emine ebenizle evlendi. Kadın gençti, şaşkıncı. 'Bu kalabalık evde ne yapacak!' diye korkmuştu belki de. Bizler büyük annemize sığınmıştık!... Çok sevdiğim dedeniz; dört kızım üst üste doğunca beni yanına çağırdı. Para verdi, 'Git kendine birini bul ve evlen!' dedi. Ben de eve gelip uyuyan kızların birer birer yüzüne baktım ve anasız çektiğimiz çile aklıma geldi. 'Ben çocuklarımı analık elinde büyütmem, babam duysun!' dedim. Yeni doğan kardeşinizin adını da Şükran koydum. Tanrıya şükür olsun anlamında. Babam haber gönderiyordu: 'Kızın adını Dursun!' koy diye. "

Gözlerim dolmuştu. Belli etmemeye çalıştım. İlk kez duyuyordum babaannemin acıklı öyküsünü. Bizler, üvey amcalarımız ve halalarımızla son derece uyumlu ve birbirini seven sayan koca bir aileydik. Çocukların ne suçu vardı ki?

*

Çocuklar vardır, baba varlığını doya doya yaşamış; çocuklar vardır, baba varlığını bilmelerine karşın baba sevgisini yaşayamamıştır. Ben burada baba sevgisini doya doya yaşayan biri olarak duygu ve düşüncelerimi sizlerle paylaşmaya çalıştım. Yanlış sözcük kullandıysam affola!

Ayşe Mehveş Evin: 1970'te İstanbul'da doğdu. 1987'de İstanbul Lisesi'nden, 1993'te Boğaziçi Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık bölümünden mezun oldu. 2005'te Bilgi Üniversitesi'nde e-MBA'ı tamamladı. 1993'te Sabah gazetesi Dış Haberler'de gazeteciliğe başladı. 2009 Ekim ayından beri Milliyet'te ve eki Cadde'de köşe yazarı. Boşandı ve bir oğlu var.

Babasız Kızlar

Mehveş Evin

Babam, hariciyeciydi. Dört yıllık yurtdışı görevini tamamlayınca 1978'te Almanya'dan dönmüş, Ankara'ya geçici olarak yerleşmiştik. Ülke, terör olaylarıyla sarsılıyordu. Bense başkentin en korunaklı bölgelerinden birinde, evden okula rahatça yürüyüp sokakta çekirdek çitlemenin keyfini çıkanyordum. En büyük derdim, bakkaldan o gün alacağım çikolatayı hesaplamak ve kiminle, nerede oynayacağıma karar vermektir.

12 Eylül darbesi olduğunda 10 yaşındaydım. Dışişleri müsteşarı babam, yeni düzene adapte olmak için her zamankinden daha hummalı bir çalışma temposuna girmişti. Ne kadar yorulduğunu, geç saatlere kadar çalışmasından, eve geldiğinde müzik dinlemek için kulaklıklarını takıp sessizce koltuğunda uyuklamasından anlıyordum. Gece geç saatlere kadar çalışırken kimbilir nelerle uğraşıyordu? Memleketin kara günleri hakkında ne düşünüyordu?

Bunları hiçbir zaman öğrenemeyeceğim. Çünkü babamı, 12 Eylül'den birkaç ay sonra, 1981 yılının pis bir Ocak gününde kaybettim.

Hayır, hep korktuğumuz gibi bir terör saldırısında ölmedi. Malum, o yıllarda elçiler, konsoloslar yurtdışında birer birer ASALA terörüne kurban gidiyordu. Fakat darbe olunca tayinler de donduruldu. Darbe döneminin Dışişleri Bakanı İlter Türkmen babamın bir müddet daha Ankara'da kalmasını istemiş, sonra da tayinini Lyon'a çıkarmıştı. Bizimkiler kara kara düşünüyordu: Elbette görev yerinden kaçış yok. Ama çocuklar nasıl korunacak, nerede okuyacak?

Fakat bu kuruntular boş çıktı. Annemle babam, sömester tatili için beni alıp Uludağ'a gitmeye karar verdi. Ablam, arkadaşında ka-

lacaktı. Maksat, başkentin sıkıntılarından uzaklaşıp temiz hava almaktı. Fakat dağ tatili, iki günde kabusa döndü. Babam ağır bir enfeksiyona yakalanmış gibiydi — halsizlikten yatağa düşmüş, sürekli öksürüyordu. Durumu hızla kötüleşti. Müdahale yapacak kimse yoktu, bu nedenle Bursa'daki hastaneye götürülmesine karar verildi.

Karar verilmesine verildi ama... O gece müthiş bir tipi başladı. Ertesi sabah, tipi dineceğine daha da azıttı. Dağdan aşağıya inmek de Bursa'ya çıkmak da mümkün değildi. El pençe, hava muhalefetinin dinmesini bekledik.

Nihayet hava düzelir gibi oldu... Babam, ambulansla Bursa'ya götürüldü. Fakat doktorların tabiriyle "çok geç kalınmıştı". Akciğer ambolisi geçirdi ve kurtarılamadı. Anneme göre çalışkanlığı, sağlığını ihmal etmesine ve erken ölümüne mal olmuştu.

Oysa hayatın, annem, babam ve ablamla, farklı ülkelerde, güzel evlerde, mutlu huzurlu yaşayarak devam edeceğini sanıyordum. Aksi, aklımın ucundan bile geçmemişti. Şimdiyse babam yoktu. Ailemiz parçalanmış, geleceğimiz koskoca bir soru işaretine dönüşmüştü.

Net olarak hatırladığım, yıllarca "baba" kelimesini ağzıma almayışım... Zira "baba" diyecek olursam, daha ilk hecede sesimin boğulacağını ve hıçkırarak ağlamaya başlayacağımı sanırdım. Babası hayatta olanlara karşı içten içe öfke duydum, kıskandım. Zamanla acı ve öfke hafifledi, kabullendim... Yas tutabildim mi? Sanmıyorum. Bunu hiçbir zaman beceremedim.

Bir çocuk, 10 yaşında öksüz kalınca, ne yazık ki babasıyla ilgili anıları da pek kısıtlı ve bölük pörçük oluyor. Benim için de malesef böyle. Üstelik büyükler, küçükleri üzmemek için konuyu açmaya çekindiklerinden babam hakkındaki bildiklerim zaman içinde iyice flulaştı.

"Kör ölür, badem gözlü olur" derler ya... Babam hakkında yüzde yüz emin olduğum tek şey, gerçekten altın kalpli olduğuydu. Sesini hiç yükseltmeyen, bize bir fiske dahi atmamış olan, sevgisini göstermekte cimri davranmayan babamla ilgili tek bir acı hatıram yok. Küçük kızını şımartmakta üstüne yoktu: Hastalanınca en sevdiğim pelüş hayvanlardan alır, resim tutkumu bildiği için konsolosuktan torbalar dolusu müsvedde kağıt ve kalem taşırdı. Çizdiğim resmi, yaptığım ödevi, giydiğim kıyafeti onaylar, kişiliğime müdahale etmez, espi yapmayı severdi. Pek çok baba gibi o da fazlasıyla işiyle meşguldu ama hiç kendimi ihmal edilmiş hissetmedim. Kaldı

ki feodal aile yapısı denen şeye dair hiçbir fikrim yoktu. Annemle babama “siz” diye hitap ederdik ancak ilişkimiz hep sıcaktı.

Arkadaşları ve akrabalarımız, yıllar sonra bile babamın “nasıl da iyi bir insan” olduğunu teyit etti. Hep duygusallığı, yardımseverliği ve hassas yapısından bahsettiler. Kimsenin kalbini kırdığını, hakkını yediğini, kaba konuştuğunu, üzdüğünü sanmıyorum. Ol-
sa, er ya da geç birileri yumurtlardı. En zayıf noktası annesine düş-
künlük olan, naiflik derecesinde iyi bir insan...

Ne var ki babamın kıyaklarından nasiplenene, onun iyiliğini ballandıra ballandıra anlatan yakınlarımız zamanla buhar oldu. Ta-
bii ya, artık yurtdışına gidildiğinde kapısını her daim açan prestijli bürokrat yoktu, iki kızıyla da anası uğraşındı. En kanki arkadaşla-
rı, en Galatasaray’dan cankuşları bir-iki ziyaretten sonra ayaklarını kesti... Sorsanız, annemin yeniden evlenmesini bahane ederler. Sanki 34’ünde dul kalan annemle birlikte yaşayacak olan kendile-
riymiş gibi!.. Ergenlik çağındaki iki yetim kızla kim uğraşmak ister? Kimse. Hatta baba yerine koyduğum dedem bile kendi hayatını do-
ya doya yaşamak için bizden uzaklaştı.

Babamın ölümü, benim için sadece onun kaybı ve boşluğuyla sınırlanmadı. İnsanların ne kadar bencil, ne kadar kendi hayatları-
na dönük yaşadığını da öğretti bana. Zor zamanlarda kimseden medet umulmaması gerektiğini, her koyunun kendi bacağından asılacağını ve ölümün her an kapıyı çalabileceğini erken yaşta öğ-
rendim. İyi mi oldu, kötü mü, bilemeyeceğim. Ama içimde asla kırılmayacak kaskatı bir taş parçası bıraktığı kesin.

İnsan çok erken yaşta bir yakınını, sevdiğini kaybedince, tutu-
nacağı anıların sayısı ve niteliği gün geçtikçe azalır zayıflıyor. Bu da ayrı bir azap kaynağı. Babamdan geriye kalan eşyalara baktıkça, kişiliği hakkında fikir edinebiliyorum. Fotoğraf çekmeye çok me-
raklıydı mesela; ancak bu yüzden kutular dolusu dia ve fotoğrafla-
rın çoğunda o yok. Bazılarında Hasselblatt’ını ayarlayıp kameranın karşısına, bizim yanımıza geçmiş. 1970’te doğup bu kadar çok fo-
toğrafi olan başka bir bebek var mıdır, bilemiyorum.

Deutsche Grammaphone etiketli klasik müzik plakları, İngilizce, Fransızca sözlükleri, tarih ve politika kitapları, çocukken de ba-
yılarak okuduğum, aylık aboneliği olduğu National Geographic der-
gileri, kol düğmeleri, isminin yazılı olduğu boş kartlar, bir ad-
Bond çanta, gazetelerde çıkan üç beş küpür, seyahatlerinde aldığı
küçük objeler, sefirliklerde verilen sembolik hediyeler...

Galatasaray Lisesi 1951-1952 Mezunlar albümünde 890 numaralı Edebiyat A öğrencisi babam Oktay Evinsel için şöyle yazmışlar:

“Hem vechen, hem de fikren pek fazla müşahabet ettiği için son zamanlarda Şinasi diye çağırduğumuz Oktay, 20. asrın en romantik kalbi ile en muhafazakar ve hürmetkar beyninin sahibidir. Yaptığı tatlı espriler, anlattığı masum maceralarla hepimize kendisini sevdiren arkadaşımız, meşhur mahcubiyet ve sıkılganlığını da yendiği takdirde hayat yolları kendisine açıktır. Müstakbel ve parlak hariciyecilerimizden olacak Oktay’a başarılar dileriz.”

Babamın bir zamanlar yaşadığını kanıtlayan ve kişiliği, zevkleri hakkında fikir veren bu yazı ve objelere, son olarak ortaokul-lise yıllarında yazdığı günlükler de eklendi. Şifreli yazdığı sayfalarda kimbilir ne aşklar, ne duygular, ne hüsrانlar gizli! Ama işin doğrusu, özel hayatını ihlal ederim düşüncesiyle şöylesine bir bakmakla yetindim. Şahsen en sersem yıllarımda yazdığım günlüklerin, öldükten sonra çocuğumun eline geçmesini istemem.

Ablam, babama hem fiziken, hem ruhen daha çok benzerdi. Ölümünden sonra asıl acıyı çeken ve inatla babamın hatıralarına sahip çıkan Canan’dı. Bari ablam hayatta kalsaydı, babamla ilgili anılarımızı paylaşabilir, unuttuklarımızı birbirimize anlatabilirdik. Ama ablamı da çok genç yaşta kaybettim. Kısacası hem yetim, hem yarımım.

Beni küçüklüğümden beri tanıyan, yakın arkadaşlarım ve akrabalarım bazen babamı, ablamı konuşma fırsatı buluyorum. Ama hiçbir zaman bugün, buraya yazdığım gibi duygularımı ifade edemediğimin farkındayım. Babamı erken yaşta kaybetmenin faturasını, farklı şekillerde, sessiz sedasız, kendi kendime ödedim.

Çocukluktan itibaren babasız büyümek ne demek derseniz, yokluk hissinin asla boğazınızdan çözülmemesi demek... Yaşasaydı, beni şundan korur, şurada akıl verir, belki hayattaki bazı yanlışları yapmama engel olurdu diye için için hınçlanmanız demek... Kötü zamanlardan ziyade, iyi zamanlarda hatırıma gelip, yanınızda olmamasının verdiği derin bir üzüntü demek... Varoluş mücadelesinde onu yeterince tanıyamamanın verdiği ince, sızıltılı bir utanç demek... Yaşlansaydı elleri neye benzerdi, huyu değişir miydi, torunu olduğunu görebilse ne hissederd diye merak etmek...

En fenası, zaman içinde “babam yaşasaydı” hayallerini kur-maktan bile vazgeçmek demek...

Gül Saytekin Gedikli: 27.5.1965'te Ankara'da doğdu. İ.Ü. Hukuk Fakültesi mezunu. Uzun yıllar serbest avukatlık yaptı. Bir süreden beri noterlik yapmaktadır. Evli ve üç çocuk annesidir.

“Baba Selahattin”

Gül Saytekin Gedikli

Babam Selahattin Saytekin, 1937 yılında Siirt'te doğmuş. Soyu Hz. Hüseyin'e dayandığı için Seyyidler adıyla maruf bir aileden gelir. Küçükken annesini, lise çağlarında da babasını kaybetmiş. Liseyi Siirt'te bitirdikten sonra Ankara'da İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde okumuştur. Maddi bir desteği olmadığı için okurken aynı zamanda çalışmak zorunda kalmış. Mezuniyetten sonra Sağlık Bakanlığına memur olarak girmiş, iki yıl sonra maaşı biraz daha iyi diye Halk Bankasına geçmiş. Anadolu'nun birçok yerini bu vesile ile dolaştık. Anılarını ve çocukluğunu pek anlatmazdı. Bazen, babasıyla beraber at üstünde nasıl kendi üzüm bağlarına gittiklerini anlatırdı. Bir gün ona “Baba, çocukluk günlerini özleyorsun, o zamanlar daha mı mutluydun?” diye sordum. Bana baktı, bir an düşündü ve “Hayır, özlemiyorum, şimdi daha mutluyum.” dedi. Aslında insanlar çocukluk günlerini özlemle anarlar ama demek ki babam çocukken mutlu değildi. Annesi erken vefat edince üvey annesi ve sonra yengeleri bakmış ona.

Dışardan bakıldığında asık yüzlü ve soğuk olarak nitelendirilebilirdi. Çok sempatik sayılmazdı. 1.75 boyunda, buğday tenli, etine dolgun, hafif göbekli, saçları da döküktü. Ama bize göre çok yakışıklıydı.

Ciddi bir görüntü sergilemesine mukabil (Onu çoğunlukla anker ya da polis zannederlerdi) yerinde yaptığı zekice esprileri onunla konuşanları şaşırtırdı. Bize isimler takmıştı; bana Güllik der, yanağımdan makas alırdı, kız kardeşim Serpil'in takma adı Çitlenbik'ti, sonradan Çarlı Çaplin oldu. Murat'a, “Babam” derdi. “Söyle Babam!” gibi. En küçüğümüz Meral'in ismi ise Nanik'ti.

Çocuklarına çok düşkündü. En önemlisi ise sevgisini dışa vurmayı bilmesiydi. Misafirliğe gittiğimizde canım sıkılırsa onun yanına giderdim. Konuşuyor olsa bile beni dizine alır, konuşmasını kes-

meden ama gözleriyle de beni izleyip gülümseyerek başımı okşardı. Hatta dayıların (yedi dayım var) ona bir lakap takmışlardı: Baba Selahattin! Sanki sadece o babaydı... Hisleri çok kuvvetliydi; bizi çok erken bırakacağını sezdiğinden olsa gerek bizi doya doya sevmek, bize doymak istiyordu.

Çocuklarıyla ilgilenen bir babaydı. Her gün işten geldikten sonra o gün okulda ne yaptığımızı sorardı, ama laf olsun diye değil. Anlattıklarımızı can kulağıyla dinler, bize ders yaptırırdı. Çok kere matematik sorularını ona sorduğumu, benim için çözmeye uğraştığını hatırlarım.

Erkek kardeşimin doğması onu çok sevindirmişti. Sanırım Doğulu bir adam olarak iki kızdan sonra bir oğlunun olması onu mutlu etmişti. Adını Ahmet Murat koydular. O doğduktan yirmi gün sonra babamın tayini Mardin'e çıktı. Mardin'e gittik. Murat yürümeye başladıktan sonra onu elinden tutup gezdirirdi. Müdürü olduğu bankaya götürürdü. Bir oğul sahibi olmak onu gururlandırıyordu. Bir gün birisi "Amca, bu senin torunun mu?" demiş de buna çok bozulmuş, gelip bize anlatmıştı. Aslında üçüncü çocuğu olan Murat doğduğunda babam daha kırk bir yaşındaydı ve Mardin'de dünyaya gelen son kardeşimiz Meral'in doğumuyla kırk üç yaşında tekrar baba olacaktı.

Babam da elbette pek çok şeye üzülüyor fakat bunu bize pek belli etmiyordu. Babamın ağladığını hemen hemen hiç görmedim. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazanınca annemle beraber İstanbul'a geldiler. Beni yurda yerleştirdiler, öptüler, para bıraktılar ve gittiler... Çok sonraları annem, babamın yurt kapısının önüne çıkınca hıçkırıklarla ağladığını söylemişti bana.

Çalıştığı banka, devlet bankasıydı. O zamanlar devlet bankası ile özel bankalar arasında maaş yönünden büyük farklar vardı. Annem ev hanımı idi, 4 çocuk vardı ve ben İstanbul'da okuyordum. Bana sadece barınma ve yemek için para gönderebiliyordu. Ama ara tatillerde eve geldiğimde, babam "Sana ayakkabı lazım, sana hırka veya kazak almak lazım" diyerek daha ağzımı açmadan beni İzmir'e alışverişe götürürdü.

Elinden her iş gelirdi. Uzunca bir süre her babanın musluk, kapı, makine tamir edebileceğini; boya badana yapabileceğini; şimdi ki taşıma şirketlerinin ustalık ve titizliğiyle eşyaları sarıp sarmalayıp uzun yollara çıkarabileceğini; en uygun ve kaliteli malı bulup alış veriş edebileceğini; lisedekiler dahil çocuklarının bütün dersle-

rine yardımda bulunabileceğini; doğru davranışlarla onlara yön verebileceğini zannettim. Zaman içinde bunun hiç de böyle olmadığını anladım. Ancak onun belki de en büyük hatası, bizi "çok fazla" koruyup kollaması idi. Hayatın kolay olmadığını, meşakkatli olduğunu o vefat ettikten sonra gördüm.

Çok dürüst, bütün işlerini kanuna ve hukuka uygun ve layıkıyla yapmak isteyen, işle ilgili en ufak şeyleri kafasına takan bir insandı. 25 yıllık çalışma hayatı boyunca babam çok fazla gülmeyen, her zaman düşünceli, işiyle ilgilenen, çok sevdiğim fakat çekindiğim, aramızda biraz mesafe olan bir baba idi. Fakat emekli olduktan sonra çok rahatladı; artık kendini meşgul eden, kafasına takılacak bir iş yoktu. Bizimle daha arkadaş gibi oldu. O mesafe biraz daha azaldı, ortadan kalktı.

Babam iki kez kalp krizi geçirmişti, fakat ayakta. Biz hep sonradan vâkıf olduk. İki amcam da 50 yaşlarında kalp krizinden vefat etmişlerdi. Babamın ölümünden bir ay önce de halam kalp krizi geçirmiş, ona son anda, hastanede bulunan yabancı bir hekim müdahale etmiş ve açık kalp ameliyatına alınmıştı. Bütün bunlar olurken halamın yanında bulunan babam çok etkilenmişti. Halamın çok eziyet çektiğini, kendisinin de aynı eziyeti çekeceğini düşünerek doktora gitmeyeceğini söylüyordu. Bir gün ona, "Baba istersen beraber doktora gidelim. Doktora gitmen lazım!" dediğimde "Tamam kızım, kardeşinin sünnetini yapalım. Ondan sonra beraber gideriz." demişti. Ve babam doktora gitmeye fırsat bulamadan 10 Temmuz 1988 tarihinde, 51 yaşında, kardeşimin sünnet günü kalp krizinden vefat etti. Kendi eliyle malzemelerini satın aldığı sünnet yemeği, onun ölüm yemeği oldu.

Babamın ölümünden önceki dönemden aklımda kalan şey çocukluklarım ve mutluluk. Babamın ve annemin yanımda olması benim bütün dünyam... Hiçbir sıkıntım yok. Tek derdim okulda başarılı bir öğrenci olmak. Babamın ölümünden sonra ise bana kalan, yüreğime batan çok büyük bir acı; büyük bir yalnızlık... Arkamdaki beni destekleyecek kimsenin olmadığını bilmek, bunun eksikliğini çok fazla duymak. Dünyanın bütün yükünün omuzlarıma bindiğini düşünmek ve neyi nasıl yapacağımı bilememenin getirdiği panik...

Çok eskileri hatırlayamıyorum. Babamla ilgili hatırlayabildiklerimin başında 1973 yılında biz Karaman'dayken yaşadığım bir olay geliyor. İlkokul üçüncü sınıfa gidiyordum. Öğretmenim bana

Kemalettin Tuğcu'nun bir kitabını hediye etmişti. Kitabı çok beğendim. Bu nedenle, babamdan ısrarla Kemalettin Tuğcu'nun kitaplarından birini almasını istedim. Her gün, işten gelince "Baba bana kitap aldın mı?" diye sorardım. Sanırım beş veya altı gün sonra bir öğle vakti eve geldiğinde "Aldım" diyerek bana bir paket uzattı. Çok heyecanlandım, telaşla elinden alıp kaç kitap olduğunu saymaya çalıştım. O anki mutluluğumu anlatamam; ben bir tane isterken ve gelmesinden de ümidimi kesmeye başlamışken, beş tane Kemalettin Tuğcu kitabı gelmişti.

Hatırladığım bir başka olaysa bundan iki üç yıl sonra Ermenek'teyken olmuştu. Yemyeşil bahçelerini, çağıldayan sularını, yeraltı nehirlerini, neredeyse ceviz büyüklüğünde kirazlarını, mağaralarını ve dağlarını hiç unutmadığım şirin Ermenek'te... Ortaokul birinci sınıftayım. Babam küçük şehirlerde yaşadığımız için öğle yemeğine eve gelirdi. O gün yemek yapmak için evde malzeme kalmadığından annem ondan bir şeyler almasını istemişti; fakat benim babama uğrayıp siparişleri ondan evvel eve getirmem gerekiyordu ki annem, babam gelene kadar öğle yemeğini hazırlasın. O gün okuldan bir kız arkadaşım ile beraber çıktım. Babama uğrayıp malzemeleri aldım. Ama ben oyalanmadan eve gitmem gerektiğini unutarak arkadaşım ile kurtasiyeye uğradım, yolumu uzatıp, eğlene eğlene eve vardım. Babam benden önce eve gelmişti bile. Tabii beni epey merak etmişlerdi. Onları hem merak içinde hem de yemeksiz bırakmıştım. Babamın çok kızdığını ve ilk defa kulağını çektiğini hatırlıyorum. Ben arkadaşım ile gezip eve gelirken zamanın nasıl geçtiğini hiç anlamamıştım doğrusu!

Babam sorumluluk sahibiydi ve bizim de öyle olmamızı isterdi. İşin doğru ve eksiksiz yapılması onun için önemliydi. Titiz, düzenli ve dakikti. Bunlar olmadığı zaman çabuk sinirlenirdi. Düşünüyorum da o zamanlar neden buna bu kadar sinirlendi ya da kızdı dediğim pek çok olay hakkında şimdi "Hiç de haksız değilmiş!" diyorum kendi kendime. Benzer olaylarla karşılaştığımda ben de sinirlendiğimi fark ediyorum çünkü.

Onunla ilgili hatırladıklarından biri de çalıştığı dönemlerde öğlen vakti bir saatliğine eve geldiğinde ilk yaptığı şeyin, pantolonunu çıkarıp ev kıyafetini giymesiydi. İşe giderken tekrar pantolonunu giyip çıkardı. Hiçbir zaman evde ütülü pantolonuyla oturmazdı. Tabii bir misafir gelmeyecekse... Sanırım rahat edemiyordu. Pantolonlarının çok uzun zaman ütüsünün bozulmadığını ve kirlenmediğini bilirim.

Meyveyi çok severdi. Bu nedenle eve çok meyve alırdı. Fakat ben ve kız kardeşim gelip gidip dolaptan meyveleri yerdik. Ara sıra “Size meyve yetiştiremiyorum” derdi. Bunu bazen kızarak söylerdi, bazen de sevecenlikle... Onu böyle söyleten memur maaşıydı. Ben ve kız kardeşimden kurtulabilen meyveler varsa bunları yerken de “beraber yiyelim” diye bizi yanına çağırırdı. Onun etrafına otururduk. Bize meyveleri kendi eliyle pay eder, “Bunları yiyin” derdi veya kendi yedirirdi. Hiçbir zaman tek başına meyve yediğini görmedim.

Yine hafızamda yer eden bir başka görüntü, sık sık babamın bir başörtüyü ağrısını kessin diye başına sıkıca doladığıdır. Hatta ağrısından dolayı kafasını duvarlara çarptığını bilirim. Bu çok sık olan bir haldi. Sanırım, babamda şiddetli migren vardı. Ama bunu o bilmiyordu. Sadece başının çok fazla ağrımasından şikâyetçiydi. (Galiba benim migrenim de babamdan geçen genlerden geliyor.)

Okulda başarılı olmam onu çok mutlu ediyordu. Bana “Kızım sen yeter ki oku, ben ceketimi satar gene seni okuturum” derdi. 1982 yılında İzmir, Urla Lisesinde lise birincisi olduğum haberini bana babam getirdi. O güne kadar benim başarılı olmamın onu o kadar mutlu ettiğini anlamamıştım. Lise birincisi olduğumu, lise müdürü ona telefon ederek bildirmiş. Ben çok sevindim ama anladım ki o da en az benim kadar sevinmiş. Bana birincilik dolayısıyla bir hediye verilmedi. Sonradan öğrendim ki babam okul müdürüne “Ben parayı vereyim, kızuma bir kalem alın bari” demiş.

Fakülte son sınıfta iken bana güzel bir kalem hediye etmişti. Babamın ölümünden sonra, mezun olup avukatlığa başladığımda bu kalemi kullanıyordum. Bir gün İstanbul Adliyesi İcra Müdürlüğünde talep açtım. Müdürdan karar alana kadar kalemimi dosyalarımın yanına, bankoya bıraktım. Karar alıp döndüğümde bankoda kalem yoktu. Her yeri aradım, herkese sordum ama kalemi kimse görmemişti. O anki üzüntümü anlatamam. Manevi değerin ne olduğunu o zaman anladım. Babamın bana verdiği hediyeı kaybetmişim ve artık bir daha böyle bir hediye alma şansım hiç olmayacaktı. En az 2-3 ay o icra dairesine her girdiğimde belki kalemimi bulurum diye bankonun üstüne baktığımı çok iyi hatırlıyorum.

Babamı elbet çok severdim. Fakat ne kadar çok sevdiğimi o öldükten sonra daha iyi anladım. Aslında birini o yaşarken ne kadar çok sevdiğinizi anlayamıyorsunuz.

Babamın ölümünden sonra bilinçaltım "Geçmişe dair şeyleri unut" ültimatı vermişti. Ve öyle yapıyorum. Geçmişe dair çok fazla şey hatırlayamıyorum. Konuşunca yüreğimiz kanıyor, bir-iki kelimeden sonra boğazımız düğümleniyor. En güzeli susmak ya da şimdi olduğu gibi yazmak!

Babam öleli 23 yıl oldu ama bu anıları hatırlamak, babamı hatırlamak beni halen üzüyor... Ve bunları yazarken gözyaşlarımı tutamıyorum.

Öldüğünde okumakta olan, en küçüğü daha ilkokul 1. sınıftaki 4 çocuğunun da fakülte bitirdiğini, evlendiğini, çocuklarının olduğunu görmesini isterdim. Aslında onun mutlu olmasını isterdim.

Fakülteden mezun olduğumu, avukat olduğumu, noter olduğumu görmesini isterdim. Yıllar sonra noterlik mesleğine geçmemdeki asıl sebep, babamın bilinçaltımda yer eden şu sözü olabilir belki de: "Kızım noter olacak, ben de onun başkâtibi olacağım. O nereye giderse, ben de onunla gideceğim."

Sevim Gözay: 1972'nin bitmesine 10 gün kala ahşap bir İstanbul evinde doğdu. Çok geçmeden taşındıkları Aksaray'da, şimdilerde kırmızı-beyaza boyanmış bir evde büyüdü. Defter kenarlarını kıvrımadan kullanmayı beceremediği için ödevlerini hep babası eve gelmeden bitirdi. Çalışma hayatına bir semt fotoğrafçısında başladı. Asistan olarak televizyona adım attı. Kamera arkasında ve önünde çok sayıda programın yapım ve yayınında çalıştı. 'Stüdyo Sinematik Portakal', 'Cosmopolis', 'Şehrin Rengi' gibi uzun soluklu programlarla tanındı. 2006'dan bu yana Akşam gazetesinde 'Göz/Eye' adlı köşeyi yazıyor. Hikâyeler biriktirmeye ve hayaller kurmaya devam ediyor.

Babama, Tenekeci İlyas'ın Kızı

Sevim Gözay

Ben Sevim, tenekeci İlyas'ın küçük kızı. Beni kim tanır kim tanımaz bilemem ama 'Tenekeci İlyas'ı herkes bilir bizim oralarda. Kendinden başka kimseye benzemeyen. Kafasının hep dikine giden. Doğru bildiğinden zerre taviz vermeyen. Duyduğum en güzel hikayeleri anlatan. Tanıdığım herkesten güzel gülen. Bildiğimiz dünyaya ait gibi durmayan. Hayatın, onunla karşılaşan herkese açtığı savaşın tartışmasız önderi. Canım babam. Her şeyden zormuş meğer insanın 'babasını' anlatması. Onunla hep konuşmak istediğim şeyleri yazmak, içimi dökmek istiyorum aslında. Yüz yüze anlatamam, soramam çünkü. Ağlarınız hemen ikimiz de. Bu yüzden şimdi izninizle, babamla biraz yalnız kalmak istiyorum.

Biliyor musun baba, seninle yaşamak kadar çetin bir iş aslında seni anlatmak. Ama becermek zorundayım. Sen olsan bir yolunu bulur mutlaka başarırısın çünkü. Senin elinden kurtulmaz hiçbir şey. Ne çok şey öğrendim senden. En güzel ben boyardım ayakkabılarını, hatırlıyor musun? Ah benim güzel babam. Çırağındım ben senin. Pense, keski, kargaburnu, İngiliz anahtarı, dübel, cıvata, somun, conta... Ne istesen bulur getirirdim meşhur sarı dolaptan. Dükkandan gelen dolap hani. Altı çekmeceli, üstü cam ka-

pılı dolap. Küçük Langa'daki asma katlı dükkandan miras. Anemle öğle yemeği getirirdik sana her gün. Üç katlı sefer tasının birinde mutlaka hoşaf olurdu. Seversin sen hoşafı. Dışarıdan da yemezsin. Aç kalırsın gene yemezsin. Biri sana inat bir simit ısmarlasa onu bile eve getirirsin. "Çocuklarım yesin" dersin. Yapı meselesi işte. Komşu İlhan Amca vardı hani, boyacı. Çok gülerdi senin şakalarına. Bizi de çok severdi. Kolum alçıdayken "Aa, deve mi çıkmış orada?" demişti de dehşete düşmüştüm. Siz bayağı eğlenmiştiniz karşılıklı. Tavana kadar doluydu dükkân. Boy boy, çeşit çeşit hırdavat. Hala nalburları bir başka severim biliyor musun baba. Yapı marketlerin hırdavat reyonlarını da. Daha geçen gün bir avuç beton çivisi aldım, nasıl mutlu oldum anlatamam. Sen kızarsın gerekli gereksiz duvar delmeye ama beton çivisinden zarar gelmez be baba. Gün olur ille lazım olur. Çekici ilk ne zaman verdin elime hatırlamıyorum. Ama kendi işimi kendim görmeyi öğrettin ya bana çok işime yaradı. Cihangir'de oturuyordum bir ara hatırlıyor musun? 120 merdivenle çıkıldığı için gelmedin sen hiç oraya. Elektrik tesisatı da berbattı o evin. Kırk yaşında bina. Benim ev bina değil müstemilattı zaten. Cihangir'de çoktur öyle abuk yerler. Neyse, ütüyü takıyorum her seferinde sigorta atıyor. Sigortalar da yan binanın bodrumunda. Şimdiki tuşlulardan değil tabii. Bütün kış bir elimde sigorta teli bir elimde kontrol kalemi, o bodruma inip sigorta tamir ettim. Kimseyle muhatap olmadan hem de. İyi ki öğretmişsin zamanında nasıl yapılacağını. Yeni yönetmen olmuştum daha o zaman. Uyuz oluyordun sen ama sevdim ben hep televizyon işini. "Ne gecesi belli, ne gündüzü... Bayram seyrân da bilmiyorlar, böyle iş mi olur?" dedin durdun. Haklıydın tabii, on sene tatilsiz çalıştın neredeyse. Sendika yok, fazla mesai yok, prim yok. Yok oğlu yok. Ama dedim ya seviyordum işi. Sabahın karanlığında bir giderdim baba, o monitörler açılınca güneş doğuyor gibi gelirdi bana. Gülü sevince dikenine katlanmak zor gelmiyor. En iyi sen bilirsin bunu.

Aksaray'daki evimiz ne güzeldi baba ya. Arka bahçeyi ne severdik ablamla. Duvarın üstüne karşılıklı oturturdu annem bizi. Elimize de salatalık verirdi ikiye bölüp. Tuzlu tuzlu bayılırdık. Ayaklarımızı sallaya sallaya yerdik kardeş kardeş. Nasıl da kedi kokardı o arka bahçe. Aksaray'ın bütün evsiz kedileri orada barınır. Ve herhalde bütün çamaşırları da orada kururdu. Bütün evlerin arka yüzü birbirine bakardı. Bir sürü pencere, balkon. Üst katlar arasında makaralı ipler vardı. O balkondan o balkona yolcu-

luk ederdi nevresimler, tüller. Ablamla hayalimiz, makaralı ipi olan bir balkondur o zamanlar. Gözümüze güneş gire gire yükseklerde salınan renk renk çamaşırları seyrederdik iki sarı kafa. Beyaz bir fare ölüsü bulmuştum bir gün bizim balkonda. Annem hala anlatır. Küçücükken ölmüş diye çok ağlamıştım. Beyaz farelerin hep küçük kaldığını nereden bileyim o zaman. Hasan amcalar vardı üst katta. Kızları Müzeyyen ve Emel ablalar. Uzun uzundu boyları. Onların incik boncuk kutusuna bir de ojelerine ne bayılırdık. Büyülü gelirdi ablamla bana o şeyler. Genç kız olmanın, büyümenin ödülü gibiydiler. Oyuncak bebek şapkaları dikerdi Müzeyyen ablalar. Boyum kadar poşetler dolusu şapka. Mavi, pembe, yeşil... Hepsi de ne güzeldi. İlk Grundig teybimizi aldığımda Hasan Amca'yı çağırmıştın hani baba. Hepimiz toplanmıştık teybin başına. Küçük, kara bir kutu. Deneme kaydı yapmıştınız mikrofona. Kırmızı 'rec' tuşlu o teyp en yakın arkadaşım oldu sonra benim. Sağdan soldan kopyaladığım kasetler de hazinem. Posterlerime ne çok kızardın baba ya. Kızmadığın bir şey yoktu diyeceğim ama alınma lütfen. Büyümeye çabalayan kızların odasına poster asmasının ne sakıncası olabilir ki? Ya da kot pantolon giymesinin? Ya da saçlarını salmasının? Sana göre güzel saç demek 'topuz' demek biliyorum. Ama 13 yaşında topuz yapılmaz ki baba. Düzgün, düzenli hiçbir şey güzel gelmiyor insana o yaşta. Dağınık, salaş olmak, asi asi tavırlar takınmak için atıyor insanın kalbi o yaşlarda. Senin öyle bir lüksün olmadı biliyorum. Sen ev geçindiriyordun 13'ünde. Usta olmuştun hatta. Koca koca adamlarla, koca koca inşaatlara iş yapıyordun. Ama herkes senin kadar 'olgun' olamıyor baba. Biz daha havai tiplerdik. Müzik olsun, gezmek olsun, dans olsun, sohbet olsun, arkadaş olsun. Bizim merakımız bunlardı. Çok mu kötü? Çok mu boş ya da? Sen nasıl hep 'işe yarar' şeyleri merak ediyorsun, ben de bunu anlamıyorum. Hiç canın sıkılmıyor mu? Aylaklık etmek ya da eğlenmek gelmiyor mu hiç içinden? Gırgırda makarada üstüne yoktur da aslında, zamanı boşa harcamaya dayanamıyorsun sen biliyorum. Esas mesele buydu hep. Müzik, sinema, televizyon filan boş geliyor sana. Boş gelmiyor da aslında, müzik dinleyeceksek mesela Türk Sanat Müziği dinlememizi arzu ediyordun sen. Geçen gün paşa oğlunu azarlamışsın; "Bunca yıl bunca müzik dinledin, bir kere duymadım şarkı söylediğini" demişsin, çok güldüm baba. Tam senlik laf. Müziğin şarkı söylemeyi öğrenmek için dinlendiğini nereden çıkardın acaba... Alem adamsın vesselam.

Şimdiki kız babaları gibi değildin sen. Var ya işte klasik; uyku-da saç okşayan, başucunda gözyaşı döken, her nazını çeken, ne yaparsa yapsın kızamayan... Sen hep kızardın. Ya da biz hep kızdırırdık. Biraz büyüyünce ben de sana kızmaya başladım. Sürpriz oldu galiba biraz sana. Ama mukadderat. Sana çekmişim ne yapayım. Hep iyi yanlarını alacak halim yok. Sarı inadını da aynen kopyalamışım. Neydi alıp veremediğimiz hatırlıyor musun? Eminim unutmadın. Ben de öyle. Çok sert bir adamın ve ona uygun sertlikteki kızının hikayesi bizimki. Mecburen. Dünyanın en mavi gözleriyle delip geçtin hep. Jilet gibiydin. Dünyanın en keskin sözleriyle eleştirdin. Senin kuralların öyleydi. Doğru bildiğini yaptın. İyi de yaptın aslında. Bu kadar zorlu olmasaydın ben de kendimi gerçekleştirmezdim. Kendi ayaklarım üstünde durmayı öğrenemezdim. Seversin ama beni biliyorum. Seversin tabii de tarzın değişik senin. Hani kızlar babalarının prensesiymiş ya. Sen oğluna hep 'paşa paşa' dedin... Ama ne bana ne ablama bir kere bile 'prens' demedin. Şımarırız diye korktun herhalde. Sana gelmez bir de öyle pofuduk laflar. Ciddi adamsın sen. "Aslan kızım" dedin hep prenses yerine. Aslanların prenseslerden çok daha güzel olduğunu biliyorsun tabii. Akıllı babam benim.

Hiç tıraşsız görmedim seni. Kravatsız adam, adam bile değil neredeyse sana göre. 9 yaşında filandı Murat, nasıl kızardın takım elbise giymiyor diye. En komiği de, saçlarını yana tara diye tutturman. Ok gibiydi çocuğun saçları ne yapsın. Yatırmak istese de yatmıyor ki. Ama hobi edinmişsin kızmayı sen, itiraf et baba. Yoksa insan kitap okuyor diye kızar mı çocuğuna. Evet öyle. Hatırlamıyor numarası yapma. O çocuk yazıyor çünkü sana bunları. Dik dik bakardın elimdeki her kitaba. "Roman mı okuyorsun?" diye dalga geçerdin. Rusları okuya okuya komünist olmamdan korkuyordun herhalde. Tavla açıldı mı keyfin yerine gelir ama değil mi... Sen yok musun sen. Vura vura pulları amma da şenlikli oynardınız Mustafa amcamla. Hanginiz daha iyiydi hala bilmiyorum. Bağırış çağırış gırla giderdi ama tavla kapandı mı, konu da kapanırdı. Futbola niye o kadar gıcıktın, hep merak ettim. İnadına fanatik olmuştum ben de. Geçti ama sonra. Her türlü fanatizme karşıyım ben de artık senin gibi. Şu hayatta yaptığım ya da sevdiğim her şeye bir kulp taktın ya ona şaşıyorum. Dünyanın en zor işi senin gözüne girmek. Yıllarca bekledim "aferin" alabilmek için senden. Onca televizyon programı yaptım ama senin umurunda bile olmadı. Uzun mu giymişim kısa mı diye baktın sadece. Gazete yazımı ilk okudu-

ğunda etkilendin ama. Fark ettim. Hah dedim, şeytanın bacağını kırıyorum galiba. Ve takdir ettin beni ilk defa o gün. "Ciddi bir meseledir bu" dedin. Aklıma geldikçe ağzım kulaklarıma vanyor.

Bir de neyini çok seviyorum biliyor musun baba? Varlıktan da darlıktan da şikayet etmemeni. Verilenlere değil sade, esirgenenlere de şükretmeni. Hayatı tırnaklarıyla kazanmak neymiş, göstermeni. Olmaz denen her şeyi öldürmanı. Ta çocuk yaşımda koca koca tenekelerden küçük küçük fenerler yapıp tüm yolları aydınlatmanı... Aklıma ne geldi; benim de sana bugüne kadar hiç söylemediğim çok önemli bir şey var. Yeri gelmişken söyleyeyim: Sen benim kahramanımsın benim aslan babam. Çok kızdırdım seni bir zamanlar biliyorum. Özür dilerim. Kızlar kalp kırmaya babalarından başlıyor maalesef. Ama ne var biliyor musun... Senin aydınlattığın yollarda yürümekten hiç vazgeçmedim ben. Yılgınlığa kapıldığımda senin çelik gibi iraden tuttu beni ayakta. Kederli olduğum zamanlarda senin içindeki umuda sarıldım sıkı sıkı. Yalnız hissettiğimde, şu kalabalık dünyadan yara aldığımda senin kurduğun bu güzel aileye sığındım. Annemin mis kokan mutfağında iyileştim. Kardeşlerimin sevgisiyle güçlendim. Senin olduğun yerde ben hep güvende hissettim. İyi ki varsın babam. Seni çok seviyorum ve senin kızın olmaktan gurur duyuyorum.

77 yaşındaki çok değerli İlyas Gözay'ı sizlerle tanıştırma şansını veren ilk şiir kitabı yayına hazırlayan herkese ve bu satırları okuyan sizlere teşekkürlerimle

Bengül Güngörmez: Muğla'nın Fethiye İlçesinde 03/08/1977 tarihinde doğdu. Uludağ Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde lisans ve yüksek lisans eğitimini bitirdi. Ege Üniversitesi Sosyoloji bölümünde tamamladığı doktora tezi, *Eric Voegelin: İnsanlık Draması/Din-Politika İlişkileri* başlığıyla yayınlanmıştır. Halen Uludağ Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

"Sizin Hiç Babanız Öldü mü? Benim Bir Kere Öldü Kör Oldum"

Bengül Güngörmez

Dedem öldüğünde "babam" öldü sanıyordum. Sonra babam öldü. Anladım ki dedem babam değilmiş.

Bursa'da bir gün. Telefon çaldı. Arayan kimdi hatırlamıyorum. Telefondaki ses deden öldü dedi. Makarna yiyordum. Makarnalar boğazıma dizildi. Ardından uzun bir yolculuk. Yolda ne düşündüm hatırlamıyorum. Fethiye'deki eve geldiğimde anneannem ağlıyordu ve bütün aile evdeydi. Çocukluğumun geçtiği evde. Dedem kendi yatağında üzeri tamamen örtülü yatıyordu. Boyu ne kadar da uzunmuş dedim içimden. İnsan öldüğünde uzuyor. Anneannem "örtüyü kaldırıp bir bak dedene" dedi. "Yüzü pamuk gibi. Pamuk dede olmuş". Örtüyü kaldırıp baktım. İlk defa ölen birini görüyordum gerçekten pamuk gibi bembeyazdı yüzü. "Pamuk dede". Yaşarken de pamuk kadar yumuşaktı benim için. Onu zaten babam sanıyordum. Ev doldu taşı, sanırım bütün kasaba geldi eve. Ablamı ve beni, gelenlere dağıtmak üzere meyve suyu almaya gönderdiler. Markete giderken yolda sela verildi ve hoparlörden dedemin adı söylendi. İlk defa o zaman inandım dedemin öldüğüne ve ilk defa o o zaman gözlerimden yaşlar boşandı. Ezan okunmasaydı inanmazdım.

Ev çok kalabalıktı. Meyve sularını herkese dağıttım. Anneannem ağlamaya devam ediyordu. İnsanlar konuşmaya başladılar. Rahmetli şöyleydi, böyle yapardı. Ancak zaman geçtikçe konuşma-

* Cemal Süreya

lar başka istikametlere sapıyor, başka şeylerden konuşuluyordu. Uzun zamandır belki birbirini görmemiş insanlar birbirlerine hal hatır soruyorlar, çocuklarından dert yanıyorlar yahut onları övüyorlardı. Bazen mevzu işten açılıyor, işlerin kötü gittiğinden, ekonominin kötü olduğundan, başbakandan şundan bundan konuşuluyordu. Anneannem ister istemez konuşulanlara kulak kabartıyor ve bir an için bile olsa kaç yıllık eşini kaybetmenin verdiği ıstıraptan uzaklaşıyor ağlamayı kesiyordu.

Dedem ölmeden çok önce her şeyi ayarlamış. Mezar yeri ve zemzem suyundan kendisini defnetmeden önce yıkamada kullanılacak kabaklara kadar. Oğulları yani dayılarım hiçbir şey aramadılar. Her şey dolaba kilitlenmişti. Anneannem anahtarı verdi ve malzemeler çıkarıldı. Dedemin kefenlenirken, öldüğünde bedenine serpilsin diye kuruttuğu gül yaprakları ne kadar da güzeldi. Kırmızı gülleri kurutmuş. Kefenlenirken etrafı hoş bir koku sardı. Her şey arzusuna göre, istediği gibi yapıldı. Zaten anneanneme de tarif etmiş çok önceden. Her şey onun istediği gibi olduğu için çok huzurluydum, ne kadar üzülsem de yine de huzurluydum. Dinsel ritüellerle birlikte bütün kasaba onu son yolculuğuna uğurladık...

Dedem vefat ettiğinde babamı kaybetmiştim. Yani öyle düşünüyör, öyle hissediyordum. Onu babam kadar sevdiğimi sanıyordum. Sabrı ve iyi niyeti, mütevazılığı, sevecenliğiyle dedem babam kadar yakındı bana. Son konuşmamızdaki son sözlerini hala hatırlıyorum: "Asla kendini büyük görmel!" Bu bana son tavsiyesi olmuştu ve ardından göçüp gitmişti bu dünyadan. Tespihini ve yüzüğünü bir de gökyüzü kadar çakır gözlerinin zihnimdeki resmini hatıra diye sakladım.

Aradan zaman geçti, Bursa'da onu hatırladıkça ağlıyordum, babam öldü diyordum kendi kendime.

Yıllar sonra, dedemin vefatından yaklaşık on yıl sonra, 2004 martında İzmir'de bir sabah ablamın "Baba, baba kalk, uyan" sesleriyle yatağımdan fırladım. Babam koridorda boylu boyunca yatıyordu. Yüzünde morluklar vardı, annem ve ablam onu uyandırmaya çalışırken bana ambulans çağırmam için telefon etmemi söylediler. Telefona sarıldım. Telefondaki sese babam öldü dedim önce. O zaman gelemeyiz dediler. Baktım olacak gibi değil. Lafı değiştirdim. Ölüp ölmediğini bilmiyorum az önce bulduk koridorda yerde yatıyor dedim. Adresi verin dediler, hemen adresi verdim; daha çabuk bulmaları için yokuştan aşağı inip yoldan onları alabileceğimi

söyledim. Çok kısa bir süre sonra ambulansla bizim sokağı dönüyorduk. Dönerken ambulans yol dar olduğu için solda park etmiş bir araca vurdu. Hem arabada hem de ambulansla hasar oluştu, ancak ambulans durmaksızın yoluna devam etti. Ambulans arabaya vurduğu anda içimden galiba babam öldü dedim. Onun yaşadığına dair bütün ümitlerim kayboldu. Eve geldik ve görevliler hemen müdahale ettiler. Sonuç menfiydi. Kalp krizi dedi doktor, öleli yirmi dakika kadar olmuş. Hepimiz evdeydik, babam annemle ablamın odasının kesiştiği noktada, koridorda, ablam yatakta henüz uyanıkken ölmüştü. Babamla ablam arasında yalnızca hafif aralık bir kapı vardı. Babam onu bulduğumuzda ellerini uzatmış, sanki uykuya dalmış gibi yatıyordu. Kimse hiç bir şey duymamıştı. Ne bir ses, ne bir inleme. İnsan hiç mi ses çıkarmaz ölürken? Niçin erken kalkmadım, halbuki her gün o saatten önce uyanırım? Neden? Neden?.....

Dün gece onunla niçin konuşmadım? Eve neden geç geldim ki o kadar? Beni neden bu kadar erken bırakıp gitti? Sorular, sorular... Babam bizi şok etmeyi hep severdi. Yine yapmıştı yapacağını. Yanına gittim ve son bir defa omzunu sıktım. Ellerini tuttum. Elleri morarmıştı. Dedem gibi beyaz, pamuk gibi değildi yüzü. Uyuyor gibiydi.

Bizimkiler cesedi bekletmeden hemen defnetmeye karar verdiler. Alt komşumuzun yardımlarıyla lüzumlu yerlere telefonlar edildi. Babam dedem gibi ölümünü düşünerek hazırlık yapmamıştı. Biz de bir şey yapmadık. Lüzumlu telefonları ettik sadece. Yakınıımızdaki camide namazı kılınıp kabristana götürüldü. Mezara koyulurken boyu iki metreyi buluyormuş gibi geldi bana. İnsan ölünce nasıl da uzuyor.

Ardından dinsel ritüeller. Bu sefer bizim ev dolup taşıyordu. Uzun zamandır görmediğim insanlar geldiler. Küs olduğum birkaç kişi arayıp baş sağlığı diledi ve barışmış olduk. Ben salonda kabul ettim ziyaretçileri. Bütün akrabalar, dostlar bizdeydi ve herkes daha dün gördük sapasağlamdı diye konuşuyordu. Babam nedense ölmeden önceki bir hafta ne kadar tanıdık varsa ablamın nişanı için aldığı takım elbiseyle ziyaret etmiş. Benim ona son sözlerim, “bu takım elbise sana çok yakışmış” olmuştu. Bir de sabah evden çıkarken fotoğraf albümüne tek tek resim yerleştirirken görüp, resimlere mi bakıyorsun diye sormuştum. Ertesi sabah onun öleceğini nereden bilebilirdim ki?

Dinsel ritüeller başladı. Her akşam dualar okunuyor, sonrasında pide ve ayran dağıtılıyordu insanlara. Ne garip? Dedemin cenazesinde hiç hissetmediğim şeyleri hissediyordum. Dua okuyan herkesi kovmak istiyordum evden. İçimde bir isyan! On sene öncesine göre daha mı az dindardım? Yoksa babam dedem gibi dindar biri olmadığı, inançsız bir adam olduğu için mi kovalamak istiyordum herkesi. Yoksa kabul edemediğimden mi? Öldüğünü kabul edemiyordum? Dualar okundukça ıstırabım kat be kat artıyordu. İçerdeki odada dayım oturdu benimle. Ne kadar da üzgündü. Onu hiç öyle görmemiştim.

Sonraki günler... Kitaplarımı seyreterek oturuyordum salonunda. Kitaplar birer tuğla görünümündeydiler. Hiçbir şeyin anlamı yok. Kitapların da anlamı yok.. Onlara bir ay elimi bile sürmedim. Sonra babamın cüzdanından çıkan bir gazete yazısını getirdi annem. Yazdığım makalelerden birine atıfta bulunan bir köşe yazarının yazısını kesip cüzdanında saklamış. Anneme onu çöpe atmasını, artık hiçbir şeyin kıymetinin olmadığını söyledim.

Rüyamda bir cafedeyiz. Annem, ablam, eniştem, tanıdığım birileri daha bir masada oturuyoruz. Karşı masada babamı görüyorum. Sandalyede bacak bacak üstüne atmış oturuyor ve bize bakıyor. "Anne" diyorum "babamı görüyor musun? O da burada." Annem bakıyor "Hayır göremiyorum" diyor. "İşte orada tam karşımızda" diyorum. "Hayır" diyor annem "orada kimse yok." Anlıyorum ki babam rüyada bana, başka hiç kimseye değil ama sadece bana görünüyor. Onu o cafede sadece ben görebiliyorum. Onu burada görmem tesadüf değil. Cafeleri çok sever. Sonra kalkıp yanıma geliyor. "Baba diyorum rahatın yerinde mi? Gittiğin yer iyi mi? "Evet iyi" diye cevap veriyor. Yüzüme baktığında doğrudan gözlerini göremiyorum yalnız. Gözlerinin biri bir tarafa diğeri başka bir tarafa bakıyor. Yeşil gözleri daha karışık bir renge bürünmüş. Sonra uyanıyorum. Uzun süre düşündüm bu rüya üzerine. Rüyada bir cafedeyiz ve babamı benden başka kimse göremiyor. Yani rüyanın içinde babam gerçek kılınıyor böylece onunla gerçekteymiş gibi konuşabiliyordum. O rüyadan sonra ıstırabım biraz daha azalmıştı. Çünkü daha rahat hissettim kendimi; kötü bir yere gitmemiş!

Uzun zaman, beni hayatımda en çok seven erkeğin öldüğünü düşünmekten, beni gerçekten seven tek erkeği kaybettiğimi düşünmekten alamadım kendimi. O zamandan beri yanımda kim olursa olsun çok yalnızım. Böyle bir sevgiyi belki bir daha yalnızca bir oğlum olursa yaşayabilirim. Belki bu bile karşılığı olamaz.

Çok sonra rüyamda yine babam. Uzaktan gülümsüyor. Ertesi gün okuldayken bir telefon. “Burs başvurunuz kabul edildi” diyor telefondaki ses. Başvuralı aylar olmuş. Çoktan unutmuşum. Aynı ses; “Burs sınavı için Ankara’ya gelmeniz gerekiyor.” Uzun yolculuk, yorucu bekleyiş ve hırpalayıcı bir sınavdan sonra kazandınız belgesi elime tutuşturuluyor. Sonra Almanya, arşivde çalışarak geçirilen uzun saatler. Ve sonra Paris. Rüya şehri, aydınlığın ve ışığın şehri.

Paris’te bir gece odamda uyuyorum. Rüyamda babam yatağımın kenarında oturuyordu. Üzerinde çizgili takım elbise. Gülümsemi ve başımı okşadı. Hiç konuşmadık. Sonra uyandım kimse yok. Babamı son görüşüm. Rüwayı anneanneme anlattığımda anneannem şu soruyu sordu: “O çizgili takım elbise hala evde mi?” Evet evdeydi. Yalnızca o takımını evde bırakmıştık. Neyi var neyi yok dağıtmıştı. Çok zaman geçti. Rüyalarımda bana hiç görünmüyor artık. Paris’te kaldığını tahmin ediyorum. Çünkü ona çok uygun bir şehir. Belki şimdi Champs-Élysées’de Fransız şaraplarının tadına bakıyordur... Ve eminim beni bekliyordur.

Babam bir sır, hepimiz için muammaydı. Nereye gider, ne yapar bilmezsiniz. Evin dışındaki hayatı çok severdi. Hayat şüphesiz babamındı, mesuliyetleri hariç. Babamınki bana göre “tamamlanmış” bir hayattır. Babam çetrefilli hayatına bir hayat yahut hülya adamı olarak başladı ve bu hayatı tam bir hayat adamı olarak bitirdi. Dostoyevski’nin meşhur romanı *Karamazov Kardeşler*’deki Dimitri Karamazov ne ise babam o. Sürekli aksiyon, sürekli macera. Ama onunki gibi yüce bir kalbe ve hakkaniyete de sahipti. Dimitri Karamazov’a kızarsınız ama onu sevmeden duramazsınız. Babam da bizim için öyleydi. Ona kızardık lakin hem annem hem de ablamla ben onu deli gibi severdik. Babam hep kaderini yenmek istedi ve hayatı kafasındakileri gerçekleştirmek isteyen bir adamın dramıydı. Daha doğru bir deyişle onun hayatı, hakiki bir şövalye romanıydı. Pascal’ın insan tarifi babama uymaz; “insan düşünen bir sazdır”. Babam gibi durduğu yerde duramayan müstesna bir macera adamından, hayatın her anını dolu dolu yaşayan bir insandan bahsetmek hakikaten güçtür, çünkü kalkıştığı sayısız işin çetelesini annem dahi tutamamıştır. Annem babamın hiçbir işte sebat etmemesine kızardı. Babamın projelerine mütemadiyen “ütopya” gözüyle bakan annem — halbuki babamın neticede batırmış olmasına rağmen “gerçekleştirdiği” iş pek çoktu; tavuk çiftliği kurmak, sebzeçilik, kahve işletmek, müteahhitlik yapmak, balık restoranı işlet-

mek, domuz fabrikası kurmak vs. — babamı sürekli tenkit ettiği gibi onunla münakaşa da ederdi. Belki bu yüzden babam ona işlerinden hiç bahsetmezdi. Babamın devlet görevinden istifa edip Bodrum'da amcamla ortak inşaat işlerine girişmesi hadisesinde annem babamın memuriyetten istifasını, babamın meslektaşlarından birinin eve ziyaretiyle tesadüfen, hadiseden bir ay sonra öğrenmişti. Yine babamın, arabamızı sattığını, üstelik kendisi gibi bir memura, “adam memur ne yapsın parası yok” diye taksitle üç kuruşa sattığını, satışın gerçekleşmesinden çok sonra öğrendik. Ardından evde kıyamet koptu. Bu münakaşalarda annemin giden bilezikleri annem tarafından sürekli gündeme getirilir, bir daha hiçbir işine yardım edilmeyeceği babama kesin bir dille bildirilirdi. Bildirilirdi bildirilmesine ama babam ertesinde para lazımsa yeni projelere evdekileri ikna etmeyi çok iyi becerirdi.

Babam bir eylemde bulunacağında kimseye sormazdı. Hele karısına “hiç”. Ancak eyleminin menfi neticesinin yarattığı zararı tazmin etmek mütemadiyen anneme son zamanlarda da ablama düşerdi. Mesela ödemesi gereken çöp vergisini ödemeyip, parayı başka yerlere yatırdıktan sonra polisin çöp vergisi borcundan dolayı babamı tutuklayıp götürmesi hadisesini hala gülerek hatırlarız. Meseleyi çözmek yine anneme kalmıştı ve annem koşa koşa gidip borcu kaldırıp babamı karakoldan çıkarmıştı. Babamın kişisel tarihinde hala bilmediğimiz karanlıkta kalan yerler var. Bunlardan bazılarını babam vefat ettikten sonra amcamdan öğrendik. Babam Bodrum'da amcamla inşaat yaptığı sırada Muğla'da arkadaşının işlettiği bir birahaneye ortak olmuş. Güya inşaat işçilerinin parasını bu birahaneye yatırmış. “Güya” diyorum çünkü babamla amcam çok benzerler. Hem fiziksel hem de karakter olarak. Tuhaf ama ikisi de aynı yaşta aynı nedenden vefat ettiler. 62 yaşında kalp krizi. Amcamın da babam gibi işlerine ve söylediklerine pek güven olmaz. Bozacının şahidi şıracı hesabı. Babamla amcam sürekli birbirlerinin acayip işlerinin üstünü örterler. Sarhoş olup kavga eder ertesi gün yine can ciğer kuzu sarması olup beraber yine içerler. Aralarındaki para hesabını kimse bilemez çünkü varsa bir para yahut borç tahsili, o para zaten bir gecede arkadaşlarla yenilip içilerek beraberce harcanır. Amcam babamın ölümünden sonra birahane hadisesini bize söylediğinde annem şaşkınlıktan küçük dilini yutacaktı. Bütün münakaşalara ve kızgınlıklara rağmen annemle babam birbirlerine aşıktılar. Annem aşkına şaşırıyordu belki de. Yine babam öldükten sonra dokuz tane kredi kartı olduğunu — biz yalnızca dört sanıyorduk — ve

her birinin borçla yüklü olduğunu, limitlerinin sonuna kadar kullanıldığını ve öldüğü dönemde bir lira bile daha fazla harcayamayacağını öğrenmemiz gibi durumları sonradan aydınlanan vukuatları arasında sayabilirim. Arkasında ciddi bir borç bırakmıştı ve adam sanki artık harcayamayacağı için ölmüştü.

Babamın değişik bir mizacı ve değişik huyları vardı. Düşünce-sindeki mantık silsilesi kimseye uymazdı. Liseden mezun olduğumuzda beni ve arkadaşlarımı Alsancak’a eğlenmeye götürmüş ve hepimize barda bolca içki ısmarlamıştı. Alkolün ucunu kaçırıp ge-cesinde ve ertesinde yerlerde süründüğümüzde, midemiz korkunç derecede bozulduğunda — sonradan anlatıldığına göre yanımdaki arkadaşlardan biri Alsancak’ın ortasında yola yatmış bas bas bağı-rıyormuş, diğer arkadaşla ben de ortalığa kusuyormuşuz — beni yanına çağırıp “içkinin ne kadar kötü bir şey olduğunu anladınız herhalde” demişti. Annemin bu hadiseden dolayı çıkardığı münaka-şada, “onlara içkinin ne kadar kötü bir şey olduğunu göstermek için bu geceyi tertip ettim” diyerek kendisini müdafaa etmişti.

Babamın karşısında dedemin karşısında olmadığı şekilde ol-dukça rahat davranabilirdiniz. Ablamla benim giyimimize kuşamı-mıza, gezmemize tozmamıza karışmazdı. Karşısında ayak ayak üs-tüne atar, yanında uzanıp çene çalabilirdiniz. Babam kızlarının si-garasını yakıp onlarla kadeh tokuşturan adamdı. Her arkadaşım la rahatça iletişim kuran ve kendisini onlara sevdiren, bizimle her or-tama ayak uydurabilen adamdı; “arkadaşımız”dı. Bu kadar açık görüşlülüğüne rağmen onunla konuşulmayacak tek mevzu neden-se erkek arkadaş mevzusuydu. Bu konuda hiçbir taviz vermezdi.

Babam kabiliyetli adamdı. Cemiyetinin adamı değildi. Onda tabiata, sanata ve edebiyata dair duygu ve düşünce boldu. Balkon-da otururken ve bir yandan da hafif hafif demlenirken bana, dut ağacının rüzgarda salınan dallarına bakarak sadece bu manzaradan hareketle muhteşem bir şiir yazılabileceğini ifade ettiği olmuştur. Ancak bu duygularını genelde sözlü ifade eder yazıya ise pek ge-çirmezdi. Kimi notlar aldığı bir defteri vardı, çok sonra ben onu buldum ancak yazdığı yazıların hangisi ona ait, hangisini başkala-rından iktibas etmiş ayırt etmek pek mümkün değil. Bu yüzden bu-rada üzerinde durmuyorum. Babam politik meselelerle de zaman zaman ilgilenirdi, aslında geçmişte çok ilgilenmiş ancak pek bah-setmezdi. Bazen gündelik politik hadiseler hakkında konuşurduk. Bu hususta babamla ben bir tezatlar mecmuasıydık. Babam önce-sinde “solcu” akabinde de “Kemalist” olmuştu. Hatta sonraki kimi

politik görüşleri “Kemalist sol” diye kimsenin ne olduğunu anlamadığı tuhaf bir karışımından mürekkepti. Ecevit’i bir lider ve politikacı olarak dürüstlüğünden ötürü çok severdi. Politik görüşlerini beğenmezdim ancak kendisine fazla da karışmazdım. Saçma sapan ideolojiler için kimseyle kavga edecek değildim. Hele ki babamla. O ise benim politik görüşlerimi pek fazla bilmezdi. Tesadüfen öğrendiği düşüncelerimi de şiddetle tenkit ederdi. En güzel konuşmalarımız bu yüzden şimdiye değil, daha çok geçmişe dair olanlardı. Geçmişe dair konuşmalarımızda ölmeden hemen önce bana bir sırrını vermişti. Buraya yazmakla sözünü dinlemeyerek ne yazık ki bu sırrı ifşa ediyorum. Bana, Fethiye’de Faralya köyünde (dağ başında yolu bile olmayan bir yermiş o zamanlar) öğretmenlik yaptığı sırada kaçak durumdayken Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının bir geceyi kaldığı evde geçirdiğini söylemişti. Sabaha kadar oturup konuşmuşlar ve Deniz Gezmiş’e bu silah işinden vazgeçmesini söylemiş, o da cevaben vazgeçemeyeceğini...

Yine geçmişe dair birkaç anekdot; Dedem yani, — yukarıda ölümünden bahsettiğim annemin babası değil — babamın babası hacıydı. Dindardı, Hacca gitmişti ve iki eşliydi. Ayrıca muhitinde çok iyi ve şöhretli ve varlıklı bir marangozdu. Yaylada büyük bir arazisi olan büyük bir evde yaşırdı. Babamla amcam, dedemin ilk karısı olan babaanneme yaşattıklarından dolayı dedeme hınç duyuyorlardı. Bir keresinde babam bana, amcamla içip içip sonra da tüfeklerini alıp yaylaya dedemi öldürmeye gittiklerini anlatmıştı. Babam Dimitri Karamazovsa amcam herhalde İvan Karamazov. Alyoşa da şüphesiz üvey amcamdır. Neticede dedem onlara ne demiş bilmiyorum ama dedemi öldüremeden geri dönmüşler. Dedem asılmak üzere olan müvekkilini ipten alabilecek bir avukat kadar zeki ve retorik sahibi bir adamdı. Babamı bütün sevgililerinden vazgeçirip annemle evlendiren sonra da mevlitli köy düğünü değil de şehir adabına uygun düğün yapıldı diye oğlunun düğününe bile gelmeyen adam. Oğullarına bütün muhalefetine rağmen onları içkiden uzak tutamamıştı ve sözünü her zaman dinlediği için sonraki hanımdan olma küçük oğlunu — Alyoşa — pek bir severdi. Babam bir keresinde de bana öğretmen okulunu kazandığını öğrendiğinde babasına karşı geldiğini, gitmek istemediğini söylediğini ve sonrasında da dedemden okkalı bir tokat yediğini anlatmıştı. Anlatırken çok üzücü bir olayı anlatır gibiydi ancak ardından şöyle demişti: “Belki o tokatı atmasaydı hiç okumaz serserinin teki olurum.” Hele amcamın, yani Ivan Karamazov’un, o kadar eleş-

tirdiği dedemin karşısında, gidip aynı haltı kendisinin yemesine ne demeli? “Uçuruma uzun süre bakma uçurum da sana bakar”. Yıllar önce Nietzsche bu sözü yoksa amcam için mi söylemişti? Hadiseleri izlemek ve amcama kızmakla yetinen babam, ailede “ikinci-yi” bir ben alamadım diye zaman zaman annemle şakalaşır, annemi kızdırır bizi ise güldürürdü.

İnsan babası hakkında ne yazabilir? Onun ne kadar yetenekli, akıllı, kültürlü, iyi kalpli olduğunu... mu, yoksa onun bir yığın tezatların ve zaafaların terkibi tutarsız bir adam olduğunu mu? Ben bunların hiçbirini yazamam. Ve niçin onun ölümünden başladım? Çünkü babanızın kim olduğu ve sizin için ne ifade ettiği yalnızca o öldükten sonra tam olarak anlaşılabilir. Şu anda bu yazıyı okuyanlar; eğer babanız hala yaşıyorsa telefonunuza sarılın ve onu arayın. Küs olanlar muhakkak arasınlar, çünkü en çok telefon rehberimdeki babam tuşuna basıp arayamadığım için üzülüyorum. Telefonunda babam yazanları ve babalarıyla telefonda konuşanları mütemadiyen kısıkanıyorum. Onların babaları ellerinin altında diye, ne kadar şanslılar diye kısıkanıyorum.

Bu yazıda safi iki babama da olanları, bana öldüklerinde hissettirdiklerini anlatmak istedim. Şu ünlü yazarlar babaları hakkında ne yazmış diye bakmayı da hiç düşünmedim. Belki yazdıktan sonra şöyle bir bakarım. Bakmadım, çünkü herkesin babası kendine özeldir. Herkes babasıyla “biricik” olanı yaşar. Ölümünden başladım çünkü öldükten sonra, hikaye tamamlandığında ve aktör ortadan kaybolduğunda manzara değişti ve babam öldükten sonra yazılabilecekler haricinde babam hakkında hiçbir şey yazamazdım. Benim nazarımda ölüm, daha doğrusu “babamın ölümü” hayatımdaki bir kırılma anıdır ve öncesine yalnızca bu kırılma noktasından hareketle bakabiliyorum. Bu anı yok sayamıyorum. Bu an hakikatte benim kırıldığım an, güçlü olduğumu zannettiğim hayat karşısında kim bilir kaç adım gerilediğim andır.

Tek bildiğim böyle bir hadise yaşadıktan sonra insanın bilhassa sabahları kalbine doğru bir ağırı hissetmesi. Ardından bu ıstırapı tekrar duymak yerine fiziksel bir işkenceye uğramayı arzu etmesi. Sabahları sahil yolundan arabayla giderken, denize bakarken duyduğum ıstırap. İçten içe kalbiniz ağrıyormuş gibi. Onu en çok sabahları gördüğüm için mi? Bilmiyorum. Ama o acıdan sonra insanların, babalarını geçtim, çocuklarını kaybetmeye nasıl dayandıklarını çok sık düşünür oldum... Ama en çok da dedemin babam olmadığını ve kimsenin onun yerini alamayacağını...

Melike Günyüz: 1968 yılında Erzurum'da doğdu. 1991 yılında Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. "Bursalı Talip Divanı, Edisyon Kritik, İnceleme" adlı tezi ile 1994 yılında Boğaziçi Üniversitesinde yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2003 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan, "Ahmedî Divanı'nın Tahlili" adlı eseriyle doktor unvanını aldı. 1994 yılından beri Erdem Yayınlarında editörlük ve yayın yöneticiliği yapmakta ve çocuk masalları üzerinde çalışmaktadır. Evli ve iki çocuk annesidir.

Kültüre Adanan Bir Ömür: Ebubekir Erdem

Melike Günyüz

Daha ilkokuldayken babasının bilmiş, biricik kızı olarak arkadaşlarım arasında itibarlı bir konumum vardı. Akşam yemeğinde babam "Hadi TRT1 başla!" derdi. Ben de o gün okulda ne olup bittiğini sayıp dökerdim. Sevinçlerimi, kederlerimi hâlâ saklayamıyor olmam, sanırım o zamanlardan kaldı bende.

Ortaokul ve lise yıllarımda hiçbir arkadaşım, babasıyla benimki gibi bir ilişkiye sahip değildi. Hafta sonu bir arkadaşma mı gidilecek, babadan izni anneler alırdı, hatta günler öncesinden ana kız bunun ön hazırlıklarını yaparlardı. Bir sinemaya mı gidilecek — ki imam hatipli kızlar olarak ancak lise ikiden sonra kız kıza sinemaya gidebildiğimizi hatırlıyorum — ya babalara yalan söylenirdi ya da anneler bir şekilde idare ederlerdi kızlarını. Oysa ben farklıydım. Ben babama, okuldan kaçıp hangi filme gittiğimizi akşam yemeğinde anlatacak kadar yakındım.

Okulda bir sorun mu var, akşam babaya danışılır, fikir alınır ve ertesi gün sınıfta mesele derhâl halledilirdi.

Oysa babamın benimki gibi bir babası yoktu. Babam konak sahibi ve itibarlı bir ailenin savaş sonrası yoksulluğa düştüğü yıllarda, 1944'te, dünyaya gelmiş. Babamın doğumu, I. Dünya Savaşı yıl-

larında Narman belediye reisliği yapmış, Narman daha sonra nahiye olunca bu defa muhtarlığını yürütmüş, cömert, yoksulları koruyup gözetken dedesi Ebubekir Efendi'nin ölümüne denk geldiği için ismini ondan almış. Büyük dedem Ebubekir Efendi, Ermenilerin toplu katliam yapacaklarını öğrenince Oltu taraflarındaki Türk birliklerine haber vermek üzere Samukale köyündeki koyun sürüsünden bir koyunun ayağına pusula bağlayarak askerlerin gelmesini sağlamış ve muhtemel bir facianın önüne geçmiş. Hatta bu mücadeleler sırasında dipçikle ağzındaki bütün dişlerini kaybetmiş. İşgalcilerin kadın talepleri olduğunu duyunca da soluğu Rus komutan karşısında alan büyük dedem, böyle bir şeye asla izin veremeyeceklerini söylemiş. Komutan ise derhâl kendi askerlerini cezalandırarak buraya tecavüz etmek için gelmediklerini bildirmiş. Büyük dedem, komutan ona dişlerini yaptırmayı teklif edince de "Ağzımda gâvurun kemiğini taşımam ben!" diyerek ömrünü dişsiz ve mide hastası olarak sürdürmüş. Büyük dedemin bölge temsilcisi olarak Rus komutanla irtibat hâlinde olması o bölgedeki muhtemel Ermeni saldırılarının da önünü kesmiş.

Babamın doğduğu yıllarda askerde olan ve üç yıl hiç memleketini ziyaret edemeyen dedem, dönüşünde babasının öldüğünü, konağın dağıldığını görünce evdeki iki öküzü önüne katıp Erzurum'a doğru yola koyulmuş. Bilenler bilir, Narman'dan Erzurum'a giderken Kireç Dağını aşmanız gerekir. İki gün boyunca yürüyerek şehre gelen dedem, sattığı öküzlerin parasını sermaye yaparak ticarete başlamış. Çayın ve şekerin karne ile satıldığı günlerde bir yerlerden bir sandık Kayseri şekeri bulan dedem bunu satmaya kalkınca derhâl yakalanmış. On jandarma, Tortum'daki birliğe elleri kelepçeli yürüterek götürmüş ve hâkim karşısına çıkarmışlar. Dedem cevval, hakkını sonuna kadar savunan bir adamdı; hâkime Narman'da yöneticilerin yaptıkları zulmü ayrıntıları ile anlatınca serbest bırakılmış. Tek parti iktidarının yöneticilerinin halka ve esnafa çektirdikleri eziyete daha fazla dayanamayan dedem, biraz bu sebepten biraz da oğullarını okutabilmek için Erzurum'a göç etmeye karar vermiş.

Babam ilkokul dörtte "şehir tutulmasına" uğramış: Treni ilk defa bu yaşında gören, futbol oyununu hiç bilmeyen, çocukların kendi aralarında konuşurken sözünü ettikleri Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş'ın ne olabileceği hakkında kendi kendine fikir yürüten çocuk, o yıl kimseyle konuşmamış, içine kapanmış ve sınıfta kalmış. Bir yıl sonra, şehrin ileri gelen ailelerinin çocuklarının bu

lunduğu sınıfta, matematik dersinde hiç kimsenin çözemediği bir aritmetik problemini çözünce öğretmeni tarafından fark edilmiş. Erzurum Lisesinin son yılları ise kitabı ve edebiyatı keşfettiği zamanlar olmuş. Edebiyat öğretmeni, kompozisyon dersinde başarılı olabilmesi için Ernest Hemingway'in *Yaşlı Adam ve Deniz* romanını baştan sona yazmasını önermiş. Bu başlangıç bütün bir edebiyat dünyasının kapısını aralamış babama. Heyhat! Dedem disiplinli, şehirde tutunmaya çalışan bir esnaf olarak, babamla amcamın saat üç buçukta okuldan çıkıp dörde kadar dükkâna gelmesini bekler, bir dakika geç kalırlarsa önce hesap sorar, ardından da işe koşarmış. Babam ya sabah ezanla birlikte kalkıp soğukta, yatağın içinde okurmuş kitaplarını ya da ders esnasında ders kitabının arasına saklayarak.

1956-1960 yıllarına denk gelen bu zamanlarda Erzurum'da "Yedi Haftalar" diye tabir edilen, ticaret hayatının çok yoğun olarak yaşandığı günler olurmuş. Ağustos ayının ikinci haftasından itibaren başlayan bu günlerde, kasaba ve köylerden hasadı kaldıran köylüler alışveriş için şehre gelir ve şehrin ticaret erbabı neredeyse bütün bir yıllık ciroyu bu zamanlarda yaparmış. Öyle ki dedemin bu günlerde parmakları metre ile kumaş ölçmekten yara olurmuş. Babamla amcam da okul dışındaki bütün zamanlarını dükkânda geçirir ve dedeme yardım ederlermiş. Hatta dükkânın önünde, ilk ticari faaliyetlerine başlayıp tel ve sabun satmışlar. Tel de sabun da o dönemin en kıymetli ticari malları. Köylüler kıyafetlerini büyük iğnelerle bu, "tel" diye tabir edilen, yorgan ipi kalınlığındaki renkli ipliklerle dikerlermiş. İki kardeş, bu ticaretten kazandıkları "kendisi" paraları ile de eve ilk Philips marka radyolarını almışlar. O zamanlar bir radyo sahibi olmak büyük bir prestij tabii ki.

1955 yılından itibaren Millî Korunma Kanunu tekrar uygulanmaya başlayınca Türkiye'nin ilk devalüasyonu yaşanmış. Her malın, her satılan eşyanın üzerine malın alış tarihi, alış faturası, satış fiyatı yazılan etiketleri koymak mecburi hâle getirilmiş. Dedemin manifatura dükkânında, okul çıkışından geceye kadar çalışıp bu etiketleri hazırlayan babam ve amcam, iktisadi hayata dair büyük tecrübeler edinmişler. Çarşıda büyümek, kişilik gelişmelerine etki ettiği gibi hayatı tanıma, insan ilişkilerini yönetme konusunda da inkâr edilemeyecek tecrübeler edinmelerini sağlamış.

Yıllar sonra, babasının yolundan giden babam, beni ve üç kardeşimi aynı şekilde iş yerinde çalıştırdı. 1986 yılının Ağustos ayında, üniversiteyi kazandığının açıklandığı ve benim 18 yaşına gir-

diğim ay, iş yerine çağırıldı. Cağaloğlu'ndaki en büyük kitap dağıtım şirketlerinden biri olan Derya Dağıtım'ın yöneticisiydi babam. Aynı zamanda da Erdem Yayınlarını kuralı üç yıl olmuştu. Bana, o aydan itibaren sigortalı olmaya başladığımı, bundan böyle üniversiteden çıkar çıkmaz iş yerine gelerek muhasebe bölümünde çalışacağımı, bunun karşılığında asgari ücret alacağımı, okul harç parası hariç olmak üzere, bu asgari ücretten başka bir para vermeyeceğini ve kendi paramı kendim çalışarak kazanacağımı söyledi. Gerçekten de öyle oldu. Ben her gün Etiler'den çıkar, otobüsle Cağaloğlu'na gelir, kebir ve yevmiye defterlerinin yazılmasına yardım eder, kasa defteri tutar, pikajcılarla ve montajcılarla çalışırdım. Bir gün bana, bugün hâlâ gözüm gibi koruduğum Olivetti daktilo ile yanında bir daktilografi kitabı hediye etti. On parmak çalışmamı önerdi. Ben de çalıştım. Dedemin biraz gaddarlıkla evlatlarına uyguladığı yöntemleri babam bize daha yumuşak ve ikna ederek uyguladı. Bu metodun çocuk yetiştirmede, iş hayatındaki becerilerin gelişmesinde, hayatı tanımada ne büyük kazanımlar sağladığını zaman zaman kardeşler olarak kendi aramızda konuşur ve çocuklarımıza benzer metodlar uygulamamız gerektiğini düşünürüz. Dört kardeş hepimiz de çok küçük yaşlardan itibaren çocuklarımızı iş yerlerimize getirmeye ve tıpkı dedemin ve babamın yaptığı gibi onlara sorumluluklar vermeye çalışıyoruz. Tek farkla ki her nesilde ataerkil yapı biraz daha gevşediği ve çocukları birey olarak algılama bilinci geliştiği için davranış biçimlerimiz tabii ki değişti.

Babam, 1965'lerin en gözde mektebi İTÜ'de mühendislik okumayı hak kazandığında dedem, oğlu İstanbul'dan şehrili bir kızı koluna takıp geri gelmesin diye onu, alelacele ortağının on dört yaşındaki kızıyla nişanlayıveriyor. Öyle ki ya bu nişan olacak ya da İstanbul'a gidilmeyecek. Annem üç yıl nişanlısını bekliyor. Babam İstanbul'da ne kadar moda dergisi varsa Erzurum'a gönderiyor. Annem güzelce dikiş dikmeyi öğreniyor. Bu, Almanca *Burda* dergileri yıllarca kardeşlerimle benim en büyük eğlencelerimden biri oldu. Biri sarı, biri yeşil biri de kırmızı diz boyu mantolu ve bereli, aynı renk ayakkabıları ve şemsiyeleri olan mankenlerin gülüşleri zihnimde bütün canlılığı ile duruyor. Çocukken bu dergilere bakar bakar da niye kışın biz hep kahverengi, siyah, lacivert giyiyoruz diye şaşardım.

Ta üniversite yıllarıma kadar babam Eminönü'nden, Bursa'dan en iyi kumaşları alıp getirir, annemle birlikte *Burda* dergilerine bakar, hangi kumaştan hangi kıyafetlerin dikilebileceğine bir-

likte karar verirlerdi. Annem bana ve diğer iki kız kardeşime moda dergilerinden kıyafetler diker, bütün provalar da babamın önünde yapılırdı. "Boyunu biraz kısalt, sol omuz düşük olmuş" türünden konuşmaları sık sık duyardık. Babam ne de olsa hem tekstilci bir ailenin çocuğu hem de tekstilci bir ailenin damadıydı.

Ama işler hiç de dedemin düşündüğü gibi olmadı. Mühendislik diplomasını alan babam ne gidip doğuda büyük büyük barajlar inşa etti ve ne de aile şirketine dâhil olup işi büyüttü. O, 68 kuşağının üniversiteli öğrencisiydi. Bu vatanın kurtarılmaya ihtiyacı vardı! Babam gibi milliyetçi, vatansever, dürüst gençler, işte bu günler için yetişmişti. Üniversite son sınıfta evlenip eşini İstanbul'a alan babam, bir de *Fikir ve Sanatta Hareket* dergisi ekibine katılınca dedem ne yapacağını şaşırıyor, babamsa babadan ve kayınpederden gelen parayla ancak üç sayısı çıkacak *Mesuliyet* dergisini yayımlıyor. Nurettin Topçu Hoca'nın rahle-i tedrisinden sonra vatana en iyi hizmetin ilimle, kültürle gerçekleşeceğine olan inançla arkadaşları ile birlikte Dergâh Yayınlarını kuruyorlar. Babam artık bir yayıncı olmuştu. Bu yayıncılık faaliyetleri zengin bir kültür ortamı içinde büyümemizi de sağladı. Nurettin Topçu Hoca ile Beykoz'da yaptığımız pikniği hayal meyal hatırlıyorum. Sonra onu hastane yatağında ziyaret edişimiz var bu silik fotoğrafların arasında. Bir de Çağaloğlu Yokuşu'nu tırmanışımız ve akşamları Haydarpasa vapuruna yetişmeye çalışmamız babamla birlikte.

Anadolu Fikir Derneği'nin 1969'taki yönetim kuruluna Ebubekir Erdem, Prof. Dr. Tamer Şuer ve Dr. Mehmet Silay seçilirler. Henüz yirmili yaşlarındaki bu gençler, akranları sokakta dava mücadelesi yaparken 1975'e kadar tamamen fikir ve düşünce üzerine aktif faaliyetler yürütürler dernekte. Düzenledikleri seminerlerden bir kaç: Nurettin Topçu, *Felsefe Tarihine Bir Bakış*, Mehmet Âkif, İlhami Karayalçın, *Toplumda Matematik Kurallar*, Muzaffer Civelek, Yunus Emre; Hüseyin Hatemi, *Osmanlı İktisat Nizamı*; Nurettin Topçu, *İslam ve Tasavvuf*; Ezel Erverdi, *Türkiye'de Milliyetçilik*; Mehmet Doğan, *Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri*. Ayrıca dernek çatısı altında kitap okuyup değerlendirme toplantıları düzenler bu gençler. Okuduklarını kitaplardan birkaçı ise Nurettin Topçu, *Yarınki Türkiye*; Hüseyin Hatemi, *İslâm Açısından Sosyalizm*; Remzi Oğuz Arık, *Coğrafyadan Vatana İdeal ve İdeoloji*; Doğan Avcıoğlu, *Türkiye'nin Düzeni*; Mehmet Kaplan, *Nesillerin Ruhü*; İdris Küçükömer, *Düzenin Yabancılaşması*; Kemal Tahir, *Devlet Ana*; Tarık Buğra, *Küçük Ağa*; Niyazi Berkes, *200 Yıldır Neden Bocalıyoruz*; Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*'dır.

1974 yılında Ankara Caddesi'nin üzerinde, yokuşu çıkarken sağda, caddenin Cağaloğlu Yokuşu ile kesişen köşesinde bir proje olarak Dergâh Kitabevi kurulur. Bugünkü perakende kitap zincirleri modelinin ilki olan bu kitabevi, ülkenin bölünmüş ideolojik yapısına rağmen hemen her türlü kitabın ve kırtasiye malzemesinin satıldığı modern bir yerdi. Benim için Dergâh Kitabevi, baba ile birlikte gidilen, her türlü masal kitabının yer aldığı bir cennetti. Henüz okuma yazma bilmediğim için satıştaki herkese yalvara yalvara kitap okuturdum. Raftan dilediğimiz kitabı ya da boya kalemini alıp eve götürme lüksümüz yoktu. Uç uca geçirilmiş keçeli kalemelerin renkleri bugün gibi gözümün önünde. Kalemle çok ilgilenmiş, defalarca tezgâhtarlardan bakmak için istemiştim. Şimdi hatırlıyorum da "Bunlardan alabilir miyim?" diye sorup almayı düşünememiştim bile. Fakat bayram gelip de bu iki sıra boya kalemini benimle aynı yaştaki kuzenim Ümrân'la birlikte hediye aldığımızdaki sevincimi tarif etmek mümkün değil.

Açıldığı dönem için oldukça iddialı bir girişim olan kitabevi zinciri projesi (1971 Ankara, 1972 Erzurum, 1974 İstanbul, sonraları Malatya, Bursa, Kütahya) maalesef profesyonellikten uzak — bir dava projesi olarak — işletildiği için başarılı olamadı. 1977 yılında dört yayınevinin ortaklığı ile (Dergâh Yayınları, Yağmur Yayınları, Şamil Yayınları, Ülkü takvimleri) Derya Dağıtım'ı, Dergâh Yayınları adına kurarak buranın yöneticiliğini sürdüren babam, bir yandan da işini daha iyi yapabilmek için İşletme İktisadı Enstitüsü'ne devam ederek işletme yüksek lisansını yaptı. Anarşinin en yoğun olduğu bu çocukluk günlerinde annemin endişe içerisinde, gece babamın dönüşünü beklediğini hatırlıyorum. Henüz on iki yaşında olmama rağmen evin en büyük kızı olmak hem anneye hem de babaya sırdaş olmayı beraberinde getirmişti.

Evimizde kitaptan başka lüksümüz yoktu. O dönemdeki bütün çocuk kitapları elimizin altındaydı. Milliyet'in mavi küçük boy dizisi, Damla Yayınlarının kitapları, Ayşegüller, Tercüman Çocuk Dergisi, Milliyet Çocuk Dergisi, daha sonraları Türkiye Çocuk Dergisi, bankaların çocuk dergileri... Asterixlerin nefis Halit Kıvanç çevirileri ben ve kardeşlerim tarafından o kadar çok okunmuştu ki defalarca ciltçiye tamire gitmişti.

Babam en sonunda çocuk kitapları yayımlayan bir yayınevi kurmaya karar veriyor. Erdem Yayınlarının kuruluş gayesi bu. Çocuklarının okuyacakları kitapları yayımlamak üzere yayınevi kuran bir baba. 1983'te yayınevi kurulunca babam kendisine şöyle bir

hedef belirlemiş: “Ben öyle bir çocuk kitabı listesi oluşturayım ki bu ülkedeki çocukların hem kendi kültürlerini tanımalarına hem de dünyanın en önemli eserlerini doğru bir çeviriyle okumalarını sağlayayım. Ve öyle bir liste oluşturayım ki hem Kenan Evren torunlarına okutmak için bu kitapları alsın hem de benim gibi muhafazakâr ailelerin ihtiyacını karşılasın.” Hakikaten de babam bu hedefine ulaştı. Türkiye’nin sadece çocuk kitabı yayımlamak için kurulmuş birkaç yayınevinden biri olmaya devam ediyoruz. Bugün ben ve kardeşlerim babamla aynı ideali paylaşıyoruz. Ben de kendi çocuklarıma okutabileceğim kalitede kitaplar yayımlamaya özen gösteriyorum. Kitap listelerimi piyasa şartları değil de çocukların ve öğretmenlerin beklentileri belirliyor.

Ortaokul yılları tam da ihtilal yıllarıdır. Evlerde artık televizyon yaygınlaşmaya başlamıştır. Oysaki on sekiz yaşına gelene kadar bizim evimize sadece kitaplar ve plaklar girdi. Okulda arkadaşlarım önceleri Heide’yi, Şeker Kız Candy’yi konuşmaya başladılar. Yıllar geçtikçe bunların yerini Köle İsaura ve Dallas aldı. Hiçbir zaman arkadaşlarımla yanında kendimi ezik hissetmedim. Onlar lüumsuz televizyon karakterlerini konuşurlarken ben klasikleri okuyordum, okuyan ve öğretmenleri ile tartışan biriydim. Evde televizyonsuzluğu uygulamaya çalıştığımda oğlum, “Anne arkadaşlarımla arasında kendimi çok kötü hissediyorum, konuşacak hiçbir şey bulamıyorum” diye cevap verdiği gün acı acı düşündüm: Sevgili babacığımın bizde sağladığı öz güveni maalesef biz çocuklarımızda sağlayamamıştık. Galiba devir gerçekten değişmişti.

Uzun kış gecelerinde evimizde toplantılar olurdu. Ben bu toplantıların değişmez çay dağıtıcısıydım. Sadece evin en büyüğü olmakla ilgili değildi bu servisi yapmam. Sohbet meclislerinden çok hoşlanıyordum. Neler neler konuşulmazdı ki... Kimler kimler yoktu ki... Mustafa Kutlu, Ezel Erverdi, Tamer Şuer, Mehmet Doğan, Emin Işık, Dursun Özer, Mustafa Kara, Feyyaz İbrahimhakkıoğlu, Mehmet Silay, Bekir Soysal, genç üniversite öğrencileri İsmail Kara, Ahmet Tabakoğlu, Fatih Gökdağ, Cahit Çollak...

Nurettin Topçu’nun talebesi olmak sadece babamın hayat çizgisini değiştirmede. Ailecek hepimizin hayata bakış şekli hep o kaynaktan beslendi. Babam hayatımız boyunca bize hocanın “Gösterişsiz ve nümayişsiz kalem işçisi olun!” tavsiyesini telkin etti. Edebi-

yatla ve sanatla uğraşmanın hayatı anlamlandırmadaki en önemli kapılardan biri olduğunu hissettirmeye çalıştı.

Üniversite yılları, başörtü olaylarının da başladığı yıllar. Sebep şu: İmam hatip liseleri kız mezunları vermeye başlamıştı ve hem İstanbul'dan hem de Anadolu'nun her yerinden akın akın başörtülü kızlar üniversitelere kayıt yaptırmaya başlamışlardı. 85 öncesinde başörtülü kız öğrenci sayısı parmakla gösterilecek kadar azdı ve hemen hiçbir imam hatipli değildi. 1987 yılında sayı hızla artınca yasaklar da başladı. Ben şanslıydım. Ne de olsa sürekli özgür olmakla övünen bir okulda, Boğaziçi'nde okuyordum. Pek çok arkadaş, içinde bulundukları durumu ya arkadaş ortamlarında tartışarak ya da mensup oldukları grupların önerileri doğrultusunda çözmeye çalışıyorlardı. Benim için adres belliydi. Akşam yemeğinde bu konular babayla istişare edilirdi. Babam sadece şunu söyledi: "Ne yapacağına kendin karar vereceksin. Bugünler mutlaka geçecek. Hayatta her zaman karşına bu gibi durumlar çıkacak. Yolunu kendin çizmelisin." Hemen ertesi gün annem bana biri sarı, biri mor, biri de yeşil çok şık boneler dikti. Sabah çok erkenden, daha hiç kimseler ortada yokken Aşıyan kapısından okula giriyor, sınıfta bonemi takıyordum. Bütün gün sınıftan hiç çıkmıyordum. Neredeyse tualete bile gitmiyordum. Akşam herkes çıktıktan sonra da başörtümü takıp bir kaçak gibi derhal üniversiteyi terk ediyordum. Ne üniversite ama! Bir akşam yakalandım. YADYOK (Yabancı Diller Yüksek Okulu) müdür yardımcısı hanım beni ve birkaç kişiyi koridorda yakaladı ve derhal müdürün önüne çıkardı. Müdür de Prof. Dr. Üstün Ergüder. Üstün Bey kibarca "Çocuklar beni zor durumda bırakmayın. Ben size başınızı açın demiyorum ama lütfen bizi yasal işlem yapmak zorunda bırakmayın" dedi. Ben de hemen üzerimdeki kıyafetin sokak kıyafeti olduğunu, eğer kendisi palto-sunu ve şemsiyesini üniversitenin giriş kapısında bırakırsa benim de bonemi orada takacağımı, aksi takdirde yapabilecek hiçbir şeyimin olmayacağını ifade ettiğimde Hoca güldü. "Koridorlarda fazla görünmeyin. Bizi de zor durumda bırakmayın" diyerek saldılar hepimizi. O gün arkadaşlarıma kıyasla dik duruşumun, kendimden emin tavrımın arkasındaki güç, çocuklarının her meselesi ile yakından ilgilenen ebeveynlere sahip olmamdı.

Erenköy’de eski Vakıflar Genel Müdürü Hakkı Kâmil Beşe’nin kiracısı olarak oturduğumuz evin bahçesinde babam, hem çeşit çeşit kokulu güllere, hanımellerine bakar hem de sebze yetiştirirdi. Sabahları daha biz uyanmadan evden çıkan, akşam bizim uyku saatlerimizde evde olan babamın hangi ara bu bahçeyle uğraştığına hep şaşmışımdır. Hiçbir zaman oturduğunu görmediğim babam, dilinden “Dinlenmek mesai değiştirmektir” sözünü hiç düşünmez.

Babam çok şanslı bir adamdır. Bilmem ki hayatta herkese anem gibi sabırlı, fedakâr ve daima hizmete hazır bir eş kolay kolay nasip olur mu? Zengin bir evden mühendis bir eşle evlenmek için çıkıp da hem kendi kardeşlerine hem de kocasının kardeşlerine nazaran sıkıntılı bir hayatı şikâyet etmeden sürdürmek için yüce bir gönle sahip olmak gerekir. Aynı sokakta yaşadığım ve aynı sınıfta okuduğum kuzenime senede iki çift ayakkabı alınırken bana ancak iki senede bir o da Sümerbank’tan ayakkabı alınırdı. Ama gıpta edilen kız bendim. Çünkü benim çocukluğumda kültür para etmezdi ama kültürlü bir babanın kızı olmak itibar edilen bir şeydi.

Kitapla ve kültürle yoğrulan hayatımızda yayıncılığı sadece bir iş olarak değil bir yaşam biçimi olarak bize sevdiren babama çok şey borçluyuz. Geçirdiğimiz bu çalkantılı yıllarda ne kadar tecrübe kazanmış olsak da babamın elinde feneriyle daha uzun yıllar yolumuzu aydınlatması en büyük dileğimdir.

Fatma Güner Haşatlı: 13 Ekim 1958'de Gerede'de doğdu. İlk ve Ortaokulu Gedikpaşa'da okudu. 1974 yılında Bakırköy Kız Meslek Lisesinden mezun oldu. Babasının vefatı sebebiyle 1978 yılında ticaret hayatına girdi. 1981 yılında K. Sami Güner ile evlendi. İki çocuk annesi.

Elif Gibi Dosdoğru

Fatma Güner Haşatlı

Babalarla ilgili herkesin söyleyeceği birşeyleri vardır; bunların hemen hepsi onlara duyduğumuz sevgi ve hasretin ifadeleridir. Ben de zamansız kaybettiğim babamı çok sevdiğimi ve gün geçtikçe daha da çok özlediğimi söyleyerek başlamalıyım yazıma. Diğer taraftan şu hususu peşinen vurgulamakta yarar görüyorum: Babamın o dönem geniş kitlelerce tanınması, kendisi ve ailesinin hazin hikâyesi siyasî kişiliğiyle ilişkili olduğundan doğal olarak babamla ilgili anlatacaklarım arasında siyasî mülahazaların da olacak. Maksadım kimseyi incitmek değil, kendimce apaçık gerçekleri sizlerle paylaşmaktır.

Babam Recep Haşatlı 1931 yılında Gerede'nin Haşat bölgesinde (soyadımız buradan gelir) kurulu Macarlar (Acarlar) köyünde doğmuş. Babası Bayraktar sülalesinden Mustafa Efendi'dir. Annesi de aynı köyden aynı sülaleden (Alemdarlar da denirmiş) Nefise Hanumdır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, çoğu Anadolu ailesinde olduğu gibi, babaannem Nefise Hanım'ın babası Çanakka-le'de, dedem Mustafa Efendi'nin babası da Yemen'de şehit düşmüş. Babam ilkokulu köyünde okumuş, aynı zamanda köyde bulunan medresede dinî eğitim görmüş ve hâfız olmuştur... Askere gidinceye kadar köyünde kalmış, kısa bir süre Çerkeşi Mustafa Efendi Camiinde imamlık yapmış. Askerlik hizmetini yaptıktan sonra İstanbul'a gelmiş, Çukur Han diye bilinen handa han kâtipliği yapmış ki bu o yaşta bir insan için şâyân-ı dikkat ve takdir bir durum. (Han kâtipliği Anadolu'dan alışverişi için gelen esnafın mal ve parasını ve kıymetli eşyalarını emanet ettikleri yeddieminlik müessesesidir.)

Daha sonra Yeşildirek Palas adlı bir otel açmış, Anadolu'dan gelen esnafa yedi-sekiz sene kadar hizmet vermiş. 1963 yılında tica-

rete atılmış “Altınorlon İplikleri” markası ile toptan iplik piyasasına girmiş. Dürüstlüğü ve çalışkanlığı ile kısa zamanda göz doldurmuş, iş ortaklarının güvenini kazanmış ve bu sayede 10 yıl kadar kısa bir sürede İstanbul’daki triko, dokuma, el örgüsü ipliği üreten fabrikaların baş bayiliklerini almayı başarmış, piyasanın parlayan yıldızı olmuş. O dönemde triko, dokuma piyasasında söz sahibi olan Rum ve Ermeni esnafın yanında çalışan işçileri kendi atölyelerini açmaya teşvik etmiş, sermaye sıkıntısı çekenlere destek verip kendi işlerini kurmalarına yardımcı olmuş. Günümüzde dünya çapında ihracat yapan meşhur birçok firmanın kuruluşuna katkıda bulunmuş; o zor şartlarda genç girişimcilere ağabeylik yaptığına dair hikâyeleri, yıllar sonra bizzat bu firmaların sahiplerinden dinledim.

İş hayatındaki başarılarının ardından 1974 yılında siyasete girmeye karar vererek MHP’ye üye oldu; yükü daha da ağırlaşmıştı. Hareketin maddî yükünü taşıyan birkaç kişiden biri ayakkabı boyaları ile ünlü Nuri Leflef, biri de babamdı. Her türlü zorluğa rağmen, şehit olduğu güne kadar bu ağır yükü taşımaya, elindekini avucundakini siyasî faaliyetlere ayırmaya ve muhtaçlara dağıtmaya devam etti. Babam siyasete ülkesini sevdiği için girmişti. Ülkesinin, milletin dertleri ile dertli olduğu için girmişti. Para, şan, şöhret peşinde olduğu için değil!

Siyaseti yalnızca “millete hizmet yolu” olarak görüyor, siyasetin bu amaçla yapılmasına ve seviyeli olmasına katkıda bulunmak istiyordu. Ancak siyasiler arasındaki anlamsız ve sorumsuz sürtüşmeler seviyeyi her gün biraz daha düşürüyor, ortamı biraz daha geriyordu. Bu duruma çok üzülürdü. Bu gerginlikten nemalananlar oluyor, kutuplaşmalar gittikçe şiddete yöneliyordu.

Babam partilileri ve ülkücü gençleri iş yerinden ve evden telefonla arayarak ya da eve çağırarak onlara olaylardan uzak durmaları, gerekirse okula gitmemeleri yönünde telkinlerde bulunuyordu. Gençleri olaylardan uzak tutabilmek için adeta çırpınıyordu. Ama gün geçmiyor ki bir MHP il veya ilçe yöneticisi vurulmasın. Diğer taraftan evimize ve babamın işyerine de sürekli tehdit telefonları geliyordu.

3 Ekim 1978... Benim 20. yaş günüm. Hazırlanmış, babamı bekliyorduk. Ben, genelde eve geldiği saat olan 20:00-20:30 arası camdan bakıyor, yolunu gözlüyordum... Babamın arabasının farlarını otoparkın karşı duvarında yansır yansımaz yoğun bir silah sesi ve tarama başladı. Babamlara bir şeyler olduğunu hemen anladık.

Sesler devam ediyordu. Yedinci kattan uçarcasına merdivenleri inmeye başladım. Aşağıya vardığımda komşulardan bana engel olmaya çalışanlar oldu. Ben inene kadar devam eden çapraz ateş sonucu babam arabada ruhunu teslim etmiş, kardeşim ise komşular tarafından Göztepe SSK Hastanesine kaldırılmıştı. Çok geçmeden onun da acı haberi geldi. Kardeşimi hastaneye götüren komşulardan öğrendik ki; hastanedeki bazı sol görüşlü işçiler kan revan içindeki kardeşimi asansöre bindirmedikleri için 3. kattaki ameliyathaneye yürüyerek çıkmak zorunda kalmışlar. 12 mermi yarası bulunan, kan kaybeden bir delikanlıya bu yapılan nasıl izah edilebilir bilmiyorum. Bildiğim bir şey var; bunu yapanların insanlıkla ilgisinin olmadığıdır.

Babam ile birlikte şehit edilen kardeşim Mustafa lise öğrencisiydi. Kardeşim, babamın konumundan dolayı, okulda ve sokakta sürekli sözlü, çoğu zaman da fiili saldırıya maruz kalıyordu. Bunların çoğunu üzülmessin diye babama anlatmazdı bile. Kardeşime ateş açıldığını, dövüldüğünü ancak gazetelerden öğrenir, çok üzülür, başına bir şey gelmesin diye dua ederdik. Babam "Benim yüzümden bu çocuğa bir şey olacak, acısı ömür boyu içimde kalacak" derdi. Okusunlar, yetişsinler, ülkeye faydalı olsunlar diye ideolojik farklılık gözetmeden tanımadığı onca öğrenciye yardım eden, burs veren babam, kendi biricik oğlunu bu saldırılardan koruyabilmek için okuldan almak zorunda kalmıştı. Ama ne çare, "düşman kavi, talih zebun"du.

Canım babam!

Marksist-Leninist Silahlı Propaganda Birliği (MLSPB) üyesi militanlar, polis kıyafeti giyerek kurdukları hain tuzakla, seni ve henüz 17 yaşındaki biricik kardeşimi canınız kadar sevdiğiniz vatan toprağına düşürdüler. Sözde "halk iktidar" istiyorlardı. Ama hedef seçtikleri insanlar, sizin gibi halkın içinden gelmiş insanlar ve o fakir halkın gerçek çocuklarıydı.

"Bir insanı öldüren bütün insanlığı katletmiş gibidir" buyurulmuş. Onlara asla kin duymadım, bilakis zavallılıklarına hep acıdım. Bir insanı öldürdüğünde "bütün insanlığı katletmiş" sayılanların kaderinden daha kötü bir kader var mıdır? Şükürler olsun Allah'a ki böyle bir kaderi babama, kardeşime ve bizlere vermedi. Mazlum olduk; ama zalim olmadık.

Canım babam, dostlarının ve otuz bini aşkın seveninin omuzlarında ebedî âleme uğurlanırken ardında hayatın zorluklarıyla

karşı karşıya 80 yaşında bir anne, 50 yaşında bir eş, 13 ve 20 yaşlarında iki kız (yani kardeşimle beni) bırakmıştı.

Artık işleri ben yürütecektim. Ama nasıl? Hiçbir ticarî tecrübem, iş dünyasına dair hiçbir fikrim yoktu. Henüz iş yerini açıp sayım yaptığımız ilk gün, üç öğün babamın sofrasından kalkmayanların, yanlarında 2-3 müşteriyle gelip “Siz burayı artık kapatın, bu adamlara satın” demelerine, babamın işini adeta dağıtmak istemelerine o kadar üzüldüm ki. Onların bu tavrı beni babamın işimi yürütme konusunda adeta kamçılıdı. “20 yaşında bir genç kız bu kurtlar sofrasında ne yapacak” diyen bu adamları Allah’a şükür mahcup ettim. Onlar da mahcubiyetlerinden bir daha yüzüme bile bakamadılar.

Babamı çok iyi tanıdığımı zannediyordum. Hayatın acımasızlığıyla yüzleştiğim vefat gününden sonra hiç de öyle olmadığını anladım. Dürüstlüğü, onurlu duruşu ve sözünün eri olmasıyla çevresine ve iş âlemine öyle bir isim bırakmıştı ki babam. Adının geçtiği her ortamda gördüğüm sevgi ve saygı, aslında ona gösteriliyordu. O sayede aştım her zorluğu. Babamın bize bıraktığı en kıymetli miras her zaman gurur duyduğum ismi oldu ve hayatımın her anında ona, o isme layık olmaya gayret ettim. Umuyorum ve diliyorum ki aziz ruhunu incitmemişimdir.

İş yeri Yeşildirek'teydi. O civarda çalışan komşularımız çok zaman babamın arabasına binerlerdi. Kendisine yönelik muhtemel saldırılardan onlar da zarar görebilir endişesiyle onları arabasına almak istemez, nazikçe bir gerekçe bulmaya çalışırdı. Ama komşular onu çok sevdikleri için “Sana yapılan, bize de yapılsın” der ve aracına ısrarla binmek isterlerdi. Bu meselede o kadar hassasiyet gösterirdi ki bu muhtemel bombalama ya da kundaklamalardan komşuların araçlarına zarar gelmesin diye arabasını parkın en uç ve en boş yerlerine bırakmaya özen gösterirdi.

Hayatında düzen ve disiplin çok önemliydi. Her şeyin yerli yerinde olmasına dikkat eder, aldığı verdiği her şeyi mutlaka kayıt altına alır, bir yere yazardı. Onun bu hâli bize biraz abartılı gelirdi. Ama babamdan sonra iş yerini açtığımız ilk gün, Türkiye'nin dört bucağında bayileri ve müşterileri olan bu çapta bir firmanın borç, alacak ve mal hesaplarını iki muhasebeci yalnızca üç saat gibi kısa bir zamanda çıkarınca herkes şaşırdı. Ben de insan hayatında düzen ve disiplinin ne kadar önemli olduğunu o anda bizzat anladım. Daha sonraki zamanlarda da borç ve alacak konu-

şunda babamın kendi kayıtlarına ve hesaplarına kimsenin bir itirazı veya mutabakatsızlığı olmadı, bu kayıtlar dışında herhangi bir şey de çıkmadı.

Çok okurdu, bize de sürekli okumamızı telkin ederdi. Zengin sayılabilecek bir kütüphanesi vardı. Mehmet Âkif'i çok severdi; *Safahat* hiç değişmeyen başucu kitaplarındandı. Çoğunlukla dinî, millî ve tarihî konulardaki kitaplardan oluşmuştu kütüphanesi.

47 yıllık hayatını inandığı gibi dolu dolu yaşadı. İbadetlerini aksatmazdı. Asla şekilci değildi. Bidat ve hurafelere inanmaz, böyle şeylerle uğraşanlara, dinî siyasete karıştıranlara "yobaz" derdi. Bazı zamanlarda Yeşildirek Camii'nde hutbeye çıkar, Cuma namazını kıldırırmış. Esnaf, ticarî yeteneği yanında dinî bilgisi ve ahlâkından dolayı da babama ayrı bir muhabbet duyarmış.

İnsanları severdi, asla kin tutmazdı. Onun bulunduğu yerde küslük olmazdı. Bayram namazlarından sonra, memlekette isek köyümüzden hatta komşu köylerden büyük bir kalabalık sabah kahvaltısına bize gelir, yenir, içilir kırımlar barıştırılıp uğurlanırdı; İstanbul'da isek 46 haneli apartmanımızdaki her aile kahvaltıya davet edilir, çoğu katılır, aralarındaki kırımlıklar ve sıkıntılar giderilirdi. Bir sebepten kahvaltıya katılamayanları da babam din, mezhep, parti ayrımı yapmadan mutlaka ziyaret ederdi. Yeşildirek'te, esnaf arasında, çoğu borç-alacak olmak üzere her tür problemin çözümünde babamın hakemliğine başvurulduğu hâlâ anlatılır.

İnsanlara nezaketle davranır, kimseyi yalnız ismi ile çağırmas, yanına mutlaka bir "bey" ya da "beyefendi" unvanı eklerdi. Söz onun için çok değerliydi; yapamayacağı işe söz vermez, verdiği sözü de ne pahasına olursa olsun mutlaka yerine getirirdi. Güven veren bir kararlılığı vardı. Yalandan ve yalancıdan hiç hoşlanmaz, kimsenin arkasından konuşmaz, kimsenin gıybet yapmasına müsaade etmezdi. Köylülerimiz ve komşu köylüler onu "Doğru Adam İnce Bey" diye anarlardı. Hep "Elif gibi dosdoğru olacaksın!" derdi.

Evet, onun hayat düsturu "elif gibi dosdoğru olmak"tı; ve ni-tekim elif gibi dosdoğru yaşadı.

Editörlerin Notu:

Fatma Haşatlı Güner Hanımefendi bu metni biz editörlere ulaştırdıktan kısa bir süre sonra kanser teşhisi ile hastaneye kaldırıldı. Bu nedenle yazısına yönelik eleştiri ve önerilerimizi kendisine iletebilme fırsatımız olmadı. Kitabı tamamlayıp yayınevine teslim etmek üzere olduğumuz günlerdeyse Fatma Hanımın hasta yatağından ısrarla içinde kendi yazısının da bulunduğu kitabın durumunu sorduğunu öğrendik. Editörler olarak bundan o kadar etkilendik ki, sırf Fatma Hanıma sunulmak üzere, içinde yazısının olduğu birkaç adetlik "özel" bir baskı yapmayı bile düşündük. Ama maalesef, çok arzu ettiği ve merakla beklediği bu kitabın baskısından bir iki hafta evvel hayata gözlerini yumdu. Biz editörler de omuzlarımızda manevi bir yük ve elimizde üzerinde çalışılması gereken bir yazı ile bulduk kendimizi. Düşündük taşındık ve kalbimizin sesini dinleyerek yazıyı bu şekliyle basmaya karar verdik. Fatma Hanıma Allah'tan rahmet diliyoruz.

Feyza Hepçilingirler: Ayvalık'ta doğdu (26. 1. 1948). İlkokulu ve ortaokulu Ayvalık'ta, liseyi İzmir Kız Lisesi'nde okudu. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunu ve İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi (1971). Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1983'te 1402 Sayılı Sıkıyönetim Yasasının 2. maddesiyle Ege Bölgesi sınırları içinde görev yapması yasaklandı. YÖK tarafından sürüldüğü Karadeniz Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi'nden, bu uygulamaları protesto etmek amacıyla 1984'te istifa edip İzmir'e döndü. Halen Yıldız Teknik Üniversitesi'nde öğretim görevlisidir. Bir oğlu ve bir kızı var. Yazmaya, okul yıllarında (1963) Feyza Baran adıyla ve İzmir'de kimi dergilerde yayımlanan şiirlerle başladı. Şu anda da zaman zaman yazdığı kimi gazete ve dergilerin yanında Cumhuriyet Gazetesi Kitap ekinde "Türkçe Günlükleri" adlı köşede sürekli yazmakta.

Taş da Erir

Feyza Hepçilingirler

Babacığım

Sana mektup yazmak ne zor gelirdi eskiden. Eskiden, yani sen hayattayken... Benden mektup beklediğini en çok bildiğim zamanlarda, öğrenciliğimde; yanıtlamayı hep kartlarla geçtirdim. O zamanlar henüz bir kızgınlığım yoktu sana. Babaya yazacak pek bir şey de yoktu. İstanbul'da üniversitede okuyan bir genç kızın yaşadığı pek çok yenilik varsa da bunların içinde babaya anlatılacak olanı bulmak zordu. Karanlık başlığında hâlâ sokaktaysam eğer, nasıl korktuğumu mu anlatsaydım sana, karşı cinsten birileriyle ürkek bakışmaları mı, sen "Sakin sigara içme!" diye sıkı sıkı tembihlediğin halde, tam sen bunları söylerken sigaraya başlamaya karar verdiğimi ve başladığımı mı? Sigarayı yıllarca senden gizli olarak içeceğimi bilmiyordum o zamanlar. "Madem içiyorsun, benim yanımda da içebilirsin." izni senden bir türlü gelmediği için, günün birinde karşına oturup, "Bu mereti içtiğimi nasıl olsa biliyorsun baba. Senden gizli içmek iki yüzlülük olmuyor mu? Eğer izin verirsen..." deyip bir türlü vermediğin izni senden zorla alacağımı da bilmiyordum. Yazmamamın bahanesi pek değişmezdi. Ya derslerim çok ağır olurdu ya da "Mektup yazmayı sevmiyorum baba, bi-

liyorsun.” derdim. İnanmıyorsan da inanmış gibi yapardın. Daha sonra nişanlım askerdeyken ona sayfa doluları yazarken hep anımsadım sana ne kadar az yazdığımı; ama pek de önemsemedim doğrusu. Babamdın, seni sevdiğimi bilirdin; bunu demek için mektup yazmak niye gereksindi? Sen uzun uzun mektuplar yazarken ben çoğu zaman ya bir kart atardım ya da postanede şehirlerarası görüşme kuyruğuna girer, kim bilir kaç mektup yazma süresi kadar beklerdim. Uzun uzun da konuşamazdık zaten. Konuşmayı uzattıkça sırada bekleyenler huysuzlanmaya başladığı için kısa keserdik. Sen: “Paran var mı?” diye sorardın; aslında para istemek için telefon ettiğim halde ben: “Birkaç gün daha idare edebilirim.” derdim. Ama ben böyle dediğimde sen söylediğimi değil, hiç param kalmadığını anlardın. Aslında devlet bursuyla okuyordum; yol parama kadar her şeyi devlet veriyordu. Sen sadece cep harçlığı olacak küçük miktarlarda para gönderiyordun. Yıllar sonra bir gün, gönderdiğin her kuruşun banka dekontlarını, sakladığın yerden çıkarıp bana gösterdiğinde nasıl kırılmıştım. Eğer kalbim, çok dayanıklı kaslardan değil sırçadan yapılmış olsaydı, o kâğıt parçalarını gördüğüm zaman, bir daha onarılmayacak kadar küçük parçalara ayrılmış olurdu. Ama sana kırgınlığım yoktu o zamanlar. Bu bir demet halinde biriktirilmiş dekontlar, kızmaktaki haklılığımın bir başka kanıtını oluşturdu daha sonra. Asıl nedenin yanına eklendi, katmerlendirdi asıl nedeni.

O zamanlar yazdığım seyrek mektuplara hep öyle başladığım halde bu mektuba “Sevgili Babacığım” diye başlayamadım; elim gitmedi. Hayattayken kaç kere yüzüne karşı, “Seni sevmiyorum.” diye haykırdığım babaya öldükten sonra, “Sevgili Babacığım” diye seslenmek pek de dürüstçe olmazdı. Bir sevgisizlik bildirimi değildi elbette o haykırış. Sevmediğimiz insanların hangisinin yüzüne haykırıyoruz ki onu sevmediğimizi? Benimki seni üzme isteği idi. Sana en çok acı verecek şeyin bu olduğunu biliyordum. Çocuklarım olduktan sonra sana kestiğim bu cezanın ne kadar acımasızca olduğunu çok derinden kavradım; ama pek de haksız sayılmazdım be baba! Senden alınacak bir öcüm vardı. Annemin acısı, kabuk bağlamamakta direnen bir yara gibi kanayıp duruyordu içimde.

O büyük kırılmadan, seni sevmemeye kesin karar vermemden önce de küçük küçük burukluklar yaşıtıyordun bana. Şimdi, “bir zamanlar” diyebileceğimiz kadar geride kalmış yıllarda, özgürlüğümün, mutluluğumun, sevincimin önündeki tek engel olarak seni görüyordum. Çevrem hep yasaklarla çevrilmişti ve bu yasakları

koyan sendin. "Eve, hava karardıktan sonra dönmek yasak!", "Erkek arkadaş yasak!", "Kız arkadaşlarla, ders dışı amaçlarla buluşmak, sohbet etmek, hele hele onların evinde kalmak yasak!" Ne çok yasak! Bütün bu yasakları beni düşündüğün için koyduğunu sık sık söyledin; ama beni buna bir türlü ikna edemezdin. İşte bu yüzden İstanbul'da kış akşamlarında günün son dersinden çıktığımda karanlık başlığını görünce bacaklarım titrerdi. Bir kız lisesinde okumuş olmaktan dolayı değil, senin içime saldıgın korku yüzünden erkek arkadaşlarla nasıl konuşulacağını bilemezdim. Yüzüm kızıla keser, dilim dolaşır, neyi nasıl söyleyeceğimi kestiremezdim.

Öğrencilik bittikten sonra mektuplaşmadık hiç. Gerek yoktu. Aynı şehirde yaşamaya başlamıştık. Ben evliydim, sen de evliydin, üçüncü karınla. Aynı şehirdeydik; ama çok sık görüşmezdik. Evlerimizde telefon vardı artık. Ne telefonlu komşu evlerine gitmek gerekiyordu ne de postanelerde telefon kuyruğuna girmek. Birbirimizin sesini duyuyorduk. İyiydi. İyi miydi? Şimdi o kadar emin değilim. Mektuplar kalıyor; ama sesler uçup gidiyor. Telefonu kapattığımız anda her şey bitiyordu, hiç konuşmamışa dönüyorduk. O telefon konuşmalarının tümü havaya karıştı, yok oldu. Şimdi senin sesini yeniden duymam olanaksız. Ne telefonda ne gerçek yaşamda. Mektuplar öyle mi? Daha geçenlerde birini, hiç ummadığım bir yerde, elektrik, telefon faturalarını sakladığım eski dosyanın içinde buldum. O zaman, umarım yanıtlamışımıdır onu. Yanıtlamamışsam yine ayıp etmişim, çok ayıp etmişim.

Her zamanki gibi, gönderdiğin parayı dikkatli harcamamı, kitap almam için ayrıca para gönderemeyeceğini, kazancının sınırlı olduğunu yazmışsın. Sonra sıkı giyinmemi, soğuk almamamı öğütlerken "'Soğukladı' derler, hiç 'Sıcakladı' dendiğini duydun mu?" diye o ünlü esprini yapmışsın. İşte tam orayı okurken, bir daha duyamayacağımı sandığım sesini duyuverdim. Gülümsetme beklentisiyle yaptığın şaka, yıllar sonra ağlattı beni.

Bütün insanların ölümlü olduğunu, hepimizin günün birinde öleceğimizi bilmeme karşın, senin hiç ölmeyeceğini düşünürmüşüm. Önce bunu anladım: Babalar da ölür. Ölümünü kabullenmek için çok uğraştım. Uzun bir yolculuğa çıkmışsın, dönecekmişsin gibi hissettirdi önceleri. Sonra rüyada görmeyi diledim. Olmadı. İnsan rüyalarına hükmedemiyor. Rüyalarımı girmiyorsun; ama gözlerim açıkken seni görüyorum bazen. Olmayacak yerde olmayacak kişileri sana benzetiyorum. Bir anlığına, tek bir görüntüyle... Adam başını çeviriyor ya da baktığımı hissedip bana dönüyor yüzünü ve

büyü bozuluyor. Geçenlerde yine öyle oldu. Bir otobüste camdan dışarı bakıyordun. O kadar sendin ki! O adam hep öyle kalsın istedim. Konuşmasın, bir şey söylemesin; benzerliğin büyüsünü bozmasın. Doyasıya bakayım, özlemimi gidereyim. Sonra gitsin, kendi kızına, evine, karısına... Döndü adam, hem de niye gözümü dikip ona baktığımı sorgulayan ters bakışlarla döndü. Başımı nereye çevireceğimi bilemedim. Senin gençliğindi. Şu andaki benden daha genç olduğun dönemlere ait bir görüntüydü. Niye baktığımı sorsa ben de onu babama benzettığımı söylesem ne yapardı dersin? Kızardı belki. Kendisinden büyük bir kadının babası sanılmak eğlendirebilirdi de onu; belki de kahkahalarla gülerdi bu münasebetsizliğe.

Babalar ölmüyor aslında biliyor musun? İnsanın içine gizleniyor. Bir an geliyor, "Babam olsa şöyle derdi şimdi." deyiveriyor insan. Anlattığın fıkralar, yaptığın şakalar unutulmaya ittiğin yerlerden çıkıp geliyor. Senin esprilerini yaparken yakalıyorum kendimi. Annemi anımsamam daha zor şimdi. Yüzünü bile unuttum. Ne derdi, nasıl konuşurdu, sesinin rengi, tınısı nasıldı; bilmiyorum. Seninle git-gellerle dolu bir ilişkimiz oldu. Hem çok nefret ettim senden hem de çok nefretimin nedeninin, seni çok sevmem olduğunu anladım. Annem bir hayal gibi şimdi. Yaşadı mı gerçekten, bütün o acıları o mu çekti; yoksa ben sana kızarken abarttım mı annemin çektiklerini; bilmiyorum.

Annemin ölümünden seni sorumlu tuttum. Bunu sana birçok kez söyledim. Ya gözyaşları içinde sessizce ya da bağıra bağıra. Anneme öldüğü için ne kadar kızmışsam onu, ölümü çare olarak görecektik duruma soktuğun için sana da o kadar kızdım. Oysa âşıktınız birbirinize. Yıllar önce boşandığınız halde annem senin hakkında bir gün bile kötü bir söz etmemişti. Sen de etmedin. Yıllar süren kopkoyu bir sevdadan sonra ayrılmak istemeni haklı çıkarmak için bile olsa onu kötülemedin. O son mektuba kadar. Senin askere gitmeden önce nişanlanmışsınız. Aileler pek ısınamamışlar birbirilerine; ama sen diretmişsin. Nişanlanmadan önce de gizli gizli mektuplaşmışsınız. Sen göstermiştin bana annemin fotoğrafını, mektuplarını gizlediğin yerleri. Dört yıl sürmüş askerliğin. O zaman askerlikler bu kadar uzun sürermiş. Askerden döndüğünde nikâhlanmışsınız hemen. Aileler düğün istermiş. Ne tatlı anlatırdın. "Askerden yeni dönmüş adamda düğün yapacak para ne arar!" diye. Bir hıdrellez günü gezmeğe götürmek için evinden almışsın annemi, geri getirmemişsin. O büyük aşk yedi yılda nasıl soldu? Nasıl

eskittiniz o kadar çabuk? Sonra ikiniz de evlenmişsiniz yeniden. İkinci karında annemi aradığını, bulamadığını; üçüncü karında da bulamadığını; ama artık razı olmak zorunda kaldığını hissederdim hep. Ben öyle olmasını istediğimden mi, gerçekten öyle olduğundan mı birbirinizi yaşamlarınızın sonuna kadar sevdiğinizi düşündüm. O mektubun annemi o kadar yıkmasının nedeni de bu değil mi aslında? İnsan sevmediği birinden, hele hele nefret ettiği eski kocasından gelen mektubu içinde ne yazıyor olursa olsun hayatı pahasına ciddiye almaz. Yırtar atar, güler geçer, kızar küfreder, kavga çıkarır, yakar; ama annemin yaptığını yapmaz. Annemi o mektup değil, mektuptan akan zehir gibi bir duygu, onu artık sevmediğin düşüncesi yıktı bence. Asıl neden bu. Oysa onu sevmekten hiç vazgeçmediğini ben biliyorum. O asla öğrenmeyecek; ama ben eminim bundan.

Okul bitmek üzereydi. Nişanlanmıştım. Atamadan önce evlenmek eş durumundan yararlanmak istiyordum. Annemin geçim sıkıntısı içinde olduğunu biliyordun. Senden sonraki evliliğinden iki çocuğu olduğunu, kocasının tembelliğini, borç harç içinde yaşadıklarını, hepsinden haberin vardı. O zaman o mektubu niye yazdın? "Kızın evlenmek istiyor. Onu ben okuttuğuma göre evlendirmek de sana düşer." diyen, bunları çok daha yaralayıcı bir dille söyleyen o mektubu aldıktan sonra bir hafta boyunca ağlamış annem. O haftanın sonunda da intihar etti. Yalnız beni değil, iki küçük çocuğunu da öksüz bırakıp çekti gitti. Çünkü ondan istediğin şeyi asla yapamayacaktı. O zaman kim kıskırttı seni baba? Annemi tanıyor, onuruna ne kadar düşkün olduğunu biliyordun. Bir zamanlar deliler gibi sevdiğin kadının böyle bir serzenişi, sitemi, ithamı kaldıramayacağını kestiremedin mi? Üstelik senin için o kadar da büyük bir külfet olmayacaktı evlenmem. Evlilik için büyük harcamalar yapman gerekmiyordu. En kızdığım zamanlarda sana söylediğim gibi, o kadar böbürlendiğin beni okutma işini de sen yapmamıştın ki! Girdiğim bütün sınavları kazanarak kendi gücümle okumuştum. Sen değil devlet okutmuştu beni.

Artık istesen de kızamayacağını biliyorum; ama yine de kıza bilirmişsin gibi geliyor bana. Sakın kızma, söylemek zorundayım: O ilk gençlik dönemimde, dünyamı kararttığını düşünüp ölmeni istedim. Hem de kaç kez.

Sonraları çok utandım bundan. Hele değişip bambaşka bir insan olmandan sonra. Ölmeni istediğimi ne zaman hatırlasam hemen aklımdan kovmaya çalıştım. Sana hissettirmek bir yana, ken-

dime bile unutturmak istedim. Çünkü çok şey değişmişti artık. O, mutlu olduğu söylenen, içinde on sekiz yaşının da bulunduğu dönem, hiç bitmeyeceğini sandığım; ama göz açıp kapayıncaya kadar geçen dönem, baskı ve korkularla kararmış, bir an önce bitmesi için elden gelen yapılmış ve bitenin “gençlik” olduğuna aldırış edilmeden çabucak bitirilmişti. Bütün yaşamlar (sizinki ve benimki) yerli yerine oturmuştu. Üçüncü eşinle mutluydun ya da en azından mutluymuşsun gibi yapmayı öğrenmiştin. Bana karşı tavrın da değişmişti. Artık yasak koyan değil, benimle gurur duyan, üzüntüm olduğunda benden çok üzülen, sevincimle göklere uçan kişiydin. Yaşamımı kolaylaştırmaya çalışan, bana destek olan biricik babamdın.

Bir süre aramasam kırıldığın, hatta çocuk gibi küstüğün, yani yaşlı bir adamın göstereceği alınganlıkları göstermeye başladığında, o eski babayla aynı kişi olduğuna inanmak güçtü. Sitem edeceğin zaman bile beni kırmamaya özen göstermen vardı ya, en çok bu yaralıyordun beni. Bu adam babamsa o adam kimdi? Bütün bu incelikleri bilen sen, nasıl olmuş da yıllar yılı gizlemiştin kendini, benden ve annemden... Söylediklerini, bu sözlerle en çok ihtiyaç duyduğum zamanlarda neden esirgemiştin benden? Neden bir kez olsun, beni sevdiğini, kızın olmamdan mutluluk duyduğunu, böyle küçük şeyleri işte, hiç söylememiştin? Hep senin omuzlarında bir yükümü gibi hissettirmiştin bana kendimi. Ben olmasam, benim okulum, kitabım, defterim; çeyizim, düğünüm, masrafım olmasa daha dertsiz yaşayacağını, daha mutlu, huzurlu olacağını düşündürmüştün. Seni sevmeden geçen onca yılın acısını çıkarmak ister gibi, hiç azarlanmamış, hiç horlanmamış, yoksulluk ve yoksunluğu hiç tanımamış biri gibi sevmek istedim seni. Olmadı baba, uzun süre başaramadım. Ne zaman seni koşulsuz sevmeye çalışsam, yüreğimin orta yerine koca bir taş gibi yerleştirdiğim ve orada unutmaya çalıştığım annesizliğim, kıpırdadı yerinden, yanını, yöresini acıtmaya, kanatmaya başladı. Benim okulu bitirdiğimi, öğretmenliğimi, evliliğimi, anneliğimi, çocuklarımı göremedi annem. Onu geçim sıkıntısı çekmekten bir nebze olsun kurtaracağım günlere ulaşamadı, torunlarını sevedemedi, gelip benim evimde bir acı kahveni içemedi. Ben de en çok gereksinim duyduğum anlarda annemi yanımda bulamadım. Evlendiğimde yoktu. Doğumlarımda, bebeğimi nasıl tutacağımı, nasıl emzireceğimi annem gösterebilir isterdim bana. “Bak, bezini değiştirirken altını iyice temizlediğine emin ol. Sırt üstü yatırma; kusarsa boğulabilir. Yan yatır. Kucağına aldığında

belinden sıkıca tut.” Bunları hep başkaları söyledi. Bilmediğime şaşarak. Annemi yanımda her istediğimde sana kızdım. Yaşamım boyunca. Taş edip yüreğimin ortasına oturttuğum o katılaşmış kızgınlığı ne eritebiliyor ne de kaldırıp atabiliyordum.

Bendeki değişim — neden, bilmiyorum, ama — annemin ölmeyi seçtiği yaşı geçmemden sonra başladı. Annesizliğe de alışılabilildiğini öğrendim. Annemin ölüm acısı hafifledikçe senin babam olduğun gerçeği, annemden bağımsız olarak varlık kazanmaya başladı. Sen de değişiyordun ve — bunu ilk kez düşünüyorum — sendeki değişimin nedeni de annemin ölümündeki sorumluluk payın, bunun vicdanın üzerinde yarattığı rahatsızlıktı büyük olasılıkla. Sen, o sitemli mektuba annemin böyle ölümüne bir tepki vereceğini beklemiyor olmalıydın. O zehir zemberek satırları yeni eşinin kıskırtmasıyla yazmış, sonra pişmanlık duymuş da olabilirdin. Bir olasılık daha var: Annemin yaşamında sana artık hiç yer kalmamış olması, o kıskanç ve büyük aşkını anımsatma isteği doğurmuştu sende. Belki de varlığını ve geçmişi hatırlatmak için acımasız bir yoldu seçtiğin. Onun canını yakarak hâlâ var olduğunu, yaşamakta olduğunu anımsatmak istedin. Planladığından daha şiddetli oldu vuruş. Annemi sarsmak isterken, zaten güçlkle ayakta durduğu için yıkılmasına neden oldun. Nedenler üzerinde düşünmeme gerek yok. Annemi hayal etmekte zorlandıkça babam olduğun gerçeğine daha sıkı sarılmaya başladım. Nedeni ne olursa olsun annemin öldüğü ne kadar gerçekse babamın yaşadığı da o kadar gerçekti.

Sonraki yıllarda, artık değişmiş olan roller yadırganmaz oldu. Yeniden ve başka türlü bir denge kurulmuştu; bu denge iyice yerine oturmuştu. Bunu ilk kez, gecikmiş bir ödemen için benden para istediğinde fark ettim. Sevinç mi, hüznü mü olduğunu kestiremediğim bir duygu kapladı içimi. O otoriter baba, bir bayramlık elbise, bir çift ayakkabı için beni hüngür hüngür ağlatan baba, şimdi benim ilgime, sevgime muhtaçtı. Terazinin iki kefesini yavaşça yer değiştirmişti sanki. Sen yaşlanıp gücünü yitirdikçe ben güçleniyordum. Ama duyduğum, sevinçten çok, garip bir burukluktu. Seni onurlandırarak, yücelterek, alışıktığın güçlü konuma yeniden yükseltmeye çalıştım. Olanaksızdı; çünkü tek kişinin çabası, yaşamın değişmez kuralları karşısında geçersiz kalmak zorundaydı.

Seni affettim baba. Sonunda bunu başardım. Bir kızın babasına bunu söylemesi çok garip, biliyorum; ama seni ölümünden sonra değil, ölmenden önce bağışladığımı bilmeni istiyorum. Keşke

daha önce yapabilseydim; ama olmamıştı, becerememiştim. Ancak yaşamının son zamanlarında annemin acısını yüreğimde taşımadan sana yaklaşabilmeyi başardım. Çünkü birden zamanın tükenmekte olduğunu fark ettim. Senin de zifiri bir karanlığa doğru çekilmekte olduğunu, bir süre sonra sonsuz bir sessizliğe gömüleceğini, seni sevmekle geçireceğim ne çok yılı harcadığımı, geriye dönmeyenin hiçbir koşulda mümkün olmadığı bir dönemecin başında bulunduğumuzu gördüm. Yıllar kalın yorganlar gibi örtecekti yaşamışlıkları ve biz geçmişle boğuşup dururken yaşadığımız anın hızla geçmişe kaymakta olduğunu görmemekte, anlamamakta diretiyorduk. Niyeydi bu inat? Herkes hata yapardı. Kimi zaman beklediğimizden büyük acılara yol açabilirdi yaptığımız hatalar; ama o hata yüzünden kimse yaşam boyu sevgisizlikle cezalandırılmamalıydı. Hele babalar asla!

Şimdi yaşamın boyunca benden duymayı beklediğin şeyi söyleyeceğim sana. Devletin masraflarımı karşılaması sayesinde okumadım ben baba; senin kararlılığın, beni okutma isteğin sayesinde okudum. İşte söylüyorum: Sen okuttun beni. Bugün bir şey olmuşsam bunu senin varlığına borçluyum. Hem maddi hem manevi varlığına, desteğine.

Bir zamanlar ölmeni istediğimi artık biliyorsun. Seni sevmediğimi yüzüne karşı haykırırken, gerçek suçlamamı bastırmaya çalıştığımı, kurtulmaya çalıştığım bir ağırlığın altında ezildiğimi de biliyorsun.

Babaların da günün birinde öleceğini hiç aklıma getirmedüğim için acımasız davrandığımı; bu basit gerçeği kavradığımda, zaman treninin önümden akıp geçen vagonlarının ardından bakıp gözyaşlarımı silmekten başka bir şey yapamayacak durumda kalacağımı anladığımda tavrımın değiştiğini de şimdi öğrendin. Bir şeyi daha bilmeni istiyorum baba. Varlığımı, kişiliğimi, bende anlamlı olan şeylerin çoğunu sana borçluyum. Sana söylemeyi hep ihmal ettim; oysa derinden derine en iyi bildiğim gerçek buydu. Sana benziyorum ben; hem de çok benziyorum. Senin canını yakma pahasına kendimi hatırlatmaya çalışırken de, sevgimi gizlenecek bir şeymiş gibi örtmeye, göstermemeye çalışırken de, özür dilemeyi beceremeyişimle de sana çok benziyorum.

Sen de beni bağışla babacığım; çünkü seni çok seviyorum ve çok özlüyorum.

Hatice Saadet Kalyoncu: Karadenizli bir ailenin ilk çocuğu olarak 1973'te Kayseri'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Çevre Mühendisliğini bitirdi. Yüksek lisansını A.Ü. Çevre Mühendisliğinde tamamladı. Kimi zaman anarşist kimi zaman anaç yaklaşımları kendince harmanlayan nâm-ı diğer "hsk," hâlen Tüketiciler Birliği ailesinde Genel Başkan Yardımcısı olarak görev yapmaktadır. 11 yaşındaki biricik oğlu ve kız kardeşi ile birlikte İstanbul'da yaşıyor.

Adam Gibi Adam

Hatice Saadet Kalyoncu

Üniversiteyi kazandığım sene ailemden ayrılıp İstanbul'a gelmeden önce, bir akşam babam bana seslendi ve "Bir kâğıt kalem al, gel" dedi. Niye diye bile sormadım; çünkü ne olacağını bilmesem de babamı biliyordum.

Uyup uymama kararını bana bırakarak, o akşam, nasihat olarak tanımladığı yirmi madde yazdırdı. Yıllar sonra, es geçtiklerimin bedellerini ne kadar ağır ödediğimi görünce, o üç defter sayfasında yazılanların, bir babanın kızına verdiği nasihatlerin ötesinde, bilge bir adamın hayata yolcu ettiği kişiye verdiği dersler olduğunu anladım. Şimdi birazcık sararmış olan o sayfalar hâlâ başucumdaki çekmecede durur.

Yirmi madde içinde bir madde benim için çok özeldir: "Âdem ve Havvâ'nın anası babası yoktu. Evlat sevgisini tanımadan ne sevgiye ne korkuya ne de endişeye ölçü tutma". Babam bu madde ile bana, belki de ilk defa "Seni seviyorum" diyordu.

Biraz yetiştiği zaman ve koşullar, biraz da kişiliğinden dolayı sevgisini söz ile ifade etmeyi tercih etmeyen biridir. Hiç duymadım ondan "Seni seviyorum" dediğini, hatta sarılıp öptüğünü bile pek bilmem. Günümüz bilirkişilerine göre muhakkak yapılması gerektiği söylenen bu sevgi gösterisinden mahrum kalıp kalmamak kişilik gelişiminde çok önemli olabilir ama ben dilde kalmış "seni seviyorum"ların ötesinde bir sevgi ile büyüdüğümü, işin sözde değil özde olduğunu yaşayarak öğrendiğimi söyleyebilirim.

Babamla hiç dans etmedim, babam dans etmez zaten. Bir arkadaş gibi de olmadık hiç. Bana hiç iltifat ettiğini hatırlamıyorum; sürpriz yapıp hediye aldığını, çiçek getirdiğini, övgüler yağdırdığını da... Kısacası zamanımızda tanımlanan "harika baba" profilinde bir babam yok benim. Ama benim bir babam var; anlatılası, anlatılıp örnek alınası.

Elbette ki babamı bir evlat olarak çok seviyorum ama bunun ötesinde, bir insan olarak çok seviyor ve çok saygı duyuyorum. Onu, yani üçüncü şahıs olarak bahsettiğim zamanlardaki ifademle CK'yı "adam gibi adam" olarak biliyorum.

CK, olduğu gibi görünen ve görüldüğü gibi olan bir adamdır. Hiçbir söylemi eyleminden, hiçbir eylemi de söyleminden farklı değildir. İnandığı gibi yaşar; yaşadığı gibi inandığını hiç görmedim. "Ama" diyerek kendine pay biçtiğine, ayrıcalık tanıdığına hiç tanık olmadım. Koşullara göre girdiği kabın şeklini alan bir adam olmadı hiç. Bu sağlam omurgasıyla gerek bana gerekse çevresindeki herkese, istenildiği vakit dimdik durulabileceğine dair bir örnek ve umut oldu.

Bugün beni ben yapan ve "iyi, güzel, doğru" olarak tanımlanabilecek neyim varsa bunlarda babamın örnekliliği var biliyorum. Hatta yaptığınızda "görmedim, duymadım, bilmiyordum" deme lüksünüz yoktur ve dolayısıyla hiç de kolay değildir böyle bir adamın kızı olmak. Çünkü babalar kızlarını, kızlar da babalarını taşırlar.

Hiçbir öğretisi sözle olmadı; tıpkı "Seni seviyorum" demediği gibi. Bize hiç "Şunu yap, bunu yapma" demedi. Bizimle bir arkadaş gibi konuşmadı ama yaşımız kaç olursa olsun bizlerle bir yetişkin ilişkisi kurdu. Küçükken elimizden tutarak sokakta yürümedi hiç, bu sebeple, düştük ama düştüğümüz gibi kalkmasını da öğrendik. Az konuşması, konuşmalarını değerli kıldı; işimize gelsin gelmesin, konuşmalarının doğru olduğunu bildik.

Lise son sınıf öğrencisiyim, dört çocuklu bir memur ailesinin en büyük çocuğu olarak o yaşma kadar en tanış olduğum kelimelerden biri "borç". Bir kooperatife girmişiz, eksiklerimiz yok ama devamlı tedbir içinde yaşıyoruz. Annemin yaz kış giydiği pardösü sekizinci yılında... Neye bozulmuşsam, bir an dökülüyor kelimeler ağzımdan: "Of ya, gören de doktor kıızıyız diye bir halt sanıyor, borç borç borç..." Mutfakta, ocak başında kendi kahvesini yapan babam yavaşça başını çevirdi ve o her zamanki sakın sesiyle gözlerimin içine bakarak sordu: "Sınav sorularını satayım mı kızım?"

Yer yanlıp içine girseydim de bugün bile içimi sızlatan bu cümleyi duymasaydım. Bir odaya girip dakikalarca ağladım. Ben bunu babama nasıl söyletmiştim? Bir babanın evladına en büyük mirası, helal yedirdiği lokmalar değil miydi? Bir gün bile hâline “of” demeyen bu adama ben bu cümleyi nasıl söyletebildim? Hayatımın ondan sonrasındaki hiçbir evresinde, parasızlık çektiğim anlarda bile asla şikâyet etmedim; babam gibi yapmaya çalıştım, rızkı verene güvendim ve verdiğinden razı oldum.

Bir doktor kızıyım. Babam üniversitede hoca, klinik doktoru değil. Bu sebeple öyle özel hastanede, özel muayenehanede çalışma imkânı yok. Fakülteyi bitirir bitirmez evlenip askere giden bu genç doktor, aslında kadro açılmasını beklemiş çocuk doktoru olabilirmiş. Belki o zaman ek gelirleri olup ailesini de daha rahat yaşatabilirmiş ama asker dönüşü ikinci kez baba olacak biri kadrosuz çalışıp bekleyecek vakte sahip değilmiş. Her ne kadar Halk Sağlığı bölümünü seçiş sebebi bu olarak görünse de, babama neden klinik bir dal seçmediğini sorduğumda gerçek sebebin bu olmadığını öğrendim. İki sebebi var demişti; birincisi, öğretmenliği gerçekten seviyordu, ikincisi de bir gün gelip kızına “Bir muayenehane aç da çok para kazan baba” dedirtmemek. Çünkü yıllar önce babası, yeni Cumhuriyet Savcısı olduğu dönemde, bir doktorun parasız olduğu için bir hastaya bakmadığını görmüş, bu durumdan çok incinmiş ve “Doktor olup da bir hastaya parasız olduğu için bakmayacak olursan sana hakkımı helal etmem” demiş. Hem baba hakkından mahrum olmamak için risksiz bir yol seçmiş kendine hem de bu vesileyle öğretmenlik yapma imkânına kavuşmuş.

Gerçekten de babam öğretmenliği severek yapar. İşini ciddiye alan ve prensipleri olan bir hoca olması sebebiyle öğrencileri arasında onu sevmeyenlerin olması muhtemeldir ama ben öğrenciliklerinde kapımıza kadar gelip sorunlarını bir ağabey gibi ona danışanlara, mezuniyet sonrası doktor olduklarında da “Biz sizi yanlışı tanı mı şız” diyenlere bizzat şahit oldum.

Kırlabilir babam ama eğilmez. Eğilmedi şimdiye kadar, bundan sonra da eğilmez inşallah. İnşallah diyorum çünkü bunu da ondan öğrendim; büyük konuşmamayı, kibirlenmemeyi, “Düşmem ben bu hataya” dememeyi. “İnsanın ne zaman, ne şekilde imtihan edileceği bilinmez” der babam. Belki de bu yüzden iki değişmez duası vardır: “Yarabbi, sevdiklerime şıfası olmayan hastalık verme!” ve “Beni evlatlarımla imtihan etme”. Hastalık geniş bir

kavram, illa fizyolojik olacak değil; hatta şifası olmayan hastalıkların en hafifi sanırım sonu ölümle biten fizyolojik hastalıklar.

Ne var ki babam evlatlarıyla imtihan edildi; ve biliyorum ki benimle. Bir baba için en zor imtihanlardan biridir sanırım, kızının boşanması. Ben ailemden ilk ayrıldığımda üniversite çağında, on altısında bir genç kızdım; döndüğümde ise 28 yaşında, bir buçuk yaşında oğlu olan bir anne. Allah'a böyle bir ailem olduğu için ne kadar şükretsem azdır biliyorum çünkü zor olan şeyleri daha da zorlaştırmayan ve ne olursa olsun doğru durmamı sağlayan bir ailem var. Boşanma davamın olacağı günün akşamı babam beni çağırdı ve benimle konuştu. Duruşmada hâkimin bana birtakım sorular sorabileceğini söyledi ve bir nasihatte bulundu. Hâkime oğlumun babası hakkında dilekçemde yazılanın ötesinde başka bir şey söylemeyeceğim konusunda söz istedi. Anlaşmalı bir boşanmaydı ve dilekçemizde gerekçe olarak "anlaşmazlık" yazıyordu. Babam bana o gün, boşanacak da olsam o kişinin oğlumun babası olduğunu unutmamam gerektiğini söylemişti. Bunu unutmadım.

Hiç kimsenin arkasından konuşulmasını sevmez CK. "Doğruysa gıybet, yanlışsa iftira; ikisi de günahdır." der. Bulunduğu ortamda da buna müsaade etmez. Ona göre, dışarıdan bakıldığı gibi olmayabilir çoğu şey, öyle olsa bile konuşulması bize düşmez. Bazen de o meşhur vurgusuyla sorar: "Sana ne?"

İnsanları yargılamanın insana düşmediğini öğretmeye çalıştı bizlere; konuştuğumuz zaman doğru konuşmayı. Hatırlıyorum, erkek kardeşime bir şey için yemin ettiğimi duymuş ve beni uyarmıştı, "Yemin etme" demişti, "Birbirinizin sözüne güvenin, yemin etmeyin. Sözüne güvenilmeyecek bir insanın yemine de güvenilmez, çünkü yemin bir Müslüman için önemlidir ve bir Müslüman zaten yalan konuşmaz". Hep söylediği sözdür: "Peygamber, peygamber olmadan önce 'Emin' idi".

Aslında babamı böyle güzel kılan şeyin, aklı ve kalbiyle bağlandığı inancı olduğunu biliyorum. O inandığı dinin kitabında çokça geçen "Akletmez misiniz?" uyarısına kulak veren biridir. Akledebilmek için donanım da gereklidir; bu sebeple çok okur, evimizde binbir çeşit kitap vardır. İstanbul'da yaşadığımız dönemde, maş aldığı gün Cerrahpaşa'dan Beyazıt'a gider, sahaflara uğrar öyle gelirdi eve. Geç kaldığında annem "Yine bir dolu kitapla gelecek şimdi!" derdi.

Bu sebeple biraz sorgulayıcıyım, illa mutmain olmak isterim bazı şeyleri kabullenmek için. Bazen bunun dozajını kaçırdığımdan şikâyet ederler. Aslında bunun bir kabahatlisi var; o da babam! Özellikle dinî konularda biri bir şey söyledi mi, illa "Nerede yazıyor?" diye sorarım. Bunun çok faydasını gördüğümü söylemeliyim; böylelikle asırlardır söylenegelen bazı şeylerin gerçekte asılsız olduğunu veya bazı şeylerin yanlış söylendiğini ya da hiç söylenmediğini öğrendim.

Her ne kadar "sorgulama, muhakeme etme bilinci"ni aşılamış olsa da, bazı şeylerin anlaşılması için aklın yetmediğini de biliyorum artık. Bazı şeyler gönülle ilgilidir. Aslında işin özü; akıl ve kalbin, birbirinin hakkını yemeden birlikte karar verebilmesidir. Fakültede hocası Rahmetli Prof. Ekrem Kadri Unat, evleneceğini duyduğunda "Akıl işi mi, gönül işi mi?" diye sorunca "Yarı yarıya" demiş. Aklının da kalbinin de onayladığı kişi ile evlenmiş babam. Yaşları ilerlediğinde birbirlerine takılmalarının dışında onları tartışırken görmedim. Elbette ki farklı düşündükleri konular olmuştur ama bu fikir tartışmaları bile bizim yanımda olmadı hiç. Birinin dediğine diğeri hiç itiraz etmedi. Yakın bir zamanda "bir yastıkta kırkinci yıl"larını tamamlayacaklar. Bir yastıkta tam 40 yıl. Annem evlatlarının yanına İstanbul'a geldiğinde, kalma süresi uzarsa hâlâ mırın kırın eder bu adam. Açıp sorar; "Bir şarkı var, biliyor musunuz?". Bahsettiği şarkı, Emel Sayın'ın söylediği "Sevgisiz Yaşayamam" şarkısıdır; çünkü annemin adı Sevgi.

Çağımızdaki evliliklerde insanlar bireyselliklerini fazla önemsiyorlar gibi geliyor bana, birbirlerinin dışındaki dünyalarda birbirleriyle olan dünyalarından çok daha fazla zaman harcıyorlar. Oysa babamın bu konudaki yaklaşımı şu sözülle özetlenebilir: "Eşim olmadan sadece bir yere giderim; o da Cuma namazı". İnanılır gibi değil ama gerçek; babamı annemsiz bir yere giderken görmedim. Evimize eşini almadan gelenleri de "Bir daha yenge hanımı almadan gelme!" diye uğurlar.

CK gelen misafirlere çok şey der, özellikle de yemek konusunda. Bir dönem annem ondan söz alırdı, gelen misafirlere yemek şakası yapmaması için. Sorun aslında şaka yapması değildi; şaka yapıp yapmadığını anlamanın zorluğuydu.

Bu 1.60 boyundaki, bir ayağı gün geçtikçe daha da kısalan bu aksak adamın hiç anlamadığı bir konu varsa o da giyinmektir. Üniversitede profesör olmuş birinin giyim konusunda beceriksiz olma-

sı başta annemi çıldırtır. O önem vermese de kendisini rezil edeceğini söyleyip durur. Bir de fakülteden gelip kıyafetlerini değiştirmeden takım elbiseleriyle bahçeye daldığında annemin feryatlarını duyarsınız. Sırası gelmişken söyleyeyim; babam hafta içi mesai saatlerinde memur, işten geldikten sonra çiftçi, akşam hava karardık-tan sonra ise ameledir. İnsanı sinir eden bu çalışma temposu, tembellik hakkımıza yapılmış bir saldırıdır!

Küçük bir bahçeleri var annemle babamın. Küçük dediğime bakmayınız, ne kadar küçük olsa da yazı ve hatta kışı çıkaracak mahsul alırlar oradan. Biri diğerine bahçeden heyecanlı heyecanlı seslenmişse, anlayın ki ya fasulye filiz vermiştir ya ağaçta ilk kiraz belirmiştir. Onu tanıyanlardan biri bir gün bana "Sen Cemalettin'in kızı mısın, hani şu sinirleri alınmış adamın?" diye sormuştu. Sanırım yoğun ama düzenli temposunda, hayatla barışık olan mizacı yanında toprakla yakın ilişkisinin de çok payı var.

Akşam olunca eve giren bu atom karınca, bu sefer de elektronik hariç bakım onarım ve her türlü amelelik işleriyle ilgilenir. Bir odayı lambri kaplatmak istediğinde, gelen ustanın istediği parayı çok bulmuş ve o odayı annemle birlikte lambri kaplamışlardı.

Böyle bir adam sevilmez mi? "Elbette sevilir, böyle bir adamı herkes sever" diyebilirsiniz ama öyle değildir. CK'yı sevmeyenler de vardır ve olmalıdır. Olmalıdır diyorum çünkü bunu da babamdan öğrendim:

Buluğ çağı anaforunda kıvrandığım bir dönemdi sanırım. Kabul görmeyi, takdir edilmeyi hatta herkesin hayranlığına mazhar olmayı istediğiniz ama içinde bulunduğunuz durumu beğenmediğiniz, kendinizle barışık olamadığınız, mutlu olmak için gayret sarf edip mutsuz olduğunuz için yakındığınız dönemler yani. En ufak bir şeyde salya sümük ağlanan, "Kimse beni anlamıyor, sevmiyor" diye yakınılan o korkunç dönem. Yine evveliyatını hatırlamadığım bir akşam ağlanıp sızlanırken babam sordu: "Ne istiyorsun kızım?" O an babamın bile sus olacağı, "Bak, çaresizim işte" diyebileceğim bir cevap verdiğime emindim: "Herkes beni sevsin istiyorum". Babam yüzüme baktı. Söyleyeceği şeyi merak ediyordum; bana o zamana kadar "Şunu yap, bunu yapma" demeyen babam, bu âdetini bozup "herkes tarafından sevilmenin sırrı" olarak ne söyleyecekti acaba? Gerçi ne söylerse söylesin itirazımın olacağına da emindim! Tek bir cümle söyledi: "Herkes tarafından sevilen, münafıktır kızım". Dona kalmıştım. Söyleyecek tek kelimem yoktu, itiraz edile-

bilecek bir şey bırakmamıştı bana. Herkes tarafından seilmek... herkes... Kimdir herkes? Dürüstü alçağı, ahlaklısı ahlaksızı, doğru sözlüsü yalancısı... 38 yaşındayım. Herkesçe seilmek gibi bir kaygım yok artık. "Yaratılanı Yaradan'dan ötürü sevmek" dışında herkesi seveyim diye de bir çabam yok. İnsan neyse o olmalı, kendi olmalı; sevecek olan, kişiyi olduğu gibi sevmeli.

Geçen sene 63 yaşına girdi babam. Babamın ifadesiyle bizde "yaş günü, kuru günü muhabbetleri" olmaz. Gerçi biz çocukları, birbirimize hayırlı ömürler dileyerek kutlarınız yaş günlerini ama öyle "iii ki doğduun" seremonisi yapmayız. 63 yıldır böyle bir kutlama yapmamış olan babama, bir organizasyon yapıp sürpriz hazırladım. 63 yaş peygamberin vefat ettiği yaştır; bu sürpriz doğum günü organizasyonu bu vesileyle yapıldı. Şubat ortası bir yer tutuk, babam hariç aileden herkese haber verdik; görenlere gıptayla "Maşallah" dedirtecek geniş bir aile: anneanne, babaanne, dört teyze, bir dayı, iki amca ve dört kardeş. Herkes ailesi ile geldiğinde otuz bir kişilik bir aile yemeği. Babama "Oğlun gelip seni alacak, yemeğe götürecekmiş, biz de oraya geleceğiz." diyerek biz üç kız kardeş önceden evden çıkıp benim bir hafta öncesinden hazırladığım sunumun hazırlığı için toplanacağımız yere gittik. Babamın merdivenlerden çıkıp tuttuğumuz salona girdiğindeki yüz ifadesini unutmayacağım. Gerçekten sürpriz olmuştu, hiç beklemediği bir şeydi. Yemekler bitince ben elime mikrofonu alıp 63 yaşındaki bu adamın doğduğu günden bu yana nasıl da çoğaldığını konu alan sunumumu yaptım. Hemen hemen herkes sunumu ilk kez izliyordu. Sunum bittiğinde ortalıkta ağlama sesleri ve herkesin yüzünde sevgi dolu bir ifade. Bu adam sadece bizim çekirdek ailemizin direği değil, o büyük ailenin de direği idi. Tarama gemisinde kaptan olduğu için babaları hep uzakta olan teyzemler için babam, baba gibiydi. O gün, isteyen herkes bir iki kelime konuştu, bazıları ise ağlamaktan konuşamadı. Ama en küçük teyzem Nuray'ın konuşması hepimizi hem güldürdü hem de...

Maddi bir krize eniştemin sağlık problemi de eklenince gerçekten zor bir dönem geçirmişti bir zamanlar teyzem. O akşam o sıkıntılı günlere atıfta bulunarak, "Akşamları yüreğim daraldığı vakit, aklıma hep sen geldin, dedim ki 'Cemalettin abim var'". Öyle bir vurguyla, öyle dolu dolu söylemişti ki "abim" kelimesini, hem kendi dayanamayıp ağladı hem de biz.

Armut dibine düşer mi? Öyle bir fırtına var ki yeryüzünde her gün biraz daha şiddetlenen, bir ağacın meyvesini onun dibinde

bulmanız zorlaşıyor. Ben bu fırtınalardan nasibini az ya da çok almış biriyim. Ne vakit bir hataya düşsem, Hatice olarak hata yapmamdan daha çok Cemalettin Kalyoncu'nun kızı olarak hata yaptığıma utanırım. Yakışmak isterim babama.

Dedim ya, babalar kızlarını, kızlar da babalarını taşırlar. CK'yı taşımak hem çok kolay hem de çok zordur. Bu yüzden babamla aramda gizli bir rekabet vardır. Buna rekabet denilir mi bilemiyorum ama tam tarif edemediğim bu duygudan hoşlanıyorum. Onun gibi olma isteğimin, iyi bir insan olma isteğine eş düştüğünün farkındayım.

Eskişehir'de kapı komşumuz Zübeyir amcanın babası, oğlunun kendisini İstanbul'a arabayla bırakmak istemesini kabul etmeyip de bu durumu babama söylediğinde, babam "Keşke babam sağ olsaydı da, ben onu değil arabayla sırtımda taşıyarak götürseydim" demişti.

Bir gün Maslak'taki işyerimden çıkıp dernekle ilgili bir davete katılmak için Sultanahmet tarafına giderken, o sırada İstanbul'da olan babam beni aradı ve "Gel" dedi. Ne olduğunu birkaç defa sormama rağmen sadece "Sen gel" dedi. O an Edirnekapı'daydım, hemen bir taksiye atlayıp karşıya, Libadiye'deki eve geçtim. Eve girer girmez "Ne oldu?" diye sordum, bana "Teyzen için yazıcıdan bir şey almaya çalıştık alamadık, şunun bir çıktısını al." dediğinde önce gözlerim karardı. "Gel" demesinin sebebi yazıcıdan çıktı almam içindi, böyle bir şey olabilir miydi? Ona dönüp, "Baba" dedim, "bunu başka hiçbir evladına yapamazdın". Güldü, "Kıymetini bil işte!" dedi. Ben de güldüm. Babam yine farklı bir dille bana "Seni seviyorum" demişti. Arkadaşlarım geri dönüş sebebimi sorduklarında, hiç inanmadılar, inanamadılar ama ben onlara yine babamdan öğrendiğim bir şeyi aktardım: Bugün varlar, yarın olmayacaklar; olmadıklarında "Keşke olsaydı da..." diyeceğiz. Öyleyse varlıklarının kıymetini bilip tadını çıkarmalı.

Belki bir akşam acı acı çalacak telefonlarımız, belki "Baban rahatsızlandı, gel!" diyecekler, belki şimdiden tembihlememe ve tüm ısrarlarıma rağmen bana artık olmadığını söylemeyecekler ilkin; ama biliyorum ki bunu yaşama olasılığım var. Biliyor ve inanıyorum ki "Her nefis, ölümü tadacaktır." Kimin daha evvel tadacağı bilinmez ama babamsız bir sabaha uyanmak fikri bile içimi acıtıyor.

Şimdi, bütün bu satırlardan sonra, insanların beni bir baba âşığı olarak görmeleri mümkün ama bunu istemem; bunu böyle gö-

rölmekten sakındığım için değil –çünkü baba âşığı olarak görölmek utanılacak, sakınılacak bir şey değil- sübjektif olduğum ve abarttığım yargısıyla babamın hakkının yenmesine sebep olmaktan korktuğum için istemem. Öyle ya, sorarlar insana bu adamın hiç mi kusuru yok diye. Gerçi söyledim, bir ayağı aksak dedim, boyu kısa dedim; yani fiziksel kusurları var, eğer kusurdan sayarsak. Giyinmesini bilmez dedim; dans etmesini bilmez, bir futbol topuyla bir basketbol topunu ayırt edemez belki de. Elbet yanlış düşündüğü şeyler de olmuştur; eksik düşündüğü, düşünemediği... O bir insan; eksiği yanlış olacak elbette ama onun eksiklikleri bir baba olarak bana zarar vermedi hiç, gölge yapmadı, beni karartmadı.

Hiperaktif bir kişiliğim olduğu söylenebilir, hâlbuki babam fazlasıyla sabırlıdır. İşte bir de bu deli eder beni bazen. O tane tane, yavaş yavaş konuşması, benim gibi biri için bir kâbus olur.

Aslında babamın bana en büyük zararı, böyle bir babanın kızı olarak, kendimi kolay kolay beğenmememe sebep olmasıdır. Hayatımdaki her şeyden razı olsam da, kendimi hep hatalı bulurum veya hata yapmama çabası içinde. Öyle ki bu beni yorar. Kolay mı sanıyorsunuz yamuk yumuk hâle gelmiş bu dünyada dimdik durabilmek... Hadi deneyin bir gün hiç sinirlenmeden yaşamayı... Hoşunuza gitmeyen şeyler olduğunda sabırlı olup celallenmemeyi bir deneyin. Yetinmek, kimseye muhtaç olmadan ve hiç şikâyet etmeden yaşamak. Başınıza ne gelirse gelsin onu büyük bir metanetle göğüslemek, olgunlukla kabullenmek. Bir gün bile kimseye "aptal" dahi dememiş bir baba sahibi olmak, benim gibi anarşist ruhlu biri için kolay mı sanıyorsunuz? Ne vakit kendimi kaptırıp birilerine söylensem, "Taksim meydanında sallandırmaya" kalksam birilerini, yaşanan her şeyin takdir edilmiş bir sebebi, bir hikmeti olduğunu söyleyen bir babanın sabrı ile dizginlenirim; evet bu güzeldir ama kolay değildir.

Tüm zorluklarına rağmen öylesine gurur duyuyorum ki onun kızı olmaktan, ne vakit ondan bahsedilse veya ben bahsetsem, Fatih'in İstanbul'a girişini tasvir eden tablodaki "at üzerindeki Fatih" gibi dikleşiveriyor bedenim: "Açılın ben o adamın, CK'nın kızıyım". Bir Bakan kızı olsaydım böylesine gurur duyamazdım.

Aslında bakan olma şansı vardı belki de. Trabzon Lisesinde okuduğu zamanlarda, dönemin DPT müsteşarı ve geleceğin Başbakanı ve Cumhurbaşkanı rahmetli Turgut Özal bir Ramazan günü okullarına gelip onlarla iftar yapar. Konuşmaların ardından herkes

bu devlet adamının çevresini kuşatarak bir şeyler ister. Herkesin kendi için bir şeyler istediği o anda babam çıkar ve ailesinin yaşadığı Sinop ilinden bahsederek oranın gelişimi için yapılması gerektiğine inandıklarını dile getirir. Turgut Özal oradan ayrılırken babama döner ve “Pazartesi Ankara’ya gel, görüşelim” der. Görüşelim der ama lisede yatılı okuyan bu gencin Ankara’ya gidecek parası var mıdır ki! Babam Ankara’ya gidemez. Gitsen idi belki siyasi ikbal yolu açılır, bir Bakan kızı olabilirdim; şimdi bir Bakan kızı değilim ama “gören” kızıyım. Öyle demişti babam bir tarihte, hükümet kabinesi açıklandınca: “Bu kadar bakan olacağına bir tane gören olsaydı”.

Ne parası ne unvanı; ben babamla “adamgibi bir adam” olduğum için gurur duyuyorum.

Velhasıl her kız evlat gibi babamı seviyorum, böyle bir babam olduğum için kendimi şanslı hissediyorum; bu yazıyı yazarken bir kez daha, bin kez daha sevdim babamı, bin kez daha ne kadar şanslı olduğumu düşündüm. İyi ki yazdım bu yazıyı; kimse okumasa bile bu yazıyı yazmış olmak ve bu vesileyle onu bir kez daha anlamak ve hissetmek çok iyi geldi bana. Bana kendim için böyle bir iyilik yapma fırsatı sunanlara teşekkür etmeliyim ve böyle bir babam olduğum için de Allah’a...

Nilgün Karababa: 25 Mayıs 1965 Niğde doğumlu Nilgün Karababa tiyatro, sinema, dizi oyuncusu ve seslendirme sanatçısıdır. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı'ndan 1984'te mezun olan Karababa ilk tiyatro deneyimini seksenli yıllarda Dostlar Tiyatrosu'nda yaşadı ve 1993 yılından itibaren Bakırköy Belediye Tiyatrosu'nda görev aldı. Karababa şimdilerde Dostlar Tiyatrosu kadrosunda yer almakta ve seslendirme çalışmalarında bulunmaktadır.

Eski Zamanlara Ait Bir Tango Çalıyor

Nilgün Karababa

Bir pazar sonrası can sıkıcılığındaydı İstanbul. Gerçi pazar da, cumartesi de ve ondan önceki günler de sıkıcıydı. Ama hava daha da beter kasvetli, insanı yapayalnız hissettiren cinstendi. Üstelik yürüdüğüm yol da sessizdi. Gerçi birkaç dakikaya varacağım yer hiç de öyle değildi. Şu sıra sokakta sadece birkaç kuşun cıvılda-yışı, bir iki kedinin zıplayışı dışında bir hareket yoktu; otomobil bile geçmiyordu. Bu durum trafik polisi olan babamın Isparta'dan İstanbul'a tayininin çıktığı 1974 yılının tam da ikinci Kıbrıs harekâtının başladığı 14 Ağustos gününe benziyordu. Diken üstünde oturuyordu Türkiye. Hiç bilmediğimiz bir şehrin hiç alışık olmadığımız bir semtindeki ikinci günümüzde akşamları ışıklar karartılıyor ve perdeler sıkı sıkı çekiliyordu. Radyodan ve tek kanal olan televizyondan anonslar yapılıyor, sokaklarda Allah'ın bir kulu dolaşmıyor, herkes bir an evvel evine koşturuyor, korku içinde neler olacağını merak ediyor, endişeleniyor, sadece savaş konuşuluyordu. Ben de bırakıp geldiğimiz Isparta'yı ve oradaki arkadaşlarımı.

Kamyondan eve taşınan eşyalar odalara rastgele yerleştirildikten sonra annem öncelikle perdeleri taktırınıştı babama. Perde önemliydi. Dışarıya ışık sızmamalıydı. Sanki sığınaktaydık. Sanki İstanbul bir sığınaktı; jetlerin sesini duyunca başımıza bombalar düşecek sanırdım. Belki de böyle düşünmemin nedeni, mart ayının insanı evlere yani "sığınaklara" hapseden ayazının ortalıkta kol gezzen sessizliği idi.

Yıllardır, haftada birkaç kez kendimi "tutuklayıp" buraya getiriyor, şimdi önünde durduğum demir kapının ziline basıyordum; kapı açılıyor, ardımdan da kapanıyordu. Ne içeri girmem kolay oluyordu ne de dışarı çıkmam. Bir kere, kendimi tutuklamak için önce yakalamam gerekiyordu ki içeri girebileyim. Kendimi yakalamak istemiyordum. Yorulmuştum. İçeri girmek duygusu beni perişan ediyordu. Dokunsalar ellerinde kalabilirdim. Bunu bildiklerinden midir yoksa umurlarında olmadığımdan mıdır, çevremdekiler hiçbir şeyim yokmuş gibi davranıyorlardı. Gerçekten yok muydu? Kötü bir rüya görüyor da uyanamıyor muydum? O zaman size şimdi anlatacağım tüm bu şeylerin gerçekle bir ilgisi yok. Yoksa var mı? Yine aynı şeyi yaptım; tam kendimden kaçarken aklıma takıldı bir şeyler ve durdum. Düşünmek için durduğumda da yakalandım. Her seferinde böyle olmuyor muydu zaten. Durmamam gerekirdi. Ardıma bakmadan koşmalı, düşünmekten kaçınmalıydım. Beceremedim; kendimden kaçamadım. Yakalamıştı bir yanımla ötekini.

* * *

Büyükçe bir bahçenin ortasındaki iki katlı binaya ayaklarımı sürüyerek gireceğimi, zor nefes alacağımı, belki de nefesimin kesileceğini bilerek, bir kez daha demir kapının yanındaki zile basıyorum. Diyafondan kim olduğum ve kime geldiğim soruluyor. İstenilen cevabı vermiş olmalıyım ki kapı sonuna kadar açılıyor. Kapı, bir trenin raylardan geçişi gibi ardımdan kapanıyor; "içerdekiiyim" artık.

Her seferinde demir kapıdan geçtikten sonra bir durur, karşımdaki iki katlı binaya bakar, içim sızlar, daha fazla dayanamayacağım der, nedir bu başımıza gelenler diye sitem eder, sonra gökyüzüne, bulutlara ve renklerine göz atar, kafamı ve ruhumu kısa bir süre için dağıtmaya; "Bildiğim Şeyleri Unutma" oyunu oynamaya başlardım. Şimdi de sağa sola göz atarak "Bildiğim Şeyleri Unutma" oyunuyla yürümeye başlıyorum. Toprak ıslak, hava nemli. İnsanın içini üşütüyor. Üşümeyen galiba çamurlara bulanmışlıklarını hiçe sayarak toprağı tırtıklayan ördekler, bir de Şakir. Şakir, gülerek koşar adımlarla bana doğru geliyor, ördekler kuyruklarını sallayarak arada bir vaklıyorlar. Şakir bana, ben Şakir'e yaklaşıncaya, Şakir olanca gücüyle sarılıp, başını omzuma koyuyor. Tam bu esnada, iki katlı müstakil binadan beyaz önlüklü

bir kadın çıkıyor ve yirmi yedi yaşındaki Down Sendromlu Şakir'e sesleniyor; sanki bahçede oynayan oğlunu eve yemeğe çağırır gibi. Kadının sesini duyunca gülerек, geldiği gibi koşar adımlarla, ördekleri kovalayarak rotasını kadına çeviriyor. Ardından bakakalıyorum. Bir adım dahi atmak, o binaya girmek istemiyorum. Aradan yıllar geçmesine rağmen alışamamıştım, buranın bir başka gerçekliğine.

O kadar ihtiyacım var ki birinin başımı okşamasına, sıkı sıkı sarılmasına ve beni sevdiğini söylemesine. Neredeyse hıçkırarak ağlayacaktım ki "Ha gayret kızım" deyip yürümeye başlıyorum. Müstakil binaya girip danışmada duran beyaz önlüklü hastabakıcıyla hal hatırlaştıktan sonra, danışmanın önündeki koltuklarda oturan bakıma muhtaç beyler ve hanımlarla selamlaşıp, nasıl olduklarını soruyorum. Hepsi ayrı bir romandı bana göre. Konuşanı, konuşmayanı, sinirlisi, güleni, oburu, ağlayanı, titizi, pasaklısı... Oturanlar arasında babamı göremeyince içeriye doğru yürümeye başlıyorum. Burada hastalara ait beş oda, kadın ve erkek tuvaleti, banyo, mutfak, müdür odası ve hastaların oturduğu genişçe bir salon bulunmakta. Üst kat da aynı şekilde. Ek olarak denizi gören genişçe bir terası var. Yazları ya bahçede ya da balkonda oturuyorlar. Kış, şimdilerde Şakir hariç hepsini içeriye hapsetmiş. Bazı hastalar odalarındaki yataklarında veya salondaki koltuklarda, masalarda veya kanepelerde oturup kendi kendine konuşuyor, yürüyebilenler o oda senin bu mutfak benim, bir içeri bir dışarı durmadan hareket ediyor. Gözlerimle babamı arıyor, ne var ki göremiyorum. Beyaz önlüklülerden Şehriban, "Hoş geldiniz, babanız tuvalette" diyor. Tuvalette doğru yönelirken, kapısı kapalı yerden; "Acıyor, bırakın beni, acıyor dedim size" diye bağırın bir ses duyuyorum: Babamı bulmuştum.

Bağırsakları artık çalışmıyor, tuvaletini bir türlü yapamıyor, onun canı çok acıyor, kan geliyor, "tamam yeter" diye bağırıyor, sonra hepsini unutuyor da unutuyor. Bir de ben unutsam... Benim canım onunla yanmasa... Babam hatırlasa ben yanmasam... Acımasa kimsenin canı... Her şey rüya olsa... Gidenler geri gelse... Ölenler dirilse... O genç, ben çocuk ... Burası da İstanbul olmasa...

Olmadı işte! Hiçbir şey istediğimiz gibi olmadı babam, Aşık Veysel Babam. Hadi şöyle rahat bir kanepeye doğru yürüyelim. Ver bana şu güzel parmaklarını da, parmaklarımmın arasına alayım. Benim güzel parmaklı babam.

Avucumdaki parmaklarını seyrediyor, öpüp öpüp duruyorum. Onu yanaklarından öptüğümde de çok utanırdı. "Bu ne tatlı yanaklar böyle" deyip öptüğümde, gözleri görüyormuşçasına mahcup etrafa bakar, sessizce, "Yapma yavrum, ayıp oluyor" derdi. "Eski adamlar" tabiri vardır ya, işte tam da öyleydi benim Alzaymırlı babam.

1927 doğumluydu. İstanbul'da öğretmen okulunda okumuş bir yıl öğretmenlikten sonra polis kolejine gitmiş ve hayatının sonuna kadar bu mesleği şerefiyle yapmıştı. Kardeşlerini de okutmuştu. O zamanlar fakirlik varmış; yokluk görmüş fakat dürüst bir insan olarak yaşamına devam etmişti. Onunla daima gurur duymuşumdur. Alzaymırı ona yakıştırmasam da onun da üstesinden çok güzel gelmişti. Diğer hastalara benzememişti. Çoğunlukla sakın ve sessiz, ağır bir top gibi vakurdu. Özlüyorum, ne diyebilirim.

Kanepeye doğru minik adımlarla ilerlerken "Anam nerede?" diye soruyor.

- Yemek pişiriyor, mutfakta
- Ya Ali?
- İyi, işten geldi, elini yüzünü yıkıyor, banyoda.
- Babam diyor ki:
- İyi iyi, çok iyi.

Gözlerim, sisli havanın deniz üstü gemileri, babamla bakımevinin bir kanepesinde el ele oturmakta, dalıp gidiyorum geçmiş yıllara...

Bir gün banyodan çıkmış, saçını kuruturken saçlarımın arasında bir boşluk görmüştüm. Saçkırın! Meğer çok düşünmek saç dökermiş. Düşünmek... Düşünmek... Ne zor şeymiş.

- Su ister misin baba?
- Annen nerede?
- Mutfakta.
- İyi. O çok güzel bir insan. Sakın anana kötü davranma kızım, sakın ha!
- Olur baba.
- Canım bir de sigara istiyor ki!
- Baba elin elimde, parmakların ne güzel.

"Yemek zamanı" diyor, bakıcı kadın, "Yemek zamanı." Yemekler yağlı görünüyor gözüme, kıyamıyorum babama ve yoğurt istiyorum. Onu daha iyi besleyeceğim ya! Önlüğü boynunda, altı bağlı, gözü kör babam. Ben sanki görebiliyor muyum? Bana bir şeyler oldu, artık hiç gülemiyorum. Babama yemeğini yedirirken geçmişe gidip geliyorum: Aniden sabaha karşı çalan telefon sesi kulağımda çınıyor... Açıyorum... "Ağabeyin hastanede" diyor annem, "Taksim İlk Yardım" ve ekliyor; "N'olur yavaş gel. Önemli bir şey yok." İki saat geçmeden Ali ölüyor. O an babam Alzaymır. Hepimiz Alzaymır.

Alzaymır veya Demans demişti Polis Hastanesindeki doktor. Ve sormuştu babama;

- Haydar Bey, bugün günlerden ne?
- Hangi aydayız?
- Hangi yıldayız?
- Başbakanımızın adı ne?

Doktorun odasındaki koltukta oturan babam, tüm bu soruları daha önce hiç duymamış gibi iki elini birleştirmiş, yüzünde hafif bir tebessüm, mahcup bir çocuk gibi önüne bakarak;

- "Valla ne desem size, bilemiyorum" demiş, sorular karşılıksız kalmıştı.

"Hadi biraz yürüyelim. Yemeğin üstüne iyi gelir. Odandan paltonu, ayakkabını ve eldivenini alıp geliyorum" deyip babamın odasına doğru yürüyorum. Babamın odası beş yataklı bir oda. Yatakların birinde, ağzında oksijen maskesi ve serum takılı olan ve durumu kötüye giden Alzaymır Konsolos Rıza Bey yatmakta. Rıza Beyin başında hiç kimse yok. Zor nefes alıp veriyor. Yolun sonuna gelmiş. Bu açıkça belli. O kadar zayıf ki kemik torbası gibi. Yanakları, gözleri, dudakları içine çökmüş, sanki ölmüş. Rıza Beyi seyrederken onun da bir zamanlar genç ve sağlıklı olduğunu düşünüyorum; kim bilir neler gördü, neler yaşadı diyorum kendi kendime. Hayat ne biçim bir şey. Çok acımasız galiba. Koskoca Konsolos Rıza Bey özel bir bakımevinde tek başına zor nefes alıp veriyor, ölümün şu sıralar onu ziyaret edeceği biliniyor, bir tek kendisi bilmiyor. Bir an evvel gardıroptan gerekli eşyaları alıyorum ve Rıza Bey'e bakmadan kendimi odadan dışarı atıyorum. Korkuyorum ve bu korkumu atlatmama yardım edecek hiç kimse de yok. Hızlıca babamın yanına gidip ayakkabısını, eldivenlerini, paltosunu özen-

le, incitmeden giydiriyorum; sonra bebek adımlarıyla yürümeye başlıyoruz. Babam ayaklarını sürüyerek yürüyor. Adımları o kadar küçük ki oturduğumuz yerden dışarı çıkmak yarım saatimizi alıyor. Bu esnada hastalardan bir ikisi ortalığı birbirine katmış; Handan Hanım "Anneme gitmek istiyorum, Anneciim...", Titiz Cemal Bey ise "Dokunmayın bana" diye bağılıyor. Bunu duyan babam, yani Haydar Bey de:

- Ne diyor bu serseri?
- Niye bağılıyor bu kadın?
- Ayıptır! Sus konuşma, demeyi ihmal etmiyor.

Bahçeye çıktığımızda mart soğuğu yüzüme öyle bir çarpıyor ki babama üşüyüp üşümediğini soruyorum. Üşümemiş. Ya da üşüyüp üşümemek nedir çoktan unutmuş.

Gece erken gelir, bir de kış olursa İstanbul'da... Yağmur toprağı ıslatıyor, gözyaşlarım yüzümü... Kendimi toparlamalıyım, yoksa... Sanki... Kalbim duracak.

- "Baba bana acil bir nasihat!.."
- "Küçüklerine saygı ve sevgi, büyüklerine daima saygı. Saygıda kusur olmamalı, unutmama." diyor. "Benim tatlı kızım, güzel kızım, Allah senden razı olsun" demeyi de unutmuyor.

Unuttum baba, unuttum işte. Binlerce unuttum, yüz binlerce unuttum. Size neyi savunabilirim en sevdiklerim! Çok büyük unutmalar içindeyim çok.

Hatırlıyor musun baba? İstanbul'a gelişimizin üstünden birkaç yıl geçmişti. Gurbetten akrabalar sazlarıyla, sözleriyle, rakılarıyla gelmiş; Mahsuni Şerif'i, Âşık Veysel'i, Pir Sultan Abdal'ı Muhlis Akarsu'nun, Mehmet Ali Karababa'nın sazından, sesinden dinlemiş, Feyzullah Çınar'dan söz etmiş, tellerde ip cambazlığı yapmaya başlamıştınız. Annem mutfağı masaya taşımış, teybe sesleri almıştınız. Sonraki yıllarda özlemleri gidermek için çilingir masası kuracak, teybe kaseti takacak, kafayı geçmişle bulacaktık. Ne huzurlu zamanlardı, ne mutlu çocukluk; çok uzun zaman alacaktı büyümek... Çok.

Yokluğumda bir gün bakımevine bir saz düşmüş, sen el yordamıyla bulmuş, hem Âşık Veysel olmuş hem Pir Sultanlık gelmiş "Sivas ellerinde sazım çalınır," demiş demiş söylemişsin.

- "Hadi içeri girelim. Üşüdün Babam."

Babamı en son yatağına yatırıyor, üstünü sıkı sıkı örtüyorum. Ellerimi açıp dua ediyorum: "Bir mucize yarabbi, bir mucize."

* * *

Seni ziyarete geldim. Biliyorum burada değilsin artık. Bile bile yine odana giriyorum, gardirobunu açıyorum, sana ait hiçbir şey yok. Yatağına bakıyorum, seni yatırıp üstünü örttüğüm zamanları hayal ediyorum, orada da değilsin. Hızlıca eve dönüyor, camın önündeki koltuğa oturuyorum.

Penceremin dışı ihlamur ağacı
Ben onlara bakıyorum, onlar rüzgârla sallanıyor.

Radyoda Arif Sağ çalıyor:

Dert bende yara bende
Eğlenmez yâre bende
Yuvasız kuşlar gibi
Kalmışım perakende.

Babalar günü bugün. Lütfü Usta mezar başından aradı: "Zararlı otları yoldum, toprak ekledim, suladım. Dediğiniz gibi yaptım" dedi. Babalar günü bugün. Ne var ki canım kabrini ziyaret etmek istemiyor. Bir oturup bir kalkıyorum. Bir sigara, bir kahve içiyor ve yazıyorum. Bizi düşünüyorum, geçmişi düşünüyorum. Bir babalar gününde sana elektrikli tıraş makinesi almıştım, oysa sen onu hiç kullanamadın. Bir çift ayakkabı almıştım, onu da kullanamamıştın. Bir gömlek almıştım, bir de pantolon; hiçbirine artık hiçbirine ihtiyacın kalmamıştı. Tuvalete bile gitmek istemiyordun. Biri yemek yedirmese, yemek de istemiyordun. Artık konuşmak hiç içinden gelmiyordu.

Eskinin kokuları olmasa burnumun ucunda, yollar olmasa, hasretlik olmasa, bu dünyadan gidenleri özlemek olmasa, eski evler, sardunyalar olmasa, yaşamak zor baba. Çok zor.

Ah! Nedense kendimi denize atasım geliyor.

Meriç Seyhan Karaca: 1979 Kırşehir-Kaman doğumlu. 2003 yılında gecikmeli olarak Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. 2009'dan beri Bursa'da yaşıyor. Hâlihazırda avukatlık ve Uludağ Üniversitesinde yüksek lisans eğitimi ile iştigal ediyor. Hukuk filozofu Chaim Perelman üzerine bir tez yazmaya çalışıyor. Bu projenin "fikir anası" Karaca'dır.

Babalar Affeder

Meriç Seyhan Karaca

Kızım benim, canım aman aman
Atlama denizlere,
Denizler çok dalgalı
Seni alıp götürür
Uzaklara sevdalı.
Beni alsın götürsün aman aman
Yedi kat derinlere
Ne kötü talihim var
Düştüm kendi derdime.*

Babamla ilgili ilk hatırladığım, diğer çocuklar "anne" diyerek ağlarken benim "baba" diye ağlamamdı. Aile dışında sosyalleşene kadar bir anormallik sezmemiştim. Üst komşumuzun kızı olan arkadaşım ağlarken "baba" dememi yadırgayınca bende bir tuhafılık olduğunu fark ettim. Ondan sonra "anne" diye mi ağladım yoksa farklılığımla içten içe gurur duyup "baba" demeye devam mı ettim, hatırlamıyorum.

Annem de babam da öğretmendi o zamanlar. Ana-baba memleketi Kaman'da yaşıyorduk. Annem bir köy okulunda çalıştığından sanırım, bakıcıma beni babam teslim ederdi. Yola bakan odanın penceresinden ona her gün el sallardım. Bir defasında el sallarken düşüp alnımı yarmıştım. Hemen eve dönmüş, beni almış, kucığında taksiye bindirmiş bir de bayılmayayım diye tokat atmıştı.

* Janet & Jak Esim'in "İja Mia Mi Kerida" şarkısının sözlerinin Türkçesi.

Ben düştüğüm için kızıp tokat attığını sanmış, daha beter ağlama-ya başlamıştım.

1984'te ben ilkokula, kardeşim anaokuluna, annem Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine, babam İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine başladık. Annem de babam da ekstern okuyordu. Sınavdan sınava gidiyorlardı okula. Vizeler, finaller girdi hayatımıza. Annemle kısa süreli ayrılıklar yaşıyorduk. Babamla da vize zamanı kısa sürüyordu ayrılık. Hem dayımlar filan bizde kalıyorlardı, vakit eğlenceli geçiyordu. Final zamanı tatsızdı, babamı yirmi yedi gün boyunca göremiyordum. Çok özlüyor, anneme, kardeşime rağmen kendimi çok yalnız ve zayıf hissediyordum. Bir defasında, sanırım halalarımın birine, o "yirmi yedi gün"leri kastederek, "burnunun direğinin sızladığını" söylediğini duymuştum. İlk defa duyduğum bir deyimdi ama sayesinde babamın tam olarak ne hissettiğini anlamıştım. Hâlâ birisi burnunun direğinin sızladığını söylese burnumun direği sızlar...

Yanımızda olduğunda her gün beni okuldan alırdı. Öyle hızlı yürürdü ki yanında yürüyemez, koşardım. Hâlâ yanında koşar adımlarla yürüyorum — ama elimden tutmuyor şimdi...

Uzun boylu, zayıf, yakışıklıydı babam. İçten içe babası yakışıklı olmayanlar için üzülmüydüm. Ortaokulun başlarında herkesin babasının yakışıklı olduğunu öğrendim.

Okulu bittiğinde çok güzel olacaktı her şey. Okulu bittiğinde ergendim, çok kötü oldu her şey...

Ortaokul birinci sınıftaydım. Okula aynı servisle gittiğimiz, güzel, benim gibi öğretmenin çocuğu olan — yani terbiyeli olduğu öngörülen — benden bir yaş büyük M. Abla vardı. Bir gün serviste, akşam babasıyla kavga ettiğini, kapıyı çarpıp çıktığını anlattı bana. Babaya karşı çıkılabildiğini öyle öğrendim. Babam çok ilgili, sevgi dolu bir babaydı ama aynı zamanda çok sert olabiliyordu. Kendisi tertipli, prensip sahibiydi ve ilkokuldayken bile düzenli olmadığımız için tokat yediğimizi hatırlarım. Velhasıl benim için babalar kızar çocuklarsa ya ağlar ya da susardı. M. Ablanın babasıyla "kavga edip" kapıyı çarpmaya cesaret ettiğini öğrendikten sonra yavaş yavaş önce söylediklerine karşı çıkmaya, zamanla babam bağıınca ben de bağırmaya, babam bağırırken ben daha çok bağır-maya başladım. Resmen ergen olmuştum!

Ertesi yıl Ankara'ya taşındık. Kardeşim de ben de Kırşehir'de okuyorduk. Kaman-Kırşehir arası bir saat sürüyordu. Hava aydın-

lanmadan yola çıktığımız oluyordu. Biz rahat edelim diye taşınmışız, sonradan öğrendim. Ankara'daki ilk yıllar bizim için yeni bir şehir, yeni bir çevre, avukatlığa yeni başlamış babam için ise mümkün merteye bize hissettirilmemesi gereken maddi sıkıntılar demekti. Tabii bir de benim yeni/büyük şehirde iyice zapt edilmez hale gelen ergen tavırlarım...

Bir defasında kavga ederken — kelimeyi yeni öğrenmiş olmalıyım — “paranoyaksın sen!” diye bağırdım. O kavga gürültünün ortasında gitti içeriden kocaman bir sözlük getirip önüme “paranoyak” kelimesinin olduğu sayfayı açtı. Tanımını yüksek sesle okuyup “bu muyum ben!” dedi. Bunu, kendimden emin bir vaziyette “evet” karşılığını vermiş olmam dışında, tatlı bir hikâye olarak hatırlıyorum şimdi. Muhtemelen babam hatırlamaz... Zaten şimdi paranoyak için sözlüğe de bakmaya gerek duymaz.

Babama dinmeyen bir öfke duymama rağmen ortaokul yıllarından itibaren ben de — annem ve dayılarım da avukat olmasına rağmen — babam gibi hukuk fakültesinde okumak istedim. Babamın bu konuda herhangi bir baskı yaptığını hatırlamıyorum. Hatırladığım, hukuk fakültesine girdikten sonra her mutsuz olduğumda onu suçlayıp durduğum. Oysa mutsuzluğumun okuduğum bölümle bir ilgisi yoktu. Sorun, şimdi üniversiteye girmek için çalışan herkesin muhtemelen hissettiği gibi, istediğim bölümü kazanınca hayatımın kusursuz olacağını sanmamdı. Her ne kadar hukuk okumak konusunda babamın baskı yapmadığını düşünsem de, hukuk fakültesine girince bir sürü şeyin daha güzel olacağını düşünmemde babamın etkisi olduğunu söylemem gerek. Bense abartıp sırf onun istediği bölümü “kazanabildiğim” için, sanki kendim istemişim gibi, kabul etmeyeceğinin aşikâr olduğu bir sürü şeyi hak olarak talep ettim. Tabii peşinden yeni kavgalar, yeni küslükler...

Birkaç sene öncesine kadar herhalde bir on beş seneyi didişmekle geçirdik. Küçükken onu bir ay görmemeye dayanamazdım. Büyüdüm, küsüp durdum aynı evde yaşarken — bir ay sürdü her biri... Küs olmadığımız bir aylık sürelerde de hasret giderdik hep.

Benim üniversiteye girmemden bir sene sonra erkek kardeşim Boğaziçi Üniversitesinde okumak için İstanbul'a gitti. Özellikle ondan sonra babam beni çok şımarttı. Sabahları saçlarımı okşayıp öperek uyandırır, varsa geceden odamda biriktirdiğim bardakları söylenerek götürürdü mutfağa... Henüz gözlerim kapalıyken sıkıttığı portakal ya da greyfurt suyunu başımda bekleyerek içirirdi. Bu-

gün baba evine gittiğimde içimi saran huzurun kaynağı büyük ölçüde rahatça şımarabilme özgürlüğüdür.

Büyümememle ve çatlak olmamla övündüğünü düşündüm hep. Bu özelliklerimi ondan aldığımdan sanırım... Ailesinin ve annemin ailesinin beni olduğum gibi kabul etmelerini o sağladı. Konu ben olunca herkes her şeyi hoş görür oldu, büyük ölçüde onun sayesinde.

Bir seferinde *Tutunamayanlar*'ı alacağımı söylediğimde "ben pazarlık yapıp alırım sen şimdi kazıklanırsın" dedi. Aynı şehirlerde yaşamaya başlayana kadar (iki sene öncesi yani) benim paramın hesabını hep o yaptı. Hâlâ da "paran pulun var mı kızım" diye sorar ya...

Ertesi gün iç kapağında "kocaman kız oldu hâlâ babasından kitap istiyο" şerhi düşülmüş bir *Tutunamayanlar*'ım oldu. Kendisi de sonra birkaç defa *Tutunamayanlar*'ı okumaya karar verdi. Sonra da — şimdilik — *Korkuyu Beklerken*'le idare etmeye... Üniversite öğrencisiyken en sevdiğim roman olan *Yüzüklerin Efendisi* üçlemesini de okumaya başlamıştı. Bu çabası, belki de tahammül demek daha doğru olur, beni tanımanın yolunun okuduğum kitaplardan geçtiğini düşünmesinden kaynaklanıyordu sanırım. O zamanlar fark ettim uzun süredir bana gösterebileceği şeyleri görmeyi reddettiğimi.

Ben mezun olduktan sonra dört sene kadar birlikte çalıştık. Babamın istediği şey hemen ve istediği şekilde olmalıydı. Ben ise uzun süredir babamın istediği şeyleri ya hemen ya da istediği şekilde yapmamaya alışmıştım. Bunu, çaylağı olduğum meslek alanında sürdürmeyeceğim ortadaydı. İstedikini yapmak ile eskisi gibi davranmak arasında gidip gelirken büroda da tartışmalarımız oluyordu. Ama genel olarak ilişkimiz olumlu bir şekilde değişmişti. Öğrenciyken daha "babamsız" bir hayatım varken artık babamdan pek bir şey gizlemeye gerek duymuyordum; şeffaftım. Artık babam beni daha iyi tanıyordu. Ben de babamı tabii... Meslek ahlâkı diye bir şeyin varlığını ve nasıl bir şey olduğunu babamla çalışırken anladım. Bilmediğimi söylemekten çekinmemeyi ve en önemlisi bilginin çok önemli bir güç olduğunu o zaman anladım.

Bir evlat babası ile meslektaş olunca, kendisine işiyle ilgili de kıymet biçildiğini hissediyor ama bu hissin de hastalıklı bir tarafı oluyor. Patronunuzdan takdir gördüğünüzde bunun, işinizi gerçekten iyi yaptığınız anlamına geldiğini bilirsiniz. Ama babam beni takdir ettiğinde gerçekte başarılı olmadığım ama motive edilme-

ye çalıştığımı hissederdim. Ayrı şehirlerde yaşayıp ayrı yerlerde çalışmaya başlayınca takdir etmesinin benim için inanırlılığı biraz daha arttı. Hâlâ bir şey başardığımda benimle gurur duyduğu için seviniyor; başarısız olduğumda ise babamın yüzünü kara çıkardığıma üzülüyorum.

Meslekî olmayan başarısızlıklarında, hatta hayal kırıklıklarında ise kendim kadar babama da öfkelenirdim; hâlâ da ara sıra öfkeleniyorum.

Ben zayıfladığımda zayıflayacak kadar beni sevdiği için kızıyorum ona. Kendime rağmen doğru bildiğimi yaptığımda ve sonrasında dibe vurduğumda benimle birlikte dibe vurduğu için; otoriter, güçlü, hiçbir zorlukta yıkılmamış adamın benim yüzümden yıkıldığını gördüğümde öfkeleniyorum. Dünyaya öfkem kendime olan öfkeme, kendime öfkem ona olan öfkeme karışıyor. Sonra yirmi dört yaşında baba olduğunu, bizimle birlikte büyüdüğünü ve “kız babası olmanın kadın olmak kadar zor olduğunu” hatırlayıp affediyorum.

Babalar affeder dersin ya hep, babacığım affet beni!

Hilal Karahan: 1977 Gaziantep doğumludur. 2001’de Ankara Hacettepe İngilizce Tıp Fakültesi’ni bitirdi. 2006’da Ankara Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı’ndan uzmanlığını aldı. Şiir kitapları arasında şunlar sayılabilir: *İç Sözlük – Bir Günü’nün Özeti*, *Tepenin Önünde*, *Giz ve Sis*, *Gecikmiş Mumya*. Evlidir. İki çocuk annesidir. Halen ailesiyle birlikte, Karadeniz Ereğli’de yaşamakta ve kadın hastalıkları-doğum uzmanı olarak çalışmaktadır.

Boş Küme

Hilal Karahan

Çocukluk uzak bir iklim sanki hatırlamaya çalıştıkça siliniyor... Çiy ya da nem gibi içimize işlese de hayatımızda yerini tam gösteremiyoruz... Çocukluğun ayrı bir zaman algısı vardır. Kimi anlarda yavaşlar, kimi anlarda hızlanır... Çocuk, kendisinin yönettiğini sanır her şeyi... Odur dünyanın tek hâkimi, her şeyden bağımsız bir şövalyedir... Oysa demir zırhını örmekle meşgul olduğu bu mucizevî dönemde, sadece anne ve babası bilir zırhın çatlaklarını... Sadece onlar yaralayabilir en derinden; bir bakışla, bir tek sözle çocuğu öldürebilirler... Küçücük bir olay yıllarca yankılanır çocuğun zihninde; bir ses kulağından hiç silinmeyebilir... Ebeveynler böyle olsun istemese bile, yaşama telaşında çocuğun varlığını ya da yokluğunu önemsemeyebilirler... Çocuk, ebeveynlerin hayatında doyurulmak ve bakılmak zorunda olan, görünmez bir duvara dönüşebilir; herkesin kendi algı dünyasında, ortak yaşam alanında bir “boş küme” gibi durabilir... Bu durumda herkes elinden geleni yapmıştır ve dahası hiç kimse suçlu değildir...

Öyle anlattılar; Gaziantep’in soğuk bir kış günü, öğleye yakın doğmuşum... Babam adımla kulağıma ezanla okumuş. Anadolu’da kızların ayın on dördü gibi güzel olması için adları hilâl konurmuş... İlk tanışmam böyle olmuş babamla; gelenek, ezan sesi ve öğle vakti arasında...

Annem kimya, babam fizik öğretmeniydi. İlk görev yerleri olan Gaziantep’ten, babamın memleketi olan Kütahya’nın Tavşanlı ilçesine bir yaşındayken taşınmışız. Yol boyunca hiç ağlamadığım

için gururlanmış babam; hep anlatırdı, onun dizlerinde yatarak ve gözlerinin içine bakarak 24 saat nasıl yol geldiğimi...

İlk kelimem sıradan bir şekilde "baba" olmuş. Ancak sıra dışı olan, "bab bab babab babababaaaaaaa" şeklinde şakıdığım o altı aylık halimi çok net hatırlıyor olmam!!! Hatta annemin sabahın altısında bunu duyarak, beni kucağına alıp, "Saim kalk, Hilal konuştu!!!!" şeklinde bağırışını da çok net hatırlıyorum! Babamın uyanıp bana sarılışını, onların yatağında sıcak ve derin bir uykuya yeniden dalışımı...

Sonraki anı 5-6 yaşlarındandır: Babam evde bir odayı boşaltıyor, yerleri sırf halı kaplatıyor... Erkek kardeşim ve ben, babamla halıda güreşiyoruz. Babam bizi hep yeniyor; aslında yenilmek hedefimiz, çünkü bu sayede ona doyasıya sarılıyoruz. Pencere açık, ılık ve kuru bir yaz havası... Babam yorgun ama keyifli; çocukları için iyi bir iş yaptığına inanıyor...

Annem doğal olarak hep anneydi; annelik hormonal bir durumdur... Çocuğu doğurursun ve emzirdiğin anda, hormonların da etkisiyle "anne" olursun... Anneler bilir, çocuğu ilk kucağına aldığı anda ve memeyi ağzına dayadığında, artık annesindir: Annelik damarlarında dolaşmaya, kalbinde çarpmaya başlar. O andan itibaren çocuğunu korumak ve beslemek dünyanın en önemli işiymiş gibi gelir; bir anda yeryüzü silinir... Oysa babalık öğrenilen bir durumdur. Önce çocuğu karşısında görür, ama yaklaşılamaz; çünkü çocukla anne birleşmiştir, bu nedenle dışlandığını hisseder... Babaların babalığı öğrenmesi genelde çocuğuyla bir şeyleri paylaşabildiği zaman başlar. Babam muhtemelen o yaz baba olmaya karar vermişti...

6 yaşındayım, gazetede bir karikatür görüyorum; merak edip okutuyorum babama... Bir karikatür, iki karikatür, üç derken sıkılıyor... "Kızım okumayı öğrensene, kendin oku; yorgunum." diyor. Hakikaten yorgun görünüyor. Okumayı öğrenmem gerektiğini hissediyorum. O aralar, televizyonda okuma-yazma seferberliği var, komik bir program: Amcalar ve teyzeler bir sınıfta oturmuş, güya ders dinliyorlarmış. Babaannemle birlikte seyrediyoruz her gün bu programı. Ben daha hızlı öğreniyorum babaannemden; hatta hızımı alamayıp, konsolda bulduğum eski gazeteyi babama okuyorum heyecanla... Gözleri kapalı, yorgun babam...

İlkokula kayıt günü... Avucum, babamın orta parmağı kadar olduğundan sanırım, elini değil, parmağını tutarak yürüyorum

okula. Okumayı söktüğümünden, beni direkt ikinci sınıfa almak istiyorlar. Babam onaylıyor hemen, ama annem yanıma çömelip bana soruyor: "İkinci sınıfa geçmek ister misin kızım?" Şiddetle reddediyorum, "Ben fiş kesmek istiyorum!" diyorum... Çünkü zaten her şeyi okuyorum, bir dolu kitap almış annem bana... Okumak değil de, fiş kesmek ve onları yeniden birleştirerek cümleler kurmak çok eğlenceli geliyor bana o an... İlkokula hep kitap dolu, ağır bir çantayla gidip geliyorum...

Korkunç zeki bir adam babam; beyni bilgisayar gibi, hep farklı ve tedirgin edici düşünceleri var... Olayları hiç kimsenin görmediği gibi görüyor ve hemen pratik çözüm üretiyor... Bir gün nasılsa çözemediğim sınav sorularını ona soruyorum, "Bunları mı çözemedin sen?" diyor, gülüyor... O günden sonra vazgeçiyorum soru sormaktan... Nasılsa her cevap bir başka soru hayatımda...

İlkokulda sıradan bir ikindi... Çete kurmuşum mahallede, onları örgütlüyorum: Kendimize ait bir yerimiz, parolamız, özel işaretimiz, özel isimlerimiz, özel defterlerimiz filan var... Tren yolunun yanında tek sıra halinde yürüyoruz... Bir ara rayların üzerine çıkıyorum. Uzaktan trenin sesi geliyor... Tunçbilek maden ocağından çıkartılmış kömürleri taşıyan o uzun ve hantal, kara trenlerden birisi... Burada dursam, tren rayında, hiç kıvıldamasam, diye düşünüyorum... Sonra vazgeçip, bir taş alarak, onu koyuyorum rayın üzerine... Tren hızla taşın üzerinden geçip onu dümdüz ediyor...

Özgür bir çocuktum ben, doğayla iç içe... Babamın köyüne giderdik hafta sonları... Tarlalar, ağaçlar, çiçekler, arılar, inekler, tavuklar... Ve inanılmaz kokular... Her duygunun bir kokusu vardı sanki her anın da kendine has kokusu... Mimiklerin, seslerin, gücün kokusu... Kavak ağacı dikmişim bahçeye, her köye gidişimizde bu ağaca tırmanır, saatlerce ufka bakardım. Onunla konuşur, dertleşirdik... Kavağuma sarılıp onu koklamak beni rahatlatırdı... Annemle babamın da kavakları vardı bahçede, evlendikleri zaman dikmiş babam... Babama çok kızdığı bir gün, bahçedeki kavakların hepsini kesmiş dedem; koca bahçe çıplak kalmış... Zaten kavga ederlerdi hep baba oğul; dedem sevmeyi bilmiyordu babamı: İtaat beklerdi hep sevgi yerine... Asiydi babam, itaatsizdi, başına buyruk; bir daha hiç gitmedik o çıplak bahçeye...

İlkokul beş; Anadolu lisesi sınavına giriyorum. Sıradan bir devlet ilkokulunun başarılı bir öğrencisiyim. Okul kursunun dışında özel bir eğitim de yok o zamanlar... Sınavdan iyi çıkıyorum. So-

nuşlar açıklanıyor: Kazanamamışım!!! Tam bir şok... Bir ay akşamları gizli gizli ağlıyor, dua ediyorum tanrıya... O zamana kadar hiç O'nun varlığına ihtiyaç duymamış, O'nu sıkıntılarımın rahatsız etmemiştim... Bir mucize yaratmalısın diyorum tanrıya... Bir ay sonra ikinci bir kâğıt geliyor eve, 'yedekler' listesinden Balıkesir Sırrı Yırcalı Anadolu Lisesi'ne giriyorum. Anneannemlerin yanında yaşayacağım bundan sonra...

Balıkesir çok iyi geldi bana; dedem babam oldu, anneannemse annem... Sevgi dolu bir aileydik: Akşam çocuk ders çalışır, kitap okur; dede meyve soyar, torunuyla övünür... Anne-babanın hır gür şamatası yok, kafası rahat, gömülmüş kitaplara... Şiir girmiş yaşamına, defterler dolusu şiir yazar; kalemi kuvvetli... Harçlıklarıyla her hafta kitap alır; büyük bir kütüphanesi var şimdiden... En iyi arkadaşları, roman kahramanları!!! Okullar arası yarışmalara girer, dereceler alır; her yıl İftihar panosunda... Hırslı, başarmak zorunda; Tavşanlı'ya geri dönemez...

İki babam oldu benim; biyolojik babam ve baba rolünü üstlenen annemin babası, yani dedem... İnsanlar yaşamın içinde kendileri seçiyorlar ruh akrabalarını... Ruhani annelerini, babalarını, kardeşlerini hep yaşam belirliyor: Nadirdir bir insanın biyolojik annesinin gerçek ruhani annesi olması, ya da biyolojik babasının gerçek ruhani babasına dönüşmesi... Bize emek veren, bizimle ilgilenen, elinden geldiğince doğru yolu gösteren kişi ya da kişiler oluyor hayatta ruhani akrabalarımız... Kan bağının çok da önemi yoktur ruhani gelişimimizde...

İnanılmaz sevecen bir insandı dedem; umut dolu, yardımsever, elinden her iş gelen, mahallenin sevilen ve her an ihtiyaç duyulan "Hasan Ağbi"si... Gündemi takip eden, vicdan sahibi, sağduyulu, Ecevitçi, adam gibi bir adam... Kendi okuyamadığından, okumaya çok meraklıydı, evlat okutmaya da... Annem, anneannemin muhalefetine rağmen, dedemin desteğiyle okuyup öğretmen olmuş; ailesinde ondan başka okuyan kız yok... Benim okuldaki başarılarımla övünen, akrabalarıyla tanıştırmaya götüren ve her önüne gelene gururla beni anlatan dedem... Has insan dedem...

Kız çocuklarının karakteri ortaokulda yerleşiyor. Belki erkek çocuklarının lisede olabilir, bilemiyorum. Ama ortaokulda aileden ayrılan bir kız çocuğu sonra bir daha geriye dönemiyor... Kopuşlar ve bağlanışlarla sürüp gidiyor hayat... Kız özgürlüğüne düşkün ve öz saygısı yüksekse hele mutlaka çatışma başlıyor: Yo-

ğün bir yabancılık hissi... Yakınlık duygusunun samimiyetsizliği... Aile içi kavgalar... Sevgiyle kurulamamış otoritenin şiddetle kurulma çabaları... Bereket şüir var... Ne bulursam okuduğum zamanlar... Kitaplardan ve hayallerden bir dünya kuruyorum kendime; kimseyi yaklaştırmıyorum bu sığınağa... Bir tek dedem, benim sevgili dedem... Tek hayalim, üniversiteyi kazanıp kendi ayaklarımın üzerinde durmak...

Hacettepe İngilizce Tıp Fakültesi'ni dereceyle kazandım... Yazlıkta öğrendik sonucu; dedem, annem ve kardeşimle... Alelacele eve döndük, kayıt işlemleri için Ankara'ya gideceğiz... Garda, beni ilk kez Ankara'ya uğurlarken o bekleyişi... Gözleri dolu dolu olmasına rağmen gülümseyerek el sallaması... Tren camlarından hızla kayan ve geride kalan Balıkesir... Trenin kendi ışığına güvenerek, karanlık bir boşluğa hızla akması...

Kızlar için babaları önemlidir denilir, babaya düşkündür kızlar... Oysa bir kızın hangi babayı seçtiği, hayatta hangi mihenk taşına tutunduğu o denli önemli ki... Çünkü bir kızın haysiyetli ve kendine güvenli bir şekilde hayat ağacına tırmanması için doğru dallara tutunması, ayağını sağlam köklere basması, günümüzde bir erkekten çok daha zor...

Hayat hep sınanacağı, üstesinden gelerek aşmak zorunda olduğu oyunlar sunuyor insana. Bir oyunu izler gibi izlemeli belki de hayatı; idrak perdesini yırtan dallar ve kökler arasında... Çünkü çocukluk uzak bir iklimdir, hatırlamaya çalıştıkça silinir. Yeniden ve yeniden, tıpkı bir "sarmaşık" gibi, her yaşta, tekrar tekrar biçimlenir...

Berrin Karakaş: 1975 yılında doğdu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesini bitirdi. İki sene süren Londra seferi sonrası başladığı gazetecilik mesleğini hâlâ sürdürüyor. *Sidre -Tül- Münte-ha* üçlemesinin ilk kitabı *Sidre* 2004'te, ikincisi *Tül* 2005'te yayımlandı. İki sene sonra ilk romanı *Hayalhane*, üç sene sonra ikincisi *Üç Noktalar Sarayı* yayımlandı.

Babam

Berrin Karakaş

Üç eş kardeş

Üç eş kardeş eşikten atladı

Topları avluya kaçtı

Babaları yakaladı

Bir Pazar sabahı

Kardeşlerin Adları;

Ayşegül

Ayşegül gelmez doğuya

savaşır durur sonuna

eklenen gülüyle hala

Selin

Selin'se bir kolanya

Uçar hiç kalmaz orda

Onda ora da yok ya...

Berrin

Arar durur inini

İyileri bol olmuş,

O eski geçmişini

Bu şiir bir Babalar Günü hediyesiydi babama. Babam, 35'ime beş kala, doğum günümde, şiirimin cevabını bir mektupla verdi.

Berrin'deki 'in'i sevmemiş, "Çık oradan" demişti. Çıktım. Yolun yarısındayım şimdi. Yaş 35. Babam 70'e beş var...

Şimdi ben, babamın hayallerini çoktan unuttuğu, hala hayallerime sahip çıkmaya çalıştığım yaştayım. Futbolcu olmak isterken kaçıp gitmenin yolunu polis olmakta bulmuş babamın, kurak sahalarda top koşturan gençliğiyim. Doğruyu söylediği için dokuz köyden kovulmuş babamın, doğruyu söyleyerek köylerden kovulmaya çalışanıyım. Sigara, cigara, içkiden ve dertten delinmiş midesi, çıkmayan sesi, incelmış bacağıyım... Ve babam hala kurtarmaya çalışıyor beni gençliğinden.

Babam olmasaydı kaçıp gidelim derdim şimdi. Çünkü hayatın o herkesin bildiği, bilmesi gerektiği gibi olanını hiç sevmiyorum. Babamı bu kadar çok sevmeseydim, muhtemelen hayatı da sevecektim, o sizinkilere benzemeyenin içinde, sizce kaybetmiş ama bence huzurlu, yaşayıp gidecektim...

Köklerinde, tepelerden ovaya inildiğinde kaybolmuş bir tarihin saklandığı babam, dağla ovanın, köyle şehrin, sanat musikisiyle türkünün, mantıkla şiirin, 'modern'le geleneğin, Hacivat'la Karagöz'ün arasında durur. Biri, özlemidir diğeri...

Babam bende hepsinden ziyade, mantığın ve şiirin sesidir. İkisini bir arada tutmayı başarmasıyla kahramanım, mantığın sesini bir tokat gibi yüzüme çarptığı zamanlarla düşmanım, cebime yazdığı şiir gibi mektupları koyduğunda canımdır.

Babam şiirin, öfkenin, özgürlük sevdasının insanın başına ne işler açtığını gördüğünden, kızlarını tüm bunlardan korumaya çalışandır. Masallardaki gibi üç kızı vardır. Ben o üç kızın ortancasıyım. İlk kızıdan sonra erkek beklentileriyim babamın. Küçücük de olsa hissettiğini sandığım bu hayal kırıklığını hiçbir zaman görmedim de, niyetlerin, hayallerin de insan doğmamış olsa bile üzerinde etkisi olduğundan, bir tarafıyla oğluyum babamın. Yılmaz Güney'e, Deniz Gezmiş'e özendiği deri ceketli, bıyıklı, "serseri" zamanlarıyım. Geri geri memur adımlarından kaçmaya çalışırken, arada sıkışanım. Babam artık, çekip çıkartmaya çalışmıyor da beni.

Son romanım Üç Noktalar Sarayı bugüne kadar yazdığım en zor kitaptı. İçinde babam vardı. Çok ağladım. Çok ağlattı babamı Üç Noktalar Sarayı. Dostoyevski gibi öldürecektim ben de babamı. Kafka gibi yüzleşecektim. Üzerime tebelleş olmuş o memur ruhu temizleyecektim. Kafka'nın babası kadar "kötü" olsaydı babam kuşkusuz daha rahat edecektim. Oysa babam, Oğuz Atay'ın baba-

sı gibi iyi de bir adamdı. Ben, tıpkı ortanca çocukluğum gibi iki arada bir dereydim.

“Oğullar babalarına savaşıla, kızlar aşkla bağlılar” klişesinden hareketle belki de, babamı bu kadar çok sevmeseydim, hayat denilen o görkemli şölenle Dostoyevski gibi savaşılmaya çabalamaz, Kafka gibi şölenden de geçer, böcek olurum. Babamın denge bıçağı sallandıkça tepemde, tutunanlardan oldum. Kesemedim ipimi. Yazının ellerine veremedim ipleri...

Hayatın çemberinde, sınırlara dayandıkça geri çağırdı babam kaybolmayayım diye. Çemberin çekirdeğine daldıkça, tuttu çıkardı yanmayayım diye. Hepsi, benim iyiliğim içindi...

Yazıya evladını seve seve kurban edecek baba var mıdır bilmiyorum. Anca peygamberler o kadar babalıklarından geçebiliyorlar gibi geliyor bana aşk uğruna, inanç uğruna... Her baba, İbrahim olamıyor.

Masamın üzerinde, babamı yazmaya yardımcı olur diye uzun zaman sonra kutusundan çıkardığım Harputlu bir ses Enver Demirbağ'ın albümü duruyor: “1961-1990 Kayıtları/ Kar mı Yağmış Şu Harput'un Başına”. “Toprak” olduklarından olsa gerek, Enver Demirbağ benziyor babama. Alınları aynı. Burunları, çeneleri, gözleri, renkleri... Bu fiziksel benzerliğin küçük farkları, babamın hikayesinin önemli yapı taşları. Enver Demirbağ'ın yüzündeki ışıltı, babamın yüzünde nerede duracağını bilemeyen bir karartı. Enver Demirbağ'ın yüzündeki musikiye adanmış bir ömrün huzurlu gülümseyişi, babamda ne kadar çabalasa da kurtulamadığı bir kaygı...

Enver Demirbağ'ın gözleri babam kadar küçülmemiş, saçları babam kadar dökülmemiş, omuzları babam kadar çökmemiş, kolları babam kadar incelmemiş... Babamın ne bir ud alacak parası, ne de bu sevdasını anlayacak bir babası olmuş. Cismi ismine fazlasıyla benzer Asım dedem, Harput'ta duvar ustasıymış. Annesi babası küçük yaşında ölünce, amcası büyütmüş dedemi. O zamanlar Harput hala kalabalıkmış, hala renkli, hala neşeli...

İkisi tek yumurta ikizi, beş çocuğu olmuş dedemin. Mustafa, Niyazi, Saliha ve Fikriye'nin üzerine babamın adının Aydın olmasının sebebi, Asım dedemin Karayolları'nda işe geçmesi, devletin kanatları altına yerleşmesi. Bu müjdeli haberle birlikte aydınlanınca fukara evi, 'Harput Tepesi'nde tek tük saçlar misali kalanlardan Asım dedem de inmiş ovaya.

Ovadaki ilk aydınlığı babamın, okuma yazma bilmeyen babasına okuma yazma öğretmek olmuş. Büyüdükçe içine düştüğü karanlık, bu kadarcık bir çabayla aydınlanmayınca da çareyi kaçmakta bulmuş. Ailesini geleneklerden, göreneklerden, hurafelerden, ayıplardan, yasaklardan, gelin kaynana kavgalarından kurtarmaya, devlete sığınmış o da. Yolspor'dan ayrılıp, polislik sınavına girmiş. Memurluk yol demekmiş. Hayata çektiği, direktten dönen ilk şut...

Bir elinde bavulu, bir elinde kızı Ayşegül'ün küçük eli, kırık dökük hayallerini saça saça ayrıldığı Elaziz, şiiridir babamın. Polislik mesleğine başladığı, doğum yerim Konya, yarım kalmış isyanıdır hayata. Küçük kardeşim Selin'in doğduğu İstanbul, üç kız çocuk sahibi olduktan sonra Goriot Baba'lıktan, Kral Lear'lığı terfisi-
dir.

Çok küçük olmama rağmen, çok az görmeme rağmen Konya'da babamı, belli belirsiz değil, çok net hatırlıyorum olanları. Hatıralar, kediler kadar oyuncular... O yıllarda, sokakta savaş var. Annemin söylediğine göre, ablamla ben nasıl kavga ediyorsak, sokağın kavgası da aynı, o da kardeş kavgası. Babam bu kavgada hangi tarafta bilmiyorum. Tek bildiğim, gurbetle iyi savaştığı. Annem savaşıyor. Sürekli, gurbetteki tek dostu pikaptan, bir zamanlar babamdan dinlediği şarkıları türkülerini dinleyip ağlıyor. Babam her seferinde uyarıyor; "Bunları dinleyip dinleyip ağlama!".

Babam bir gece pikabı kaldırıp yere fırlattığında başlayan sessizlikten, kurtulamıyoruz uzun süre. Sokağın gürültüsü artıkça sessizleşiyoruz. Babam bombalar çıkarıyor binalardan. Geceleri gelmiyor, gündüzleri uyuyor. Babam uyurken, telsizin başını annem bekliyor.

Bıyıkları ve deri ceketiyle gitgide Yılmaz Güney'i, Deniz Gezmiş'i andırıldığında babam, gençliğimde gururla, bıkmadan usanmadan dinlediğim hikayesinin neticesi, sürgüne gidiyor. Bıyıkları aşağıya aşağıya sarkanların başköşede ağırlandı, bıyıkları babamın bıyıklarına benzeyenlerin öldüresiye dövülmesine isyan eden babam, fırlatıp atıyor copu.

Sürgüne gitmeden önce güvercinlerle, tavşanlarla dolu terasa getirdiği iki küçük keklik, tombul birer tavuğa dönüştüklerinde dönüyor sürgünden. Bıyıklarını kesmiş, yüzü de sanki değişmiş... Savaş bitmiş. Siirt'e gideceğiz. Tavşanları satıyoruz, güvercinleri uçuruyoruz. Keklikleri yanımıza alıyoruz.

Savaş sarı bir suskunluk bırakmış arkasında, sahte bir huzur Siirt'te. O küçük evde, babam ilk defa bu kadar yanımızda, bizimle. Alt komşularımız Arap. Yan komşularımız Kürt. Ortada biz Türkler...

Renkleniyor dünya babama yeniden. Sandalyelerin bacaklarına annemin dikiş için kullandığı yağlı kağıtları gerip, arkasına da bir mum yakıp, Karagöz Hacivat oynatıyor çocuklarına. Yepyeni halılarımızdan tüy toplama yarışı yapıyoruz. Salondaki küçük tenke sobadan, mutluluğun gümbürtüsü vuruyor tavana. Hayatın bir perde oyunu olduğunu, o oyuncaksız zamanlarda, kendi elleyle yaptığı Karagöz ve Hacivat'la anlatıyor farkında olmadan. Zaman zaman unutuyorum onun da perdede olduğunu, hala kuklalar babamın elinde sanıyorum.

Küçük huzurlu evimizden ayrıлып hepsi birbirinin aynı binalardan birine yerleştiğimizde, oynamaz oluyor babam bizimle. Lojmanların sırtında sınıra uzanan dağlara bakıp türküler söylüyor. Tatil günleri dağların eteklerine pikniğe götürüyor bizi. Derelerden atlıyoruz, göçerlerin koyunlarını seviriz, keklilere kum banyosu yaptırıyoruz. Kır çiçekleri toplayıp eve dönüyoruz. Birbirine benzeyen binalara vardığımızda, kırmızı yaprakları dökülmüş, avucumda sapsarı kalmış gelinciklere benziyoruz.

Siirt, babamın son lirik şiiri. Çocukluğu burada bitti. Babamı, İstanbul büyüttü, düşe kalka, dizlerinde binlerce yara. Kanserli annesinin ölüm haberini İstanbul'da aldı. Babası İstanbul'daki ilk evimizde, yerin dibinde, oğlunun dizlerinde öldü. Dedemin ölüsü üzerine koyulan o bıçak, babamın Elaziz'le olan son bağını da kesti. Artık hepimiz İstanbul'unduk. En çok da babam. Dışarıda hala savaş varmış gibi gece gündüz çalışıyordu. İstanbul babamı yuttu yutacaktı. Sonra kurnazlığı keşfetti de, kurtuldu.

Günlerden bir gün, Konya'dan beri bizimle keklıklarımızdan biri, dolabın arkasına kaçtı. Annemin sürekli şikayet ettiği sonu gelmez ıvır zıvırın arasında sakatlandı. Babam nöbetten gelmiş uyuyordu. Üç gün bekledik, iyileşmedi keklık. Bir Pazar günü, keklıkları kafeslerine koyup Eminönü'ne gittik. "Neden topallıyor hayvan" diye sorarlarsa, "Deniz tuttu" dersiniz deyip güldü Karagöz babam. Keklikleri sattıktan sonra aynı Karagöz taraflarıyla, elinde boş kafes, "soğuktan" ağlıyordu vapurda.

Zamanla hırsızların, yolsuzların, arsızların, masumların arasında sırrı öğrendi. Suçlayanlar ve suçlananlar, katiller ve ölümler

arasındaki kadar kesindi her şey şu hayatta. Doğruyu söyleyince kovulduğu dokuz köyden bildiği kadar yalan... Adaletin olmadığına, dünyanın iyilerden çok kötülerle dolu olduğuna, ne gelirse iyinin başına geldiğine kanaat getirdiğinde, alıştı İstanbul'a. Bir araba aldı. Korsan taksiciliğe başladı. Çocukları okusun diye gece gündüz çalıştı. Kalan zamanda hayatın tadını çıkarmaya çalıştı. Sınıftaki bütün çocuklar gibi tatile götürdü bizi de. Kilyos sahillerindeki çadır tatillerimiz bittiğinde, tembihlemeyi hiç ihmal etmedi: "Aman anlatmayın herkese bu tatili, giden var gidemeyen var..."

Polislikten komiserliğe, komiserlikten baş komiserliğe yükseldiğinde babam, yine birbirinin aynı binalar arasındaydık. Gençlikte kaybolmuştum, babamı bu dönem çok da hatırlamıyorum. Yeşil parkalarının cepleri bildiri dolu lisenin bahçesini arşınlayanların yanlarına gitmek istediğimi, babam aklıma gelince kıskançlıkla uzaktan izlemekle yetindiğimi hatırlıyorum. Üniversitede otobüs arkadaşım Dev Genç Fehriye polis lojmanlarında indiğimi görmesin diye, bir durak erken indiğimi...

Babamın erken emekliliğine kadar lojmanlarda kaldık. Sonra deprem bölgesinde bir ev düştü payımıza emeklilik parasıyla. Kısa zaman sonra babam üzülmesin diye evlendi ablam. Ablam üzülmesin diye işsiz, saçları belinde damadına da baba oldu babam. Ortanca kızını, yaşlandıkça düzeleceği yerde kötüye giden ülkesinden baktığında aydınlığın simgesi Avrupalara gönderdi bir başına. Buradan oraya yazdığı mektuplarla, uzaklarda iyice şiirledi beni.

Geri döndüğümde, giderken sakladıklarımı bulamıyordum bıraktığım yerlerde. Unutmuştum yerlerini. Gitme vakti gelmişti... İngiltere'den sağ salim dönerek ispatlamıştım büyüdüğümü. Annemin karşı çıkmalarına rağmen destek oldu babam. Bir ev tuttuk. Ağrıyan belini tuta tuta duvarları kendi elleriyle boyadı. Bu kızını şimdilik büyük kızı gibi bir kocaya emanet edemeyeceğini anladı. Onu, kendi kendisine emanet etti. Eskiciden bulup aldığı ortopedik sandalyeyi yazı masasına bir güzel yerleştirdi. Üç sene sonra büyük kızı bir torun, ortanca kızı bir kitap verdiler babalarına. Bir de hastalıklar rahat verseydi...

Babam çok konuşmuyor artık. Konuşamıyor. Sigara'yı seneler önce bıraksa da gırtlığına her an takabilirler düğmeyi. Annesinin başındaki kanser yarası boğazını, midesini, bağırsaklarını sarabilir... Dinlediği bizden çok kendisi artık. Bedeni kadar çürük eski bir kara kartalla, depremlili topraklara kondurduğu temelleri çürük bir

evle, aşkı bulamasa da sevgiyi ve fedakarlığı bulduğu karısıyla baş başa şimdi. Her şeye rağmen bir selvinin gölgesinden göğe bakmanın tadını çıkarıyor ama. Özel günlerde şiirler yazıyor. Şiirlerini gururla bana okutuyor. Kitaplarını beni rahatsız etmemek için kendisi imzamı taklit ederek dostlarına gönderiyor. Ve bana dair kaygısı hala duruyor küçülmüş gözlerinde. Büyüdükçe cesaret, çocuklukta duvardan atlayıp dişini kırmaya benzemiyor. Süt dişi gibi yerine gelmiyor gidenler. Ne zaman sınırı geçse başına iş açılmış babam, bütün tecrübeleriyle bunu hala tekrarlıyor. Susarak, uzaklara bakarak, kızlarına güvendiğini, en büyük olanın hayatın kendisi olduğunu her fırsatta hatırlatarak.

Nurdan Gürbilek son kitabı "Benden Önce Bir Başkası"nda iyi bir yazarın kendisinden önceki yazarlarla, babasıyla kavga eder gibi kavga etmesi gerektiğini yazıyordu. İyi bir yazar, "Güneşin altında değişen bir şey yok" mantığıyla aynı şeyleri kendisinden önce böylesine usta anlatmışlarla babalar gibi kavga etmeliydi. Benim de artık savaşım babamdan çok, edebiyatın babalarıyla. Roman sanatıyla tanıştıkça, savaşmaktan ziyade, anlamaya başladım babamı. Dengenin şiiri olmasa da, romanı olabiliyor.

Saba Kırer: 2004'ten beri Hürriyet Gösteri, Cumhuriyet Kitap, Kitap-lık, Geceyazısı, Düzyazı Defteri, Yom Sanat, Radikal Kitap ve İmge Öyküler'de eleştiri ve öyküler yazmaktadır. Rıza Beraheni ve Haşim Hüsrevşahi'yle beraber Sadık Hidayet'te kadın ve ölüm üzerine olan *Yazarın Gölgesi* adlı dosyayı hazırladı. Nisan 2008'de *Jako* adlı bir romanı, Haziran 2010'da *Ayna Kırılmış Baksana* adlı bir eleştiri kitabı, Mart 2011'de *Nurdan Gürbilek-Devasa Vitrin* adlı armağan kitabı yayınlanmıştır.

Babalar Kızlarına Ne Yakın Ne Uzak

Saba Kırer

1

Akşam, ışıkları birer birer yanıyor evlerin. Karşı evin, mutfak camlarını kaplayan buhar, kadının, adamın, çocuğun görüntülerini örtüyor. Yine de bekliyorum pencerede, salonumuzun penceresinde, yüzümü avucumun içine alıp. İlk köşeye, köşeden sokağa, yola, köşeyle yolun birleştiği alana, alanda kurulmuş oyun parkına, bir kesilip bir yayılan karaltı, karaltı çöküyor. Uzunca bir adam, ince, ince ama ya heybeti! Karaltısı sokak lambasının altında, sokağa, kaldırıma uzanıyor. Yol boyunca, o ince adam.

2

Ayağını sürüyor, biri önde, diğeri daha sonra öndekine uymaya çalışıyor, biri birini tutmuyor, biri birine uymuyor. Önce birini sürüklüyor, diğeri öndekinin üzerine devrilecekmiş gibi. Elinde kocaman bir poşet, ağır. Sıkıca kavranmış. Poşetten alınan bir destek ya da poşete yüklenen yük. Bir poşet, bir çocuğun yüzünü güldürecekmiş! Anneciğim! Komşular *huu!*

3

Banyoda, onun tıraş bıçağı, jileti, köpüğü, fırçası, makinesi, günlerdir dokunulmamış. Kravatı, pantolonu, yaka mendili hazırda. Ütü masasındaysa, ütünün buharı, buharın altında beyaz bir

gömlek. O ütü yapıyor, dikkatli, onun ütüsünü. Yalnızca, pantolonun kat yeri, kat yeri, çizgisi üzerinde gözü. Gözleri hizayı bozmadan gidip gelmekte. Anneciğim, *huu!*

4

Masada meyveler; portakal ve elma. İri iri, elmanın buğusu, parıltısı. Üzerine bırakılan yalnızca bir bıçak. Elma değil de nar olsaymış, bıçak değer değmez, kabuğundan da ayrılmış, dağılıverecek. Kabından, saçılan taneler masaya, halıya. Evin havasını birdenbire dağıtan. Mango. Göz göz odaları geçip banyonun ışığını açıyorum. Elimi suyun altına tutuyorum, ovuyorum sabunla, köpürüyor. Avucumu, parmaklarımı, tırnaklarımı köpürte köpürte. Kardeşim de.

5

Masa hazır. Ekmekse dilimleniyor, susup beklemeliyiz. Çorba sıcaksa susmalıyız. Yemek bitmişse, meyve saati başlayacak. Meyveler sert ve sulu. Susmalıyız. Portakalın kabuğu soyulmuşsa, susmalıyız. İçine kurt düşen elmayı kabuğundan anlayamazsın! Pazarda, tablada alı al durduğuna bakma, eşarbını bağla, fileni yanına al, komşu *hu!* Susmalıyız. Konuşmak, iştaha esir olmakmış, iştaha yenik düşmek.

Raftan bir kitap seçip, kitapların mürekkebinde. Sus! Kitaplar üzerine nerdeyse hiç konuşulmuyor, son günlerde. Hatta hiçbir şey için konuşmuyoruz. Okuldan bir şey istenilmişse, son ana kadar saklıyorum. Küçük kardeşim de. Azar işitiyoruz birer, birer. Daha önce söylememişiz! Avucumu yumuyorum, sıkı sıkı, eteğime yapışıp. Unuttum diyorum, başımı eğip. Unuttum diyor, başını eğen kardeşim de. Beni dövmez, biliyorum. Kardeşimi de. Ama azarladığında, bir azarlamanın şiddeti peki ya, odamdan çıkmıyorum! Kardeşim de. Ömer Seyfettin'e yeniden başlıyorum. Kaçınıcı defa başlayışım, hatırlamıyorum?

Sonra beyaz kuşun uzanan ince boynunu yavaşça elimle tutuyorum. Bütün gücümle sıkmağa başlıyorum.

6

Birinci, daha sonrasında ikinci ve üçüncü akşam, hayır konuşmadık. Dördüncü gün de konuşmadık. Konuşmuyorlar. Onlar, ka-

dında, adam da konuşmuyor. Yalnızca komşular! Onlar konuşkan, sıcacık, sevgi dolu. Annemizi üzmemeliymişiz, kafamı kaldırıyorum, onların, komşuların gözlerine bakıyorum, olur diyecek oluyorum, demeden kafamı eğiyorum! Erkenden ödevlerimi bitiriyorum, kardeşim de... Arkadaşlarımız, sınıftan, okuldan, mahalleden çocuklar hâlâ sokakta. Oyunu kuran da, bozan da hep beraber oyunun içinde. Çöpleri bir kılıçmış gibi birbirlerine karşı ustaca kullanıyorlar. Sopalarla, bir bir atlamaca oynuyorlar. En yükseğe kim atlayacakmış? Ayaklarını salıp, sallıyorlar, tekme, dize veya karın boşluğuna gelmeliymiş. İçlerinden birisi, diğerinin morartıncaya kadar boğazına basıyor. Boğuldu diyorum tam. Şaşıyorum. Şaştığım. Çocukların duracağı yeri bilmesi. Boğulma eşiğindeyken, boğaza yapışmış her iki eli sakince gevşetmesi. Anın doygunluğu. Türkçesi mi, bu bir zamanlama? Arapçası, halkın dilinde begnek!

7

Akşam, karanlık henüz çökmüş, onu kapıda durup, içeriye bakarken görüyorum. İçeri girmiyor, ayakta duruyor, sırtını dönüp gidecekken, geri dönüyor, yeniden içeriye bakıyor. Bana bir şey demiyor. Kardeşime de. Annemse mutfaktan çıkmıyor. Evde ağırlaşan bir limon çiçeği kolonyası, burnumu, genzimi yakıyor, yutkunuyorum.

Kapıda, kararsız duran bir adamın, o son görüntüsü, bu.

Ne zaman evden çıkacak olsam, kapının eşiğini adımlasam, genzimi yakan, ağırlaşmış o limon kolonyası.

8

O, her zamankinden daha erken eve alıyor bizi. Henüz bisikletin jantında, tekerinin tellerinde güneş. Kardeşimin de. Arkadaşlarım itişip kakışırken, eve girmek canımı sıkıyor. Canım sıkılıyor diyemiyorum, ona. Onun yüzü asık. Gülmüyor, anneciğim. Gülse huu!

9

Düşünüyordum, dışarıda daha çok kalır, daha çok oynarız. Hemen ödeve oturmak zorunda kalmayız. Olmuyor! Daha erken sokaktan alınıyor, banyoya sokuluyoruz. Ödeve erken oturuyor, daha erken yatıyoruz. Erken uyanıyor, erken kalıvaltı yapıyoruz.

Her şey bir düzen içerisinde, saatin tıkırtısı gibi işlemekte. O, kadın üzerimize daha titrer oldu. Sevgisi üzerimizde mi, değil mi, anlaşılıyor? Dikkatiyse daha yoğun, bende ve kardeşimde, yalnızca ikimizde. Anneciğim, *huu!*

10

Büyümüş müydüm?

Her akşamüzeri sokağa, yol boyuna çöken, o ağır gölge. Onun koruyuculuğunda, bir ev, evlerin kapıları. Yirmi yedi numaralı kapı. Geniş bir bahçe içerisinde dört katlı, katlarda ikişer daire. Yirmi yedi numaranın kapısında, hep aynı gölge, o adamın yüzü, o kararsız duruşu. Çekip gitme halindeyken bile gidememiş, ayağını yere sürtmüş, bir adam. O.

11

O, gittiğinde, gitmiş mi oluyor? Sahiden, ta uzaklara, uzaklarda? Gittiği kadın, mutluymuş, hemen onunla evlenivermiş! Öyle mi? Sormadım, kardeşim de sormadı. Başka bir kardeşimiz mi varmış? Kız kardeşimle yaşıt, bir erkek hı, okula giden! Öğrenmedim. Kardeşim de.

Gönül Kıvılcım: Kırıkkale doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi'nde ekonomi eğitiminden sonra yüksek öğrenimine Norveç'in Bergen Üniversitesinde devam etti ve Kitle İletişim dalında master derecesiyle mezun oldu. Kıvılcım gazetecilik hayatına Berlin'de, Aktüel dergisinin Almanya muhabiri olarak başladı. 1998'den sonra edebiyat alanında çalışmalara ağırlık veren Gönül Kıvılcım'ın basılı 5 kitabı bulunmaktadır: *Kasaba ve Yalanlar*, *Jilet Sinan*, *Parçalı Aşklar*, ve *Yaşayan Tanıklarla Karaköy*. İstanbul'da yaşamaktadır ve bir çocuk annesidir.

Hayatımın Hikâyesi ve Babam

Gönül Kıvılcım

“Kendi hikayem benim doğumumdan bile önce anne ve babamın zihinlerinde ve bedenlerinde başlamıştı.”* Her zaman yeniden okunabilecek bir kitaptan alıntıladığım bu cümle yaşam ağacımızdaki oklarının yönünün karmaşıklığına işaret eder. Anne ve babalarımız evlatlarını tekrar tekrar doğururlar. Belki biz de onları.

Hayatımızın hikayesini kim yazar? Kaderci bir bakış açısıyla söylersek Tanrı mı kaleme almıştır bilmediğimiz bir dilde ve zamanda yazılmış bu metni? Ya da vurguyu daha varoluşçu bir söyleme kaydırırsak, benim seçimlerim benim iradem midir hikayeyi yazdıran? Peki üçüncü kişiler... Hayatımızın hikayesinin oluşmasında nereye kadar ve ne denli etkili olurlar?

Babam, hayatımın hatırlayamadığım bir zaman dilimine, çocukluğa ait olayları geçmişin kokusunu üstünde taşıyan sözcüklerle ve ona has Doğulu bir hüznle yıllar boyunca tekrarlarlarken, daha sonra benim hatırlayabildiğim deneyimlerimi de katarak anlatacağım hayatımın hikayesini başlatmış oluyordu.

“Çocukluğumu sonsuza dek canlı tutmak istercesine bıkip usanmadan yinelenen, o değişmeyen hikayelerden birini anımsıyorum. Babam: Ateşler içindeydin. Divanda annenin dizinde yatıyordun. Yerde yeşil Isparta halısı, köşede Şakir Zümre halk tipi sobamız.... sayıklıyordun... Kuşlar, tavşanlar, çiçekler...”**

* Randall, William R., *Bizi 'Biz' Yapan Hikayeler*, 1999, Ayrıntı Yayınları.

** Kıvılcım, Gönül, *Kasaba ve Yalanlar*, 2001 Can Yayınları.

Hayatımın hikayesinin anlatması zor, kırık dökük, karanlık yanları. Hikayemin ortasından geçen kasaba, yokuşlar, kırmızı buğday tarlaları.

Buğday tarlalarının hemen yanbaşında bir kasaba, Kırıkkale. Ergenliğini, öğretmenlerin bile gelmeyi reddettiği, lisede derslerin boş geçtiği faşist kaynayan bu kasabanın yokuşlarının tırmanarak geçiren ve sürekli hayat başka bir yerde olmalı diyerek kıvranan kıvrıcık saçlı bir kız. Taşınmaya yazgılı. Anadolu'dan İstanbul'a oradan yurt dışına ve tekrar dilin memleketine, anayurda.

Benim hikayem, benim kasabam, benim kabuslarım. Babamın hikayesi, babamın kasabaları, babamın kabusları. Ardahan, Suşehri, Hasankale... Burslu okuyarak Anadolu'nun ortasına ışınlanmış, bozkırın türkülerine ve İstanbul'un şairlerine aynı anda kulak veren babam.

Bir evlat babasını ne zaman doğurur, mesela ufaktan hikayesini anlatmaya koyulduğunda mı? Babaların hikayesi düşünülebilir, söylenebilir, dile gelebilir mi? Diyelim ki çocuklukta babamın kulağıma söylediği şu ninniye hatırladım. *Evimiz uykuya dalınca, uyanır gecenin sesleri. Gecemiz sahipsiz kalınca, bu sesler büyüler bizleri. Salonunda bir saat, zamanı sayarak, arasız çalışır, tik tak tik tak....* Bu hatırlama babamı ne kadar yakına getirir, yoksa babalar hep uzakta mıdır, uzakta ve belirsiz.

Babamın geçmişini, onun köklerini, tanımadığım ve zorlu bir coğrafyayı, Doğu'yu anlayabilir miyim? Doğu tahayyüllerin ötesinde var mıdır? Çocukluktan anlattığı hikayelerle benim hikayemi doğuran babamı ben de onun hikayesini derinlerden kazıyıp bularak var edebilir miyim? Belki de tüm bu kaygılarla babamı doğduğu topraklara sürüklemek, bu heyecan verici seyahatte onun yanında bulunmak istedim yıllarca. Ve babam yıllarca bu talebi hiç orali olmadan, en ufak bir istek belirtisi göstermeden reddetti. Sonunda ben reddedile reddedile ıskaladığım bir şey olduğunu fark ettim ve hem bu reddiye hem de babamın sancılı geçmişini anlamak için masa başına oturduğumda aşağıdaki satırlar döküldü kalemimden.

Aslında daha önceleri görebileceğim bir hakikat orada netleşmişti. Doğu'yu anlamak için fazla uzağa gitmeme gerek yoktu. Doğu babamdı. Doğu gururdu, Doğu eziklikti, Doğu anlaşılmanışlıktı. Doğu son sarılıştı. Sondan bir öncesiydi. Ve Doğu'nun bir acısı vardı, hesaplaşmaktan kaçtığımız bir acısı. Doğunun kaderi buydu

çünkü, dünyayı anlamaktı. Onların bütün ömrü anlamakla geçmişti. Çok uzak bir kuşaktan değil, babamın yaşitlarından söz ediyordum.

O gün, Doğu acısını kalbimde hissettiğimde İstanbul'da mevsim yazdı. Babamla Galata Köprüsü'nde gölgelik bir yerde yalnızdık. Şehirde sıcaklığın haddi hesabı yoktu, termometreler çıldırıyordu. Sabahleyin uyanmış güneşle yıkamıştık yüzümüzü. Titreşen beyazlık. Körlük gibi bir histi İstanbul'un beyazlığı. Ama babamın hafif çekik gözleri sıcakla rağmen faltaşı gibi açılmıştı.

İstanbul'u ezberliyordu, kırklı yaşlarında onu kabul eden İstanbul'u. Köprünün dinamizmine bayılıyordu, Eminönü tarafında sandallarda balık-ekmek satanlara, çay içmeye köprüye gelip oturanlara, karşıdaki tarihi yarımada... Doyamıyordu. Yukarıda yüzlerce kişi aynı anda balık tutuyordu. Çoğu da genç insanlardı, genç ve işsiz. "Burası Türkiye'deki işsizliğin bir göstergesi gibidir," dedi babam. Öğle tatiliydi, o birazdan işine dönecekti. Bense ya gidip arkadaşım ile buluşacaktım, ya da evde odama kapanıp uyuyacaktım. Sıcakta sürekli uyumak istiyordum çünkü, içim adeta bomboştu o günlerde.

Derken yeni bir konu açmak istiyormuş gibi, "Emekli olunca anneni nereye götüreceğim biliyor musun?" dedi. "Nereye baba?" dedim. Bizi hep güldüren İngilizcesiyle, aynen bu şekilde söyleyerek *New York*'a dedi ve çekik gözleriyle karşı kıylara baktı. Hayretler içinde kalmıştım, bir kere babam uzak yolculuklardan nefret ederdi. Uçaktan korkardı ve, "Allah insanın uçmasını istese, onu kanatlarıyla yaratır," derdi. Ayrıca babamın hayallerinin ta *New York*'a uzandığından habersizdim. Ben bildim bileli o küçük şeyler istemişti. İşte küçük bir araba, bir ev, para kazanayım, anama babama göndereyim... Hayatı boyunca tatile çıkmadığı gibi tatilin ne olduğunu da doğru dürüst bilmezdi. Bu değişimi, babamın deniz aşırı seyahatlere niyetlenmesini neye borçluyduk. Gidip yatmaktan vazgeçmiştim, onunla konuşmayı bitirince, Beyazıt'ta sahaflara uğrayacaktım.

Babam normal günlere nazaran daha konuşkandı o gün. Haklardan, zenginden yoksuldan, Türk şairlerinden, her şeyden bahsediyor benim yıllardır beklediğim konuya değinmiyordu. Omuzlarından tutup sarımalı, gerçeği söylemesini haykırmalıydım. Köprüden denize sarkıtılmış oltalar vardı. Oltaların ucunda suskun adamlar. Doğu'nun gerçeği kalın bir sis tabakasının altındaydı ve

bu gerçek benim o güne kadar kitaplarda hatmettiğimden farklıydı. Doğu ketumdu.

Bir ara, memleketteki dejenere yönetimden konuşuyorduk, "Avrupa'da, hem hak hem vazife vardır. Bizde ise sadece vazife," dedi babam. Sonra çekik gözlerini bir kere yumdu açtı ve Ziya Gökalp'ten konuyla alakalı bir şiiri hatırladı. *Ahlak yolu pek dardır, Tetik bas önü yarıdır. Sakın hakkım var deme, Hak yok vazife vardır.*

Eminönü'nde trafik sıkışmıştı, köprüde de kuyruk olmalıydı. Oraları artık hiç merak etmediğini biliyordum, gene de babama,

"Erzurum'da akrabalar kaldı mı?" dedim. Gereği var mı şimdi dercesine baktı suratıma. Evlenmemiş bir büyük teyzeden bahsetti sonra, yetmişinde varmış, başka kimse kalmamış. Erzurum'la yetinmedim, Kars'ı da deştim. Baba tarafından Karslıydı ve doğduğu topraklara onca yıl hiç dönmediği gibi, ilerde de dönmeye niyeti yoktu. Ben ise Doğu'yu görmemiş olmayı garip buluyor, biraz cılız bir sesle de olsa kışın dondurucu soğuklarda değil elbette ama baharda havalar açtığında uzaktaki toprakları birlikte gezme isteğimi babama açıyordum. Kesinlikle oralı olmuyordu. "Dedenin evi duruyor, bir gün gidersen gezersin," dedi. Birkaç kez daha ağzını aradığımdaysa, "İstanbul dururken Kars'ta ne yapacağım ki" demekle yetindi. Oraların soğuğu muydu, tatsız anıları mı, fukaralığı mı... Okumayan, biri Hollanda'ya öbürü Fransa'ya savrulan amcalarım mıydı sebep? Babama da sıcağın uyku çökmüştü.

"Yok, amcanlarla alakası yok," dedi. Neydi peki gitmeyişi'nin nedeni? Daha önce hiç yapmadığı bir şey yapıp sigara paketini bana tutarken, telaşlandığını saklayamıyordu. Sonra anlayacaktım bu telaşın sebebini. "İçiyor musun? " diye sordu yerli kuru tütünün pek de şık ambalajlanmadığı paketi burnuma dayarken. "İçiyorsan sıkılma al." İçiyordum ama dumanı babamın önünde boşluğa üflecek kadar yiğit değildim.

Ruhumun serseri olduğunun farkına varmıştı babam, mümkün olduğunca bu gerçeği reddediyordu. Ama gene de kıyısından da olsa benim gerçeğime yanaşmaya gayret gösteriyor, dayatıklarını kavramaya, anlamaya çalışıyordu. Onların vazifesi hep bu olmuştu, kader diye sunulanları, modernlik diye sunulanları, özgürlük diye tarif ettiklerimizi anlamak. Ya ben? Dağarcığındaki şiirleri dizginlenemez bir coşkuyla okuyan babamı tanıyor muydum? Onun sancılarını, sakladıklarını, anlatamadıklarını? O zamanlar bu konudaki düşüncelerim henüz çok hamdı. Onun karanlığının bi-

zimkinden kat be kat büyük olduğunu seziyor ve babama yaklaşılabilmek için doğduğu şehre yapacağım yolculuğu hayal ediyordum. Babamın kurtulmaya ihtiyacı olduğunu düşünmüştüm oldum olalı. O soğuk şehirlere gidip onu saplandığı karanlıktan kurtaracaktım. Ancak ilerki yıllarda planlar hiç gerçekleşmeyecek, sene seneye atılacaktı. Zaten Almanya'ya gidişim de bir on bir sene attıracaktı bu seyahati... Sorularımı dinleyen babam yüzünü Ayasofya'ya döndü. Beni bırak kendini kurtar der gibiydi.

Güneş insafsızdı ve dilinden anlamadığım, muhtevasını bilmediğim bir cisim gibi duruyordu babam karşımda. O sırada birden bu cisim hareketlendi. "Doğu'da hava nemsiz olduğu için yıldızlar elle tutacakmış gibi yakındır. Ben de pırl pırl yıldızları seyreder ve hayatımda hep bir şeylerin eksik olacağını bilirdim" dedi. İşin rengi değişiyordu. Babam annemin söylediği gibi biraz pısırk bir adamdı. Ama o gün bu pısırk ve suskun cisim yıllardır aradığı kelimeleri bulmuşa benziyordu. "Deniz eksiktir bir kere bizim oralarda. Doğa her zaman hissettirir kendini, doğaya uyumak zorundadır insan, kışın hayat şartları yamandır, canından bezdirir insanı... Kışlar zor geçer. Çocukların oyuncağı eksiktir sonra. Hiç unutmuyorum, annemin dikiş diktiği bir Singer makinası vardı, onun böyle nikelajlı bir tekerleği, bozulsa da annem bana verse diye hayal ederdim. Çocukken benim oyuncağım iki boş makaraydı. Annem temizlik yaparken pencerenin çıkmasına oturturdu. Orada elimde iki boş makarayla saatlerce oynardım. Karları seyrederdim, baharda karların eriyişini, suların karların altını oyuşunu; onları ırmak gibi, çağlayan gibi düşünürdüm... Aklına ne gelirse eksikti o tarafta, okulda kitap, köylerde öğretmen. Fakirlikten iki tahtanın ucunu suda hafif ıslatır, tahtaları biraz eğer, kenarlarına, ayağını geçireceğin yere de lastik takar kayak yaparlardı, onlarla kayardık."

Şimdi düşünün, yan yana oturmuş aynı gümüşü balıkları, olta-larda kıvrım kıvrım kıvranan istavritleri, aynı acı çeken kirli denizi seyrediyorduk. Ama bedenlerimizin hatırladığı, parmak uçlarımızın, gözlerimizin hatırladığı apayrıydı. Bedenlerimizin bilgisi. Acı-masızca yukarı çekilen balıklar. Babam bir şiir aradı hafızasında benimle konuşurken, belki birkaç dize. Bu önemli bir şeyler anlatacağının işaretiydi. "İranlı şair Hafız-ı Şirazi şöyle demiştir: Hiçbir yiğidin kaza ve kader okuna karşı kalkını yoktur." Etkileyici cümleyi değerlendirirken kazaya kurban gitmiş istavritler melül melül babama bakıyorlardı. "Ama bu oklardan bizim oralarda öyle çok-

tur ki, kalkanın olsa ne olacak.” Böyle söyledi ve içindeki dertleri derin bir nefesle dışarı verdi.

Artık burada değildi, Doğu’nun karına yatmıştı, temiz bir yatak çarşafı gibi bembeyaz o kara. Çocukluğunun, gençliğinin, üniversite için İstanbul’a gidene kadar bütün kışlarının üstünü örten soğuk kara. Kar, ak sakallı bir dede gibi gelirdi oralara ve gitmezdi. Yağdı mı her şey biterdi, görüş mesafesi, ulaşım, açığı koyusu tüm renkler, her şey ve alabildiğine kar kalırdı yalnızca. Oraların insanları da mevsimleri gibi sertti babama kalırsa. “Ben Doğu’yu iyi bilirim. Gitmeme gerek yok bu yüzden. Gördüklerim yaşadıklarım resim resim aklımda. Ama bilmeyenin gitmesi lazım. Dinlemek başka, tecrübe etmek başka,” dedi.

Sonra birden, “Kalbim üşüyor hala o resmi hatırlayınca,” dedi.

“Bazıları Doğu’ya gitmeden de üşüyorlar baba. Kışlarını içlerinde taşıyanlar,” dedim ona.

Kendi sözlerimin şiirselliğine ben şaşırmıştım, babam daha da çok şaşırdı. Şaşkınlığı geçer geçmez anlatmaya devam etti: “İlkokul beşinci sınıftaydım, babam Ziraat Bankası’nda çalışırdı. Sabah işe giderken, beni yanına sesledi bir gün ve uğra para vereceğim sana dedi. Dört beş günlüğüne uzağa, Çıldır’a falan gidecekti. Ben de gittim, beş lira verdi, aldım parayı. Kıştı, yolda giderken arkadaşlarını gördüm, kızak kayıyorlardı. Çocuktum katıldım onlara, epeyce kaydım birlikte, o sırada parayı düşürmüştüm. İki metre kar vardı yerde, panikledim, ara ara mümkünü yok bulamadım. Korkudan mahvolmuştum. Ne yapacaktım? Parasız eve dönemezdim. O zaman evsahibimiz manifaturacı idi, aklıma ona gitmek geldi. Babam görev için uzaklaşacak, beş gün yok, beş lira lazım bize dedim. Aldım parayı anneme verdim, sonra da unuttum. Aradan bir ay geçti, babam parayı vermeyince adam, ‘Müdür Bey, sizin bir borcunuz vardı, herhalde unuttunuz,’ demiş. ‘Ne borcu?’ ‘İşte, Atilla geldi, borç para aldı benden, sen söylemişsin ben de verdim.’

“Babam geldi, böyle akşam üzeriydi, ben de evdeydim. ‘Sen Maruf Bey’den beş lira almışsın,’ dedi. Şaşırdım, cevap veremedim, kaldım. Güçlü, kuvvetli bir adamdı. Bana bir tane patlattı, havada yarım metre uçtum yere düştüm. Aşağı yukarı yarım saat dövmüş, bayılmışım, ayılmışım, annem elinden zor almış. Harap olmuşum. Ertesi gün ben kalktım, çıktım evden. Niyetliydim, gidecem kendimi öldüreceğim. Kura nehri kışın buz tutardı. Sadece ortasında bir delik açarlardı ki yakındaki evler gitsin su alsın diye. Su olmazdı

kışın. Gittim başına, ama nasıl bir delik. Bir buçuk metre genişliğinde, alt tarafında kapkara bir su var. Korkunç. Başında yarım saat oturdum, atsam bir daha imkan yok bulamazlar. Atsam kaybolacağım, atsam öleceğim. Oturdum, oturdum, sonra cesaret edemedim, kalktım, eve döndüm.”

Kendimi izliyordum onunla konuşurken. Benim de bir acım vardı babam gibi. Hep pas geçtiğim bir acı. Kendi hikayemi ve babamın hikayesini düşündüm orada. Git gide uzaklaşıyordum babamdan, söyledikleri mırıltıya dönüşmüştü.

Yakınımız ne kadar uzaktaydı!

Ayşe Kilimci: Çok hikaye yazdım, ama, kendi hikayemde hep zorlandım, yazarken de yaşarken de, bozguna düştüm. Ben İzmir’de doğdum. Bugün 10 Şubat, elli dört yaşına girdim, bu brütü, neti duruma göre değişiyor. Aslında herkes her gün farklı bir yaşta ve yılda. Üç çocuğum var, ikisi kız biri oğlan, bi de ben ediyor dört çocuk. İkisi evden ayrıldı, sonuncum da yetişti, benim dışımda hepsi büyüdüler çok şükür. İzmir’in en güzel yıllarını, en güzel insanlarla yaşadım. Bana göre en güzel okullarında okudum. Sonra Ankara, öbür şehirlerim. Hevesim söze, müziğe, sahne sanatlarındaydı, kısmet, ekmeğimi başka bir alanda kazandım. İlk hikayem on yedi yaşında Varlık’ta yayınlandı. İlk kitap 76 yılında Bilgi’nin Umut dizisinde yayınlandı. Ödüller de verdiler. Türk dilini, yazıyı ve çocukları bir de hayatı seviyorum. Hikaye söyleyip yazmasını her şeyden çok. Diyecem bu kadar.

Türkiye Seninle Gurur Duyuyor

Ayşe Kilimci

Ülkemizde ne zaman bu sloganla biri omuzlara alınsa, çivili yataklara gelesi o birinin hırslı kişi olmadığını düşünürüm. Dikkatli ederseniz, sahiden öyle olduğunu görürsünüz.

Allah herkesi Türkiye’nin gurur duyduğu kişi olmaktan korusun.

Bu girizgah, kendiyle çalım eden ve bütün memleketin kendiyle gurur duyduğunu sanan babalara söylenmiştir, yanı sıra bizi ilimkine de...

Kadın erkeğin dokanak taşı derler ya hani, bunu aileye, ev içine göre yeniden söylersek, kız çocuğu babanın dokanak taşı diyebiliriz...

Yahut şöyle, bana babanın nasıl biri olduğunu söyle, senin alınıp yazını söyleyeyim, yahut avucundaki çizgileri okuyayım.

Diyelim baba şöyledir böyledir, peki, ömür ipeğini çözerken yahut onu iğneye geçirip hayatını nakşederken, kasnağı tutan elin, kız çocuğunun kendi mutsuzluğunda kendinin hiç mi payı yoktur? Suç yalnız babada mıdır, ailedeki öteki kişiler süttan çıkma ak kaşık mıdır?

Değildir elbet, ancak ev o ev, baba o baba, maya o maya, kasnak elinize tutuşturulmuş kasnak, iğne de, o babayı yeğlemiş ve onda direten annenin verdiği iğneyse, size çarpı işaretleriyle dolu bir hesabışı işlemekten başka şans bırakılmamıştır. Baba, kızın en büyük şansı olabildiği gibi, şanssızlığıdır da, hem mutluluk nedendir hem mutsuzluk... Artık, bahtınıza ne çıkmışsa...

Elbet babasına benzer bir abi yahut erkek kardeş varsa, kaderiniz katmerlenmiştir. Seçeceğiniz erkekler bile üç aşağı beş yukarı bellidir artık, yetiştireceğiniz oğul da...

Hatta mesleğiniz... Dertliye درمان, kendi gibilere em olacağını sanarak, psikolog olur baba yorgunu çocuklar, avukat, sosyal çözümçü, şair... Kendi başını bağlayamayan gelin başı bağlamış... Bağlayamaz mı, kimileri bağlar belki, en azından yolunda yürür, ama, bu içlerindeki sırça sarayın çatlaklarını onarmaya yetmez, kırıklar süpürölüp atılamaz, yahut kendilerini seyrettikleri, edecekleri tılsımlı aynalar sarayının kahkaha pavyonu olmasını sağlayamaz. O saray, çocukluk sarayı, çocukluğun unutuşlarına, sarayın komiklerine, şarkılarına karşın, güldürmez, yüz çizgileri aşağı aşağıdır, ne kadar düzeltelim deseniz, günümüzün 'Smile' çizgi resimlerinden öteye gidemezsiniz, yapay, ruhsuz bir gülümseyiştir, iğreti kalır... Sorsanız, babasını büyümek, onun atası olmak zorunda bırakılmışlara, çocukluğun cennetine dönmek istemem derler...

Kimbilir belki baba edebiyatında kimileri sahici kahraman, kimileri çizgi kahramandır, Dalton'lardan biridir, Temel Reis'tir, Zagor'dur, profesör yahut, kimi roman kahramanı, Kröyçer Sonat'ın esas kişisidir, dibine kör yanan mumdur, alemleri ısıtma kalemşördür, gözünü kan bürümüş, dili iki yanı keskin kılıç esas adamdır. Kimisi fazilet numunesi can sıkıcı kahramandır, kimi daldan dala uçan, evine zor konan çoluk çocuğunun kayınbaba evinden hazır geldiğini, tüm sorumluluğun anneye düştüğünü sanandır, ki babanın böylesi kimden kaç çocuğu olduğunu bile bilemez. Kimi kahveden, meyhaneden eve gelmez, kimi memleketi kurtarmaktan çoluk çocuğunu farketmez... Kimi baba mızıkçılık edip erkenden çeker gider, geride bıraktığı kız, babası yerine koyacağı koca arar, erkeğe içgüveysi ruhlu olabilir.

Biz, yani hiç büyümeyen hoyrat çocuk babamla ben kovalamaç oynardık hep, elbet ebelemeç için kovalamazdı beni, başka marifet için kovalardı, minicik mahallemizde, çevik olup hızlı ko-

şan bendim, tutamazdı, bende'niz teyzeme sığınır sonra mevcutlu olarak suç mahalline getirilirdim. Hatırlarken gülüyorum şimdi.

Evinin yolunu unutan babalara imrenirdim, bi de kahve kuşu babalara, bi de akşamcılara, en çok da eli hünerli adamlara... Akşamcı babaların karıları evde yığılı küçük rakı şişelerini kapıdan geçen eskiciye satarken, eskiciyle dertleşirdi, parayı da kumbaraya atardı, oysa çok fazlasını o evin babası mezeye katık ederdi, olsun, onlar keyf ehliydi, şen sofralar adamıydı... (Değilse de öyle olduklarını sanıp, buna inanırdım.) Niyeyse dükkanı olan, sabah erkenden örsünü çekicini, makasını makinasını konuşturmak için kepenk açan, zenaatkar olduğu iş kadar, öbür işleri pek güzel halleden, elinin altında tezgahın güldüğü, kumaşın titrediği ustalara... (En küçük işi bile parayla yaptırırken babam, belki de kendini parayla sevdirmeye derindeydi, sevmek için başka yol bulamadığı, yahut öğretilmediğinden...)

Belki annem de farklı şeylere imrenmekteydi; tatlı dilli, uslu, geçim ehli, karşısındakinin gönlünü buz kestirmeyen, iki dönecek kadar dansedebilen, bir şarkıdan iki satır terennüm eden, acemice dize düşen, eli dili hünerli, aferin budalası olmayan, muhabbet ilminden anlayan biri olsaydı eğer kocası, nasıl mutlu olacağını düşünmekteydi, şimdi toprağı ağır gelmesin, ki erkenden ölerек canını kurtardı aslında... (Bu nasıl kurtarmak diyenler için, bkz: Baba elinde dara düşen çocuklar.)

Bir hastamız vardı, Tarsus'ta, Boşnak, hastanede kendini bilmeden, sessiz sadasız yattı, çekmeden çektiirmeden öldü, mekanı cennet olası, ardından çocukları usul usul ağlarken, kızların arkadaşım olanı dedi ki, 'hiç incitmedi bizi, sözle bile vurmadı, gecikince yollara bakardık, onsuz hayatın tadı olmaz ki?'

İki şey düşünmüştüm, incitmeyen, sözle bile vurmayan baba da olurmuş bir, baba yoksa hayatın tadı olmazmış, bu da iki.

Demek biz şanslıymışız, baba elinde örselenerek, hayatla başa çıkabilecek güçte olduğumuz için. Bu da elbet sekseninde büyük ikramiye kazanmak gibi bir iş, züğürt tesellisi.

Annem nöbetçiyken biz baş başa kalırdık. Ya küçük olduğumdan ya eline kaldığımdan nöbet geceleri vukuatsız zamanlardı. Ama annem nöbete beni de götürmüşse ve babam ille çıkagelince, bunun keyfimizi kaçırma kasıtlı olduğunu düşünürdüm, kaçırırdı da. Ama ellere nasıl sevecen, dili güllü, bir verimkar bir güleç, aman efenim, bilmeyen dünyada inanmaz...

Ananem 'el iyisi, ev ağısı' derdi, kırılmıştı bi kere, babam onu da budayıp indirmişti, gönül dalı doğrulmuyordu, 'evlenmek de hak boşanmak da' dedi diye onu defterinden silen babamın eline kalınca ananeciğim, o vakit sustu, içine söyledi, biz de ananeme söyledik, iyi ki o varmış, ağdığımızı sağıt etmeye...

Sevinmek, tehlikeli ve yasaktır!

Bizim evin babayacasının ilk ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez (!) hükmü buydu.

İğde, çiğdem, kestane, bir defasında haşlanmış kestane tenceresi pencereden sokağa atılmıştı, likör, bira (şıra bile), gezmek tozmak, hele fuarın gül bahçesi, dansetmek, 'karı gibi' gülmek, denize açık saçık mayoyla girmek, süs, püs, genç bedeninden keyf almak, saç uzatmak, karavel kıvrırmak, yahut saçlarını salmak, dekolte giyinmek, mini etek, her türlü keyf ve sevinmek, tırnak uzatmak, boyamak, mektuplaşmak (vatanperver duygularla olanlar hariç), sevgililik hali, içine ilaç katıldığı için arkadaş evinde ve her yerde kola, kısacası ders çalışmak dışındaki her iş ikinci bir emre kadar yasaktır. Ve o ikinci emir hiç gelmez...

Kaç aldın?/Sekiz/Tüü/Ama baba bu en yüksek not/Ben anlamam/Kaç aldın?/Dokuz/Niye on değil? Neyin eksik?/Kaç aldın?/On?/Niye yıldızlı on değil?

Çocuk da gider, tek dersten sınıfta kalır, not ortalaması sekizdir ama o inadına sınıfta kalır, o yıllar isterseniz sınıfta kalabilirdiniz, şimdi isteseniz de bırakmıyorlar.

Çadırının üstüne şıp dedi damladı türküsü bizim evde niye yasaklanmıştı, hiç anlamazdım?

Bilse deveci türküsünü yasaklardı 'sür deveci develeri yokuşa/ne verecez bir gecelik tokuşa?'

Kolsuz yani japone kol dediğimiz yasaktı, hala giyemem, şimdi giymediğim daha iyi de, on beşinde kolsuz giymek kime ne zarar?

Lüzumsuz işler müdürü yahut kendinden tayin namus bekçisi olabiliyor kimileri, darbeler ve yasaklar şakşakçısı, ev teröristi, asker hayranı, el görsün geçimlisi.

Ananeme göre koğ tadı kaçırın (bunu çocuğa söylerler aslında, o da hiç büyümeyecek çocuktu), çay keyfini piç edendi, ki çayın ananem katında önemi düşünülürse, büyük suçtu. Onsuz içilen ça-

yın ve muhabbetin düşmanı, ama kendiyile ne çay içilen ne muhabbet edilen...

Eziyet, cefa, şiddet şöyle dursun, elbet onlara ek olarak, el iyisi ev ağısı olmayı başarak, ele güne karşı hepimizi yalancı konumuna geçirmek hünerbazı... Ne deseniz kimseyi inandıramazsınız, siz de söylemekten vazgeçer, yazarsınız, kendinizi mi yazarsınız? Hayır kişi kendini yazmaz ama yazdıklarında kendinden ipuçları vardır.

Zor babalı evlerin gecesi uzundur, hiç geçmez. Otuz saat sürdüğünü sanır insan, gecenin. Neyse ki anane masal söyler, ilahi, manii, avutur. Sözün avuttuğunu, insanın insana ilaç da olabildiğini öğrenirsiniz. Söze sevdalanırsınız, ama, güzel söze... Uslu ve donatan söze... Solduran, dolduran, içinize kan akıtan söze değil...

Alın sonradan sonraya, annemle secde görmüş olsa da, kandillerde (TV yokken) iki radyodan düet olarak, TV geldikten sonra hem TV'den izletip aynı anda son ses radyoyu da açarak, üstelik herkesi dinlemeye zorlayarak da iyi işkence ediliyor... Hane halkına mevlit bahanesiyle ses işkencesi uygun ve yararlıdır, ama sosyal bir paylaşım mekanı olarak camii'ye gitmek mürtecilik. Evden hiç ayrılmamak, aralıksız buğuz etmez en doğrusu, olur a iki soluklanır hane halkı, Allah esirgesin.

Bazı babalar esaslıdır her şeyin en iyisini onlar yapar, zulmün, kavganın, çekişin. Söylemesi ayıp şiddetin... Mutlu etmek budur, inim inim inleteceksin, ekmeksiz susuz, kömürsüz bırakmayacaksın, ancak, huzura zerrece yer vermeyeceksin.

'Seveceksiniz, eşek gibi seveceksiniz' diye buyurmuş kimi babalar, tüfek zoruyla demokrasi oluyor da (nasıl oluyorsa o da!) tüfek zoruyla yahut eşek makamından sevgi ı-ıh... Bu tür babaların hepsi aslında, birer Netekim paşa. Paşalıkla da esaslı adamlıkla da en küçük ilgileri yok, ama, ev denen o makamın, çokluk annenin başbakanlığında yürüse de hüküm, 'reis-i cumhur'u varsayar öylesi, kendini, elbet orası da Cumhuriyet Padişahlığıdır, daha doğrusu faşizmin şahı cumhuriyeti...

Bu baba tipi, habire beddua eder çocuklarına, iler tutar yan kalmayasıya, ihtaren de şöyle der, 'anne bedduası tutmaz, çünkü arada süt var, anne sütü korur, ama, baba bedduası tutar, ona göre...' Diyenin ayıbı.

Babadan bıtap düşen çocuklar, yorgun çocuklardır, onları hep çok sevdim... Baba büyütmekten yorgun küçük çocuklar, bence dünyanın en ağır işçisidir.

Gel zaman git zaman anne ölsün mü, ölüp de kurtulsun mu...

Ardısıra anneden kalan, onun elinin izini taşıyan ne varsa, satılıp savılsın mı... Parasına değil, çocuklar onları alır da, ya mutlu olurlarsa?

Hadi bakalım, gelsin babaya, evladlık gereği sormak; everelim mi seni baba?

Kişiler bulmak, birlikte gidip istemek, resim göndermek, ara yapmak, yalnızlık insan için zor, Tanrı'ya bile zor... Olmaz, çünkü her kadın anne gibi gözü bağlı değildir, hemen çakarlar manzara-i umumiyesini. Bir hamfendi şunu bile demişti, 'kızını nikahlasam daha iyi, bu zat gölgesiyle kavga ediyor.'

Ananem de aynen böyle söylerdi. Gölgesiyle kapışmak, tirtişmek...

Garibim ananem, aslında erkekte hiçbir şey aramazdı. Ne aradığını, anı kitabım 'Ah benim akortsuz kalbim'de yazmışım, daha doğrusu gerçek günceme iyi ki bunu not etmişim, şimdiye aklımdan uçar giderdi. O günceyi tutarken sanıyordum ki, yazdığım defter, ömrün müsveddesidir, bunun bir de temize çekmesi var. Yokmuş meğer... Keşke olaydı... İyi ki tutmuşum o günceyi, sonradan neler hatırlattı, aklımdan çoktan kanatlanıp uçan neleri... Baba ve anane kahramanları kadar aklımlı kurcalayan şey, devletin mutlu etmesi gerekip gerekmediği imiş, o yıllarda 'devlet vatandaşını mutlu da etmeli değil mi?' diye sorup durmuşum, 15'li yaşlarımda. Bugün hala sorulup duran bir şey bu. Aynı soruyu haneler için söylemek olası, aile üyeleri, en başta da baba aile kişilerini mutlu etmeli değil mi?

Ananemin erkekte aradığı şuncacık şeyi rahmetli Dağlarca'ya anlatmış bulununca, onunla bir araya geldiğimiz her sefer sormadan edemedi ve bilenler bilir az gülen bir kişizade olarak koca Dağlarca'yı bile kahkahalarla güldürdü ananemin azıcık beklentisi:

'Erkek dediğinde çok şey aramayacaksın, kapıda çizmesi dursa, evin üstünde gölgesi dolaşsa yeter esasında. Ama azıcık da boylu olcek, kapılardan sığmıyacak. (Bunun, o dönemin yüksek kapı takası düşünüldüğünde 1.80'den başladığını düşünün lütfen, bu günümüz ölçüsünün 1.95'ine karşılık geliyor.)

Başka anane?

'E bu kadar yeter, ama, kaşlı olcek, muhakkak kaşlı adama varın. Kavuşuk kaş olursa daha iyi, kaşlılar gelsin.'

Durur azcık düşünür, ekler hemen, 'alnı secdeye değmiş itikatlı kişi olsun, elinin hüneri mutlaka olcek. İki dönüvercek kadar oyun bilcek, sesi kalın olcek, türkü söylemesini muhakkak bilcek, o erkek geçerken, geçtiği yollar gülcek.'

'E, dili tatlı olcek muhakkak, iyi yerin evladı olcek, helal süt emmiş, elinin emeğini yiyen adam olcek, zenaatkar... Dul karı çocuğu olmasa iyi, ama, bulması zor. Haram lokma kursağına girmeycek, çocuklarının boğazından da geçirmeycek.

Ağzı gevşek olmecek, tasarrufu bilcek, ama, karısına iki metro ipekli kestirmesini de bilcek. Eli harama, başka kapı tokmağına, uzanmayacak.'

Daha var, çok var da, bu kadar yeter... O.Wilde gibi düşünüyor olmalıydı ananeciğim, 'ben kanatkarımdır, her şeyin en iyisiyle yetinirim.'

Damatlarını sorardık, ilk ikisi, bunlardan birinin eli sık sık öteki kapıların tokmağına uzanmış olsa bile, onun aradığı gibiydi, iş bizimkine geldiği zaman ağzını bıçaklar açmazdı. 'Güzel güzel dedik, kendimiz çağırdık, çağırılmaz olaydık' diye hayıflandı durdu.

Şimdi kendini kitap üzre savunma olanağı olmayana vur abalıya girişmek, açığı açmak hiç hoş değil, belki babalarımız olması gerektiği gibiydi, öteki evlerdekilerin eksigi yok fazlası vardı. Belki çocuklar farklıydı, farklı çocukların farkına varması gereken kişi ve kurumların yokluğuydu asıl yoksulluğumuz.

Sözgelimi bizde, on beş yaşından itibaren yazılan gazetelerde, hikayeleri dergilerde çıkan bir çocuğu olmak, özür haliydi. Dünyanın farkına varan çocuk da el yordamıyla büyüyordu. Ama çocuğun yanında susulup, konu komşu kaş göz işaretiyle susturuluyordu. Hikaye yaşanani söylemek miydi, kurgulamak, yeniden yaratmak değil miydi?

Hikayeden aralamak için, amca sözcü seçilir, o da gider körfez vapurunda Attila İlhan'ı bulur, kızın selameti için onu öyküden men etmesini rica eder. Bu ne cür'etti? Attila İlhan ama, sonuna dek destekçi çıktı, hikayeyi men etmek bir yana, özendirdi güç verdi.

Ama elbet çocuk öfkeden ortasından yarıldı. Bir kavgalı gecenin ardından, konu da, kitap ayıklamadır, 'bu kitap okunacak, bu

yakılacak, atın şunu sobaya', oysa harçlıklarla alınmıştır emek emek, kızın içinde yakılan kitapların acısı, edilen zulümün sızısı, gece herkes yattıktan sonra indirsın mı dedenin resmini duvardan, yazsın mı arkasına, içinden ne gelirse... Tabloyu tersinden assın mı duvara, görsünler diye...

Sabah tablo yerinde yoktu, sonradan fark ettim, camı kırıldı bahanesiyle sanırım, camcıya götürmüş, evden ilk çıkan kişi olan annem, baktım, resim arkası çığlık yok, silinmiş...

Hiçbir çığlık silinmez oysa... Aks-i sada yapı yapı kendini çoğaltır hatta...

Biz eğitim enstitüleri sınavına girerken, Gazi'yi seçerken, oranın Türkçe bölümü kapatıldı (babamla siyasi erkin marifetleri tıpatıp aynı). 12 Mart muhtırası ardından bölümün tümüyle mi kapatıldığı yoksa yalnız yatılılığın mı kaldırıldığı şimdi aklımda değil. Ancak bizleri baba evinin olduğu şehre vermek işgüzarlığıyla, kaçtığım kucağa geri itildim, hoşça kal Gazi, merhaba Buca Eğitim...

Ve edemeyip, yani ikimiz bir eve fazla gelip, ilk yarının sonunda, elveda okulum.

Sonra mı? Sonrası gurbet... Gurbet iyidir, çelikler insanı.

'Sevinmek tehlikeli ve yasaktır' babayasa ilkemizi delen ve güldüren bir anı, kardeşimin aktardığı. Onun delikanlı olduğu sıra, ben artık başka şehirde yaşıyorumdur, bir ramazan günü, sahura kalkarken mahalleli, ramazandan bihaber, hafiften sarhoş geliyor eve, bakıyor kapıda davulcu. (Aslında babası uyumamış, ramazan mübarek günü eve geç gelen, sahura kalkmayan oğlunu kalaylamak için bekliyor, ama, elbet birbirlerinden habersizler.) Kardeşim davulcuya saçıyor parayı, çaldırıyor çiftetelliyi, kendi de ceketi beline takıp şıkır şıkır döktürmeye başlıyor (demek hafiften değil, ağırdan esrikmiş)...Tabii evde kızılca kıyamet kopuyor, hadi dinsizlik bi yana, kendini, öyle esaslı bir adamı efkar-ı umumiyyeye rezil etmek, affedilemez...

Gene de ayıbı bana düşüyor, söylediğime ar ediyorum. A ç açık bırakmadı, namerde muhtaç etmedi diye teşekkür etmek gerek aslında. Rasmeres gelmez olası desek de sıkça, bunun, kendi hiç yokluğumuz anlamına geleceğini hele, düşününce, şu güzelim ve tılsımlı dünyaya merhaba diyebilmemiz, onca eleştirdiğimizin sayesinde değil mi? Bunu fark etmek kürem kürem akıl gerektirmiyor.

Belki asıl şu yüzden teşekkür borçluyum babama;

Atamam gerçekleştiği ve evimi tuttuğum halde, İzmir'e geldiğimi hiç istemeyip evdeki son gecemizi zehir ederek, gece vakti, yatmaya hazırlanırken, yollara düşüp, bir yaşındaki bebeğim kucağında evden çıkmak zorunda bırakmıştı bizi. Tayin emrimi elden almak için Ankara'ya gidiyorduk, sabahlar torbaya girmiş gibi, gecenin bir yarısı... Biz koğmaktan beter edilip, evden apar topar ayrılırken, saat 11 Eylül'dü, yola koyulduğumuzda 12 Eylül... 980 yılının 12 Eylül'ünün ilk saatleri, anladikoz?

İzmir çıkışındaki sıkı yönetim ve Uşak yolunda trafiğin kesildiği, radyodaki o ses, ihtilal yapıldığını bildiren hani... Hepsi son darbeyi işaret ediyordu, evde babadan darbe, demokrasiye devlet babadan darbe, neydi bu babaların bize ettiği?

Yolda bir askeri arabamıza aldık ve Ankara yolunu gelişte ve gidişte tek araç olmadan kateden tek araç olarak rekora yazıldık. Sonra da adım adım bir darbe nasıl yapılır filmini seyrettik... Elimize görevli belgesi verdirdi subay, onu görev yerine bıraktık, sonra da Meclisin nasıl kuşatıldığını, gazete taşıyan kamyonlardan yola devrilen dergi, gazete denklelerinin nasıl süngülendiğini gördük ve daha neleri neleri, ODTÜ'ye topunu çevirmiş tankları...

Demek iki şey için en çok borçluyum, biri hayatım için diğeri ihtilal nasıl yapılır için... İkisi de ödeşilmez...

Hem evdeki baba, hem silahlı kuvvetlerin paşa babaları insanın anasını bellemekte nasıl da ortaktı böyle...

Anı kitabımı da böyle bitirdim zaten, aynı tümceyi kırk kere yineleyerek, hesap verin, hesap verin, hesapldiyerek... Benim babam hesap mesap vermez, bugün kaldığı yerden yeniden başlayabilse, aynını misliyle yapar, ama, sanırım devlet baba yani paşa babalarımız artık darbeyi zor yapar, şu an (7 Nisan Perşembe öğle üzeri) ekranda akan alt yazıya bakılırsa, hesap vermek görünüyor ufukta, o en darbeci paşa babalara...

Sözü bir güzel şairin, şairlerin ecesi Gülten Akın'ın dizeleriyle bağlayalım ve artık susalım:

'Çünkü severler babalar küçük kızlarını

Başkalarında gördüm...'

Güneş Koç: 4 Şubat 1980’de Bursa’da doğdu. 1999’da Avusturya Lisesini bitirdikten sonra Innsbruck ve Viyana’da Siyaset Bilimi Lisans, Yüksek Lisans okudu. Şu anda Viyana Üniversitesi’nde “Türkiye’de Kadın Hareketi ve Feminist Söylemin Hareket ve Yapı Kavramları Bağlamındaki Analizi” başlığı altında Siyaset Bilimi doktorasını sürdürmektedir.

Babam ve Ben

Güneş Koç

Baba’nı anlatmak, onunla olan ilişkini anlatmaktır aslında. Baba-kız ilişkisi, bir müziği beşinci kez dinlemek, bir tabloya ikinci kez bakmak, bir mekânı defalarca gezmek gibi, tekrarlar silsilesinde yeniden yaşamak demektir. Her defasında farklı konular, farklı mesafeler alır, farklı yakınlıklar oluşur ve baktığın resim, dinlediğin müzik, gezdiğin mekân her defasında başka bir yerden seslenir, başka bir tarafını gösterir; anlamı, duygusundaki derinliği başka bir bütünlük kurgusuyla tekrar ortaya çıkar... Bu farklılaşan durumlar özdeşlik-kopuş ilişkisinin aralıklarıdır belki de.

Bana bu kitapta yazma teklifi geldiğinde “herhalde zor olur böyle bir konuda yazmak” demiştim ama bir yandan da bu konuda yazma fikri bana heyecan vermişti. Yine de Türkiye’ye aile evine gelip de bu işe koyulmak başa düşünce, işin daha da güç olduğunu kavradım. Yaşayan babaya mesafe alıp da onu anlatmak zaten zorken, bir de aynı mekânı, hele de onca sene sonra tekrar aynı mekânı ve gündelik hayatı paylaştığın bir babayı yazmanın daha da zor olduğunu fark ettim.

Yazmak mesafeyi, yazmak belki de ânı dondurup bir karede asılı tutmayı, fotoğraf çekmek için kullanılan İngilizce tabiriyle “shooting” yapmayı yani kesip dışına çıkartmayı gerektirir. Ancak dondurulup akışın dışına çıkartılan an, üzerine oturulup düşünülebilmek için gerekli olan yeterli mesafeyi mümkün kılar. Yazmak görmeyi, görmek olmayı gerektirir, yaratıcı faaliyetler dünyasına ait bir oluş biçimi olduğundan, her yaratıcı faaliyetin de içinde barındırdığı yalnızlık durumuna ihtiyaç duyar.

Kendi açımdan bu gerekli yalnızlığı, ilkin zaten düşünme ve kendini dinleme faaliyetlerinde sevdiğim yalnızlık aralıklarına başvurma alışkanlığımla, ikincisi de bu durumda aklıma gelen en kolay tekniklerden birisi olan haberdar etmeme, kendi içinde barındırma yöntemiyle sağladım. Dolayısıyla bu projeden ne babama ne de diğer aile fertlerine bahsettim. Gündelik hayatımdaki babamı — Almandan bir tanıımı çevirmeye çalışacağım — “ausblenden” yani “karartarak,” “yok sayarak” işe koyuldum. Babamı ve onunla olan ilişkimi ortak mazimizde, baba-kız ilişkisinde, babamı gördüğüm şekillere ve duygulara bulaşarak, bu anılara gire çıka tanımladım.

Kırmızı Karanfil, Yalnızlık ve Sigara

... Belki dokuz belki de on yaşındayım, çok net hatırlayamıyorum o günkü yaşımlı... Babamla Haydarpaşa Garındayız. Yurtdışından gelecek bir treni bekliyoruz. Atatürk'ün vagonuna bakıyoruz; bana vagonun hikâyesini anlatıyor. Sonra elimde kırmızı karanfille beklediğim küçük grup geliyor istasyona. Babamın bazı arkadaşları var etrafta. Babam gelenlerin öyküsünü önceden anlatmış bana. 80 darbesinden ötürü Türkiye'den kaçan bazı TİP'lileri karşılıyoruz.

Heyecanlıyım, ‘çok önemli bir gün o gün, çok iyi insanlar onlar, sonunda çok üzülererek geride bıraktıkları ülkelerine dönüyorlar’, ağlamaklı oluyorum. Babamı düşünüyorum, yaşanılanları, benim doğduğum sene olan o darbe yılını, insanların darbe öncesindeki hayatlarını... Doğum yılım zihnime bir dönüm noktası olarak kazınıyor. Babamı çok seviyorum, gelenlere şefkat duyuyorum, “babam iyi ki kaçmamış bizimle kalmış” diyorum, içimde ılık ılık akan bir şükran duygusu hissediyorum...

... On üç yaşındayım, hazırlık sınıfının son aylarından birisi. Mecidiyeköy'de otobüs bekliyorum... Bana otobüs durağında birkaç erkek laf atıyor. Hayatımda ilk kez sözlü cinsel tacize uğruyorum ve bunun karşısında o ana değin hiç tanımadığım bir çaresizlik hissiyle karşılaşıyorum. Çaresizlik ise şaşkınlık ve hayal kırıklığından kaynaklanıyor. Beni kilitleyen bu duygu, içimde bir öfke dalgasının kabarmasına yol açıyor. Yaşadığım hayal kırıklığı, korumasız kalmaktan ziyade, ötekinin tehditkâr gözünden kaynaklanıyor. Bu tehditkâr gözün sahibini de *öteki* erkek oluşturuyor. Bu *öteki* erkek-lik bana kendi cins'immin *diğer* cins olduğunu fark ettiriyor ve bunu kabullenemiyorum. Hayal kırıklığıma bir teselli arıyorum,

akşam yemeğinde, aile sofrasında bu meseleyi açıp konuşmayı istiyorum. Aradığım teselli babamdan gelsin, beni *öteki* erkek-likten korusun istiyorum. Daha ziyade *öteki* erkek-lik tehditkâr değildir, bu tekil bir durum' desin istiyorum. Bana 'bunun genel geçer bir durum olmadığını, kendi cins'imın tehditkâr gözlerle karşı korunmaya *muhtaç* bir cins olmadığını' söylesin istiyorum. Babamsa bana "Evet bu gibi şeyler var. Artık tek başına bir yerlere gidip gelmeye başladın, bundan sonra da gideceksin ancak bilmen gerekiyor ki, ortalıkta böyle adamlar çok. Dikkat etmeli ve bunları görmezden gelmeye çalışmalısın" diyor. Demek öyle, yani bundan böyle muhitimin ve sosyal çevremın dışında hareket edeceksem, bilmeliydim ki dışarıda böyle bir tehdit var ve bu tehdit ben bu cins'e mensup olduğum müddetçe de ortadan kalkmayacak... Hayır diyorum kendi kendime ben *dışarıdaki* erk-ekliğin *tehdidini* bir kader olarak kabul edemem...

Lâkin içim burkuluyor, kendimi ayrı düşmüş hissediyorum. Bu ayrı düşmüşlük bana yalnızlık hissi veriyor. Geri dönülmez bir şekilde anlıyorum, babam *öteki* cinsten ben de *diğer* cinstenim, bu bir ayrılık... Bu ayrılığın bir anlamı yok mu peki? Sosyal hayattaki rollerimiz, sorunlarımız ve dilimiz de ayrılmıyor mu artık?...

... 1999 kışında Avusturya'da Innsbruck Üniversitesine gitmek için bavullarımı topladım; kendi isteğim üzerine okul arkadaşlarımın tersine ben Viyana'ya değil Innsbruck'a gidecektim. Babamla uçağa bindik, Münih'ten aktarmalı olarak Innsbruck'a uçtuk. 19 yaşındaydım, uzun süreden beri kurduğum 'yurt dışında ve yalnız yaşama' hayalimi gerçekleştirebiliyordum sonunda. Heye-canlı ve müthiş coşkuluydum. Lâkin uçaktan, yukarıdan dağların ortasındaki bu şehre bakarken, içime bir burukluk, bir hüznün çöküyor. Yanımda babamı görmek beni rahatlatıyor, ancak aynı hüznün ve burukluğun babamın yüzünde de olduğunu fark ediyorum. İkimiz de birbirimize hüznümüzü ve belki de kaygılarımızı belli etmemeye çalışarak geçmiş ve gelecek hakkında konuşuyoruz.

Üniversiteye geç başlayacaktım, kasım ortasıydı, Innsbruck soğuk ve karlıydı. Babamla birlikte, sevimsiz bir adamın işlettiği bir küçük otelde kalmıştık. Avusturya'yı daha ziyade Nasyonal Sosyalizm dönemi hakkındaki tarih bilgilerinden tanıyan babam için her sevimsiz Avusturyalı post-Nazi psikolojisi taşımaktaydı. Hâlâ hatırlındadır, o sevimsiz adamı epey çekiştirip dalga geçmiştik birlikte. Bana yurt arıyorduk, dönem ortası gittiğim için tüm yurtlar dolmuştu. "E. . o zaman ev bakalım" demiştik. Bulduğumuz tüm ev-

lerde ev arkadaşı arayanlar erkekti. Babam, kendi gözünde hâlâ küçük sayılan kızını ‘tanımadığı bir ülkenin, tanımadığı bir dilin ve kültürün içerisine bırakıyordu; ama bir de oturup tanımadığı bir erkekle aynı eve sokamazdı’. “Bence şöyle kalabalık karışık bir yer bulsak sana, daha iyi uyum sağlarsın şehre” diyerek beni ‘istediğim yerde yaşarım’ fikrinden uzaklaştırmıştı. Almanca bilmeyen babam gazete ilanlarında gördüğü ve benim kendisine gösterdiğim “Garconniere” olarak adlandırılan, Türkçe’de stüdyo daire anlamına gelen evlerle de, “Bu isim Türkiye’de metresleri olan erkeklerin onlar için tuttukları evlere verilir” şeklinde dalga geçmişti. Zaten bütçe açısından da ideal olmayan, babamın *sempatiyle yaklaşamayacağı* bu isimdeki evlerden biri yerine, kafasındaki yurdu aramaya devam etmeye karar vermiştik böylece... Üç haftalık yoğun arama ve otel hayatı sonucunda nihayet şehre uzak, dağ eteğinde bir köy olan Aldrans’ta bir yurt odası bulabilmiştik.

Aldrans ve Innsbruck, hayatını Türkiye’de geçirmiş ve Avrupa’da sadece büyük şehirleri tanımış babam için tam olarak “cennet ve dinginlik” mekânları anlamına geliyordu. “İstanbul’dan sonra, doğayla iç içe böyle güzel bir öğrenci şehrinde” kızını bırakmanın mutluluğundan bahsediyordu bana. Burada herhalde pek Türk yoktur derken, kısa zaman içinde Innsbruck’ta da epeyce Türkiyelinin olduğunu anlamıştık. Innsbruck’ta bir kafede babamın yanında sigara içerken bizimle tanışan Türkler, bize şaşkınlık içinde bakakalmıştı. Şaşkınlıklarını ise “ilk kez babasının yanında sigara ve içki içen bir Türk kızı gördüklerini” ifade ederek aktarmışlardı. Bu karşılaşma, babamla ikimizin zihninde *oralı* Türklere ilişkin ilk imajın “muhafazakâr oldukları” yönünde oluşmasını sağlamıştı. Bu imaj ilerleyen yıllardaki deneyimlerimle de sık sık kendini doğrulamıştır.

Evet, ben babamın yanında sigara da içiyordum içki de; aramızda bir otorite ilişkisi yoktu. Babam 68 kuşağı kültüründe yetişmiş bir 70’li yıllar solcusuydu. Anti-otoriter eğitimin doğruluğuna inanmış ve çocuklarını bireysel özgürlükler ve özgürlük alanlarını seçme, yaratma ilişkisi çerçevesinde yetiştirmeye özen göstermişti. Bu anlamda benim yanı sıra ablam ve erkek kardeşim de Türkiye’nin genel olarak muhafazakâr / gelenekselci yapısından uzak, deneme ve yanılma, kendini bulma özgürlüğünü yaşama fırsatına sahip olarak yetiştik. Bu kararda ve tarzda babamın yanı sıra annemin de oldukça payının olduğunu eklemek isterim. Sigara meselesine geri dönecek olursam; yıllar sonra sigarayı bırakıp tekrar başladığımda annemin ve babamın yanında bir daha sigara içememiş

olduğumu belirtiyim. Onları üzmekten çekinmem ve babamın katı bir *Yeşilaycıya* dönüşmesi, beni bundan alı koymuştu. Sonraları sigarayı temelli bırakmamda ailemin bu *katı* vicdani yaptırımının etkisi muhakkak çokça olmuştur.

Innsbruck'taki ilk haftalarımı böylece babamla sohbet, keşfetme, yerleşme telaşı içinde geçirmiştım. O ilk yaptığımız alışverişte babamın bana almış olduğı yaşam için en gerekli malzemeleri, Avusturya'da gittiğim taşındığım her eve, her şehre beraberimde taşıdım. Bu *ilklerin* üzerine eklenen çok malzeme oldu ama bu *ilkler* hiç atılmadı. Babamın gitmesiyle artık uzun zamandır arzuladığım çoğul yaşamdan tekil yaşama, çoğul düşünmeden tekil düşünme *lüksüne* ilk adımımı attığımı zannetmişim. Ne var ki babamın gitmesiyle birlikte, tek tek tüm aile fertlerinin, sevdiğim ve geride bıraktığım insanların sevgisi, yokluğu bir boşluk olarak içime düşürmüştü.

Bir sene sonra ben bir rahatsızlık geçirmiştım ve annemi değil babamı aramışım, annemi telaşlandırıp üzmeyi istememiştım. Bunun üzerine babam atlayıp gelmişti yanıma, yine birlikte bir hafta geçirmiştık. Babam giderken bana bir iğne-iplik kutusu bırakmıştı. "Baba bende zaten var, geçen sefer almıştık ya..." desem de, babam — cep setiydi bu seferki — 'yolculuklarda işine yarayabilir...' diyerek bırakmıştı yine de. O dikiş kutusunu babamın anısına birçok yolculukta yanımda taşımışım ve bir seferinde benim değil de bir arkadaşımın ihtiyacı olduğunda, çıkartıp arkadaşıma uzatırken, kutunun hikâyesini anlatmış, özlemle babamı anmışım.

Aynı ziyarette babam bana bir de not defteri bıraktı; duygularımı, düşüncelerimi yazarım düşüncesiyle. Çok gülmüştüm defteri gördüğümde; tahtadan bir kapağı, tahtadan bir kalem vardı ve sayfaları kalın pelüş kâğıttandı. Yani baba ben oturup bu kiç (kitch) defteri ne yapayım diye dalga geçmişim kendisiyle. Ne var ki içime özlem düştüğü bir an o defteri, o komik kalemle doldurdum ve defteri hâlâ da saklarım.

Babayı "Öldürmek"

Geleneksel psikanalizde Antik Yunan mitolojisinin yorumlanışı çok önemli bir yer kaplar.¹ Sophokles'in Kral Ödipus adlı eseri,

¹ Yapılan analizlerde bir bilimsellik iddiası gütmemekteyim, tersine kişisel yorumlarımı ön planda tutuyorum.

kâhinin Ödipus hakkındaki hükmünün doğrulanmasını, sözün kader olmasını anlatır. Ödipus, bilmeyerek Kral olan babasını öldürür ve onun yerine geçerek annesiyle evlenir. Annesinden çocuklar yapar. Antropolojik okumalar ve psikanaliz açısından hem geleneksel hem de eleştirel antropoloji ve psikanalizde Ödipus'un *acıklı* hikâyesi ve onun soy'unun *acıklı kaderi*'nin analizi kurucu bir rol oynar. Bu okumalarda Ödipus'un kaderi kadar, Ödipus'un kızı ve aynı zamanda da kız kardeşi olan Antigone'nin tutumunun yorumu da önemli bir yere sahiptir.

İki akım da Ödipus kompleksinin hem erkek hem de kız çocuğunun kimlik oluşum sürecinde baba ve anneye olan ilişkisinin öykünme, özdeşlik, arzulama ve kopma(-lar) şeklindeki farklı okumalarını yapar. Kız ve erkek çocuğunun Ödipal dönemi, hem geleneksel psikanaliz hem de eleştirel psikanaliz açısından bağımsız kimlik oluşturma sürecini tanımlama anlamında önemli bir çıkış noktası oluşturur. İki akım arasındaki asıl ayrışma ise arzu ve özdeşlik ile ardından gelen zorunlu öteleme ve kopuş süreçlerinin analizinde cinsel organlara atfedilen rolde yaşanır. Geleneksel psikanaliz fallusu kurucu öge olarak alıp, fallusa aktif bir rol biçer ve erkeğin bağımsız kimlik oluşturmada iğdiş edilme korkusundan bahseder. Kadınlarda ise eksiklik duygusunun yani fallusun olmaması durumundan kaynaklı bir eksiklik duygusunun, seçilen roller ve kimlik oluşumunda belirleyici olduğunu söyler. Kadınların cinsel organlarına ve bunun dolayımında oluşturdıkları kimliğe pasiflik yakıştırmasını yapar. Hem yapısalcı hem de post-yapısalcı eleştirel psikanaliz ise feminist epistemoloji arayışında feminist teorinin bir ayağı olarak gelişmiştir. Bu akım cinsel organların ikili karşıtlık kurgusu yani aktiflik-pasiflik varsayımı üzerinden tarif edilmesini eleştirir. Diğer taraftan da sosyal ve tarihsel ilişki kodlarının Ödipal dönemdeki kimlik kurma sürecinde etkin olduğunu, bu sürecin cinsel organların analizine indirgenemeyeceğini savunur.

Geleneksel antropoloji akımından, daha ziyade eleştirel olmayan yapısalcı antropoloji akımından Levi-Strauss ataerkil toplum düzeninin kurucu motifini şu şekilde tarif eder: "Oğullar babayı öldürür ve kadınları kendi aralarında paylaşır. İlk sosyal düzen de böyle kurulur."²

² Yukarıdaki analizlerimde olduğu gibi, burada da bir özete giderek açıklama yapıyorum.

Erkekliğin ve aktifliğin bir arada kurgulandığı ataerkil toplum yapısında, aktif ve kurucu ögenin sahibi olan babanın *öldürülmesi*, bağımsız kimlik oluşturmak ve toplumsal düzende kendi yerini belirleme açısından, pasif ve paylaşılan anneyi *öldürmeye* kıyasla daha etkin ve yıkıcı-yapıcı bir yere sahiptir. Ataerkil sosyallikte ve ataerkil söylemde baba dışsal gerçeklikle -bu anlamda makro gerçeklik-, hegemonik sosyal yapıyla kurulan ilişkinin aracı ve aradaki etkin kimlikken, anne ve annelik içseli, mikro gerçekliği, özerk ve mahrem olan alanı, korunması gereken tarafı temsil eder. Bu nedenle bu yapı içerisinde her ikisinin de temsili *ölümü* yıkıcı ve yapıcı sonuçlara sahipken, baba'nın *öldürülmesi*, baba'nın anne, erkekliğin kadınlık üzerindeki hegemonyasından ötürü, daha hassas, daha yıkıcı bir durumdur.

Dolayısıyla yalnız erkek için değil kız çocuğu için de kendini kurabilmek açısından, baba'yla hesaplaşmak, baba'yı *öldürmek* şarttır. Peki ya yeni kurulan şey ne kadar babanın temsil ettiği düzenek ve kuralları dışındadır, kız çocuğu ve erkek çocuğu açısından bunun sonuçları nelerdir?

Bu soruya yanıt ararken Ödipus kompleksini, bilinç-dışı olarak babayı rakip gören erkek çocuğun arzusunun bir ifade şekli olarak okumuyorum yalnızca. Ödipus'un trajedisini iki cinsin de dışında tutarak, bu trajediyi iki cinsin de bağımsız kimlik oluşturma süreçleri üzerinden okumaya çalışacağım.

Baba'ya Geri Dönüş

Filmlerini izlemiş olanlar bilirler, Lars von Trier toplumsal bağlamların ötesinde insan doğasındaki iyilik ve kötülük durumlarıyla ilgilenir. Filmlerinde hem tekilliklerin hem de çoğullukların hükmü vardır. Bunlar iyiyle kötünün iç içe geçmiş ilişkisini anlatırken, izleyiciyi irrite eden bir şekilde iyi ve kötü bu hükmün doğasına göre ayrışır ve yaptırımlarını uygulatır. Lars von Trier'in *Dogville* adlı filminde, Nicole Kidman'ın oynadığı, babasının hayatından ve yaşam tarzından kaçan Grace Mulligan adlı bir kadının hikâyesini izleriz. Filmin detaylarına girmeden, bu filmi "Ödipus Kompleksinin kadın kimliğindeki dışa vurumu" açısından önemli bir metafor olarak gördüğümü vurgulamak isterim.

Grace, mafya patronu olan babasının şiddet dolu yaşantısı ve ahlak dünyasından, onun otoritesinden kaçır ve bir köye sığınır. İlk başta iyi gibi görünen ve Grace'i sahiplenip içine alan köy hal-

kının kısa bir süre sonra başka bir yüzünü keşfederiz. Tek tek tüm bireyler Grace'den faydalanmaya başlarlar. Grace'in kasaba halkına olan bağımlılığı büyükten küçüğe, kadından erkeğe herkes tarafından istismar edilir. Hâlâ Grace'i aramakta olan babası, Grace'in o kasabada yaşadığını öğrenmiş ve onu almaya gelmiştir. O âna değin babasından kaçmakta olan Grace, babasının gelmesiyle birlikte kasaba halkının zulmünden kurtulmuş olur. Kendi isteğiyle tekrar babasının yanına dönen Grace, babasından tek şey ister, o da bu kasabada yaşamakta olan herkesin genç-yaşlı, çoluk çocuk demeden öldürülmesidir. Babasının adamları tarafından kasabadaki herkes öldürülür. Grace'i arabanın içinde babasının yanında otururken ve o arabanın içinde kasabadan ayrılırken görürüz. Grace'in son sözü 'bu insanların hiç birisi yaşamayı hak etmiyor' olur.

Grace, kaçtığı babasının şiddet düzenine ve otoritesine sığınarak, dış dünyada karşılaştığı şiddeti bertaraf eder. Burada yalnızca bir sığınma yoktur, aynı zamanda bir kabullenme vardır. Bu kabullenmenin altında babasının otoritesini kabullenmekten ziyade, o otoritenin dışındaki dünyanın düzenini kavrama ve dış dünyaya ilişkin bir analiz yatar. Grace bu kabullenişte, kötülük, insan doğası, güç ve iktidar arasındaki ilişkileri çözümler. Lars von Trier bize baba'nın gerçekliğini reddetmiş, bundan kaçmış bir kadının, dış dünyayla yaşadığı karşılaşma sonucunda, baba'yla yeniden buluşmasını anlatır. Bu buluşmada yıkılmış bir baba'lık olgusu ve yeniden kurulmuş bir baba'lık durumu vardır. Grace, baba'yı öldürmüştür ve baba yeniden kurulmuştur. İkinci karşılaşmada hem baba hem de Grace iki farklı insandır artık. Ve bundan böyle kurdukları ilişki de başkadır.

Benzeri baba-çocuk metaforları Hristiyan teolojisinde de rastlanılan motiflerdendir. Bu anlatılardan en güzelini İncil'de bulabiliriz. İncil'in yeni çevirilerinde "İki oğul arasındaki eşitlik (denge)" olarak adlandırılan bir hikâyede, baba evini terk etmiş ve pişmanlık içinde baba evine geri dönen oğulun hikâyesi anlatılır. Babasından mirastaki payını isteyen ve aldığı parayla evi terk eden küçük oğul, bu parayı har vurup harman savurur, sonunda bir dilenci konumunda ve kılığında babasının evine geri döner. Babası ise oğlunu bağışlar ve eve alır, oğlunu en güzel şekilde giydirir ve adına büyük bir şölen düzenler. Bu duruma sinirlenen ve babasına kızıp, "Nankör küçük kardeşini neden bağışladığını" soran büyük oğluna ise "Sen hep benim yanımdaydın. Benim olan şey aynı zamanda senindir de. Ancak kardeşinin bu geri dönüşüne sevin çünkü kar-

deşin ölüydü şimdi ise yeniden dirildi” diye yanıt verir. Bu hikâye Rembrandt’ın ve birçok Ortaçağ ressamının ‘Kaybolan Oğlun Geri Dönüşü’ adlı tablolarına konu olmuştur.

Bu hikâyede iki durum aydınlatılmakta kanımca. Hikâye bir açıdan baba’nın düzeni ve otoritesinden ayrı düşmek isteyen, bunu reddeden ve kendi dünyasını, dış gerçekliği yaşamak isteyen oğlu anlatmakta. Bu dünyada başarısız olup geri dönen ve baba’nın otoritesiyle yeniden barışan oğul var burada. Baba, oğlu kabullenip geri alırken, oğlunun ölmüş olduğundan ve şimdi dirildiğinden yani yeniden doğduğundan bahsediyor. Bu hikâye bir yanıyla baba’yı *öldüren* oğula ışık tutarken, diğer taraftan babanın sözleriyle bizi oğlun kendisine tekrardan yöneltir. Oğul kendini yaşamak / tanımak için çıktığı yolculuk esnasında, aslında kendini de *öldürmüştür*. Oğul bu *ölümün* ardından yeniden doğarak, başka biri olarak geri dönmüştür baba’nın yanına.

Ölüm-oluş metaforu yine Hristiyan teolojisinde ve Ortaçağ felsefesinde önemli bir rol oynar. Bir ucu İsa’nın ölüp yeniden doğuşuna/dirilişine dayanan anlatının yorumlanmasına ve bunun metaforik anlamlarına uzanır, diğer ucu da Antik Yunan trajedilerinin yorumlanmasına. Aslında Antik Yunan mitolojisinde, Ödipus’un babasını öldürüp annesiyle evlenmesi gerçeğini öğrendiğinde kör olması da, bu hikâyenin içinde barındırdığı başka bir metaforudur. Arka planda şehir halkının, ortaya çıkan hakikate koro şeklinde şahitlik etmesini okuruz. Ön planda ise Ödipus’un gözlerinin kahrından kör olmasına seyirci oluruz. Ödipus’un hikâyesi bir taraftan arzu-kopuş ve baba’nın ölümünü anlatırken, diğer taraftan Ödipus’un kör olması sahnesiyle ikinci bir durumu daha dilendirir. Bu da kopuş-ölüm ve yeniden doğuştur. Kör olan Ödipus, gördüğü gerçeklik karşısında kör olur çünkü artık bu gerçekliğe bakamaz, diğer yandan aslında ilk kez “gerçekten” görüyordur. Yani bu körlük aslında bir görme durumudur. Ödipus da *ölmüştür* ve hakikatin içinde yeniden doğmuştur. Hikâyenin sonunda ölen Ödipus aslında hakikatin içinde yeniden doğmaktadır.

Baba-oğul, baba-kız ilişkisinde *öldürmek* ve *ölmek* vardır. Koparden *öldürürsün, öldürürken ölürsün, ölünce* yeniden doğarsın. Yeniden doğan oğul ya da kız artık bağımsız bireylerdir, farklıdır, başka kişiler olmuşlardır. Geri dönüp baktığında baba da bu dönüşümün içinde dönüşmüş ve yeniden kurulmuş, yeniden oluşmuştur.

Bölümler (Epizodlar)

Türkiye'ye Aralık 2010'da geri dönme kararında babamın etkisi büyük olmuştur. Bu, uzun süreden beri iş hayatının yanı sıra doktora tezi yazıp, doktoramı uzatmamdan şikâyetçi olmam dolayısıyla babamın bana, işi bırakıp İstanbul'a taşınmamı önermesi sonucu zihnimde şekillenmiş olan ve ardından cesaret edip hayata geçirdiğim bir fikirdi.

Babamla 2003-04 yılları arasında mektuplaşmıştık. Bu mektuplarda, felsefi ve siyasi görüşlerimi, yaşam ve kendim hakkındaki fikirlerimi paylaştım babamla. Bu mektuplaşmaların ikimizin ilişkisi için de önemli olduğunu ve önemli farkındalıklar yarattığını düşünüyorum. Aslında siyasete ve edebiyata ilgisini hiç yitirmemiş olan babam, iş hayatından ötürü yazmaya ve istediği şekilde okumaya yeterince vakit bulamadığından ve bunun verdiği zihin yorgunluğundan yakındır. O dönemki yazışmalarımızda da bu yorgunluk ve sıkışıklık içinde sere serpe düşünme aralıklarına ve bunları kâğıda dökmeye fırsatına sahip olamadığından üzüntü duyduğunu belirtmiştir.

Bu yazışmalar neyi değiştirdi peki? Bu yazışmaların sonra bir daha yazmadım babama. Çünkü gerek görmedim. Belki o toplu yazışmalar, fark ettiğim, düşündüğüm şeyleri ve durumları, benliğimde yaşadığım değişimleri anlatma ihtiyacından kaynaklanmıştı; kopan ve *yeniden oluşan* ben'in anlatısıydı. O senelerde sanırım 23-24 yaşlarındaydım... Devlet, iktidar, sınıf, militarizm gibi sorunları kendine zamanında dert etmiş ve hayata her zaman Marxist ve Post-Marxist eksenden, materyalist bir dünya görüşünden yaklaşmış olan babamla, ortak bir ekseni paylaşıyorduk. Ne var ki ben üniversite yıllarımda metafizik felsefeyle, İslamla, dinle de uğraşmış ve kendime yeni şeyler katmıştım. Diğer taraftan Marxizme ve Post-Marxizme de feminist epistemoloji ve ataerkillik eleştirisiyle yeniden yaklaşmıştım, dolayısıyla yeni bilgiler ve düşünme araçları oluşmuştu zihin haritamda.

Türkiye ve dünya 68, 77 gelenekleri, ilerlemeci bir kavrayışa sahip olduğu gibi, Türkiye gibi "üçüncü dünya solcu kuşağı" yer yer Batıya ilişkin bir hayranlık, Hasan Bülent Kahraman'ın tabiriyle 'kendini oryantalleştiren' bir yaklaşıma sahiptir. Babam da bu eğilimin dışında değildir. Babamdaki oryantalist bakış açılarını, Batıda göçmenlik deneyimi olan biri olarak ve kendini Batıda yeniden kuran ve oraya dışarıdan, *az gelişmiş* bir ülkeden giden bir kişi ola-

rak bir avcı keskinliğiyle yakalamış ve *ölekinin* açısından yeniden tarif etmişimdir sık sık. Yine de babamın zihninden 'batı *daha gelişkin* bir kültür dünyası ve merkezidir' kurgusu sökülememiştir sanırım.

Sadece fikirler değil duygular ve benlik arayışı da kopan ve yeniden oluşan fırtınalardan geçti, belki de o yıllardan sonra babamla bu denli yakın bir paylaşıma girme ihtiyacımın oluşmaması artık baktığım aynalarda kendimi daha net görebilmemden, dönüşen kendimi tanıyabilmemdendir. Tanıyabilmek için tanıtmak da gerekir. Sanırım kendi dönemeçlerimizde yeniden ve yeniden tanışmaları, diri bedenlerin içtenliği ve canlılığıyla tüm güçlüklerine rağmen yaptık biz.

Aramak

Avusturyalı çok yakın bir erkek arkadaşım, tanışıklığımızın beşinci senesinde oturdu ve uzun uzun babasını anlattı bana. Olmayan babasını! Bu arkadaşım, babasını hiç tanımamış. Babası, annesi hamile kaldığında annesini terk edip Paris'e yerleşmiş. Orada bir aile kurmuş kendisine. Annesinden hikâyenin detaylarını epey sonra öğrenmiş. 28 yaşında babasının adını-soyadını öğrenmiş ve babasının fotoğrafını ilk kez görmüş. Bu fotoğrafta babasının kendisine ya da kendisinin babasına ne kadar benzediğini anlattı bana. Babasına mektup yazmaya karar verdiğini ve sonra annesinden edindiği adrese bu mektubu yolladığından bahsetti. Mektubunda ise kısaca babasını görmeyi ve babasıyla tanışmayı istediğini belirtiyor. Sonra babasından yanıt geliyor. Babası kendisiyle görüşebileceğini ancak kendisinden maddi bir beklenti içine girmemesi gerektiğini bildiriyor ona. Bu yanıtın sonra arkadaşım babasını görme hevesinden vazgeçiyor ve bir daha babasıyla herhangi bir kontak ya da ilişki kurma denemesine girmiyor. Bu hikâyeyi anlattıktan sonra bana şunu söyledi bu güzel arkadaşım: "Evlat olmak bazen affetmeyi gerektirir, affetmek bazen çok zordur ama affetmek de öğrenilir".

Baba hep aranır. Anne *esastır* denilir, doğrudur belki ama kendini kurmak için babayı bulmak, babayı görmek ve sonra babadan kopmak gerekir. Baba, olmasa da vardır; bir fikir, bir imaj, bir fotoğraf olarak...

Hâlâ Viyana'da yaşamakta olan liseden yakın bir kız arkadaşım, altı aylıkken babasını kaybetmiş. İçtiği zaman arada damarı tu-

tar ve babasından bahseder. Bu bahisler, daha ziyade babasını arayan, bulmaya ve tanımaya çalışan bir kadının anlatısıdır. Yıllar sonra annesinden babasının ölmeden önce kızına bırakmış olduğu mektubu edinir, 27 yaşında ilk kez amcasıyla buluşur ve babası hakkında ondan hikâyeler, bilgiler, renkler, sesler duymak ister ve dinler... Bir gün evinde onu ziyaret ettiğimde bilgisayarının ekranında iki-üç yaşındaki bir oğlan çocuğunun resmini gördüm. "Bu kim?" diye sordum ve bu resmin babasının bebekliğine ait olduğunu öğrendim. Çok sevdiğim bu arkadaşım babasını aradı, hâlâ da arıyor ve parça parça babasını buldu, buluyor ve babasını çok seviyor.

Adım

Şaman geleneğinde ad koymak çocuk meydana geldikten sonra gerçekleşen bir ritüelmış. Çocuk meydana çıkmadan önce değil çıktıktan sonra koyulmuş ad. Adımı Güneş olarak koymuşlar bizinkiler, ne var ki babam ben üç-dört yaşlarındayken bana Kelebek adını takmış. Sebebi de "Evin içinde hep uçarak gezinmemmiş". O gün bugündür benim evdeki adım Kelebek'tir. Bir kere dahi babamın ağzından Güneş çıkmamıştır. Okul yıllarımda babama kızardım. Arkadaşlarım beni aradıklarında (o dönemler ahizeli telefonlar vardı ve hâkim kullanım şeklini oluşturmaktaydılar) babam açtıysa telefonu eğer, "Kelebek! Seni arıyorlar" derdi. Arayan kişiler de "Ya pardon, Kelebek kim?" diye sorarlardı. Sanırım böyle *gariip* bir takma ismim olduğundan ötürü utanıyordum. Ne var ki yıllar geçti, benim ikinci adım Kelebek kaldı. Her ne kadar şekli olarak kütüğümde yazmasa da benim ikinci adım Kelebek'ti. Ve bu ismi, bana yakın olan kişiler, dostlarım ve yakın arkadaşlarımla paylaşmaya başladım. Avusturya'daki tüm yakın arkadaşlarım bana Kelebek der, hatta bazen Schmetterling şeklinde Almancasını söylese de orijinaline sadık kalırlar. Ben de yakın arkadaşlarımla ve ailemle olan yazışmalarımı hep Kelebek diye imzalarım. Hatta kitaplarımın üzerini Kelebek diye işaretlerim. Ailede doğum günü pas-tam hep Kelebek'e atfedilir. Bir yanım muhakkak bu adı ve bu adın özelliklerini taşır.

Babam

Babam her sabah altıda kalkar, hafta sonu veya tatil de olsa en geç sekizde ayaktadır. İlk kalktığı gibi televizyonu ve muhakkak

bir haber programını açar. Sürekli haber dinler. Son dönem Türkiye'sinde dizi kültürü yaygınlaştığından, gözlemlediğim kadarıyla dizi de izlemeye başladı. Arabada haber kanalları açıktır genelde. Biri biter, diğerini açar. Kendi çabasıyla kendisine klasik müzik arşivi de yapmıştır, sık sık klasik müzik ve keşfettiği müzik kanallarını açıp dinler. Bunlara arabada şahit olunur, evde müzik dinleme geleneği -en azından annemin ve babamın- yoktur. Bir gün beni havaalanından aldığı anda, arabada çalmakta olan müzik hakkında yorum yapmıştım ve hangi yörenin / dilin müziği olduğunu, ne kadar acıklı olduğunu söylemiştim... "Ermeni müziği; binyılların acı kültürünün yoğurduğu bir müzik kültürleri var, hep acıklıdır Ermeni müzikleri" diyerek yanıtlamıştı beni.

Babam, her hafta sonu en az iki gazete okur. Sıkı bir gazete takipçisidir, düzenli olarak dünya meselelerini zihninde tartar ve arada aralayıp konuştuğunda çok zengin bir hazine çıkar insanın karşısına. Dönem dönem dergi de takip eder. Son dönemlerde K isimli bir edebiyat dergisini takip ediyordu. Dergileri, yazıları, makaleleri *eski usul* kesip biriktirir benim için. Babam müthiş esprili bir insandır, sanırım en büyük ortak noktamız da budur.

Babamla içmek çok güzeldir. Birkaç seferinde alkolün de etkisiyle, hem keyif hem de sohbetle karşılıklı duygu dünyasında derinleşme hatırımdadır. Müthiş keyifli geçmiştir bu akşamlar: baba-kız; sohbet, dertleşme, anlatma, anlama, anlaşma...

Babam 60 yaşına geldi; ilk kez yaşlandığını, yaşlanmakta olduğunu fark ediyorum, daha doğrusu kanıksıyorum. Uzun zaman uzakta olmanın da verdiği etkiyle görüp baktığımda, geçen zamanı ve gelen yaşlılığı görüyorum, içim cız ediyor. Kabullenemiyorum. Zamana kafa tutmak istiyorum ama zaman tüm beklentileri ve arzuları delip geçiyor ve kendi bildiğini okuyor. Babamın olmasını hayal bile edemiyorum, bunu düşünmeyi ya da bir gün kabullenmek zorunda olmayı istemiyorum.

Geriye dönüp baktığımda zihnimde yer etmiş olan ve zamana rağmen hep öylece orada kalacak olan, bizimle evin içinde saklambaç oynarken başparmağıyla işaret parmağını birleştirip yuvarlak yapan ve o deliklerden bakıp *mızık çıkarıp* bizi kızdıran baba'mdır. Pazar günleri ailecek 'Parliament Sinema Kulübünün sunduğu' filmleri izlerken, her defasında, bu filmlerin başlangıcında geçen isimleri (yönetmenler, oyuncular, yapımcılar vesaire) sesli okur ve "oohhh şu isim, ooohhh bu isim..." derdi. Bu sesli okuma ve vur-

gulardan benim için çıkan sonuç bu isimleri taşıyan kişilerin, ne kadar önemli yönetmenler, ne kadar önemli oyuncular ve kişiler olduğuydu. Bu nedenle her seferinde ne kadar önemli bir film izlediğimiz hissi doğardı bende. Bir gün kardeşlerimle hep beraber bu işin sırrını çözmüştük ve babamın 'oolarıyla' dalga geçmeye başlamıştık. Benim için babam, zamana rağmen, bu 'oolarıyla' zihnimde işte öylece koltuğa uzanmış ve gülümseyen ifadesiyle kalacaktır.

Ve Ben

Benim çocukluk yıllarımda çocuklara sorulmaktaydı "Hangisini daha çok seviyorsun?" diye... Sanırım modern pedagojinin de etkisiyle, çocuklara artık böyle sorular sorulmuyordur. Bense, hatırımdadır, üzerine ciddi ciddi düşünürdüm bu sorunun. Bir türlü yanıt veremezdim. Eğer bir sonuç çıkıyorsa o da "ikisini de çokook çokooooook" olurdu ama bu soru beni kendi içimde meşgul etmeye devam ederdi. Bu soruya bir de ne kadar 'çokook' eklenirdi. Ölçü arama ihtiyacıyla kollarımı açıp 'bu kadar, dünya kadar...' diyerek sıralardım. Anneme kızarsam babamı, babama kızarsam annemi daha çok severdim. Ölçü arama ve derecelendirme ihtiyacım hem bu soruya cevap aramak hem de sevgimi kendi açımdan kavranabilir bir hale getirmek isteğinden kaynaklanırdı. 'Evet artık biliyorum, kimi daha çok seviyorum-u' derdim.

Belki çocuklara sorulmayan ya da rastgele sorulan bir soru daha vardır. "Peki ya sen kimin kızıydın?" Bugün bu soru bana sorulacak olursa ya da ben kendime bu soruyu soracak olursam "Ben annemin ve babamın kızıyım; ama babamın Kelebek kızıyım" derim.

Gülayşe Koçak: Gülayşe Koçak, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, BYYO'nu bitirdi. Halen Sabancı Üniversitesi Yazma Becerileri Merkezi'nde Yaratıcı Yazma atölye çalışmalarını düzenlemekte, çeşitli kurumlara Etkili Yazma Teknikleri eğitimleri vermektedir. *Çifte Kapıların Ötesi*, *Gözlerindeki Şu Hüzün* *Gidermek İçin Ne Yapmalı?* ve *Topaç* adlı romanları vardır.

İkna Et Beni

Gülayşe Koçak

"Vaktin vardı, değil mi?"

"Merak etme babacığım, çok müsaitim... Hiç acele etme..."

Hattın diğer ucunda babamın burnundan hafif ısıksı sesler çıkarak nefes alıp verişini dinliyor, bir yandan da dalgın dalgın, ahizenin kordonuyla oynuyorum... ve birden aklım, aile elektrikçimiz Durali Usta'ya gidiyor.

Durali Usta, bir süre önce bir tamirat işi için bize gelmişti. İş bitirilmiş; kordonlar, çekiçler alet çantasına kaldırılmış, karşılıklı çay içiyoruz. "Ne olacak annenizle babanızın bu hali, Gülayşe Hanım?" diye sordu ansızın. "Ne zaman onlara gitsem, hep kitap okuyorlar. Oku oku, ne faydası olacak ki? Zaten hayattan öğreneceklerini öğrenmişler. Bu yaştan sonra hâlâ yeni şeyler öğrensen ne olacak, öğrenmesen ne olacak? Artık ihtiyarlamışsın; otur oturduğun yerde, keyfine bak, öyle değil mi...? Hele babanızın o kelime kâğıtları..." Pek de onaylamayan bir edayla kafasını salladı.

Elimde fincanım, ağzım açık, zınk diye kalakalmıştım. Söylediği, *kendi mantık çerçevesi içinde* o kadar doğrudu ki, verecek cevap bulamamıştım.

Gözümün önünde annemlerin, dört bir yanı kitap dolup taşan evleri canlanmıştı: Annemle babam salonda, kanepenin, ayaklı lambanın loş ışığına yakın ucunda birbirlerine sokulmuş oturuyorlar. Annem gözlüğünü takmış, yüksek sesle kitap okuyor; babam başını anneminkine yaklaştırmış, can kulağıyla dinliyor. Son yıllarda kulağı iyi işitmediğinden, arada bir, annemden bir cümleyi tekrarlamasını istiyor. Annem babamın uykuya dalmış olduğunu fark ediyor bazen. "Balım!" diye sarsıyor onu, "bak yine daldın balım;

uyan!" "Ha... Sahi, içim geçmiş!" diye silkiniyor babam gülerek. Bazen de kızıyor: "Aaaa..! Kulağımın içine niye bağırıyorsun?" "E, çünkü uyuyordun!" "Uyumuyordum!" "Nasıl uyumuyordun! Okuduğum son cümleyi tekrarla bakalım!" "Hay hay, tekrarlayayım: ..."

Hele Durali Usta'nın "o kelime kâğıtları" lafını hatırlayınca, gayri ihtiyari sesli sesli gülüyorum. Bir kere, bizim ailede "o" kâğıtlara doğrudan "kelimeler" denir. Örneğin, "Kelimelerimi kaybettim; gören var mı?" "En son, çamaşır makinesinin üstünde gördüy-düm!" veya "Balım, misafir gelecek, kelimelerini lütfen salondan kaldır" gibi...

Ben kendimi bildim bileli, babamızın "kelimeler"i evin önemli bir alanını kaplar. Babamın en ayırt edici özelliklerinden biri, kelimelere, yeni kelimeler öğrenmeye, hele de bu yeni kelimelerle "oynamaya" düşkünlüğüdür (babam üç, annem dört yabancı dil bilir). Babamın çalışma odasındaki kütüphanesinde, raflarla sözlükler ve ansiklopediler yer alır; hâlâ da bir kitapçıya girdiğinde, sözlüklerin yer aldığı köşe, babamı en mest eden köşelerden biridir. (Annemde bu tarz bir "düşkünlük" yok — o, doğallıkla ve sezgileriyle "bilir" kelimeleri. Bu yüzden evde sık sık iddialaşmalara tanık olunur: Örneğin, İngilizce bir kelime veya kavramın, şu veya bu anlamı *da* içerip içermediği, şöyle ya da böyle *de* kullanılıp kullanılmayacağı üzerine hararetili, bazen seslerin bile yükselmesine varan tartışmalar... Farklı farklı sözlükler telâşla karıştırılır, tanımlar titizlikle karşılaştırılır. Babam bir kelime için on farklı sözlük taramış bile olsa, garip bir şekilde, sonunda genellikle annem sezgileriyle haklı çıkar.) Babam, ister Türkçe olsun, ister yabancı bir dilde, yeni bir kelime öğrendiği zaman bu kelimeyi unutmamak için bir kâğıda yazar ("kelimeler", ikiye katlanmış A4 ebadında kâğıtlardır; her bir çeyrek A4 sayfasında yaklaşık 5-6 kelime yer alır — kelimenin tanımıyla ve kullanılışına dair bir-iki örnek cümleyle) ve bütün gün, yanında "kelimeleriyle" dolaşır. Kelimeleriyle tuvalete girer, kelimelerini ceket cebine atıp sokağa çıkar. Çalıştığı yıllarda, akşamları babam — bakışları elindeki kelimelere sabitlenmiş — kendisine "hoş geldin" diyen annemi hiç duymadan, dalgın dalgın, selamsız sabahsız eve geldiğinde annemin ona ne sitem etmişlikleri var!

"Kelimeler", bir dolapta üst üste istiflenmiş dururlar; ara sıra altlardan rasgele bir kâğıt çekilir, oradaki kelimeler unutulmuşsa, bilgiler tazelenir. Çoğu, yıllardır oradan oraya taşınarak hizmet

verdiklerinden, haliyle, “kelimeler”in birçoğu, eprimiş, şeftali kabuğumsu bir doku kazanmış, çay ve başka lekelerle kaplı, feleğin sillesini yemiş kâğıt parçalarından oluşur. Kelimeler, bizim evde adeta canlı birer varlık niteliği kazanmışlardır — ve herhangi bir canlıya reva görülecek saygı, onlara da gösterilir.

Hele babam kitap okurken, tesadüfen o sıralarda yeni öğrendiği bir kelimeyle karşılaşınca duyduğu o garip, tanımlanamaz sevinç!..

Durali Usta’nın yüzüne bakmış, ona annemle babamın durumunu, anlayabileceği bir dille *nasıl* açıklayabileceğimi düşünmeye dalmıştım. Ona nasıl anlatabilirdim ki kitap okumak bir zevktir, öğrenmek zevkli bir alışkanlık, hatta kimisi için bir tutkudur... Annemle babamın angarya olarak değil, nefes alıp verir gibi, hayat tarzları öyle olduğu için, başka türlüşünü yapamayacakları için, bu onlara mutluluk verdiği için kitap okuyup, kelimelere “takılıp” yeni şeyler öğrendiklerini, konferanslara bu nedenle gittiklerini... yani, ortada kaygılanacak bir durum olmadığını...

Hattın diğer ucunda babamın nefes alıp verişleri sıklaşıyor:

“Gönderdim!” diyor — sesinde delikanlı heyecanı: “Eline geçince bana hemen telefon aç, olur mu?”

“Dur birazcık... şimdi gelir...”

“Kızım, daha göndereli 10 saniye bile olmadı, bu kadar çabuk gelir mi?”

“Gelir, babacığım... benim sistem yavaş çalışmasa, çoktan gelmişti...”

“Sahi mi söylüyorsun? Müthiş bir şey!..”

“Nitekim hah! İşte geldi!

Gülüyorum: Babamla o kadar iftihar ediyorum ki!

Düşünsenize, bu adam 1917’de Şam’da dünyaya geldiğinde, oralar Osmanlı İmparatorluğu topraklarıymış — ve kendisiyle bugün e-maileşiyoruz ve işte şimdi bana, üstelik bir de fotoğrafını ekleyerek mail gönderdi!

Hangi “kuşak farkı”?

Annemle babamın hiçbir şeylerine şaşırmamayı, oldukça sıra dışı bir çift olduklarını epeydir öğrendim. Ankara’ya son gittiğimde de, babam bana cep telefonunu uzatmış, “Mesaj atmasını öğretir misin bana?” demişti. Yaşlılık lekeleriyle bezeli, Parkinson nede-

niyle titreyen ellerine, küt parmaklarına bakmışım. Teknoloji o kadar acımasız ki... Babam, bilgisayar kullanırken *mouse*'u çift tıklaması gereken yerlerde bile bazen zorlanıyor.

"Babacığım," demiştim usulca, "mesaj atmayı öğrenmene hakikaten gerek yok... İnan, ben dahi oturup mesaj yazmaya üşeniyorum... Onun yerine telefon açmak, çok daha pratik."

"Olsun!" demişti kararlılıkla; "Ben yine de öğrenmek istiyorum."

Şimdiyse babamın gönderdiği mail'in üstünü tıklıyorum. "Gülâyşe'ciğim, tatlıların tatlısı kızım" diyen ilk satırı gördüğümde, gözlerim doluyor.

Babam "sekseninden sonra" bilgisayar satın aldığı anda, bir bakmışım, bilgisayar el değmemiş vaziyette çalışma masasının üzerine duruyor; babamsa elinde kırmızı kalem, önemli yerlerin altlarını çizme çizme bilgisayarın kullanım kılavuzunu okumaya girişmiş.

"Babacığım, bilgisayar kullanmasını bu şekilde öğrenemezsin... Aleti açıp, atacaksın kendini içine; deneye deneye, kullana kullana öğreneceksin..."

Söylemesi ne kadar basit, değil mi! Oysa babam yaşındaki biri için ne kadar zor... Onun zamanında her şey, bütün talimatlar "net"ti, ya siyah ya beyazdı; her şey "sistem"di — nitekim sistematik bir adamdır babam: Kolay mı, bu yaşta, bütün bir ömür boyu kendisini her alanda başarıya götürerek artık kemikleşmiş öğrenme yöntemlerine bu kadar taban tabana zıt bir biçimde öğrenmeye çalışmak?

Tabii ki kolay değil... ama, babama dair şöyle bir bilgiyi de sıkıştırıyım araya: Küçükken matematik derslerimizde bizi çalıştırıp her zaman yardımcı olmuş olan babam, kardeşim okul değiştirip "modern matematik" öğretilen bir liseye başladığında, oturup modern matematik öğrenmiş ve kardeşime yine yardımcı olmuştu! Akşamları işten eve geldiğinde, yeni edindiği modern matematik kitaplarına yumularak, çeşit çeşit problemlerle boğuşarak bu garip sistemin sırlarını çözmeye çalışmasını, sonra da kardeşimle kafa kafaya verişlerini hatırlıyorum.

Dolayısıyla, babamın "sekseninden sonra" bilgisayar kullanmayı öğrenmiş olması, bugünse 94 yaşına rağmen bakımlılığı, neşesi, kahkahaları, zihninin 20 yaş delikanlı berraklığı — bütün bun-

lar bana çok doğal geliyor. Belki de bu yüzden — annemle babam yüzünden — benim ihtiyarlık algımla başkalarınıninkinin ne kadar bağdaşmadığını görerek, zaman zaman şaşıyorum.

Mizah duygusu! Evet ya — acaba mizah duygusunun bu işte bir etkisi olabilir mi? Şu ince, keskin zekâsıyla yoğrulmuş mizah duygusu olmasaydı, fıkra anlatmaya (ki babamın fıkra anlatışını dinlemeye doyum olmaz — kahkahadan gözlerinden yaş akmış, nefes nefese kalmış insanların babamdan, üstelik aynı fıkrayı yeniden anlatmasını rica ettiklerini bilirim!) ve dinlemeye bayılmasaydı, babam belki de pek çok yaştı gibi olurdu...

Babamın türlü çeşitli muzipliklerini düşünüyorum... Çocukluğumda, bir keresinde akşam yemeğinde oturmuş, yemeğimizi yiyoruz... "A-a! Bu ne?" diye haykırdı birden babam. Hepimiz, parmağıyla gösterdiği tabağıma baktık: Salatamın içinde kocaman bir solucan, kıvrıla kıvrıla ilerliyordu! Döndü anneme: "Salatayı yıkamadın mı, Frengiz?" "Yıkadım, tabii ki!" Şaşırmıştı annem de. "Şuna bak! Ne kadar da hızla ilerliyor!" dedi babam ve bıçağıyla solucanı hafifçe dürttü. Ben hemen geri çekildim. "Korkma..." dedi babam ve bu kez parmağıyla solucana dokundu. Hepimizden "Aaa!" nidaları yükseldi! Meğer solucan plastiktenmiş; babam onu bir şaka dükkanından almışmış! Solucanı akordeon gibi katlıyorsun, kaşla göz arasında bir yere bıraktığında, o yavaş yavaş açılmaya başlıyor ve ileriye doğru hareket ediyormuş izlenimi veriyor!

Başka bir sefer, yine sofradayız... Annem babama bakıyor. "Balım... Galiba mendile ihtiyacın var..." Babama bakıyoruz: burun deliğinde kocaman bir sümük balonu! "Aaa, pardon" diyor babam; cebinden hemen mendil çıkartıp, burnunu dikkatlice siliyor. Bizler kıkırdıyoruz. Aradan iki dakika geçmiyor ki, annem gene: "A-aa-aa... Sacit?" Bir bakıyoruz, babamın burnunda gene kocaman bir balon! Bu kez hepimiz kahkahalarla gülüyoruz; babam bir taraftan gülüyor, bir taraftan, çok utanmış bir edayla, "Allah Allaaaaah!.. Allah Allaaaaah!.." diye söyleniyor. Şimdi artık yemeğimizi yerken, gözümüz hep babamın burnunda... balon yeniden ha belirdi, ha belirecek... Ve derken bir bakıyoruz ki hoooop! Sümük yine orada; babamsa bizlere yaramaz yaramaz bakıyor! Artık annem ayıldı: "Nedir o, balım?" diye gülüyor, babam da kahkahalar atarak mendille sümüğü alırken, mendilin içindekini bize gösteriyor: Biri sümük balonu büyüklüğünde, diğeri daha da ufak, kum saati gibi birbirine bağlı iki cam küre! Tıpkı solucan gibi, bunu da bir şaka dükkanından edinmiş.

Acaba muzip insanlar farkında olmadan yaşlılıklarına yatırım yapıyor olabilirler mi?

Konumuza dönecek olursak: “Kuşak farkı” denen şeyin, herkes için illa yaşla, güçten düşen fizikle bağlantılı olmadığını artık çok iyi biliyorum. Kuşak farkı, ilerleyen yaşın yol açtığı başka, daha önemli şeylerle bağlantılı.

Kuşak farkına yol açan şey, yabancı kalınan, ister istemez dışlanılan yeni düşünme biçimleri. Kuşak farkı, değişen yeni mantık çerçevelerine, yeni paradigmalara ayak uyduramamaktan kaynaklanıyor, ve ihtiyarlar için esas zorluk — teknolojik meselelerden vazgeçtim — burada yatıyor.

Neresinden başlayayım? Onların zamanında, üniversite öğrencisi dediğin, tek bir disiplinde eğitim alır, o konuda uzman olurdu... Oysa bugün bütün disiplinler birbirine girdi; interdisipliner yaklaşım diye bir şey ortaya çıktı — sadece disiplinler değil, her şey! Bir zamanların kalın sınırları her alanda bulanıklaştı, keskin çizgiler eridi gitti. Eski tarz kamplaşmalar geçerliğini yitirdi.

Sadece kamplar değil değişen; sadece aks değil kayan; küresel, çevresel sorunlar, şiddet, işkence, sevgisizlik — bütün bu nedenlerle ağır sarsıntılar geçiren dünya değerlerinin tersyüz olmuş, çok kaotik ve bulanık görünen okyanusunda, tortular ağır ağır, dans ede ede çöktükçe, sanki yeni, yepyeni bir Atlantis belirmekte yüzeyde — eski söylemler rafa kalkmakta.

İşte babamın, “yıl” ibresinin “ihtiyarlık” yönüne doğru kendisini hızla sürükleyen akıntısının gücüne direnerek “gençlik” yönüne doğru attığı kulaçlar, asıl bu alanda değer kazanıyor.

Değişen dünya, değişen inanç sistemleri, değişen değer yargıları... İşte, kuşak farkı burada yatıyor. Koskoca Sovyetler Birliği dağıldı! Baş döndürücü bir hızla değişen dünya, değişen Türkiye, değişen politikalar...

Babamla ben...

Ne zaman başladı ilk çatışmalarımız? İdam cezası tartışmalarımız... Kürt meselesinden tutun, Ermeniler, Atatürkçülük, eşcinsellik, din, türban — babamla sürekli, birbirimize giriyorduk! İkimiz de o kadar hissileşiyorduk ki tartışmalarımız sırasında, aramıza soğukluk giriyordu. Oysa artık ayrı kentlerde yaşıyor, nadiren görüşebiliyorduk; bu nedenle, sınırlı vaktimizi fırtınalar içinde veya bir-

birimize surat asarak geçirmemek için, hassas konulardan özenle kaçınır olmuştuk...

...ta ki bir yaz tatilinde, annemlerin yazlık evinde...

"Görmüyor musun Gülayşe, bunlar hep, Amerikan oyunu!" Hiddetle süzüyordu beni babam.

Kaç dakikadır tartışıyorduk? Ben de öfkeliydim; göğsüm sıkışmış, sırtımdan aşağı terin boşandığını hissediyordum. Tanrım, nasıl düştük yine böyle bir girdaba?

"Peki baba, peki..." dedim nefes nefese, "Bu tartışmalarımız çok anlamsız; bence artık hiç bunları konuşmayalım... çünkü her şeye zaten çok farklı bakıyoruz."

Bir süre suskun kaldık; babam kaşları çatık, önüne bakıyordu.

Birden kafasını kaldırdı. "Farklı bakıyor olabiliriz... Ama... o halde..." dedi tereddütle, "beni *ikna etmeye* çalış!"

Sustum, hayretle yüzüne baktım.

İkna etmeye çalış...

İkna et beni!

İşte, bunu beklemiyordum! Babam hafif kaygılı, hafif meraklı elâ bakışlarını pür dikkat bana dikmişti; yüzü çok ciddiye.

Evet, bunu hiç beklemiyordum. Aklıma habire, zulada tuttuğum, ezberlenmiş cevaplarım geliyordu, oysa bu cevapların onu ikna edemeyeceğini görebiliyordum... Aklımdaki cevaplar, galiba kendi cevaplarım bile değildi. Kamplaşmak, karşılıklı suçlaşmak ne kadar kolay! Karşındaki sana bir şeyler anlatırken, sen onu dinlemek yerine kafanda, ona vereceğin cevabı kurgularsın. Oysa karşında gerçek bir anlama çabasıyla, vereceğin cevap üzerine düşünme niyetiyle, içten bir merakla öğrenmek isteyen, üstelik "ikna et beni!" diyen birine, hep konuşmaya alışageldiğin *ezber kalıplar* ile değil, fikirle veya hiç değilse *kendi kelimelerine* karşılık vermek zorundasın. Hiç kolay değil — mecbur kalıyorsun düşünmeye!

"Şöyle düşünsen, baba... Diyelim ki bu, Amerikan oyunu. Öyle bile olsa, durmuş saat bile günde iki kez doğruyu gösterir — bu kez tesadüfen, bize yarayacak bir oyun olamaz mı bu?"

Durdum. Duygularımla açıklamak zorundaydım — ve işte düşünceler artık peş peşe dökülüyordu dudaklarımdan:

"Böyle düşünüyorum, çünkü bu savaş bana çok acı veriyor... Çünkü ben bu aptal savaşın bitmesini istiyorum, baba! Çünkü orada ölen askerlerin de, teröristlerin de acısını içimde hissediyorum... Bir tek kişinin eksik ölmesi için bile her şeye değmez mi?"

Durdu, düşündü... Zihninde hazır olan cevapları tanyordu sanki... Fakat diplomatik müktesebatta her soruna uygun bir cümle bulunsa da, "sıradan" bir annenin "en doğal" talebine cevap yoktu belli ki: "Çocuklarımız ölmesin!" Eskiden olsaydı, "Savaş yok ki!" derdi; şimdiyse düşünüyordu babam. Ben de düşünüyordum... Yüzlerce yıldır üstüne binlerce kalın ciltler yazılmış şu "Si-yaset ilmi", "sorunları kan dökmeden çözebilme"nin sırrını henüz bulamamış olabilir miydi sahiden!..

Tıpkı ilhamın bir kıvılcım çakmasıyla gelmesi gibi, paradigma kaymalarında da, veya ortak bir dilin bulunmasında da galiba bir eşik, bir kırılma noktası var. Bütün iş, o eşiği aşma, farklı bakabilme *cesaretinde* yatıyor.

Geçen gün, arkadaşlarımla bir resim sergisi geziyorduk; serginin diğer ziyaretçileri arasında türbanlı iki kadın da vardı.

"Buraya hiç yakışmıyorlar, ne işleri var ki burada..." diye homurdanmıştı, arkadaşımın lisede okuyan kızı. "Gitsinler camiye..."

Babamın, hızla değişen dünyayı, dünya değerlerini anlama çabalarını andım, ve bu genç kızın, "kuşak farkı" açısından babamdan çok, ama çok daha uzakta olduğunu düşünüp, onun adına üzüldüm.

Gerçi kim bilir, babam da sergide yanımızda olsaydı, belki pekâlâ arkadaşım gibi hissediyor olabilirdi. Hissetme kalıplarımızı değiştirmek, kolay değil. Ama artık bu düşüncesini yüksek sesle dile getirmeyeceğini biliyorum. Babam, — yaşlılarından vazgeçtim — pek az gencin aşabileceği bir eşik atladı: En değişmez fikirlerinin, en sağlam inançlarının sorgulanabilirliğini kabul etmeye; çok zayıf bir ihtimal dahi olsa, belki, ama belki yanılıyor olabileceğini düşünmeye cesaret edebildi.

Acaba Durali ustaya, mantık çerçevesini değiştirmesine yol açacak bir şeyler söyleyebilir miydim? Yaran olur muydu?

Keşke deneseydim.

Peki, neden denemedim?

Birden, babamın “kelimeleri” — veya Durali ustanın deyişiyle “o kelime kâğıtları” — geliyor gözümün önüne.

Ve her şey, hatta Durali ustaya neler söyleyebileceğim, netleşiyor:

Babamın “o kelime kâğıtları” çok önemli, çünkü babam, belki de kelime bilgisi sayesinde bu kadar berrak ve genç bir zihne sahip; muhtemelen de onlar sayesinde farklı düşünebiliyor — çünkü kelimeler sadece gündelik hayatımızda bize destek oluyor veya sadece düşüncelerimizi ifade etmemize yarıyor değil; aynı zamanda beynimizin işleyiş biçimini düzenliyor, düşüncelerimizi geliştirmemizi sağlıyor. Kelimeler *ile* düşünürüz. Hele bir de onların çok canlı varlıklar olduklarını fark ederek onlarla “oynama” alışkanlığımız da varsa ve dil zekâmızı geliştirdiysek, öğrendiğimiz yeni kelimeler, kavramlar, anlam kalıpları zihnimizi bir yandan değiştirirken, değişen zihnimiz de kelimeleri yeniden kurgular — metaforlar yaratarak, aynı kelimeye yeni kelimeler kazandırarak...

Çok kelime bilmek bizi düşünsel açıdan üst basamaklara taşır. Daha incelikli ve farklı, daha yaratıcı düşünebilir hale geliriz.

Oysa kelimelere hak ettikleri hayatiyeti tanımayıp, üstelik de zihnimizi az sayıda kelimeyle sınırlarsak, kendi düşüncelerimizi geliştirme becerimizi kaybedebiliriz. Düşünün bir; güzellikler karşısında yapabildiğimiz tek yorum “Süpeeer!” olsaydı, derdimizin inceliğini nasıl anlatabilirdik? Maazallah, dayanağı olmayan basmakalıp laflarla, genellemelerle kavga eden, ama asla fikir tartışmasına giremeyen, sadece klişelerle düşünebilen bir toplum olup çıkardık. Ne korkunç olurdu!

Ezber konuşmanın kolaylığına karşılık, kelimeleri yaratıcı formlara dönüştürerek fikir üretmek, hele de “karşı”dakinin dilinden konuşarak ifade etmek çok daha zor — tevekkeli değil kalıpları tercih ediyoruz! Muhtemelen tam da bu yüzden o gün Durali ustayla uğraşmadım — tembelliğimden, işime gelmediğinden...

Bilmediğimden.

“Fotoğraf da geldi mi?” diye soruyor babam, hafif sabırsız...

Biraz önce bana gönderdiği e-mailin eki olan fotoğrafa bakıyorum: Babam: Görmüş geçirmiş, rafine, sofistike bir cumhuriyet beyefendisi, karşımda oturmuş bana gülümsemekte. Gayri ihtiyari gözlerim doluyor yine: Sevgimin derinliğini biliyor mu acaba?

Gülüyorum: “Geldi babacığım, geldi...”

Beyza Narlı: Beyza Narlı (1962, Ankara) eğitimine ODTÜ Sosyal Bilimlerde başladı, Boğaziçi İşletmeyi bitirdikten sonra Norveç'e gitti ve Oslo Üniversitesinde Bilgisayar bölümünü bitirdi. Kariyerinin zirvesine Navico şirketinde Global IT Direktörü olarak ulaştı. Çifte vatandaş Narlı, bir Norveçli ile evli ve iki çocuğu var. Şimdi insan kaynakları üzerine mastır yapıyor ve Fransa ve Norveç'te yaşıyor.

Babamın Kütüphanesinden Çıktığım Hayat Yolculuğu

Beyza Narlı

Hayat bir yolculuk. Ben bir seyyahım. Bu yolculuğa önce babamın kütüphanesindeki kitapların içinde başladım. Tam hatırlamıyorum ama, galiba on yaşındaydım. Yaz tatilinde sıkılıyordum. Artık çocukluk kitaplarımı tekrar tekrar okuyup bıktığım için gözlerimi babamın kütüphanesine diktim. Kütüphane Türk ve yabancı yazarların kitaplarıyla doluydu. Mesela Aziz Nesin, Kemal Tahir, Sabahattin Ali, Yaşar Kemal, Şolohov, Gogol, Soljenitsin, Camus, Zola, Balzac, Sartre'ın kitapları. Hayvanları seven bir çocuk olduğum için "Boyali Kuş" adlı bir kitap dikkatimi çekti. Yazarı Jerzy Kosinski idi. Belki benim yaşıma uygundur diye okumaya başladım. Belki bilirsiniz; bu hikâye savaş zamanında geçiyor ve bir çocuğun gözüyle "farklı olmayı" anlatıyor. İkinci Dünya Savaşında ilerleyen Alman işgalinden kurtulabilmesi için bir aile, 6 yaşındaki esmer çocuğunu sarışın mavi gözlü insanların yaşadığı doğudaki bir köye yollar. Çocuk, yanına yollandığı yaşlı teyze ölünce yalnız kalır. Çingene veya Yahudi zannedildiği için köylülerce reddedilir ve dışlanır. Çocuk roman boyunca çok eziyet ve vahşet görür. Günün birinde kuşçu Lekh'in yanına sığınır. Lekh ormanda kuş yakalayıp, bunları köylülerle takas ederek geçinen biridir. Lekh'in sevgilisi Ludmilla da köylüler tarafından dışlanmış bir kadındır. Lekh ve Ludmilla'nın ilişkisi yoğun bir cinselliğin yaşandığı, garip bir ilişkidir. Ludmilla bazen gelir, bazen ortadan kaybolur. Ludmilla uzun zaman görünmeyince, Lekh acı çeker ve acısını kuşlara işkence ederek dindirir. En güzel kuşlardan birini seçer, onu rengârenk boyar. Çocuk ormanda kuşu sallayınca bir kuş sürüsü gelir. Boyalı

kuşu sürünün içine salarlar. Kuş özgür oldum diye sevinirken, diğerleri onun kendilerinden biri olmadığını anlayıp zavallı misafiri gagalayıp parçalarlar. Farklı olmanın cezası evrenseldir; her ülkede en ince dışlanma yöntemlerinden en kaba ve saldırgan hareketlere kadar, farklı olan insana her zaman farklı olduğu hatırlatılır. Ben bunu, Boyalı Kuş'u okuduğumdan 15 sene sonra Avrupa'ya yerleştiğimde anladım.

Çok ilgimi çeken bu kitabın ortalarına geldiğimde içimden bir ses bu kitabın benim yaşıma uygun olmadığını söylüyordu, ama kitabı elimden bırakamıyordum. Kitaptaki şiddet, seks, ırkçılık, daha önce hiç bilmediğim bir dünyayı önüme sermişti. Şimdi çocuk çocuk internette her türlü şeyi görüp biliyorlar; biz ise 60'lı yıllarda ailemiz sinemaya götürdüğü zaman, yarısında uyuya kaldığımız sansürlü filmlerde, karikatürize şiddet ve yarım yamalak öpücük görmüştük. Uğradığım şoku ve beni ateş gibi saran merakı tahmin edin. Babam bir gün eve erken geldi ve beni kitapla gördü. "Yavrum" dedi, "bu kitap senin yaşına uygun değil; bunu büyükler okur. Bunu kütüphaneme geri koy, annene söyle, sana yaşına uygun kitaplar alsın". "Peki", dedim, yüzüm somurtuk kitabı yerine koydum. İki üç gün geldim gittim, kütüphanedeki kitaba baktım; kitap da bana baktı. "Gel beni al, oku", der gibiydi. Sonunda babamın sözünden çıkmaya ve kitabı gizlice okumaya karar verdim. Kitabı bir daha yakalanmamak için son hızla okudum, bitirdim. Bu benim babamın kütüphanesine dalışımın başlangıcıydı.

On beş yaşına gelmeden önce, Aziz Nesin, Kemal Tahir, Sabahattin Ali, Yaşar Kemal, Şolohov, Gogol, ve Balzac gibi yazarların en mühim romanlarını okumuştum. Favori kitaplarımdan biri Aziz Nesin'in Hoptirina kitabıydı. Hoptirina kelimesi çok hoşuma gitmişti. Kendi kendime Hoptirina!.. Tirinamhop!.. Namhoptiri!.. demek beni keyiflendiriyordu. İnsanların bu sihirli kelimeleri söyleyip güldüğü diyarlara gitme hayali kuruyordum. O ülkelerde korku, askeri darbe, ve ekmek kuyrukları yoktu. İnsanlar mutluydu; insanlar arasında eşitlik ve karşılıklı saygı vardı. Oysa 70'li yılların Ankara'sında fırınların önünde uzun kuyruklar, ağaçlara asılı bombalı pankartlar, sağcı-solcu diye aynı mahallenin içinde ayrılmış sokaklar, gösterilerde coplanan devrimci gençler, çocukları üniversiteden dönene kadar içi içini yiyen anneler vardı. En nefret ettiğim şey her gün okula giderken o korkutucu Ülkü Ocağının önünden geçmek ve altındaki ekmek aldığımız fırının önünde kuy-

ruğa girmekti. Her gün, ODTÜ'den inşallah sağ salim eve dönerler diye ağabeyim ve ablamun yollarını beklerdik.

Hayat her zaman korkuyla dolu değildi Allahtan. Her yaz gittiğimiz Kuşadası'ndaki tatil sitesinde hayat sakin, korkusuz geçirdi. Bütün yaz plajda yatar, koruması olmayan basit güneş yağlarıyla kızarmış piliç gibi döne döne o kadar yanardık ki bütün kış bikini izlerimiz kalırdı. Ne kadar şanslıymışız. Babam, sağ olsun, o minnacık daireyi almıştı. Yazlar plajda kitap okumak, öğleden sonra uyumak, tekrar denize girmek, akşamları da babamın çalıştığı ve annemle yalnız olduğumuz dönemlerde arkadaşlarla diskoya gitmek gibi basit, fakat zevkli şeylerle geçirdi. Babam olduğu zaman gece dışarı çıkmaz, sadece kitap okurduk. Plajda benim okuduğum türden kitapları okuyan yaşıtım yoktu ve bana biraz garip bakarlardı. Ancak o zamanlar, güzel ve dans seven bir kız olduğum için beni bir türlü "inek" veya "solcu" sınıfına da koyamazlardı. İnsanlar genelde başkalarını kafalarında belli bir kalıba sokmaya çalışırlar. Eğer kalıba uymuyorsan kafaları karışır, senin hakkında ne düşüneceklerini bilemezler. Ben de yaşıtılarım arasında bu şekilde merak uyandıran biriydim.

Daha sonra üniversiteyi bitirip öğrenci olarak gittiğim ve evlenip yerleştiğim Norveç'te de bazı insanlar aynı zorluğu çektiler. Ne olduğuma, nasıl biri olduğuma önceleri pek karar veremediler. Kafalarındaki Türk kadını imajına uymuyordum. Ama sonunda Hoptirinam diyarına gelmiştim. Yıllarca Avrupa'nın en fakir ülkelerinden biri iken 70'li yıllarda Kuzey Denizinde petrol bulup dünyanın en zengin ülkelerinden biri olan Norveç'te, insanlar neredeyse hakikaten Hoptirinam!.. Tirinamhop!.. Namhoptiri!.. diye gülüp söylüyorlardı. Sokakta kendi kendine gülümseyerek dolaşanları ilk defa orada görmüştüm. İstanbul'da gitgide büyüyen gecekondulaşma, halkın gitgide fakirleşmesi, yüzlerinin gitgide asılmasına alışık olan ben, bir anda kendimi görünüşte çok mutlu ve eşitliğin hâkim olduğu bir toplumda bulmuştum. Ama hayatta her şey göreceli. Sonra, yavaş yavaş orada da mutsuz insanların olduğunu ve sınıf ayrımı yapıldığını keşfettim, ama bunlar Türkiye'deki gibi bazal düzeyde değil, daha değişik seviyelerde kendilerini gösteriyordu.

Babamın kütüphanesinden ve evimizde hiç eksik olmayan derin sohbetlerden kaynaklanan bu erken entelektüel gelişme beni her zaman benden büyük insanlarla daha kolay ve zevkli iletişim kurmaya itti. Lisedeyken kendi yaşıtılarımdan sıkılırdım. Onlarla okulu asıp diskoya gitmek eğlenceliydi ama onun dışında pek

sohbet filan hatırlamıyorum. Ortaokulda en sevdiğim iki arkadaşımın biri amcasının oğluyla evlendirilip Avustralya'ya yollandı. Arkadaşımın ailesinden nefret etmiştim ve medeni bir babamın olduğuna şükretmiştim; başıma böyle bir talihsizlik gelmeyeceğinin bilinci büyük bir rahatlık veriyordu bana. Ablamın ve ağabeyimin grubuna katılıp onların arkadaşlarıyla beraber olmak çok daha enteresan gelirdi. Daha sonra üniversitede kafama uygun insanlarla karşılaştım.

Üniversitede okurken babamla nadiren beraber oluyorduk; o bir şehirde, biz başka bir şehirde. Arada bir, hafta sonları görüşmek kısmet olurdu. Üniversitede ağabeyimle çok yakınlaşmıştık, büyük ablam Malezya'ya sosyoloji doktorası yapmak için bursla gitmiş, küçük ablam mimar olup, evlenip başka bir şehre taşınmıştı. Ağabeyim ekonomi masterini bitirmiş, güzel bir işte çalışıyordu. Benim Norveç'e AIESEC stajıyla gitmemi desteklemiş ve finanse etmişti.

Velhasıl, hep benden daha bilgili insanlarla beraber olmak, onlardan bir şeyler öğrenmek istiyordum, Bilgisiz ama bilgisizliğinin farkında olmayan insanlara patronum bile olsalar hiç saygı duymıyordum. Özellikle de yüksek tahsilli fakat kendini bir şey sanıp başkalarına yukarıdan bakan, blöfle geçinen insanlara her zaman sinir oldum. İş hayatımda maalesef bazen böyle insanlarla karşılaştım. Kendisi Avrupalı, ben Türk olduğum için kendini otomatikman benden üstün gören insanlarla da mücadele ettim. İlk zamanlarda iş hayatında çok mutsuz olduğum anlar oldu. Babamdan gelen, duygularımı direkt ve hatta sert ifade etme alışkanlığı, böyle insanlarla çatışmalarımda benim için ağır bir bagaj oldu. Bu yüzden yıllardır diplomatlık yönümü ilerletmeye uğraştım, uğraşıyorum. En sevdiğim sözlerden biri "Tahsil cehaleti alır, eşeklik bakı kalır" oldu. Sevdiğim tanıdıklarım arasında, yüksek tahsili olmayıp hayat bilgisi yönünden zengin birçok insan vardır. Bu da benim babamdan ve annemden aldığım terbiyeden kaynaklanıyor. Her insana kıymet vererek yaklaşmayı öğrendim. İrkçılığı Norveç'e gelmeden önce sadece kitaplardan bilen ben, Türk olduğum için bana otomatikman ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapılmasına üzül-düm. Medeni ülkelerde ırkçılık daha ziyade gizli ve kurumlaşmış olarak kendini gösterir. Denir ki bizim ülkemizde ırkçılık bir toplantı odasının ortasında duran kocaman bir fil gibidir, herkes görür ama kimse hakkında konuşmak istemez.

Norveç'te insanlar çatışma sevmeyenler ve problemler, hakkında konuşmayınca kendiliğinden kaybolur zihniyetiyle, sessizce bek-

lerler. Yapılan hatalar genelde anılmaz, böylece pek ders çıkarılmaz. Özür dilemek en zor şey olup, mecbur kalınca özür dilemenin usulü bile değişiktir: “seni üzdüğüm için özür dilerim” denmez; “sen üzüldüğünü hissettiğin için özür dilerim”, denir ve bu şekilde üzülmeyen suçu bile üzülen tarafa yıkılır. Eğer bir şey hakkında şikâyet edilecekse problem katmer katmer sarılıp ortaya koyulur. Babam her zaman bu Vikingler nasıl bu kadar sakin bir toplum haline gelmiş diye merak ederdi. Bunun cevabı belki bu pasif, çatışmadan kaçan bir kültüre dönüşmeleri. Sebebinin anlayabilmek derin bir tarihi ve sosyal antropolojik çalışma gerektirir. Ben 25 yıldır kafa yordum, ama hala şaşırırmaya devam ediyorum.

Babam kendini ezmeye kalkan üstlerini hiç sevmezdi. İhtisas zamanında, asistan doktor iken, bir gün yorgunluktan nöbet odasında sandalyede ayağını altına almış otururken, bir profesör girmiş ve “Burası köy kahvesi değil, düzgün oturun”, diye babamı haşlamış. Babama çok dokunmuş bu laf. Babam hiç bir zaman profesörlük kariyeri düşünmemişti. Kim bilir belki bu hadisenin bir etkisi olmuştu yaptığı seçimde. O hiçbir zaman onun bunun sırtını sıvazlayıp bir yere gelmeye çalışan bir insan olmadı. Ben de onun izinden gittim. Müdürlerim benden bilgisiz olduğu halde benim bilgilerimi kıskanıp beni ezmek istedilerse, çok mutsuz oldum. Benden bilgili, bana saygıyla davranan her müdürümü de çok saydım ve sevdim ve beraber çok iyi şeyler yaptık.

Kendimden büyük insanlarla konuşmaktan hoşlanışım, evimizde her zaman misafirin ve hoş sohbetlerin bol olmasından kaynaklanırdı. Babam çok bilgili bir insandı. Genel cerrahi ihtisası yapmış ve gününü bilimle geçiren bir doktor olmasına rağmen, edebiyata ve sosyal konulara çok meraklıydı. O konuştuğu zaman herkes onu dinlerdi. Tarih, felsefe, politika; her şeyi bilirdi, takip ederdi. Çok çalışan, hastaları iyileşene kadar nefes almayan idealist bir doktordu. O kadar çalışmanın yanında o kadar da okuyan bir insan olması inanılmazdı. Etrafında her zaman “müritleri” vardı. Babam sadece bizim babamız değil, bir çok genç iş arkadaşının da babası idi. Onlara koçluk yapar, kanatlarının altına alır, başları sıkıştığı zaman yardımlarına koşardı. Bu genç insanların çoğu ona “baba” diye hitap ederlerdi. Biz doğrusu babamın bu insanlara harcadığı zamanı kıskanırdık, çünkü bizimle olacağı zamanları onlar çalardı.

Misafiri çok severdi; sokakta tanıştığı insanları bile yemeğe davet ederdi. Aynı şeyi ben de yapıyorum. Toplumun her kesiminden, her meslekten hastaları onun arkadaşları olurlar, yeni gittiği-

miz şehirlerde evimize kimisi yatılı misafirliğe gelirlerdi. Dört çocuğunu mükemmel büyüten, akrabalarımızı her zaman çok iyi ağırlayan annem, bir o kadar da tesadüfi veya beklenen misafirlere yemek, yatak yetiştireceğim diye uğraşırdı. Misafirlere mükemmel sofralar kurardı. Sonunda evimize “Dr. Süreyya Narlı Lokantası ve Restoranı” diye isim takmıştı, annem. Bizler de bu sayede çok değişik insanlarla karsılaşıp, çok değişik hayat hikâyeleri, tartışmalar, fikirler dinlerdik. Ben küçükken bana “Hadi artık git yat, uyku saati” dedikleri zaman ben “Hayır, sohbet dinleyeceğim” derdim. Bu âdetim her zaman devam etti.

Evimize gelen misafirler ve kendi yurtiçi taşınmalarımız Türkiye’deki çok değişik kültürlerle tanışmamızı sağladı. Türkiye içinde çok gezdik; görmediğim sadece bir iki şehir var. Çünkü babam gezmeyi de çok severdi. Doğu hizmetinde kardan 6 ay kapanan yollarda atla hasta bakmaya giden babam, doğru dürüst para kazanmaya başladığında para biriktirip kendine bir Ford Fairlane almıştı. Araba harikaydı, beyaz bir gelin gibiydi. Babam her yaz çıktığımız uzun seyahatlerde gündüz saatlerinin sıcağından kaçmak için geceleri araba sürer ve bizi uzak tatil kasabalarına götürürdü. Biz dört çocuk, Ford’un geniş arka koltuğunda rahat rahat uyur, sabah olunca gözümüzü bir pastanede açardık. Gündüz araba sürerse hep daha hızlı sürsün, başka arabalarla yarışsın isterdik. Ben küçükken 80 diyemezdim, 8 derdim; yani 80 Amerikan mili hızıyla sürmesini isterdim. Ne emniyet kemeri vardı o zaman, ne airbag (hava yastığı); iyi ki bir kaza yapmamışız. Babam trafikte magandalık edenlere çok kızardı ve hatta bazen camı açıp bağırırdı. Bir gün böyle bir durumda nedense bağırılmamıştı. Ben 7-8 yaşında idim herhalde. Camı can havliyle indirdim ve “Salaaaaaak!” diye bütün gücümle bağırdım. Bütün aileyi şoka sokmuştum, ama bu hikâye yıllarca gülünerek anlatıldı.

Yorulmaksızın araba sürer ve bu arada bize şarkı da söylerdi. Güzel molalar verirdik. Çok sıcaksa mutlaka bir dere arar, soğuk suya girip serinlemek isterdi. Kestirme yol bulacağım derken kaybolur, kurumuş dere yataklarına girerdi; bazen delik deşik yollardan geçebilmek için çoluk çocuk taş toplayıp yoldaki delikleri doldururduk. O güzelim Ford’a babam katır adını takmıştı. Yaşlandığı yıllarda bile bizim direkt olarak uçakla gittiğimiz sayfiye yerlerine kendisi araba sürerek gelirdi. Bu yaşında nasıl 12-14 saat araba sürüyor diye çok şaşardım, fakat enerjisi çok yüksek bir insandı. Bu enerji dört çocuğuna da geçti. Ayrıca çok tez canlıydı. Tam Narlı,

yani “ateşli” soyadına layık bir kişiliği vardı. Yaptığı işe ateşle sarılır ve bir an önce bitirmek isterdi. Hepimiz babam gibi hayatımızı dolu dolu yaşanan deneyimlerle sürdürdük. Erich Fromm’un “Sahip Olmak ya da Olmak” kitabında anlattığı üzere, tercihimizi hep “olmak” yönünde yaptık.

Maddiyata önem vermezdi. Maddi şeyler, kullanılmak için; para, harcanmak içindi. Dostlarına ve ihtiyacı olanlara karşı son derece bonkör olan babam, giyime kuşama para harcamayı pek sevmeydi. Kafasına göre ve rahat giyinirdi; öyle ki 40 sene önce Bodrum’a gittiğimizde, serin serin taşlara basmak iyi geliyor diye sokakta yalın ayak dolaşmıştı. İnsanlar bana bakıp ne diyecek diye hiçbir zaman endişelenmezdi. Biz üç kız kardeş, yeni üst-baş almak için babamla müzakereler yapardık. ODTÜ Hazırlık bittiğinde ben İngilizce özel ders verip babamdan üst-baş parası isteme derdinden kurtulmuştum. Babamın nelere para harcıyıp nelere harcamak istemediğini gençken pek anlayamazdık. Yedirmek içirmek, gezdirmek en mühim şeylerdi onun için. Hele çok iyi beslenmemiz onun için birinci sırada idi. Herhalde İstanbul’da yıllarca parasız yatılı okuyup yarı aç yarı tok büyümüş olmanın getirdiği bir davranıştı bu. Hayatta en utandığım, başıma kaynar suların döküldüğü ve yıllarca suçluluk duygusu veren ilk anım, ilkokulda öğretmen “Evde ne yiyorsunuz?” diye sorunca “Her gün mangalda et yiyoruz” değişim, sonra eve gelip bunu anlatınca annem ve babamdan işittiğim azardı: “Sakın bir daha böyle bir şey söyleme, sınıfında belki haftada bir defa et yiyebilen fakir ailelerin çocukları vardır, çok üzülmüşlerdir”, demişlerdi. Düşününce hâlâ yüzüm kızarır.

Fakirliğe çok duyarlı bir insandı. Bir kış sokakta üşüyen zavalı bir ihtiyar görmüş, paltosunu ona vermiş, kendisi uzun zaman atkı ve pardösüyle idare etmişti. Evimize gelen fakir hastalardan para almaz, eğer bahçelerinden bir-iki meyve hediye getirdilerse teşekkür ederdi. Ama babamın bu insancılığını kullanan da az değildi. Bazıları sepetin altına yere düşmüş meyveleri koyar, üstünü bir dizi güzel meyve ile kapatıp gelirlerdi. Hiç unutmuyorum bir gün babam sürekli aynı numarayı yapan hastaya kızmış ve sepeti sokağa atmıştı. Adama da “çürük meyveni istemiyorum, hakikaten fakirsen bedava bakarım, ama beni aptal yerine koyma, yeter”, demişti. Bazen bıçaklama/ yaralama olaylarında adli keşif yaparken rüşvet vermeye kalkan olursa, kızıp, tomarla paralarını yüzlerine fırlatırdı. Dolayısıyla zaman içinde pek çok dostunun yanında, bazı düşmanlar da edinmişti. Ama ona da aldırmamıştı. O kendi ha-

yat felsefesine göre yaşar, ama hayal kırıklıklarını, insanların ne garip şeyler yaptıklarını akşamları yemek sofrasında bize anlatırdı. Babamdan çok şey öğrendik.

O, benim çocukluk ve ilk gençlik yıllarımdan ansiklopedisi, Wikipedia'sı, Google'uydu. Merak ettiğim her şeyi babama sorardım. Hiç bir zaman "Bilmiyorum" dememişti. Her zaman detaylı bilgi verirdi. Onu dinlemek büyük bir zevkti. Bilgilerin kuruluşunu hikâyelerle, atasözleriyle, şiirlerle nemlendirir, tatlandırır; yutması bir zevk olan, ruhi bir besin haline getirirdi. Hep birlikte sohbet ediyorsak, ailenin en küçük çocuğu olarak bana söz söylemek düşmezdi. Benden büyük kardeşlerim bana "Ukalalık etme, sen küçüksün" derlerdi. Ben de babamı yalnız yakalayıp konuşabilmek için fırsat kollardım. Hatta bazen hastalık bahanesi uydururdum, sırf onunla yalnız kalabileyim diye. Babam konuştuğu zaman etrafımdaki her şey kaybolur, sadece o ve ben kalırdık. Bazen ben de bir-iki konuda fikir üretmeye çalışırdım. Benim söylediğim şeyi irdeler ve ne yanlıştır, ne doğru bana anlatırdı. Acaba ne zaman tam isabetli bir şey söyleyip ondan "tam not" alabileceğim diye merak ederdim. Böylece daha çok okumak, daha çok bilgi sahibi olmak isterdim.

Bu bilgi açlığı bana uzun bir üniversite tahsili getirdi. Önce babam gibi doktor olmak istedim, ama o zaman basit bir devlet lisesinden mezun olup tıbbiye tutturmak zordu. Zaten o zamanlar aklım tamamen başka yerlerdeydi. Ortaokulda takdir belgesi getirirken, lisede vasat denebilecek bir öğrenci haline gelmişim. Belki o dönemde babamın başka bir şehre tayin olup taşınmasının da bir etkisi olmuştu. Müzik, dans ve kitap okumak en sevdiğim şeylerdi. Lisemizin her zaman kapalı laboratuvarında hiçbir deney yapamadan mezun olmuşum. Anlamadığım kimya formüllerini, fizik formüllerini ezberlemek ve imtihanlarda problem çözmek en büyük kâbuslarımdandı. Fen derslerinden sadece biyolojiyi severdim. Matematik de beni sıkardı. Sosyal ve dil derslerim ise hep yüksekti. Karnemi gösterince babamın yorumu sabitti: "Karnen dengesiz; sosyal notların yüksek, fen notların düşük". Üzülürdüm, ama yapılacak bir şey yoktu. Lise sonda liselerarası müzik yarışmasına minik ve değişik bir grupta son anda katılmış ve Joan Baez'in bir şarkısıyla o zamanki Ankara Belediye Orkestrası'nın dikkatini çekmiş, ve jüri özel ödülünü almıştık. Aklım fikrim şarkıcı olmaktı. Belediye Orkestrası'yla ortak bir konserden sonra beni amatör solist olarak yetiştirmek istediler, fakat babam izin vermedi. "Önce üniversiteyi bitir kızım, sonra istersen yine müzik eğitimi yaparsın" dedi.

Zamanında baleye gitmek istemiştim, ona da hayır demişti. Üniversite imtihanına aklım tamamen havada girdim. Bizim zamanımızda (1979) neyse ki zekâ testi vardı. O sayede, düşük fen notlarıma rağmen, yine de fena sayılmayacak bir toplam not almıştım. Epey düşündükten sonra, sosyal konulara ilgim olduğundan, hatta psikoloji de okuyabileceğim ODTÜ Sosyal Bilimlere yazıldım.

ODTÜ’de ilk sene İngilizce Hazırlık okudum. Birinci dönemi o kadar iyi bitirdim ki ikinci dönemde A sınıfına geçtim. Ardından ilk sene hem sosyoloji hem psikoloji okudum. Yeni bir Beyza çıkmıştı ortaya. Ders çalışma bakımından “İnek” tabirine layık, ama görünüş ve ilgiler açısından hâlâ güzel ve eğlenceyi seven bir kız olarak insanları şaşırtmaya devam ediyordum. En sevgili arkadaşım da benim gibiydi. ODTÜ de erkeklerin ilgisini çekmek için solu geçinip Marx’ı ezberleyen sivilceli çirkin kızlar bize nefretle baktırlardı. Biz tam not çeker, makyajımızı tazeler, dersi bölüp bizi yürüyüşe zorlayan devrimci ağabeylerimize rimelli, ok gibi kirpikli gözümüzü hışımlla diker, ilk fırsatta arkadaşımın yurt odasına çıkar, ders çalışırdık.

Bir sosyal demokrattı babam ve ben de bir sosyal demokrat olarak büyüdüm. Demokratik yollara inanır, fakat grupsal eylemleri hiç sevmezdim. İnsanların bireysel düşünmeyi unutup, bir toplu histeriye girmeleri beni hep korkuttu. Kim bilir belki Boyalı Kuş’ta okuduğum ve beni dehşete düşüren Hitler’in topluluk psikolojisini kullanıp kitleleri canavarlığa sürükleyebilmesi, bana hiçbir zaman gruplara dahil olmama fikrini aşıladı. Ben her zaman kendi bireysel düşüncemle bir şeyi sevmeli, saymalıyım; bir grup böyle veya böyle diyor diye bir şeye inanmam, saygı duymam, sevmem. Ayrıca Rus Devrimi hakkında da yeterince kitap okumuştum ve devrim düşüncesi benim zihnimde şiddete bağlıydı ve beni dehşete düşürüyordu. Komünizmi düşünce olarak beğenirdim, fakat totaliter bir uygulama ve kanlı devrimlerle hayata geçirildiği için ve komünist ülkelerin büyük hapishanelere benzemesi yüzünden asla komünizme inanmazdım. Gördüğüm psikoloji başlangıç derslerinden ve kendi düşüncelerime ve hislerime güvenimden, her zaman komünizmin insan doğasına aykırı olduğunu ve o yüzden hiçbir zaman başarılı olamayacağını ve hayalî olduğunu düşünürdüm. George Orwell’ın Stalinizmin acı bir eleştirisi olan Hayvan Çiftliği kitabını İngilizce Hazırlıkta okumuştum; evet, her zaman bazı insanlar diğerlerinden daha eşit olacaktırlardı. İnsanoğlunun açgözlülüğü, bencilliği, güç hırsı genetik olarak yok edilemedikçe ko-

münizmin o asil, eşitlikçi düşünceleri bence daima bir ütopya olarak kalacaktır.

Psikoloji dersinde tüketici ve iş psikolojisi konuları bana çok ilginç gelmişti ve "İşletme Bölümüne mi geçsem?" diye kendime sormaya başlamıştım. Sonra babama sordum. Dedi ki "Kızım, eğer hakikaten ilgin varsa geç, ama sakın işletmeciler çok para kazanıyor diye bir düşünceyle hareket etme; insanın mesleğini sevmesi en mühim şey", dedi. Düşündüm. Hem konuyu seviyordum hem de iyi para kazanmak ve dünyayı gezmek istiyordum. Babam normal para kazanan bir doktordu ama kazandığı parayı harcamayı sever, arkadaşları ona yatırım konusunda nasihat verseler de biriktirip mal-mülk yapmayı sevmezdi. "Para harcanmak içindir" mantığı vardı. Bize de her zaman "Ben size tahsil veriyorum, miras beklemeyin" derdi. İlk dönem notlarım o kadar yüksekti ki İşletme Bölümüne transfer olma başvurusu yaptım. Ne olur ne olmaz diye hem ODTÜ'ye hem de Boğaziçi'ne başvurdum. Babam rüşvetten, torpilden nefret eden bir insandı. Dedi ki "Bak bu işte torpil dönebilir, eğer olmazsa sakın üzülme". Etraftan söylenenlere göre Boğaziçi'nde torpil dönebilirdi, ama ODTÜ'de hayatta dönmezdi. Ne de olsa ODTÜ dürüst, solcu ruhlu bir üniversite idi. ODTÜ İşletme beni almadı; Boğaziçi'nden kabul geldi.

Mezuniyet töreninde babam çok gurur duymuştu. Sonunda dengeli bir karne getirip onun takdirini kazanmıştım. Ama aynı zamanda hüzünlüydü; diploma töreninin ertesi günü Norveç'e gidiyordum.

Norveç'te staj yaptığım şirket beni geri çağırmıştı ve ben de evet demiştim. Staj benim hayatımı değiştirmişti. Batı kıyısında, küçük bir kasabadaki dev fabrikada, bilgisayar programlarıyla ilgili bir staj yaparken kader ağlarını örüyordu. Müdürlerimin bana büyük saygısı vardı ve beni toplantılarına davet edip fikirlerimi sorarlar ve cevaplarımı dikkatle dinlerlerdi. Kendime güvenim o dönemde müthiş gelişti. Çalıştığım bölümde tek bir işletmeci vardı; gerisi lise mezunu satış personeli ve diplomalı veya diplomasız teknik personeldi. İki mühendis vardı. 1984'te biz üniversitede devasa UNIVAC bilgisayarlarında delikli kart usulüyle program yazarken, Norveç'te en yeni model IBM PC elime verilmişti. Lotus 123 programı ve Freelance ile satış istatistikleri, grafik sunuşlar, üretim istatistikleri vs derken ben bilgisayar sistemlerine aşık oldum ve işletmede bilgisayar sistemlerinin önemini takdir ettim. Diğer AIESEC öğrencileri gibi fıldır fıldır gezmedim ve çok ciddi çalıştım. Şirket

beni çok sevdi ve bana geri gelmemi, onların desteğiyle bilgisayar mühendisliği okumamı ve orada çalışmamı teklif ettiler. İstanbul'un curcunasından sonra bu küçük, temiz, düzenli, kadınlara saygılı, medeni, insanların gülüp eğlendiği "Hoptirnam" ülkesi bana çok güzel gelmişti. "Neden olmasın?" dedim. Mezuniyetten sonra geri gelmem ve aynı zamanda Oslo Üniversitesine başvurmam konusunda anlaştık. Türkiye'ye dönünce babamla konuştum. "Sen bilirsin kızım" dedi. "İskandinavya çok medeni, çok ileri bir yer; eminim beğenirsin", dedi. Böylece, mezuniyetten sonra Norveç'e gittim; gidiş o gidiş.

Oslo Üniversitesi'nde bilgisayar bölümünde okurken her tatilimde bu şirkette çalıştım ve tatbikî ödevlerimi onlar için yaptım. Birinci yıl sadece Norveççe dili ve Norveç kültür, coğrafya ve tarihi okudum. Konfor bakımından iyi, fakat sosyal bakımdan tatsız bir öğrenci yurdunda kaldım. Öğrenci vizesi ile geldiğim için yabancılar dairesinin çomak sokması yüzünden şirketle kontratım iptal oldu. Böylece sadece devlet bursuyla okudum ve tahsilimiz çok teorik ve zor olduğu için oradaki birçok öğrencinin yaptığı gibi başka küçük işlerde çalışıp fazladan para kazanma imkânı olmadı, ama babamdan hiç ek para istemedim. Bilgisayar programcılığına kafam gayet iyi basıyordu. Şimdi babam benimle daha çok gururlanacaktı. Galiba bütün üniversite hayatım boyunca onu memnun edebilmek için uğraşmıştım.

Üniversitedeyken benimle aynı meslekten, dünya politikasına meraklı Norveçli eşimle tanıştım. Babama evlenme işini açınca ilk dediği "Kızım, o zaman sen oralı olursun, Türkiye'ye dönmezsin; bu Türkiye için büyük kayıp, beyin göçü ülkemiz için çok büyük bir problem! Ben bu evliliği tasvip etmiyorum, ama belli ki sen kararını vermişsin" dedi. Ben âşıktım ve önce can sonra cânân diye düşünüp babamı üzdüğümü bile bile evlendim. İkinci üniversite diplomamı aldım ve çalışmaya başladım. Staj yaptığım şirketin Oslo'daki ana merkezinde sabit kadroya girdim.

Norveç, Türk eğitimini düşük değerlendirdiği için benim 7. sırada yüksek şeref öğrencisi olarak bitirdiğim Türkiye'deki en kıymetli işletme eğitimim hiçbir rağbet görmedi. Norveç'te yurtdışı eğitimleri değerlendirip işletmecî ünvanı verme yetkisi olan Bergen Üniversitesi benim işletmecî ünvanımı resmen kabul etmedi. Hatırlıyorum, çok üzülmüştüm. Boğaziçi'ndeki hocalarım duyduğu zaman şok olmuşlardı. Böylece benim maaşım ve rütbem yıllarca sadece Norveç'te aldığım bilgisayar diploması bazında değerlendiril-

di ve daha doğrusu değerlendirilmedi. Zamanla acaba babam beyin göçünden başka problemler de görmüş müydü diye merak ettim. Çünkü kendisinin de bir yurtdışı deneyimi vardı.

Babam genç bir doktorken Almanya, Türkiye'den çok doktor istiyormuş. 1964 yılında izci gibi önden gitmiş; bizi, yaşlanınca İstanbul'dan Marmaris'e yerleşen dedem ve anneannemin yanına bırakmış. Küçüklüğümden hatırladığım nadir birkaç hatıramdan biri, babamın Almanya'dan dönüşü. İki yaşındaydım. Biri kapıyı çaldı, annem açtı; ben de onun eteğini tutmuş, kapıdaki adama bakıyorum. Kimdi bu adam? Adam beni kucaklamak için eğildiğinde onu tanımadığım için kaçtım; üst kata koştum can havliyle. Annem geldi, beni indirdi ve bu adamın babam olduğunu söyledi. Yıllar sonra konu açılınca duydum ki babam Almanya'da bıyığını kesmiş ve ben gittikten üç ay sonra bıyısız bir baba gelince, onu tanımamışım. Peki, babam niçin bıyığını kesmişti? Meğer ona Alman iş arkadaşları öğüt vermişler "Bıyığını kes, böyle manav Türklere benziyorsun", diye.

Almanya'da bir genel kültür şokuna uğramış, fakat en ağrına giden şey, hastanede hademelerin kapılarda ona yol vermeyip, önden geçmeleriymiş. Hastane hiyerarşisinde mütehassıs doktorların en yüksek saygıyı görmesine alışık babam, Almanya'da gördüğü saygısızlıktan rahatsız ve mutsuz olmuş. Bu arada babamı Almanya'da cerrah olarak çok beğenmişler. Ameliyatları yaparken işin estetiğine de çok önem verirdi; minnacık keser, çok dikkatli dikerdi. Özellikle hanımların ameliyatlarını mümkün olduğu kadar gizli dikeyli yapardı. "Bir apandisit ameliyatı için bir karış keserlerdi; ben iki santim açıp apandisit ameliyatı yapınca hepsinin ağzı açık kalmıştı", diye anlatırdı. Almanya'da üç ay kalmış. Orada Türk olarak ezileceğini, soğuk ve maddiyatçı olarak algıladığı Alman toplumunda mutlu olamayacağını, güzel memleketinin onu beklediğini düşünerek geri dönmüş. Ben üniversite bittikten sonra Norveç'e gideceğim zaman babam beni bu konuda uyarmadı. Belki İskandinav'a'yı Almanya'dan daha ileri görüyordu yahut da araya zaman unsurunu katmıştı. Ayrıca benim inatçı bir çocuk olduğumu, istediğim şeyleri elde ettiğimi de bilirdi. Belki de demişti ki kendi kendine, çocuklar ebeveynlerce verilen öğütlerden ziyade kendi deneyimlerini yaşayarak öğrenirler. Böylece, "Tarih tekerrürden ibarettir" uyarınca, ben de Norveç'te benzer deneyimleri yaşadım.

20 sene boyunca çok uluslu şirketlerde birçok Avrupa milletinden insanla çalıştım ve Kuzey Avrupa kültürünün, Güney Avrupa

kültüründen farklı olduğunu öğrendim. Babamın yaşadığı kültür şokunu anladım. Irkçılığı, ayrımcılığı yaşadım. Ama biliyorum ki Türkiye harici nereye gitsem bunu yaşadım. Şirketim beni bir yıl İsviçre'ye, bir yıl Belçika'ya yolladı. Bir yıl kendimiz de İspanya'da kaldık. Türkler zamanında Avrupa'yı o kadar titretmişler ki, Türkleri seven ülke ben görmedim. Türklere nötr bakabilenler var, ama genelde basında yayınlanan tek taraflı propaganda yüzünden bir çok insanlar Türkleri cani bir millet olarak görüyorlar. Norveç'te ilk seneler en çok gelen soru "Geceyarısı Ekspresi filmini gördü mü?" idi. 80'li yıllarda Norveçliler Türkiye'ye gitmeye korkarlardı; yine darbe olur, bomba patlar diye ürkerlerdi. Simdi akın akın tatile gidiyorlar; ayrıca, emekliliklerini ucuz ve sıcak bir ülkede geçirmek için sahil kasabalarında ev bile alıyorlar. Türkiye'de her dükkânda bedava çay ikram edilmesine hâlâ çok şaşıyorlar. Türkiye 'deki misafirperverlik Kuzey Avrupalıları hayrete düşürüyor.

Şunu da unutmamak gerek: Kendinden farklı olanı dışlamak, bir ülkenin kendi içinde de görülen bir şey. Köyden şehire gelenlere yukarıdan bakmak her ülkede, her kültürde var. Çiftlik kurma rüyasıyla şehirden köye taşınan şehirliyi yiyen köy canavarı hiçbir ülkede eksik değil. Velhasıl biz insanlar kendimizden farklı olanı istemiyoruz.

Epey ülke gezdikten sonra ayrıca şunu da anladım: çim çitin öbür tarafı daha yeşil değil. Her ülkenin olumlu ve olumsuz yanları var. Mühim olan senin kendi önceliklerin. Temiz hava, bol gıda, sessiz sakin, "Hoptirinam, Namhoptiri, Tirinamhop" diyorsanız İskandinavya çok iyi, ama bilin ki o homojen toplumlarda siz her zaman bir "boyalı kuş", bir yabancı olarak ayırt edileceksiniz. İnsan sadece kendi ülkesinde birinci sınıf vatandaş! Boyalı Kuş'taki kadar zulüm görmedim tabii, ama Türk olduğum için çok gagalandım. Yirmi sene yoğun çalışmadan sonra uluslararası bir şirkette Global ICT (Information and Communication Technology) Direktörü oldum. Şirketin 3 kıtaya yayılmış departmanlarında bana bağlı elemanlarım vardı. Bu, benim mesleğimde ulaşabileceğim en yüksek görevdi. Ama bunca yıl deliler gibi çalışmanın faturası yüksek. Bir Türk olarak her zaman daha çok çalışmak ve daha az mükâfatla yetinmek zorunda kaldım, yoruldum.

Öğrendiğim derslerden bir diğeri de "Bir kez yabancı, her zaman yabancı" diye ifade edilebilir. Yurtdışında çok uzun kalınca insan kendi toplumunda bile yabancı olarak görülüyor ve kendini de yabancılaşmış hissediyor. Bazen, Camus'nun Yabancı romanının

da dediği gibi “Kendi kendimi seyrediyormuş gibi bir hisse kapılıyorum”. Bu kitap da babamın kütüphanesindeki mühim eserlerden biriydi. Ben hayatımın üçte birini Türkiye’de, üçte birini Norveç’te geçirdim ve şu an Fransa’ya taşınmış durumdayım ve Allah ömür verirse, son üçte birini de Fransa’da geçirmek istiyorum. Ama bu son üçte bir, Fransa, Türkiye ve Norveç arasında bölünecek. Köklerim nerede? Her yerde yabancıyım. Günün birinde bir göçmene sormuşlar, “Eski memleketinde mi yoksa yeni memleketinde mi kendini evinde hissediyorsun?” Göçmen de söyle demiş: “Uçakta, birinden diğerine giderken”. Biz Türkler pratik insanlarız, “Vatan karnımın doyduğu yerdir”, deriz. Amerikalılar “Vatan kalbimin olduğu yerdir” derler. Bence ikisi de doğru. Kalbim her zaman Türkiye’de, ama aynı zamanda Norveç’te; çünkü iki ülkede de ailem var. Karnım yıllarca Norveç’te doydu; ileride inşallah Fransa’da kuracağım iş de karnımı doyurur.

Çok çalışmak, kendini paralamak babamdan gelen bir aile hastalığı. Biz bütün kardeşler babamız gibi yüksek eğitim yaptık ve çalışmayı hayat tarzı olarak telakki ettik. Genelde çalışma zamanı-dinlenme zamanı ayrımını pek bilmeyiz. Babamın muayenehanesi ben çocukken evdeydi. Her dakika hasta gelebilirdi ve hiç kimse geri çevrilmezdi. Gece yarısı kapıyı güm güm vuran hasta aileleri içeri buyur edilirdi. Yine gece yarısı telefon gelir, babam ameliyata çağırılırdı. Ondan, çok çalışmayı, başkalarının ihtiyaçlarına öncelik vermeyi, karşılık beklemeden insanlara yardım etmeyi, kimseye yaslanmadan, kendi gücümüzle, çabamızla ilerlemeyi öğrendik.

Kafamda bir soru daha dolaşıyor: “Acaba Sosyal Bilimleri baştan bırakmasa mıydım?” Bunun sebebi de yaptığım işlerde her zaman insan ilişkilerine ve liderlik konularına teknolojiden çok daha fazla ilgi duymam. Teknolojinin kendi başına bir değeri yok. Teknoloji, onu kullanabildiğin ölçüde faydalı. Bilgisayar uzmanlığına sosyal bilimlerden gelen bir işletmeci olarak böyle düşünmem belki şaşırtıcı bir şey değil. Şimdi artık gönlümün nerede olduğunu tam olarak anladım ve insan kaynakları konusunda master yapıyorum. Yeni konularım birçok noktada “iş psikolojisi” ile ilişkili ve bir yerde kendi kendime “Tilki dönüp dolaşır, kürkçü dükkânına döner” diyorum. Babam haklıydı; insan sevdiği mesleği yapmalı. Annemin dediğine göre babam esasen avukat olmak istemiş ve bu içinde bir ukde olarak kalmış. Fakat amcamı okutabilmek için, daha iyi para kazanabileceğini düşünerek tıbbiye

seçmiş. Bir işi iyi yapmak ile bir işi sevmek arasında fark var. Ama bir işi severseniz başarılı olma ihtimaliniz çok daha yüksek. Keşke babam hayatta olsaydı da bu deneyimlerimi, bu dersleri onunla paylaşabilseydim.

Küçük ablamı bir trafik kazasında 37 yaşında kaybettiğimiz zaman babam çok yıkıldı ve bir daha çalışmadı. Kısa süre sonra da Alzheimer belirtileri başladı. Yazları gelip karşılaştığımızda bazı şeyleri unutmaya dikkatimi çekmeye başlamıştı. Ama ciddiye almadık. Alzheimer çok çabuk ilerledi. Yürüyüş için dışarı çıktığında kaybolmaya başladı. İlaçlarını almak istemiyordu. Vefatından bir buçuk ay önce ziyaretine geldiğimizde şoka uğradım. "Bu hanım kız kim?", diye sordu. Torunlarını da tanımadı. Alzheimer hastalarının böyle olduğunu duyuyoruz, ama bunu yakından yaşamak bambaşka bir trajedi. Eskiden herkes onun ağzına bakıp kendinden geçercesine onu dinlerken, şimdi o, çocuk gibi kimin ne dediğini dinler olmuştu. Arada lafı kesip çok sevdiği bir şiirin bir iki mısrasını tekrarlıyordu. Sanki bize bir mesaj vermeye çalışıyordu: "Ben de varım, ben de dahilim sohbete, ama aklıma bu iki mısradan başka söylemeye değer bir şey gelmiyor" der gibiydi. Tuvalete gittim ve ağladım. Kahroldum. Benim bilge babamın bilgi hazinesini Alzheimer denilen hırsız çalmıştı. Babamdaki cevher sönmüştü; gözleri bile matlaşmıştı. Babam, benim kahramanım, âciz bir çocuğa dönmüştü.

Türkiye'den döndükten 2-3 hafta sonra, babamın eskiden çalıştığı hastaneye yatırıldığını ve bütün eski iş arkadaşlarının, gözleri yaşlı onun etrafında döndüklerini duydum. Bir gece garip bir rüya gördüm: Babam bana gelmişti; bir sedirde yatıyordu. Ben ona hayatımın ne kadar yorucu olduğunu, ne üzüntüler çektiğimi anlatıyordum. Dedi ki "Ama kızım, gözlerinin içindeki ışık hâlâ parlıyor". Aileme telefon ettim, "Babam bana vedaya gelip son mesajını mı verdi?" diye sordum. O zaman öğrendim ki artık organlar da "hafıza kaybına" uğramaya başlamışlar ve makinelerle hayatta tutuyorlarmış; o şekilde iki gün ya da iki hafta yaşayabilirmiş. O gün uçağa atlayıp yanına gittim. Gece bir ara herkes kahve içmeye indiği zaman son nefesini verdiğinde yanımdaydım, yalnız değildi. Babamın rüyamda söylediği şeyi çok düşündüm ve anladım ki gözümdeki ışık parladıkça, yani beynim işledikçe beni kimse alt edemez.

Alzheimer irsî bir hastalık ve beni korkutuyor. Halam da şimdi Alzheimer hastası. Bazı şeyleri unuttuğum zaman içimde müthiş

bir korku belirliyor. Ya ben de Alzheimer olursam? Anneme soruyorum, "Benim yaşımda iken babamda da unutkanlık var mıydı?", diye. Diyor ki "Baban çok çalışırdı, çok yorulurdu ve bazı şeyleri unuturdu; yorgunluğa verirdik. Sen de çok çalışıyorsun, sürekli yeni şeyler öğreniyorsun, beynin yoruluyor". İnşallah annem haklıdır.

Babam yıllar önce bir kitap yazmaya başlamıştı; 66 sayfadan oluşan bu sararmış nüshayı gözüm gibi saklıyorum. Doğu hizmetindeki ilk doktorluk günlerinden başlıyor. Sanki bir Dr. Jivago. Babam biraz Ömer Şerif'e benzerdi. Keşke o kitabı zamanında bitirmiş olsaydı. Keşke mühim bilgilerini bir yere kaydetmiş olsaydı. Keşke küçükken bir şeyi merak ettiğimizde yaptığımız gibi açıp bakabilseydik; babam şu veya bu konuda ne düşünüyormuş, şu yıllarda neler olmuş, niçin olmuş. Düşünüyorum da babam çok zeki ve yetenekli bir insandı. Müzik bilgisi bile çok ileri idi. Evimize çalgı takımı getirtir, onlarla şarkı söyler, makamları tartışırdı. Alzheimer onun beynini yerle bir etti; geriye bir-iki mısra kalmıştı. Ne büyük bir kayıp! Bundan çıkarılacak ders, önemli düşüncelerimizi yazmak, bilgilerimizi gelecek kuşaklara aktarmak. Babam hayat-tayken ondan çok şey öğrendim; ama ölümünden en mühim şeyi öğrendim. Çok geç olmadan, konuşulacak şeyleri ertelemekten konuşsak, geçmişimizi, tarihimizi yaşlılardan öğrensek, onların mühim bilgilerini bir yere kaydetsek ne iyi olur. Ben de yazmaya başladım; deneyimlerimden öğrendiklerimi kâğıda aktarıyorum. Çocuklarıma anlatmak istediğim pek çok çocukluk ve gençlik hatırası, insanlara anlatmak istediğim pek çok iş deneyimim ve kültürel deneyimlerim var.

Babamın kütüphanesinden, çok iyi okuyan dört çocuk çıktı. Bu kütüphane bize, farkına varmadan farklı kültürlerle ilgi duymayı öğretti. Farklı kültürlerle ilgi duyarken o farklı kültürler içinde "boyalı kuş" olacağımızı düşünemedik. Babam da uyarmadı. Birimiz Rusya'ya, birimiz Malezya'ya, birimiz Norveç'e gittik, birimiz de Ukrayna'da bir başlangıç yaptı, ama gerisine ömrü yetmedi. Doktora araştırmasını Malezya'da yapan ablam, orada koyu Müslümanlar arasında bir "boyalı kuş" oldu, üniversitede öğretim üyesi olarak kalma tekliflerine rağmen geri döndü. Ağabeyim Rusya'da başarılı bir Türk yönetici olarak fabrikalar kurdu ama çok gagalandı; çocuklarının hasretine dayanamayıp sonunda Türkiye'ye döndü. Ben hâlâ direniyorum çünkü benim yavrularım başka bir vatanda doğdular ve seyahat etme ve değişik şehirlerde vı-

ya ülkelerde yaşama geleneği babamdan bana, benden onlara geçti. İleride hangi ülkede kök salacaklarına kendileri karar verirler. Onların seçtikleri ülkede kök salmak belki en iyisi olur. Ben çok yalnızlık çektim; çocuklarım küçükken onlar anneanne, dede özlediler; annem babam da torun özlediler. "Çikolata" filmindeki gibi belki bir gün kuzey rüzgârı diner ve ben de kök salarım. Salmasam da olur. Suda yaşayan bitkiler köksüzdür; onlar için su olsun yeter. Benim suyum sevgi; sevgi dünyanın her yerinde var, arayıp bulabilene. Önce kendini seveceksin ve kendini sevdiğin zaman evreni, hangi renkten ve geçmişten gelirlerse gelsinler her insanın sevmeye değer ya da en azından sevmeye değer yanlarının olduğunu öğreneceksin. Ben babamdan bunu öğrendim. Zamanla insanları bir ev gibi görmeye başladım. Dışarıdan, durduğun yerden sadece bir cephely görürsün veya en fazla iki; diğer cepheleri bilmezsin, evin başka tarafından bakanlar bilirler. İnsanın ailesi, yakınları o evin içinde belli odalara sokulur, bazı odalar hep kilitlidir. Mesela ben babamın bazı cephelerini ve odalarını bilirim, bilmediğim bir çok kıyısı köşesi vardır. Bazı odalar çok dağınıktır; ne girilir, ne gösterilir. Büyük kardeşlerim, annem, onun ailesi, dostları ve düşmanları onun değişik cephelerini, değişik odalarını görmüştür.

Babamın kütüphanesini ağabeyim devraldı. Ben yıllar içinde kendi kütüphanemi kurdum. Babamın kütüphanesinden hatırlayıp sevdiğim bazı kitapları kendim satın aldım, ama vakit bulup okuyamadım. Çünkü hem iş hem aile hem de yeni çıkan kitapların cazibesi eski kitaplara dönmeme vakit bırakmadı. Ama kütüphaneme bakıp da Aziz Nesin, Şolohov ve Kemal Tahir'in kitaplarını görünce sanki babam oradaymış gibi bir hisse kapılıyorum. Boyalı Kuş'u almamıştım. Hatta yıllardır bu kitap benim bilinçaltımda kaybolmuştu. Bir "boyalı kuş" olduğumu yıllardır hissetmiş fakat kitapla bağlantısını bu yazıyı yazıncaya dek kurmamıştım. Bu da insanın deneyimleri hakkında düşünmesinin ve yazmasının ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Bir kitap kurdu olan ve inşallah öümüzdeki sene Fransa'da tıp fakültesine başlayıp dedesinin izinden gidecek olan kızım bana yaş günümde Boyalı Kuş kitabını hediye edeceğini söyledi. Oğlumdan da Hoptirinam'ı isteyeceğim. Hatta eşimden de Yabancı'yı isteyeceğim. Ama daha çok eksik kitap var. Hayalim, günün birinde üç-dört ay kendimi sadece okumaya verip babamın kütüphanesini yeniden devretmek, gizlice okuduğum kitapları artık rahat rahat okumak ve düşünmek. İlk sırada "Boyalı

Kuş" var. Farklı olmanın cezası sabit ve evrensel. İnsanlar ve uluslar arasındaki çarpışmalar; farklı olmanın tolere edilmemesi, bir kıymet olarak değil bir defo olarak görülmesinden kaynaklanıyor. Buna karşı koymalıyız. İleride yapacağım işlerden biri de kültürler arası iletişim konusunda seminerler vermek. Belki bir-iki "boyalı kuşu" gagananmaktan kurtarırım.

Sevin Okyay: 1942, İstanbul doğumlu. 1964 senesinden beri çeviri, 1975'ten beri gazetecilik, 1984'ten beri de film eleştirmenliği yapıyor. İlk film eleştirisini Fellini'nin "Ve Gemi Gidiyor/E la Nave Va"sı için Milliyet gazetesine yazdı. İlk çevirisini Arkın Yayınevi'ne yaptı, ilk gazetesi ise Politika Gazetesi. SİYAD'ın ilk kadın film eleştirmeni, şimdi onursal üye. NTV'de çalışıyor, radyo programcılığını seviyor, Radikal'e ve bazı dergilere yazıyor. Yayınlanmış dört kitabı, çok sayıda çevirisi var.

Arkadaşım, nişanlım...

Sevin Okyay

Bilmiyorum, benim de benim gibi bir kızım olsaydı ne yapardım? Annem, hiç utanmadan babasını sevmekten dem vuran (oysa uysal denebilecek bir çocuktum) bu kıza nasıl tahammül etmiş? Gerçi benim kızım da, tıpkı benim gibi, erkek kardeşinin daha çok sevildiğinden yakınıyor, hatta bundan emin ama, beni babasından çok seviyor diye düşünmeyi tercih ederim. En azından ikide bir, vesileli vesilesiz aptal âşık gibi babasından muhabbetle söz etmez. Ama kardeş, halen hassas noktamız. Benim de, eminim ki son sözlerim, "Oğlunu daha çok seviyordu," olacak.

Ben de babamı daha çok seviyordum. Hoş belki de annem bu yüzden oğlunu benden çok seviyordu. Sevin adlı küçük kızın epeyce bir kısmı bana ait olan maceralarını içeren "İlk Romanım"ı yazdığımda kahramanımın zavallı, mazlum bir çocuk olduğundan emindim. Gerçi herkes gereken tesellileri sundu ama kızım, "Ne mazlumu? Yılanın biriymişsin, zavallı anneannem!" dedi. Kimse-nin böyle bir yorumda bulunmadığını söyleyince de, "Tabii söylemezler, anneannemi bir tek ben tanıyorum," diye cevabı yapıştırdı.

Bence haksız. Ama babamı sahiden de daha çok seviyordum. Ayrıca, bunu saklamıyordum. Şimdi düşünüyorum da, annesi ve zaman zaman da annesinin arkadaşları ile birlikte yaşayan bir küçük kız için, bu hissiyatın en azından ikide bir ifade edilmesi pek uygun bir seçim değilmiş. Aslında ikide bir "Ben babamı seviyorum," demezdim tabii. Ama bunu herkes bilirdi, hangisini daha çok sevdiğim sorulunca da anneme yan yan bakar (kendisi hiçbir

zaman bana sormamıştır) ve ağzımın içinde bir şeyler gevelerdim. Doğrudan sorulunca, beyaz yalan bile söyleyemem.

Bizim zamanımızda dayak vardı. Sokaktan eve çağrılınca girmediğim için her gün dayak yerdim. Hoş, ben de atmışımdır. Dayak derken, tokattan söz ediyorum. Babamın ise bana iki kere vurduğunu hatırlıyorum ama, sıkı vurmuştu hani. Belki de uyduruyordur. Ancak, baba gündüzleri evde olmadığı, aslında Anadolu'da su yolu ihaleleriyle ve sonradan anladığımız kadarıyla başka şeylerle meşgul olduğu için, günlerce gelmediği de olurdu. Kardeşim doğduktan sonra (benden on yaş küçüktür) hemen hemen hiç gelmemişti eve. Sonra da ayrıldılar zaten, genç bir hanımla evlendi. Onu suçlamak aklımdan bile geçmedi, kabahati annemde buldum.

Babam, uzakta olanların hepsi gibi, cazipti. Ama böyle yıllar ötesinden bakarak soğuk soğuk anlatmakla bu cazibenin hakkını veremem. Ayrıca, yakın plandan da aynı cazibeye sahipti. Bizimle kaldığı sıralarda da, hep eve geleceği, bizi gezmeye götüreceği, birlikte maça gideceğimiz ânı beklerdim. Annem de bizi çok gezdirmiştir, hattta (hakçası) izlediğimiz spor müsabakalarının 'kahir' çoğunluğunu, anneme borçluyuz. Ama annem hep yakındaydı, mesafeliydi, cezalandırıcıydı. Babam ise, bir çocuğun sahip olabileceği en iyi arkadaştı, kurallara aldırılmaz görünürdü, yaramaz çocuktu, benim nişanlımdı. Onun evi, o zamanlar bana iki gömlek fazla gelen terbiyeden, usullerden (ki şimdi onlar için anneme rahmet okuyorum) uzak kaldığım bir yerdi. Annemin hep iyiliğimizi düşündüğünü söylese de, bir anda bizi başka bir dünyaya alır götürürdü. Daha doğrusu, kendi hesabıma konuşayım, beni.

Naim Okyay, yoksullaşmış bir ailenin oğlu. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde maddi zorluklar içinde okumuş. Fatih civarındaki evlerinden, okula rahat gidip gelmek için, Beşiktaş'ta bir öğrenci evine taşınmış. Oradan (Abbasağa Parkı civarında) aşağı, caddeyi inerken gözü Akmazçeşme Sokak 39 numaraya takılıyormuş demek. Nasıl tanıştılar, ilişkileri nasıl ilerledi, anneannem ne derece müdahil oldu, bilmiyorum. Hiç sormamışım, ne garip! Ama anneannemin demir yumruğu altındadır mutlaka. Annemin babası Cemal Bey erken ölmüş. Asıl adı Kanarya olan Çerkes Gülizar hanım, mahallenin gözbebeği "Saraylı hanım"ıydı. Şehzade Burhanettin'in haremindeymiş, چراغ edilmiş. Onu da hayal meyal hatırlıyorum. Hayli topluca, yaşlı (o yıllara göre tabii, olsun olsun 60 yaşındaydı), teleme peyniri gibi beyaz, sarı saçlı, mavi gözlü bir hanım tundu. Babam onu hem sever, hem çekinirdi.

Benim hatırladığım, anneannem öldükten sonraki evimiz... Üç katlı, bir bodrumlu, ahşapken kâgir olmuş, güzel, eski bir evdi. Başlarda, babam akşamları eve geliyordu. Kadınlarla birlikte olmaktan sıkılma huyumu da ona borçluyum. Misafir gelince (ki annem gün falan yapmazdı, ailece tanıdığımız insanlar ile babamın arkadaşları gelirdi sadece), hele çoğunluğu kadınlarsa, "Ne anlıyorsun," derdi, "kadınlarla oturmaktan?" Hiçbir şey bilmediklerini söylerdi, "Annen hariç," derdi. Gerçekten de annem 'hariç'ti. Fevkalade kültürlü, sanatın bütün dallarını seven, bizi her tür konsere (klasik, Türk, türkü), filme, baleye, tiyatro oyununa taşıyan, sirkler ile buz revülerine, hatta maçlara götüren bir anne-miz vardı.

Ama babam ötekileri kastediyordu, tabii. Satranç bilmezler, bezik bilmezler, futboldan anlamazlar. Kadın kısmının cehaleti beni de dehşete düşürüyordu. Şimdi düşünüyorum da, babam da sinemayla tiyatrodan, konserlerden pek hazetmezdi. Ama annem gibi o da çok okurdu.

Baba-kız, kadınlar gelince odamıza kaçırdık. Arka bahçeye bakan (ön bahçe yoktu zaten) küçük bir odaydı, kitap odası. Babamın çalışma masası, küçücük bibloları, martı yumurtası, kalemli oradaydı. Bir duvar boyu da kitap... Dört ayrı renkte ciltlenmişlerdi. Kitapların sorumlusu bendim. Hepsini alfabe sırasına göre yerleştirmiştım, o sırada da tutardım. Hepsinin yerini bilirdim. Bir deftere, yeni gelenleri ekleyebilmek için hayli aralıklı bir şekilde listelerini yapmıştım. Hemen hemen hepsini okumuştum. Neyi okuduğuma pek karışılmazdı, derslerimi yaptığım sürece. Annem bazen kitap tavsiye ederdi. Babam ise, Pitigrilli okumamamı tavsiye etmişti, "Yanlış anlarsın çocuğum, biraz daha büyüyünce oku," demişti. Pitigrilli kadın düşmanıydı. İyi ama, biz de biraz öyleydik, değil mi? Oysa babamın, ailenin yaşlı ya da güzellikten pek nasibini almamış ahabları olmayan hanımlardan pek sıkılmadığı sonradan anlaşılmıştı. Ha, unuttum, bir de Louis Charles Royer var, o doğrudan yasaklanmıştı. Derhal okudum, tabii. Niye yasaklandığını da pek anlamadım, tatsız-tutsuz bir şeydi.

Futbol oynardık. Terliklerden kale yapardı, şut çekerdi, ben de ona çekerdim ama kaleciliği daha çok severdim. Bir seferinde kazayla, nasıl olduysa artık, tekmesi alnıma geldi. Annem, evin içinde oynamayın demiştım, bak, çocuk ne hale geldi diye babamı suçlayınca, dayılanıp, bir şeyim olmadığını söylemiştim. Alnımın tam ortasına yediğim bu tekmenin acısına benzer bir acıyı, ilkokulda

bahçede yüzüme vuran bir topta yaşamıştım bir tek. Hem de o kadar spor yaptığım halde...

Eskrim de yapardık. İyi bir eskrimciydi, aslında flöreydi galiba. Bir elimi arkama koyar, pozisyon alırdım. Adımları da öğrenmiştim. Odadan odaya dövüşerek dolaşırdık. Tenis Eskrim Dağcılık üyesiydi, oradaki tenis maçlarına da giderdik. Bazen babamla, bazen annemle. Ayazağa'daki konkurhipiklere ise, annemle giderdik. Babam da, annem de Beşiktaşlıydı, babamın kulüple de ilgisi vardı. Kızıltoprak'ta, halasının yanında otururken Fenerbahçeliymiş, sonra Beşiktaşlı olmuş. Sıkı bir Beşiktaşlıydı ama...

Şimdi düşünüyorum, o güzel, تنها İstanbul'daki çocukluğumun gizli kahramanıymış babam. Maltepe'deki eve sürpriz bir mavi kız bisikletiyle gelmişti, Fransız bisikleti... Dut ağacının tepesinde kalıp kırmızı karınca istilasına uğradığımda (evet, "İlk Romanım"daki utanç verici olay), çocukluğu bu bahçede geçen, yıllarca o ağaçlara kedi gibi tırmanmış olması gereken annemin "Dur çocuğum, kıpırdama, şimdi seni almaya geliyorum!" demesine aldırma-yıp, hatta ona "Hayır, gelme, seninle inmem, ben babamı bekleyeceğim," diyerek, hakikaten de keçi gibi (ağacından inemeyen bir keçi) karanlık basana kadar babamı beklemiştim. "Sen ne yapıyorsun bakalım orada?" diye, her şeyi oyun haline getirerek, bir anda ağaca tırmanıp benim korkuma son vermişti, onunla birlikte kuzu kuzu aşağı inmiştim. Annem on beş gün kadar bana dargın kaldı.

Bizi arabayla gezdirirdi, bazen kendi Buick'yle (İhsan ağbi diye çok sevdiğimiz bir şoförümüz vardı), bazen taksiyle. Özellikle taksiye binip fütursuzca "Sanıyer!" demesine (mesela) bayılırdım. Karşıya da arabalı vapurla geçerdik bazen. Vapurla geçerse ve Kızıltoprak'ta babahalaya gidiyorsak, Kadıköy iskelesinden faytona binerdik. Maltepe'ye faytonla gitmemeyi ona hiç yakıştıramazdım, paraya kıyamıyor sanırdım, hiç yapmadığı halde. Mesafeyi ölçemiyormuşum demek. Biraz daha büyüdüğümde, onu ziyarete Ankara'ya gittiğimde de, sınırsız bonkörlüğüne hayran kalırdım. Etrafı para saçmak, bazen gerçekten sınırını aşan bahşişler vermek, bana babamın armağanıdır. Arkadaşlarını da, ta küçüklüğümünden beri, çok severdim. Eğlenceli adamlardı, bir tanesinin nişanlım olduğuna karar vermiştim. Tamam, babam da nişanlımdı ama, herkes söylemiyorduk. Bize misafir geldiklerinde onlarla oturur konuşurdum, zavallı annem de ister istemez karılarını ağırlamak zorunda kalırdı. Adamcağızlar benim yanımda usturuplu konuşmak için ne çabalar harcıyordu, kim bilir? Babamın sınıf arkadaşları, yaşıma an-

la onlardan saklayamayacağımı söylerlerdi. Babam okuldayken doğmuştum, doğumumu biliyorlardı yani.

Babamla birlikteliğimiz bana nedense hep şövalye hikâyelerini hatırlatır. Hayır, sadece eskrim dersleri nedeniyle değil. Parda-yanlar'ı, tabii ki Üç Silahşörler'i, hatta Henri de Pasavan'ı bunun için severdim. Bizimkisi, kutsal bir kardeşlikti. O beni de bırakıp gittiğinde, peşinden gitmek istedim, annem izin vermedi. Babamın çok işi olduğunu, benimle ilgilenemeyeceğini söyledi. Yıllar boyunca bu yüzden ona düşman olmuşumdur. Kısa süreli baba ziyaretlerim, rüya gibi geçerdi. Sadece paranın bolluğundan değil, terbiye cenderesinden kurtulmuş olmaktan, o bohem hayat havasından, masalımsı dünyasından da... Ama belki de masalımsı olan bütünüyle o yılların dünyasıydı, şimdi ayırt edemiyorum.

Annem gecelerce başımda oturup, son kuruşuna kadar doktorlara harcayarak beni ölümlerden kurtardığı, yıllarını bizi adam etmeye harcadığı (benim adam olmamdan ümidi çabuk kesmişti gerçi), hiçbir şeyimizi eksik etmediği halde, belki de mesafeli bir insan olduğu için, ben hep babamın sıcaklığını aramış, özlemişimdir. Oyun arkadaşım, kahramanım, nişanlım. Onun yokluğu, yalnız bir çocuk olmamın, kendimi daha sonra da hep yalnız hissetmemin başlıca sebebidir. Oysa bu faturayı ona çıkarmayı hiç düşünmedim, anneme çıkardım. Bunda annemin boşandıktan sonra bile onun aleyhinde tek kelime etmemiş olmasının da payı olsa gerek. Ama şimdi, bunca zaman sonra bakıyorum da, babam için yazdıklarım bile bir şekilde annemde bitiyor.

Nilay Örnek: 1978 İstanbul doğumlu. 1995-2000 yılları arasında, üniversite eğitimi sırasında çalışmaya başladığı Sabah Gazetesi yazıişlerinde editörlük yaptı. 2004-2005 yılları arasında, Milliyet'te çalıştığı dönemde ABD'de Rutgers Üniversitesi'nde ve New York Film Academy'de eğitim gördü. 2010 yılı Aralık ayından bu yana Habertürk Gazetesi Hafta Sonu Ekleri'nin Genel Yayın Yönetmeni ve yazar olarak görev yapıyor.

Gün eksilmesin penceresinden...

Nilay Örnek

2006, 2009 ve 2010... Üç yazı yazmışım; babamla ilgili... Biri babamın kanser olduğunu ilk öğrendiğimiz günlerde; sevgi, korku, pişmanlık, umut, hüznü barındıran bir yazı. .. Diğer iki yazıyı ise birer babalar gününde; Habertürk Gazetesi'ndeki köşeme yazmışım; babamın ölümünün ardından, yüreği yanan yazılar... "Babalar ve Kızlar" kitabı için "Yazar mısınız?" teklifi geldiğinde "Tabii ki" dedim "Ama kitap için yazmayayım... Yazılanlar, bir yer, bir zaman için yazılmadı; gerektiğinden içimden gelenler ki, en samimi olanlar onlardır... Daha önce yazdıklarımı kullanır mısınız?" Kabul ettiler. Yani üç yazı, üç dönemi ve bir kızın babasına aşkı ile özlemini içerir...

İlk sevgili ile evlenmek gerektiğini sandığım zamanlardı... Babam, benimle evlenmek istediğini söyleyen erkek arkadaşımın kararlılığından etkilenmiş olmalı ki itiraz etmedi, bana baktı ve her zaman ki liberallliği ile "Tabii Nilay karar verecek" dedi... Ama istemediği belliydi... Ne de olsa daha çok erkendi... Pek çok söz sarf edebilirdi, kızabilir, çok sevinebilir ya da bu gibi başka uç tavırlar alabilirdi ama yapmadı... Sadece beni çok şaşırttı, bir minik cümlesiyle... "Daha ben Nilay'la şöyle Kanlıca'da oturup bir yoğurt bile yiyemedim" dedi!

Aradan neredeyse 10 yıl geçti... Hâlâ evlenmedim ve maalesef hâlâ babamla Kanlıca'da yoğurt yiyemedim... Hem mecazen, hem de gerçekten!!! Ve geçen Salı günü, 3 gün öncesinde geçirdiği bir kanama sonrasında babama 'kan kanseri' teşhisi konulduğunda da aklıma ilk bu geldi... "Daha ben babamla Kanlıca'da oturup keyifle bir yoğurt bile yiyemedim". Çok önemli (!) işlerim vardı çünkü; işim, arkadaşlarımla buluşmalarım, konserler, filmler, gezinip tozunmalar, günlük dertler...

Doktorun babama "Kansersiniz... 66 yaşında olmanız nede- niyle de iyileşme olasılığınız az. İşinizi bırakın, artık çalışmayın" sözlerinin şokunu atlattık... Başka doktorlardan "Yaşına göre çok dinç. İyileşebilir de... İyileşmesi için çalışacağız" sözlerinin de etki- siyle şimdi daha huzurluyuz.

Şimdi ona bakıyorum... 5 gün önce kendisine kanser teşhisi konan, "3 gün sonra en az 3 ay hastaneye yatacağın" denilen bir insan için öyle sakin ki... Önce "Ben saç döken tedavi istemem, bu ağız maskesini takmam kötü görünüyorum" falan dedi... Ama şimdi bırakmıyor mücadeleyi... İşini birilerine devrediyor, banka hesaplarını bize aktarıyor, ilaçlarını sıkı sıkıya kullanıyor... Bense doktor doktor dolaşıyorum... Dolaştıkça babam için bir şeyler ya- pabilmenin huzuruyla mutlu oluyorum.

Ancak başımı yastığa koyduğumda bazen... Ölesiye korkuyo- rum, onu kaybetmekten... Öldüresiye kızıyorum kendime, boşa, onsuz harcanan vakitlere, başka konulara takılan beynime... Onu sevdiğimi yeterince belli edemediğime, söyleyemediğime... İş gü- cü, her bir şeyi bırakıp ona bakmak istiyorum, sonra tüm dünya üzerime geliyor evin yeni reisi olmanın sorumlulukları gözümde büyüyor. Babamın bakımını, tedavisini kimselere bırakmak istemi- yorum, gecelerimi "Ya bir şey olursa" kâbuslarıyla geçiriyorum... Sonra... Hasta haliyle bile sürekli bizimle ilgili kaygılar taşıması, iyileşmeyi bile mürvetimizi görmek için isteşi içimi parçalıyor... Çocukken beni salıncakla sallayışı, papatya toplayışımız, beni iğne-

ci doktora götürmek için oyuncaklı rüşvetleri, ona özenip de tıraş olmaya kalkışım geliyor aklıma... Ağlıyor ağlıyor sızıyorum yorgunlukla...

Hiç yaşar mısınız bilmem; ölüm, ayrılık ya da kötü bir şeyler olduğunda uykudan uyanılan ilk saniyeler en güzel anlardır... İnsan, uykunun verdiği tüm unutma gücünü kullanır, yeni güne yeni bir zihinle açılır... Ancak çok uzun sürmez bu huzur... Uykuya dalarken zihnin gecenin bir ucuna fırlattığı 'bumerang', kirpiklerini kırıştırmalarıyla birlikte gelir alına çarpıverir... İşte babamın hastalığı teşhis edildiğinden beri her sabah bumeranglar çarpıyor alnıma, büyük bir acıyla...

Babamı görüyorum sabahları, penceresine gelen kuşlara bakarken... Küçükken her yaramazlığımı bilişi aklıma geliyor; "Nereden biliyorsun baba ya?" dediğimde de "Kuşlar söyledi" deyişi... Yazlıkta buğdayla beslediği kumru yavruları mı, evdeki muhabbet kuşları mı, hastanedeki serçeler mi; birileri söylüyor yine... Biliyor üzülüşümü, gülümsüyor "Yorulma" diyor... Ve ben tüm kalbimle babam için diliyorum "gün eksilmesin penceresinden"...

Babamın pembe radyosu

Babam... Erol Örnek 'yaşam aşkıyla' kanseri yendi. Hastalığı atlatmasından bir yıl sonra karşıdan karşıya geçerken bir trafik kazasında hayatını kaybetti. Ancak, 8 aylık hastane günleri sağ olsun, iki kızı da ona, onu ne kadar çok sevdiğini, ne kadar değer verdiğini doya doya söyleyebildi. İki yıl oldu çok özlüyorum babamı. Bazen bir ceketin cebinden, o olmadı bir kitabın arasından, eski bir çantadan mektup çıkıyor. Babamdan... Maşallah, her fırsatta mektup yazmış babam; bana, kardeşime, anneme... Ve bunlar evin her yerinde. Sevdiğini de mini mini mektuplarla söylemiş, endişelendiğini de, Cahit Amcayla tavla oynamaya gittiğini de! Şu yaşuma geldim yükselen burcumu bilmezdim, ona bile babam yetiştirdi. Doğduğum gün bana yazdığı bir mektubu geçenlerde bulduk. Tüm ayrıntılar, hisler, adımın nasıl niye konulduğu; hepsi o mektupta! İşte o mektuplardan da mı ne; hâlâ o ölmüş gibi gelmiyor; ben bir yerdeyim sanki o başka yerde, buluşacağız bir yerde...

Sakinim genelde. Ama bazen öyle bir obje görüyorum ki, işte o beni dağıtıyor.

Bir fayans çatlağını onarmaya girişip de tüm mutfakı değiştirmemize neden olan, 'tamir etme yeteneksizliğini' temsil eden alet çantasını mesela... Ya da bir olta görüyorum. Sırf balığı yaprağına koyup ızgara yapabilirsin diye arka bahçeye defne ağacı ekişi aklıma geliyor. Bir gazoz şişesi bile bana onu hatırlatabiliyor. İlkokul 2'de doğum günümde kasalarca gazoz getirişi beni sınıfın en havalısı yapıp, 'en kral baba' ilan edilmesini hatırlıyorum. Benim ona hediyem olan 'cart pembe radyoyu' buldum geçenlerde. Sevdiğim koca adamın pembe radyosunun düğmesini çevirip, sevdiği müziği bulduğundaki o tatlı tebessümü, içi gülen yeşil gözleri beliriverdi zihnimde. Müzik dinliyor... Manzaraya bakmış, çayından yudumlamış... Cep telefonu kullanamayan bir adam olduğunu kabul etmemiş de "Ya bu cep telefonu da bozuk mu ne?" diye düşünmüş, sonra biraz müziğe dalmış, eliyle name yapmış! Annemi aramış "Eve gelirken bir şey getireyim mi?" demiş, aldığı siparişi "A onu alamam" diye son 30 yıldır hemen her akşam olduğu gibi reddetmiş olabilir. Çünkü o böyle biridir!

"Unutmak insanlığın en büyük düşmanıdır" demiş bilmem kim, kim bilir, böyle anlarda unutmak bana çok iyi dost olabilir! Babalar Günü geliyor ya, "Bu sene de hiç açmadığı bir gömleği, alayıp pullayıp versem fark eder miydi?" diye düşünüyorum. Ne bileyim, babamı en çok "Yaşamı doya doya yaşayan, hayatın değerini bilen biri olduğunu düşündükçe" özlüyorum. Bu arada her gün "Yaşasaydı da o pembe radyosundan bir şeyler dinleseydik" diyorum.

Ya babalarının kızları....

- Baba, Zeynep dünyanın en güzel atı di mi? Onu da eve götürelim, n'olur? - Daha önce konuştuk ya bunu: Atlar evde yaşayamaz. - Düşündüm ben! Senin aklına gelmemiş baba; garajımız var ya! Çatı yok, merdiven yok, yan tarafı da bahçe... Ben yemek de gö-

türürüm ona. Nasıl? - Peki şu anda garajda ne duruyor? - Arabaaa-aa. - Peki arabaya kim biniyor? - Sen. Ben. Annem. Aslı. - 4 kişi yani... Peki arabamızı oradan atar, Zeynep'i alırsak ona kim binecek? - Beeeennn. - Peki hep birlikte gezebilir miyiz Zeynep'le? Uzaklara gidebilir miyiz? - I-ıh. - Ya, bak gördün mü? Ben düşünmez miyim yoksa bunu, istemez miyim Zeynep hep senin yanında olsun. Hem Zeynep'in burada at arkadaşları var. Ben seni istediğin zaman getiririm, olmaz mı? - Tamam. Yarın da gelelim mi baba? - (Yeşil gözlerinin bebelerini güldürerek) Olur gelelim. Kardeşini de getirelim.

HANİ ZAMAN İLAÇTI?

Babam 5 yaşında, bir at sahibi olduğuma inandırmıştı beni. Minik tay Zeynep ile aynı mahallede yaşayamamamın tek nedeni, ailemizin 'bir araba dolusu insan' olmasıydı sanki! Daha sonra, daha pek çok şeye inandırdı babam beni... Çok iyi okursam çok mutlu olacağıma, iyi ve dürüst biri olmanın tüm kapıları açacağına, ne zaman başım sıkışsa yanımda olacağına, dünyanın en güzel, en iyi kızlarının kendisinin olduğuna... Hadi her şeye eyvallah da; hani zaman her şeyin ilacıydı baba?

Seni kaybedeli 2.5 sene oldu da, hayatım boyunca zerre umursamadığım Babalar Günü, bana niye en çok bu sene dokundu?

ÖLÜMÜNE YAKIN SEVİLİR BABALARI!

Geçen sene yine bugünlerde yazdığım bir yazıyı okudum da. Yazı ne kadar gerçekmiş, ne kadar içten ve özlem dolu... Oysa şimdi biraz da hırçınım belki; elinde bir oyuncak, ayaklarını yere vurarak "Babamı istiyorum" diye hüngür hüngür ağlamaya hazır 4 yaşında bir kız çocuğuna daha yakınım sanki... Geçen hafta boyunca, "Babalar Günü'nde şu hediyeyi alın, babanızla burada brunch yapın" e-mail'lerini nasıl bir hışımla sildiğimi görmeliydin... Ya da yeni baba olup da babalık güzellemeleri yapan dostlarım karşısında, içimi dışa vurmamak için geçirdiğim evrimleri... Paradigma Yayınları "Oğullar ve Babaları" adlı bir kitap çıkarmış, onun editörlerine bile şarlayasım geldi: "Ya babalar ve kızları"! "Ya babalarının kızları olan hatunlar ve onların yaşadığı çalkantılar"! Kitabın kapağında "Ölümlerine yakın sevilir babalar" diyor, ah, ne bilirler; ben seni hep sevdim, belki sadece ben de ölümüne yakın daha çok gösterdim.

YAZDIKLARIN OLMASA...

Önceleri çok gülüyor, zaman zaman da gözlerimizi nemlendiriyorduk ama şimdilerde her kitap arasından, eski bir ceketin cebi ya da çantanın gözünden bir mektubunun çıkmasına "sinir oluyorum baba ya!" İnsan kızına yol parası bırakırken bile içinde "Her şeyi benimle paylaş, anneni koru" gibi cümlelerin geçtiği bir mektup yazar mı? Yaz geldi ya, daha bir burnumda tütüyorsun. "Baba şuna bir ilik daha aç" diye bilekten bağlı papucumu sana uzatasım geliyor her sabah; birlikte yürüyelim, kahvaltı edelim, kumları eşelerken ya da balkonda otururken konuşalım, yüzelim, dondurmasına tavla oynayalım, defne yapraklarına sarılı balık ızgara yapalım istiyorum mesela.

Babasını yeni kaybetmiş bir arkadaşım, "Babam da çok sever o restoranı" diyordu; babası hâlâ buradaymış gibi. Ben de yakın zamana kadar böyleydim, peki 'dili geçmiş zamana ne zaman geçtim?

Şimdiki zamanla söylemek isterim: Seni deli gibi özledim.

Işıl Özgentürk: Gaziantep'te doğdu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde okudu. Edebiyatın her alanında çeşitli kitapları bulunan Özgentürk film senaryoları ve oyunlar da yazdı ve yönetti. On yıldan bu yana Cumhuriyet Gazetesi'nde de sürekli olarak köşe yazıları yazmaktadır.

Babam

Işıl Özgentürk

Babam aklıma ilk bana verdiği cezayla geliyor. Yıl 1969, ben İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde okuyorum. O zamanların İktisat Fakültesi İdris Küçükömer'iyile, Sencer Divitçioğlu'yla, Orhan Cavit Tütengil hocayla en itibarlı, en özgür okullardan biri.

Bütün dünyada esen özgürlük rüzgarı,bize de gelmiş, İdris Küçükömer, ilk kez kurulan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun öneminden söz ediyor. Tütengil hoca, elimize kâğıt kalemi alıp gecekondulara gitmemizi söylüyor. Gümbür gümbür bir sol muhalefet var.

Biz öğrenciler her gün bir yürüyüşteyiz, her gün bir kitap bitiriyoruz, Sinematek ilk kez açılmış, bize farklı dünyaları anlatan filmlerle tanışıyoruz.

Ben sokaklarda, fabrika önlerinde "Sokak Tiyatrosu" yaparak, halkı bilinçlendirmeyi amaçlayan Devrim İçin Hareket Tiyatrosu'nun değişmeyen kız oyuncusu ve yazarıyım, bu arada Devrimci Maden İş Sendikası'nın aylık dergisinde röportajlar yapıyorum.

Kısaca, gece gündüz dışarıdayım ve eve üstümü başımı değiştirmek için uğruyorum. Şimdi düşünüyorum da, annemi babamı ne kadar üzmüşüm. Ondokuzunda bir kız çocuğu, onların tam olarak algılayamadıkları bir dava uğruna, sokaklarda. Endişeliler, en çok da babam, doğumunu kurbanlarla karşıladığı kızının başına bir gün bir iş gelecek.

Bu gidişe bir dur demeleri gerek, işte ceza geliyor, babam her türlü giderimi karşılamak için bana verdiği o zamanın asgari ücretine yakın harçlığını kesmeye karar veriyor.

Artık sadece beni Göztepe'deki evimizden okulumun bulunduğu Beyazıt'a götürüp getirecek ve bir öğlen karnımı doyuracak bir harçlık alacağım. Canım son derece sıkkın, ne Maden İş Sendikası'ndaki görevimden ne de Devrim İçin hareket Tiyatrosu'ndan ne de dünyanın ve ülkemizin geleceğini tartıştığımız meyhane sohbetlerinden vazgeçebilirim. Ama olacak iş değil, param yetmiyor, babam ay sonunda tıpış tıpış eve döneceğimden emin, her gün küçük harçlığımı masanın üstüne bırakıyor.

Annem endişeli gözlerle bana bakıyor, param pulum yok ama geceleri tiyatro provasındayım, ne yiyip ne içiyorum, gerçekten olacak şey değil, para kazanmanın bir yolunu bulmalıyım, okuldayken biyolojim ve Türkçem çok iyiydi, hemen iki -üç öğrenci buluyorum, dünyayı kurtarmak için koştururken, ekmek paramı da kazanıyorum ama hani aşırı yorgunluk kendini gösteriyor, meğer giderek zayıflıyormuşum.

Bunun en çok da babam farkında, bakıyor kız elden gidecek, bir sabah derin bir iç geçirerek, asgari ücrete yakın aylığımı masanın üstüne bırakıyor.

Yıllar sonra 12 Mart askeri cuntası zamanında, Sirkeci'deki Emniyet Müdürlüğü'nde, (AKM) Atatürk Kültür Sarayı'nı yakmaktan göz altına alındığımda, Emniyet Müdürü'nün bana giyecek ulaştırmak ve benimle görüşmek için çırpınan dünyanın en saf babası benim canım babamı, odasına kabul edişini anımsıyorum, Müdür beni de çağırıyor, babama "hocam" diye hitap ediyor, "kızımız biraz yaramaz." Babam adamın gözlerinin içine bakarak, " hayır," diyor, o asla kötü bir şey yapmaz." Emniyet Müdürü'nün yüzünde garip bir gülümseme "siz öyle sanın hocam," diyor ve kızını kısa bir süreliğine olsa da görüp sevinen babam, odadan çıktıktan sonra bana okkalı bir tokat atıyor. "Oruspu babanı kandırırsın ama beni asla!" diyerek.

Babacığım senin o günkü saflığını, devlete olan aşırı güvenini öte yandan canından birinin Emniyet koridorlarında bırakmanın sen de yarattığı yürek acısını yıllar geçse de ağlamadan anımsıyorum.

Babacığım, sen değil miydin bize gizli gizli Nazım Hikmet şiirleri okuyan. Geçenlerde yeniden şiir defterine baktım, defterin bir yaprağında Necip Fazıl Kısakürek'in "Kaldırımlar" öteki yaprağında Nazım Hikmet'in "Kayık "şiiri duruyordu.

Şimdilerde büyük bir açlıkla özlediğim, o bayram yemeklerinde üçüncü kadehten sonra şiir defteri mutlaka çıkardı. Ve sen en çok, anneme bakarak "Kadınım" şiirini okurdun. Sanırım annem bu şiirlerin hatırına senin bazı çapkınlık maceralarını bağışladı. Ama ben bağışlamamıştım.

O gece, ben kaç yaşlarımdaydım, sanırım ilkokul dördüncü sınıfa gidiyordum dokuz yaşlarında olmalıyım ve sen eve çok geç gelmiştin. Evimiz alt kattaydı, kapıyı açmam için benim ve erkek kardeşimin yattığı odanın penceresine vuruyordun, annemi uyandırmak istemediğin çok belliydi. Uyandım perdeyi açıp baktım, dışarıda sen kapıyı açmamı işaret ediyordun, yüzüne öylece baktım, dakikalarca baktım, sen anladın ki, ben kapıyı açıp suç ortağı olmayacağım, mecburen zili çalıp annemi uyandırdın.

Annem çok güzel sen çok yakışıklıydın. Antep'deki Cumhuriyet balolarının en güzel çifti sizdiniz. Annem o zamanlar Türkiye'de bulunmayan taftaları, dantel kumaşları Kilis'teki kaçakçılar çarşısından ne yapıp edip bulur, bele sımsıkı oturan tuvaletleriyle bir film artisti gibi balolara hazırlanırdı, öte yandan okulunun en sevilen öğretmeniydi, babacığım sen de ilk tayin edildiğin Gaziantep'te hemen idareciliğe geçmiş, Erkek Sanat Okulu'na müdür olmuşsun. Sıra Gaziantep Sporun kurulmasına ve senin futbolculuğuna gelecek ama önce beni çok etkileyen o yaralama olayını ve orada senin yaklaşımını anlatmak istiyorum.

O zamanlar kiracısı olduğumuz ev, bir fıstık ağasının köşküydü. Her yıl avlusuna taze fıstık yığılır, ben ve ev sahibimizin çocukları fıstık yemekten hastalanırdık. O günlerde orta okulu bitiren ev sahibimizin büyük oğlu, babasının av tüfeğini almış, evlerinin damında yedi yaşındaki kız kardeşini korkutmak istemişti. Ama tüfek patlamış ve tüfeğin saçmaları kızın koluna isabet etmişti.

Ben çok küçüktüm altı yaşlarımda olmalıyım, hayal meyal senin oğlan çocuğunun elinden tüfeği aldığını, kız kardeşini hemen hastaneye götürdüğünü anımsıyorum ama asıl anımsadığım, herkesin bir suçlu gibi davrandığı büyük oğlana sahip çıkışıydı.

O günden sonra onun velisi olmuşsun, onu sanat okuluna kaydettirip daha sonra üniversiteye gitmesini sağlamıştın. Kocaman bir inşaat mühendisi olduğunda bile o senin yanında sigara içmezdi. Bayramlarda elini öpmeye gelirdi. El öpenlerin ne kadar çoktu. Öğrencilerinin Rahmi babasıydın. Kimin bir derdi var senin kapını çalardı.

Öğrencilerin arasında zengin yoksul ayırımı yapmazdın ama yoksul öğrencilerini daha bir korurdun, onlara onurları kırılmadan yardım edilmesinde ön ayak olurdun. Ama gene de bilinirdi, birilerinin bir işi yoluna koyulmuşsa mutlaka Rahmi hocanın emeği vardır.

Hadi babacığım bir zeybek oyna

Ben o zamanlar kaç yaşındaydım ? Sen Gaziantep Milli Eğitim Müdür Muavini olduğunda. Sanırım ortaokul yıllarıydı, 12-13 yaşlarında olmalıyım. Milli Eğitim Müdürlüğü'nün her tarafı açık bir cipi vardı, şoförü var mıydı anımsamıyorum çünkü cipin direksiyonundaki kişi her zaman babamdı.

Babam sürekli bir hareket halindeydi, cipe atlayıp o zamanlar yolu bile olmayan uzak köylere giderdi. Oradaki öğretmenlere hem moral vermek hem de bir istekleri olup olmadığını öğrenmek için. Öte yandan, her geziyi müthiş bir keyfe döndürmek babamın işiydi. Bu gezilere ben de eşlik ederdim. Özellikle köy kadınları için çeşitli kurslar açılırdı o kursların açılışında mutlaka ben de vardım. Mutlaka koyunlar kesilir, köy kadınları kazanlar dolusu pilav yapar ve mutlaka bir davul zurna olurdu.

Beni bu gezilere götürdüğün için teşekkür ederim baba. Bu gezilerde Arapça'nın Kürtçe'nin en güzel türkülerini dinledim, köy kadınlarının yanık seslerinden yükselen en güzel aşk şarkılarına kulak verdim. Erkekler en güzel oyunlarını oynadılar. Aşkı öğrettiler bana.

Her zaman şöyle derdin çalgıcılara: "Bir zeybek havası çalın."

Ve onlar çalmaya başladıklarında orta yere geçer, köy kadınlarının hayran bakışlarına çok alışık bir tavırla, kollarını gökyüzünü kucaklamak ister gibi kaldırır ve zeybeğin o erkeksi ritmini tümüyle hissettiren oyununa başlardın.

Ey çalgıcılar hadi başlayın!

Koynunda bayrak taşıyan adam

Geniş aile soframızda tatlıyı beklemeden torunların "hadi de de bize Suriye'yi anlat" derdi ve sen başlardın.

"Gaziantep Sporu Halep'e götürmüşüz. Ben her şeyden sorumlu teknik adamım. Bizim çocuklar aslan gibi oynamış, Suriye'yi 1-0 yenmişiz. İstiklal marşı çalınacak ama bir bakıyorum, gönderde

bayrağımız yok. Bayrağımız olmadan olmaz, ben koynumda bir bayrakla Halep'e gitmişim, koynumdaki bayrağı çıkarıp bir görevliye veriyorum ve bayrak İstiklal marşıyla birlikte göndere çekiliyor."

Torunların yaşasın "bayrak dede," diyerek sana sarılıyorlar. O da ne gene ağlıyorsun.

"Erkekler ağlamaz," derler, baba sen bu söze inanmamama neden olan ağlayan bir erkektin. Bazılarına bu aşırı bir duyarlılık gibi görünebilir ama ben ağlayan bir babam olduğu için her zaman kendimi farklı ve duygusal açıdan çok zengin hissettim. Sağlığında sana bunu söylemiş miydim bilmiyorum, belki de o zamanlar bu ağlamaların değerini henüz bilmiyordum. İnsan zaman içinde öğreniyor.

Cumhuriyet'in 10. yılında gencecik bir öğrenciydin, şansa bak Ankara'daki geçit resmindeydin ve Atatürk senin anlatımına göre çelik mavisi gözleriyle sizleri selamlıyordu. O anı hiç unutmadın. Çok kısacık bir an ama sen yıllarca her 10 Kasım'da derin bir yas tutarken, o çelik mavisi gözleri yüreğinde hissettin. Evde Atatürk konusunda hiçbir tartışmaya izin yoktu.

Yıllar sonra bu kez 12 Eylül'de damadın tutukevine girdiğinde, Kenan Evren her konuşmaya başladığında evdeki televizyonu ilk sen kapatırdın. "Bu adam konuştuğu Atatürk'ün ruhu azap çekiyor," derdin.

Senin Atatürk'ün, en yakınların ve çevrendeki pek çok annenin babanın canının yanmasına neden olan Kenan Evren ve askeri cuntanın Atatürk'ü olamazdı. Öte yandan Türk ordusuna söz söyletmezdin bir de Ecevit'e, Ecevit Kıbrıs hareketini yaptığı sıralarda, zorunlu hallerde askere alınma yaşın hayli geçtiği için az yakınmamıştın. Kıbrıs'a gidip çarpışmalara katılmak istiyordun.

Senin için vatan kutsaldı. 27 Mayıs ihtilalinden sonra, devleti yönetenlere gelir olsun diye evlilik yüzükleriniz istendiğinde ilk verenlerden biri de annemle sendin. Vatana canınız fedaydı ve en büyük onursuzluk sizin için rüşvet almaktı.

Tuhaf bir şey, seninle ilgili anılarımı yazarken hep ikinizi birden düşünüyorum, annemle seni. Belki de çok mutlu, aşk dolu, çok uzun bir evliliğiniz olduğu içindir. Sizin ikinizi ayırt edemiyorum.

Bu uzun evlilikte sık sık anımsadığım bir şey var. Senin anne ya da bana ya da kardeşlerime ya da hepimize birden bozuldu-

ğunda küçük bir bavula eşyalarını koyup, “hadi ben kız kardeşlerime, Salihli’ye gidiyorum,” diye evden çıkıp gitmen. Bu ilk olduğunda müthiş telaşlanmıştık, ben hüngür hüngür ağladığımı anımsıyorum ama sen artık nerede vakit geçirmişsen geçirmiş, gece yarısı elinde bavul eve dönmüştüm.

Sonraları bu gitmelere alıştım dahası bütün ev halkı alıştı ama sen de dönüşün muhteşem olsun diye, mutlaka ama mutlaka elinde kocaman bir tatlı paketiyle gelmeye başlamıştın.

Hiçbir şey olmamış gibi hep birlikte oturur tatlıyı yerdik.

Şimdi zaman zaman kendimde bu çekip gitmeleri hissediyorum, ne yapalım genler işte...

Hep bir kapıyı çarpıp çıkmak ve gitmek, hep gitmek.

O gidişlerinden birinde ya gerçekten gitseydin? Neydi seni yola çıkaran ve sonra geri getiren?

Bunu çok sık düşündüm ama yanıtını bulamadım. Belki de bizleri o kadar çok severdin ki, üç günlük bir ayrılık bile gözüne uzun görünürdü.

Yoksa o deliliği şimdi aklıma gelen o deliliği kim yapabilir.

Seni terfi ettirerek Maraş’ın Afşin ilçesine göndermişlerdi. Bizler, okul olduğu ve kış çok zor geçtiği için Afşin’e gitmemiş Gaziantep’te kalmıştık. Aylardan kıştı ve kar bütün yolları kaplamıştı. Ben kızamık olmuşum, çok şiddetli bir kızamık ve kırk derece ateşle yatıyordum, sana haber ulaştırmamız mümkün olmamıştı.

O gece sen bir rüya görmüşsün, ben bir kovanın içine düşüyorum ve boğuluyorum. Uyanıyorsun, karanlık bir gece, ay karı büyüğü bir biçimde aydınlatmış, büyük bir kararlılıkla, görevin gereği sana verilen cipe atlıyorsun ve yola koyuluyorsun. Afşin Gaziantep arası en az yedi saat, senin umurunda mı? Kar yolları tıkamış Rahmi bey yılar mı sabaha karşı benim odanın penceresi vuruluyor, gelen sensin baba, ateşler içindeki kızına sarılan sensin. O yolları nasıl aştın, nasıl kurtlara yem olmadın ya da donmadın, bugün bile bunu düşündüğümde “bu nasıl bir delilik?” diyorum.

Babacığım, özenle yaptığın fotoğraf albümlerini karıştırıyorum. Bu nasıl bir intizam, bu nasıl bir düzen? Annemle senin gençlik resimleriniz, bizlerin doğumu, yaş günleri, evlilik, nişan fotoğraflarımız sonra torunların ilk fotoğrafları sanki bir belgesel yapar gibi herşeyi fotoğraflarla kayıt altında tutmuşsun. Seni futbol oy-

narken gösteren fotoğraflara bakıyorum, herkesin tanıdığı bir ad var o fotoğraflarda Galatasaray'ın ünlü oyuncusu Gündüz Kılıç, sen Gaziantep forması içindesin, gol atıcı olduğunu biliyorum. Gaziantep Sporun kurulmasında nasıl emeğin geçtiğini çok sonraları Antep'e gittiğimde sora sora öğrendim.

Bir sözünü anımsıyorum, "dünyaya biraz daha geç gelmek varmış," bunu emekli olduğun bir gün birlikte fotoğraflara bakarken söylemiştin. İçinde kalan bir hevesti şimdinin liglerinde oynamak. "Biz amatördük," demiştin, bu amatörlük duygusu sen de her zaman vardı baba, hiçbir görevinde koltukta oturmadin, hep saha daydın, oyun kurucu olarak, gol atıcı olarak, senin gibi bir bürokrat hiç görmedim, mevkiler değil iş yapmak seni ilgilendirirdi.

Neden genç yaşında emekli oldun ki? Bana bunun yanıtını şöyle verebilirsin, "annenle bu güzel ülkeyi daha çok dolaşmak için." Bu yanı iyiydi, Ağrı'dan Tokat'a, Antakya'dan Trabzon'a kadar bütün ülkeyi karış karış dolaştınız ama emeklilik sana yaramamıştı baba, sen saha adamıydın. Kahve köşelerinde okey oynayarak vakit geçirmenden söz ediyorum, bana hak verdiğini bilerek, ne yapalım bu da senin küçücük bir kusurun olsun.

O Bir Şairdi

Bir kış günü, annemi toprağa verdiğimiz yerde seni de onun yanına uğurluyoruz. Annemi çok özlediğini son yıllarda o kadar çok yinelemiştin ki, garip bir his bana ölümün seni bulmasından mutlu olduğunu söylüyor.

Bütün sevdiklerin ve seni sevenler hep birlikteyiz. Manevi kızım Perihan da burada. Çevreme bakıyorum ve seni dans ederken anımsıyorum sonra doktorları ve tüm acil servise gelenleri gülmelelere koyan Tarzan Rahmi oyunun düşüyor aklıma.

İnatla yalnız yaşamayı seçtiğin günlerdi, her zamanki gibi bir küçük rakını bitirmiş, koltukta öylece uyuya kalmıştın ama koltuktan düşmüşsün, alt kattakiler haber verdiğinde benim ve kardeşimin ilk işi bir ambulansa atlayıp, baba evine gitmek olmuştu.

Kapıyı kırıp içeri girdiğimizde yerde öylece yatıyordun, seni hemen sedyeye koyup ambulansa bindirdik ve Haydarpaşa Numune Hastanesi'nin aciline gittik. Doktorlar seni hemen muayene için aldılar, biz üç kardeş telaşla dışarıda bekliyoruz, biraz sonra sedyenin üstünde çıkageldin, elini ağzına götürüp bir Tarzan kük-

remesi attın. Biz ne olduğunu anlamamıştık, doktorlar bir yandan gülmelerini tutarken bir yandan "hoca Tarzan'dan daha güçlü, hiçbir şeyi yok " diyorlardı. Meğer onlara da bir Tarzan narası atarak, hiçbir şeyin olmadığını ispat etmişsin.

Küçücük bir çocuk gibisin baba.

Manevi kızın Perihan hiç durmadan ağlıyor, son iki yılını onların neşeli, insan dolu evlerinde geçirdin. Sana bakmak için tuttuğumuz Moldovalı kadını da kaçırınca yemeğini ve temizliğini yapmak için haftada iki gün sana gelen Perihan'la biz kardeşler baş başa verip ne yapacağımızı konuştuk. Sağduyusu her zaman çok kuvvetli olan Perihan, "Rahmi amca benim evime gelsin," dedi. Kocası da olur vermişti, hemen Perihan'ın evinde senin için bir oda döşedik. Tüm sevdiklerinin fotoğraflarını duvarlara astık ve huzur evlerine gitmemek için bizi "bileklerimi keserim," diye tehdit eden sen sevinerek gittin Perihan'ın evine. Orada en güzel yemekleri yedin, rakını içtin ve cıvı cıvı ev halkının Rahmi dedesi oldun.

Bu arada Perihanlara sık sık gelen bir hemşireye aşık olduğunı duyduk. Her zaman yanında olan şiir defterinden en güzel şiirleri ona okur olmuştun. Sekseninde aşk. Sana helal olsun babacığım ama hemşire kız çok gençti...

Az sonra seni toprağa vereceğiz, bir ara Perihan yanıma geliyor ve kulağıma fısıldıyor: "O bir şairdi."

Hiçbir şey seni bu sözcükler kadar anlatamaz Rahmi Hoca. Hoşça kal!

Melahet Qaramuradlı: 25.9.1959'da Azərbaycan'ın Gədəbəy şəhrinə bağlı Küçük Karamurad köyündə doğdu. Bakü'də Kütüphanecilik okudu. 1979'dan beri yazı və şiirleri yayınlanmaktadır. *Od Parçası*, *Kadarında Götür* və *Gözledim Yalana Kadar* adlı şiir kitapları yayınlanmıştır. Evli ve 5 çocuk annesidir.

Kalemim Böyle Yazdı

Melahet Qaramuradlı

Köklü, budaklı atam Yusif'in aziz hatırasına

Atamı yitirdiğim gün
Ömrün teniydi¹, diyesen.
Atamsız başladı bu gün,
Bu gün yenidir, diyesen.

(19.07.2008)

Atamın nesil şeceresi Miskin Abdal'ı, Şah İsmail Hatai'yi, Aşık Elesger'i, Aşık Şemşir'i, Samed Vurgun'u, İsmail Şihli'yi (ana hattı) ve başkalarını, ve başkalarını ihata ediyor. (Atamın nesil şeceresini hazırlamışım, kısmet olsa yayımlayacağım.)

Eğer desem ki ata-anamla bağlı günlerin kıymetini, doğmalığını, vaktinde, yerinde gördüm, duydum, kıymetlendirdim, yahşıypisi, ağrısı-acısı, barışı, karşıdurması ile birge, yanılmaram.

Sevgisini açıklayan adam değildi atam. Ömründe komşu atalar gibi "kadani-belanı alayım" demezdi. Gerek sen bilip duyaydın atamın büyük, komşu atalardan tutumlu, ev canlı, aile canlı olduğunu. Arada istiyordum, atam da sevgisini diline getirsin. Sonralar gördüm ki, ben de öyle atam gibi evlatlarıma, yöremdekilere olan sevgimi dilime getiremiyorum, daha doğrusu getirmek istemiyorum. Düşünüyorum, insanlara olan doğma ve büyük sevgimi iletmekten çok duysunlar.

¹ yansıydı

Eline, obasına beş evlat, dört oğul, bir kız evladı koyup giden atamın kimliğini tepeden tırnağa duyuyordum. Hiç kimseyle işi olmayan atamla herkesin işi var idi. Asıl aile reisi, her taraflı insan, bilgili muallim (ihtisasca fizik-matematik), nasıl diyeyim, halk arasında denildiği gibi, elleri "altın" olan bir adam. Neye can atsa üstesinden gelirdi.

Evimizin örgüsünden tutmuş örtüsüne, kapı-penceresine, döşeme-tavanına, bahçe duvarına-çitine, bağ-bostanına dek ne varsa hepsi atamın "el işi" ve yadigarıdır, biz de öylece. Bizim için sazın da atamdan yadigar olduğunu bilsem bile, onu hangi cümlelerin arkasından yerleştirmeye çetinlik çekiyorum.

30.06.2009.

SAZ

Atam sık sık Gence şehrine giderdi. Eline düşenden alıp getirirdi, en çok da yemek-içmek. Bir defa Gence'den kayıdanda elinde saz gördük. Gözümüz şaşkın şaşkın dikildi saza. Atam birkaç saz havası çalıp sazı tahtın² üstüne koydu. Gardaşım Natık saza yaklaştı, orasına-burasına baktı, eline aldı ve başladı nece geldi çalmağa.

Atam hoş nazarlarla onu süzüyordü. Sanki oğlunun boyuna bakıp seviniyordu. Yani:

– Şükürler olsun, oğlum saz tutabiliyor! demek istiyordu, özü de bakışı ile. Atam hiçbir zaman, hiçbir zaman dili ile demezdi bu sözleri. Men atamın bakışından yüreklendim. Gardaşım sazı yere koyar koymaz gidip sazı aldım. Zannettim ki, atamın bakışı mene de değişmeyecek:

– Sazı koy yere! Kız uşağı saz çalmaz.

Bu defa dili ile dedi. Kendisine uygun olmayan bir halde dedi. Nece olacağının farkına varmadan dedi.

Men sessizce sazı yerine koydum ve kırılmış halde odadan çıktım.

Ancak bir ay geçmişti. Nevruz çarşambalarının biri idi. Men "Baş Sarıtel" havasını çalıyordum; kasabamızın marşı olan "Baş Sarıtel"i. Hevesle çalıyordum. Atam da, anam da temaşacım idi. Çalı-

² taht: dayanacağı olmayan enli divan.

şımla "Kız uşağı saz çalar", diyordum atama. Atam da bakışları ile "Evet, çalar" diyordu.

O günden sonra atam saz çalma demedi mene. Sadece saz çalma demedi, hatta başka ne iş gördüyse mene danıştı, fikrim hoşuna geldiyse, -bak bunu bilmemiştım, oldu, yahşı, yok, fikrim hoşuna gelmediyse, sessizce kendi bildiğine giderdi. Sonra iki sazımız oldu. Atam eski üslupta çalıyordu havaları. Bazen:

– O havanın orası nece idi? diyordu. Bir sazı men alıyordum, birini atam.

Gittikçe sazlı-sözlü günlerin sayısını yitirdik. Sonra garmonumuz, kemanımız, nağaramız, balabanımız da oldu. Hoş günümüzde de, ağırlı günümüzde de sazımız, sözümüz bizimle oldu. Sazın gücünü, sözün gücünü yahşı duyduk. Çalıştık, sazı Türkün elinden vermeyek.

KALEMİM BÖYLE YAZDI

Kalem her evde bulunur, ancak düşende bir işlenir. Bizim evde kalem işlek bir eşya, gerekli, hem de sevilen olduğundan men onu seçip, ona daha çok bağlandım.

Evimizde tahta bir dolap vardı. Onun anahtarı daima atamda idi. Herkes de zannederdi ki atam dolabı sadece para için kilitliyor. Aslında öyle değilmiş.

Atam dolabın yukarıdan birinci rafında muhtelif renkli, türlü türlü kalemler, hazırlanmış mürekkep (o zamanlar herkes kendisi mürekkep hazırlayıp kullanırdı) ve hazırlanmamış mürekkep tozu olan cam kaplar, ailenin doğum filan senedlerini yerleştirmişti, he, bir de gazetede çekilişi olan olan kıymetli kağıtlar. Ev-eşiği, üst-başımızı bulaştırmayak diye yazı mürekkebinı atam kendisi hazırlardı.

Atamın parası ile işimiz olmazdı, kendisi ne verirdi, ona susardık. Susmasak ne edebilirdik ki?! Atamı fikrinden döndürmek çetin idi. Aklına batmayan işe, yere pul harcamazdı. Kanaatçı olduğundan herkese öyle gelirdi (mene de) atamın çoklu parası var.

Biraz sona varım ki, atam dünyasını değişende onun pek de parası kalmamışdı. Aynı kutunun içerisinde kağıt parçasına da meblağı yazılmıştı (unutmuşum, ya sekiz, ya da altı yüz bilmem kaç).

Mene hele de karanlıktır ki, “menim kağıtlarımı al, sakla,” diyende, o, hangi kağıtları nazarda tutuyordu. O vakit zannettim ki, o kıymetli kağıtları nazarda tutuyor, o da ki, dolapta yoktu. Hele de gözüm arıyor ki, atamın dediği kağıtlar nedir ve nereden çıkacak?! Görünüyor, biz dilimizden zamanında, tutulmamıştan önce yararlanmalı idik. Belki de atam ne ise yazdı, nereyese koydu; günlük mü, hatıra mı, geçmiş ile ilgili mi?! Ne bileyim?! Arada şiir de yazardı, ancak yüze çıkarmazdı.

Kayıdak biraz öne. Kalem, ilmi, yazıyı-çiziği sevmeyi atam öğretti bize, elbette anamla birge.

ATA OLMAK ÂSÂNDIR, ATALIK ÖĞRENMEK ÇETİN

“Ata olmak asandır, atalık öğrenmek çetin.” Bizden ayrı lokması boğazından geçmezdi atamın. Anamdan çok o kaygı çekerd. Anam pazar-dükkan bilmezdi, çok vakit anamın aylığını atam gidip alırdı. Bize göre mal-kara saklamazdı. Hayatımızda sadece tavuk saklıyorduk. Diyende de:

– Gidin, dersinizi çalışın! Mal-koyunu ne edeceksiniz?! derdi. Gelgelelim, güz gelende sürüyle kaz, 5-10 koyun, dana, keçi, gözünü ne tuttu alıp getirirdi. Hayat-bacanın ot-ilafından yemleyip semirtir, soğuk düşende kesip kavurma eyler, kemikli-memikli yerlerini ise tahta fıçıda tuza koyardı. Nasıl derler, ata-baba usulü ile. Kış bahara dek etten sıkıntı çekmezdik. Atam eti çok yerdi. Sonralar bu benim hoşuma gitmedi. Çünkü etin, hususen de evcil hayvanın, kuşun etinin zararını anladım. Hele ilaçla büyütülen kuşları (tavuk, hindi, kaz, ördek vb.) demiyorum. Atam özü de neyin zarar, neyin hayır olduğunu bilirdi. Çöl hayvan ve kuşlarının etinin ne kadar hayırlı olduğunu bildiğinden, düşende onlardan istifade ve tavsiye ediyordu. Otların, çiçeklerin “dilini bilirdi”, bir sözle halk tababetine inanır ve ondan istifade ederdi. Bununla birlikte pehriz yapamazdı. Bir de gördün, et yemeğinin üstünden bal yedi, halden hale düştü. Böyle hallerde çok asabileşiyordim, hususen de son zamanlar:

– Dediğin nedir, eylediğin nedir, ay ata?! Ahı senin “şekerin” var! derdim.

– Dediğim öğretmek içindir. Çalış, öğren ve amel eyle! Öğrenmek amel etmekten asandır. İnsanın her öğrendiğine amel edebileceğini sanıyor musun?! der, çok halde de sonunu şakaya çevirirdi:

– Bak, nice yıldır, ananı öğrendiğine amel ettiremiyorum. Her defa diyorum, su kızanda genişler, çaydanlığı ağzına kadar doldurup ocağın üstüne koyma! Ne olsun! Yine de kendi bildiğini ediyor. Odur, ey, taşıp dökülüyor!

Atam öğretmen olarak da, ata olarak da öğreten oldu. Onun kendine mahsus öğretme üslubu vardı. Bir defa da olsun “Filan işi böyle eyle! Filan yere git, filan yere gitme!” demiyordu. Ne eylemek gerek olduğunu ancak ve ancak gösteriyordu. Yani gör, götür. Helalliyi, zahmeti, bilgiyi, aklı, evlada, aynı zamanda gerek olan herkese sevgiyi, samimiliği, tabiiliği vs., yahşı ne varsa, hepsini.

Çok sonralar, ata evinden gelin göçende, ağlamam, insan gelin göçende ağlar mı, diye özüme teskinlik veriyordum. Öyle ki, atama:

– Yusuf muallim, gel kızına hayır dua ver! dediler, atam mene yaklaşıp höykürtü ile ağlamağa başladı. Kişi ağlamaz, diye kişileri ağlamağa yadlaştırdılar. Hassaslık kadına hastır, diyenler burada da yanıldılar. Ağlamak insana mahsus ise, onu kadına, kişiye bölmenin ne manası var?! Öyle anlar olur ki, insan duygusunu ağlamaktan başka hiç bir şey ile ifade edemez. Ağlamanın iletliğini ne dille, ne elle iletmek mümkün olur. Atam gibileri hayır duasını diline getiremez. Büyük sevgileri küçük dille çattırmak çok çetindir. Odur ki, atam hayır duasını ağlamakla çattırdı. Men değil yol boyu, bir hafta ardıcıl, sonralar ise yadıma düştükçe ara sıra ağlıyordum. Atamın böyle hassas olduğunu aklıma getirmezdim. Çok duygulu adamdı. Seneler sonra düşünüyordum:

– Galiba, atam çekeceğim ağırları önceden duyup ağlıyormuş. Belki de. Bildirmese de, men katlandıklarına katlanamıyordum atam. Bunu hissediyordum. Aslında men müstehak olmadığım çok ağırlar çektim. Hayatta öyle nesneler var, senden asılıdır, öylesi var Yaradan’dan, öylesi de var şeytandan. Men ne özümden, ne Yaradan’dan çektim. Men sadece şeytandan çektim. Şeytanlar, daha doğrusu şeytana uyanlar meni yaşamağa koymadılar. Mence bu başka bir yazının mevzuu olsa, daha yahşı olur. Öyleyse, gelin, istikameti değiştirelim!

Bir defa atamla anam komşu köye, anamgilin köyüne gidiyorlar. Yolun alt ve üst yöresinde o vakitki “Sovyet Ukraynası” kolkozunun ekin sahaları olduğundan köyün insanları orada işliyorlarmış. Anam haddinden artık kıskanç idi. Yol gide gide atamdan neyinse hesabını soruyormuş. Atam anlatıyor, anam inanmıyor.

Anam diyor, atam sakinleştiremiyor. Böylece "kavga gürültü" başlıyor. Çaresiz kalan atam:

– Bir cemaata bak! Gören der, bahtaverler nasıl da şirin şirin sohbet ediyorlar. Hiç olmasa, sakin git, bahtavere salma meni!

Kavga gürültüden hiç hoşlanmazdı. Gerek oldu, olmadı herkesle uzlaşırdı. Bu uzlaşma becerisi bize atamdan kaldı. Atalık öğrenmek çetindir, deseler de beşimiz de, (hatta men de) atalık öğrenemedik. Çünkü atam güçlü ata ve güçlü öğretene olabildi. Gördük, götürdük. Düzdür bu "atalığı öğrenmek dersi"ni âsân öğrensem de, onun tatbiki mene çok pahalı başa geldi. Kadın olarak ailede atalık etmek kişiyi pasifleştirmekten başka bir nesne değil. Vay o günden ki, kişi öyle ezelden pasif ola! Her ikisinin "atalığı" öğrenememesi ise evlatların faciasıdır. Hiç olmamaktansa...

Bazen mene öyle gelir ki öğrenmek öğretmekten kolaydır, bazen de aksine. "Acaba atam gibi öğretebildim mi?!" demek istedim. Aslında öğrenmenin de, öğretmenin de âsân yolu var, gerek onu bulabilesin. Hangisinde biraz tökezledinse, onda hayli yitirdin. Çalış tökezleme! Zamanın lengerinden üzüldünse, uçuruma yuvarlanman kaçınılmazdır.

Kevser Ruhi: Balıkesir'in Gönen ilçesinde doğdu. Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümü mezunu. Türkçe ve Gürcüce iki dilde yayımlanan *Pirosmani* dergisinin editörü. *Kehribar Kadınlar* ve *Saçları Deli Çoruh* isimli öykü kitapları var. Çocuklara ve gençlere yönelik öyküler de yazan Kevser Ruhi'nin çalışmaları çeşitli öykü seçkileri ve ortak kitaplarda yer almıştır.

Benim Babam Kahraman Değildi

Kevser Ruhi

Benim babamla birlikte çekilmiş hiç fotoğrafım yok. Eski, solgun birkaç fotoğrafın dışında başka görüntüsü de yok saklayabileceğim. Beş kardeşin en küçüğüyüm ben. Sadece büyük ablam Mukadder ve onun bir küçüğü Zübeyde ile bir resmi var babamın. Yeğenim o eski, kırık fotoğrafı tarayıcıdan geçirip bilgisayarına aktarmasa anımsamayacaktım. O zamanlar fotoğraf çektirmek için özel bir neden olmalı, gündelik hayatımızda sıra dışı bir şey yaşanmalıydı. Ancak o vakit "şu cansız hayalimizi" kâğıda aktarmak aklımıza gelirdi. Resmî kurumlarla ilgili bir iş, askerlik, düğün, sünnet ya da buna benzer bir farklı olay yaşamalıydık fotoğrafçıya poz vermek için. Her an, her şeyi kaydetme ve görüntüleme çılgınlığı yaşadığımız günümüzde ne kadar eski ve ilkel kalıyor bu duruş...

Babamın, ilk iki çocuğuyla çektiirdiği fotoğraf 1951-52 yıllarına ait olmalı. Askerde bulunan yakın akrabamız Bilal Ağabey mektubunda, "Mümkün olursa eğer," demiş "çocukların bir resmini gönderin, çok özledim." Bundan başka bir *vesile* olmamış babamın çocuklarıyla özel olarak fotoğraf çektirmesi için. Küçük ablam Gülseser'in düğün fotoğrafında hep birlikteydik. Ağabeyim İhsan'ın düğününde ise babam artık hayatta değildi. O düğün fotoğrafları yetimdir bu yüzden. Babamı, 1982 yılında yitirdik. Ağabeyim askerdeydi, nişanlıydı. Ben yarıyıl tatili için geldiğimde "Babanın yirmi günlük ömrü kalmış" sözleriyle sarsılmıştım. Babam, hasta yatağundayken oğlunun nişan fotoğrafı başucunda dursun istemişti. Gelinimiz Sevinç'e söylediği son sözler bugün bile hatırımdadır: "Kızım, dört görümceden gözün korkmasın. Hiçbirinin seni inciteceğini sanmam."

Bu yazıyı yazarken babamın iki ablamla çektiirdiği o eski fotoğrafa da bakıyorum ara sıra. Ninem ve bir akrabamız daha var fotoğrafta. Nasıl tedirgin, nasıl eğreti durmuşlar... Kızların ayağında yeni alınmış ve yürüdükçe ses çıkaran "şak şak kayruka"lar var. Elbiseleri birörnek... Remziye teyzem dikmiştir mutlaka. Çocuklara birörnek giysi dikmek, kumaş israfını en aza indiren bir yöntem. Az kumaşla çok elbise! İşin püf noktası bu... Ninem utangaç duruyor. Gülse mi gülmese mi, bilememiş. Kızlar biraz şaşkın, biraz heyecanlı... Babamın sakalları beyazlamamış henüz... Günlerden Salı olmalı, kasabaya pazar alışverişı için inilmiştir. Köyümüz Gönen'e göre yüksekte kalıyor, dağ köyü... Gitmek fiili kullanılmaz bu yüzden. Bizim köye "çıkılır" veya köyden Gönen'e "inilir", gidilmez!.. Köy ile Gönen arası on kilometredir. Motorlu araçlar yaygınlaşmadığından genelde yürüyerek ulaşılmaktadır kasabaya. Çocukların, on kilometreyi sızlanmadan yürüyecek yaşa gelinceye kadar eşek sırtında yolculuk etme ayrıcalıkları vardır. Sözüünü ettiğim fotoğrafın bilgisayar ekranına taşınmış hali var bende. Asıl resmin arkasında, "Şu gün, şurada, şu sebeple alınmış fotodur" şeklinde babamın yazdığı küçük bir açıklama bulunuyordur. Eminim.

Ben, babamın kişisel tarihi için önemli gördüğü olayları yazıya dökmede ve not tutmadaki titizliğinden etkilenmiş olmalıyım. Yaşadığı dönemde ve ortamda bu titizliğinin anlaşılabilir olduğunu sanmıyorum. Doğum günlerimizle ilgili örnek geliyor hemen aklıma. Büyük ablamdan başlayarak bütün çocuklarının doğduğu gün ve saati o canım el yazısıyla evlenme cüzdanına not etmiştir. Ablalarının akranları genellikle "ekinler biçilirken, orak ayında, harman zamanı, panayır vaktinde" doğmuşken biz, hangi gün, hangi ay ve hangi saatte doğduğumuzu babamın notlarından biliyorduk.

Onu kaybettikten sonra eski belgeleri düzenlerken sağlık karnesinden kesip aldığım bir vesikalık resmini saklıyorum, bir de mesai arkadaşlarıyla Dağ Ilıcası'na gittiklerinde çektiirdikleri kalabalık fotoğrafı. Böyle olması iyi bir bakıma... Ömrümün babamla geçen yirmi bir yılını, o yirmi bir yılda konuştuklarından, yaptıklarından, davranışlarından belleğimde kalanları, istediğim gibi çoğaltıp renklendirebiliyorum. Siyah-beyaz vesikalık fotoğrafın bana sunduğu sonsuz hayal dünyası yabana atılacak gibi değil. Bu vesikalık fotoğrafta bana en çok dokunan babamın bakışlarıdır. Bakışlarındaki anlamdır. Sanki sıkıntıyla durmuş objektifin karşısında. Öksüz çocukluğunun izleri gözlerinden aşikâr olsun istememiş sanki.

Öğle sonrası. Solgun bir gün, huysuz bir mevsim... Pence-
reden giren ışık odanın bir köşesinde ateşler içinde yatan çocu-
ğun yüzüne vuruyor. Belki bir soğuk algınlığı, belki sırasını
savmayı bekleyen başka bir çocuk hastalığı... İlaç, doktor, reçe-
te uzak kavramlar. Köylerde kocakarı ilaçlarından başka reçete-
si olabilir mi çocuk hastalıklarının? İyileşip ayağa kalkan haya-
ta devam edecek. İyileşemeyenlerin ardından yalnızca dört söz-
cük söylenecek: Allah verdi, Allah aldı.

Halsiz ve bitkin çocuk bir an önce iyileşmek istiyor. İyileş-
meyi, ağabeyinin kendisine armağan getirdiği pantolonu giy-
mek için istiyor en çok. Bir kalkabilse... Bir ayaklansa... Ateş-
ten gözünü açabildiği an fark ediyor; o yeni pantolon analığı-
nın elinde! Hani ağabeyinin armağan getirdiği... İyileşir iyi-
leşmez giyeceği yepyeni pantolon... Akli karışıyor, hayal ve
gerçek birbirine dolanıyor. Hastalığın etkisi mi acaba? Sanki
öbür elinde de makas ya da makasa benzer bir şey var kadının.
Evet, evet. Makas var. Makas şıkırtısı, makasın kumaşa değme-
si, hastalıktan daha büyük acı veriyor çocuğa. Sesi, güçlükle çı-
kıyor, "Anne, benim o pantolon. Ağabeyim bana getirdi. İyile-
şince giyerim, kesme anne..."

Çocuk, küçücükken kaybettiği annesinin yerine koymuş ka-
dını. Bu çocuk "üvey anne" ne demek bilebilir mi? O kadar sı-
cak ki anne sözcüğü... Eşi öldükten sonra üç çocuğuyla baş ba-
şa kalıveren Yakup Bey'e ilk görüşte vurulup onunla evlenmiş
olan bu yeni annenin yanıtı böylesine gerçekçi ve böylesine za-
lim olmak zorunda mıydı? "Sen hastasın, öleceksin nasıl olsa.
Ben oğluma göre ayarlayacağım pantolonu."

Çocuk iyileşiyor sonra. Eski ve kirli pantolonuyla kaldığı
yerden hayata devam... Nazmiye Gelin görüyor çocuğu, evine
alıyor, karnını doyuruyor. Su ısıtıp leğende hem çocuğu hem
de çocuğun üstünden çıkan giysileri yıkıyor. Sobanın yanında-
ki sedire yatırıyor çıplak çocuğu. Üstünü sıkı sıkı örtüyor yor-
gan ve battaniye ile. Giysileri sobada kuruyana kadar uyuyor
çocuk. Kuruyan pantolonu ve keten gömleğini giydirdikten
sonra çocuğu evine gönderirken Nazmiye Gelin tembihliyor:
"ne zaman istersen gel bize, evde kimseye bir şey söylemene de
gerek yok". "Tamam" diyor çocuk giderken. O gün, sonraki
gün, daha sonraki günler, daha daha sonraki günler ve ömür
boyu Nazmiye Gelino'ya sonsuz saygı ve sevgi besliyor çocuk...

Bir insan neyse gözleri de odur. Bendeki vesikalık fotoğrafında babamın gözleri 65 yıllık ömrünü özetlercesine bakıyor. Başka resmi olmamasını dert etmiyorum. İnci gibi el yazısıyla yazdığı satırları var hatıra defterimde, ayrıca notlarını ve yazdıklarını da saklıyorum. Ergenlik çağında olup da o yılların salgınına yakalanmamak olur mu? Hatıra defterleri, anket defterleri, günlük tuttuğumuz defterler... Biri bitmiş, diğerine geçmişiz. Bu defterlerden biri, pırıl pırıl kabı ve kilidiyle çok havalı duruyor. Dünyanın en kolay açılan kilidi bile olsa, bizi sır saklayacağına inandırmıştır o anahtarlı defterler. Sayfaların kenarı pastel çiçeklerle süslenmiş. İlk sayfaya, kendimce çok tumturaklı bir giriş yazısı yazmışım, ikinci sayfa babamın... Sonrakiler belli bir sırayla öğretmenlerime ve arkadaşlarıma ayrılmış.

"Maddi değeri olmayan fakat manevi değeri büyük olan bu defterinden bana da bir yaprak ayırdığın için teşekkür eder, gökyüzünün eşsiz maviliklerinden düşen her yağmur tanesinin istekleriyle beraber olmasını dilerim". (Defterimin maddi değeri de epeyce vardı harçlığıma oranlarsam, kim belirliyordu işin bu 'değer' kısmını?)

"İstikbalinin soru işareti gibi uzandığı şu günlerde her şeyin gönülince olmasını dilerim". (İstikbal soru işaretleriyle doluydu evet. Ama umut ve hayallerimiz sonsuza uzanırdı.)

"Kalbin kadar temiz bu defterinden bana da bir sayfa ayırdığın için çok teşekkür ederim. (Hızla kirletiyoruz dünyayı, o sayfalar tertemiz durur hâlâ.)

"Şair değilim şiir yazayım, ressam değilim resim yapayım, bari şu hatıra defterine, ben de bir imzamı atayım." (Uyaklı söz söyleme hevesimizin sonu yokmuş)

"Akıl bir gemi, fikir yelkeni, açtıkça sayfayı, hatırla beni" (Aradan neredeyse kırk sene geçmişken bunları bir çırpıda söyleyebiliyorsam, ezberim mi güçlü anılar mı?)

Bu defterlerimin beni alıp götürdüğü çocukluk ve yeniyetmelik günlerimde, *"istikbalin önümüzde soru işareti gibi uzanması"* umurumuzda bile değildi elbette. İlerde, sonraki zamanlarda hep güzel günler olacaktı nasılsa. İstikbal, istediği noktalama iminin biçimine uygun olarak uzanabilir... Defterimde belli bir hiyerarşi gözeterek sayfa ayırdığım kim varsa içeriği birbirine yakın, şık cümlelerle teşekkür edip iyi dileklerini iletmış. Birinin hatıra defterine yazı yazacak kadar yakın olmak ne mutluluktu! Aynı şekilde birinin siz-

den hatıra defteri için yazı istemesi de kıvanç verici... Şimdi bakıyorum da benim defterime baştan savma sözler yazan olmamış pek. Herkes kendince en güzel ve en çarpıcı cümlesini kurmaya gayret etmiş. Babam da özene bezene yazmış duygularını. Okul yüzü görmemiş ama memuriyete geçmek için gerekli olduğunda ilkokul diplomasını dışarıdan almış ve sonra ortaokulu da aynı şekilde dışarıdan bitirmiş olan babamın inci gibi el yazısı, kendime örnek aldığım ilk yazı biçimiydi. İlk imzamı onun imzasına benzeterek atmaya çalışmamı da unutmuyorum.

"Kızım Kevser,

Kutsal kitabımızda adınızın anlamı bir ırmağın adıdır. Bu münasebetle size bu ismi verdim.

Küçüklüğünüzden beri çalışkanlığınızdan dolayı sevgimiz sonsuzdur.

Yine kutsal kitabımızın ilk emri, oku! "Oku" anlamıyla başlar. Oku. Oku, fakat insanlara, millete ve vatana yararlı şeyleri oku.

İnsanlığa zararlı, vatan ve millete yararlı olmayan kitapları okuyup gözlerinizi yormayınız.

Tavsiyem: Hocalarınıza hürmetkâr, arkadaş arasında sevgili olmanız dileğiyle...

Tanrıdan başarılar diler, gözlerinizden öper, hatıra defterinizde bizlere de yer ayırdığınıza memnuniyetimi bildirir, gelecekte parlak mutluklar dilerim.

19/12/1974

A. Hamit Uygun"

Ana dili farklı ve hiç okula gitmemiş biri için harfler oldukça özenli, cümleler düzgün, yazım hatası yok sayılır. İkinci cümledeki çalışkanlık ve sevgi arasındaki bağlantı dışında anlatım da çok özenli... *"Küçüklüğünüzden beri çalışkanlığınızdan dolayı sevgimiz sonsuzdur."* Ben bunu ilk okuduğumda *"Çalışkan olmasam sevilmecek miydim?"* diye düşündüğümü anımsıyorum. Yine de babamın anlatmak istediğinin bu olmadığı sonucuna varmıştım da onaylatmıştım sonra bunu babama... Tam da düşündüğüm gibi, olmasını arzu ettiğim gibi, başlanmış ama amacından uzaklaşarak tamamlanmış bir cümleymiş. Duyduğu sevginin tek nedeni tabii ki çalışkan bir öğrenci oluşum değilmiş. Bir an bile olsa kuşkuya düşmekten benim duyduğum utanma... Bir de hesap sormuşum... Sözün

ardına düştüğüm, anlamı deşelediğim, biraz da dünyaya kafa tutmaya başladığım çağlarımdı. O da hoş gördü sorumu. Uzatmadım zaten. Bir arkadaşımın babası kızının hatıra defterine sadece "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir" diye yazmış, altına da adını soyadını yazıp imzasını atmıştı. Benim babamsa kendi cümleleriyle onurlandırmıştı beni. Daha ne isterdim ki?

Babamla sizli-bizli mi konuşurduk? Hayır, ama belli bir mesafe vardı aramızda. En küçük çocuğu olduğum için ikimizin arasındaki mesafe daha kolay aşılabılır cinstendi. Evin en küçüğü olmak anne-babanın deneyimli çağlarının tadını çıkarmak ama hep onları kaybetme korkusuyla yaşamaktır. Birinci sınıftayken baba okula uğradığında "Deden geldi" diyenlere gülüp geçmek, aldırnamayı becerebilmektir biraz da.

Babamı, benim defterime yazarken ikinci çoğul şahıs zamiri kullanmaya iten sebep, Türkçe öğretmenim Hüseyin Kantarcıoğlu'nun defterime yazdıkları olabilir miydi acaba? Ben, öğretmeni-min yazdığı son cümleyi okuduktan sonra sevinçten havalara uçmuş sonra da yine sevinçten, sevincimin sınırsızlığından coşmuş ve bir güzel ağlamıştım. *"Bak kızım, topluma her dalda çıkan öğrenci verdim. Bir tek senin ilkokuldan beri getirdiğin düşüncedeki hariç... İlk okuyucuların arasında olma isteğiyle sana yaşam boyu mutluluklar dilerim."* Babam bundan etkilenmiş olmalı. "Siz" demesindeki asıl neden buydu sanırım. Babası Yakup'un şair damarı kızında devam edecek diye sevinmiştir belki. Bana "siz" diye seslenmesi olağan değildi çünkü onun. Alıp yükseğe bir yere koymuştu beni. Ya da bunların hiçbirini değildi sebep. Çocuklarının beşine birden seslenmek, fırsat bulmuşken hepsine birden yazılı öğüt vermek düşüncesine kapılmıştı da "siz" demişti. Bu da mümkün...

Benim babam kahraman değildi. Babaydı. İnsandı. Ben bu yüzden çok, ama çok sevdim babamı. Baba, kabuğu sert, içi yumuşak bir sözcüktü bana göre. Sert oluşu "baban kızar sonra!"ların bende uyandırdığı bir yanılsamaydı. Annem ve ninemin önümüze koyduğu "Baban kızar" engelini aştıktan sonra sözcüğün içinden çıkanlar şefkatti, güvendi ve huzurdu. Kimsenin sesini yükseltmediği, sakın bir baba evi anımsarım hep. Karıncayı bile incitmekten çekinen, hoşgörülü ve incelikli bir adamdı babam. Çoruh Nehri'nde kayıkçılık yapan büyük amcasının delişmenliği geçmemiş ona. Bir gün olsun sesini yükselttiğini, bağırıp çağırdığını duymadım. Çok mu usluyduk? Sanmam. Nerden baksanız beş çocuk var evde... Beş ayrı gürültü nedeni ve beş ayrı yaramazlık kaynağı... O

dengeyi nasıl tuttururdu bilemiyorum. Memuriyetinin yanı sıra toprakla da haşır neşirdi. Geçimimizi böylelikle sağlayabildiğini düşünüyorum. Ailecek çalışırdık aslında. Enerjimizi akıtacak farklı mecraların olması, sokakta oynamanın dışında yapacağımız işlerin çokluğu ebeveyn-çocuk arasındaki sürtüşmeyi en aza indiriyordu sanırım. Tütün, buğday, ipekböceği, bağcılık ve daha aklıma gelmeyen bir sürü uğraşla renkli mi renkli geçen bir çocukluk anımsıyorum. Bu işlerle uğraşırken evin en büyüğünden en küçüğüne herkese düşen bir görev olurdu mutlaka. Görev dağılımına göre çocuklar da işin ucundan tutmak zorundaydı. Kaytarmak ne mümkün! Yeltenmezdik bile. Ben, bütün babalar ağaç budayabilir; ekme, biçme işlerinden anlayabilir; gül aşılayabilir; üzümünden pekmez yapmasını bilir; orak biçebilir; fasulyelerin ne zaman sulanacağını bilebilir; havanın ne zaman bozacağını, ne zaman iyi olacağını anlayabilir sanırdım. Bütün babalar, ormanda hangi mantarların toplanacağını bilebilir; kilim dokuma tezgâhını tamir edebilir; çocuklarının tırnaklarını tırnak makasıyla değil, *solingen* çakıyla çok düzgün kesebilir; kurşun kalemin ucunu — kalemtırış kullanmadan — çakıyla sivriltebilir ve bütün bunların yanında kâğıt üstüne inci gibi el yazısıyla harfler düşürebilir sanırdım. "Sonrası Kül" isimli öykümde anlattığım baba gibidir sanırdım bütün babalar...

"...Bu karyolada yatan hasta, herhangi bir baba değil... Bütün ağaçların adını, huyunu-suyunu bilen; küçük kızına yıldızları isimleriyle tanıtan; göğün ve bulutların dilinden anlayan; toprağı seven, sevdiren bir bilge. Bu loş odada, yatağında ölümü bekleyen bu adam; bir köşesinde erik ağacının diğer köşesinde birkaç kök fındığın, ortasında şeftalinin, başka köşesinde yapraklarından dünyanın en şahane sarması yapılan asmanın bulunduğu bahçeyi yaratmış bir sihirbaz... Sırık fasulyelerinin, pembe domateslerin, cıtır cıtır biberlerin, tanesi bir kilo gelen çekirdeksiz bostan patlıcanlarının, mis kokulu çileğin, nane, maydanoz ve kişnişin yetiştiği; renk renk güllerin, mor-lacivert zambakların salındığı bahçede yaşama zenginliğini çocuklarına bağışlamış bir doğa tutkunu. Ağzından hiç kötü laf çıkmamış, ana diliyle sonradan öğrendiği dilin harmanından dünyanın en dokunaklı sevgi sözcüklerini devşirmiş ve bu sözlerle çocuklarına seslenmiş bir söz ustası. Yoksa "şeni çirime" gibi sıradan bir sevgi sözü, bu genç kıızı neden ağılatsın ki?

*

"Şeni çirime," Gürcü dilinde "derdin benim olsun" anlamına geliyor. Daha doğru bir çeviriyle ifade edecek olursam Anadolu'da kullanılan "Gadanı ben alayım" sözlerinin Gürcü dilindeki karşılığıdır.

Sadece kızım değil, bu evin, bu bahçenin, dünyanın boynu şimdiden bükük. Genç kız sayunu özenle içirip başını yastığa koymasına yardımcı olduğu babasının gözlerine bakarken, ellerini okşarken, üşümesin diye yorganı sıkılkarken şimdiden boynu bükük kalışının hesabını kimden soracağını bilemiyor. Sirtında bir ürperme. Babasız kalmış bütün kızlar gibi sırtı hep üşüyecek. Isınmamacasına..."

Babamın ismi bir vefa duygusunun dışavurumu sanırım. Batum göçmenlerine Anadolu'da yeni yurtlar göstermiş II. Abdülhamit'e, dedemin kendince bir teşekkürü olmalı. Batum muhaciri Şahvelet Beg ile Kularzum Hanım'ın torunu, müderris ve şair Yakup Sırrı Uygun'un Gülsüm Hanım'dan doğma oğlu Abdülhamit, yani benim babam, her şeyden anlar, her şeyi bilir diye bellemiştim. Şiir yazamazdı ama şiir okurdu, ilahiler okurdu. Dedemin şair olduğuna dair tek somut kanıt da benim ezberimdeki iki Gürcüce şiirle sınırlı şimdi. Başkaca yazılı kaynağımız yok. Eski Türkçeyle şiirlerini yazdığı defter kayıp. O şiirleri okuyabilmek için babamdan eski Türkçe öğrenmeye kalkmıştım ilk gençlik yıllarımda. Dersleri aksatsam da bu isteğimi nasıl sevinçle karşılamıştı. Dedemin şiir defterini babam bir arkadaşına okuması için vermişti, bir daha geri gelmedi o defter. Temel dayanağından yoksun kalan eski Türkçe öğrenme isteğim tavsadı sonra. Peşine düşmediğime hayıflandığım ender olaylardandır bu defterin kaybolması. Diğeri de dedelerimin Batum'dan göç ederken yanlarında getirdikleri Çarlık Rusya'sına ait kâğıt paraların sobada yakılmasını engelleyememiş olmaktır... O paraların yeni "memlekette" para etmediği anlaşılınca "bakkalcılık" oynamamıza ses çıkarmamışlardı. Ta ki, birileri Rus paralarını evde bulundurmanın suç olduğunu nineme söyleyinceye kadar... Doğru muydu, yanlış mıydı bilmiyorum, ama ninem doğruluğuna inanmış olmalı, sobaya atıp yakmıştı yarım çuval "Rus parasını". Muhacirlik tarihimizin tek somut kanıtıydı onlar. Ninemi engellemediğine göre sanırım babam da bu paraları evde bulundurmanın suç olduğuna ikna olmuş, karşı çıkmamıştı.

Biraz çocukluğumun kasabasına benzetiyorum ben babamı. Sokaklarını karış karış bildiğimi sandığım, ama şimdi her gidişimde tanımakta güçlük çektiğim Gönen gibi... Kafdağı'nın ardında kalmış "vilayet" Batum gibi biraz. Bir parça da Artvin gibi, heybetli ve güvenilir. Bir de içinden Çoruh geçen o uzak "memleket" Borçka gibi biraz...

Babam ile ilgili anımsayabildiğim en eski anıda mekân, ailemin köyden "inip" artık Gönen'e yerleştiği Rüstem Mahallesi'dir

Gönen'e geldikten iki ay sonra ben doğduğuma göre kış ortasında başlamış Gönen hikâyemiz. Rüstem Mahallesi'ndeki küçücük evde beş çocuk, annem, babam, ninem, sekiz nüfus yaşıyorduk. Kasabada okula gitmek zorunda olan teyzemin oğlu da bizimleydi. Bu durumda en az sekiz kişiydik demeliyim. Karşı komşumuz Sümerbank müdürü Orhan Bey'lerin hayretle izlediği bir aileyiz. Onların bir oğlu ve bir kızı var yalnızca! Kızı Canan, Gülser ablamı ilk kez sinemayla tanıştıran arkadaşıdır. Oğlu Nejat (Nejat Başeğmezler) keman çalıyor. İki aile, ne kadar farklıydık birbirimizden! Ama yaşadığımız komşuluk hâlâ anlatılır aramızda. Orhan Bey'in benimle şakalaşmasını da kaydetmiş belleğim: "Camide 'Kel Kevser' diyorlar. Senin saçlarına bakıyorum kel değilsin. Nasıl oluyor bu iş?" Kızıyorum, ağlayacağım neredeyse. Babam gülümsüyor. Babam gülümsediğine göre Orhan Bey kötü bir şey söylemiş olamaz! Yoksa neden gülsün ki babam? Orhan Bey'ler ilk defa "bir akşam çayı içmek" için bize geldiklerinde annem telaşlanıyor. Çaydanlığımız yok! İhlamur içmek ve sabahları tarhana çorbası ile güne başlamak alışkanlığımız var; çay içme alışkanlığımız ve doğal olarak çaydanlığımız yok. Ne ürettiyse onları tüketen bir aileyiz. Çay, ürettiklerimiz ve ekip biçtiklerimiz arasında olmadığı için bizim başlıca sıcak içeceğimiz, ihlamur... Onlar Gönen'den ayrıldıktan bir süre sonra babam gazete okurken, Orhan Beyi'nin eşi Ferhunde Hanım'ın ölüm ilanını görüyor. Telgrafla taziyelerini bildiriyor. Orhan Bey'den babama duygulu bir teşekkür mektubu geldiğini anımsıyorum. Ben şimdi gazetelerde ne zaman bir ölüm ilanı görsem babamın davranışı aklıma gelir, dikkatle okurum duyuruyu. Dostlarımın özel günlerini aklımda tutmaya çalışmak da bana babamdan geçen bir huy olmalı.

Babam Abdülhamit Uygun'un bana inandırdığı bir dünya vardı; "doğru olun, hak yerini bulur" kuralının geçerli olduğu bir dünya... Bu inancıma ilk darbe, arkadaşlarla sokakta oynarken anlaşmazlık çıkınca "hak yerini bulur" diye kendimi savunduğumda gelmişti: "Hak değirmende olur!" Çelik-çomak oyununda aldığım ilk darbeyi sonrakiler izlediyse de ben, babamın inandırdığı dünyaya güvenirim.

Hâlâ...

Funda Sadıkahmet: 24.04.1982 yılında Batı Trakya'nın Gümülcine şehrinde doğmuştur. Konya Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. İstanbul'da avukatlık yapmaktadır. 2004 yılında Ankara Ticaret Odasında ebru ve yağlı boyadan oluşan ilk karma resim sergisini açmış ve babası Dr. Sadık Ahmet'e ithafen yazdığı şiirlerini *Kardan Kız* adını verdiği kitabında yayınlamıştır.

Sen Benim Doğumuma Yetişemedin Ben Senin Ölümüne...

Funda Sadıkahmet

Yazmayı bu denli sevdiğim halde neden bu kadar zorlanıyorum? Seni anlatmak mı, anlamak mı? Anlamadan anlatılabilir mi?

Bir kış günü büronun zili çaldığında yine müvekkildir diye düşünürken karşımda can dostlarımdan Nadir Altındal'ı görünce heyecanımı gizleyemedim "Hoş geldin ağabey" dediğimi anımsıyorum. Elinde çikolatası ve bir kitap: "Oğullar ve Babaları"! Babasına âşık, hayran ve hasret bir kız çocuğunun bu başlığı gördüğünde aklına gelecek ilk soru, benim de zihnimde belirdi: Neden "Kızlar ve Babaları" değil? Nadir ağabey de işte bu projeyi anlatıyor bana. Heyecanla dinliyorum. Ve ağzımdan çıkan şu cümleyle son buluyor sohbetimiz. "Elbette, seve seve, dilim döndüğünce anlatırım babamı" diyorum...

Anlatmasına anlatırım da, nereden başlamalı? Defalarca kalemi elime aldım almasına ama sonu acı olunca hikâyenin, hiç tamamlamak gelmedi içimden yazıyı, ne yalan söyleyeyim.

Annemin anlattığı kadarıyla bildiğim, doğduğum gün aklıma geliyor. 24.04.1982, annem sancılar içinde hastanede beni dünyaya getirirken sen yokmuşsun baba... Hastalarına şifa vermeye gitmişsin de benim size gelişime yetişememişsin! Ben mi aceleci davranmışım acaba diye hep kızdım kendime. Yetişemedin diye sana kızmak ne haddime! Nereden bilebilirdim ki doğarken sana her yaşında hasret kalacağımı... Birlikte geçen 12 senede 12 doğum günü... Kaçında beraber olabildik inan hatırlayamıyorum.

Sonraki zamanlarda da hep biz geldik seni görmeye. Doktorluk yaparken ameliyatların, nöbetlerin, hastane... Siyasete bulaşınca da karakollar, cezaevleri, mahkemeler... “Neden baba?” diye sormakta geç mi kaldım bilmiyorum, sormuyorum da aslına bakarsan... Cevabını alamadığım soruları sormayı bıraktım artık! Büyüdükçe seni daha iyi anlıyorum. Ama biliyorum ki ya sen geciktin, ya ben. Ha sen geldin, ha ben. Ne fark eder ki? 12 yıla bu kadar hasret sığdırdık... Meğer erkenden gideceksin diye daha çocuk yaştayken alıştırırmışsın bizi hasretine!

Babanı anlat dediklerinde öyle mutlu oldum ki. Babanla olan anılarını anlat demediler diye derin bir oh çektim! Her evladın anlatacağı bir anısı, hikâyesi varken, bizim neden yok baba? Paylaştıklarımız bir elin parmakları kadar bile değil. Belki bir-iki kez gittiğimiz seyahatler (ki oralarda da annem, ben ve ağabeyim, gittiğimiz yerlerdeki toplantıların nedeniyle yine sensiz) ya da bayram günleri elini öptüğümüz dakikalar... Dahası yok işte, sormayın! Bir de ateşlendiğimde elini başıma koyduğun “Geçecek güzel kızım” dediğin anlar var kesik kesik hatıralarımda...

Bir bayram sabahıydı yine, köyde dedemlerdeydik. Bahçede bir sürü kavun karpuz. Babaannem her gittiğimizde arabanın bagajını doldurmak üzere bahçeden taze taze toplardı biz gitmeden. “Hadi birer tane getirin de kesip yiyelim” dediğinde ağabeyimle hemen bahçeye fırlamıştık. Küçücük ellerimle en büyüğünü almıştım, “Bakalım hanginiz düşürmeden getirecek” dediğinde havaya atıp atıp tutmaya çalışıyor, oyun oynuyorduk. Küçük, güçsüz ellerime ağır geldi o karpuz ve nihayet kaçınılmaz son... Yere düşüp kırıldığında rahmetli dedemin ocak başında oturduğu minderinden ayağa fırlayıp “Haydaaaa, şimdi ne olacak” dediğinde, “Canları sağ olsun baba, kaşıkla yeriz, bırak çocuklar oynasın” derken nasıl kahkahalarla güldüğünü dün gibi hatırlıyorum... Bize hiç kızmazdın ki sen...

Okuma yazmayı öğrendiğimizde en büyük heyecanlarından, mutluluklarından birini yaşamıştı annemle babam. Ağabeyimle ben ise ilk okuduğumuz yazılar yüzünden nasıl da hüsrana uğramıştık. Evimizin olduğu sokaktaydı okuduğumuz okul, belki 100 belki 200 metre... daha fazla değil! Dar uzun bir yol, sağlam soltu bembeyaz kireç duvarları vardı evlerin. Ağabeyimin elinden tutmuşum, ilk zil çalmadan yetişebilmek için hızlı hızlı yürüyoruz. Geç kalmak âdetimiz değildi, zaten bu mümkün de değildi, çünkü babamız geç kalınmasını sevmezdi! Ama hep zor uyandığımdan,

koşa koşa gitmek zorunda kalırdık okulumuza. Bembeyaz kireç duvarlarda ilgimizi çeken kırmızı yazılar var: "Sadık Ahmet ölecek!", "Pis Türk! Seni yok edeceğiz" ... Okuma yazmayı yeni öğrendiğimde, ilk okuduğum sokak yazılarıydı bunlar. Acıyla, gözümdeki yaşlarla bakıyorum ağabeyimin yüzüne. O da benim gibi, duvarlar gibi, kireç gibi bembeyaz olmuş. Gözümüzden akan yaşlar, sanki o duvardaki kırmızı boyalar gibi, kan gibi... O gün okula gidemedik biz! Eve nasıl geldik, neler yaşandı acaba? Diyorum ya çocuktum! Annemin soğukkanlılıkla, "1 Nisan şakasındır" dediğinde içinde ne fırtınalar koptuğunu o yaşlarda sezemedim. "Ama bugün 1 Nisan değil anne" dediğimizi hatırlıyorum sadece. Annem susuyordu... O gece babamın eve gelmesini beklerken de çok ağladım... Ya gelmezse? Ya bugün 1 Nisan değilse? Ya annem bizi kandırıyorsa üzülmeylem diye? Kapının sesini duyduğumda yorganı başıma kadar çektim, ağladığımı kimse görmesin diye. Yastığımda halka halka gözyaşlarım vardı... Uyuyor numarası yaptığım yatağıma yanaştı babam ve bir öpücük kondurdu saçlarıma... Gözlerim kapalı olsa da, bir damla gözyaşımınla gülümsedim. Babam ölmemişti, evindeydi... Biz tarihleri karıştırmıştık herhalde, bugün 1 Nisan olmalıydı? Annemden daha iyi bilecek değildik ya! Ertesi gün okula gitmemek için, o sokaktan geçmemek için direnen çocuklarını tuttu elinden anne ve babası. O sokağa güle oynaya girdik ve o yazılar artık yoktu, belli ki silinmişti. Nasıl, neden, ya da kim diye hiç düşünmedim, benim için orada olmamaları ve ailemle olmam yeterliydi. Babamın ve annemin elini sımsıkı tutup o sokaktan geçmenin ve okulumuza gitmenin gururu vardı çocuk yüreğimizde.

Anılar... Ne gariptir ki hep hüznü olanları var benim hafızamda! Selanik Dudullu hapishanesinin bahçesi ne kadar da soğuktu o gün. Çocuklara açık görüş, büyüklere kapalı. Annem bana yeni bir elbise almıştı, kırmızı beyaz, saçlarımı örmüş... Hapishane bahçesinde diğer tutukluların çocuklarıyla oynuyorduk kapıların açılmasını beklerken. Birçoğuna sordum "Baban neden burada?" diye; biri adam öldürmüştü, diğeri gasptan yatıyordu, kimisi de sebebini bilmiyordu... "Ya senin baban?" dediler. "Ben Türküm dedi" diye cevapladım da bana güldüler. Demir kapılardan geçip babaya ulaşmak, kucaklaşmak... Gizlice cebimize koyduğumuz çikolataları ona verirken kimse görmesin diye nasıl da sakladık minicik avuçlarımızda. Zaman ne çabuk geçirdi görüş günlerinde. Bir de ona sormalıydı, zaman nasıl geçiyor dört duvar arasında... Çıkarken onu orada bırakmaktı en acısı.

Bize hiç hissettirmedi acılarını, korkularını... İçi ağlasa da hep gülümsedi benim babam!

12 yılı bu kadar kısa yazan ben değilim, yazdıran kader...

Seninle geçen son günümü anımsıyorum da... Sanki bilerek, hissederek yapılan son konuşma... Bizi ne kadar çok sevdiğini çocuk kalbimle nasıl da güzel hissetmişim, o huzur veren sesinle nasıl da güzel hissettirmiştin! Sonrası karanlık, gürültülü ve sensiz.

24.07.1995, saat 18.30 suları... Ben çok seviyorum diye sürekli dinlediğimiz Oya-Bora ikilisinin Belli Belli şarkısı... O neşeli nağmelerin bitmesini beklemeden çarptı bize o koca traktör baba... Şarkı da bizim gibi yarım kaldı! Yıllar sonra hurdaya dönen arabada buldum o kaseti, üzerine kan bulaşmış teybe taktım da çalmadı... Zaman zaman açar dinlerim o neşeli şarkıyı da ağlarım hıçkırarak hıçkırarak... Gören olsa güler bilmeden belki bana.

O günden, "gidişinden" hatırladığım o kadar az şey var ki aslında. Kim olduğunu bilmediğim bir amca bizi hastaneye yetiştirmeye çalışıyor, annem çırpınıyor "Kurtarın onları" diye, ağabeyim haykırıyor hastane yolunda "Babam öldü" diye, gözlerini kapatıyor kucağında yatan babasının, "Kardeşim ölmesin bari amca, ne olur daha hızlı git" derken camların parçaladığı yüzündeki kanları siliyor kız kardeşinin, annem yok yanımızda... Hastanenin acilinde bir sürü doktor, hemşire. Biri "Aracı kullanan adam ölmüş" diyor buz gibi ses tonuyla. Diğeri, "Ölen adam Dr. Sadık" diyor. Biri şaşıyor, biri kakhahayı basıyor... Fanatik Yunanlının zaferi bizim matemimiz oluyor işte! Zamanında atalarımın at koşturduğu topraklarda Türk olmanın, insan gibi yaşama çabalarımızın ve bu büyük mücadelenin bedelini kanımızla ödediğimiz yetmiyormuş gibi canımızla da ödetiyorlar bize sonunda. Siyasetle, düşmanlıkla, tehditle, bir lideri yok etme isteğiyle atılan her adımda bilmiyorlar ki aslında bir babayı alıyorlar evlattan, bir eşi alıyorlar gencecik sevdalısından...

Uzun zaman bilmedim gittiğini! Vefat ettiğini yazmaya varmıyor elim de, gittiğini yazıyorum. Ben görmedim ki cenazeni! Bana göre fotoğraflar, video çekimleri montaj; söylenenler, anlatılanlar ise yalan. Görmeyince inanmazmış insan. Hele ki bir babanın gidişine kız çocuğunun inanması olanaksız bana göre... Zaten hep kandırdılar beni gelecek diye. Gazete yasak, radyo yasak, televizyon yasak, aynalar yasak... Meğer herkes sana son görev için akın etmiş küçücük şehrimize. Sadece geçmiş olsun demeye gelmez ki bunca

insan. Ben bilemedim baba, sezemedim, bizi bırakıp gidebileceğine inanmadım hiç. Aslına bakarsan küçükken düşmek bilmeyen ateşim gibi, çok hastaydım hemen iyileşemedim, yetişemedim işte... Belki de senin, benim doğduğum gün yetişemediğin gibi... Sen benim doğumuma yetişemedin, ben senin ölümüne yetişemedim!

Üç ay sonra küçücük hastane odama üç doktor girdi. Ne mi dediler? Bir sürü saçmalık! Saatlerce dinledim, hep sustum o son cümleye kadar. İçlerinden biri, bir cesaretle -ben seni gelecek diye beklerken- "Baban öldü" dedi. Ağladım, çok ağladım baba... ama inanmadım! Babam benim ilk aşkımdı, o ölemezdi... Daha beni hiç sinemaya götürmeden, parkta ördeklere ekmek atmadan, veli toplantılarıma katılmadan, ilk âşık olduğumda bana kızmadan, diploma törenime katılmadan, para kazandığımda babama gururla yemek ısmarlamadan, gelinlik kuşağımda parmak izi olmadan, torunlarını kucağına almadan ÖLEMEZDİ!!! Beni bırakmazdı çünkü bilirdim. Bana dayanamazdı, bilirdim. Bisikletten düşüp dizim kanadığında pansumanımı yapan babam, bu ağır yaralı halimde pansumanımı yapmadan gitmezdi, gidemezdi.

O günler nasıl geçti bilmiyorum. Belki de gidişini görmemek daha iyiydi. Geleceğine inanmam bu sebepten... Sen beni öpmeden gitmezsin çünkü, bilirim! Her şeyi bildim de, sensiz ne yapacağımı hiç bilemedim.

Kabrine geldiğim ilk günü hatırlıyorum çok derinden de olsa... Bir mermerin üzerine adını yazmışlar? İçindeki sen miydin ki? Harflerden biri yamulmuş da, küçücük ellerimle onu düzelttiğimi biliyorum sadece... Sonrası yok! O buz gibi mermer yığınının baba diyemedim... O gün orada arı soktu beni, ama acımadı ki! Ben senin kızındım, ağlamazdım bir arı yüzünden.

Yıllar ve yollar girdi aramıza. Ben her bayram sana mektup yazıyorum, her doğum gününde hediyenle pastanı da alıyorum. Hani elinden hiç düşürmediğin tespihin vardı ya...

Sen gibi gidiverir diye,
Çekmelere kıyamıyorum.
Bir yerinde gecenin,
Tespihine dokunamıyorum...

Dokunamıyorum baba, dönüp dolaşıp imameye geldikçe parmaklarım, yolun sonu diye tersine dönüyorum hemen işte. Senden

kalan üç beş parça eşya var en kıymetlilerim arasında. Ne güzel bilir misin onları zaman zaman açıp koklamak. Tespihin, alyansın ve kalemin bende... Gel de al emanetlerini demeye dilim varmıyor ama sen hissedersin biliyorum. Çocuk aklımla o yıllarda seni makara ipliğiyle bileğime bağlamayı unuttuğum için hep kızdım kendime!

En zoru, nasıl bitirmeli?... Sayfalar dolusu yazabilir bir evlat babaya... Ama her şey gibi, bu yazının da bir sonu var. Ve o son, "şiir gibi" olsun:

Vedasız gittiğine göre,
Geleceksin demek ki?
Kim bilir belki de o yüce ana,
Doğurdu senin gibi bir Sadık yiğidi şu anda!!!

Suzan Samancı: 20 Eylül 1962 Diyarbakır doğumlu. İlk öykülerini *Eriyip Gidiyor Gece* isimli kitapta bir araya getirdi. *Reçine Kuyordu Helin*, *Kıraç Dağlar Kar Tuttu* ve *Suskunun Gölgesinde* isimli hikâye kitapları yayımlandı. *Korkunun Irmağında* adlı romanı 2004 yılında, *Halepçe'den Gelen Sevgili* adlı romanı 2009 yılında yayımlandı. 1995 yılından bu yana Demokrasi, Gündem, Özgür Politika ve Taraf gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı.

Babama Ji Bavê Min Re

Suzan Samancı

Sana en son ne zaman mektup yazdığımı anımsamıyorum. Bu mektubu yazmamdan hoşlanmayacağını biliyorum, çünkü fark edilmek ve söz edilmek gibi bir derdin olmadığı gibi, sıkılıyorsun da. Kırklı yılların ortalarında köyün ilk okuyanıydın. Köyü basan askerlere, vergi ve nüfus memurlarına cevap verebilmen ve tapulardan anlayabilmen için okutmak istemişler seni.

Cenevre'nin bu çokbilmiş şahaneliği yüreğimin ve bilincimim alabora olmasını önleyemiyor. Unuttuğumu sandığım anılar, bölük pörçük sahneler art arda canlanıyor. Hep denetim altında tutmaya çalıştığım belleğimden zorla söküp attım seni... Kolay değil, kadın olmak, hele hele Kürt kadını olmak...

Elimden tutup ilkokula kaydettirdiğin günü anımsıyorum; sonra aldığın hikâye kitaplarını ve romanları... Liseli öğrencilerin doluşurdu evimize. Annem titizlenir, kızardı. Yarı aralık kapıdan baktığımda çoğu zaman elinde bir kitap olurdu. Formika masanın üstünde iki kitap: *Mem û Zin* ile *Doğu Anadolu'nun Düzeni*. Delta radyomuzdan, gündüz "Yurttan Sesler" korusu, akşamüstü ise Eri van Radyosu'ndan Ayşe Şan, Xarepetê Xaço, ve Meryemxan'ın stranları yükselirken, fayton seslerine plak cızırtıları karışırdı.

Bayramlarda ot ve tütsü kokan köylüler gelirdi. Onların rehberiydin ve birçoğunun velisiydin, ya sonra... köylü kurnazlıklarından çok yakındın, yakınıyorsun... "okumak, okumak" derken, şimdi okuyup da aydınlanamayanlara kızılıyorsun. İnsanın en büyük mirası onurlu yaşamıdır diyorsun. O dönemlerde bir asker mektu-

bunda "Ey nenem, her iki mübarek ellerinden üzüm gibi, lokum gibi, şeker gibi, koşarakтан öperim" cümlelerini okuduğumda gülme krizine tutulduğum için kızmıştın. Kendini çocuklarına adayan baba olmayı seçtin; bu konuda hiç ödün vermedin. Korkusuzluğa değil, bilgiyle gelen cesarete inandın. Başkalarına duyulan nefretin ve kötülük yapma isteğinin, daima insanın kendisine duyduğu nefretle ilgili olduğunu söyledin. Derin ırmak gibi iddiasız sözlerini önemserken, dudak kıvrımlarındaki mahcup gülümsemeni hep özledim. Ve o eski zamanlar içre... dışarıda hep kötülük vardı bizim için...

71 Muhtırası'nda o peribacalı kente sürgün gittiğimizde acımızı, gerçeğimize ekliyorduk. Çocukluk özlemimdeki yokluğunu düşünmek utandırıyor şimdi... binlerce babasız çocuğun gözleri dikiyor karşıma... ve bu çirkin savaşta ölen ve demir parmaklıklar ardına kilitlenen çocuklar... Enes, Uğur, Nesrin, Ceylan, Furkan, Şerzan... daha ne kadar sürecek böyle?

Bana ötekiliğimi hissettiren Tanju öğretmenle tartışırken, seni hiç öyle görmemiştim... "Kendinizi eğitmenizi ve çok güçlü olmanızı istiyorum" demiştin. Annem, uzun kış gecelerinde bazen bağbozumu anılarını anlatırken, sen de *Kelile ve Dimne*'yi okuyordun. İki güvercin hikâyesini Bazende ile Nevazende'yi hiç unutmadım. Erivan Radyosu'ndaki "Şenglo, Menglo, Alikçienglo" (Kurt ve Kuzular) masalıyla birlikte oynadığımız piyesi de... Özlemimiz ince bir kırağı gibi geceyi bölerken Piltan Amca ve Beyhan Teyzeler gelirdi. Neşelenirdik. Tutkuyla biriktirdiğimiz kitaplar ve dergileri 12 Eylül'de çuvallara doldurup evden uzaklaştırdığımızda, "Ne olur yakmayın!" diye yalvarmıştım.

Sonra Giresun ve Samsun'daki yıllarınız... Reçine kokan Karadeniz dağları... Lazca, Rumca konuşan ve her biri bir sır, bir tarih gibi gülümseyen yaşlılar. Hamsili pilavları, fındık sohbetleri, ördek sobaları... martı çıgıllıklarıyla yırtılan sabahlarda ne çok karşıladın beni, o ıssız ve nemli garlarda. Bir keresinde okuduğum kitapları eve gelen tamirciye anlattığımı söylediğimde nasıl da gülmüştük.

Bir şeyi ilk kez itiraf edeceğim: henüz on yedili yaşlardaydım. "Yazmak istiyorum, yazar olacağım" dediğimde, inançsızlığını gördüm o suskunluğunun derinliğinde. Öfkelendim. Korkuyordun belki de... Özgün ve klişe olmayan farkındalıkların bedeli vardı çünkü. Kitaplar mabedimdi, ant içtim. "Sen göreceksin baba!" dedim. Biliyordum, "varım" demekle var olunmuyordu. Ve sonra ba-

na Ankara İlahiyat Fakültesi'ndeki felsefe hocanız Himi Ziya Ülken'den söz ettin, *Bilgi ve Değer* adlı kitap ile Kur'an'ın 61 yılı tercümesini verdin. *Bilgi ve Değer*'in altını çizip notlar almışsın. O sayfaları gördükçe boğazım düğümleniyor. Kendini beş çocuğuna adayıp yeteneklerini hep erteledin, oysa resme yeteneğin vardı, ya unutmadığın Fransızca deyimleri şimdi yenice öğrenmeye çalışıyorum.

Haberleri her izleyişte, kaygılanırken, hep umut ediyorsun "Bu savaş mutlaka bitecek" diyorsun. Ve Bavê min, o kendiliğin, içtenliğin, naifliğin süzülerek içime işliyor, ellerinizden öpüyorum.

Emeti Saruhan: 1978 yılında Eskişehir’de doğdu. İlk orta ve lise eğitimini Eskişehir’de yaptı. Üniversite eğitimini yine Eskişehir Anadolu Üniversitesi Biyoloji bölümünde tamamladı. 1999 yılından bu yana Yeni Şafak Gazetesinde Halkla İlişkiler, Kitap eki ve Pazar eklerinde görev yaptı. Hâlâ Yeni Şafak Pazar ekinde çalışmaya devam ediyor.

Terzi Osman’ın İçinde Saklanan Romantik

Emeti Saruhan

Babaları tarif etmek için pek kullanılan bir kelime olduğunu sanmıyorum ama ben babamın tam bir romantik olduğunu düşünüyorum. Daha önceleri pek fark etmemiştim ama bu yazıyı yazmak söz konusu olunca babamla yaşadıklarımız, klişe bir anlatımla, gözlerimin önünden bir film karesi gibi geçti ve babamın aslında içinde sakladığı romantik adam gözümde canlanıverdi. Neden bu kanaate vardığımı anlatayım.

Bir kere öyle diğer babalar gibi sert değildir benim babam. Daha doğrusu öyle gözükmek ister ama başaramaz. Buna kendi kendine içli bir türkü söylerken ya da bir film izlerken birdenbire dökülüveren gözyaşları izin vermez. Hiç unutmuyorum, abim Ankara’da Ortadoğu Teknik Üniversitesi’nde öğrenciydi. Babam yıllar sonra kavuştuğu evlatlarından, ki bu hikayeye yazımı ilerleyen bölümlerinde yer vereceğim, ilk göz ağrısının evden ayrılıp Ankara’ya gitmesine üzülmüştü tabi. Hangi anne baba olsa üzüdür. Ben de evde tek başıma kalmış, o zamana kadar abimle birlikte yaptığımız, oynamak, ders çalışmak, bisiklete binmek gibi şeyleri özler hâle gelmiştim. Abim 2-3 ayda bir geliyordu Eskişehir’e. Bu birkaç günlük ziyaretler yetmiyordu tabi anne babamın hasretini gidermeye. O geldiği zaman “Ankara’dan abim gelmiş, evde bir bayram havası” moduna giriyorduk. Annem en güzel yemekleri yapıyordu. Babam bizi gezmelere götürüyordu. Bir gün evde oturuyoruz, televizyon açık. Çay demlemişiz, kuruyemişlerimiz önümüzde tabakta duruyor, keyfimiz yerinde; çünkü biz ailece çayı çok severiz, elimde çay bardağı ile oturup sohbet etmek huzurlu bir zaman di-

limine işaret eder benim için. Neyse, birden baktım babamın gözlelerinden yaşlar boşanıyor. Şaşırmıştım. Önce anlayamadım ne olduğunu. Sonra televizyon ekranında Anıtkabir'i gördüm. Kamera, çimenlikteki güllerin hizasından Anıtkabir'i çekiyordu ve babam ağlıyordu. Neden ağlıyordu ki? "Ne oldu baba" dedim. Cevap vermedi. Böyle zamanlarda sesi titrediği için cevap veremez. Annem "Baban kendi gülünü özlemiş" dedi. O ara babam "Benim gülüm de Ankara'da" dedi ağlayarak. Anıtkabir'i görünce aklına Ankara ve tabi ki abim gelmişti. Ankara, gül, abim...

Aslında babamın romantik tarafına taaa çocukluğumda görüp şaşırdığımı hatırlıyorum. Küçükken en sevdiğim şeylerden biri metal bir kutuda sakladığımız siyah beyaz fotoğraflara bakmaktı. Annemin, babamın köy düğünlerinde çekilmiş küçük boyutlu fotoğrafları, dedemin çakı gibi askerlik fotoğrafları, hiç görmediğim babaannemin hastane fotoğrafları, akrabalarımızın abimle ben küçükken bizi kucaklarına alıp çektiirdiği fotoğraflar, mahalleden taşınmış gitmiş komşularımızın gülümsediği fotoğraflar, babamın askerlik fotoğrafları... Zaman zaman o metal kutuyu, yatak odasında annemlerin gardırobunda durduğu raftan alıp, cılong diye ses çıkartarak açıp, yere yaydığım fotoğraflara bakmayı çok severdim. En çok da babamın fotoğraflarını severdim çünkü gülerek poz vermiş olan babamın fotoğraflarının arkalarına bir mani, küçük bir şiir yazılmış olurdu. Birinin ilk iki satırını hala hatırlıyorum. Sanırım babam askerde çektiirdiği fotoğrafin arkasına yazıp anneme göndermişti: Bedenim uzaktır hayalim yakın, bu cansız resmime hasretle bakın... Geçen yıl, 5 ay sonra birini kaybettığımız ikizlerim doğduğunda da bir şiir yazmıştı babam. Doğum tarihlerini, saatlerini kaydeden ve bir an önce küvezden çıkıp annelerinin kollarına dönmeleri için dua eden bir şiir...

Babama romantik vasfını yakıştırmama sebep olan olaylardan bir diğeri ise annemin gelinliğini babamın dikmesi tabi bir de annemi görmek için sabahtan akşama kadar çeşmenin yanındaki bir evde beklemesi var. Ama bunu anlatmadan önce biraz annemin ve babamın nasıl evlendiğinden bahsedeyim. Babam Bilecik ilinin "Nasuhlar" köyünde doğmuş. Köy ahalisi genelde bu adı "Nasuhlar" diye telaffuz ederler ama aslı Nasuhlar'dır. Önceden Gölpaazarı ilçesine bağlı olan köy, yanı başındaki Yenipazar köyü ilçe olunca oraya bağlandı. Neyse efendim, bu detayları geçelim. Nasuhlar dağ mı desem, tepe mi desem yüksekçe bir yere kurulmuş 50 haneli bir köy. Karşısındaki tepede de Danişment var. Annemin köyü.

Birbirine karşılıklı bakan iki köy. İşte Nasuhlar'da doğmuş babam, iki kızı olan bir ailenin üçüncü çocuğu ve tek oğlu olarak. Dedem biraz sertmiş. Sadece dedem mi, o zamanlarda kayınpederler, kayıinvalideler, herkes sertmiş, ev ahalisine, gücü yettiğine... Dayak gayet normal bir şey sayıldığından evlerde tekme tokat dayak sık görülen şeylermiş. Gelinler, kızlar adamdan sayılmazmış zaten. Onlara çay kahve bile o dönemlerde az bulunur bir şey olduğundan verilmez, kayıinvalideler, kayınpeder çay ya da kahve içerken uzaktan bakmaları istenirmiş. Neyse ki geçti o dönemler. Şimdi ise sanki tersi bir dönem yaşanıyor, gelinler kaynanalarına, kayıinvalidelerine çektiyorlar. İşte, dedem de bu dönemin adamı olarak vurup kıran bir baba modeliymiş. Babaannem, halalarım, babam, hatta evin hayvanları bile nasiplerini alırlarmış zaman zaman dedemin sopasından. Romantik diyorum ya — bu kelimeyi söyleye söyleye sizi bıktırdığımın da farkındayım ama — babam bir gün ders çalışmak için çıkmış bir ağacın üstüne, yerleşmiş dallara. Dedem onu görünce kızmış, köpürmüştü. “Okuyacak oğlanın dalda ne işi var” diyerek babamı almış okuldan. Babam hala anlatır bu olayı. İçine oturmuş besbelli. Aslında okumak istediğini söyler. Gerçi annem de hep söyler. Der ki “Bizi okutmadılar. Ben okusaymışım en azından bir doktor olurdum.” Belki de o yüzden, biz okuyamadık çocuklarımız okusun diye, hele de çevremizde kimse kızlarını okutmazken, babam abimin de benim de okumam için elinden gelen her şeyi yaptı. İlkokula gidiyorduk, daha işyerlerinde bile bilgisayar yokken, bizim hem bilgisayarımız hem de eve gelip ders veren bir bilgisayar öğretmenimiz vardı. Evet konuyu dağıttım yine. Babam okuldan olunca ne yapacak? Dedem aslında bir inşaat ustası ama bir taraftan da pantolon dikermiş köyün erkeklerine. Babamı da bir terziye çıkararak vermiş. Babamın mesleğe başlayıp “Terzi Osman” olması böyle olmuş işte. Evin bir kısmını terzihane yapmışlar. Anlattıklarına göre babam orada hem pantolon, gömlek, ceket diker, hem de canı sıkıldıkça bir türkü patlatırmış. Sesi güzel mi dersiniz, güzel evet.

Babamın güzel giyinme merakı da işiyle birlikte başlamış. Bir keresinde askerden terhis olduğu günü anlatmıştı babam. Takım elbisesini o dönemin yeni modası dik yaka gömleğini giyip, kravatını takmış üzerine paltosunu geçirmiş, çıkmış komutanının karşısına. İzin istemiş memlekete dönmek için. Komutan babama bakmış, hemen askeri çağırıp babamı arabayla otogara kadar bıraktırmış. Hala da pantolon, gömlek, ceket giyer babam. Gözümün

önünden gitmeyen siyah beyaz bir fotoğrafında da aynen öyle giyinmiş. Eskişehir'deki evimizin önündeki parkın çamları henüz babamın boylarında. Babam takım elbisesi, elinde bir sümbül çiçeği, kıvrıkcık saçları ve tüm gençliği ve yakışıklılığı ile gülümsüyor. Babamın gençliğinde yakışıklı olduğunu iddia edebilirim kolayca. Çünkü köydeki kızlar iç geçirirmiş o geçtikçe. Hatta birgün babam hasta olmuş yataklara düşmüş de köyün kadınlarından biri "geçenlerde Osman gözüme pek yakışıklı göründüydü. Benim nazarım çok değer." deyip, elbisesinden bir iplik kopartıp vermiş. O ipliği babamın yanında yakıp dumanını babama 'tütütmüş'ler. O zaman iyileşmiş babam.

Annemle babamın evliliğini anlatacaktım değil mi? Gel zaman, git zaman babam gelmiş 18 yaşına. Evlilik çağı. Babaannem başkasını istese de gelin olarak, dedem Danişment köyünden Se-merci Ahmet'in kızı Fatma'ya talip olmuş. Babaannem ne kadar kendi beğendiği kız alınsın diye direttiyse de, sözü dinlenmeyince de saman altından kendince bir takım altyapı çalışmalarında bulunsa da, başarılı olamamış. Bu yüzden de babaannem pek sevmemiş annemi. İşte hikayenin benim en sevdiğim kısmı burası. Babam, annemin köyünde evi tam köy çeşmesinin yanı başında olan bir ahabpların evinde akşama kadar beklemiş camın kenarında, annemi görebilmek için. Sonunda annem çeşmeye gelip suları doldurmuş da babam da muradına ermiş. Kendine istenen kızı görebilmiş. Hazırlıklara başlanınca da annemin gelinliğini dikmek babama düşmüş. Hikayeye ilgimi canlı tutan ayrıntılar var. Hani şu 4 sezon süren dizi filmlerdeki entrikalar gibi biraz. Mesela babaannenin pes etmeyip, babama 'bu kızı bırak da ötekini al' diyen aracılar göndermeye devam etmesi. Hem de babam annemin gelinliğini dikerken. Babamın itirazı eliyle annemin gelinliğini göstermek ve "insaf abi, ben nişanlının gelinliğini dikiyorum" demek yoluyla olmuş. Her kadına gelinliğini kocasının dikmesi nasip olmaz. Bu da bence annem ve babam için çok güzel bir anıdır. Bir gün annemin sandığını karıştırırken bulmuştum o gelinliği. Bizim bildiğimiz anlamdaki gelinliklere benzemiyordu. Beyaz satenden bir elbise. Üzeri pullarla işlenmiş. Çok güzel, çok anlamlı...

Evlendiklerinde annem 15, babam 18 yaşındaymış. İlk çocuklarını annem 30 yaşındayken kucaklarına almalarına rağmen, yani evlendikten 15 yıl sonra, aile birliklerini kaybetmemiş olmaları da babamı takdir ettiğim konulardan biri. Neden dersiniz; kayınavlı denin zaten istemediği bir gelin, bir de üstüne üstlük çocuğu olmu

yor. Vay haline. "Osman sana kız mı yok. Bu kısır kadını boşa, başkasını al" dememişler midir babama. Sarışın, esmer, şişman, zayıf kızlar göstermemişler midir? İkna etmeye çalışmamışlar mıdır? Bence hepsi olmuştur. Ama onlar birlikte göğüs germişler her şeye ve Allah'ın hikmetiyle ilk çocuklarını kucaklarına almışlar. Abim Hikmet'i. Tabi bunca sıkıntıdan sonra kucağına aldığı çocuğu üniversiteye gidince onu özlemesi, Ankara'nın gülleriyle özdeşleştirip ağlaması normal değil mi?

Bir de kızını İstanbul'a gönderme hikayesi var babamın. Kızı üniversiteden mezun olmuş ama hiçbir işe girip çalışmıyor. Çünkü başörtüsünü açmıyor, çıkarmak istemiyor. Yıl 1998. Başörtüsü yasakları yaman, nefes aldırıyor. Akademik kariyer yapma hayalleri kuran kızı, bir eczanede çırak olarak çalışıyor çerez parasına. İstiyor ki iyi bir işte çalışsın, istiyor ki ayaklarının üzerine bas-sın. Hem hocalar da söylemiyor mu ki, günahı yasakçıların boynuna. İş yerine girerken açsın, sonra gene kapatsın. Her akşam münakaşa, nereye kadar. Sonunda "git" diyor, "iş bul madem kendine, git çalış" Böyle dedi babam. "İş bul kendine" dedi. İstanbul'da bir iş buldum kendime. Tek kızını İstanbul'a göndermek istemiyordu. "İstanbul büyükşehir, seni yutar" dedi belki vazgeçerim umuyla. Korkmadım. O zaman elini omzuma attı. "Boğulacaksan büyük denizde boğul" dedi. Beni elimden tutup İstanbul'a getirdi. Garipti halimiz. Kalacağım evi bulduk, bir kanepa aldık bana, bir de yastık yorgan...

Akşam olmuştu, babamın dönüş zamanı gelmişti. Sultanahmet'ten Cankurtaran meydanına doğru yürüyorduk. Bir martı süzülürken çığlık attı tepemizde. Babamın içini çekip söylediği sözler hala içimi acıtır: "Vah zavallı kuş". Martinin çığlığını kendi yasıyla özdeşleştirmişti sanki. Babama göre martı da babam gibi çocuğunu kaybetmişti, o yüzden acıklı acıklı bağıırıyordu. Babam beni bir arkadaşımın evine bırakıp Eskişehir'e geri döndü. İstanbul'da yalnız kaldığım o ilk gece, denize bakıp, "şimdi ne halt edeceğim" dedim kendi kendime. Ama güçlü olmak zorundaydım. Başarmalıydım, yenmeliydim İstanbul'u. Çünkü annemle babam istiyorlardı ki burnum sürtsün ve geri döneyim yanlarına. Belki de hayatta başarısız olmamı istedikleri tek dönem buydu. Babam hep "bir makamınız olsun, gelip masanızı sileceğim, ahdım var" derdi biz küçükken. Ama şimdi de işsiz kalmamı istiyordu. Annemle İstanbul'a beni ziyarete gelmeleri kriz nedeniyle binlerce basın emekçisinin işsiz kaldığı döneme rastlamıştı. Bir gece, küçük evimde sıkış tıkış yattıkla-

rı yatakta, babamın annemin kulağına sessizce fısıldadığını duydum. "Keşke Emeti'yi de çıkarsalar işten" Babam işsiz kalmamı istiyordu. Kızmadım, hiç kızmadım. Babama da bunu duyduğumdan hiç bahsetmedim. Sadece küçük kızının eve dönmesini istiyordu. O ceplerinde çikolatalar taşıdığı kızı eve gelsin istiyordu. Yoksa her zaman destek olur bize, başarılarımızı görmezden gelmez, gurur duyduğunu da özellikle gösterir. Daha geçen gün yayınlanan bir röportajım için aradı beni, tebrik etti. Üstelik bu sıralar belindeki sorun nedeniyle zor yürümesine rağmen, gazeteyi bulabilmek için epey yol tepmiş.

Çikolata dedim de, babam akşamları çikolata getirirdi bize. Bu aramızda bir oyundu. Akşam eve geldiğinde abimle ben babamı kapıda karşılarız. Sarılırız. Babam hiçbir şey yokmuş gibi ceketini askıya asar. Yemek faslından sonra başımızı okşayıp "git bir bak bakalım ceketimin ceplerine" der. Koşarak soluğu ceketin yanında alırız, cepler karışır ve çikolatalar ortaya çıkar. Bu haftanın birkaç günü tekrarlanır. Bir de banyo sonrası oynanan bir oyunumuz vardı. Annem bizi bir güzel yıkamış, giydirmiş. Parlamışız. Babamın gelme saatinde kanapenin üzerine yan yana oturtur. "Bakalım banyo yapınca değişmiş misiniz? Babanız sizi tanıyacak mı?" derdi. Yıllar sonra öğrendiğime göre babam içeri girerken annemin yaptığı kaş göz işareti ile oyun başlar. Babam içeri girer. Biz hiç kıpırdamayız yerimizden. Babamız bizi tanıyamayacak ya. Babam şaşırır, yani şaşırmış gibi yapar. "Ah bu çocuklar da kim? Yabancı çocuklar gelmiş bu eve" derdi. Abimde de bende de ses yok. "Tanıyacak gibiyim ama, bu çocuk biraz Hikmet'e benziyor." Gelir abimi öper "A Hikmet'miş bu." Abim tanınmış olmanın heyecanı ile gülüp babama sarılır, ben hala ses çıkarmam. Çünkü beni tanımamıştır daha. Babam devam eder, "Bu kız da biraz Emeti'ye benziyor. Dur bakayım." Beni öper. "Bu kızın tadı aynı kızıma benziyor." Ben atlarım "Benim babaaa", diye. Bu fasıl her banyo sonrası tekrarlanırdı, biz de her defasında babamın bizi banyodan sonra tanımadığına inanırdık. İnsanın yanılğuları bitmiyor zaten. Hala her seferinde hayattın bize güzel şeyler getireceğine inanıp duruyoruz. Gerçi babam inanmaz. İşte romantik tarafına ters düşen bir durum. Hep gerçekçiydi o. Temkinli. Hatta karamsar bile diyebiliriz. Ben biraz fazla pembe bakıyordum. Babam pembe bulutlarımı karartıyordu. Kızıyordum o zaman. Sonradan gördüm ki benim "Her insan özünde iyidir" felsefem boşmuş. Her insanın özünde iyilik de kötülük de varmış. Babam haklıymış.

Semin Sayıt: İstanbul'da doğdu. 1962'den beri İtalya'da yaşıyor. Uzun süre Roma'daki Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Kurumunda (FAO) çalıştı. 1995'ten bu yana İtalyanca ve İngilizce'den çeviriler yapıyor. İtalyan edebiyatının Türkiye'de tanınmasına katkıları nedeniyle, 2003 yılında İtalyan Cumhurbaşkanı tarafından "Commendatore" unvanına layık görüldü ve İtalyan Dayanışma Yıldızı nişanı aldı. Ayrıca, çocuklar için hem Türkçe hem İngilizce olarak yazdığı *İki Büyükkannenin Masalları* (*Tales of my grandmothers*) ve bir de *Yemek yapmayı hiç sevmiyorum* adlı kitapları vardır.

Babam

Semin Sayıt

İnsan kırk yaşında ilk kez baba olursa çocuğuna yürekten bağlanması doğaldır. Babam da beni çok sevdi ama yazık ki sevmekle şımartmak arasındaki ince çizgiyi her zaman çok aştı. Benden bir buçuk yıl sonra gelen kızkardeşim de, ondan sekiz yıl sonra ailemize katılan erkek kardeşim de böylesine şımartılmadılar. Bunda kesin çok zayıf, ikinin biri hastalanan ve günlerce yataktan kalkmayan bir çocuk oluşumun da büyük payı vardı. Ne iki büyükanne-min, ne büyükbabamın, hattâ ne de annemin beni azarlamaya hakkı vardı. Babam hemen araya girer ve ben hep bağışlanırdım.

Albümler dolusu fotoğrafımı çekmişti: Semin bir günlük, Semin iki günlük, Semin üç günlük. Ama haksızlık etmeyeyim, aralarında çok güzelleri de var.

Tahmin edeceğiniz gibi, belâ bir kız olmuştum. Okumayı çok çabuk söktüğüm için, babamın gözünde "dâhi çocuk" sayılıyordum ve işin kötüsü, buna kendim de inanmaya başlamıştım. Sırf babama okumak ve alkışlanmak için şiirler ezberlerdim.

En ufak bir soğuk algınlığında ateşim yükselip soluğum kesildiği için ilkokula hemen hemen hiç gitmedim. Öğretmen eve gelir ve ben her yıl sonunda bir sınava girip üst sınıfa geçerdim.

En büyük derdim yemek yemektir. İşte o zaman babamla birbirimize girerdik ve ona düşman kesilirdim. "Yemek Yapmayı Hiç Sevmiyorum" kitabımda, ağızımda bir türlü yutamadığım lokmayla sofrada nasıl saatlerce oturduğumu anlatmıştım. Herkes yemeği-

ni bitirip kalkar, babamla ben karşı karşıya kalırdık. Semin ye! Semin yut! Hangimiz daha inatçıydık bilemiyorum. Sonunda babamın sabrı tükenir, ellerime (yalnız ellerime) vururdu. Ben avaz avaz ağlar, masa örtüsünü çekip üstünde ne varsa yerlere dökerdim. Konu komşu Emin beyle Semin hanımın bağırmasından usanmıştı.

Hep bu yemek sorunu yüzünden cezalandırıldığım da olurdu. Babamın en büyük cezası çok sevdiğim masal kitaplarımı yırtmaktı. Üzüldüğümü belli etmemeye çalışır, ağlamamak için kendimi tutup omuz silkerdim. Nasıl olsa, aynı kitaplar bir süre sonra yine alınırdı. "Denizkızı Erna" adlı kitabımın üç kere yırtılıp üç kere yeniden alındığını hatırlıyorum.

Bu kadar çabuk parlamasına karşın babam çok hassas bir adamdı. Bize acıklı bir masal okurken gözleri yaşarırdı. Hiç unutmuyorum, Tünel'de bir dilenci kadın vardı, babam onu büyükannesine benzettiği için her gördüğünde para verirdi. Babam iyi mandolin çalardı, sesi de vardı. Erenköy'deki evimizin balkonunda akşamları ailece şarkı söylediğimiz günler geliyor aklıma. Çocukluğumla ilgili böyle keyifli anılarım da var tabii (yemek saatlerinin dışında). Büyükada'daki evimizin kırmızı mavi sarı yeşil kareli camları olan verandasında "papaz kaçtı" ya da "kızma bira-der" oynardık. Sonra babam bize Jules Verne'in "İki Sene Mektep Tatili" ya da "Kaptan Grant'ın Çocukları" romanlarını okurdu. Bu kitapları çoktan okuyup bitirdiğim halde, babamdan dinlemeye bayılırdım. Büyükada'da yürüyüşe çıkardık babamla elele. Onun beyaz pantolonlarını anımsıyorum. Ama çoğunlukla arabayla gezdik. Ali Ağ'a'nın sarı, ya da eğri ağızlı Nuri'nin kırmızı koltuklu arabasıyla büyük tura çıkardık. Ben hep babamın yanında oturdum. Kızkardeşime ne kadar haksızlık ettiğimizi düşündükçe içim ağrıyor şimdi.

Babamı tutkuyla severdim. Düşümde sürekli onu ölmüş görür, ağlaya ağlaya uyanır ama kimseye söylemezdim. Psikiyatri kitapları bunu bir tür sevgi-nefret ilişkisi diye tanımlıyor. Kimbilir!

Bu kadar şımartılmaya karşın (belki de biraz o yüzden) sinirli ve mutsuz bir çocuktum. Tırnaklarımı yer, soluğumu tutar, saçlarımı yolardım. Babam evde yokken, büyük küçük herkese sataşır, herkesle kavgı eder, akıl almaz saygısızlıklar yapar, sonra bir köşeye saklanıp kendi kendime ağlardım.

Anneannem bütün torunlarını "babam" diye severdi. Bir gün ona, neden böyle dediğini sormuştum. "Babamı çok severdim de ondan" dedi. Aramızda şöyle bir konuşma geçti:

"Baban güzel miydi?"

"Çok yakışıklıydı. Kızıla çalan sarı bir sakalı vardı."

"Benim babamın sakalı yok."

"Senin baban yakışıklı değil ki."

(Anneannem, sözünü dinlemediği için, damadını pek sevmezdi, babam da onu önemsemezdi, yani araları biraz şeker renkti. Ben ikisini de çok sevdiğim için bu işe hep üzülürdüm).

"Kim demiş?"

"Ben demişim. Bak şimdi sana ne anlatacağım. Akşamları bütün kızlar oturur, yüzük oyunu oynardık."

(Bütün kızların toplanıp oynaması çok hoşuma gider, sadece kızlardan oluşan bir dünya ilgimi çekerti. Sonra birden babam aklıma gelir, onu da bu oyunlara sokmak ister, bir türlü beceremez ve huzursuz olurum).

"Baban gelmez miydi yüzük oyununa?"

"Daha neler, kızların oyununda ne işi vardı? Kendi arkadaşlarıyla otururdu... herhalde."

Aslında, eski fotoğraflardan, babamın gençliğinde epey yakışıklı olduğu görülüyor. Uzun nişanlılık dönemlerinde annemle gezdikleri yerlerde çekilmiş yığınla fotoğrafları var. Bu albümleri, ender de olsa, karıştırmak hoşuma gider.

Neyse, yıllar geçti. Kör topal büyüdüm ama hep sıskaydım. Sonra Amerikan okuluna yatılı girdim. Oh be! Dünya varmış! Ne "yemeğini ye" ne de "tabağındakini bitir" deyen var. Sanırım birkaç kilo bile aldım keyifle yemek yemekten.

Babamla ilişkimiz yavaş yavaş değişti. Babam çok bilgili, kültürlü, saygın bir kişiydi. Altı dil bilirdi, durmadan okurdu, kütüphaneler dolusu kitabı vardı; yerlerine koymak koşuluyla onları alıp okumama da izin vardı. Ama derslerime asla yardımcı olamazdı. Nefret ettiğim o cebir problemlerini birlikte çözmeye büyük bir iyi niyetle başladık ama az sonra kıyamet kopardı. Çünkü babam, açıkladığı şeyi dakkasında anlayamamamı kabul edemez, hemen sesini yükseltir, o zaman ben de yaygarayı basardım. Oysa, öğretmen olan amcam (babamın ikizi) bütün sorularımı hiç sinirlenme-

den yanıtlar, dedikleri iyice kafama girinceye kadar bıkmadan yinelerdi.

Babamı fena halde kıskanmaya başlamıştım. Kardeşlerimi ya da annemi benden daha çok sevdiğini sandığım için değil. Ne mü-nasebet! Onun gönlünde taht kurmuş tek kişi olduğumun bilincindeydim.

Babamın bilgisini, geniş kültürünü kıskanıyordum. Edebiyat konusu açılıyor, herkes babamı dinliyor. Müzikten, resimden, sanattan söz ediliyor, babamın fikri soruluyor. Siyaset, dünya sorunları dersenez, yine aynı durum. Bizim evde toplanıldığı zaman hep "ah ne olur, babamın bilmediği bir konu açıl-sa da sussa ve başkaları konuşsa" diye içimden geçirdiğimi çok iyi anımsıyorum.

Okulda öğrendiğim en zor İngilizce sözcükleri babama sorardım, hepsini bilirdi. Sırf ona gösteriş olsun diye deli gibi kitap okur, ondan daha çok şey bildiğimi kanıtlamaya çabalayarak tam sidik yarışı dedikleri şeyi yapardım. Babam bu saçmalıkların nedenini anlar mıydı bilmiyorum ama herhalde kitap okuduğum için mutluydu.

Oysa, babamı kaybettikten sonra kaç kez "şimdi burada olsaydı da şu ya da bu konuda ne düşündüğünü sorabilseydim" diye hayıflandım. Uzun bir süre, "babam ne derdi?", "babam bu fikre karşı çıkar mıydı?", "bu yaptığım işe sevinir, benimle gurur duyar mıydı?", "yoksa benden utanır, bana kızarmıydı?" diye kendimi sorguladım durdum.

Okul bitti. Büyük bir kavga ettik. Doktor olacağım diye tutturdum. "Ne istersen oku, tıbbiye olmaz" dedi. Zayıfmışım, o ağır dersleri kaldıramazmışım, kendimi helâk edermişim. Birbirimize girdik ama sonunda ben yenilgiyi kabullendim.

Babamın anısıyla çoktan barıştım. Zaten bugün, iyi ki doktor olmamışım diye düşünüyorum. Tıbbiyeyi bitirmeyi becerseydim bile, herhalde bir hastaneye bağlanır, gözüm hasta çocuklardan başka bir şey görmezdi (nedense çocuk doktoru olmak istiyordum).

Oysa, ilginç işler yaptım, aşağı yukarı bütün dünyayı dolaştım, değişik insanlar tanıdım, çok sevgili dostlarım, renkli bir yaşamım oldu. Bütün bunların babamla doğrudan bir ilgisi yok gibi görünüyor ama kişiliğimin oluşmasında babamın etkisi çok büyüktür sanıyorum.

Çeviri yapmaya da babamı düşünerek başladım. Babam Goethe'nin bazı şiirlerini Almancadan Türkçeye, Tevfik Fikret'in birkaç şiirini de Türkçeden Almancaya çevirmişti. Ayrıca, özellikle Almancadan çok sayıda şiir, şarkı ve öykü çevirisi de vardı. Ne yazık ki hiç birini bastırmadı.

Ondan oniki yaş genç olan annem, babamdan bir yıl önce bu dünyadan ayrıldı. Babam öldüğünde 69 yaşındaydı. İnsan ömrü artık çok daha uzadığından, bugün için genç bile sayılır. İtalya'daydım, cenazesine bile yetişemedim.

Nevval Sevindi: Ankara Üniversitesi Antropoloji bölümünü bitirdi. Kent kültürü, İran, kadın ve erkek ilişkileri, siyaset ve yolculuk gibi farklı konularda basılmış 16 kitabı var. Yeni Yüzyıl ve Zaman gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. Şimdi, Bugün TV’de “Aile Bağları” adında haftalık televizyon programı yapmaktadır. Evli ve bir çocuk annesidir.

Gerçek Bir Baba Kızı

Nevval Sevindi

1926 yılında babaannem bu kez düşük yapmamak için babamı doğurmaya memleketi Rodos’a gidiyor. Bir İtalyan doktorun yardımıyla doğan babama dursun ve yaşasın diye Durmuş Yaşar ismini kulağına okuyorlar. Güzel sesli hafız Bilal ile güzel Necla’nın kızı babaannem Rodos’u son kez görüyor.

Rodos’ta limandan gemi ayrılırken babaannemin neler hissettiğini düşünmeye çalıştım ben de yıllar sonra ayrılırken aynı limandan. Uzanıp giden sahildeki narenciye bahçelerine son kez bakışını, artık var olmayan el değmemiş kıyıları hayal ettim. Geride kalan akrabaları, sevdiklerini ve eski güzel konakta düğün gecesini ardında bırakıp hüzünlü İzmir’e dönüşü.

Dedem Midilli’den, Babaannem Rodos’tan göçmen olarak yerleşir İzmir’e. Yunan’ın yakıp yıktığı İzmir’e. Arap Camii’nin yakınına. Bahçe içinde iki evin yüz yüze baktığı tahta kapılı bir mekan. İki basamakla çıkılan sofa ve duvarda bakırlar. Bahçede koşturma-ca ve çiçeklerle hayale dalma. Esmer babaanneme benzeyen babam. Yakışıklılığı dillere destan bir genç adam. Simsiyah, dalgalı ve gür saçlar, gece gibi siyah gözler ve kaşlar, bembeyaz inci gibi dizilmiş dişler ve üzerinde bir ton açık bıyıklarıyla gülümseyen biçimli bir ağız. Bu yakışıklı erkeğin hırçın ve hüzün dolu çocukluğu.

Enver Paşa’yla Sarıkamış’a, Balkan Savaşına ve Kurtuluş Savaşı’na katılan dedemin maceralı hayatı yeni kurulan Türkiye’de pek para etmiyor. Bütün mal mülklerini bırakıp gelen ailenin yoksullaşması. Devletimiz fakir diye verilen zeytinlikleri almayan dedemin okuyan oğlu, babama orta okul son sınıfta takım elbisesi yok diye hakaret eden öğretmen. Onun silinmeyen anısı ve nefreti.... “Elbi-

sen yoksa okuma" diyen bu öğretemeyeni yıllar sonra altında son model araba varken gördüğünde geçirdiği sinir krizi... Annemin engellemesiyle arabayı üzerine sürmekten vazgeçen gururlu çocuk. Babam.

Her zaman gururlu ve namuslu. Küçük yaşlardan itibaren çalışan babam. Cellat Gölü'nde taş taşıyan, terzi yamaklığı ve hatta bulaşıkçılık yaparak büyüyen babam. Amcamla yazın taş ocağında çalışırken okumuş biri olarak hesapları patron ona devrediyor. Gelince bakıyor ki amcama herkesten az yevmiye yazmış. Neden diye soruyor. Babam cevap veriyor: Çünkü tembel hak etmiyor! Gülüyor patronu ve ekliyor: "O daha çocuk, Yaşar!"

Babasını kaybedince üç kardeşine ve annesine bakıyor babam. Herkesi evlendiren ve yıllarca baba sorumluluğundan vazgeçmeyen bir baba. Onlara kol kanat geren, annesi söz konusu olunca dağları deviren, dedemin adı geçince o gururlu başını eğip gözyaşlarına boğulan babam. İnatçı, kırıcı, sadece doğruyu söyleme uğruna herkesi silip atan, çalışkan ve hep ayakta kalmaya azimli.

Dedem ona çocukken her gün günlük gazeteleri okutuyor. Kocaman bir sandıkta saklanan birçok belge, bilgi ve defterler. Bir gün geliyor eve ve babama "sakın politikayla uğraşma" diyor, sandığın içindeki her şeyi yakıyor! Her gün havaya göre ayakkabı değiştiren, şık giyinen ve bastonu, şapkası olmadan evden çıkmayan dedemin vasiyetini bana ne kadar söylediye de benim ilgimi gördükçe; "Aynen deden gibisin" derdi.

Dedemin hüsrانlarına uğramak, elemlerine aşına olmak kademimde vardı sanırım.

İngilizce, İtalyanca, Rumca ve biraz da Almanca konuşan dedem bu yetenekleriyle yabancılara şoförlük yapıyor uzun süre. Kardeşini Kubilay vakasında katlediyor gericiler. Babam bunu hep anlatırdı bize. Medeni ve okumuş olmak önemliydi babam için.

Benim okumamla her zaman gurur duydu. Kimse kızını bir yere bırakmazken babam bana özgürlük verdi. Atletizm yarışmalarına, basketbol turnuvalarına katıldım, seyahat ettim.

Kendi sosyalleşmekten hoşlanmıyordu toplumuna küsmüştü ama biz dört kardeşi hep teşvik etti.

Anneme aşık bir kocaydı. Onu görene kadar hiçbir kadına bakmamış, ünlü yakışıklılığıyla asla çapkın olmamış bir erkek. Kızlarını teklif eden babalara da hep olumsuz cevap vermiş. Dedemi

çok namuslu diye sevmiş ve anneme de aşık olmuş. O günden sonra da başka bir kadın onun için söz konusu olmadı. Çünkü bize hep şöyle der: "Gerçek erkek bir kadını seven ve ona sadık kalandır." Eklerdi ardından: "Arı baldan kaçmaz. Kadın gidiyorsa erkek yüzündendir."

Kız çocuklarının okumasını erkeklerden daha önemli buldu her zaman. "Erkek çocuk simit de satar ama kızlar okumalı ve ayakları üstünde kendi namusuyla durabilmelidir" diyen babam namussuz bir dünyaya öfkeli bir adam. Bu yüzden ticaret yapıp bir dönem başarılı sayılsa da, dört kez iflas ederek bu konuda ilerleyemedi. Aklına geleni geldiği anda söyleme alışkanlığı ve sevmediğine asla taviz vermemesi, ateşli bir CHP taraftarı diye muhalif partinin belediye başkanının gazabına uğraması devamlı bir savaş içinde bıraktı onu. Oysa onu koruyan bir siyasi kurum ya da şahıs yoktu, o savaşın içinde hep yalnızdı.

55 sene evliliğinde anneme büyük bir aşk ve sevgiyle bağlı olan babam annem ölünceye kadar ona bakan kişi oldu. Yabancıya teslim etmedi. Her türlü zorluğu kendi yendi. Aşkını son dakikaya kadar hissettirdi ve ona "güneşim", "fıstık içi" diyerek ebediyete uğurladı. Annem onun için her zaman güzel, ince ve sevilesi bir kadındı. Ona bütün merhametini verdi.

Gerçek sevgi dış görünüşe, yıllara ve hastalıklara asla aldırımıyordu bunu babamdan öğrendik. Ruhuyla teslim olduğu tek kişi annemdi.

Sonra en çok sevdiği çocukları. Hayatta ailesi dışında pek az insanı ciddiye aldı. İnsanlar hep ihanet edebilir varlıklardı ona göre. Nankördüler. Bize hep cömertti.

Çocuklarına sevgisi de onlara cömertliğiyle eşdeğerdeydi. "Çocuklarıma bırakacağım miras onların tok gözlülüğü, görgüsü ve asaletidir" derdi. Annem iflaslarından ve kayıplardan söz edince de "İşte sana dört tane apartman, dört tane mülk! Çocuklarından başka mülke ne gerek var" diye kestirip atar ve annemi delirtirdi. Çocuklarının değeri onun için ölçülemez bir kıymet.

Babamla çocukken pazara gittiğimde onu lokanta işleten biri sanırlardı. Her şeyi kasayla veya çok fazla alırdı. Ev her daim dolmuş döküm olmalı ve misafirle dolmalıydı. Yazlığımızda bir günde 25 kişi geldiği olurdu. Yenir içilir, sohbetler ve eğlence ile yaz günleri bir şölene dönerdi. Babam o dönem ulaşım az olduğu için bazı geceler yüz kilometre yol yapar herkesi evine bırakırdı. Yorgun eve

gelir ama asla şikayet etmezdi. Annem onun yerine söylenirdi. Arkadaşlarım üniversite hayatım dahil hep evimizde soframızda oldular. Kalabalık masalar, uzun sohbetler... Annemin harika Rume-
li ve Girit yemeklerinin tadına bakan ve doyamayan arkadaşlar, misafirler... Annemin donattığı sofralarda Pazar günü bir yaşam şöleniydi. Özel kahvaltı, özel yemeklerle süslü bir gün...

Ramazan gecelerinde yine annemin verdiği ziyafetlerin şahane kokusu, telaşı...

Babam asla geleceği düşünmez. Hep bugün ve yaşadığı "an"la ilgili biri. Annem de hep gelecekle. Bunun çatışmasını yaşarken genelde babamızı tuttuğumuz bir gerçek!

Biz hayvanları sevelim diye eve kuzu getirdiği günü hatırlıyorum. Minicik, bembeyaz bir kuzu kara renkle harenlenmiş gözleri yaramaz bakan bir kuzu... Kış ve evin içinde zıplayarak geziyor, ona yaptığımız sepete oturmak istemiyor elbette. Ardından kocaman bir tavşan zıp zıp gezinen ve gece olunca annemle babamın arasında girip yattığı için kısa sürede sepetlenen tavşanımız. Sonra bir sincap kafeste. Kafesten uzanıp annemin çiçeklerini dibine kadar yediği için aforoz edildi. Bahçeye bir kümes yapmaya ve kuzu-ya bir koyun almaya karar verdiler. Böylece çocuklar taze süt, yoğurt ve yumurta yiyeceklerdi. Anneme bir çoban getirdi sağmayı öğretsin diye. İşte, bu eğlencemiz biraz uzun sürdü. Annem pes edinceye kadar...

Sonunda bize kafeste kanarya kaldı. Uzun yıllar evde kanarya, muhabbet kuşu oldu. Biz kardeşler hep hayvanları seven ve vicdanı olan insanlar olduk.

"Sizi babanıza söylerim" pek bizim evde geçerli değildi. Aslında anaerkil bir düzenin uzantısıydık. Aynı anda pek aynı şeyi söylemezlerdi. Bu da biz çocuklara çok fırsat yaratırdı.

Hatta evlenirken bile bunu yaşadım. Annem bir İranlı ile evlenmemin yanlış olduğunu düşünüyor, o kadar uzağa gitmemi istemiyordu. O yüzden evlilik fikrine direniyordu. Ben de ona direniyordum. Daha üniversite üçüncü sınıftaydım. Babam devreye girdi ve bana şunları söyledi:

"Kızım evlendiğin insana karışmıyoruz. Bu gönlümüzün isteği değil ama hayat senin. Benim isteğim ve ısrarım senin okulunu bitirmene dair, mutlaka diplomanı al. Aşk geçicidir, hayat ise devam eder. Orada diplomana çok ihtiyaç duyarsın. Bu konuda bana

söz vermeni istiyorum. İkincisi sen evlenerek bu evden çıkmıyorsun, baba evini zenginleştiriyorsun. Ne zaman mutsuz olursan sana eziyet edilirse baba evine dön. Bana gel. Asla boyun eğme. Dokuz aylık hamile olsan da sen benim kızsımsın burası da senin evin. Biz her zaman senin arkadayız. Mutlu olmanı diliyoruz ama olmazsan bu dünyanın sonu değildir.” Babamın boynuna ağlayarak sarıldığımı ve birlikte ilk kez ağladığımı hatırlıyorum. Babam için vazgeçilmez olduğumu öğrenmek muhteşem bir duyguydu. Bir çok kızın duymak istediği ve duyamadığı bu sözler beni hep kendime güvenli yaptı. “Seni üzerlerse kalkar gelir ve İran’ı başlarına yıkarım” diyen babamın güvencesini ben de kızıma verdim. Her zaman arkasında birini hissetmenin hafifliği. Bu şımarık bir varoluş değil, gerektiğinde yalnız olmadığını bilmek.

Tüm maçoğluğa rağmen toplumumuzun çoğunluğu ürkek, çekingen ve utangaçtır. Öz güveni düşüktür. Babam bizi ayıp ve yasaklarla büyütmedi. Öz güven aşıladı. Bir büyük milletin parçası olduğumuzu anlattı. Bize yasaklar koymak yerine güvendi. Bir rey olmamıza katkıda bulundu. Bağımsız düşünme ve aklımızı kullanma yetimizin gelişmesini istedi.

Bize hep; “İncir olup ezileceğinize ceviz olup takırdayın” dedi. Kadınların başına gelen her kötülüğün erkeklerin başı altından çıktığını söyleyen babam çevre baskısını önemsemezdi.

Ülkemizdeki kızları “babasının kızı” olmaktan alıkoyan ve onların babadan güç alarak topluma girmelerini engelleyen “Evin eşiğini geçme” yasası kadar yetersiz babalık olmasın? Babanın bir “idol” olmaması, çocukların sadece anneye emanet edilmesi kızların babayla kendini eşitlemesini imkansız kılıyor. “Babam idolümdü” diyen kızlara “baba kızı” diyorum ve çoğunluğu başarılı kadınlardır. Babanın kız çocuğu üstündeki zayıf etkisi onu kendine güvensiz kıllarken, annenin ağır ve biricik etkisi de kadına dair gelenek ve tabuların devamlılığını sağlamaktadır. O yüzden kadın gücünün farkında olamayan ve erkek bakışını benimsemiş kadınlar yetiştirilmekte ülkemizde.

Bunun nedenini Stuart Mill iki insanın derinliğine birbirini tanımalarının samimiyet için yeterli olamayacağını iki bireyin eşit olması da gerektiğinin altını çizer bize. Kendini erkekten-babadan-aşağıda ve ast konumunda gören bir kız nasıl özgüven geliştirir ki?

Çok güçlü bir anne ve direnen, kişiliğini kaybetmeyen bir baba ile karılan hamurum imtihanlara hazır edildi.

Margaret Fuller'in dediği gibi: "Bir ev, vücut için olduğu kadar kafa için de besin ve ısı sağlamadıkça yuva olamaz." Bizimki yuvaydı.

Babalar güven konusunda benzersiz bir role sahiptir. Onun yokluğu ya da kaybı güven duygusunu kökten zedeler. Baba kaybı yaşayan kadın ve erkeklerde kendine saygıda azalma, terk edilme korkusu, abartılmış yalnız olma korkuları, utanç duyma ki kadınlarda bu başkaları tarafından değer verilmedikleri duygusuna, değerli olmama duygusuna bağlıdır, karşı bağımlılık denen kendini iç duvarlarına hapsederek kimsenin girmesini ve incitmesini engelleme, duygularını kontrol etme sorunları yanı sıra kızgınlık, kontrol etme ihtiyacı, güven sorunları yaşarlar.

Ben güvenliyim. Başkalarına da güvenli kollarımı hep açık tuttum. Yardım etmek istedim.

Babam annemle baş başa gezmeyi severdi. Böylece en büyük olan ben, kardeşlerimi tatil günleri gezmeye, sinemaya veya tiyatroya götürürdüm. Arkadaşlarımın dans toplantılarına giderdik. Fuar açıldığında bir gün bizi gezdirirler, oyuncaklara bindirir ve sirke götürürlerdi. Büyüyünce konserlere arkadaşlarımla giderdim.

Annemle babama baş başa Türk sanat müziği söyleyen ünlü sanatçılara giderlerdi. Göl Gazinosu'ndaki fotoğrafa bakıyorum. Nasıl şık giyinmiş bir kadınla bir erkek şık bir mekanda geçmişin estetik özenini vurguluyor.

Babam şık ve güzel olmamızı isterdi hep. Biz üç kız kardeşe makyaj malzemelerinden giysilere, moda gözlüklerden ayakkabıya her şeyi kendi seçer getirirdi. Bizim sevincimizi seyrederdi. Sonra da giyinip salınmamızı isterdi. "Gözlerimiz bayram etsin" derdi. Çocuklarına yaptığı her şey, aldığı her eşya ona büyük bir zevk verirdi.

O zaman Türkiye'de çok tüketim malı bulunmazdı. Yabancı yerlerden ve pazarlardan alır getirirdi. En güzeli çocuklarının olsun. Annemin olsun diye. Oğlan kardeşime Amerikan malı arabalar, trenler, uçaklar hem de uzaktan kumandalı. Gelen büyükler oynardı bazı günler oyuncaklarla! Ben de gülerdim onlara.

Bugün ise televizyona ve teknolojiye hapsedilmiş çocuklara ve babalara bakıp gülemiyorum!

Anneler babalar sadece belli günlerde değil, her gün anne ve baba olduğunu hatırlamalı. Ev işlerinden, para kazanma savaşın-

dan daha büyük bir çabanın sizi beklediğini unutmamalı; aile olabilmek keyfi. Toplum için insan yetiştirmek, robot değil.

Babasını özleyen çocuklar için sadece babalar günü alınan hediye merasimi değil ihtiyaç!.. Babanız size nasıl davranırsa siz de çocuğunuza öyle davranacaksınız, kuşaklar kültürü böyle devrederler. İyi babalık gören iyi baba, iyi anne ile yetişen iyi anne olabilir. Başka çare yoktur. Bahçemizde gür, kokulu çiçekler emekle yetişiyor, teknolojiyle değil. Çocuğuyla zaman geçirmeyi zaman öldürmek sanan ebeveynler veya zaman bulamıyorum mazeretine sığınan babalar kaybeden taraf olacaklar. Çocuklar serseri mayın gibi boşlukta kaybolmasın.

Babamı yazarken etraftaki babaları,televizyon dizilerinde ve haberlerdeki babaları hatırlıyorum. Babalığın paraya indirgendiği baba olma hali. Oysa kazansa da, kaybetse de baba olmak başlı başına bir güçtür. Güvendir.

Babam annesini, iki halamı, amcamı kaybetti. Mal mülk kaybetti. Kaybetmeyi böyle doğal karşılayan ve kayıp duygusuyla yaşamayan bir kişilik olarak ondan çok şey öğrendim. Kaybetmek kazanmak gibi hayatın temel değerlerindendir onun için. Kazanınca adam gibi harcayacak ve eğleneceksin. Pintilik etmeyeceksin. Kaybedince de kabulleneceksin isyan etmeyeceksin. Bu duruma uyum sağlayacaksın. Her şeyin gelip geçici olduğunu içine sindireceksin. "Neler gördük geçirdik" diyecek anılarla eşbah olacaksın.

Yemeği, içmeyi, Allah'ın nimetlerini hep tadacaksın seveceksin. Bulamadığında da ağlamayacaksın.

Ben ilkokuldayken ülser hastalığından yattı. Doktor bu kanamadan kurtulman için perhiz yapman gerekir dedi ona. Tam on yıl perhiz yaptı. "Belki kokar" diye annemin ağzına vermeye çalıştığı hiçbir yiyeceği yemedi. 10 yıl sonra ülser tamamen geçmişti. Doktor bile şaşırılmıştı. İradesi demir bir iskele babası gibi. Durduğu yerden sökülüp alınamaz, anca halat atar bağlanırsın. Bağlanırsan sana ölümüne bakar, korur ve kollar.

Babam geçmişle gelecek arasındaki köprümüz. Midilli'ye dedemin köyüne gittim. Onun yaptırdığı çeşmeyi, diktiği yüz yıllık çınarı buldum. Oradan su ve toprak aldım getirdim. Nasıl ağladı hüngür hüngür... Toprak çeker dedikleri. Köklerimizle olan bağımızı anneannem, dedem, annem, babam hep kurdular. Ninem ve anneannem Kurtuluş Savaşı'nda, Balkan Savaşı'nda yaşadıklarını

canlı canlı anlattılar. Onlara çok şey borçluyum. Ben milletimi, atalarımı ve köklerimi bilerek büyüdüm. Nerden geldiğimi ve nereye gideceğimi bilerek yetiştim. Ne istediğimi hep bilerek var oldum. Bu kökler beni bir çok fırtınada sağlam tuttu. Kopup gitmemi engelledi. Atalarım benim yolumu aydınlattı.

Teyzemin çıkardığı soyağacımız çocuklarımıza miras kalacak ve onların da önünü aydınlatacak.

Babam hayatında bir gün kahvehaneye, erkek mekanlarına zaman öldürmek için gitmedi. Hep çalıştı. Zamanı varsa da "En güzel kahvehane benim evim" derdi. Zamanını hep ailesiyle geçirirdi. Kışın kırlara, yazın denize ve baharda pikniğe giderdik. Hiçbir hobisi de yoktu. Bir kez bacanağının zoruyla ava gitmişti orada da avlanmıştı! Yani kafasına saçmaları yedi ve ölümden döndü. İki saçma da kafasında kaldı hâlâ durur.

Çıkarılamadı. Tek eğlencesi ailesiydi.

Kilometrelerce yürüme zevki hariç. Bugün 85 yaşında ve her sabah üç dört kilometre yürür. Hiç sigara içmedi hayatında. Cebinde leblebisi, kuru üzümü, fındık fıstığı gençken bile eksik olmazmış. Kış aylarında kilolarca bal yer. Zeytinyağın hasını sever. Her yiyeceğin özgün üretildiği yeri, dağı bilir. Oralardan geleni alır. Eskiden haber salar getirtirdi. Onu Yağhanelerde herkes tanır ve getirdiği ürünü kapısına koyar sonra ver der giderdi. Parası olsa da, olmasa da iyi mal onu bulurdu. Yoksul insana dayanamaz mutlaka yardım ederdi. Yemeğini paylaşırdı.

Bir de çocuklara dayanamaz. Yolda çocukları çevirir öper sever insanlarda onu çocuksuz sanırmış! Onlara hediyeler verir, para sıkıştırır. Çocukların sevincine bakmaya bayılırdı.

Çocukca bir neşe sarardı her yanını. Dişlerini sıkarak çocuğun yanaklarını sıkar. Biraz ağlatır sonra hediyesini verirdi. Şımarık çocuklardan hiç hazzetmez, efendi çocuklara bayılırdı. Bir kadın çocuğuna sokakta vurursa babam onu azarlamadan asla oradan gitmezdi. Çocuğuna eziyet eden anne veya babalara karşı Süpermen gibi gider hakaret ederdi. Kimse de ona bir şey demedi. Şimdi olsa belki vururlar bile. Ya da gözü karalığı çok belli oluyordu öfkele-nince.

Çocuklarını yolda araç yönünde elinden tutan kadınlara seslenirdi: "Hanım hanım, öleceksen sen öl çocuğu öbür yana al koru" der geçerdi. Biz bazen utanırdık. Ama o doğru yapıyordu.

Hep doğruyu yapmaya çalıştı. Ama bir esnaf olarak, iş adamı olarak veya vatandaş olarak hiçbir zaman devletin yanında olduğunu hissetmedi. Bu ona hayatında en ağır gelen durumdu. Yıllarca çalıştığı dükkanı yeni bir kentleşme projesi çerçevesinde, elbette yaşayanlara sormadan, yıkıldı. Herkes yeni yere taşındı. Babam son güne kadar orada kaldı. Sonra çalışmayı bıraktı. Artık anneme aşık olduğu, patronuna ortak olduğu ve insanlarını 50 yıldır tanıdığı bu semtin el değiştirdiğini kabullendi. Ayrıldı. Annemi sevdiği ve benim çok sevdiğim anneannemin kocaman, eski evini de asfalt Osman bir inat uğruna yıkmıştı. Park yapacağım diye yalan söylemişti. Hâlâ üzerine sadece kamyonlar park ediyor.

Eski İzmir'in bir rüya gibi olan güzelliği, ışığı ve ruhu başka yere uçtu gitti. Yaşayanların ruhlarıyla birlikte. Bu ruhlar ışıklar içindeki Kadifekale'de İzmir türküsü dinliyor bazen, İnciraltı'nda sahile vuran dev bir kaplumbağaya dönüşüyor, Kordon'da — bozulmadan önceki gerçek anlamıyla — meltemle esiyor bazı günler. Buca üzümü gibi tatlı anılar süzülüyor günlerden yıllardan. O güzel insanlar adap ve edepleriyle, acılarıyla ve şölenleriyle bu güzel şehri şehir yapmışlardı. Kültürleriyle renklendirmişler, inançlarıyla var etmişlerdi. Savaşmışlar, sevmişler ve af etmişlerdi.

Babam beni bekliyor. Dedemin mezarına gidip Midilli toprağını serpelim diye. Bunu kızımın yapmak istiyorum. Sonra o da kızına anlatsın topraklarımızı. Köklerimizi.

Babam çok şükür yaşıyor. Anne ve baba demenin bize verilmiş bir nimet olduğunu asla unutmayalım. Baba, yaşama güvenle baktığımız bir kapı. O kapı kapanınca kendi kapımızı onun adap ve edebince açmalıyız. Ta ki bizimki de kapanana dek.

Evet, ben gerçek bir baba kızıyım. Babamın eşiti görüp kendimi her istediğimi yapabileceğime karar verdiğimde sadece beş altı yaşındaydım. Yedi sekiz yaşında Afrika'ya yolculuk etmeye karar verip para biriktirmem de bu nedenledir. O yaşlarda hayal ettiğim, düşündüğüm her şeyi daha sonra hayatta yapmış olmam da özgüvenimin kanatlarıyla mümkün oldu. Yenilmezliğime inancım Amazon kraliçesi gibi davranılmasındandır. Dedem de babam da bana "yapabilirsin" dediler. Tıpkı bizim gibi... Savaşabilir, yurdu kurtarabilir ve ev bakabilirsin. İnsansın ve kadınsın işte başarman için bunlar yeter dediler.

Ben de yaptım.

Nilgün Türkler Soydan: 21.10.1961'de TÜRKLER Ailesinin 2. çocuğu olarak İstanbul'da dünyaya geldi. İstanbul Kız Lisesi mezunu. 1985 yılında Oğuz SOYDAN ile evlendi. 1 kız çocuk annesi. Ömrünün büyük bir bölümünü babasının davasına adadı.

Babam ve Ben

Nilgün Türkler Soydan

Siz hiç kocanıza "BABA" diye seslendiniz mi? Ben seslendim... Tam üç kere... Yaşam sürerken o kadar babayla dolu olmak ya da o kadar babasız kalmak... İşte...

Şair demiş ya;

Sizin hiç babanız öldü mü?

Benim bir kere öldü...

Kör oldum

Benim babamsa ölmedi, öldürüldü.

Benim nefesim kesildi, bir daha o varkenki gibi nefes alamadım...

Yazıma üzücü, sarsıcı olmak için böyle başlamak istemedim elbette, ancak eğer bir baba-kız ilişkisi ise paylaşacağım hislerimi doğru aktararak başlamalıydım...

Ve tabii ki; bu yazı bir güzelleme olmayacak tamamıyla, ama belirtmem gerekir ki, benim babam güzel bir adamdı.

Bana hep bir kitap yazmamı önerirler, içim acıdığı için kaçırırım; bu satırlar ilk minik deneme olacak benim için...

Yaramaz bir çocuk ve sonrasında da haylaz bir genç kız olmadığım için babamı üzdüğümü, sorun yarattığımı anımsamıyorum. Ancak, kendisinden çok korktuğumu da itiraf etmek zorundayım. Nasıl oluyorsa, yanlış yaparsam babama çok ayıp olacağını düşünmekle birlikte, elbette şiddet yanlısı bir insan olmamasına rağmen korkardım da... Hala çözemediğim yöntemi beni böyle hissetmeye yönlendirirdi. Zaten, kardeşimle öyle bir duruma düştüğümüzde bir bakışı titrememize yeter, evin içinde sır olurduk.

Zannedildiğinin aksine son derece esprili, şakacı bir insandı. Ama bazı sendika çalışanları bile evde hiç gülüyor mu? Sizinle şakalaşıyor mu? Gibi sorular sorar "evet" cevabına da sanki pek inanmazlardı.

İstanbul Kız Lisesi'nden 1979 yılında mezun oldum ve babamın ricasıyla! Üniversiteye devam edemedim. "Bu soyadı ile bu dönem üniversitede olman bizim için çok zor olur" dediğinde çoktan biliyordum kazandığım okula devam edemeyeceğimi... Zira aynı şey benden iki yıl önce ablamın başına gelmişti.

E tabi, soyadının tadını çıkarmak, yani onurunu, gururunu yaşamak güzel de, bu sonuç da bedellerinden biriydi...

Önceleri beni çok rahatsız eden bir eksik gibi, sonraları aklımdan çıkıp giden gereksiz bir takıntı...

Gençtim arkadaşlarıma gitmek istiyordum; gidemiyordum, "onlar bize gelsin kızım" diyordu babam. Dolayısıyla şöyle istediğim gibi gezilerim, arkadaşlıklarım da olamadı tabii... Okulum Kız Lisesi olduğu için elbette bizim kızlar hariç...

Dolayısıyla gözlerimin önünde öldürüldüğü 22 Temmuz 1980 gününe kadar, Liseyi bitirdikten sonra babamla sendikaya gidip gelmeye; kendisinin, yerini araştırıp izleyebildiği bir takım kurslara devam etmeye başladım. Bir yandan da sendikada özel sekreterinin de büyük katkısıyla gerçekten yetiştiriliyordum.

Babamın Genel Başkanlığını yaptığı Türkiye Maden-iş Sendikası'nın Genel Merkez binası Beşiktaş'taydı. Arabayı babam kullanırdı. Her sabah Merter'den Beşiktaş'a 8-9 dakikada giderdik. O zaman böyle trafik yoktu. 10 dakikayı bulduk mu bugün geç kaldık diye takılırdık. Ama babam da doğrusu son derece dikkatli olmakla birlikte, hızlı şofördü... Ben ilk kez şoförlük derslerimi hep onu izleyerek almışım.

Babam çok disiplinli bir adamdı. Bizi asla şımartarak büyütmediler. Kendisinden aldığımız belirli bir haftalık vardı. Onun dışına çıkmamamız gerektiğini ondan öğrenmiştim. Ancak harçlığımın yetmediğini düşündüğüm bir dönem, sanırım ortaokuldaydım, kendisini evimizdeki yuvarlak masa etrafında sözleşme için toplantıya davet ettiğimde çok hoşuna gitmiş, kahkahalarla gülümüş teklifimi kabul etmişti. Oldukça güzel bir pazarlıkla hakkım olduğunu düşündüğüm haftalık ücret artışını sağlamışım diye hatırlıyorum...

Babam bir orman emekçisinin çocuğu olarak büyümüş, ailesi oldukça maddi sıkıntı çekmiş tabii ki... Bir konuşmasında bana "Sakın canın yemek istediğin bir şey olduğunda almamazlık, yememezlik yapma, o kötü bir duygudur. Üçüncü, beşinci elbise, ayakkabıyı alma onlar önemsiz, ama istediğin bir şeyi yiyebilmek çok önemli, bunu kendine sağla yoksa çok üzülürüm" demişti. Geçirdiği çocukluğu düşününce ne demek istediğini anlamak zor değildi, iç burksa da...

Evimize gelen bir kişi bir dakika bile evde kalsa, derhal ona ikram yapılırdı, babam eve giren kim olursa olsun derhal yemek teklif edilmeli kültürünü bize çok güzel aşılamıştı.

Babam iyi bir sigara içicisiydi. O zaman bende tek tük içerdim. Sanırım hissettiğinden, sabahları arabada giderken yanımda bana zarar vermemek için sigara yakmadığını söyler ve benim çok utanmama sebep olurdu.

Annemin "sigara içiyorlar" şikâyetlerine kulak misafiri olduğum bir gün babam onu "Ben de sigara içiyorum, onlarla beni bu konuda yüzgöz etme" uyarısını duyduğumda odamda pek çok gülmüştüm. Kendisinin de yaptığı ama hoşlanmadığı bir eylemle ilgili olarak bizi uyarma hakkını kendinde görmüyordu... Ondan çok korkmamıza rağmen, bunu kullanmıyordu bize karşı...

Bu arada bizimle birlikte yaşayan ve bir Denizli kadını olan babaannem, anneme kök söktürürken, babam yumuşak bir yaklaşımla babaannemi idare edip, annemi sakinleştirmeye çalışırken, doğrusu kendi adıma çok eğlenirdim. "Koca adam binlerce insanı yönlendiriyor, bak annesiyle başa çıkamıyor" diye kıs kıs gülerdim, o da bunu anlar "muzurluk yapma kız" diye takılırdı. Ama annesi hasta olduğunda etrafında bir sürü insan olmasına rağmen, hiç kimseye müdahale ettirmeden, yardım almadan babaannemi sırtında nasıl taşıdığını hiç unutmuyorum. Yaşım çok küçüktü, ilkokuldaydım ama "ne iyi bir evlat" diye o zamandan düşünmüştüm doğrusu...

Çok meşgul bir insandı. Birlikte çok az zaman geçirebildiğimiz dönemler bana sızı verirdi, belli etmezdim ama hem küçük bir çocukken, hem genç kızken ki bu sızılarım gün gibi yüreğimde duruyor, yokluğunun verdiği büyük acıyla birleşerek... O kadar işin gücün arasında çocukken bizi muhakkak hafta sonları Çemberlitaş Şafak sinemalarında çocuk filmlerine götürürdü. O, az ama kaliteli zaman geçirdiğimiz bir babaydı.

15-16 Haziran eylemlerinin yapıldığı 1970 yılında DİSK'in Genel Başkanı olarak eylemlere önderlik yaptığında, tutuklandığında ve diğer tutuklanma olaylarında onu cezaevinde ilk ziyaretimiz benim için çok önemli olurdu. Küçük aklımla, onun yüz ifadesini, mimiklerini, parlak güçlü bakışlarını gördüğümde gene onunla gurur duyardım ve göğsüm kabarırdı, ne güçlü babam var diye. Bu da kızının babasına olan aşkıdır bence...

1979 yılı Aralık ayında T.Maden-iş Sendikasının Çınar Otel'deki Genel Kurulu'nda Enternasyonal Marşı söylendiğinde içimden "Allah gitti gene babam" dediğimde yanılmamıştım. Babam gene Selimiye Kışlasındaydı arkadaşlarıyla beraber. Henüz 1 yaşını geçmiş, şimdi avukat olan ve dedesinin davasına katılan yeğenim Burç'u kendisine ziyarete götürdüğümüzde çok sevinmişti. Çünkü o hapisteyken Burç yürümeye başlamıştı. Ziyaretimiz sırasında torununun yürümeye başladığını görünce çok duygulanmış gözleri çakmak çakmak olmuştu. Burç da, onunla çok ilgilendiğinden olsa gerek dedesine adeta âşıktı. Aradaki tellere belli ki minicik aklımla bir anlam veremiyordu. Babam oradaki, rütbesini hatırlamadığım görevli komutana "Oğlum şu kapıyı aç bakalım" dediğinde "Hemen Başkanım" deyip demir kapıları açınca çok sevinip, torununu kucaklarken, biz de durumdan faydalanıp onunla kucaklaşmıştık. O anda ona sarılmak paha biçilmez bir duygu yaşatmıştı.

Kuru fasulye, nohut, mercimek yüklemesinden vücudunda oluşan alerjiyi, annem ellerinden yakaladığında ise, rahatsızlığının farklı yemek çıkarılarak giderilmesi gerektiği halde, onun bunu kabul etmeyip herkesle birlikte rahatsızlığının geçmemesine rağmen, yiyip içmesi tercihi hem bir kez daha saygı duymama, hem de hala içimin sızlamasına sebep olur.

Ömrü yetirilmediğinden çok az sevebildiği torununa öyle saygılı yaklaşırdı ki; o çocuk bizim yaptıramadığımız her şeyi dedesi isteyince yapıverirdi. Babama "baba bizi mi yoksa torununu mu daha çok seviyorsun?" diye sorduğumuzda ise "Kusura bakmayın ama torunum Burç' u kızlar" dediğinde ise pek kıskanmıştık.

Şimdi ise, benim kızımın bu kadarcık da olsa dedesini koklamamış olması içimi acıtır. Biliyor musunuz oda, çok özlem dolu dedesine, kızım Ece... Ama o da, onunla sanki yıllarca yaşamışçasına bağlı ve sevgi dolu dedesine karşı... Bizim çocuklarımız da duygusal dolayısıyla... Ama benim çocuğum, hep, babası gözleri önünde öldürülmüş, büyük üzüntü yaşayan bir anneyle büyümek

zorunda bırakıldığından da beni hep üzmüştür. Tabii sürekli bunu dile getirdiğimden değil ama yaşam içinde bundan etkilenip, yansıtılmamak, ne kadar çabalasanız da mümkün mü acaba? Ben gene de bana olan anlayış ve tutumları nedeniyle eşim ve kızıma sonsuz teşekkürler etmeliyim bu fırsatla...

Şimdi yaşam hakkı elinden alınmış canım babam için, yıllardır sürdürdüğümüz hukuk mücadelesinde de, adil yargı haklarımız ihlal edilmekte... Yargı, tarafsız ve bağımsız olmadı, Kemal Türkler cinayeti davasını zaman aşımına uğratarak ortadan kalktığı kararını verdi.

AIHM yolundayız. Babam ülkesini seven bir yurttaş, mücadeleci bir kişilik, bir liderdi. Ben de öyle yetiştim.

Davadaki mücadeleyi avukatlarımız ve ailemle birlikte hiç terk etmedim, terk etmeyeceğim...

Babamla canlı canlı birliktelik, ne yazık ki; gözlerim önünde, tanıklığımda 22 Temmuz 1980 sabahı 09.40'da sona erdirildi. Bu hiç istemese de babamın bana yaşatmak zorunda kaldığı en büyük şoktu. Yaşamımın en büyük şoku!

Ama biliyordu. Her zaman söylediği bir şey vardı. Zaman zaman annemle çok tedirgin olup işe gitmesini, dışarı çıkmasını istemezdim. Vurulduğu gün Nihat Erim'in cenazesinin kalktığı gündü. Genellikle cenaze günleri bir oradan bir buradan öldürme gerçekleştirilirdi. İşte o günün bir gün öncesi de, annemle birlikte babamın ertesi gün işe gitmemesi için adeta yalvardık. Yanıtı çok netti babacığımın... "Onlar isterse, kafaya koyduysa bir ordu içinde de olsam beni öldürecekler. Cenaze törenim çok kalabalık olacak, benim hemen arkamda ailem olarak siz yürüyeceksiniz, başınız dik olacak, ağlamayacaksınız, gözyaşlarınızı gösterip onları sevindiremeyeceksiniz, ben de sizi izliyor olacağım" demişti.

Ben babama sessizce söz verdim ve o sözümü tuttum. Ne katfalkta, ne cenaze töreninde gözyaşlarımı onlara göstermedim. "Ağlamak güzeldir" dediğinizi duyar gibi olsam da inanın bu farklı bir inat, farklı bir direnç ve inanç... Kimsenin böyle bir acıyla yoğrularak yaşamak zorunda kalmaması hep en birinci dileğim. İnsanın yaşamının tüm kesitlerine yansıyan, bütün hücrelerine işleyen bir acı bu.

Ben çocuğumuzu yetiştirirken bile, önceleri belki bazen eleştirilebilen temel kural ve yöntemlerimi babamdan almış olduğumu

düşünür, o otoriteyi kurmuş olmaksansa hiç sıkıntı duymam. Disiplin ve otoriteyle, iyi bir insan olarak yetiştirildiğime inanıyorum. Mücadeleci ruh ve biraz inat, biraz direnç... Canım babamın genlerinden çok azı bile geçmişse ne mutlu bana...

İyi evlat, iyi eş, iyi baba ve iyi bir işçi lideri olan babam, giderken yaşattığı acıyla bana daha çok şey öğretti ve hala öğretiyor...

Beni "Sarı kanaryam" diye severdi. O da benim "Canım Babam" Çok özledim ve hep özleyeceğim...

Rengin Soysal: İstanbul'da doğdu. Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan mezun oldu. Güneş Gazetesi ve Rüstem Batum Show, Rüstem Batum'la 360 Derece, Siyaset Meydanı programlarında muhabir, araştırmacı ve editör olarak çalıştı. Çeşitli dergilerde kitap değerlendirmeleri yayımlandı. Bazı kitapların yayımında redaktörlük ve editörlük yaptı. Kuruluşundan itibaren K Dergisi'nin Yazı İşleri Müdürlüğü'nü yürüttü. Taraf gazetesindeki köşe yazılarını, gazetenin çıkışından bu yana sürdürüyor.

Babam İçin, Babama Karşı, Babama Rağmen

Rengin Soysal

Babalar kızlarını oğullarından çok mu severler, bilemem, aralarında bir ayırım yaptıklarını pek de zannetmem ama kızlarına sevgilerini daha fazla ve daha kolay gösterirler. Baba kız arasındaki ilişkide hâkim olan duygu sevecenliktir.

Kendi adıma, bu ilişkiye dair en kestirme tarifi "kız çocukları babalarından şımartılmayı öğrenirler" diye yapabilirim. Babamı anlatmaya da bu saptamadan başlamak doğru görünüyor bana. Kendimi bildiğim ilk andan şu yaşma o beni şımartmaktan, ben ona şıarmaktan vazgeçmedik çünkü. Ailenin en küçüğü ve tek kız çocuğu olarak doya doya yaşadım bu duyguyu ve şımarıklığın panzehiri şımartılmakmış, öğrendim.

Yanımdaki sehpa babamın soyup dilimlediği, en sevdiğim ekşi elmalardan duruyor yine. Benim için hep yapar bunu. Bu yüzden, hâlâ doğru dürüst beceremem elma soymasını, yalnızken yemem. Üşendiğimi bilir, meyve tabaklarını mutlaka böyle hazırlar. Ufak bir kızken, kılçıklarını ayıklayıp minik lokmalara ayırdığı balıkları önüme getirmesi gibi. Gerçi o zamanlar kızardım yaptığına, "küçük" muamelesi görmek istemediğim için.

Annem yemek yedirirken babam da karşımda dans ederdi. Onlara göre iştahsız bir çocuktum, kendilerince oyalıyorlardı, belki bir iki kaşık daha fazla yerim diye. Bense en çok babamın beni kucağına alıp, yabancı dilde olanları Türkçe'ye çevirerek bana

masal kitapları okumasından hoşlanırdım. En sıkıldığımsa, bulduğu her fırsatta, evde ya da bahçede, sık sık fotoğraflarımızı çekme-siydi.

Nasıl anlatsam onu? Çok zeki, çok asabi, inanılmaz espritüel, hazırcevap, rahatına düşkün bir adam. O benim babam. Yalnızca iyi yönlerinden bahsetmek, kusursuz göstermek istemem. Bundan en başta babam hoşlanmaz zaten, yapaylığa ve mübalağaya tahammül edemez.

Bense kadınların, babalarının tanıdıkları "en mükemmel erkek" olduğunu iddia etmesinde hafiften bir naiflik bulur, babalarına benzeyen adamların "iyi eşler" olacağına inanmalarını yadırgarım. Bana o kızlar ve kadınlar iki şeyi birbirine karıştırıyorlar gibi gelir. Aradıkları, kendilerini babalarının sevdiği kadar ve ömür boyu eksilmeyen bir muhabbetle seven, daima el üstünde tutan, kalplerinde kimsenin onların yerini alamayacağından emin oldukları, şefkatini esirgemeyen, sonsuz güven duydukları bir adamdır. Yani babalarının kendileriyle olan ilişkisini baz alırlar. Halbuki babalarının bir de anneleriyle yani kendi eşleriyle olan münasebetleri vardır. Ve bence çok nadir örnekler dışında, o harikulade babalar hiç de aynı şahanelikte kocalar değildir. Hatta bazen bizzat anneleri öyle sansalar dahi... Ha, kızlar istemeseler de genellikle babalarını hatırlatan erkeklere çekilirler dersiniz, o aynı konu; yeniden döneriz.

Babamız için, babamıza karşı veya babamıza rağmen yaparız bir şeyleri, karakterimiz de biraz böyle şekillenir. Her halükârda babamızın üzerimizdeki etkisi önemlidir. Belli bir yaşa geldiğimizde, babalarımız hakkındaki "kusursuz insan" yakıştırmamız, tıpkı ebeveynlerimizde mutlaka bir yanlış bulmaya çalıştığımız ergenlik yaşlarımızın hatalı teşhisleri gibi, yerini daha olgun bir değerlendirmeye bırakmalıdır.

Ben bunu başarabildiğime inanıyorum. Babamı öyle çok seviyorum ki birkaç gün görmesem özlüyorum, biraz keyifsiz olduğumu hissetsem içim titriyor fakat ona olan hayranlığım baba kız ilişkisine değil, tamamen nesnel sebeplere dayanıyor. Bu bakımdan, hayran olduğum yanları kadar, eleştirdiğim yönleri de var. Aslına bakarsanız her insanda, beğendiğimiz ve beğenmediğimiz tarafların birbirini beslediğini düşünüyorum. Aksi halde insandan ziyade bir "robottan" söz ediyor olurduk

Babam Muzaffer Soysal, Tütün Eksperi. Baba tarafından büyük dedesi, Osmanlı'nın Kafkasya'daki uç beylerinden Hacı Şerif

Bey, dedesi İstanbullu tüccarlardan Hacı Yusuf Bey, babası Ziraat Bankası müdürlerinden Ahmet Soysal. Annesi Neyyire Nigâr Hanım'ın babası hâkim Ömer Fevzi Bey. Babaannemin anne tarafı bir yandan Levanten İtalyanlara bir yandan Bizans'a uzanıyor.

İstanbul'a ve annesi gibi kendinin de orada doğup büyüdüğü Sultanahmet semtine adeta aşk ile bağlı. Bu tutkusu o raddede ki İstanbul'u sevmemeyi basbayağı yadırgadığına, hani neredeyse bir eksiklik, bir kabahat gibi gördüğüne şahidim.

Dedem Ahmet Bey de "Ankara'nın İstanbul'a dönüşünü" sevenlerden. Bilançolar Şubesi Müdürü olarak görev yaptığı Ziraat Bankası'na sırf bu sebepten istifasını veriyor, "şarken Haydarpaşa, garben Bayrampaşa" diye sınırladığı bir bölgenin dışında çalışmayacağını söyleyip Ankara'dan İstanbul'a dönüyor. İstifasını önlemek için bankanın bilançolarla ilgili bölümü bir süreliğine İstanbul'a taşınıyor. Ta ki bir yıl sonra, ikna edilip yeniden merkeze dönmesi sağlanana kadar. Ortaokul öğrenimine dedemin görevi nedeniyle bulundukları Ankara'daki Taş Mektep'te başlayan ve durmadan İstanbul'u özleyen babam da babasına benzer bir tepkiyle, ben doğduktan sonra İstanbul dışında vazife almayı reddediyor. Benimle de bugün bile Caddebostan'da doğduğum için İstanbullu kabul edilemeyeceğimi tekrarlayıp şakalaşılıyor, "sen İstanbul'un kıyıcığındansın" diyerek.

Paris, İstanbul kadar sevdiği tek şehir.

Liseyi bitirdikten sonra mühendislik tahsili için Fransa'ya, Nancy Üniversitesi'ne gitmiş fakat onun için Fransa demek Paris demek.

Son birkaç yıla kadar da Paris'te yaşama, oraya yerleşme arzusu zaman zaman nüksederdi.

Babamın hayatında Paris'in, sadece bir şehri sevmek, orada yaşadıklarını, gençliğini, özlemek dışında bir anlamı olduğunu çok yeni fark ettim. Hiçbirimize açmadığı açılmadığı bir keyifsizliği olduğunu biz kardeşler sezerdik de ne olduğunu tam manasıyla kestiremezdik. Bazen birdenbire huzursuzlanmasının bazen de aniden parlayan öfkesinin arkasında yatan, hayata dair bir hayal kırıklığı vardı muhtemelen ama neydi bilemiyorduk.

Anlayamadığımız başka bir tavrı da çok güzel resim yapmasına rağmen boşvermesi, zamanla lafını bile etmek istemez oluşuydu. Eskiden arada sırada hem bizlerin hem arkadaşlarının karika-

türünü çizerken, sonradan ondan da vazgeçmişti. Hatta bir ara kuzenlerim, "hatıra olsun, saklayalım" gayesiyle kendi karikatürlerini yapması için babama çok ısrar ettiler ama ikna olmadı.

Nancy'de, üniversitede okurken İkinci Dünya Savaşı çıkınca o da Türkiye'ye dönmüştü. Geldiğinde Tütün Eksperliği için açılan sınava girmiş, sınavı kazandığını bildiren telgrafı dedem, babam okuluna dönüp tahsiline devam etsin istediğinden kendisinden saklamış, babaannem ise, herhalde oğlu uzağa gitmesin düşüncesiyle, getirip vermişti. Halbuki okul arkadaşları İsviçre'ye geçmiş ve haber gönderip, babamı da çağırmışlardı. Tekrar Fransa'ya, fakültelerine döneceklerdi. Bu hikayeyi biliyorduk. Ancak babamın neden Türkiye'de kaldığını, niye onlara katılmak yerine Tütün Eksperliği öğrenimi görmeye başladığını bilmiyorduk. Ona bu soruyu sormamızdan çok hoşlanmıyordu.

Memuriyeti sevmezdi, önem de vermezdi.

Sonra, daha geçen yıl, bir gün " aslında ben Paris'te resim okumak istiyordum" deyiverdi. İşin ilginç yanı, ondan bu itirafı işitmemden çok evvel sezmiştim böyle bir meselesi olduğunu. Resimden iyi anlar, diğer bütün sanatçılar arasında en fazla ressamlara sempati duyardı. Peki niye, uzun yıllar boyunca eline ne karakalemi, ne fırçayı almıştı? Üstüne gittim; öyleyse neden istediğini yapmadığını sordum ona. "Babam kabul etmezdi" dedi bana. Hakkında anlatılanlardan tanıdığım dedemin, çocuklarına daha okula bile gitmeden özel öğretmenlerden lisan ve müzik dersleri aldırıldığını, matematikçi olduğu halde özellikle edebiyata ve sanata düşkün bir insan olduğunu biliyordum. Çok okuduğunu, okuduklarını anlatmayı sevdiğini ve harika anlattığını söylerlerdi. Yazıyordu, günlük tutuyordu. İleri görüşlüydü. Çocuklarına baskı yapan babalardan olmamıştı. Babamı Fransa'ya okumaya gönderen de oydu. Yani bence oğlunun resim tahsil etmesine razı olmayacak biri gibi görünmüyordu. "Kendisine sordun mu?" dedim babama, dedemi kastederek, sormamıştı. Bence yazık etmişti. Sorabilirdi, az bir ihtimalle babası rıza göstermese de şartları zorlayarak bu arzusunu gerçekleştirebilirdi. Anlaşılan o sıkıntıya katlanmak istememişti; zamanının hali vakti iyi bir ailesinde hiçbir mali güçlük yaşamadan yetişmesinin rolü de vardı herhalde kısıtlı imkânlarla okumayı göze alamayışında.

Bu konuşmamızın üstünden fazla bir müddet geçmemişti ki bu defa da televizyonda gördüğü yabancı bir hanım, benzerliği ile

ona Nancy Üniversitesi'ndeki hocalarından birini çağrıştırdı; halinden anladım eski bir yaranın yeniden sızladığını. Okuldayken babamın çalışmalarını görmüş olan bu hocası, Tütün Enstitüsü'ne devam ettiğini fakültelerine dönen diğer talebelerden öğrenince babama bir kartpostal atmış ve çizimlerine atıfla "senin orada ne işin var" diye yazmıştı. Çizgilerini takdir eden bir isim de ortaokuldayken resim derslerine giren ünlü ressam Şeref Akdik'ti. Hatta sınıfta babamın kendi kendine yaptığı resmi görünce altına adını yazıp, imzalayarak vermişti.

"Bu mesleğe girdim ve daha girdiğim gün nefret ettim" dedi babam hayıflanarak, "insan hayatta sevdiği işi yapmalı".

Yüzünde öyle bir ifade vardı ki o an benim de içim sızladı.

Meğerse dargınmış seçtiği hayata, bundanmış resim yapmaktan, karikatür çizmekten uzak durması. Belki de kendini cezalandırıyormuş.

Ayrıca, güçlü ve kıvrak kalemi dolayısıyla gençliğinde ona bu yönde de gelmiş olan önerileri niye geri çevirdiğini böylece keşfettim sanıyorum.

Öylesine küsmüş ki, öteki yeteneklerine de kapatmış kapılarını.

Halbuki ben kabiliyetine rağmen onu resimle uğraşmaktan, hayatın keyiflerine daha çok vakit ayırma arzusunun ya da hafiften dalgacı oluşunun alıkoyduğu kanısındaydım.

Huysuzluklarının altında, biraz pişmanlığı ile kendine kızgınlığı, biraz da büyüklerine kırgınlığı yatıyormuş demek ki.

Tuhaf ki aynı durum, bir aile kaderi gibi kendini tekrarlamıştı sonradan. Babam bunun hiç farkına varmış mıydı, onu üzmemek için sormadım.

Sormadığım başka şeyler de var Mesela ne zaman Bizet'nin *İnci Avcıları*'nı duysam bir yerlerde, onun kulaklarını çınlatırım; o *İnci Avcıları*'nı her dinlediğinde anlarım ki bir şeyleri hatırlar ama nedir onlar bilemem.

Bana çocukluğumdan itibaren verdiği öğüt, iyi bir öğrenim görüp meslek sahibi olmamdı. Kadınlar böylece evliliğe mecbur veya mahkûm olmazlardı. Evlensem bile anlaşılmadığımda boşanabilirdim. Bir mesleğim ve kendime ait bir gelirim olursa kimsenin nasıl yaşadığım ne yaptığım konusunda konuşmaya hakkı olmazdı. Bu

görüşlerinde onunla mutabıktım. Ne var ki onun gençliği gibi ben de biraz dalgacıydım, "günü yaşırdım" yeni yetişirken, "gelecek" çok uzaktı oradan baktığımda, yanılmışım.

Hukuk Fakültesine gitmemi arzuluyordu daha çok, gazeteciliği meslek olarak görmüyordu. Ona rağmen, üniversite giriş sınavında ilk tercihim gazetecilikten yana yaptım. Babamın, bu kararımdan memnun olduğu söylenemezdi fakat karışmadı da. O sıralar aklım beş karış havadaydı, halbuki başka bir dal seçebilirdim ve istiyorsam nasılsa yine gazetecilik yapabilirdim.

Galiba erken evlenmemden korkardı. Okul bittiğinde, ben arka arkaya arkadaşlarımla nikahlarına, düğünlerine giderken, "kızların yirmi beş yaşından önce evlenmesine kanunen izin verilmese keşke" derdi. Zaten bana göre de evlilik cazip bir kurum değildi, burada aramızda bir sorun yoktu.

Ancak her şey tozpembe sayılmazdı tabii. Anlaşamadığımız, ona isyan ettiğim dönemlerim de oldu. O kadar geride kalmış ki şimdi tam olarak çıkaramıyorum o anlaşmazlık hususlarını. Sanıyorum yoğunluk lisenin ilk senesine isabet ediyordu. Babam çocuklarına hep çok düşküdü. Bu düşkünlüğün hayatımızı zorlaştırdığı da olurdu. Çok korunmak özgürlüğü engelleyen bir unsurdu sonuçta, o da işime gelmiyordu. Ya da o büyüdüğümü kabul etmek istemiyordu. Allahtan iki ağabeyim vardı, onlar "kuşak çatışması" babında babamı birçok şeye alıştırmışlardı zaten benden önce ve bana hep arka çıkarlardı, babamın henüz hazır olmadığı alanlarda da önümü onlar açtılar.

Ağabeylerimin babamla aralarında oluşan gerilim noktalarıdaysa devreye ben girerdim, arabulucu olarak. Kız çocuklarının babaları üstünde böyle bir etkisi olduğuna şüphe yoktu. Öyle anlarda taleplerini diklenmeden ifade edebilme kabiliyetleri erkeklerden yüksekti. Ve babalar kızlarına karşı daha zayıftılar.

Onun dışında sohbeti, gırgırı, esprisi bol bir evdi bizimki. Öyle birbirimize mesafeli, hiyerarşisi olan bir aile değildik. Çocuklara sormadan veya arzularımız göz önüne alınmadan karar vermezlerdi hepimizi ilgilendiren konularda.

Kız erkek ayrımı yapılmazdı ailede, dahası kız olmanın avantajlarını yaşadım diyebilirim rahatlıkla. Üstüne babamın "o benim kızım, ne isterse yapar" diyen kibri de eklenince, kadın olduğuna her daim memnun biri oldum ben de.

Benim huysuzluğum çocukken alışverişe gittiğimizde tutardı; babamın bana önerdiklerine muhakkak itiraz ederdim için için hoşuma gitse de. Nazımı çeker, alttan alırdı. O zamanlar da bugünkü gibi alışverişten mi sıkılırdım, bir kişilik ispatı mıydı kendimce, doğrusu tam tahlil edemiyorum. Çünkü dönemin bilinen mağazalarında, yaşım için gayet uygun, modern ve şık giysiler beğenirdi bana. Gustosu vardı ve kendi giyiminden belli olurdu bu. Beyoğlu'nun tanınmış terzilerinden Hakkı Arel dikerdi kıyafetlerini. Kumaş seçimine de, renk ve desen uyumuna da özen gösterirdi. Hep yerine göre ve hep iyi giyinirdi. Gömleğinden kravatına, ayakkabısından çorabına bütün seçimleri kaliteli olurdu. Bense özellikle kravatlarına, onların renklerine, desenlerine, bayılırdım; artık pek kullanmıyor ama çoğunu dağıtmasına mani oldum, gardrobunda duruyorlar.

Babamla alışverişe çıkmak çoğu zaman eve matrak anekdotlarla dönmemize sebep olurdu. Müthiş sıkı pazarlık yapar, etiketin yarısından az bir rakam söyler, ben hayretle bakarken, istediği fiyata da alırdı. Beyoğlu'nda iki ağabeyim için beğendiği Avrupa malı montlara neredeyse üçte bir fiyat verip pazarlık ederken, Musevi dükkân sahibi, "yeter artık, git, maldan iyi anlıyorsun ama paradan hiç anlamıyorsun" diye basbayağı feryat etmiş, biz mağazadan çıkıp biraz uzaklaştığımızda ise arkamızdan oğlunu gönderip geri çağırılmış ve babamın teklif ettiği tutara satmıştı montları. Şaşırmıştım. Yine de bana pazarlık yapmak daima tuhaf geldi, bu yüzden kazıklandığımı bile bile satın aldığım şeyler de oldu, almaktan vazgeçtiklerim de.

Babam mağazalarda tezgâhtar kızlarla şakalaşır, nükteler yapar, güldürür, onlar da anneme "sakın eşiniz olmadan alışverişe çıkmayın" derlerdi genellikle. Annem ne hissederci, o yaşta aklıma bile gelmezdi ama buna aldırdığına, mesele ettiğine dair bir işaret hatırlamıyorum. Babamın aksine kıskanç bir kadın değildi annem. Her ne kadar belli etmemeye çalışsa da babam annemi kıskanırdı zannediyorum. Bunu anlamak için biraz büyümem gerekti elbette.

En başta babam, evde bize kıskançlığın ve hasetin ayıp ve kötü duygular olduğunu öğretmişlerdi; demek ki bu yaklaşım arkadaşlar, dostlar, ahabplar, arkadaşlar söz konusu olduğunda geçerliydi. Nasıl sezinlerdi bilmem, birinden biraz hoşlanacak olsam, bakardım onda bir sürü kusur bulur, peş peşe sıralardı.

İnsanları tanımasına iyi tanır, hakikaten haklarındaki tahminleri doğru çıkar aslında babamın. Ama bu yaptığı beni sınamak mıydı, sahidenden mi beğenmezdi o çocukları yoksa hep söz edildiği gibi, kızının büyümesinden huzursuz olan bir babanın normal tepkisi miydi, kim bilir? Onun haricinde sanki aramızda gizli bir anlaşma vardı, böyle "özel" konuları ne ben açardım ona ne o bana doğrudan bir şey sorardı.

Karikatüre ve resme yeteneğinin rolü müdür, çok gezmiş dolaşmış, çok insan tanımış olmasının mı, fiziklerine bakınca da kimin nereli olduğunu hemen söyleyiverir. Yanıldığına pek rastlamadım.

Kızlar annelerini taklit edermiş ya, ben annemden çok babama öykünürdüm çocukluğumda. Annemin hep akli başında ve makul davranışlarının yanında, onun kimseyi takmayan, matrak geçmeyi seven, klişe kurallara yüz vermeyen, girdiği yerde farklı bir rüzgâr estiren halleri cazip gelirdi herhalde bana.

Ama evlatlar her zaman büyüklerini taklit etmez, bazen değiştirmeye de çalışır onlara benzeyen yanlarını. Babamın asabiyetini ancak annemin sükûneti dengeleyebiliyordu sanırım. İşin fenası, bu açıdan annemden ziyade babama yakındı benim mizacım da. Yahut annemden geçen ve gelen etkilerle bende bir miktar yumuşamıştı. Ben de sevmediğim bu huyumu zaman içinde epeyce törpüledim. Çünkü aniden parlamak, gereksiz tartışmalara, kavgalara girmeye yol açabilirdi ve hiç yoktan insanın başını belaya sokabilirdi. Durduk yerde belaya bulaşmak ne akıllıca gelir bana ne de buna değer pek bir şey bulurum. Kavganın gürültünün, hayat kalitesini düşürmekten başka işe yaramadığını düşünürüm.

Hiç unutmam, dört, beş yaşlarındaydım. Bir yaz gecesi Caddébostan'da mahallenin çocukları sokakta oynarken, komşu bahçede yabancı bir adamın elinde tabancayla, öteki arkadaşlarıyla birlikte ağabeylerimi de kovaladığını görüp, telaşla eve koşarak babama haber verdim. Babam evden hızla fırlayıp adamı yakaladı ve önce eline vurarak tabancasını düşürdü. Sonra bir anda o yabancıyı iki büküm yere kapaklanmış, babamın ayağının altında gördüm. Babamın öfkeyle onu ezmesinden çok korkmuştum. Bunu yapmadı tabii. Hatta birkaç gün sonra o adamcağız karısıyla beraber gelip özür diledi, olay sırasında içkili olduğunu söyledi. Fakat yine de babamın daha soğukkanlı davranmasını tercih ederdim. Doğrudan müdahale edeceğine, çocukları içeri almak, polisi, bekçiyi çağırarak da mümkündü.

Bu benim ilk dersimdi, bir daha "kötü adamlardan" babama hiç bahsetmedim. Yalnızca öyle insanlardan uzak durmayı öğrendim.

Babamın en zor yanlarından biri neye kızacağını önceden kestirememekti. Büyük bir kabahatinizi hoş görebilir çok da üstünde durulmayacak bir hatanızdan köpürebilirdi. Eh biz kardeşler de pek suskun kalacak cinsten çocuklar değildik doğrusu. Seslerimiz yüksek perdeden çıkardı genellikle.

Aslında bizimle çekişmekten, ona itiraz etmemizden hoşlandığını sonradan anladım. Özellikle kızdırıp, kışkırtıyor, sonra arkamızdan gülüyordu. Ancak şaka derken, işin çıkırından çıktığı ve ciddi ciddi atıştığımız da oluyordu işte. Buna rağmen dargın kalmayı sevmezdi babam. Biraz vakit geçtikten sonra siniri geçer, hiç atışmamışız gibi konuşmaya başlardı bizimle.

Ama hastalandığında müthiş huysuzlanırdı. En fazla azarı o zaman işitirdik ondan. Biz hastalandığımızda veya düşüp bir yerimizi yaraladığımızda ise çok evhamlanırdı. Aynı evham, aile üyelerinden biri rahatsızlanınca bende de baş gösteriyor maalesef, kaynağını bilsem de pek önüne geçemiyorum.

Ağabeyimi kaybettiğim için şimdi bana daha da dokunaklı gelen bir anım var: Küçük ağabeyim Ahmet'in ölümünden bir süre evveldi. O, babam ve ben balkonda oturuyorduk. Babam ertesi gün ameliyat olacaktı. Bize, "eğer bana bir şey olursa bilin ki ben çocuklarımdan memnunum, içinizde hiçbir ukte kalmasın" dedi. Ahmet kalkıp onu yanaklarından öptü.

O sahneyi babam da hiç unutamadı. Kendi ölümünü düşünmeye başladığı yaşlardayken, oğlunun acısıyla sarsıldı çünkü.

O da kendisinden bir yaş büyük olan, ikiz gibi büyüdüğü ve en sevdiği kardeşini hemen hemen ağabeyimle aynı yaşlardayken kaybetmişti. Onun ölümünden sonra, sanırım o acıya katlanabilmek için, inanca sarılmıştı. Ailesinde, diğer kardeşlerinin arasında en inançlı olan babamdı. Sanıyorum merak eden, şüphe duyan ve sorgulayan karakteriyle inancı, inanmanın o teslimiyetçi ve sorgusuz sualsiz kabulü gerektiren yanını, bağdaştırmak onu epeyce zorlamıştı.

Batıl inançları yoktur. Halk arasında uğur ya da uğursuzluk getirdiği söylenen şeylere itibar etmez. Bizim etmemizi de istemez. Karanlık korkum olmasın diye henüz üç dört yaşlarımdayken "ha-

di git evin etrafını dolaş gel" der, benden arka bahçeyi turlamamı isterdi. Önceleri ürksem de yavaş yavaş alıştım, karanlıktan korkmamayı öğrendim. Meğerse o belli etmeden peşimden gelip beni kontrol edermiş.

Hem sağlığımız konusundaki titizliğinden, hem damak zevki-ne önem verdiğinden, yeme içme konularında çok seçici davranır ve evde de dışarıda da yiyip içtiklerimizin tadına ve kalitesine fevkalade dikkat ederdi. Hâlâ da öyledir. İşin olumlu yanı hem babam hem annem, kendileri de çok yemek seçtikleri için, sevmediğimiz yemekleri yememiz konusunda ısrarcı olmazlardı. Gel gör ki babamın bu titizliği benim sonraki hayatımı zorlaştırdı. Zira insanın alıştıklarından feragat etmesi zor fakat ömür boyu aradıklarını bulması da kolay değil her zaman.

Çocukluğumuzda, her yaz deniz mevsimini açmadan, babam evimizin arka balkonunda bize cildimizi koruyucu kremler sürer, saat tutup her gün beşer dakika arttırarak güneşe alışmamızı sağlardı. Caddebostan'daki Reşit Paşa Plajı, üyesi olduğumuz Denizcilik Kulübü denize en sık girdiğimiz yerlerdi, babamın arkadaşı rahmetli Vecihi Amca'nın kıçtan motorlu sandalıyla açıldığımız da çok olurdu. Beni ilk kez derin sularda yüzmem için belime ip bağlayıp o sandaldan denize atmışlardı. Denizi severdi. Yaz tatillerinde ya arkadaşları ya amcam ve sevip anlaştığı bir kuzeni ve aileleriyle birkaç araba yola çıkıp o zamanın gözde sahil kasabalarında bir veya birkaç haftalık tatiller de yapardık.

Bugünden bakınca, babamla annemin kendilerine ait ayrı bir hayatları yokmuş da o hayatın içine hep biz çocukları dahil olmuş gibi görünüyor. İki ağabeyim, aşağı yukarı ilkokulu bitirir bitirmez, bu ailece birlikte gezmelerden uzak durdular ancak ben küçüktüm ve daha epey bir müddet her yere onlarla beraber gittim. İstisnalar olurdu elbette ama ağırlıklı olarak birbirlerine ayırmaları gereken vaktin çoğunu ben işgal ediyordum sanki.

Reks sinemasında oynayan çocuk filmlerine de en çok babamla giderdim. Çocuk oyunlarına ise annemle. Bizi İstanbul'a gelen her sirke, her buz revüsüne götürmeyi hiç ihmal etmezdi babam.

Annemse kendi arkadaş toplantılarına, "kabul günlerine" çocukla gidilmesinden hoşlanmazdı ben de istemezdim, oralarda sıkılırdım. Arkadaşlarımla bahçede oynamak çok daha cazipti, öyle yapardım. Buna karşılık babamın arkadaşlarıyla gittiği birçok yerde yanında olurdum ve çok eğlenirdim.

Hafta sonları gezintiler yapardık. Ta Bağdat Caddesi'ndeki florasın sokak lambalarının elimizi yüzümüzü, üstümüzü başımızı mavimsi-mor bir renge bürüdüğü akşamlarda, sıklıkla dondurma ve pasta yemeğe çıktığımız Çiftelhavuzlar'daki Liz Pastanesi'nden başlayarak, gittiğimiz tiyatroları, yazlık ve kışık sinemaları, Çamlıca'da, Adalar'da, Yakacık'da, babamın gönül bağı olan Boğaziçi'nde; özellikle Bebek'te, Emirgân'da, Anadolu yakasında ise Çengelköy'de, Kanlıca'da, Küçüksu'da gezmelerimizi, içkili lokantaları, özellikle Gaskonyalı Toma'yı, Küçükçiftlik Parkı'ndaki konserleri, orada Darvaş'ı dinlemelerimizi, Moda'da balık yemeye Koço'ya gitmelerimizi, Spor ve Sergi Sarayı'ndaki etkinlikleri, Park Otel'de dayımın verdiği davetiyelerle izlediğimiz Orhan Boran'ın "Doğru mu Yanlış mı" yarışmalarını hatırlıyorum.

Bu yüzden anılarımdan söz ettiğimde yaşımdan daha büyük algılanırım. Oysa bütün bu sahneler en fazla sekiz on yaşıma kadar kazınmıştır hafızama.

Babam için, Beyoğlu'nda ve Boğaz'da geçen içkili danslı, hareketli gençlikten sonra evli ve çocuklu yaşama adapte olmak böyle daha kolay oluyordu herhalde. Bizi bir miktar dahil ediyor, kendisi yavaş yavaş çekiliyordu gece hayatından. Yine de ayda bir ya da iki akşam arkadaşlarıyla yalnız çıkardı.

Düşünüyorum da aslında çok baskın bir kişilikti babam. O kimseye uymaya çalışmaz, herkes ona uyardı. Buna rağmen çok arkadaşları vardı ve babamı severler, ararlar, her yere davet ederler, gel sin diye çok ısrar ederlerdi. Onu renkli kılan, esprileri, anlattıklarının ilginçliği, gelişmiş mizah duygusu, Allah vergisi sempatisi yanında kendisinden her zaman öğrenilecek bir şeyler olmasıydı muhtemelen.

Aslında babam başkalarına gitmekten çok kendine gelinsin isterdi. Öyle de olurdu. Bu yüzden babam arkadaş, ahbap, akraba, herhangi birilerine gittiğinde, onların "demek ki bizi çok seviyor-muş, yoksa herkese gitmez" dediklerine çok tanık oldum.

Babamı, özellikle yaz akşamları, evimizin balkonunda aperitif olarak yanında biraz fındıkla bir kadeh viskisini yudumlarken hatırlıyorum. Onun dışında votka limonu tercih ederdi. Rakıyı ağzına koymazdı. Nedenini itirafı da epeyce geç geldi. Gençliğinde bir defasında o kadar çok içmiş ki alkolü fazla kaçırmanın malum sıkıntıları bir yana, günlerce anason kokusu gitmemiş bur-nundan. Yalnız rakıdan değil, içinde anason olan her şeyden nef-

ret etmiş. Benim de rakıyla yıldızım hiç barışmadı, babam gibi votkayı severim.

Buna mukabil, Tütün eksperi olmasına rağmen, ya da söylediğine göre tam da onun için, sigarayı ben doğduğumda bırakmış. İradesi çok kuvvetlidir, sigara içtiğini hiç görmedim. Yalnızca ağabeyimi kaybettiğimizde olduğu yere çökmüş, "bana da bir sigara verin" demişti. Vermedik.

Sağlığına ve fiziğine dikkat ederdi. Zamanında çok at binmiş. Epeyce geç yaşlarına değin de evde jimnastik yapmaya devam etmişti. Yürüyüş yapmayı severdi ve Caddebostan'dan Kadıköy'e yürüdüğü çok olurdu. Onun gençliğine özgü cha cha'lar, valsler, rumbalar da adeta bir spor dalı gibi ciddi bir efor gerektiren danslardı ne de olsa ve o iyi dans ettiğiyle övünürdü.

Erken evlenmemiştii ve "hareketli" bir bekârlık yaşamıştı. Bana kalırsa, babam tam özlediği noktada evlenerek ev hayatına dönmüştü. Aslında evi sever ama evde yalnız olmayı sevmez. Gece geç yatıp, sabah geç kalkanlardandır o da. Şans eseri annemle en iyi uyuştukları konulardan biri bu. Dolayısıyla biz üç kardeş de onlara benzemişiz.

Kağıt oyunlarına o kadar düşkündür ki nasıl kumarbaz olmuş şaşarım. Aslında briç sever fakat briç arkadaşı bulamadığında saatlerce bezik oynadığını da bilirim. Emekli olduktan sonra senelerce briç veya satranç oynayabileceği lokallerde geçirdi çoğu vakitini.

Satranççı çocukken hepimize öğretmişti. Ağabeylerim oynamaya devam etti, ilerlettiler, bense maymun iştahlı olduğumdan çabuk sıkıldım. Gerçi kağıt oyunlarına da, satrançta, damaydı, tavlaydı, taşlı zarlı oyunlara da hayatımda çok kısa bir dönem dışında pek merak sarmadım, sevmedim.

O konuda anneme çekmişim.

Kızların annelerine benzediği savında bir miktar gerçeklik payı bulunsa da ben annemizin ve babamızın birer karması olmanın daha yakın bir olasılık olduğunu savunurum. Annelerine benzeyip, babalarına benzeyen erkekler aradıkları tezi kadar üstünde durulmuyor kızların babalarının tabiatına sahip olup, annelerinin karakterinde adamlarla anlaşabilecekleri ihtimali üzerinde. Sanıyorum kadın veya erkek olmaktan gelen temel farklar mani oluyor buna.

Kızların babalarına düşkünlüğü hakkında fazla mübalağa edildiğini de düşünürüm bazen. Çünkü ben bütün aileme; anneme, babama, iki ağabeyime sevgimi ve bağlılığımı hiçbir zaman pek ayırt edemedim birbirinden.

Yine de küçüklüğümde “anne” yerine “baba” diye ağladığım için büyüklerin eğlendiği bendim. Bu sebepten, benim hakkımda ilk kim söylemişti bu lafı çıkaramıyorum ama duyduğum hoşuma gitmiş olmalıydı ki “beni babam doğurdu” derdim. İki yaşındayken, annem kendi diktiği pantolonu bana giydirdiğinde, “babacığım bana neler almış, bacaklar üşümesin diye” demiştim, aralarında anlatıp gülerlerdi Akrabalardan, ahbablardan “daha kaç yaşına kadar babamın kucağına çıkacağımı” soranlar olurdu. Kızardım, “otuz” derdim.

Başlangıçta, bütün küçük kızların babalarına hayranlığı biçimindeydi belli ki benim babama duyduğum hayranlık da. Asıl sonradan, hayatın içine daha çok girdiğimde, karşılaştığım, tanıdığım insanların sayısı arttığında gördüm babamın farkını. O mukayese babamın değerini, onun kızı olmamın benim için şans olduğunu çok net gösterdi bana. Bu şanstı yeterince faydalanmamaksa benim kabahatim oldu.

Zekasını fark etmemek imkansızdı da, bilgisiyle, görgüsüyle, birikimiyle, genel kültürüyle, analitik düşünmesiyle, öngörülerıyla, sezgileriyle, hiç yitirmediği mizah duygusuyla ondaki başkallığı ancak o zaman anladım. Özellikle tarihi ve toplumsal konularda bize anlattığı veya dostlarıyla, arkadaşlarıyla konuştuğu bahisler, daha ancak son yıllarda yavaş yavaş gündeme geliyor, haklarında yeni yeni bir şeyler yazılıp çiziliyor. Ve bir kısmı hâlâ tepki görüyor, o zamanlar tabu sayılanların bugün irdelenmeye başlaması, ele alınması.

Evvelen sanırdım ki başka babalar da bilir, onun bildiklerini. Hayrete düştüğüm çok olmuştur, babamdan duya duya sıradan bulduğum, herkesin bildiğini zannettiğim nice vakadan, olgudan, sorundan, hem de kimlerin bihaber olduğunu, bilmediğini veya yanlış bildiğini gördüğümde.

Öğrenciliğinde, Fransa’daki Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında, “kraliyet bayrağı” asarak, krallık lehine sloganlar atan bir gruba müdahale edilmeyip, yalnızca bayrağın indirilmesi üzerine, özgürlükler ve demokrasi hakkında daha çok kafa yormaya, araştırmaya ve Türkiye’deki demokrasiyi Batı demokrasileriyle karşılaştırmaya başlamıştı.

Tarihe ilgisi ve tarihi konulardaki birikimi hatırı sayılır ölçüdedir. Bildiği lisanlar nedeniyle yabancı dillerdeki yayınları takip etme şansı da olmuştur. Hâlâ, dedemin kitaplığından kalan eski Türkçe yazılmış tarihi hatıratları görürüm elinde. Şu anda bir gözü tamamen işlevini yitirmiş, diğeri pek az görüyor olmasına rağmen.

Gazetelerde ekonomi sayfalarının olmasının akla bile gelmediği zamanlarda, bizim evde kapalı ekonominin zararlarından, paranın konvertibl olmasından, hisselerin halka satılması gerektiğinden filan konuşulurdu.

Babamın üzerimizde en etkili olan yanı belki de onun hiçbir konuda fanatikliği olmamasıydı. Bu söz konusu futbolsa da böyleydi siyaset idiye de.

Mesela taraftarı olduğu takım kötü oynuyorsa, en önce kendi eleştirir, yenildiğine memnun bile olur. ‘Taraftar’ sayılmaz zaten. Tuttuğu bir takım olup olmadığından dahi emin olmamıştım yıllarca. Her maçı seyretmez, iyi oyun arar. Saatlerce futbol konuşanlardan ve konuşanları dinleyenlerden değildir. Benim çok sevdiğim yanlarından biridir, futbolla yatıp kalkan adamlardan olmayışı.

Öyle takım tutar gibi parti de tutmaz. Programına, icraatına bakar; hangisinin savunduğu ve hayata geçirebileceği değerler, evrensel ölçülerde demokrasi kriterlerine en fazla yaklaşıyorsa o sırada o partiyi destekler.

Politika deyince, ailenin büyük dedesi olan Uç Beyi Hacı Şerif Bey’in Ruslar tarafından pusuya düşürüp öldürülmesinin, saraylı bir damadın idam edilmesinin sonraki kuşaklara uzanan tesirine değinmek gerekir. Bir aile vasiyeti olarak siyasete girmeme ve siyasetle uğraşmama tavsiyesi babamın dedesinden başlayarak nesilden nesile aktarılmış. Dedem Ahmet Soysal da Ziraat Bankası’nda çalışırken “partiye” girmesi için yapılan “teklifleri” daima reddetmiş.

Milliyetçi değildir babam. Hatta ağabeylerim yeni yetişirken, saçlarını uzatmalarından çok hoşlanmamıştı ve merak etmişti bu “modanın” felsefesini. Bir gün oturup, arkadaşlarıyla beraberlerken hepsiyle birden konuşmuştu. “Sınırlar açılsın, barış olsun, askerlik zorunlu olmasın” gibi düşüncelerini duyduğunda gençleri haklı buldu. Kendisi de farklı düşünmüyordu. Militarizme hep karşı olmuştu.

İkinci Dünya Savaşı yıllarına denk geldiği için yedek subay olarak üç kere askere alınmıştı ve ömrünün toplam dört buçuk yılının askerde heba olmasına çok acırdı.

Lisedeyken Faruk Nafiz Çamlıbel, Samih Nafiz Tansu, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu gibi isimlerin öğrencisi olmuş. Okulda Almanca derslerine giren Hıfzı Veldet'le ikinci askerliğini de tesadüfen aynı yerde yapmışlar. Bir sohbet sırasında "Muzaffer asker olsa nasıl bir asker olurdu" sorusuna Velidedeoğlu, "Ya çok büyük bir komutan olurdu ya da Divan-ı Harb'e giderdi" cevabını vermiş. Disiplin altına girecek yaradılıştaki olmadığına şüphe yoktur. Ne okulda ne askerde ne de memuriyette... Yaramazlığı nedeniyle çok küçük yaşta yatılı okula vermişler babamı. Bunun için o çocuklarını yatılı okutmayı hiç düşünmediğini söylerdi.

Türkçeye hâkim ve dil yanlışları konusunda hassastır. Bu konuda en çok ondan çekinirim. Şöyle bir resim vardır zihnimde ona dair, eğer takıldığı bir kelime olursa, *Kamus-i Türki*'yi açar, karşılığını bulur, bize gösterir. Benim içinse konuşan sözlük gibidir. Bilmediğim sözcüğü, terimi, deyimini hemen ona sorar öğrenirim. Çok zengin bir kelime hazinesi vardır ve konuşurken, yazarken, o hazineni çok iyi kullanır. Kütüphanesinde Fransızca-eski Türkçe lûgat de Almanca ve İngilizce sözlükler de bulunur. Almancası ve Fransızcası sayesinde İngilizceyi kendi kendine öğrenmiş gençken. Etrafında deyimleri, atasözlerini kullanırken hata yapan olursa onları da düzeltir.

Ağabeylerim Saint Joseph'e devam ederken, ben de ilkokula başlamıştım. O sırada babamın bana da Fransızca öğretme hevesi sekteye uğradı. Dışarıda koşmak oynamak varken, artikellerle oylanmak beni sarmadı. Kulağımda sadece, evde sık konuşulanlardan tek tük cümleler ve bazı kelimeler kaldı.

Halbuki çarpım tablosu yapmış, kitap dolabının kapağına asmıştı örneğin. Öğretmeye kalkışmamıştı. Onun bu metoduyla önce ağabeylerim sonra da ben, okula gitmeden çok evvel, farkına bile varmadan ezberlemiştik bütün kerrat cetvelini.

Evliliklerinin ellinci yıldönümünde annemle kendisine içlerinin adları yazılı yeni alyanslar aldı. Sık sık da elinde çiçeklerle gelir eve. Ama romantik biri sanmayın sakın; romantizm ona çok uzaktır ama mizaha yatkın, muzip hatta zaman zaman muzır kişiliğinin arkasında çok derinlere gömdüğü bir duygusallığı olduğundan hep şüphe etmişimdir.

Dertten, kasvetten, hastalıktan sıkılır, ortamı değiştirecek bir espri yapar, bir mevzu açar. Buna karşılık gizli bir yardımseverdir. Çocuklara merhametlidir, sokaktaki çocukları sevindirmeyi sever.

Bize adil olmanın ve adaletin önemini, değerini çeşitli örneklerle, öykülerle anlatıp öğretmeye çalışan da babamdır fakat bu duyguyu içselleştirmemizde asıl payı olan annem olmuştur. Çünkü babam sevdiklerini daha fazla hoşgörmeye ve affetmeye yatkındır, annemse kendi çocukları söz konusu olduğunda bile inanılmaz tarafsızdır.

Babamla ortak zevklerimizden biri sinemadır; bir zamanlar vizyondaki bütün filmleri takip ederdi. Annemse babamın kendisini deli eden özelliğinin, sinemaya gittiklerinde annemin filme kendini kaptırıp ağladığını veya gerildiğini gördüğünde, “deli misin, şimdi onun karşısında kameraman var” diyerek filmin tadını kaçırmaması olduğunu söylerdi.

Galiba babamın en sevdiğim ve hayran olduğum yanı, çağından ileride fikirlere sahip olması. Hâlâ kendi akranlarımla ufaksuzluğundan bunalıp, babamla sohbet edip, zihnimi açmaya, ferahlamaya koştuğum çok oluyor. Dünyada olup bitenleri izlemekten vazgeçmiyorum. Ayrıca zekâ dozu yüksek esprilerini özlüyorum onun.

Bu bakımdan babama benzeyen insanlar aradığım, onlarla anlaştığım doğru. Kibirli olmayı doğru bulmasa da doğası itibarıyla sahip olduğu kibri, asabiyeti, soğukkanlı olmayı becerememesi, bazen espri yaparken muhatabını kırabilmesi ise benim gözümdeki olumsuz puanları. Daha dört yaşında bile, kardeşleri ve kuzenleriyle birlikte şamatayla odasına daldıkları bir aile büyüğü “nereden çıktınız b.k. böcekleri” deyince “kokunu duyduk da geldik” dediğini yaşlı akrabaların birçoğundan dinlemiştim, örnekse.

Ben babamın aksine sakın, ağırbaşlı, soğukkanlı olmasını tercih ediyorum ya anlaşılabileceğim insanların, o karakterdeki kişilerden hoşlanıyorum ya gûya, bir bakıyorum heyecanlı, coşkulu, hareketli, günü gününe uymayan, kolay öfkelenen, espirtüel, parlak zekalı ve pek mütevazı olmayan birine çekilmişim.

Alışkanlık mı desem, başka türlüşünü yadırgıyorum mu desem doğru olur bilemiyorum. Bir de başka gerçek var ama; çekim duymak ayrı, anlaşılabilmek ayrı. Yine başa döneceğim; bana göre ideal olan, çekici gelmesi için babamın, anlaşmak için annemin özelliklerini taşıyan, yani ikisinin karması olanlar demek ki.

Benim örneğim, bütün kız evlatlar için geçerli midir veya ne bileyim bazı kızlar için tam aksi mi doğrudur; ya da aramızda tıpa tıp babasına benzeyeni cazip bulanla, tümüyle zıttını arayanlar mı daha çoktur, o psikolojiyi meslek edinenlerin alanı.

Öyle veya böyle her seçenek bir "etki"ye işaret ediyor yine de.

Kızlarla babalarının ilişkisini asıl özel kılan, onca yakınlığın içindeki bilinmezliktir, bana sorarsanız. Ayrı cinsten olmanın yarattığı bir vakıf olamama alanının varlığı belirler kodlarını. Ne kadar tanırsak tanıyalım ve ne kadar seversek sevelim birbirimizi, istediğimiz kadar açık ve yakın olalım, önce cinsiyetimiz, sonra babalığın annelikten farklı doğası gereği "yabancıyızdır". Bir yabancıya kendini beğendirmenin, sevdirmenin hevesi, heyecanı, meydan okuması, onun tarafından koşulsuz, hesapsız ve sonsuz sevilmenin tatmini karışır bu sevginin hamuruna, belki ondandır babalarla kızları arasındaki bitmeyen aşk.

Artık yaşlandı babacığım. Rollerini yavaş yavaş değişmişiz bu süreçte farkına varmadan. Şimdi ben onun için titizleniyor, korumaya çalışıyorum. Ama o var oldukça benim manevi dayanağım. Aslında böyle söyleyerek haksızlık ediyorum biraz da. Hâlâ sırtımı dayadığım, benim bilmediğim, beceremediğim, fikrimin olmadığı birçok konuda yükümü taşımaya devam eden insan o. Gerçi bu yüzden hayatın pratik meselelerine dair tecrübesizliğimden de sorumlu.

"Ben burada olmasam da bir şekilde hep yanında olacağım" dediğinde, hüzün çöküyor üstüme, duygulanıyorum. O ise bir yandan da afacan bir çocuk ruhuyla muzırlık yapmayı seviyor hâlâ. Çocukluğundan beri saatlere meraklı ve bütün saatleri bozan adam. O benim, her seferinde, beni geçirirken "kızım yorulma" diyerek ceketimi veya mantomu tutan centilmen babam.

Onunla ilgili anlatacak öyle çok şey, benimse bir kısmını bile rek aktarmadığım ona dair o denli çok hatıram ve duygum var ki, şimdi bana çok kısır ve yavan geliyor yazdıklarım, yetersiz kalıyor onun renkli karakterini yansıtabilmekte.

Kesin olan tek şey var: Babacığım seni çok seviyorum.

Hülya Soyşekerci: 1957 yılında Aydın'da dünyaya geldi. 1975'te Üsküdar Kız Lisesi'ni bitirdikten sonra Boğaziçi Üniversitesi Bilgisayar Programcılığı'nda okudu. Küçük yaşlardan itibaren kitapların ve yazının büyüğü dünyasında yaşamayı öğrendiği için bilgisayar öğrenimini yarıda bırakıp Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi'ne girdi. 1982'de bu okuldan mezun oldu. *Yazarlara ve Yapıtlara Yönelik Okumalar, Okuma Yolculukları, Bornova'dan Gün Rengi Sayfalar* gibi kitaplarının yanı sıra, yazıları ve öyküleri de pek çok edebiyat seçkisinde yayınlanmıştır.

Bir Askerin Yüreğinde Sivil Çiçekler

Hülya Soyşekerci

“Kızlar ve babaları” deyince aklıma yıllar önce TV’de gösteri-
len Süper Baba filminin o dokunaklı ve duygu dolu müziği
geliyor. “Bana bir masal anlat baba /İçinde tüm sevdiklerim/ içi-
nde İstanbul olsun” sözlerindeki yoğun anlamlar yüreğimi dolduru-
yor dinlediğimde. “Anlatırken tut elimi/Uykuya dalıp gitsem bi-
le/Bırakıp gitme sakın beni” seslenişi karşısında incecik duygular-
la ürperiyor ruhum. Babasını yıllar önce kaybeden pek çok insanın,
içinde kendini, çocukluğunu, babasıyla geçen günlerini bulduğu
bu üç dakikalık şarkı, uzun bir senfoninin sarsıcı etkisini bırakıyor
insan üzerinde. Üç dakika içinde babanızla geçen çocukluk günle-
rinin, peri masallarının, şekerin balın tadında yaşanan mutlu gün-
lerin anılarıyla doluyor belleğiniz. Babanızın varlığıyla anlam kaza-
nan çocukluğunuz, gün rengi sayfalar halinde uçuşuyor yüreğiniz-
deki sonsuz derinliklerde...

Çok yıllar öncesinde “Bana bir masal anlat” dediğimizde baba-
ların çoğu bize hayatın ve insan yaşamının sert ve katı gerçeklerin-
den çok, güzellikler bahçesinden derledikleri sevgi masallarını an-
latırlardı. Hele okumuş, kentsoylu ve kültürlü bir babanın elinde
büyümüşseniz, sizi dünyanın bütün kötülüklerinden bilgi ve sanat-
la korumak ister; okuduğu kitaplardan bazı sayfaları paylaşırdı.
Romanların, hikâyelerin düşsel dünyasına alıp götürür, şiir dizele-
rindeki imgelerin ardına düşürürdü sizi. Kanatan, acıtan, üzücü

masallarla doldurmak istemezdi küçücük yüreğinizi. O sizin kocaman şövalyenizdi, her an sizi kötülüklerden, zulümden, hayatın sivri köşelerinden sakınan, düştüğünüz an elinizden tutup ayağa kaldıran muhteşem varlığınız olurdu. Sanırdınız ki yaşam babanızın size sunduğu bir güzellikler evreniydi.

Benim çocukluk yıllarım işte böyleydi. Babamın varlığı; kitapların, dergilerin dünyasından çıkıp gelen bir roman kahramanıyla özdeşti benim için. Babam, hayatın kötülüklerinin bana ve kardeşime ulaşmaması, değmemesi, dokunmaması için elinden geleni yapıyordu sanki. Bize kitapların içindeki düşlerden inanılmaz güzellikte bir evren kurmuştu; biz de o evrende soluk almaktan hoşnutuk ve başka evrenlerin varlığından çok sonraları, bir yetişkin olduğumuzda haberdar olacaktık. Elbette, o kırılma noktasında müthiş bir hayal kırıklığı yaşayacaktık...

Yıllar sonra gün gelip de babama dair bir yazı kaleme alacağımı ve bu yazının başka insanlara ulaşacağını hayal bile edemedim; babam yüreğimdeydi her zaman. Babamla birlikte dopdolu bir 23 yıl geçirdim; bunun 3 yılını hayata pek de bilinçli bakmadığım ilk 3 yaşım olarak düşünürsem, babamla birlikte sadece 20 yıl geçmiş hayatımın sayfaları arasında. 20 yıl nedir ki bir insan ömrünün içinde? Birlikte sürdürdüğümüz zaman yolculuğunda aniden karşımıza çıkan durma noktasında, beni düşlerim, masallarım ve kitaplarımın baş başa bırakıp bir daha dönmek üzere gitti babam. O sonsuz ya da zamansız karadeliğin içine düştüğünde sadece 49 yaşındaydı. Şimdilerde babamdan daha uzun yıllar yaşamış olduğum düşüncesi aklıma geldiğinde bir tuhaf oluyorum. Babam pek çok şeyi yarıda bırakıp gitti; çocuklarının ilerideki yaşamlarından yepyeni safhalara tanık olamadı. Tamamlanamamış ne çok şey kaldı babamdan; ayrıca bir de gençlik yıllarında başlanmış bir anı ve şiir defteri... Bilmem, o son ânında "daha çok şey var yaşayıp da yapmak istediğim; niye ki bu zamansız yolculuk?" diye bir düşünce şimşeği geçmiş midir zihninden?

Değerli öykücü Ayşe Sarısayın, babası Behçet Necatigil'in ardından yazdığı kitabın başlığında "Çok Şey Yarım Hâlâ" derken, babasının geride bıraktığı tamamlanamamış şiir dizelerine, yarıda kalan yazılarına derin bir hüznle bakıyordu eminim. Baba-kız olarak birlikte geçirilebilecek pek çok zaman varken, şiir gibi günler yaşanacakken her şeyi acımasız bir bıçak gibi kesen ölüm, onları da sonsuza kadar ayırmıştı ne yazık ki...

Babam, geride henüz üniversitede okumakta olan iki çocuk, yapılması gereken tonlarca iş, okunmayı bekleyen onlarca kitap, yâd edilecek pek çok anı ve yürünecek nice yol bırakarak, son nefesiyle selamladı bir ağustos sabahını. Birdenbire yarıda kaldı her şey; tam bir kopuş anıydı o son nefes...

Babamı evimizin bahçesinde ve balkonda çiçeklerle uğraşırken anımsıyorum en çok. Bir asker sevinerek, içinden gelerek, büyük bir incelikle çiçek yetiştirir mi? Bu asker babamsa evet... Saksıların toprağını sık sık değiştiren, onlara su vermeyi ihmal etmeyen, çiçeklerin rengârenk gizemlerle büyümesini dikkatle izleyen bir asker... İçi barışla, sevgiyle dolu bir aydın... Sanki şu an annemin yalnız başına yaşadığı evimizin balkonunda bir dal yasemin koparıp ona uzatıverecekmiş gibi hâlâ... Kardeşimle beni vurdulu kırdılı Teksas, Tommiks kitaplarını okurken görünce ayıplayan; "Red Kit adam öldürmüyor; sadece insanların şapkalarını uçuruyor, kovboy çizgi romanı okuyacaksınız Red Kit okuyun." diyerek bizi yönlendiren bir asker...

Babam askeri dünyanın içinde yer alan ve mantığa uymayan detaylardan kesinlikle hoşlanmayan biriydi. Bunu sözle pek dile getirmiyordu ama eylemlerinden o kadar belli idi ki... Bir kez olsun bizi orduevlerine, askeri kamplara götürmedi; bizlerle çoğu zaman sivil ortamlarda olmayı tercih etti.

Hafta sonları bizi ailece gezdirmeyi alışkanlık haline getirmişti: Deniz kıyısındaki çay bahçeleri, Emirgân korusu ve tarihi çınar altı kahvesi... Rüzgârgülü almasını isterdik babamdan, bir de kâğıt helva. Gülhane parkındaki oyuncaklar, hayvanat bahçesi... Müzeler, tarihi mekânlar... Kumkapı'daki aile gazinoları ve Müzeyyen Senar konserleri... Boğaziçi'nde vapur turları... Galata Köprüsü'nde balık ekmek... İstanbul'da ilk çıkan tostlar... Yeni Cami avlusunda güvercin kovalamaca... Kapalı Çarşı'da gezintiler... Tiyatrolar, sirkler; en çok da sinemalar... Kurmaca dünyayı babam kadar seven birine az rastlanırdı sanırım. Bizi her hafta sinemaya götürmeye çalışırdı; annemin işleri ve bizim derslerimiz yoğun olduğunda, babam hiç üşenmez kendi başına sinemaya gider, vizyona giren filmleri kaçırmadan izlerdi. Annem de sinemaya düşkün olduğu için hep birlikte sinemaya gittiğimizde inanılmaz mutluluk duyardık. Kardeşimle benim en sevdiğimiz akşamlar, sinemaya gidilen akşamlardı o yıllarda. Sevinçten havalara uçar, hiç yaramazlık yapmamaya özen gösterirdik. Ne olur ne olmaz, annem ceza verirse evde oturmak zorunda kalırdık sonra... Sinemada gösterilen

film ilgimizi çekmezse anne ya da babamızın kucağında mışıl mışıl uyurduk yarı karanlıkta.

İstanbul'dan daha önce yaşadığımız yıllarda Darıca'da, dıştan bir merdivenle çıkılan kâgir bir evin ikinci katında kiracı olarak oturuyorduk. Geceleyin, yine bir sinema dönüşünde, ben kollarında uyuyorken babamın ayağı karanlıkta merdiven basamaklarına takılmış ve birdenbire sendelemiş. Beni kollarında sıkı tutamayınca başım beton merdiven basamağına çarpmış. Acıyla uyandığımda annemin feryatlarını ve babamın üzgün sesini duydum; bir de babamın alnımda bir yere eliyle bastırıldığını fark ettim. Başım kanıyormuş o anda. Hemen beni apar topar Haydarpaşa Askeri Hastanesi'ne götürdüler. Yol boyu babam beni sımsıkı tutuyordu kollarında. Hastanede alnımdaki yaraya gereken tedavi uygulandı ve pansuman yapıldı; karnımdan vurulan serum fena halde canımı yaktı. Babam şefkatle bakıyor, "affet kızım" dercesine elimi bırakmıyordu. O gece sabaha kavuşurken babamın beni ne çok sevdiğini ve onun için ne denli değerli bir varlık olduğumu anlamıştım. O günden sonra babama duyduğum sevgi ve saygının biraz daha arttığını söyleyebilirim.

Darıca'dayken o kâgir evden sonra eski bir Rum evine taşındık. İki katlı, cumbalı, ahşap ev, bir masal evi kadar hoş ve gizemliydi. Kardeşimle birlikte evin bahçesinde ağaçlar, yapraklar ve çiçekler arasında, toprak ve börtü böceklerle oynarken, bahçenin biraz ötesinde taburun yer aldığını görür; babamızın orada olduğunu, her an bizi koruduğunu düşünürdük. Bu ahşap evdeki sandık odasında annemin çeşitli eşyaları ve gardıropta giysilerinin yanı sıra yine tahta ve mukavva kutular içinde babamın okuduğu yüzlerce dergi ve kitap yer alırdı. Babamın, kitaplığı dışında kalan, kitaplığa sığmayan kitap ve dergileri burada dururdu. O yıllarda dönem dönem gelen bir sinir hastalığına yakalandığı için, ne yazık ki annem bizimle daha az ilgilenir olmuştu. Kardeşimle birlikte buraya gelir, saatlerce dergileri karıştırır, sayfalarındaki resimlere ve karikatürlere bakardık. O yıllarda dergilere mecmua denirdi. Okumayı öğrenmiş olduğum için ben okurdum, kardeşim dinlerdi. *Hayat, Bütün Dünya, Akbaba* gibi dergilerdi. *Hayat Ansiklopedisi*'nin sayfalarını karıştırmaya bayılırdım. Yol haritaları vardı babamın, sık sık onlara bakardık; atlata yer bulmaca oynardık. Bir de küre vardı ki onu tam anlamıyla oyuncak haline getirmiştik.

Çocukluk dünyamızı burada okuduklarımız ve oynadıklarımız şekillendiriyordu. Babam sık sık İstanbul'dan bize oyuncaklar

getirirdi. Bir gün kardeşime parlak kırmızı renkte tenekeden yapıma harika bir itfaiye arabası getirdi. Üzerinde hem alarmı hem de merdiveni vardı. İlk yapbozu babamın getirdiğini anımsıyorum; o yıllarda yapboz tipi oyuncakları pek bilmezdi çocuklar. "İnşaat Oyunu"ydı adı ve bu oyunda parçaları birleştirerek bir ev yapmayı başarıyorduk kardeşimle. İlk çocuk kitaplarımı babam setler halinde getirmişti İstanbul'dan. İri harfli yazılarıyla onları okur, masallar dünyasına dalar, resimlerini ilgiyle seyrederdim. *Parmak Çocuk, Alice Harikalar Diyarında, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler...* Bir gün babamla birlikte Darıca'dan Kadıköy'e uzanıp ilk kez bir çocuk tiyatrosuna gitmiştik; izlediğimiz oyunun adı *Çizmeli Kedi* idi. Bu oyundan bazı renkli sahneler hâlâ belleğimin bir köşesinde duruyor; ne ilginç!..

Daha sonraki yıllarda İstanbul'a taşındığımızda çocuk tiyatrolarına, çocuk filmlerine gitmeyi alışkanlık haline getirdik. Her cumartesi sabahı 10.30'da çocuk seansı olur; babam bizi sinemanın kapısına bırakır, film bittiğinde gelip alırdı. O günlerde bir apartman katında oturuyorduk; bahçeli cumbalı evlerden sonra çok sıkıcıydı burada yaşam. Ancak, alışmaya çalışıyorduk; çevremizdekilere bakılırsa apartman, ayrıcalıklı ve seçkin bir mekândı. Babamın kitap dolu sandıklarından birkaçı Darıca'da kalmıştı; çünkü kitaplarından bir kısmını ilkokuldaki öğrencilere bağışlamıştı. Kalanları yeniden açıp incelemek istiyordum; annem evi fazla karıştırmamı istemese de, onun evde olmadığı bir gün, yine kitap sandıklarından birini açıp içini merakla karıştırmaya başladım. Artık ortaokula başlayan bir kız olduğum için babamın kitaplarına daha bilinçle bakıyordum. Tolstoy'un *Harp ve Sulh'u*, Victor Hugo'nun *Sefiller'i*, Cronin'in *Şahika'sı* ve *Yeşil Yıllar'ı* ilk dikkatimi çekenlerdendi. Kalın, bez ciltli romanlardı. *Yeşil Yıllar'ın* sayfalarını çevirmeye başladım; benim gibi yalnızlığı arkadaş edinen bir çocuğun hikâyesini anlattığı için ilgimi çekti ve okumaya devam ettim. Sonra düşündüm; bunlar büyüklerin kitaplarıydı; okurken görürse babam kızarmıydı bana? O üç dört eski kitabı çıkarıp aldım, sandığı kapatıp kitapları odama getirdim ve fırsat buldukça gizlice okumaya başladım. Birkaç gün sonra babam okuduğum kitapları görüp farkına varmış; sonrasında bana "artık yetişkinlerin kitaplarını okuyorsun, sana yeni kitaplar alalım." demişti. Bu yaklaşımı beni çok sevindirdi; yanlış bir şey yapmadığımı anladım o an. Bir cumartesi günü kitapçıya gittik, bana *Çalikuşu*, *Sinekli Bakkal* gibi yerli romanlarımızdan bazılarını da alınca dünyalar benim oldu. Sonra *Jules Verne'ler*,

Pollyanna'lar, Sait Faik öyküleri... Çocukluktan tam olarak sıyrılmamış olduğum için çocuklara yazılmış ciltli klasikleri de okurdum. *Armağan Çocuk Klasikleri, Milliyet Çocuk Kitapları...* Doğan Kardeş alırdık her hafta. Ben ortaokul son sınıftayken fotoroman modası başlamıştı; babam satın aldığım birkaç cep foto romanını okumuş ve hep aynı kurgu üzerinde yazılmış olduklarını göstermişti bana. "Piyasa işi" sözüyle nitelendirmişti cep fotoromanlarını. Bu tavrı, popüler kültür ürünlerine ve gerçek edebiyata yaklaşımımı da netleştirecekti ister istemez.

Babamın kitapları arasında deri ciltli bir anı-şiiir defteri bulmuştum daha sonra. Güzel bir el yazısıyla, bazı dizeleri düzenli biçimde deftere işlemişti. Büyük çoğunluğunu ünlü şairlerin şiirleri oluşturuyordu. Beş altı tane şiir babama aitti. Gençlik yıllarından bazı anılarını da yazmıştı; en son annemden söz ediyordu büyük bir sevgi ile... Defteri sessizce kapattıktan sonra onu bulduğum yere bıraktım; hiç bulmamışım, hiç görmemişim gibi davrandım. Bu defteri ve içindekileri paylaşmamın onun özeline girmek ve onu rahatsız etmek olacağını düşünmüştüm sanırım; bir de garip bir çekingelik duyuyordum bu konuda. En iyisi hiç görmemiş gibi davranmaktı...

Babam ne yapardı kışlada? Orada mutlu muydu? Sanırım hayır. Sigarası ağzından hiç eksik olmazdı, sadece içtiği sigaranın markası sivil değildi; "Silahlı Kuvvetler" içerdi. Yağmurlu günlerde bazen ona sarıldığımda nemli parka ve sigara kokusu alırdım üzerinden. Onun kendine has kokusu olmuştu bu. İçtiği sigaralar daha sonra sağlık yönünden büyük zorluklar yaşatacaktı ona. Her sabah evden çıkmadan önce uzun postallarını özenle bağlardı. Ne kadar dikkat etsem de kendi kısıcık botlarımı bir türlü onun gibi bağlayamazdım küçükken. Her hafta taburda nöbete giderdi; babamın nöbetçi olduğu geceler radyo başında "radyo tiyatrosu" dinleyerek geçirirdik saatlerimizi. Onsuz neşe olmazdı evde; onsuz hikâye ve şiir de yoktu hayatımızda. Babam nüktedandı; fıkralar, espriler ve hazırcevaplık örnekleriyle bizi güldürürdü. Bazen de askeri tatbikatlara gider; 15 gün eve gelemezdi; onu böyle zamanlarda çok özlerdik. Bazı arkadaşlarımdan denizci babaları ise daha uzun süreler gelemezlerdi evlerine.

Babam evde olduğu zamanlarda kitap okumuyorsa radyo dinlerdi biz çocukken. Transistörlü cep radyosunu yanından eksik etmezdi; sanki yakın bir arkadaşındı. Dünya haberlerini radyodan merakla takip eder; onları kendine göre yorumlardı. Toplumcu dü-

şünceye yakın bir perspektifi vardı; ama "önce demokrasi" derdi. Sosyalizm, komünizm ve faşizm gibi sistemleri antidemokratik bulur; darbelere sıcak bakmazdı. İnanılmaz bir durumdu bu; günümüze örnek olacak bir düşünce tarzı geliştirmişti. Babam yüksek rütbeli generallere de pek fazla ilgi duymazdı. 1969'da babamın ve birkaç arkadaşının bir araya gelip Türkiye İşçi Partisi ile ilgili konuştuklarını hatta o yıl genel seçimlerde, anne ve babamın -bir kereliğine olmak üzere- bu partiye oy verdiklerini anımsıyorum.

Babama göre, babalık her şeyden önce sorumluluk anlamına geliyordu. Okul kitaplarımızı kısa sürede temin etmeye çalışır; bulamadıklarını Cağaloğlu'nda arar ve bulup getirirdi. Bu konuda bütün nazımızı çekerdi; yıllarca kitap ve defterlerimizi babama kaplattık kardeşimle. Aldığı roman ve öykü kitaplarıyla düşlerim giderek zenginleşiyordu. Okul, kolej sınavları için hazırlık dönemi başlayınca ilk test kitaplarını babam getirmişti eve.

Babam, kardeşimle aramızda iyi bir denge tuttururdu. Kardeşim dünyaya geldiğinde oyuncaklarla doldurmuştu kucağımı; "Bak, bunları kardeşin gelirken yanında senin için getirdi." demişti bana. Pek kıskanmadım kardeşimi; ona hep sevgi duydum; bunda babamın gizli pedagoğluğunun payı da vardı kuşkusuz.

Babam insanları kardeş olarak gören biriydi. Kimseyi hiçbir zaman ötekileştirmez; herkese hak ettiği insani değeri verirdi. Babamın insanları ayırdığına; dinine, milletine göre kategorize ettiğine hiç tanık olmadım. Taburun Ermeni yedek subay doktorunu en çok sevenlerden biri de babamdı. Hastalandığımızda bizi tedavi etmeye gelen bu fedakâr doktoru, daima sevgi ve sevecenlikle karşılardı.

Babamla ilgili anılar parça parça görüntüler ve yaşam sayfaları halinde uçuşuyor yüreğimde ve belleğimde. Darıca'daki çocukluk günlerimden anımsıyorum; babam bazı pazar sabahları radyosunu yanına alır, yorganını üzerine çeker, gazete okur, biraz geç kalkarak kendince keyif yapardı. Pazar kahvaltılarında annem değişik şeyler hazırlar; mangalda sucuk ızgarası yapar, yumurtalı ekmek kızartırdı.

Babam yaşamın özündeki derinliği gören biriydi; bana da o derinliği göstermeye çalışırdı. Emeklilik günlerinde İzmir'deki evimizde bahçeye bakan balkonda otururken, yaprakların rüzgârdaki sesine, kımıltısına dikkat eder, saksılardaki çiçekleri gözetirdi. İçinde, hücrelerini acımasızca çökerten o amansız hastalığı taşıdığını

bile bile... Yavaşça, sessizce yaklaşıyordu son sayfalar... O, her şeye karşın yaşama sevinciyle doluydu.

Çocukken, hatırlıyorum; babam balık avını da severdi, ara sıra arkadaşlarıyla şafak vakti denize açılıp balığa çıkardı hafta sonlarında. İyi bir yüzücüydü; onun balık gibi yüzmesini kıskançlıkla izlerdim. Bize de yüzmeyi öğretmek istemişti; ama ben sudan korkuyordum; o yüzden kaçmıştım babamın yüzme derslerinden. Kardeşim temel eğitimi ondan aldı ve iyi bir yüzücü oldu sonraları.

Anneme katlanmak hepimiz için zordu; hastalığı nedeniyle zaman zaman dengeleri bozuluyor, sanrılara teslim oluyordu. Babam anneme büyük bir sevgi ve bağlılık duyduğu için onu her haliyle kabul ederdi. Sabırlı bir insandı; zaman zaman anneme kızıp bağır-
dığı da olurdu ama kısa sürede durumu toparlar; onunla bizim önümüzde tartışmamaya çalışırdı.

Zamanla annemin hastalığı ilerlemişti. Geceleyin yattığım odadan dışarıya kulak kabartır, onların tartışmalarını duyar, için için gözyaşı dökerdim. Bir gece babam odama geldi; "allahaismarladık yavrum" dediğini duydum uykumun arasında. O anda babamın kötü bir şey yapacağını ya da bir daha hiç gelmeyeceğini sezmişim sanki, çok korkmuştum; "Babacığım, gitme n'olur" dediğimi anımsıyorum. Sonrasında yine uyumuşum. Birkaç gün sonra babamın, yakın bir arkadaşına şunları söylediğini duydum tesadüfen: "Çocukları düşündüm, kıyamadım canıma!" İyi ki babam yanlış bir şey yapmamıştı; her şeye karşın yaşam devam ediyordu bizler için.

Annem hastaneye kaldırıldı bir süre sonra. Babam onun yokluğunu bize hissettirmemeye çalıştı. Birkaç gün geçti öylece. Sonrasında, annemin uzun bir tedavi süreci başladığı için bizi akrabalara bırakmak zorunda kaldı babam.

Anılar yine parça parça görüntüler halinde, karmakarışık zaman ve mekân boyutlarında savruluyor. Gençlik çağı geldiğinde, çevrenin etkisi ile babamın baskısının arttığını anımsıyorum. Belirli saatlerde evde olmamı söyler; geç kalmamamı isterdi. Bana gelen her mektubu açıp okur, sonra da gözüme sokarcasına masanın üzerine bırakırdı. Ben her mektubun açılmış ve okunmuş olduğunu görür; fena halde kızardım babama. "Er mektubu görülmüştür" anlamına yakındı bu durum. Mektuplarda bazı kız arkadaşlarımın aşk hikâyelerini de izler, onların devamını merak ederdi. Onları bi-

raz da roman okur gibi okurdu sanırım. Çünkü arada bir; "ne oldu senin şu âşıklar?" diye sorardı. Arkadaş seçimlerime de uzunca bir süre karıştığını anımsıyorum.

Babamdan kalan fotoğraflar o kadar az sayıda ki... Hepsi siyah- beyaz ya da sepya görüntüler. Babamın renkli hiçbir fotoğrafı olmadı. Renkli fotoğraf günlerine ömrü yetişemedi ne yazık ki. Ve babam hiç yaşlanmadı fotoğraflarda. Babamdan bir de ses kaydı kaldı. Cahit Sıtkı Tarancı'nın dizelerini kasete okumuştı, sanki içine bir şeyler doğmuş gibi: "Neylersin ölüm herkesin başında/ Uyudun uyanamadın olacak/ Kim bilir nerede nasıl kaç yaşında?/ Bir namazlık saltanatın olacak/ Taht misali o musalla taşında" Başka şiirler de okumuştı aynı kasete.

Ne kadar kısa sürdü babamla yolculuğumuz. "Sanki bir göz yumup açmış gibi", bir kuşun kanat çırpışı gibi... Daha ordudan emekli olmadan önce başladı hastalığı; kanamaları giderek artıyordu. Hastalık süreci zordu; yıpratıcı ve üzücüydü. 6 saat süren zorlu bir ameliyat sonrasında durumu yavaş yavaş düzelmeye başladı. Sonrasında, azim ve kararlar ayağa kalktı, hayatın içine karıştı yeniden. Hatta bir firmada çalışmaya bile başlamıştı. Hayat onu yeniden çağırıyordu; öylesine umut ve inançla yüklüydü ki... Babam mucizevi bir şekilde 7 sene daha yaşadı; son günlerine kadar dostlarıyla bir aradaydı, hayatın hep içindeydi... Direngenliği ve sabrı ile her zaman örnek insan olmayı başarmıştı.

Babam benim için büyüğü bir İstanbul masalının kahramanıydı. Küçük bir çocukken onun İstanbul'dan alıp getirdikleri ile büyülenirdik. Orhan Pamuk, "Babamın Bavulu" adlı yazısında yurt dışından gelen babasının, bavuluyla kendi çocukluk evrenine neler getirdiğini, neler kattığını dile getiriyor. Bence yeryüzündeki her babanın bavulları, valizleri, çantaları, fileleri önemlidir çocukları için. Baba pek çok çocuk için uzak mesafelerden, büyüğü düşler ülkesinden yepyeni sesler, renkler, oyuncaklar, şekerlemeler, kitaplar taşıyan, onları alıp getiren biridir. Babalık, sorumluluktur; dünyaya gelmesine vesile olduğu varlığın sorumluluğudur, ona kattığı değerlerdir "baba" kavramını anlamlandıran.

Baba, özellikle erkek çocuklar için aşılması gerekli bir otoritedir; Baba'lar aşılmadan evrim süreci ilerleyemez. Çoğu algılama biçimine göre otoritenin adıdır baba; "devlet baba," "Allah baba" derken bu otoriteryen yapı doruğa ulaşır. İktidarın, gücün temsilcisidir baba. Onun karşısında çaresiz kalanlar yaşama yeni-

lirler; aslolan, baba ile simgeleşen otorite ve iktidarın aşılıp -hatta yıkılıp- yerine yeni değerlerin ve sistemlerin getirilebilmesidir. Oğullar ve kızlar babalarını aşarak, babalarına rağmen var olurlar ve yaşamsal/toplumsal/evrimsel süreci devam ettirip ileriye taşırlar.

Kız çocuklar için baba aynı zamanda bir hayat ustasıdır; iyiyle kötüyü ayırt eden iradenin ve akliselimin sesidir baba. İyi dost olursanız babanızla, hayatın pek çok sırrını fısıldar yüreğinize. Bazen baskı görürsünüz babanız cephesinden; dünyanın en iyi babası da olsa sizi çevreden kıskanır, aşırı koruyucu davranıp yaşamınızdaki pek çok olaya ya da kişiye müdahale edebilir. Sizin narin bir gül olduğunuzu düşünür babanız; Küçük Prens'in gülü gibisinizdir babanız için; o, kendi gülünden sorumlu olduğunu düşünür, gülünü korur, onu sevecenlikle kuşatır; bazen solduracak kadar sevgi ve korumaya alır; o zaman baba sevgisi olumsuzluklara yol açabilir istemeden. Baba, yüreğindeki kristal fanusa alır kızını, onu soğuk rüzgârlardan, sert fırtınalardan korumak ister. Hayat, bir gün gelir babanın yüreğindeki fanusu kırar, tuzla buz eder. İşte o zaman onu koruyacak hiç kimse, hiçbir şey kalmaz gülün çevresinde. O nedenle narin güllerini fanusta korumak yerine, yaşam rüzgârlarında ayakta kalabilecek, savrulmadan dimdik durabilecek yaşama gücüyle donatmalıdır babalar. Fırtınada ayakta kalma gücünü, direngenliği ve sabrı aşılmalıdır kızlarına. Bu durum, kitapların, sanatın güzelliklerinden beslenen, muhayyilesi düşlerle zenginleşen yaratıcı kızlar yetiştirmek anlamına gelir. O narin kızları yaşam problemlerini ustalıklı çözebilecek noktaya gelmişse, babalar için görevin çoğu tamamlanmış demektir aslında.

Babam bu güzelim dünya üzerinde benden daha az sayıda soluk aldı, daha az yer gördü, ayakları benden daha az bastı kadim toprağa. Yaşadığı yıl sayısı belki azdı ama dolu dolu ve anlamlı bir yaşam sürdürdü babam. Sanatın ve kitapların içindeki güzelliklerle daha anlamlı kıldı yaşamını; askerliğin düz mantığına sanatla karşı koydu. Sanat ve okuma sevgisini bana da en derin haliyle sundu. Düşlerle, düşüncelerle yol aldı o kısacık yaşamında. Beni fanusta tutmamaya çalıştı büyüdükçe; kendi ayakları üzerinde durabilen, yaşam rüzgârlarında savrulmayan bir bilinç ve yürek geliştir-meme yardım etti.

Onun, torununu görmesini çok isterdim; ama hayat istediği-miz gibi ilerlemiyor, her zaman kendi mecrasında, kendi içsel ak-

lıyla güröl güröl akıyor. Hayat o büyük evrensel saatin içinde yürek yürek atmaya devam ediyor. Bu sonsuz akışı ve muhteşem sürerliliği duyumsamak bana kuvvet ve teselli veriyor. Büyük sonsuz ve evrensel zamanın içinde babamın kısacık ömür çizgisinin sonsuzluğunu, onun evrende bıraktığı yaşam yansımalarını görüyor; içten içe mutluluk duyuyorum. İyi ki babamın kızı olmuşum; hayata teşekkür ediyorum!..

Betül Tarıman: 7 Eylül 1962'de Edirne'nin Keşan ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Anadolu'nun çeşitli kentlerinde tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nü bitirdi. 2005 Necatigil Şiir Ödülü'nü alan şairin kitapları: *Ay Soloları, Üzgünlü Kırklar, Kardan Harfler, Güle Gece Yorumları, Yol İnsanları, Kar Merdiveni, Elma Dersen Çık, Ağır Tören, Rüyaya Kaçan Kuşlar, Gezgin Kaplumbağanın Düşleri, Elim Sende, Şiirli Takvimden Papaz Mektebine Kastamonu.*

Aşk Babadan İbarettir Değil

Betül Tarıman

1937 yılında levazım subayı bir babanın ilk oğlu olarak dünyaya geldiğinde babam hayatın ona edeceği oyunlardan haberdar değildi. O da büyüyecek, çocukluğun renkli bahçelerinde dolaşacaktı. Fakat böyle olmadı. Amcam Uğur ile birlikte ufak yaşta anne baba ayrılığı nedir tattılar. Bu ayrılık onların ruhlarında derin yaralar açtı. Biraz da anne hasreti, onları hep bir sevgi arayışına itti. Böylelikle uzun yıllar sürecektir sıkıntıların temelleri de atılmış oldu. Amcamın başından pek çok evlilik geçti. Aradığı mutluluğu bir türlü bulamadı. Babamın hayatında hep annem oldu ama o da aradığı mutluluğu bulamadı. Lakin hayat her ikisine de türlü oyunlar etti. Bu karmaşık hayat oyununun içinde bizlerde payımıza düşeni yaşadık. Zaten hayat da bir oyun değil miydi? Bu oyunda bizlerin rolü ne olacaktı? Bunu bilemezdik. Bir de kimin kimden önce ayrılıp gideceğini bu dünyadan. Ama vardık ve göreceğlerimiz de vardı elbet. Nedenini bilmeden yaşadıklarımız... Ağlayıp güldüklerimiz, kızdıklarımız... Yola anne ve babamla birlikte çıkmıştık. Ama hiçbir şey kalıcı değildi. Onlar da bir gün bizi bırakıp gideceklerdi. Lakin öyle de oldu. Önce annemi kaybettik ardından da alnı şark çıbanlı babamı. Zaten olup olacağı da kara bir toprak değil miydi? Ama bilmiyorduk işte. Zaman hep geçti. Yarın da öbür gün de geçecek. Geriye dönüp baktığımızda uzak zamanların tortusu içimizde... Bir ev olduğumuz annem ve babam... Annem ayrı elbette ama babamın yeri başkaydı bende. Uzunca boyu simsiyah saçları, ela gözleri... Asker üniformasının içinde yakışıklı görünürdü. Ona baktıkça annemin neden ona âşık olduğunu anlardım. Ayrıca ben de ona hayrandım. Fakat bu hayranlığımı ona hiç belli etmezdim.

Ya da ben öyle sanırdım. Bazı akşamlar nöbete kaldığında onu özler, bir an evvel eve geri gelmesini isterdim. Farklı bir duyguydu bu. O da beni kucağına oturtur severdi. Beni severken bana kara kızım der saçlarımı okşar, benimle sohbet ederdi.

Herkesin babası kendine değerliydi. Benim babam da bana değerli. Uzun kış gecelerinde tatbikata gidip on, on beş gün evden ayrı kalsa bile. Babamdı yalnızlığı boynuna çelenk. Bizlere zaman zaman pilot ya da futbolcu olmak istediğini anlatıp dururdu. Bir ders çalışmayı sevmediğini. Öğrenim hayatını yatılı okullarda geçirmişti babam. Bunu onun anlattıklarından çıkarırdık. Uyurgezerdi sonra. Yatılı okuduğu Kuleli Askeri Lisesi'nin koridorlarında dolaştığı çok olmuştu. Bazen de son tramvaya yetişmek için telaşla tramvayın peşinden koştuğu. Bunları anlatırken gülümserdi. Çektiği onca sıkıntıya rağmen eğlenceli bir adamdı babam. Üvey anne yanında büyümüş, bunun ezikliğini çok çekmiş. Ama her şeye rağmen bizleri evde güldürmesini bilirdi. Güldürürdü güldürmesine ama ataerkil biriydi de. Dediği dedik. Her şey önüne gelsin isterdi. Gömleği, pantolonu ütülensin... İstedikleri olsun. Sonra bir de yemeğin en iyi tarafı ona ayrılırdı. Eve misafir gelsin istemezdi. Bu yüzden bize bayramlar hariç kimse gelmezdi. Kendi içinde, kendine has özellikleri olan bir aileydi bizimki. Gerginlik hâkimdi daha çok. Annemin kaşı inip kalkarken, babamda ondan aşağı kalmaz, yüzü gülüyorsa ansızın yüzüne bir başka yüz giyiniverir, evde ben hariç herkes ondan kaçacak delik arardı. Bir şey mi kırıldı, bir şeye mi zarar geldi ben hemen üzerime alırdım. Böylece babam kızgınlığını içine akıttırdı.

*"ahşap zamanlardı kar yağardı odaya babam
işiürdüm duvara keder yıkılan saatler
kuşların sesi olmasa"*

Emeklilik yıllarında bıyık bırakmıştı babam. Zamanla esmerleşen yüzünü bıyıkları daha çok esmerleştirmişti. Arada bir onun bıyıkları ile oynadığına tanık olmuştum. Sonra bir de tiki vardı babamın. Bu tiki nereden edinmiş bilinmezdi.

*"devr aldığım her acıda babam var
caydığım her aşkta bir hançer
dengem bozuk ipte yürüyemiyorum
karsa bir kutu cesaret gönderiyor şefkat
iki el iki ayak bir de ütülenmiş mendil"*

İlginç bir adamdı babam. Dua bilmezdi. Babasının cenaze namazına güç bela bir dua ezberleyip gitmişti. Zaten bunu da ona annem zorla ezberletmişti. Onun derdi babası ve kendiydi. İç dünyasında hep fırtınalar kopardı. Bunlara rağmen kendisini yakışıklı bulduğunu bilirdik. Bize hep Cüneyt Arkın'a benzetildiğini söylerdi. Bu benzetmeleri babamın bir yana, ben onu karanlık bir kuyuya benzetirdim. Keşmekeşin içine doğmuş, medreseli bir dedenin ilk torunu olduğunu ondan değil de babaannemden öğrenmiştim. Ela gözleri bazen kıvılcımlar saçar, alnındaki şark çıbanı bir nişan gibi bir şeyi işaret eder dururdu. Sorulduğunda bunun Diyarbakır'da olduğunu söyler açıklama yapmazdı. Bunu anlamazdık ama o da zaten bunu önemsemezdi. Sanki birçok duyguyu bir anda yaşar gibi bir hali vardı. Kâh sinirlenir kâh gülerdi. Bazen onun nasıl davranış göstereceğini kestiremezdik. Onu en çok İzmir ve Akçay'da yüzü gülerken görmüştük. Bizler o yıllarda henüz çok küçüktük. Resim kâğıdı yerine ansiklopedilerin boş sayfalarına resimler yaptığım yıllardı o yıllar. Henüz dört beş yaşlarında olmalıyım. İzmir Alsancak'da Kardiçalı apartmanında oturuyorduk. Evimiz giriş katında denize yakındı. Yaz akşamları annem babam ve komşular apartmanın hemen yakınındaki alana çıkar, transistörly radyodan gelen müzik eşliğinde Karşıyaka'yı seyre dalarlardı. Bu arada bizlerde komşu çocukları ile kendi aramızda oyunlar oynardık. Annem de babam da mutluydular o zamanlar. Her ikisi de hayvanları severdiler. Bazen babamın eve hayvan getirdiği de olurdu. Anlatıldığına göre daha önce sincap, köpek de beslemişlerdi. Ama benim hatırladığım ilk hayvan Ali Bey adlı kuzuydu. Akşamları annemle babamın ayakucunda yatar, bazen uzun uzun Ali Bey'in milediği de olurdu. Bir gün annemden onun hastalandığını, romatizma olduğunu öğrendik. Ardından ölüm haberini aldık. Üzülmüştük. Daha sonra başka hayvanlarımız da oldu. Akçay'da arka bahçesi havuzlu bir evde oturduğumuzda Bobi adında sevimli bir köpek hayatımıza renk kattı. Bobi beyaz tüylü bir köpekti. Bir gün nasıl olduysa kayboldu. Babam bir süre evde onun çalınma ihtimalinden konuştu durdu. Sonra başka köpekler, kediler, güvercinler...

*"havuzlu bir evimiz oldu bizim de
kapısında asma kilit paslı
babam alnında şark çıbanı
gülücüğü karpuz çatlatır
yoksulluğunu bilirdi
alçak tavanlı evlerin"*

Akçay'daki evimizin bahçesinde oyunlar oynardık kardeşimle. Dalından henüz kopartılmış domates ve biberlerden yedik. Bir de içi mavi boyalı havuzumuz vardı. Babam yazları orada karpuz soğuturdu. Tavuklarımız da oradan oraya koşturup dururdu bahçede. Annem güvercin beslerdi... Kedi ile güvercinlerin aynı kaptan beslendiklerini izlemek bizleri mutlu ederdi. Bir keresinde o maviye boyalı havuzun buz gibi sularına düşmüştüm. Bunu hiç unutamam. Bunu komşumuz anneme haber vermiş, annem çığlık çığlığa beni havuzun buz gibi sularından çekip almıştı. Sonra o bebeklerime kıyafet diktiğim günler... İlk kez o evde öğretmenimizin oğlu Tuğrul'a âşık oluşum...

*"aşk kaç mektup eder baba
kağıtta mürekkep
gözyaşı ve kan silinmişse
postacı kaç hece"*

Ne annemle ne de babamla âşık olduğum kişiyi anlatacak bağ kurabildim. Sanırım annem gizliden gizliye izliyordu beni. Babamınsa hiçbir şeyden haberi olmuyordu. Biz kendi meselelerimiz ile boğuşurken o kendi iç dünyasında kaybolup gidiyordu. Zaten genellikle gözleri uzaklara dalar giderdi. Hep bir şeyi bekler ya da arar gibi bir hali vardı. Sevgisini gösteremeyen, sevgiye aç biriydi babam. İsterdi ki hep sevilsin, birileri onunla ilgilensin. Ama bu olmadı. Annemle babam yıllarca bekledi durdular birbirlerinden gelecek işareti. Bunda babam gibi annemin de yalnız geçen çocukluğunun etkisi büyüktü.

Babamı doğu hizmetimizi yapmak için gittiğimiz Bingöl'de hüznü gördüğümde henüz on yaşındaydım. Üzerinde sanki memleketine bir daha gidemeyecekmiş bir insan hali vardı. Sonra o da alıştı. Arada sırada tatbikata gider eve uzun süre gelmezdi. Geldiği zaman da bizlerle sohbet eder, gülmekten kırıp geçirirdi. Bir keresinde beni Bingöl'de bulunduğumuz sıralarda balık tutmaya götürmüştü. Bunu hiç unutamam. Bu sonra birkaç defa daha tekrarlandı. Onun yanında olmaktan keyif alıyor, yanından hiç ayrılmak istemiyordum. Babamı farklı bir yere koymuştum bir kez. Ona hayrandım. Babamın güzel kızı oldum hep. Bir de asi kızı. Onu kimi kez dinlemedim.

*"aşkmışım gibi yirmi dört yaşım
kor olmuşum zamana"*

*gülmüşüm
babam gelmiş de
sevincini üstüme giydirmiş annem"*

Çünkü baba demek özlem, sevinç demektir benim için. Severdim onu bazen kızsam da. Çünkü sevgisini eşit tutamazdı. Beni kardeşimden daha fazla sevdiğini hep belli ederdi. Bunun farkında olmakla birlikte ne yapacağımı şaşırır, onun dalgın asabi yüzünü incelemekle zamanımı geçirirdim. Bu da hüznü bir şeye dönüştürür zamanla. Bu hüznünden bir süre sonra hepimiz payımıza düşeni aldık. Hüznüydük ve yalnız bırakılmıştık bir kez küçük odalarda.

*"kar altında karlıova dalgın çocuk
çocuktuk bir pencere evdik
öznesi acı olan geceydi babam
dokunsak sesinin rengine
ölü hanesine düşülmüş
bir not kadar ışıksız
ve yalnızdık"*

Sonra ne gecenin rengi kaldı ne de ahengi. Kederini bizlerde giyindik üzerimize. Onun peşi sıra, oradan oraya o kent senin bu kent benim gittik. Bazen konsolun bir ucu kırıldı, bazen de aynanın bir ucu. Tamir edilemez yaralar açıldı bazen derinimizde. Ama olmadu, biz bu yaraları sevmıştık bir kez. Bu deli acıyla sıvanmıştı bir kez yüreklerimiz.

*baba bu kapı derin
çilingir kilidi nasıl açsın
eşikleri gitmeye kurulu
sözden incinmiş ve aç*

*baba bana bu kapıyı aç
yüzeyi menteşe tutmaz
konuksuzluğu erken öğrenmiş
ne geleni var ne de gideni
cebinde sonsuza anahtarlar
buyurgan ve odalardan taşan" dedim*

ya da,

*herkesin bir cinneti vardır
terk ettiği zamanı
babanın belirsizliğidir oğul
sayısız işaretleri yüzünde hüznün
üşürdüm ıslandığım geceden"*

Resim yapmayı severdi babam. Onun kimi kez uçak ya da gemi resimleri yaptığına tanık olmuştum. Kalem iyi idi. Sesi de güzel. Arada şarkı söylerdi. Sanki subay olmasa şarkıcı olacaktı, futbolcu olmayı çok istediği gibi. Severek yapacağını söylediği işlerden her seferinde babası onu serseri olursun diyerek alıkoymuştu. Bize bunu her defasında dile getirdi. Bir de iyi taklit yapardı babam. Onun taklit yaptığı zamanlar gülmekten midemize kramplar girer, gözlerimizden adeta yaşlar akardı. Bir keresinde bize kendi cenaze törenini canlandırmış, trajikomik bir hava estirmişti evin içinde. Bu nedenle bu törenin aynısını bundan üç yıl önce onun cenaze töreninde yaşadığımda hiç şaşırmadım.

*"diyelim ki annendi çile kafesiydi
belki üstüne meraklı belki kovulmuş huzurdan
babam ölmüş tanrı seçti"*

*"sanki babamı kaybetmişim de beni niksar yollarında
iki kere böyle giderken
beni niksar yollarında"*

sonra...

*eski evinde hayatın babam
çürüktü erken öldü
iyi kız oldum
yağmur giydirdi yaşam
inandığım tek masaldı
hatalarla uzlaştı gitti" dedim.*

Akşamları iki kadeh içmeyi severdi babam. Sarhoş olduğu da olurdu. Böyle zamanlarda babasına hep kızardı. Ya da iş yerinde meydana gelmiş bir olayı anlatır, saatlerce annemi karşısında alıko-yardı. Dinlerdi annem buna mecburmuş gibi. Annesi Necmiye Ünüvar vefat ettiğinde, ölüm haberini ona annem vermiş, ben de kapı arkasından babamın ağladığına tanık olmuştum. Üzülmüş-tüm babamın gözlerinde yaşlar gördüğümde. Yaşım biraz ilerledi-

ğinde de babama anneme çektiirdiği eziyetler yüzünden kızar olmuştum. Bir şeyi beğenmeyen, yüzü zamanla daha az gülen, en ufak şeyleri ayağına isteyen babam, beni kızdırmaya başlamıştı. Onun ataerkil yapısı beni çok etkilemiş olacak ki, kimi kez tüm erkekleri onun gibi görmeye başlamış, erkekler karşısında ezilen, şiddete uğrayan kadınları gördükçe kadınlardan yana tavır sergilemeye başlamıştım.

*"erkekler yansıısı gibi kötü huylu bir urun
sırtlarında onlarca harf
yakındırlar kağıda
mürekkebe veya tabakaya"*

*"çünkü iyi günler ortasında
her evde kendinin uzağı bir adam
çünkü örtülmüş bir perde
ve baba denen ilah
örterler üstünü omzunda puhu
babanın mirasını dev alır kendine uyandırdın sabah"*

Bu nedenle belki de,

*"tanrım her kadına harf her erkeğe ısrar
olmak için zaman
tanrım dil söz adım ver eşit" dedim*

Çünkü kadın binlerce yıldan beri görmezden gelinmişti. Erkek onu görmezden gelmiş, toplumsal hayatın içine girmesine engel olmuştu. Oysaki ilk şairler, doktorlar kadındı. Söyleyen ve doğuran, yaratandı ayrıca o. Bu nedenle kadını, çocuğu özellikle insanı önemsedim. Hep bir şeyi işaret eden şiirler yazdım. Evlilik kurumunu anlamaya çalıştım uzunca bir süre. Kadın ile evin özdeşleştirilmesini yadırgadım durdum. Kadının evin efendisi olarak görülmesini bir türlü anlayamadım. Gülmesiz yüzler beni hep endişelendirdi. Yemek sofralarının sadece yemek yenilen bir yer olmadığını düşündüm. Sohbetin olmadığı masalar bana hep eksik geldi.

*"burada her şey bir şeyisin
attan düşmesi kadardır
evlilik süsü verilmiş odalarda*

*bir kaygıyla uzlaşmak
anahtarın kilitte dönmesinin
kalpte bıraktığı ses kadardır
burada her şey otur kalk
— çek elini çorbamın dumanından —
bazı kelimeler
çorbamın dumanından
ruhuma akar”*

Çünkü tanrının bile erkek şeklinde düşünüldüğü dünyada erkekler bıyıklarını hayatlarımıza doğru uzatıyorlardı.

*“çünkü saati kurduğun yerden başlar inanmak
çünkü bıyıklarını eve doğru büyütmüş babadır hayat”*

“çünkü her türk babadan biri kızına — kucağıma oturma babam görür — der”

Dizeleri hep dilime pelesenk oldu. Bu düşüncelerle yattım, kalktım, yürüdüm, dolaştım. Çünkü baba biraz da kızmak demekti. Bir şey yapılacaksa ondan gizli yapılır. Gizli gizli eve çocuklara para arttırılır. Kadın gitmek istese de gidemez. Çocuklar vardır önce, sonrada toplum baskısı. Hele bir de ekonomik özgürlüğü yoksa kadının. Acı bir kez ok olup saplanmıştı yüreğine. İyi aile kızı olması öğütlenen kız kapısına köle olmalıdır ki erkek mutlu olabilsin. İstenen budur. Çünkü gelin girilen evden ölüsü çıkmalıdır bir kez kadının. Yorgun belki de sevişmek istemediği zamanlarda, “teninden öteye gitmeyen sevişmelerle” belki biraz da enkaz...

*“her dokununca olmuyor
konuşulmak istiyor ten de”*

Bizim evimizde böyle bir evdi. Bu evde daha çok babamın dediği olurdu. İlk başta da böyle miydi bilmiyorum. Fakat annem evlendikten sonra dedem tarafından onun iş hayatına son verilmiş, bu da onun yıllar sürecek ekonomik sıkıntılar yaşamasına neden olmuştu. Annemle babam 27 Mayıs ihtilalinin olduğu yıl tanışmışlardı. O sıralarda annem Ankara Numune Hastanesi’nde hemşire olarak görev yapıyor, bir taraftan da Amerikan Kültür Derneği’ne İngilizce kursuna gidiyormuş. İhtilal sırasında babam hastanede gö-

revliymiş. Babam bir türlü annemin peşini bırakmamış. Birbirlerine âşık olmuş bir süre sonrada evlenmişler. Aslında bu evlilik, sonradan babamın ailesi tarafından kabul görmemiş. İlk önce olumlu cevap alan annemle babam daha sonra olumsuz cevap alınca kaçarak evlenmeye karar vermişler. Annem bir otobüsün muavin koltuğunda babamın yanına gitmiş, nikâh kıyılmış. Sorulduğunda gelinlik giymediğini bize üzümlere anlatırdı annem. Sanki bu içine ukde kalmıştı. O kendine öğretilenlerle yaşıyordu. Bunu fark ettiğimde artık meslek sahibiydim. Daha sonra başka şeyleri de öğrenecektim elbette. Bizim evde bazı şeylerin gizli yapıldığını öğrendiğim gibi. Çünkü ne zaman birlikte olurlar, birbirlerine güzel sözler söylerler bir türlü anlamazdık. Bu anlaşmazlıklar dünyasında sanki annem mutfak meleğiymiş de oradan dışarıya hiç çıkmazdı. Hep getirir götürürdü annem. Temizler, toz alırdı annem. Babam da hep otururdu elinde gazete, bir elinde çay bardağı, bir yanında kül tablası...

*bey eve gelir askılık ona bakar
omuzlarında atkısı yılların
ayakkabı kenara alınır ve olup bitenler
toz uçar hanım toza alınır
arada bir hanımın hülyalı gözleri
kara böceğe takılır
arada bir hanımın topuğunun sesi tık
komşu evden bey evine
sakız böreği tepsile gider
beyin elleri yemeğe müsaade ister*

tada varmanın kalabalıklığıdır erkeğin sesi

*bey demek bir harfi boğaza tıkmak
bardağa suyu koy
yemek bitti çayı demle demektir
erkek evde süs bitkisidir susar
haber izler gazete bakar
arada göz ucuyla gözleri hanımın bacağında
anlamasın diye çocuklar
çocukların arka odaları bahçeye bakar
zira eskimiştir döşeme hanımın altında gıcırda*

Düşünür dururdum sınıf farklılıklarının yoğun bir şekilde hissedildiği askeri lojmanlarda; kadını, daha çok da insanı. Erkekler şapkalı ve rütbeliydiler. Onların süslü eşleri vardı ve o gün senin bu gün benim dolaşıp dururlardı. Annem öyle değildi. Kendi halinde bir kadın. Ortaokulu dışarıdan bitirmiş, Amerikan Kültür Derneği'ne giderek İngilizce öğrenmişti. Ayrıca hemşireydi. Matematiği de iyiydi. Bize ve komşu çocuklarına ders çalıştırır bundan keyif alırdı. Okula öğretmenlerimize durumumuzu sorar, bizimle yakından ilgilenirdi. Babam öyle değildi. Yoğun iş temposunu buna neden olarak gösterir, okulun hazırlamış olduğu müsamereyi izlemeye gelmezdi. Ama yine de duygusal biriydi babam. Hep sevilsin isterdi. Bunu o hüznüldüğü zaman anlardım. O zaman duygularını daha iyi ifade edermiş gibi gelir, bize daha yakınmış gibi dururdu.

*"o bendeki ben bana
babaların da içinde
bir kadın olduğunu öğretti"*

Fakat hayat acımasızdı ve herkes üzerine düşen rolü oynuyordu. Okumuş erkekle okumamış erkek arasında pek fark yoktu. Roller pay edilmişti bir kere. Sokakta erkekler kız oyunu deyip bir oyunu oynamazken, evde erkek mutfaka girmiyor, arabalarının camlarını silmekte bir sakınca görmeyen erkekler, evlerinin camlarını silmekten çekiniyorlardı. Kadın mutfakta yemek yaparken, erkek bacaklarını uzatmış, koltukta rahat bir biçimde gazete okuyabiliyordu. Adaletsiz bir dünyaydı bu.

*"savaşçı gibi daldığım mutfak ortalarında
masalın uzununda
allah'ın koynunda
upuzun ırmak boylarında
elimde çatal bıçak
kazıp duruyorum kendimi
felakete uğramışlar mezarlığında"*

*felakete uğramışlar mezarlığında
sanki hizmetkarım kendime kaldığım odalarda
kendime kaldığım kokular uyumunda
erzak depolarında hatırlamak zamanında
her giin kıvrana ağlaya*

Halime Toros: 1960'ta Mersin'e bağlı Namrun'da doğdu. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Bölümü'nde Master eğitimini 1988 de tamamladı. *Tanımsız* (öykü), *Sahurla Gelen Erkekler* (öykü) *Halkaların Ezgisi* (roman) ve *Asya'nın Kandilleri* (gezi-belgesel) yanında, yazarın ortak bir çalışmanın ürünü olan *Osmanlıdan Cumhuriyete Kadının Tarihi Dönüşümü* kitabında "Hayat, Hikâyeler ve Suskunluğa Dair" başlıklı bir makalesi bulunmaktadır.

Çakır Gözlü Oğlan'a...

Halime Toros

“Sahurla Gelen Erkekler” isimli öykü kitabımı şu cümlelerle babama ithaf etmiştim: “Şimdi Akdeniz'in kıyısında, çakır gözlerini gölgeleyen hasır şapkası ile dost olabileceği yeni insanlar bulmak ve adres defterine kaydetmek ümidiyle sahile dökülmüş insanlar arasında o Güney'e özgü coşkusuyla dönenip duran, iyi ki babam olan, olmasaydı da onu tanımaktan büyük onur ve mutluluk duyacağım güzel insana... çakır gözlü oğlan'a.”

Bu satırların üzerinden neredeyse yirmi yıl geçmiş. O gün bugündür hiçbirini yazıya dökmediğim, içinde(n) babam geçen öyküler kurdum durdum zihnimde. Yazarsam babamı tüketecektim, ölümünü çağıracaktım gibi belli belirsiz bir ürküntüyle uzak durdum galiba. Aslında hâlâ öyle, ama insan hayatındaki kritik eşikler olduğuna inandığım kırk, altmış ve seksen yaşlarını geride bırakıp, yüz yaşına doğru çevik adımlarla yürüdüğü için, biraz çekinerek de olsa bahsedebilirim babamdan. Daha doğrusu geçmişte yaşadığımız her ne varsa, bunun bellekte bıraktığı izler olan anılardan, puslu bir geçmişten hiç olmadık şekilde gelip de bizi yoklayan hatıralardan bölük pörçük anımsamalarla...

Stefan Zweig'in dediği gibi; “Hafıza dediğimiz bu akıcı ve kaypak şey içerisinde olaylar tıpkı akıp giden bir selin dibinde bulunan çakıl taşları gibi birbirlerine çarparlar, böylece birbirlerini yontup cilalayarak tanınmaz bir şekle bürünürler. Bu şekil değiştirme ortamı içerisinde hiçbir şey ya da hemen hemen hiçbir şey bozulmadan kalmaz.”

Bir demiryolcu çocuğu olarak, herkesin babası gibi bir babam olmadı. Günler süren seferlere gittiği için, herkesin babasının eve geldiği ve sokaklardan çocukların çağrıldığı saatlerde kendimi kimsesiz hissettiğimi hatırlıyorum. Sabah evinden çıkıp akşam evine dönen bir babaya özlem duyardım. Herkes gibi olmak isterdim. Ama çıktığı yolculuklardan eli kolu dolu eve döndüğünde; bir çerçi gibi önümüze serdiği şeker kamışları, hindistan cevizleri, konserve jambonlar, melengiç kahvesi, küçük tatlı patatesler, balık yağları, kokulu silgiler, kalemle her şey silinir giderdi. Bugünden baktığında bir çocuğun kalemle, silgiyle mutlu olması zor belki, ama yetmişli yılların ayrım gözetmeksizin herkesi yoklukta eşitlediği günlerde, değil farklı tatlar; çay ve kahve bile bulunmaz şeylerdi. Babam, o yılların tüm demiryolcuları gibi Nusaybin ya da Meydan Ekbez istasyonlarında bekleyen kaçakçılardan çay, kahve getirirdi. Meşhur demiryolcu çayı da yüzde yüz "kaçak"tı ve ispirto ocaklarının üzerinde demlenirdi. Aradan uzun yıllar geçse de yerli olmayan her çaya kaçak çay deme alışkanlığını sürdürmemizdeki tuhaflıktan ve adına "kaçak" dediğimde eski günlerden bir esinti olarak çıkıp gelen buruk çay kokusundan oldum olası hoşlanırım. O çay, demiryolcularına bitmeyen yollarda yol arkadaşlığı yapardı.

Üzerinden zaman geçtikçe anılar şekilden şekle giriyor elbette. Hafızamızın yaratıcı gücü, unuttuğumuz boşlukları ustalıklarla dolduruyor. Ya daha kötü kılıyorlar yaşadıklarımızı, ya daha görkemli. Yağmurun bir başladı mı hiç kesilmeksizin günlerce yağdığını bugün bile bir ıslaklık ve üşüme hissiyle hatırlıyorum. Karanlık ve yağmurlu sabahlarda, bütün babaların sıcak yataklarında uyudukları saatlerde, bir adam elinde sefer taşıyla ayaklarının ucuna basarak evden çıkardı. Çocuk ruhum üşürdü yağmura karışıp giden adamın ardından. Derin bir suçluluk duyardım. Tüm bunlara bizim için katlandığını düşünürdüm çünkü.

Eve bir kara tren suretinde dönerdi sonra. Ama o gelmeden istasyona yaklaşan trenin kesik kesik düdüğüyle babamızın gelmek üzere olduğunu anlardık. Babam böyle gelirdi işte. Bütün mahalle duyardı geldiğini. Gece kadar kara olurdu; bir gözleri mavi... Bir gözleri aydınlık... Uykusuz ve yorgun olurdu hep. Deliksiz bir uyku çeksin ve bir daha hiç yorgun olmasın isterdim. Daha henüz yatmışken istasyondan çağırılmasın, yeniden yola çıkmasın, yüzüne gölgeler düşmesin, dünyanın bütün yükünü sırtında taşıyormuş gibi çıkmasın evden, pantolonları ancak gaz yağıyla temizlenecek ka-

dar kirlenmesin, tren penceresinden gördüğü ışığı yanan sıcak evlere, bembeyaz yataklara özlem duymasın...

Zor bir hayatı olmuş bir muhacir çocuğu babam. Osmanlı İmparatorluğu'nun kalbi olan Rumeli'nin Balkan Savaşları ile kaybedilmesiyle başlayan göç dalgası, hiç görmediğim büyükbabamı ve babaannemi Tarsus'a getirip bırakmış. Osmanlı'nın her toprak kaybına karşılık gelen binlerce göç hikâyesinden biri. Kayıtlarda geldikleri yer Priştina olarak görünse de, muhtemel Pristina'nın köylerinden birinden çıkıp gelmişler. Muhacir olmanın insanı derin bir aşağılanmaya maruz bıraktığı, dolayısıyla insanların kimliklerini gizlediği ilk gençlik yıllarımda "Arnavut" denmesinden nasıl büyük utanç duyduğumu hatırlıyorum. Biri bana Arnavut diyecek, biri Arnavut olduğumu anlayacak diye yüreğim titrerdi. Babamsa şiddetle reddederdi Arnavut olmayı. Türküz biz derdi. Dolayısıyla geçmişten söz etmekten hiç hoşlanmazdı. Hâlâ da öyle.

Hiçbirimizin almadığı çakır gözlerini Tarsus'ta açmış bu muhacir çocuğu önce babasını, altı yaşında da annesini kaybetmiş. Abisinin çatısı altında, hep bir yabancılık ve kimsesizlik hissiyle, gurbette gibi yaşamış babam. Ekmeklerini insanın az, toprağın bol olduğu günlerde göçmenlere verilen Çukurova'nın bereketli topraklarından çıkarmışlar. O kimsesizlikte sanat okulunu bitirebilmiş yine de ve demiryolcu olmuş.

Sonra gurbetliğini ve cümle eksikliklerini bitiren evliliği... Belki aşkla başlamamış, ama "aşk"la sürmüş bu beraberliğin en güzel tarafı bizlerin hayata gelmesi elbette. Üç kez baba olmuş ama herkesin babası gibi olmamış; çektiği yoksunlukları çocukları çekmesin diye gecesini gündüzüne katıp çalışmış, tek oğluna tanıdığı özgürlüğü kızlarından da esirgememiş, onların okumasını her şeyden önemli görmüş bir babaydı benim babam.

Mersin gibi kozmopolit ve görece şehir kültürünün olduğu bir ortamda dahi kızların erkeklerle arkadaşlık yapması, bisiklete binmesi, biraz fazla gezmesi adının "serbest"e, yani "kötü"ye çıkmasına yeterdi. Ben bunların hepsini bana bir kız çocuğuyum gibi davranmayan, yasaklar ve sınırlamalar koymayan babam sayesinde yapabildim. Mahallenin bir kız çocuğundan beklentilerini an-nem dillendirirdi hep; her hafta sonu şehrin tek kışkık sinemasına gitmemizi bir serbestlik gibi görür, babamdan destek almaya çalışırdı. Bu hafta gitmesinler, konu komşu laf ediyor derdi. Sinemaya bile gitmenin laf olduğu, insanların yapacak iş bulamadıklarından

dedikoduya sardırdıkları taşra şehirlerine duyduğum iç daralması ilk gençlik yıllarımdan kalma... Çakır gözlerini hayretle açardı babam ve hiç anlamazdı annemin ne demeye çalıştığını. "Çocukların hakkı" sözünden aldığımız güçle cebimizde sinema, bir de kola parasıyla uçarcasına çıkardık evden. Annem geri durmamızı, babam öne atılmamızı beklerdi bizden. Kuşkusuz bunun anlamını yıllar sonra fark edebildim. Günümüzde babalar eskinin otoriter babalarından çok farklı. Babalar artık çocuklarıyla tıpkı annenin yaptığı gibi daha sıcak, daha doğrudan ilişki kuruyorlar. Babalık binlerce yıllık toplumsal birikimde güç ve otorite olmakla özdeş olmuş; ama aynı zamanda ailesini, çocuklarını geçindirmekle, yuvayı tehditlere ve tehlikelere karşı korumakla yükümlü kılınmış. Ve bu yüzden geleneksel kültürde baba figürü çocuklarıyla anneleri aracılığıyla konuşan, mesafeli, duygularını gizleyen, sevdiğini belli etmeyen ve yüzü genellikle gülmeyen "otorite"yi simgelemiştir. *İnsanlığın Mahrem Tarihi*'nin yazarı Theodore Zeldin'e göre babaların çocuklarının başında ceberrut olma yerine onlarla dost olma girişimi insanlığın büyük maceralarından biri.

Kadınlar, annelik duygusunun tarihini yazarken, erkekler de bir kıyıda babalık duygusunun tarihini yazıyorlar ve yeni babalık biçimleri oluşturuyorlar. Çoğu erkek çocuklarıyla daha yakın ilişkiler kurmak istediğini söylüyor. Koruyucu, kollayıcı, şefkatli, cana yakın, samimi, güler yüzlü ilişkiler anneye değil babayla da kuruyor. Yani baba olmak artık daha keyifli ve daha zahmetsiz.

Babamı özel kılan, bu babalık biçiminin kabul görmediği, desteklenmediği bir dönemde bizlere farklı bir babalık duygusuyla yaklaşmasıydı. Gece yatağıma ılık süt getiren, suyunu kalkıp kendi içen, kızlarına klasik tavlının yanında farklı ve daha keyifli bir tavla oyunu olan "esir"i de öğretip onlarla oynamaktan keyif alan bir babanın olağan olmadığını her fark edişimde, bu adam iyi ki benim babam diye hep kıvanç duydum. Hayattaki tek eğlencesi tavla oynamak ve anlatmaktan hoşlandığı tek çapkınlığı da yoldan geçen iki kıza laf atışında kızlardan birinin "kim o laf atan" diye sorması üzerine; "şu çakır gözlü oğlan" demesi...

Bir babası olmadığı için, çok sahipsiz ve bir başına büyüdüğü için, nasıl baba olunuru bilmediği için güzel bir baba olduğunu düşünmüşümdür hep. Bu yüzden, babanın çağırttığı otoritenin, korkunun, baskının, şiddetin gölgesi hiç düşmedi ne çocukluğuma ne de ilk gençlik yıllarıma.

Geride durmak, hizmet etmek, itaat etmek üzere yetiştirilmediğim için ne yaparsam kendi isteğimle yaptım. Cesaretimin kırıldığı zamanlarda da babamın uçabileyim diye taktığı kanatları hatırladım hep.

Bizden hiç su istemediği için, birisi benden hizmet beklediğinde öfkelenmem bu yüzden...

Geciken trenlerin istasyonda bekleyen yolcularını "Tanrı Misafiri" olarak eve getirdiği için babam, insanlara güven duymaktan, onlara kapılarımı açmaktan — kim bilir kaç kez hayal kırıklığına uğramış olsam da — hiç vazgeçmedim.

Yetimlikten gelen bir kendini koruma güdüsüyle, bakıldığında "bencil" denecek özelliklerini de almışım babamın. Beni üzen ve sıkan her şeyden kaçıp uzaklaşma becerimle benziyorum ona. Hep bir gezgin gibi yaşamak için duyduğum kışkırtıcı arzuda da babamın bir meslek hastalığı olarak gördüğüm bir yerde yarım saatten çok duramaması, hep bir yerlere gitmek istemesi ama sonra hep eve dönmelerinden mülhem bir şeyler var.

Tıpkı onun gibi kendi başıma çıktığım her yolculuktan tuhaf hikâyelerle dönüyorum. Ben de onun, "Gâvur dağlarındaki ıssız bir tren istasyonunda bir sigara parası karşılığında demiryolcuların gözlerine dolan ve adamın gözünü biber gibi yakan kurumu, diliyle gözkapaklarının içini yalayarak çıkartan dul kadının hikâyesi" gibi tuhaf öyküler anlatmayı seviyorum. Tam da onun yaptığı gibi bire bin katıp yapıyorum bunu hem de.

Eşek arısını, kirpiyi, yılanı gerçekten şifa için mi yediğini hâlâ bilmesem de, her çalı hıştırtısında fırlayıp kirpi avına çıksa da, bunları yiyebilen adamı seviyorum. Eşek arısını çiğ çiğ yiyen bir babamın olması çok eğlendirirdi beni.

Gazete haberlerinden yola çıkıp yazdığı inanılması güç hikâyeleri ciddiyetle anlatmasını, sonra da bunlara inanmamızı beklemesini de seviyorum.

İçinden demiryolu geçen bütün hikâyeleri, bütün filmleri, bütün romanları... Yük vagonlarını, kontrol memurlarını, trençi çayını, tehir yapan trenleri, ıssız istasyonları, uzayıp giden rayları, Serkisof marka saatleri, Oğuz Atay'ın "Demiryolu Hikâyecileri"ni, Jack London'ın "Demiryolu Çocukları"nı, "kara tren gecikir belki hiç gelmez" türküsünü...

Artık yaşlanmaya başladığımı her düşündüğümde, hâlâ beni küçük bir kız çocuğu gibi şımartmasıyla yeniden çocuk olmayı da seviyorum. Birkaç olgunlaşmış böğürtleni sessizce ve herkesten gizli avucuma bırakırken ya da ben dalından koparayım diye yaprakların altına gizlediği ahududuya götürürken seviyorum onu. Başkasının bağından yemişler toplayan iki suç ortağıyız onunla.

Şair Birhan Keskin'in o güzelim dizeleriyle söyleyecek olurum:

Taş yarılıyor bir çiçek için,
Yol veriyor.
Kısacık konuşuyor çiçek: "Dünya," diyor
"gördüm, benimle tamamlanıyor."

Babamın yaşlı yüreği de benim için böyle ayrılıyor işte ve ben onun merhametiyle yeniden tamam oluyorum.

Artık biliyorum; o çakır gözler kapanmadığı sürece hiç büyümeyeceğim. Hiç eksilmeyeceğim. Gözümün önünde babam, eksilerek sürdürüyor yaşamını Tavla oynadığı arkadaşlarının sayısı gün geçtikçe azalıyor. O yüzden bilerek yanlış zillere basıp insanlarla bir ünsiyet kurmaya çalışıyor. Otobüste karşılaştığı insanlara evin adresini, bizlerin telefon numarasını veriyor kaç kez yapmamasını söylesek de. Kaybolmuş gibi yapıp yeni insanlarla tanışmak için çektiği numaralara bazen gülüyor, bazen öfkeleniyorum.

Hayatına giren yüzlerce insan çölde kaybolan bir nehir gibi, hiç olmamışlar gibi nasıl da kayboluyor, nasıl ıssızlaşıyor insan, görüyorum. Yeniden kalabalıklaşmak için gösterdiği umarsız çaba hüznlendiriyor beni. Bedenin yaşlanıp ruhun genç kalmasının nasıl bir şey olduğunu yüreğimi kanırta kanırta öğretiyor bana.

Yaşlı bir insan öldüğünde "neyse çok yaşlıymış zaten" demeyi de öğreniyorum ondan. Emekli olduktan yıllar sonra, bir insanın sabah evden çıkıp, akşam eli kolu kese kâğıtlarıyla dolu eve dönme özlemini... Mutlaka bir uğraş bulmalı, günlerin çok uzun, yılların çok kısa geçeceği zamanlar için... Babamın çoğu arkadaşı emekli olduktan sonra istasyon lokalinde tavla, kâğıt oynayarak birkaç yılda yaşlanıp sonra da birer birer terk-i diyar ettiler. Babamı kurtaran galiba, amcamın yaptığı tatil sitesinde çalışması oldu. Bir demiryolcunun deniz insanına dönüşmesiyle ikinci bir hayat verildi sanki babama yaşaması için. Vücudu dikleşti, gözleri daha

bir mavileşti içinde istiridyelerin inciye durduğu. Yüzünde yakamozlar... Denizin yakasına ilıştırılmış bir nazar boncuğu oldu babam.

Durursan ölürsün; durmayacaksın hiç. Dağa, denize, ormana, hayata karışacaksın... Sonra dağlara vurdu kendini babam; katran ormanlarının rengini aldı gözleri. Denizden bin iki yüz metre yükseklikteki topraklara fideler dikti, tohumlar savurdu. Domateslerin bu kadar suyu sevmediğini ne kadar söylesek de, Arnavut inadıyla suya boğdu onları çabuk büyüsünler diye. Ağaç kütükleri taşıyıp ormandan, Yunus gibi yığdı annemin kapısına. Annem getirdiği odunları hiç beğenmedi. Yıllar yılı fasulyeler, biberler, domatesler, etrafı kirleten kirazlar, kesilmesi gereken incir ağaçları, manzarayı bozan ceviz ağacı için kavga edip durdular birbirleriyle.

Yaşlanmak insanın en zor inandığı şeylerden biri. Bir hâlden bir hâle geçmek insanın fark edemeyeceği, fark ettiğinde uzunca bir zaman göz ardı edeceği bir şey. Gün gelip babamın da yaşlanacağını hiç düşünmediğimi fark ediyorum. Babam da öyle. Yaşlanmayı hiç istemeyen bir kalbe sahip bütün insanlar gibi. Yaşının kendine özgü dertlerinin onun da başına gelmiş olmasından duyduğu üzüntüyü gidermem mümkün değil. Aşk bile insanlara verdiği zevki eninde sonunda ödetirmiş. Uzun sürmüş bir yaşam da öyle; yaşadıkça öğreniyor insan.

En büyük üzüntüsü ve öfkesi babamın; ilişkilerinde hep baskın olmuş, evi çekip çevirmiş, evin hem kadını hem erkeği olmuş annemin önce depresyonla başlayan sonra alzhemier'e dönüşen hastalığı. Annem bütün hırçınlıklarından, bütün kavgalarından arınmış olarak bir meleğe dönüşmüş durumda. Ne yaparsak yapalım mutlu edemediğimiz annem, bir saraylı edasıyla saçını tarayıp incili tacını takıyor ve bir genç kız kırılganlığıyla dolaşıyor evin içinde. Sanki annem hep böyleydi gibi geliyor bazen; öyle olmadığını bilsem de. Hepimiz ona, annem ölmüş de, ondan bize kalan değerli bir hatıraymış gibi davranıyoruz. Aslında hırslarından, kavgalarından, hesaplarından arınmış bu kadını daha çok sevdiğimi hissediyorum.

Babamsa hayatlarının ahengini bozan hastalığından dolayı kızıyor anneme. Annemin bir gün iyileşeceğine dair umarsız bir bekleyiş içinde... Onu böyle yarı yolda bıraktığı için, kimsesiz bıraktı-

ğı için kahrılanıyor. Azarlayarak, aşağılayarak, kendine mahsus yöntemlerle annemi sarsıp kendine getirmeye çalışıyor.

Hesaplar yapmanın durumu değiştirmeyeceğini bilsem de, annem ölürse babamın yine sahipsiz, yine yetim kalacağını düşünüp, sonra bundan utanıyorum. Babam da artık daha sık, öldüğünde annesinin mezarının üzerine gömülmek istediğini vasiyet ediyor. Her seferinde boğazıma bir yumru oturması babamın ölecek olmasından çok; yaşlı bir adamın anne kucağına duyduğu özlem-den.

Güney denizlerinde yaşayan bazı kavimlerde aile, kendi yaşlılarını bir hindistan cevizi ağacının üstüne çıkarır, sonra da ağacı kuvvetle sarsarlarmış. Eğer babaları henüz ağaca tutunabiliyorsa yaşamaya hak kazanır, düştüğü takdirde ise hüküm verilir ve karar uygulanırmış. Fransız yazar Andre Maurois, bu öyküyü anlattıktan sonra şöyle bir tespitte bulunuyor: **Bu davranış tarzı vahşi ve acımasız gibi görünüyorsa da, bizimkilerin de hindistan cevizi ağaçları yok değildir. Yaşlı bir devlet adamı, bir yazar veya oyuncu hakkında "artık işi bitmiş" denmesi yeterlidir. Çoğu defa bu söz bir idam hükmüdür.**

Gündelik hayatın telaşına kapılıp babamı ihmal ettiğim zamanlarda bu hindistan cevizi ağacı beliriyor gözümün önünde. Ben ağacı sallıyorum, o bana bir hindistan cevizi uzatıyor sütünü içmem için. Yine suçluluk duyuyorum çocukluğumda olduğu gibi. Portakal çiçeği ve yasemin kokan, insanı hiç sebepsiz mutlu kılan güneşli bir günün üzerine yağmur yağıyor işte. Gökyüzü kararıyor; bulutlar kara tren katarları gibi diziliyorlar peş peşe...

Babam gitmeye hazırlanıyor yine, bu kez hiç dönmeyeceği uzun bir yolculuğa. Kara bulutlar şehrin üzerine çöreklenmiş; babamın hazırlıklarını tamamlamasını bekliyorlar. Annem o kaygısız haliyle; "ölürsen öl, benim hiç ölesim yok" diyor. Babamı ölümü bekleyen bu ruh halinden kurtarmak istiyorum. Artık emekli olmaliyim, yanlarına gitmeliyim; sokaktan topladığı insanlara evimi açmalıyım, onunla saatlerce tavla oynamalıyım... Kendi hayatımdan vazgeçerek hem de.

Bunlar elbette benim kuruntularım; Mersin'e yerleşme fikrin-den her söz edişimde verdiği yanıt şu; "Mersin'e gelip de ne yapacaksın. Ege'de çok güzel yerler var kızım."

Kendi hayatına bakıp da kimsenin hayatına hayıflanmayacaksın; bu baban olsa bile. Kimseye heder olmuş bir yaşam sürmüş gibi davranmayacaksın... Kendini bu kadar önemsemeyeceksin her boşluğu doldurabilirmişsin, her yüreği sağaltabilirmişsin gibi.

Anlıyorum ki yine kendini onarmış... Yaşama sevinci yeniden filizler vermiş... Yeniden sarılmış hayata; yeniden inanç duymaya başlamış doğan güne...

Ben bu adamı bunun için çok seviyorum işte!

Hızlı ve dinç adımlarla sahil yolundan istasyon lokalinde tavla oynamaya giden bu yaşlı adama sevecenlikle, imrenmeyle bakıyor yoldan gelip geçenler. Yaşlanmaktan duyulan o korku, yerini yaşama sevinci ve umuda bırakıyor. İnsanlar bir kez daha umutlarını tazeliyorlar, küçük iyimserliklerini ve sevinçlerini çoğaltıyorlar babamın çakır gözlerinde...

Mavi desem mavi değil, yeşil desem yeşil değil.

Ayşe Göktürk Tunceroğlu: İzmir'in Ödemiş ilçesinde doğdum. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 1979'da mezun oldum. 1984 yılında eşimin ihtisası sebebiyle ABD'ne gittim. New York'taki Türk derneklerinden birinde beş yıl boyunca Türkçe ve Türk Kültürü öğretmenliği yaptım. Halen bu ülkede yaşamaktayım. İki çocuk annesiyim. Türkiye Gazetesi'nde 1991 yılından bu yana "Amerika Mektubu" köşesini yazıyorum. Yayımlanmış kitaplarım arasında *Amerika Mektupları*, *Sam Amca İle Samiye Teyze*, *Mi Taku Oyasın* (Kızılderili Hikmetleri), *Haliksay* (Kızılderili Hikâyeleri) sayılabilir.

Babamın Kolu

Ayşe Göktürk Tunceroğlu

Benim bir fotoğrafım vardır. Kenarları tırtıllı küçük boy bir kâğıda basılmış. Siyah beyaz. Hatta siyahları da solmuş, ağarmış. Bu dünyadaki ilk fotoğrafımdır. Henüz bir yaşında bile değilim. Belki on, belki onbir aylık. Yeni sıralamaya başlamışım. Kendi başıma yürüyemiyorum daha ama ayağa kalkabilmişim. İki ayağımın üzerinden dünyaya ilk baktığım günler... Fotoğrafçı çağrılmış. Bu ayağa kalkış resmedilecek! Dört ayaktan iki ayağa geçiş! Tahta bir iskemlenin üzerine çıkarmışlar beni, fotoğrafçı deklanşöre basmış. Siyahları ağarmış küçük fotoğrafta henüz tay tay durmaya başlayan, paçaları lastikli kısa bir tulum giydirilmiş, üç tel saçına küçük bir kurdelaştirilmiş bebek ve arkasında bir kol... Uzun kollu açık renk bir gömlek giymiş ince, genç bir kol... Bebek olur ya, dengesi ni kaybederse, düşecek olursa tutmak üzere uzanmış hazır bekliyor. İskemlenin arkılığı var. Var ama yetmez! Her ihtimale karşı... Bebek daha çok küçüktür. Kol kanat germek lâzımdır.

Bu fotoğrafı ilk gördüğümde ilkokul yaşlarındaydım. Annem söylemişti: "Babanın kolu..."

O kol babamın koludur. O küçük fotoğrafta bir ben varım, bir babamın kolu. Bu dünyadaki ilk fotoğrafımdır. Hiç bir korku emâresi yok yüzümde. Hani o yaşta çocuklar elinde garip bir aletle gelen bir yabancı olan fotoğrafçıdan korkarlar genellikle. Objektife bakan gözlerinde bir korku, tedirginlik, güvensizlik okunur, hatta ağlamaklıdırlar. Ama ben neşeliyim. Gözlerimin içi gülüyor. Yü-

züm pırl pırl... Babamın kolu beni kollamak üzere arkamda hazır bekliyor. Her ihtimale karşı...

Tökezlersem...

Dengemi kaybedersem...

Sendelersem...

Yıkılırsam...

Düşersem...

Hazır! Hemen tutup kavrayacak, kucaklayacak.

Hayır, kolunu bana değdirmemiş. Aramızda boşluk var. Dünyadaki ilk adımlarını atmaya başlamış bebek, baba kolunu sırtında hissedip gevşemesin, şımarmasın, kendini işin kolayına bırakmasın, kendi ayakları üzerinde durmanın zevkini tatsın, kendine güveni gelişsin... Fakat, çok uzakta da değil! Belki bir karış mesafede duruyor. Eğer bebek sendeleyecek olursa düşmeden yetişebilecek kadar bir mesafede...

Hem orda, hem değil!

Benim bu dünyadaki ilk fotoğrafımda bir ben varım, bir babamın kolu.

Siyah-beyaz, siyahları da ağarmış küçük bir fotoğraf.

Sonra bebek büyüdü. Başka mekânlar, başka fotoğraflar, başka pozlar...

Bebek büyüdü ve kolun sahibini tanıdı.

Tanıdım. Babamdı.

Dört tekerlekli bisikletin, arkadaki iki küçük tekerleğini çıkarıp artık gerçek bir bisiklet olarak binmeyi öğretirken tanıdım. Ortaokulda beden eğitimi dersinde kâbusum olan düz takla, ters takla atmaya becerebileyim diye oturma odasındaki halının üzerinde yorulmak bilmeden taklalar atarken tanıdım. Annemin dedemlere gittiği bir hafta, bana hayatımda öğrendiğim ilk yemek olan — kızların genellikle annelerinden öğrendiği — zeytinyağlı yeşil fasulye pişirmeyi öğretirken tanıdım. Kareli matematik defterimin sayfasına tükenmez kalemle çizdiği Amiral Battı'yı oynamayı öğretirken tanıdım. Pek sevmediğim matematik dersini, okul yıllarında da okuldan sonra da ömrüm boyunca benim için kolaylaştıran birinci dereceden denklem çözmeyi öğretirken tanıdım. Duyduğum ve öğrendiğim ve hiç unutmadığım ilk İngilizce şiiri okurken tanıdım:

“There was a young lady of Niger.....” Dört ana, dört ara, sekiz yönden esen rüzgârların adını hiç şaşırmadan ezbere sayarken tanıdım. Bamya yemeğinin yanında salata, turşu filan değil, çekirdeksiz üzüm yemenin çok yakışacağını öğretirken tanıdım. Balığın tadına bakmayan adam olarak tanıdım. Kalın kalın hukuk kitaplarının başında uyuklarken tanıdım.

Ve şimdiye kadar babam hakkında tek kelime yazmadım. Kimse sormamış, kimse böyle birşey istememiş benden. Analar hakkında daha çok yazıp söylüyoruz da babalar biraz ihmal mi ediliyor? Dilimizde de bir ana hakimiyeti vardır zaten: Toprak ana, tabiat ana, anavatan, Anadolu, anahaber bülteni, anabilim dalı, anayasa, anayol, anasayfa, anahatları...

Bu benim ilk baba yazım. Bu ilk baba yazısında babamı düşündüğümde aklıma

Mehmet Âkif'in mısraları geliyor:

.....

*Hani, Ashâb-ı Kirâmı, ayrılalım, derlerken,
Mutlaka Süre-i ve'l-Asr'ı okurmuş, bu neden?
Çünkü meknûn o büyük sûrede esrâr-ı felâh;
Başta îmân-ı hakîkî geliyor, sonra salâh,
Sonra hak, sonra sebat. İşte kuzum insanlık.
Dördü birleşti mi yoktur sana hüsrân artık.*

İşte benim babam! Onda birleşmiştir. Ondan ilk öğrendiğim, sonra da en çok tekrarladığını duyduğum sure de — tevâfuka bakın — Asr Suresi'dir.

Sonra Bâki aklıma geliyor:

*Baş eğmeziz edâniye dünyâ-yı dûn için
Allahadır tevekkülümüz, itimâdımız.*

İşte benim babam! Öyledir.

Sonra Nazım Hikmet'ten iki mısra geliyor aklıma:

*... öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı,
yetmişinde bile, meselâ, zeytin dikeceksin.*

İşte benim babam! Diker. Yetmişini hayli geçmiştir, hâlâ diker. Sonra o Hadis-i Şerif:

"Hiç ölmeyecekmiş gibi bu dünya, yarım ölecekmiş gibi öbür dünyaya için çalışın."

İşte benim babam! Öyle çalışır. Kırkıktan sonra tekrar üniversite bitirecek kadar bu dünyaya bağlı, her günü bu dünyadaki son günümüş gibi geçirecek kadar öbür dünyaya hazır.

Sonra Mehmet Âkif'in İslâm tarihinden bir vakayı şiirleştirdiği, *Kocakarı İle Ömer* başlıklı manzum hikâyesini hatırlıyorum. Dört Halife'den üçüncüsü Ömer bir akşam bir arkadaşıyla tebdil-i kıyafet edip şehri gezmeye çıkar. Bir çadırda yaşlı bir kadına rastlarlar; kadın ocağa bir tencere oturtmuş, durmadan karıştırmakta, etrafında ağlaşan çocukları avutmaya uğraşmaktadır. Ömer sorar: "Bunlar neden ağlıyor?" Yaşlı kadın karınlarının aç olduğunu söyler. Ömer "Neden doyurmuyorsun öyleyse?" diye sorunca anlaşılır ki bu sabiler yetimdir, büyükanne fukara düşmüştür, tencerede sade suda taş kaynatmaktadır. Çocukları kandırabilmek, avutabilmek için. Ömer çok üzülür, "Peki neden gelip de Ömer'den yardım istemiyorsun?" diye sorar. Yaşlı kadın Halife'ye öfkeli, kızgındır; karşısındakinin kim olduğundan habersiz, asla devlet kapısına gidip dilencilik yapmayacağını, yüz suyu dökmeyeceğini bildirir. Ve der ki:

Ömer de kim? Benim ondan kerim adamdı babam.

Ömer kim midir? Ömer halifedir, devlet başkanıdır, peygamberin en yakın arkadaşlarındandır, o sırada ülkenin en güçlü adamıdır. Ve kadın demektedir ki... "Ömer de kim? Benim ondan kerim adamdı babam."

Nasıl da dimdik, gururlu bir eda?! O yoksulluğun, çaresizliğin içindeki yaşlı kadın bir babanın kızıdır. Onun izzet-i nefis sahibi, gururlu, dik sesi hep içimi titretir.

Dünyayı bir yana, babasını bir yana koyan bir kız...

Benim küçük, soluk fotoğrafıma bakarken bu şiirin bu mısraını da hatırlarım.

Benim bu dünyadaki ilk fotoğrafımda bir ben varım, bir babamın kolu.

O kol o gün bugündür arkamdadır. Ben o kolu hep arkamda hissetmişimdir. Sırtıma değmesi gerekmez. Hatta aramızdaki mesafe bir karıştan fazla da olabilir. Aynı fotoğraf karesine giremeyecek kadar uzak da olabiliriz. Ama bilirim ki, düşersem, sendelersem, tökezlersem, dengemi kaybedersem tutmak üzere hazırdır!

Fakat biliyor musun baba, bisiklete binmeyi ve takla atmayı hâlâ beceremiyorum!

Ayşenur Asuman Uğur: Ankara’da doğdu. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi mezunu. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü’ne bağlı Sağlık Kurumlar İşletmeciliği bölümünde Yüksek Lisans yaptı. Sağlık sektöründe çeşitli kademelerde eğitmen, uzman ve yönetici olarak çalıştı. 10 yıldır “Ney” üfleyen Ayşenur Asuman Uğur, bu alanda solo ve toplu icralarda bulunuyor.

Dostum, Sırdaşım, Limanım Hem Babam Hem Arkadaşım

Ayşenur Asuman Uğur

Babam bir şairdi; ‘Maksadım şiir yazmak değil, bir şiir okumak. Ne kadar okuyabildim bilemiyorum’ diyen; “Âlem-i leylin ale mi Leyla / Kara sevdanın kalemi Leyla” olduğunu söyleyen “Leyla”sını arayan ve onu gerçekten bulan.

Babam Ali Uğur 1943 yılı Kasım ayında Balıkesir’in Burhaniye ilçesine bağlı Sübeylere köyünde doğar. Dedem o zamanlar orada ilkokul öğretmenidir. Babamın dünyaya gelişinden bir ay kadar sonra dedemin tayini, bugün Balıkesir’in Havran ilçesine bağlı Küçükdere köyüne çıkar. O yıllarda ulaşım at veya öküz arabaları ile yapıldığından, bir öküz arabasının üzeri tenteyle kapatılıp içine mangal konulur. Babam bu sıcak ortamda, annesinin kucığında Küçükdere köyüne getirilir.

Akıllı, muzır, özgür ruhlu Ali, ailede ve arkadaşları arasında söylediğini yapan, yaptıran bir çocuk, ergen ve yetişkin olarak tanınır. Tüm bu özellikleriyle de annesinin en gözde evladı olduğu söylenir. Ali, babaannem için “Ali’m”dir.. Belki de babaannemin “Ali’m, Ali’m” deyişleri kırkı geçmiş olmalı ki gizli “âlim”lerden olduğu söylenen babam için sürekli tekrarlanan bu kelime özel bir anlam kazanmış olabilir.

Ali, altı kardeşten beşincisi olmasına rağmen ağabeyi ve abaları tarafından sevilmesinin yanısıra sayılırdı da. Küçük kardeşin, küçüklüğünde kendini diğer kardeşleri nazarında saydırması her küçük yiğidin harcı olmasa gerektir. Ali yetişkin olduğu dönemlerde de durum değişmeyecektir. Zira hür adam Ali, genelde hayatı

boyunca aileden uzak yaşamış, hapis yatmış, siyasi olaylara karışmış, evliliğini sürdürememiş, üstelik paraya değer vermediği için hep maddi sıkıntı içinde olmuştur. Babam tüm bu özellikleriyle ailenin aykırı adamı olduğu için de ailesi ona bir başka düşkündür. Ali'nin dedikleri yapılmış, söylediklerinin üstüne laf konulmamıştır. Ayrıca babam söylediklerine yorum yapılmasına izin verdimiştir. Karakteri böyledir ve kendini böyle sevdirmesini çok da iyi bilir.

Tüm aile babamı sevmekten asla vazgeçmediği gibi ona saygı da duyardı. Sakınılan bir çocuktan babam ve sakınılan bir kardeş. Babamı ailesinin nazarında "gözde" yapan bu karakter özellikleri, toplum içinde de "gözde" olmasını sağlamıştı sanki. İleride kim bilir babam belki bu nedenden "sakıncalı" damgası yemişti. Babam bu durumu "devletin şahsıma layık gördüğü, ama hiç hak etmediğim SAKINCALI PERSONEL" olarak tanımlayacaktı.

Babam "sağ" kesimden çıkan ilk "sakıncalı piyade" olduğunu söylerdi. Üniversiteden sonra askerliğe yedek subay olarak başlamış arkasından imzasız, mühürsüz bir kağıtla sakıncalı olduğu ile ri sürülerek yedek subaylıktan çıkarılmış, askerliğini er olarak yapmıştı... Askerden sonra dava açmış, kazanmış, yedek subay maaşlarını geri almıştı... Sakıncalı piyade döneminde askerliğini diğer sakıncalılarla beraber yapmıştı. Fikret Başkaya, Uğur Mumcu, Uluç Gürkan gibi isimler... Hacettepe Üniversitesi'nde Felsefe Profesörü olan Fehmi Baykan ile de asker arkadaşıydı Erzurum'un Oltu ilçesinden.

Her ne kadar babam Oltu'da askerlik yaptığı dönemlerde bu damgayı yemiş ise de onun "sakıncalılığı"nın aslında dedemden başladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Dedemin başına gelenlerin babamın hayatında ciddi bir kırılmaya yol açtığını, onun dünya görüşünü etkilediğini düşünüyorum.

Dedem Ankara Öğretmen okulundan mezun bir öğretmendi. Öğrenciliği sırasında derslerinden arta kalan zamanlarında Atatürk'ün fotoğraflarını çeken bir fotoğrafçının yanında çalışmış. Bakanlığın açtığı bir yarışmada hazırladığı okuma (o zaman ki adı ile alfabe) kitabı derece alıp, bir dönem ilkokul birinci sınıf öğrencileri için yardımcı ders kitabı olarak okutulacak kadar da işini seven birisiymiş.

Ayrıca amatör olarak keman da çalarmış. Zaman geçtikçe fotoğrafçılığı ve keman çalmayı eskisi gibi devam ettiremeyen dede-

min geçirdiği bir dönüşüm sonucu dinî hassasiyetleri artar. Bunlara günah ya da mekruh gözüyle bakmasa da hayattaki öncelikleri değişmiştir: Hem dinî vecibelerini daha iyi yerine getirmek hem de öğretmenlik mesleğini hakkıyla yapmaya adanmıştır kendini. Ta ki 1950'li yılların başında Demokrat Parti'nin iktidarda olduğu dönemde dedemin Balıkesir'de şimdiki adıyla Gökçeyazı, eski adıyla Ergama denilen büyük sayılabilecek bir köyde ilkokul öğretmenliği yaptığı sıralarda bir gece gördüğü rüyaya kadar. Rüyasında, evi çöker ve tüm aile enkaz altında kalır. Ancak bütün aile fertleri enkazdan sağ salım çıkar. Bu rüyadan kısa bir süre sonra dedemin çalıştığı okula biri Bakanlık müfettişi diğer ikisi Balıkesir bölge müfettişi olmak üzere üç müfettiş gelir. Dedem bu müfettişleri görünce; "Siz buraya benim için geldiniz fakat bana hiçbir zarar veremeyeceksiniz" der. Müfettişler şaşırır ve "Nereden biliyorsun? Belki buraya senin için gelmedik" derler. Dedem ısrarla "Ben biliyorum!" der. Bunun üzerine müfettişler "Evet, senin için geldik" derler. Sebep, okulun bahçesindeki Atatürk büstünün kırık olmasıdır. "Bu büstü Mehmet Uğur'dan başkası kırmış olamaz!" zannıyla ve hiçbir kanıt olmadan doğrudan doğruya dedemi suçlarlar. Dedem o gün jandarma ile savcılığa götürülür. Sorgusu yapılır ve altı ay kadar hapiste kalır. Ailenin kıyıda kenarda bir birikimi ve başka bir geçim kaynağı da olmadığından, altı kardeşin yükü Savaştepe köyünde öğretmenlik yapan büyük amcama kalır. Babam ise ilkokul 2. sınıfa gitmektedir. O yaşta olup bitenleri pek de iyi anlamayan Ali bir gün ailesiyle birlikte babasını hapishanede ziyarete gider. O zaman babasının neden hapiste yattığını daha iyi anlar. Bu altı aylık süreçte "büstün kırılması" ile ilgili yargılamalar dedemin lehine gelişir ve dedem hapisten çıkar ve İskenderun'a tayini çıkar

Babam ilkokulu İskenderun'da tamamlar ve ortaokula İskenderun'da başlar. Oldukça sosyal ve farklı bir öğrencidir. Çalıştığı okulda gazete çıkarır ve yazılar yazar. Şiir çalışmaları da vardır. Bu şiirler yalnızca aşk şiirlerinden ibaret değildir. 1950'li yıllarda Kıbrıs'lı Rumlar adada hem Türklere hem de İngilizlere yönelik saldırıya girişmişlerdir. Bu saldırılardan küçük Ali etkilenir ve bir şiir yazar. Bu şiiri dedeme gösterir, dedemden onay çıkınca bu şiirin İskenderun'da Kıbrıs için düzenlenecek büyük mitingde okunması için başvuruda bulunur. Başvuru kabul edilir; şiir okunacaktır. Binlerce kişinin katıldığı miting günü şiirini okuması için Ali Uğur ismi anons edilir. Fakat babamdan hızlı davranan uyanık bir çocuk "Ali Uğur benim" diyerek kendi şiirini okumak üzere alana fırlar.

Babam buna seyirci kalmaz, "Gerçek Ali Uğur benim!" der ve "ya taksim ya ölüm" isimli şiirini okur.

Şiir yazar, okul gazetesi çıkaran babam öğrenciliğinin yanısıra küçük bir öğretmen olarak da kendi parasını kazanmaya başlamıştır. Nasıl mı? Yabancı dilin dünyaya açılmak için gerekli olduğuna o dönemlerde inanan ve o yaşlarda kendi çabasıyla İngilizcesini ilerleten babam, ortaokulda okuduğu dönemlerde yaşıtlarından hatta lise ve üniversite okuyanlardan daha iyi İngilizcesi olduğu için dershane sahibi bir kişinin güvenini de kazanarak, ortaokul, lise öğrencilerine ve yedek subaylara haftanın belirli günlerinde İngilizce dersi verir. Küçük adam boyundan büyük işler yapmaya devam eder.

İlkokul ve Ortaokulu İskenderun'da bitiren babam, öğretmen olan babasının tayini ile Balıkesir'e geri döner ve Edremit'te Liseyi bitirir.

Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne şimdiki adıyla Eğitim Bilimleri Fakültesi'ne kaydını 1966 yılında yaptırır. Üniversiteye girmenin heyecanı içindedir. Fakat bu heyecan sadece fakülte öğrencisi olmanın değil, belki daha da çok, gençlik hareketlerine ve siyasete katılacak olmanın, yani idealist ve samimi kişiliğine uygun ortamı bulmanın heyecanıdır. Çünkü o yıllarda üniversite öğrencileri birçok sosyal ve siyasi faaliyetin içinde ve gerek toplum gerekse hükümetler nezdinde etkili konumdadırlar. Babamın üniversitede okuduğu dönemlerde "sağ" namına bir tek "Ülkücü Hareket" vardır. Babamın lise ve özellikle üniversite dönemlerine denk gelen milliyetçilik akımı, dinî duygulara önem veren muhafazakâr kitle için aksiyoner bir rol de oynamaktadır. Babam da bu çatı altında hasbelkader yer alacaktır. O dönemlerde Milli Türk Talebe Birliği ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu gibi iki öğrenci teşkilatı vardır. Bunların bütün yüksek okullarda şubeleri bulunur ve ayrıca çeşitli siyasi görüşlerin üniversitede temsil edildiği birtakım kulüpler de yer alır.

Üniversitede atak ve cesur tavırları, yeni şeylere karşı merakı, güçlü öğrenme arzusu ve kararlılığı ona liderlik kimliği kazandırmıştır. Bu özelliklerinden dolayı da babama "Başbuğ Ali" lakabı verilir. "Batının Başbuğu" sıfatıyla da anılır. Ülkücü camia onu bu sıfatla bilir ve anar. 1969 yılında üniversitelerdeki siyasi çalkantıların içinde babam ülkücü hareketin etkili isimlerinden biri olarak yerini alır. Öğrenci hareketlerinin arttığı, karşılıklı olarak çatışma-

ların olduğu o günlerde babam ve arkadaşları da mecburen bu eylemlere karışmıştır. Hatta şimdi çok bilinen o zamanın önder bazı solcularıyla birebir kavgalara giriştiğini de anlatırdı.

Üniversitede okuduğum yıllarda mutad “baba-kız” buluşmalarımızı yaptığımız bir günde babam bir yemeğe davetlidir ve beni de beraberinde götürür. Sanıyorum yemek Süleymaniye’deki Darüzzıyafe restoranında verilir. Yemek özel bir amaçla mı düzenlenmiştir hatırlayamıyorum; net olarak hatırladığım şey, yemek masasının merkezinde oturan Namık Kemal Zeybek’in babamı “Başbuğ Ali” diyerek ayakta karşılaması ve bana “Senin bu baban var ya bu baban” demesidir. Bu, babamla gurur duyduğum anlardan biri olmuştur benim için.

Annemle babam 1976 yılında İstanbul Bakırköy’de evlenirler. Bu evlilikten yaklaşık 1 yıl sonra ağabeyim Cenkhan doğar ve üç yıl sonra da babamın “mis kokulu kara kızı” ben dünyaya gelirim. Davadamı, eli açık, paraya gereken değeri bile vermeyen özgür ruhlu, inatçı babam bir yanda; duygusal, tutumlu, çok güzel ve inatçı annem diğer yanda. Ortak noktaları çok olmasına rağmen bu iki orta yaşlı birey evliliklerini ancak yedi yıl sürdürebilirler.

Boşandıkları gün fotoğraf çektirecek kadar hatıralara değer veren annem ve babam için artık yollar ayrılmıştır. Annem İstanbul’a anne ve babasının evine gelir. Biz çocuklar da genelde olduğu gibi annenin yanında kalırız. Babam Ankara’ya gider, TRT’de çalışır. Kendini çok özletmeden arada bir İstanbul’a bizleri görmeye gelir. Ağabeyimle beni ya evimizin kapısından alırdı ya da evimize yakın bir mesafede, Fatih semtinde bulunan “Ozanlar Kıraathanesi”nde bizi beklerdi. Kıraathanenin camından bizim yolumuzu gözler, kendi tabiriyle “pıtır pıtır” yürüyen ağabey-kardeşi gördüğü anda gülümseyerek ve kollarını genişçe açarak bizi karşılardı. Babamın şefkat ve özlem dolu o sarılışlarının sadece bu dünyada kalmayacağına inanarak yaşıyorum. Babadan ayrı, babaya özlem dolu, fakat anneye aşırı düşkün bir çocukluk dönemi yaşadım. Anneye olan düşkünlüğüm bazen babama olan bu özlemin önüne geçirdi. Bu vesileyle babamın bana anlattığı ve benim de hayal meyal hatırladığım bir anıyı anlatmak isterim.

Babam ağabeyimle beni annemle yaşadığımız evin kapısından almış. Küçükük ellerimle babamın serçe parmağını tutarak yürüyormuşum. Birkaç metre kadar yürümüşüm ki “Ben annemi özledim!” diyerek ağlamaya başlamışım. Baba ve kız birbirini ne kadar

özlese de böyle bir durumda şartları lehine çevirmeye çalışmayan “zarif adam” babam beni çaresiz annemin yanına geri götürmüştü.

Sanıyorum bana o dönemlerde yazdığı şu şiir ne hissettiğini gayet iyi anlatıyor:

Mis kokulu kara kızım
İçimdeki yara kızım
Özledikçe sen babayı
Yüreğinde ara kızım

Pıtır pıtır o sözlerin
Neden yaşlı hep gözlerin
Gece midir gündüzlerin
Benim balıtı kara kızım

Siyah saçın bukle bukle
Beş yaşına yaşlar ekle
Baban bir gün döner bekle
Ceplerinde para kızım

Ayşe'm hem nursun hem Asuman
Ayla Yıldız sende kalan (annemin adı)
Ateşiyle yansın Baban
Güneşin de bana kızım

Öte yandan 1980'li yıllarda boşanmalar şimdiki kadar yaygın değildi. Dul bir kadının iki çocuğuyla yaşaması maddi ve manevi olarak belki de günümüzden daha da zordu. Anneme göre çok istisna durumlar dışında anneye babanın ayrı olduğu da söylenmemeliydi. Çünkü çocuklar babasızmış gibi muamele görebilirdi. Bu nedenle durumumuzu kimseye söylememiz konusunda annem tarafından tembihlenirdik. Bundan dolayı ilkokul ve ortaokul yıllarında sıkıntı çektim; küçük yalanlar söylemek durumunda bile kaldım.

Benim için TRT, babam demektir. Ama orada ne iş yaptığını bilmezdim. TRT'de yayınlanan bir televizyon programında mı gördüm bilemiyorum ama okuduğum bir alt yazıda “Görüntü Yönetmeni Ali Uğur” yazıyordu. “Hah işte bu adam benim babam ve TRT'de bu işi yapıyor olmalı” diye düşünerek, “Baban ne iş yapıyor?” diye soranlara görüntü yönetmeni dediğimi hatırlarım. Ama bir gün izin isteyip de ona izin verilmediğinde bir A4 kağıdına “İs-

tifa ediyorum” diye yazacak ve TRT’den ayrılacak bir yapıdadır benim babam.

Babam sonrasında bir dönem İstanbul’a gelir, Şehremini Lisesi’nde öğretmenlik yapar. Sonra tekrar Ankara’ya gider ve nihayet 1990’lı yılların başında İstanbul’a yerleşir. Dönüşünün asıl nedeni ağabeyimin ergenlik döneminde onun yanında olmak istemesidir. Nasılsa benim de ergenlik dönemim gelecektir ve babam benim de yanımda olacaktır.

Annesine yapışık bir bebeklik, çekingen bir çocukluk ve ergenlik dönemi geçiren ben babamın gayretleriyle bu durumu biraz olsun aşabileceğimdir. Babacım beni tek başıma 12-13’lü yaşlarımdayken hava karardığında bir taksile (plakasını alarak) eve göndermiş, farklı insanlarla tanıştırmış ve farklı ortamlara sokmuştur. 25’li yaşlardan sonra babam şöyle diyecektir bana büyük altından gülümsemesi ve muzır bir çocuk edasıyla:

“Artık beni de geçtin, yakalamıyorum seni”

Ortaokul yıllarımda babam da artık İstanbul’a yerleştiği için daha sık görüşür olmuştuk. TRT İstanbul Bölge Müdürlüğü’nde çalışan babamın beni birçok sanatçı ve yazarla tanıştırdığı mekânlardan biri burasıdır. Ben de lise ve üniversiteden birçok arkadaşımı dışarıdan merak uyandıran bu binaya babam vasıtasıyla sokmuşumdur. Artık ben de çekingenliğimden sıyrılıp insanları birbirleriyle tanıştırmaya başlamışumdur. Babamın yaşıtı olan arkadaşlarıyla ve gençlerle bir arada olduğu Beyazıt’taki Çorlulu Ali Paşa Medresesi (Erenler Kırathanesi), İLESAM lokali, Yazarlar Birliği ve son yıllarda Türk Ocağı da babam sayesinde birçok yazar, sanatçı, siyasetçi, bürokrat ve iş adamıyla tanıştığım mekânlar arasında gelir. Bazen lise formam bazen de sivil kıyafetimle buralarda Ali Bey’in kızı olarak boy göstermişimdir.

Kimsenin kızı babasıyla oturmamaktadır. Ama ben babamla, babamın arkadaşlarıyla oturmaktayım. Çoğu zaman konuşulanları dinlediğim, bazen de yetişkin bir insan gibi konuşmaya çalıştığım dönemlerdir. Babam muhafazakâr olduğu kadar oldukça açık görüşlü bir insandır o zamanlarda da. Farklı statülerden oluşan, farklı ülkelerden, çeşitli eğitim düzeylerinden gelen kadınlı, erkekli, genç, yaşlı birçok insan vardır çevresinde. Ben de bunların hepsinden çok şey öğrendim, hepsini biriktirdim...

Üniversite öğrenciliğinden bu yana günde iki pakete yakın sigara içer babam. Ta ki 2004 yazının güzel bir ikindi vaktine kadar.

O gün, sohbet mekânı olan Sultanahmet'teki Yazarlar Birliği'ne üstünde beyaz bir takım elbiseyle neşeli bir halde gelir. Yeni bir şiir yazdığını söyler ve keyifle bir sigara yakarak şiirini kadim dostu ve senarist Yusuf Özasan'a okur. Şiiri dinleyen Yusuf Amca, şiirin Ahmet Haşim tadında olduğunu söyler. Daha da keyiflenen babam bir sigara daha yakar ve Yusuf Amca babama şöyle der:

"Ali Abi, benim gibi sıradan insanların ölümü pek önemli değildir ama senin gibi insanların ölümü beşeriyet için bir kayıptır. Bu nedenle sigarayı bıraksan..."

Bu cümle babamın pek bir hoşuna gider, paketi Yusuf Amca'nın cebine koyar ve "Bu iş bitmiştir!" der. Bir daha da sigara içmez. 30 yıllık sigara tiryakisi, sigarayı tereddütsüz bırakmıştır. Babamın bu iradesi çevresindeki insanların hayranlığını kazanmıştır.

Ama sigara sağlığını kaybetmesine de neden olmuştur. 2007 yılında babama akciğer kanseri teşhisi konuldu. Bu sonucu gözyaşlarıyla karşılaşmıştım. O birkaç saniye içinde seri bir halde pek çok anımız hatırıma gelmiş; pek çok düşünce geçmişti aklımdan. Yıllarca süren ama 28 yıllık hayatımda toplam bir yıllık bir zaman dilimini kapsayan bir baba-kız hikâyesinin filmini izlemiştim sanki. Duygusal Ayşenur Asuman olarak aklımdan bunlar geçerken, mantıklı ve mücadeleci tarafım da "Bu hastalık sürecinde babam için neler yapabilirsin, onu düşün" demişti. Sağlık sektöründe çalışıyordum ve ailede bu süreci en iyi yönetecek kişi ben görünüyordum. Tetkikler sonucunda ciddi derecede damar tıkanıklığı tespit edildi. Babam durumunun ciddiyetinin farkında gibiydi ama iyi olacağına dair inancı yüksekti. Hele hastanede yattığı ilk gece gördüğü rüya varken.

Rüyasında Ağabeyi Yıldırım amcam babamı iftara çağırmış. Amcamın evi Havran Mezarlığı'nın karşısındadır ve babam da belediye otobüsüne binerek iftar için ağabeyinin evine doğru yola koyulur. Fakat bu otobüs Havran-Edremit seferi yapan tek belediye otobüsü gibi küçük ve eski model değildir. Havra'nın dar sokaklarına sığmayacak kadar büyük bir otobüstür. İçindeki tek yolcu da babamdır. Otobüs dar sokakların duvarlarına çarpmadan mezarlığın yanına kadar gelir ve babam otobüsten iner. Tam ağabeyinin evine doğru yürüyecekken, aklına ağabeyinin yıllar önce ölmüş olduğu ve kendisini davet etmesinin mümkün olmadığı aklına gelir ve ağabeyinin evine gitmez. Sonrasında da uyanır. İyi ki uyanmıştır. Babam bu rüya ile daha vadesinin dolmadığına inanır.

Hastanede yattığı süre içerisinde hemen her gece ve gündüz onun yanında olmaya çalıştım. Birlikte birkaç günlük çıktığımız tatiller dışında bu kadar kesintisiz bir süre bir arada olmamıştık onunla sanırım. Bu dönemde babamın daha önce adını duymadığım ve tanımadığım dostları ile de konuşma ve tanışma fırsatım olmuştu. Nereden de türemişti bu insanlar. Onlar babamın geçmişi-
nin bir parçasıydı. “Ben insana yatırım yapıyorum” derdi hep. İşte bu yatırımlar kah telefonun bir ucunda, kah hastane yatağının başucundaydı. Bunlar gurur vericiydi, hoştu elbette de yetmiyordu sanki: “Yardıma ihtiyacınız var mı?” “Ne zaman ararsanız emrinizdeyiz.” “Bak Ali abi, Ali doğru söyle.” “Ayşenur bari sen söyle.” Evet babam insana yatırım yapmıştı ama ne kendi için ne de bizim içindi... Babam hastaneye gelen dostlarıyla beni gururla tanıştırdı “kızım” diye. Ne kadar büyümüştüm o kişilere göre. Babamın hastalığının ilerleyen dönemlerinde de daha önce adını hiç duymadığım daha nice Ali-severler çeşitli zamanlarda arayacak ve yanımızda olacaklardı. Babam ölünce de benim ve ağabeyimin...

Hastaneden kemoterapi görmesi için taburcu oldu. Artık babamla yaşamalıydım. Annem de “Gerekeni yap kızım” diyerek bana ve babama destek olmuştu. Bu arada annemin evinden babamın evine bir kısım eşyalarımı taşımıştım. Ben de bekârdım babam gibi. Artık ikimiz de hür insanlar değildik. Babamı bu hastalık sürecinde kendi haline bırakamazdım. Yeterince kendi başına kalmıştı zaten hayatta... Dava adamlığında olduğu gibi... Eskiden arada bir babamın evinde kalırdım. Çünkü babamla yalnız zaman geçireceğimiz tek yer babamın eviydi. Dışarıda bulduğumuzda hep onu birileriyle paylaşmak zorundaydım. Bir anlamda stajdı da benim için babamla yaşamak. Annemsiz yemek yapmak, misafir kabul etmek, ev işleri ile uğraşmak. Babama çekmişim ya, sosyal hayatım yoğun olduğundan benim de pek alakadar olduğum işler değildi bunlar. Fakat babamın evinde misafirlerimizi ağırlıyor, babama sıcak ev yemekleri yapıyordum. Annem de bu süreçte desteğini esirgemedi. Artık evinde yalnız yaşıyordu, bir gün ne bana ne de babama sitem etmedi. Yemeklerimizi bazen o yapıp getirir ya da gelir kendi yapardı. Bazen evi de toplardı. Babama moral vermek için elinden geleni yaptı. Gülümsemesini eksik etmedi. Babama saygı duyardı, iyi insan olduğu için severdi de. Öte yandan babam bir yandan tedavi görüyor, bir yandan da hayata karışıyordu. Yaşama sevincini hiç kaybetmemişti.

Beklentisizdi, ama kim olsa yanında evladını isterdi. Üç yıla yakın bir süreç böyle geçti. Babam tedavi gördüğü bir dönemden sonra tatile çıktı. Ablalarını, yeğenlerini, kuzenlerini, eski dostlarını ziyaret ettiği dolu dolu bir tatil yaptı. Hepsine veda etmişti sanki. Fakat o tatildeyken birbirimize istemeden bir ceza vermiştik ve babam beni yaklaşık 15 gün aramadı, ben de onu aramadım. Fakat ben onun iyi haberlerini alıyordum, sormadan edemezdim ki... Nihayetinde babam uzun tatili sonrasında İstanbul'a geldiği gün "ben iyi değilim kızım" diyerek beni aradı. Pazar sabahıydı, hemen evine gittim. Babam denge problemi yaşıyordu. "Tatilde sıklıkla motorla gezinti yaptım, üşütmüşümdür, geçer" diyordu. Fakat bu felç belirtisi gibiydi. Ama geçer diyordu, beni de kandırmıştı. Bir süre sonra babam yürüyemez oldu. Tümör omuriliğinde tahribata neden olmuştu ve yürümesi için tıbben yapılacak bir şey kalmamıştı. Ama bunu babama hiç bir zaman söyleyememiştim. O hep tedavi ile iyi olacağına inandı. Ama iyi olamadı. Felç olunca, ağabeyim babamı yanına aldı. Ağabeyim ve eşi babamın bakımını üstlenmişlerdi. Annemle hafta sonlarımızı ağabeyimde ve babamın yanında geçirmeye karar verdik. Her gün onun yanında olduğumu hissetmesi için sabahları babama "Günaydın, Seni seviyorum" mesajları çekirdim cep telefonumdan. O da kendini iyi hissediyorsa birkaç sözle, iyi hissetmiyor ise gülümseyerek karşılık verirdi. Hafta sonu annemle babamın yanına gittiğimizde eğer biraz geciktiysek babam meraklanır üzülürdü. Eskiden beni pek merak etmezdi halbuki... Annemle babamı bu hastalık daha da yakınlaştırmıştı. Babamın bu süreçte anneme olan hayranlığı artmış olmalı ki yatağa bağımlı yaşarken, anneme birkaç dizayle bunu belli etmişti. Belki de bir "itirafname." Bu güzel şiire babam öldükten sonra ajandasında rastlamıştık.

Tabii babamın Leyla'sı için yazdığı şiir yanında bu neydi ki... Öyle ya babam Mecnun sabrını göstermişti Leylâsına karşı. Evet gerçekten bir Leyla vardı babamın hayatında. Ondan aldığı ilham o kadar büyüktü ki *Leylâname* adlı bir şiir kitabı çıkarmıştı. Edebiyat otoriteleri çok olumlu eleştiriler yapmışlardı *Leylaname* için. Pablo Neruda'nın şiirlerine benzetilirdi. Ama babamın kiler elbet özgündü. Aman Allahım ne şiirlerdi o şiirler! Kıskanmamak elde değildi. Benim için sadece bir şiir yazan babam, ondan ne ilhamlar almıştı da okundukça okunası şiirler ortaya çıkarmıştı. Bu kitaba karşı ilgili görünsem de aslında uzun süre ilgisiz kalmıştım itiraf etmeliyim ki. İlgim, bu şiirlerin okundukça okunacak olması ve bu kitap vesi-

lesiyle, bazılarını kendi imkânları bazılarınıysa Türkiye Yazarlar Birliği'nin desteğiyle gittiği yurtdışı festivallere katılmış olmasından ileri geliyordu. Strasbourg, Arnavutluk, Kırım, Kosova, Makedonya vs. Bir keresinde Makedonya'ya babamla gitmiştim. Çok güzel ağırlanmıştık, babam da festivalin gözdesiydi. Şiirlerini kâh Türkçe, kâh İngilizce okuyordu. Kâh Makedoncaya çevriliyordu. Sanata ve sanatçıya değer veren güzel Makedon insanları, ölen bir Makedon şairin mezarına bir gezi düzenlenmişlerdi. Hristiyan mezarlığında bir şairi anmıştık. Babamın oradaki "vakur" duruşu onun evrensel bir adam olduğunu ispatlamıştı bence. Evet sanatın dili ortaktı.

Leyla'daki babamı tam olarak kavrayamadım. Felç olup yatağa düştüğünde babamla hep mesajlaşırlardı, arada bir de konuşurlardı. Leyla Hanım'ın hediyesi olan küçük bir biblo babamın yatağına yakın bir yerde dururdu. Ama babamın anneme ve Leyla'ya olan sevgisi apayrı şeylerdi. Bunu da annem çok iyi bilirdi.

Babam hasta yatağında "Sakıncalı Hatıralar" adını koyduğu kitabını bitirmeye çalışıyordu. İçinde bütün hayatını ele alıyor, arkadaşlarını, 70'li ve 80'li yıllardaki mücadele günlerini anlatıyordu. Büyük bir bölümünü tamamladı ama son kısmını yazmaya ömrü yetmedi. Ona dizüstü bilgisayarımı vermiştim; rahat çalışsın, yazmak istediklerini yazsın diye.

Babamı hasta yatağında bilinçli bir şekilde gördüğüm o son akşam, bana "bu akşam gitme, yarın gidersin" demişti. Babam benden böyle bir şeyi kolay kolay istemezdi aslında. Benimle zaman geçirebileceği son akşam, son gece olduğunu hissetmişti belki de. Acaba bir rüya mı görmüştü?..

Evet bu günden birkaç gün sonra babam hastaneye kaldırılmıştı. Ama son günlerde kalbimizde binbir burkulma ile amansız hastalığa karşı mücadelesini çaresiz seyrederken, kendisi bir an olsun ümitsizliğe düşmemiş adeta postekideki tüyleri sayma sabrını göstermişti hayata karşı. Ama artık sabredek ve mücadele edecek gücü kalmamıştı. 25 Aralık 2010 tarihinde vefat etti. O gidince sabrın önemini daha iyi anladım. Bu satırları yazarken sessiz hıçkırıklar ve gözyaşları içindeyim. Saat sabah 04:06. Aman annem uyanmasın...

Babacığım,

Kaf dağının ardındaki bir büyük aşkın çocuksu heyecanıyla çarptı yüreğin. Ama en önemli aşkın, "Milletin ve davandı." Her

şeyden bunlar için fedakarlık ettin. Sürekli okudun, yazdın, dostların için yaşadın. Mal, mülk, makam senin için tanımsızdı. Bunlar için bizi de feda ettin belki, ama bundan iki kardeş olarak çok memnunuz. Kızın memnuniyetsiz görünse bile bakma sen ona, memnundu. Çünkü ömrünce doğru bildiğini yaptın. Bize de bunu öğrettin.

Yazımı sonlandırırken bana sürekli ettiğin nasihatlar tekrar aklıma geliyor...

"Yorum yapma," "sabırlı ol," "güvenilir insan ol," "sır tut" kıyım. Zira babam çok ketumdu. Yıllarca neler biriktirmişti içinde kimseye belli etmeden... Kitaplarından ve en çok şiirlerinden hissedilebilecek bu birikim onunla toprağa gitti. Sonunda "sırlarımı yattığım toprağa anlatacağım" der gibi ayrıldı aramızdan. Yıllarca ürettiği bitmez tükenmez sevgisini, bilgi ve tecrübesiyle ördüğü pekteğinde biriktiren ve her isteyene sınırsızca dağıtan bu küçük dev adam benim babamdı.

Babam bir yazardı, çok fazla yazmayan ama çok okuyan ve hayata sarılan.

Babam bir babaydı çocuklarına yaptığı babalığı, sevdiği herkese yapmaya çalışan.

Babam; Ali babaydı, Ali amcaydı, Ali dayıydı, Ali abiydi, Ali beydi, Aliydi.

Babam yüzlerce kişi için gerçekten çok şeydi...

Nur içinde yat.

Öteki dünyada buluşmak üzere...

Ayfer Gürdal nal: 1953 yılında doğdu. 1975'te İ.. İşletme Fakültesi'ni bitirdi. 2010 yılında Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde "Türk Çocuk Edebiyatında Engellilerin Temsili (1969-2009)" başlıklı teziyle yüksek lisans derecesini kazandı. Halen 10'u resimli, 2'si 8-12 yaşı için roman olmak üzere 12 zgn eseri, üç adet de çevirdiği eser vardır. 2006 yılı Haziran'ından beri Dünya gazetesi kitap ekinde Çocuk Gz isimli bir köşenin sorumluluğunu üstlenmiştir. Evli ve bir kız çocuğu annesidir.

Ceketini Satmak

Ayfer Gürdal nal

Babamı kaybettiğimde 33 yaşındaydım. şu dünyanın düzeni ne tuhaf. Babamın öldüğü gün — 6 Ekim 1986'da — yeğenim mer doğdu. Tarih kitapları 6 Ekim 1923' İstanbul'un işgalden kurtuluğu olarak verir. Biz de her sene ulusça bu günü anarız ancak benim kişisel tarihimde 6 Ekim, babamın ölüp, mer'in doğduğu gün olarak anlanlanır.

Babam Nurettin Gürdal, altı çocuklu bir ailenin tam ortada olanıydı. Altı kardeşin beşi erkek bir tek en büyükleri kız olduğundan Asiye Hala'ma hem ayrı bir sevgisi hem de anneye gösterilecek bir saygısı vardı. Hem anne hem de babasını çok erken kaybettiğinden halam diğer kardeşlerine annelik yapmış, babam ile ağabeyi ise okul yaşamlarını yarıda bırakıp diğer kardeşlerini geçindirme sorumluluğunu çok erken yaşta yüklenmişlerdi. Okumak içinde ukde kalmış olduğundan olsa gerek, hem benim hem kardeşimin okumasını çok isterdi. "Ceketimi satar ben sizi okuturum, siz yeter ki okuyup, bizim yüzümüzü gldrn" dileği bugün bile kulağımdadır. Hiç kuşkum yok 55 yaşında Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde yüksek lisans için tekrar öğrenciliğe başladığımı ve ceketimi satmaksızın 57 yaşında tezimi tamamlayıp mezun olduğumu görseydi kendi okumuş kadar mutlu olurdu. Bu ceketini satma meselesini bir de borç ile ilgili dile getirirdi. "Ne olursa olsun, kimseye borçlu kalmayacaksınız. Gerekirse ceketinizi satıp ödeyeceksiniz. Soğan ekmek yiysin ama başınız dik olsun. Soğan ekmeğinizi, onurunuzla kimseye muhtaç olmadan yiysin". Bu kalıp

öğüdünü de çok sık işitirdik. Bu nedenle olsa gerek benim gözümde borçlu olmak mutlaka kaçınılması gereken bir insanlık durumudur.

Babamla ilgili bunca yıl sonra halâ hissettiğim duygu derin bir güven. Beyaz saçları, beyaz kaşları, 1.75 cm boyu, scoliosis yüzünden hafif sağa çarpık yengeç yürüyüşü ile belki en yapılı babalar sınıfına girmezdi ama ben babamın sevgisiyle beni koruyacağını bilirdim. Her sabah, 8.18 vapuru ile Beylerbeyi'nden Eminönü'ne işine giderdi. Biz, Beylerbeyi Asaf Halet Çelebi Sok. No.9' da otururduk. Hani şu "Koskoca bir ağaç görüyorum/Ufacık bir tohumda/O ne ağaç ne tohum/Om mani padme hum" diye başlayan şiiri yazan şairin evinin 2 ev aşağısındaydı evimiz. 2 katlıydı, bir dönüm bahçesi vardı. Babam bahçeyle uğraşmaya, bahçeyi sulamaya bayılırdı. Çok çeşitli çiçekler yetiştirirdi o bahçede. Menekşeler, yıldız çiçekleri, güller, ortancalar, mevsimine göre mor sümbüller ve laleler. Evin kocaman bir balkonu vardı. 6 kova suyla yıkanırды. Bu sayıyı iyi bilirim çünkü annem sokağa çıkıp arkadaşlarımla oynamama ancak balkonu tertemiz yıkarsam izin verirdi. Bu evi yapabilmiş olmaktan dolayı büyük bir gurur duyardı. Okulu terk etmek zorunda kalıp çalışmaya başlayınca onu Eminönü'nde bir zahire tüccarının yanına çırak vermişlerdi. Sonraki yıllarda çırak olarak girdiği müesseseye ortak edilmişti. İyi huyunun ve şaşmaz dürüstlüğünün, çalışkanlığının bu ortaklıkta payı olduğuna inanır, "Siz dürüst olun, çok çalışın, gerisi önünüze gelir. Kimsenin kismetinde gözünüz olmasın kendi çalışmanıza bakın." derdi. İşte her tuğlasında alın terinin yattığını söylediği bu evin penceresinden Boğaz ve Çengelköy iskelesi görünürdü. Vapur Çengelköy iskelesinden ayrıldığı an, "Baba, vapur kalktı!" diye bağırırdım. Habercilik görevimle de doğrusu o çocuk halimle pek gururlanırdım. Babam çayından bir yudum alır, "Hadi akşama görüşürüz, annenizi üzme-yin sakın" deyip hızla yokuş aşağı Beylerbeyi iskelesine doğru yürür ve bu iskeleden saat tam 8.18 de kalkacak vapuru yakalardı. Kar, kış, yağmur, çamur, bahar, yaz, güz, akciğer kanseri olana kadar babam 8.18 vapurunu hiç kaçırmadı. Akşamları ise Eminönü'nden kalkan 5.25 vapuru ile eve dönerdi. Eğer yaz ise ve okullar tatil ise bazen annem babamı karşılamaya gitmemize izin verirdi. O zaman iskelenin yanındaki kahvede kısa bir mola verirdik. Babam arkadaşlarıyla bir kahve içip tavla maçı yaparken bize de dondurma ısmarlardı. Şimdi o kahve çok turistik oldu, dondurmalar ise fabrikada imal ediliyor.

Annem, ev işleriyle uğraşıp genellikle yorgun olduğundan bize babam gibi oyun arkadaşı olmazdı. Babam ise saklambaçtan tutun, incir ağacı yaprağından çanta yapmacaya, beş taş oynamaktan, isim, şehir, hayvan, bitki oynamaya kadar çeşitli oyunlarda oyun arkadaşımız olurdu. Ama en sevdiği ve en acımasız oynadığı oyun Amiral Battıydı. Saklambaç oyununu kışın ev içinde oynardık. Beş yaş küçük kardeşimle, örneğin perdenin arkasına saklanır kendimize göre gıkımızı çıkarmadığımıza inanırdık. Babam anneme seslenirdi. “Meşküre Hanım, bak bakalım bu keratalar çaydanlığın içine saklanmış olmasınlar. Bir yerden sesleri geliyor.” O zaman deli gibi gülerdik. Koskoca babamız bizim çaydanlığa sığabileceğimizi sanıyordu demek ve fırlar çıkardık meydana. Sonra bu kez annemle babamın yatağının altına sığıştık. Bu sefer yine seslenirdi. “Meşküre Hanım, bunlar saklanmaktan yorulmadılar. Bu sefer biliyorum ben, sürahinin içine sıkıştılar. Hem su içip hem saklanıyorlar. Bak bakalım üstlerini ıslatmasınlar.” Haydi, yeni bir kikirde me nöbetine gark olurduk. Velhasıl, istediği zaman bizden daha çocuk olmayı becerirdi babam.

Kuaförcülük oynadığımızı da hatırlıyorum. Nasıl bir saç taramamı istersiniz diye sorduğumda hiç tereddütsüz “Ferah Diba başı olsun” derdi. Kardeşim Ali’den ise şöyle düzgün bir aligarson traş isterdi. Biz de oyuncak makasımız ve annemizin tuvalet sehpasından ödünç aldığımız tarakla isteklerini yapmaya çalışırdık. Saçını bir o yana, bir bu yana darmadağın ederdik ama hiç “Uf hadi yeter artık!” demezdi. Doktorculuk oynuyorsak, ben doktor o hasta olurdu. Ama kardeşim ile oynuyorsa o zaman o doktor olur ve kardeşimin reçetesine bir büyük kutu hemen içilecek ilaç yazardı. O büyük kutunun içinde ise kırılmış pötibör bisküvi olurdu. Zaten kardeşim Ali, doktorculuk oyununun en çok hemen ilaç içme bölümünü severdi.

Babamı kızgın anımsadığım anılar parmakla sayılacak kadar az. Çok kızdığı zaman küser “Benim sizin gibi çocuklarım yok” derdi. O zaman işte süt dökmüş kediye döner, kendimizi nasıl af ettireceğimizi şaşırdık. Bir keresinde, babam bahçe suluyordu ve ben de bahçe duvarının üzerinde yürüyerek, dengede durmaya çalışıyordum. Duvar yerden yaklaşık 1 metre yüksekti. Birkaç kez o duvarın üzerinde yürümememi, düşebileceğimi anımsattı. Dinlemedim. Sonra en kızgın sesiyle dedi ki: “Bak seni ikaz ettim. Dinlemedin. Eğer o duvardan düşersen bil ki hayatında ilk kez benden eşek sudan gelinceye kadar hem de şu elimde tuttuğum hortumla

dayak yiyeceksin!” Korkulan neyse gerçek olur derler ya, aradan beş dakika geçmedi ben duvardan diz üstü düştüm. Düştüğüm an kalkıp, kanayan dizimin acısına boş verip kaçımağa başladım. Ben önde, babam peşimde bahçeyi birkaç kez turladıktan sonra babam enseme yapıştı. “Değdi mi sözümü dinlemediğine, Değdi mi ha, değdi mi?” diye bağırdı. Dilim damağıma yapışmıştı. Yanıt veremeyi düşünemiyor, korkudan nutkum tutulmuş bir şekilde hortumla dövmesini bekliyordum. Ama o kadar korktuğum darbeler ne o zaman ne de başka zaman hiç gelmedi. Babam sadece, “Bu sana ders olsun. Bir daha baba sözü dinlememezlik etmezsin. Şimdi yürü git, seni gözüm görmesin. Yürü git annen dizine tentürdiyot sürsün!” deyip beni serbest bıraktı.

Babamın terbiye anlayışında kişiyi davranışının sonuçları ile yüzleştirmek yattığını kendi kızımı yetiştirirken daha iyi idrak ettim. Örneğin, küçüktüm ya 9 ya 10 yaşındaydım. Mahalledeki çocuklar ağaca tırmanırlar, her biri bir dala tünür, orada muhabbet ederlerdi. Bense ya biraz şişko olduğum için ya kimse bana ağaca çıkmayı öğretmediği için onlara ancak ağacın dibinde oturup eşlik edebilirdim. Çok içlenirdim. Babama söylediğimde “Sen daha küçüksün derdi. Biraz daha büyü ben sana öğreteceğim.” Ama bu büyüme işi benim istediğim hızda gerçekleşmezdi. Bir gün muhtarın oğlu Mümtaz’a yalvar yakar oldum. Arkamdan itti, bana cesaret verdi ve ağacın alttan ikinci dalına kadar tırmanabildim. Tırmandım tırmanmasına ama akşam olup ağaçtan inip eve gitme zamanı gelince mümkün değil inemiyorum. Her çocuk ayrı cesaret veriyor, ama kasıldım kaldım, inemiyorum. Ali, gitti babama haber verdi. 5 dakika ya geçti ya geçmedi, karasarı bir yüzle geri geldi. “Baban, nasıl çıktıysa öyle insin; inemezse de orada uyusun.” diyor dedi. Bir süre bekledim. Hava kararmaya başladı. Kardeşim sürekli yalvarıyor, eğer yavaş yavaş hareket edersem ve arkamı döndüğümde sıkıca ağacın gövdesine sarılıp kendimi aşağıya kaydırırsam vallahi de bilahi de inebileceğimi tekrarlayıp duruyordu. Sonuçta az sıyrıkla ağaçtan inmeyi başardım. Yalnız ağaçtan inmemiş aynı zamanda ağaca çıkma korkumun da üstesinden gelmiştim. Babam hem beni korkumla yüzleştirmiş, hem inebileceğime güvenmiş hem de baba sözü dinlemezsem olabilecekleri de bire bir yaşatmıştı. Bu örnek kadar ciddi bir yüzleşmeyi çok daha büyükken, üniversite 2.sınıftayken de yaşatmıştı bana. Ehliyetimi yeni almıştım. İ.Ü.İşletme Fakültesi o zaman Beyazıt’taydı. Kar yağma ihtimali olan bir kış günüydü. Ben okula babamın minik Fiat arabası ile gitmek istedim. Belki

de o zaman ki yarım aklımla arkadaşlarıma hava atmak istiyordum kim bilir, gençlik işte. Babam, "Arabayı alma, kar yağacak. Karlı havada değme şoför araba kullanmaya çekinir, sen daha çok deneyimsizsin. Başına bir iş getirirsin" dedi. Ama çok ısrar ettim ve o da ısrarlarına dayanamadı. Zaafı vardı kızına. Sonuçta beklenen kar yağdı ve okuldan eve nasıl döndüğümü bir Allah bir de ben bilirim. Bizim Beylerbeyi'ndeki eve dik bir yokuşla çıkılırdı. Yokuşun tam ortasında ise sola doğru 90 derece bir viraj vardı. Yokuşun alt başından gaza yüklenip hiç durmadan bu virajı almak gerekiyordu. Ancak karlı zeminde hız yapınca araba kaydı. Güç bela durdurdum ancak arabanın arka tekerleri tehlikeli biçimde soldaki uçurumun eşiğine gelip yanaşmıştı. Hiç kaydırmadan kalkabilirsem bir şansım olabilirdi aksi takdirde arabayı devireceğim kesindi. O karda arabadan indim. Güç bela iki koca taşı kâh sürükleyip, kâh yuvarlayarak arka tekerlerin yanına getirdim. Aklım sıra taşları teker arkasına yerleştirip kaymayı engelledim. Ama bir türlü arabayı tekrar çalıştırmaya cesaret edemiyordum. Bu sefer tık nefes eve koştum. Babama utana sıkıla yaptığımı anlattım. Babam suratıma dik dik baktı ve "O arabayı nereden aldınsa, oraya getirip koyacaksın" dedi. Çaresizdim. Koşarak arkadaşımın babasına gittim. Utana sıkıla olanları anlattım. Hami Amca, halime acıdı. Benimle geldi ve arabayı o kullandı. Yokuşu arabayı kaydırmadan tırmanıp evin önüne park ettiğimizde bir daha asla karlı havada araba kullanmamaya yemin ettim. Kırk senedir de tövbeme sadık kaldım.

Bir unutulmaz anım da ileride bir çocuk öyküsüne dönüştürmeyi umduğum omlet öykümüz. Annem, her anne gibi çok güzel yemek yapardı. Ama bazen çok yorgun olduğunda, özellikle çamaşır yıkandığı günler babam ona yardım ederdi. Eğer babam yemek yapıyorsa ya tombul tombul İzmir köfte yapardı, ya da patatesli omlet. Ben en çok patatesli omleti severdim. En büyük boy tavayı da kullansa mutlaka kardeşimle ben huysuzluk ederdik. Ona çok koydun, hayır esas sana çok koydu diye sızlanırdık. Babam o zaman çok üzülür, "Siz tok evin aç kedilerisiniz. Ben sizin gözünüzü doyuramadım" diye içlenirdi. Yine böyle bir günde evde patatesli omlet pişmişti. Ancak bu sefer sofraya bir de cetvel getirmişti babam. Dedi ki: "Bakın, sizin bu omlet kavganızdan ben usandım. Şimdi şu cetveli görüyor musunuz, ister ölçersiniz, ister biçersiniz. Biriniz adil olarak kesecek, diğeri ise ilk parçayı seçecek. Anlaşıldı mı?" O günden sonra bizim sofrada omlet paylaşım kavgası bir daha hiç tekrarlanmadı.

Yazları yakın yerlere tatile gittiğimizi anımsıyorum. Çınarcık, Erdek, Ayvalık anılarımı süsleyen beldeler ama en çok Küçüksu Plajı'na giderdik. Babam yüzme bilmezdi ama her ikimize de yüzmeyi Küçüksu Plajı'nda babam öğretti. Denizin ortasında kaya gibi dimdik durur, kendisine kadar yüzmemizi isterdi. Önce simitle, sonra tek kollukla, sonra o kolluk da fora. Babamın karşımızda kaya gibi güvenilir durduğunu bilmek, su yutsak da devam etme gücü verirdi bize. Sonraları balık gibi yüzer olduk ve kardeşim 12, ben 17 yaşındayken bir de sandalımız oldu. O zaman Beylerbeyi'nde Mısırlı Koyu'nda denize girer kimi zaman Vaniköy'e kadar kürek çekip dönerdik.

Babam benim Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'nden ve İşletme Fakültesi'nden mezun olduğumu gördü. Evlendiğimde de sağdı. Eşimi çok sevdi. Akciğer kanseri olduğunda kemoterapilerine onu hep eşim götürdü. Çünkü ben o zaman Veliefendi'de bir ilaç firmasında çalışıyordum ve oradan yetişmem imkânsızdı. Bu döneminden en çok "Ne olur bırakın şu zıkkımı içmeyi. Ben hata ettim siz bari etmeyin" deyişini anımsıyorum. Bir de nefes alması iyice zorlaştığında iki yaşında olan kızım Zeynep'e bakıp "Götürün onu, çocuk korkmasın" deyişini. Zaten bunu söyledikten kısa bir süre sonra da meleklerin yanına gitti.

Kimse hakkında kötü konuşmayan, bir kusur işlendiğinde o kusuru işleyen için çeşitli hafifletici nedenler ileri süren babamı iş arkadaşları evliya gibi adamdı diye anarlar. Babam yaşıyaydı ve kızının bir çocuk kitapları yazarı olduğunu, kitaplarında baba soyadı Gürdal'ı da eşinin soyadı Ünal'dan önce kullandığını görseydi, hele hele iyi yetiştirebildiğimiz torununun başarılarına tanık olabilseydi kuşkusuz çok mutlu olurdu. "Bak baba, Zeyno ne kadar iyi okullarda okudu" deseydim ona hiç kuşku yok. "Bu sizin vazifeniz tabii çok iyi okullarda okutacaksınız. Gerekirse ceketinizi satacaksınız ama çocuğunuzu okutacaksınız" dediğini duyar gibiyim.

Canım babacığım, dürüst olmayı, kimseye gıpta etmeden kendi yolumda çok çalışmayı, her yaşta öğrenci olmayı ve arkadaş arkasından konuşmamayı senden öğrendim. Artık o zıkkımı da içmiyorum. Beş yıl oldu, sigara illetinden de kurtuldum. Ali de iyi. Onun oğlu da İ.T.Ü'lü bir mühendis olacak yani tam arzu ettiğin gibi o da okudu. Annem tabii yalnız hissediyor kendini. Zaman zaman "Gürdal Bey, neden bu kadar erken gittin?" diye hayıflanıyor ama genellikle şükür ediyor, hatta arkadaşları küçük şeylere de şükrettiği için "Şükür Meşküre" lakabını takmışlar ona.

Zaman geçiyor işte. Çeyrek asırdır yoksun güzel babacığım yine de senle geçirmiş olduğum 33 yıla ve kızın olduğuma her gün şükrediyorum. Babasını hiç tanımamışlara, ya da çok erken yitirmişlere kıyasla, 33 yıl baba sevgisini tatmış olmak büyük bir şey, nankörlük etmeyeyim ama hangi sevgiye doyulmuş ki, baba sevgisine doyulsun?

Hürrem (Uğur) Yılmaz: 1962 yılında İstanbul'da doğdu. Orta-doğu Teknik Üniversitesi'nde başladığı Psikoloji lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi'nde, yüksek lisans eğitimini ise yine Boğaziçi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde tamamladı. 2003 yılında The University of Texas at Dallas İşletme Fakültesindeki doktora eğitiminin ardından muhtelif Amerikan üniversitelerinde ders verdi. Halen New York eyaletinin başkenti Albany şehrinde The College of Saint Rose İşletme Fakültesinin Pazarlama bölümü öğretim üyesi ve aynı şehirde eşi ve üç çocuğu ile yaşıyor.

Mandolin ve Gofretler

Hürrem (Uğur) Yılmaz

Hep böyle konuşurlar çocuklar. Benim babam senin babanı dö-ver! Benim babam var ya, bize her gün çikolata getiriyor. Kırk-beş sene öncesinden söz ediyorum. Şimdinin envai çeşit şekerlemeleri, egzotik iklimlerden esinlenen "cookie"leri yoktu o zaman. Çengelköy sırtlarında, yemyeşil kırların bezediği tepelerden birinde, boğazı gören bir evde oturuyorduk. Ev bizim değildi, kiracıydık. Çocukluğumun en güzel yıllarının geçtiği o "Rüzgarlı Tepe" de minik muhayyilemle, bana, uçsuz bucaksız(mış) gibi gelen kırlarda koşturur, ansızın karşıma çıkıveren çayır yılanlarından korkardım. Babamı fazla gördüğümü hatırlamıyorum o yıllarda. Sabah erkenden gider, gece gelirdi; Çengelköy vapurundan çıkıp, o tepeyi tırmanmış yayan. Erkek kardeşim ve ben iki adet gofret bulurduk sabah masanın üzerinde. Birinin üzerinde kız, birinin üzerinde oğlan çocuğu resmi olurdu. Masal perilerinin sihirli değneğinden dökülen yıldızlar gibi ışıldardı ambalajları; yırtıp atmaya kıyamaz, biriktirirdik o parlak kâğıtları. Yıllar sonra aynı gofretleri ürün kataloglarında aradığımda bulamadım maalesef; markası neydi acaba o gofretlerin?

Ben babamın "totoş kızı" idim, çok girişken bir çocuktum. Büyüklerle sohbet etmeye bayılırdım. Yüzünde geniş bir tebessüm; memnuniyetle izlerdi beni babam. Onun yerine de konuşur, onun söyleyemediklerini mi söyledim acaba... Ondan mıydı mutluluğu? Söyleyecek bir şeyi mi yoktu, yoksa nasıl söylese bir türlü karar mı veremezdi; hiçbir zaman soramadım, belki üzülür

diye... Babam öksüz kalmıştı daha doğmadan, doğduktan sonra da yetim.

Ağaların beylerin soyundan geliyormuş bu çocuk, ismi dedesinin ismi olduğundan köylüler "saygıda kusur ederiz..." endişesinden olsa gerek, ismiyle değil de "efendi" diye çağırırlarmış. Belki ki babama dedelerinin serveti değil de şan ve şerefi ulaşabilmiş ancak. Sivas'a bağlı Hafik kazasının Çınarlı köyünden yola çıkarıyorlar bir gün bu çocuğu, hem öksüz hem de yetim bu küçük çocuğu. İstanbul'a gitmek üzere trene bindirip, yolculardan birilerine emanet ediyorlar. Haydarpasha Garı'nda herkes trenden inince o da iniyor, kendisini almaya gelecek olan akrabasını göremeyince nereye gittiğini bilmeden peşine takılıyor kalabalığın. Vapura binip Karaköy'e geçiyor ve iskelede görüyor akrabasını. Hayatımız nasılda tesadüflere bağlı. Kendi çocuklarını sokağın öteki ucuna dahi bırakamayan kızının bu olayı düşündükçe yüreği sızlıyor.

Sirkeci'de Fransız Vitol şirketinin hanında çalışıyor akrabası, odabaşı olarak, şirketin muhasebe müdürü olarak değil! Hanın "Odabaşına" ayrılmış kısmında kalıyorlar beraber. Han kapısının önünde bir sepetin içine yerleştirdiği portakal ve haşlanmış yumurtaları satıyor. Çocuk diye kimi müşteriler fazladan birkaç kuruş veriyorlar ama o hiç bir zaman tadına varamıyor kuruşlarının. Okula gidemiyor, komşu handaki kendisinden yaşça büyük bir çocuktan öğreniyor okumayı. Sirkeci tüccarından Rum asıllı bir işadamı çok seviyor bu çocuğu ve alıp götürüyor Beylerbeyi'ndeki yalısına, iki ay kalıyor orada. Sütle, balla besliyorlar, bağırlarına basıyorlar hem öksüz hem yetimdir diye. Özel bir yatılı okula göndermek üzere hazırlık yaparlarken Vitol hanındaki akraba babamın kapı önünde sattıklarından elde ettiği ek geliri kaybedeceği korkusu ile alıp geri götürüyor babamı. On üç-on dört yaşlarında Sivas'a köyüne geri dönüyor babam, çocuksuz bir ailenin yanında işe giriyor, bir buçuk sene gece gündüz demeden hayvan gütmekten rençberliğe her işi yapıyor, kendisine söz verilen parayı vermeyeceklerini anlayınca da ikinci kez köyünden ayrılıp İstanbul'un yolunu tutuyor. Kapalıçarşı'da terzi levazımatı satan, önceden tanıdığı birinin yanında tezgâhtar olarak işe giriyor ve evlenene kadar da orada çalışıyor. Bütün bir çocukluk ve gençlik hikâyesi bu kadar olur mu? İşte babamın Kemalettin Tuğcu'nun öksüzlerinin mutlu sonlarından dahi nasibini alamamış hikâyesi.

Onu yaban ellere salan uzak ya da yakın akrabalarını daha küçücükken yüreğinden atmış olmalı ki onlardan söz ettiğini hiç

duymadım. Gönlünde varsa yoksa çocukları, özellikle de "totoş kızı". İlkokul diploması bile yoktu, kimse okula göndermemişt ki ne yapsın, okumak içinde bir heves olarak kalmıştı, onun için hep "Oku kızım" derdi. Bu söze, askerlerin emre gösterdiği sadakatle bağlı kaldım hep. Okudum, okudum... Hep çok başarılı bir talebe oldum, hep öğretmenlerin gözbebeği. Onlar babama akıllı kızını överlerken koltukları kabarırdı. Onu böyle gururlu görmek beni çok sevindirdiğinden olsa gerek, daha çok çalışırdım derslerime.

Üniversitede tahsilim esnasında evlenmeme itiraz etmemiş, yalnız "Çok emek verdin, okulunu bırakıp yazık etme, başka bir şey istemem senden" demişti de ağlatmıştı beni.

Hiç tanımadığım dedeme ve babaanneme hep kızmışım, niye onu bir başına bıraktılar bu acımasız dünyada diye. Hep üzül-müşümdür onun kimsesizliğine, garipliğine; ben kendi babamı çok severken onun ana babasını doya doya sevememişliğine.

Beyoğlu'nda sinema önlerinde merakla afişlere bakarken, Taksim'den Tünel'e yürürken, görkemli Tünel binasının hafif küf kokan havasıyla, serin ve loş atmosferinde tavan süslemeleri arasına babamı resmediyorum bıkip usanmadan, Sirkeci kalabalığına portakal satmaya çalışan babamı... Çok hasta olduğum bir kış günü, Ayşekadın fasülye istedim diye Balık Pazarı'nı altüst edip turfanda fasülyeyi bulup getiren babamı hatırlıyorum. Sekiz yaşında iken sınıf öğretmeni "Mandolin çalmayı öğreneceğiz" der demez, totoş kızı "Ben de isterim" dediği için ilk mandolinini Zeynelabidin Bey'in dükkânından (Şimdilerde Zeynel Abidin Cümbüş A.Ş. olarak faaliyet gösteriyor) alıp getiren babamı.

İstanbul sokaklarının dili olsa anlatırdı size onun gelip geçtiği yolları, çiğnediği taşları.

Pazar günleri AGA marka radyosunun başına geçer, kocaman düğmeyi bir sağa bir sola çevirirdi, ta ki cızırtıların arasından Kahire radyosunu bulana kadar. Bahtına ne çıkarsa dinlerdi; bazen Ümmü Gülsüm, bazen de Kur'ân-ı Kerim.

Babamın simgelerinden en önemlisi kravatıdır. Bakkala gitmek için bile olsa dışarı çıkacağı zaman mutlaka kravatını takardı. Güzel giyinmenin önemine inanmıştır hep. Zamanın Beyazıt ve Kapalıçarşı esnafını ve Beyoğlu'nun meşhur terzilerini yakından tanır, giyim kuşamını onların marifetli ellerine emanet ederdi. Babamın bu usta ellerden çıkma ceketlerine bayılırdım. Bir gün onlardan, ba

bama artık küçük gelen bir tanesini giyip dışarı çıktığımda annemi çok kızdırmıştım.

Gezip eğlenmeyi, ikramı çok severdi babam. Annemin onun bu temposuna ayak uyduramaması sebebiyle balık lokantalarında, kebabçılarda biz çocukları eşlik ederdik ona.

Nazı yalnızca bana geçerdi evde, bir ben kıyamazdım ona ve bir dediğini iki ettirmezdim. Köyünden çıktığı gün nasılsa, öylece kalmış, tertemiz bir insan. "Sözü senet" diye tasvir edilenlerden. Lâkin yüzüne her gülen insana gösterdiği samimiyetin ve yaptığı iyiliklerin bedelini ticarete çok ağır ödemiş olduğunu uzun yıllar sonra öğrendim.

Benim babam ne bürokrat idi, ne doktor, mühendis, ne de bol paralı tüccar. Benim babam, baba yüzü görmemiş ama baba olmaya çalışan bir güzel insandı, ta ki yirmi sene önce beni gurbete yolcu edene dek. Sonrası kocaman bir boşluk. Öyle az gördüm ki onu bu süre zarfında. Yıllar akıp gitmiş, kendime geldiğimde baktım ki çok geç olmuş, yitip giden yılların telâfisi imkânsız. Yirmi senedir yoklar hayatımda... Ne babacığım, ne gofretler, ne de mandolin.

Ben babamın totoş kızı, "Kara Mehmet" in hık demiş burnundan düşmüş kızı.

Geri dönsem bulur muyum acaba eski nağmelerimi?

Yıllardır memleketimden ve babamdan binlerce kilometre uzakta yaşıyorum. New York eyaletinin başşehri Albany'de hocalık yaptığım üniversitede imtihan sonraları öğrencilerime cevap anahtarını okurken B ve D'yi karıştırmaları diye şöyle diyorum: "B as in BABA, D as in DAD". Bazen de güneş Adirondack dağlarının ardında batarken gönlüm şu coşkulu türküyü rüzgârın önüne katıyor İstanbul'a doğru...

*Altın yüzük var benim kız mavili mavili
Gümüş yüzük var benim yar mavili mavili
Parmağıma dar benim kız mavili mavili
Çınarlı'nın içinde kız mavili mavili
Kömür gözlü BABAM var benim yar mavili mavili*

Firdevs Canbaz Yumuşak: 1980’de Ankara’da doğdu. Ankara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 2002’de mezun oldu. Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümünde yüksek lisans yaptı. 2009’da “edebiyat doktoru,” 2010’da anne oldu. Hâlen TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalışmakta ve Modern Türk edebiyatı üzerine dersler vermektedir.

Adı Gibi Güzel Babama; Cemil Canbaz’a

Firdevs Canbaz Yumuşak

Güneş yanığı teni, mavi gözleri ve muzip gülümsemesiyle içindeki çocuk hâlâ yaşayan bir adam benim babam.

Babaannemin son beşiği. Altı kardeşin en küçüğü.

Her ne kadar sarışın değilse de, diğer çocuklarına göre daha beyaz olduğu için belki, babaannem babamı “Sarıııııı”, diye severdi.

Doğum gününü bilmiyoruz, kiraz vakti demiş babaannem. Yıl 1953.

Amcalarıma, ilk hamileliğinde gördüğü rüyada tavsiye edilen Hasan ve Hüseyin isimlerini veren babaannem, son çocuğuna, son oğluna Cemil adını seçmiş. Babamın, ismini her anlamıyla taşıdığını düşünürüm hep. Kendi güzel, huyu güzel babam benim.

Dedem, “Abini okutuyoruz ya işte” diyerek babamın eğitimine devam etmesine gerek görmemiş; babam da 15 yaşında kuaförlük yapmak üzere Orta’dan Ankara’ya gelmiş. Cebinde minübüse verecek para olmadığı için bir semtten bir semte nasıl yürüyerek gidip geldiğini anlatırdı. O dönemde Ankara’nın en ünlü kuaförlerinden birinde işe başlamış ve kısa sürede kalfalığa yükselmiş. Ancak ellerinde egzama olmuş saç boyalarından. Doktor bu işi bırakacaksın demiş ve babamın profesyonel kuaförlüğü daha o yıllarda son bulmuş. Ama uzun yıllar boyunca belki ben liseye gelineceye değin ablamın da benim de saçlarımızı babam kesti. Liseden sonra ise önüne oturmaz olduk, ille de dışarı da kestirilecekti saçlar... Da-

ha sonra sadece usta kuaförlerin elinde göreceğim, özel bir usturası vardı babamın. Hâlâ durur sanırım bir yerlerde annem atmadıysa...

Ve 17 yaşında annemle evlenir. Annem 16. Babam köyün en yakışıklı delikanlısı. Annem güzel, hem de çok güzel. Elbette görücü usulü bir evlilik. Belki de evliliklerinin ilk yıllarında çekilmiş bir fotoğraf. Babam gür, kumral saçları, yan bakışları ile film artistleri gibi. Annemin pürüzsüz bir teni var. Üzerinde, dedemin, kumaşını Ulus'tan aldığı ve biricik kızına terzide diktirdiği ipekli elbisesi. Uzun süre albümlerin arasında kalmış bu fotoğrafı, yıllar sonra bir evlilik yıldönümlerinde çerçeveletip onlara hediye etmişim de, sanki geçip giden yıllarını onlara geri vermişim gibi sevinmişlerdi. Odalarının duvarında asılı şimdi.

Annem, babamı Cemil Bey ya da Canbaz diye çağırır.

Ben de evlenip gittikten sonra, birbirlerine kaldıkları için şimdilerde didişmeleri arttı; ama hepimiz biliyoruz ki birbirleri olmadan yapamazlar. Zor, gerçekten zor günler geçirmişler; bazen tanımadığım bilmediğim birilerinden, olaylardan bahsederler hararetle. Çocuklukları da ortak mekânlarda geçtiğinden, iki iyi arkadaş, vazgeçilmez birer dostturlar birbirleri için aynı zamanda. Her kadın gibi annem de zaman zaman özel ilgi bekler babamdan; ama komplimandır, jesttir pek anlamaz böyle şeylerden babam. Babam yanındaki insanları mutlu etmek ister; ama, bunu nasıl yapacağını çoğu zaman bilemez. Sevdiğini de pek gösteremez, sözcüklerle ifade edemez. Ben ve ablam yanağımıza aldığımız makaslardan anlarınız sevildiğimizi, abim omzuna yediği hafif yumruklardan.

Zaman zaman yaptığı ve unutamadığımız muziplikleri pek çoktur babamın. Bir seferinde annemin kahvaltı için taze ekmek almaya gönderdiği babam, güzelce giyinip, hazırlanıp ekmek almaya çıkmış ve kahvaltıya dönmemişti mesela. Bizse ekildiğimizi, boşu boşuna taze ekmek beklediğimizi çok sonra öğle saatlerine doğru anlamıştık.

Babamın, ilk göz ağrısı ablamın düğün günü evden çıkarken ortadan kayboluşu ise hüznünden. Kızını, gözbebeğini birinin alıp gitmesi hangi baba için kolay olur ki! Annemin, ablamın istenme mevzusunu uzun süre babama açmadığını hatırlıyorum. Babamla abim arasında ise hiçbir zaman bir baba-oğul çatışması yaşanmadı; çünkü babam, abimin delikanlılığını doya doya yaşamasını tebes-

sümle izledi; annemin kimi zaman haklı endişelerini bile gidermeyi bildi, oğlunun arkasında olduğunu hissettirdi.

Bana gelince...

Adımı babam koymuş, doğduğumda beni görünce "anam doğdu" diyerek...

Dedemin onaylamayan bakışlarına ve sözlerine rağmen, epey ileri vakitlere kadar kucağından inmedim babamın. Anne ve babasının yanında çocuklarını sevmeyen, sevemeyen bir kuşaktan benim babam. Bunu değiştiren, biraz da evin en küçüğü olmanın verdiği toleransla benim şımarıklığım oldu diyebilirim. Onun ter ve sigara kokan elbiselerine sarılıp, bu kokuların ne olduğunu bilmeden, anneme, "babam kokuyor bunlar" derdim.

Aklım ermeye yeni yeni başladığında, bütün bir avucumla sadece küçük serçe parmağını tutarak yürüdüğüm babamı, "sarı minibus"üyle hatırlıyorum. Ankara-Orta arasında uzun yıllar yolcu taşıdı babam. Kimi zaman o yolcularla birlikte biz de memlekete girdik. Anneme bıktırıncaya değin "ne kadar kaldı" diye sorarken bir yandan da kulağım İbrahim Tatlıses'in şarkısında olurdu: "Yallah şoför yallah ne beklisen/ Yüreğimde kan eklisen/ Hiç Allah'tan korkmisan/ Beni yolda bırakisen/ Yallah şoför yallah apar(götür) beni". Ben bir şoför kızyım, yolculuklarda hiç midem bulanmaz. En uzun okumalarımı hep yollarda yaptım. Bu nedenle yollarda bir satır dahi okuyamayanları hep şaşkınlıkla karşılarım. Ve hâlâ bu yaşımda, şoför mahallinde sadece babam olduğunda rahattır içim. Anneme göre her ne kadar dikkatsiz, aceleci olsa da, babam benim için en güvenilir sürücüdür. Yolların yakışıklı prensi!

Daha sonra Karayollarında şantiyede çalışırken uzun aralıklardan sonra eve dönüşü geliyor aklıma. Ben yedi yaşındayken Mecidiye'deki evimize fındık, ceviz ve tahta oyuncaklarla çıkıp gelişi... O yıllar geceli-gündüzlü çalıştığı yıllardı. İncirli'de 7 milyona aldığımız evin taksitlerinin peşinde... Annem üç çocuk annesi, hâlâ genç ve güzel...

Ve nihayet İncirli'ye, kendi evimize taşınmamız. Hemen arkadaş bulabilen girişken abim ve apartmanın genç kızları ile takılan benden sekiz yaş büyük ablamın aksine, daha çok içine kapanık bir çocuk olan ben, ilkokula orada başlıyorum, üniversiteyi ve yüksek lisansı da aynı çatı altında bitiriyorum. Baba evinin korunaklı çatısı, kanatları altında...

Çocukluğum o evde geçiyor, o evde büyüyoruz, yaşlılarımızı o evde kaybediyoruz. Ablam o evden gelin oluyor, ben de. Abimin kınasını o evin önünde yakıyoruz. Tam yirmi dört sene oldu. Babam ve annem hâlâ o evde yaşıyorlar. Sevinçlerimiz de o çatı altında yaşanıyor hep. Haftasonu kahvaltıları... Ben de babam gibi erken kalkmayı seviyorum. Ablamla birlikte uyuduğumuz odamda, salonun perdelerinin açıldığını duyar duymaz, sevinçle ben de gözlerimi açıyorum. Babamın sabahları yaptığı ilk şeydir. Günü, günışığını salonumuza buyur etmek. Sanırım hâlâ yapar bunu. Polis radyosundan inceden yükselen şarkılar annemin kızarttığı ekmeklerin kokusuna karışıyor. Türk Sanat Müziği konusundaki repertuarımın genişliğini o yıllara bağlıyorum. Benim çocukluk anılarımın fonunda hep o şarkılar çalar: "Bir ilkbahar sabahı güneşle uyandın mı hiç..."

Babam, ekmeği taze, çıtır çıtır sever, ben de öyle. İnsan hep güzelini sona saklar ya, daha sonra yerim diyerek hep sona sakladığım susaklarımın çıtır kısımları, ekmeklerimin köşeleri hep sezdirilmeden aşırılmıştır babam tarafından. Bugün dahi sofrada onun yanında oturuyorsam saklarım ekmeklerimi...

Erken evlendiği için babam genç yaşta dede oldu. Şu anda beş tane torunu var, altıncı yolda. Onu bir de torunlarıyla görmek gerek! Çocuklarını, anne-babasının yanında doya doya sevemeyen babama dedelik de çok yakışıyor. Ailenin bütün bebeklerine yürümeyi babam öğretiyor, annemin tüm ihtarlarına ve itirazlarına karşılık bebeklerin ağzına süttten sonra ilk yemekleri koyan da o, kaşığın ucuyla.

Memur olmadığı için belki babam, bizi de kalıpların içine sokmaya çalışmadı hiçbir zaman. Üzerimizde baskı kurmadan, azarlamadan, sadece bakışları ile terbiye etti bizi. Bunaltmadan kontrol etti, sıkmadan, üzerimize varmadan, uzaktan gözetleyerek... Hangi mesleği seçeceğimize hiç karışmadı. Eleştirmede, küçümsemedi, dinledi ve seçimlerimize saygı duydu. Sanırım bize hep güvendi.

Babamdan ne öğrendim diye düşünsem aklıma önce sabır gelir. Anne ve babasını kaybettiğindeki metanetini, ailenin en küçüğü olmasına rağmen, kardeşleri arasında bir baba gibi ölümünün ardından her şeyi lüzumunca halledivermesini, her ailede görülebilen akraba kavgınlıklarında barıştırıcı rolü ile bizzat kendisine yapılanları affedişini düşünür ve babamın ne kadar sabırlı, hoşgörülü ve anlayışlı biri olduğuna hükmederim. Uzun yıllar bizimle yaşa-

yan ve ömrünün son zamanlarında bilincini iyice yitirmiş, kuvvetten düşmüş anneannemin bakımı konusunda, zaman zaman sabrı tükenme noktasına gelen annemi sürekli teşvik eden, çocukluğum boyunca sıkça evimizde misafir olan anne-babalarına her daim şefkatle yaklaşan babamı, rahmetli dedem de çok sever "Cemil bir tane! Biricik damadım benim!" derdi.

Duygusal bir adamdır babam, yufka yüreklidir. İçimizde en çok ablam benzer babama bu huyuyla. Ben kolay kolay ağlayamam mesela. Abim de benim gibidir. Hani annelerin değil babaların ağlaması etkiler ya çocukları... İlk defa, annesini kaybettiğinde ağlar-ken gördüm onu. Sanırım babam o gün biraz daha büyüdü. Babasını kaybettiğinde ise yetişkin bir yetimdi.

Babam duygulandığında hemen gözleri dolar, sesi çatallaşır. Bu haldeyken daha bir aceleci ve telaşlı olur. Sanki böylelikle hem bizim dikkatimizi dağıtmaya çalışır gibidir, hem de kendi kendini oylar gibi.

Biz aslında her şeyi biliyoruz baba. Biz büyüdük. Umarım hayırlı evlatlar olabiliriz sana... Ah babam! Büyük ihtimalle onun için yazdığım bu satırları okurken de bir yandan muzip muzip gülümseyecek, bir yandan da gözleri dolacak.

Allaha çok şükür babam hâlâ hayatta, hâlâ kollarımı boynuna dolayıp yüzümü göğsüne gömebilirim. Ona sokulup kokusunu içime çekebilirim. Allah uzun ve sağlıklı ömürler versin sana sevgili babacığım.

Birkaç yıl önce sigarayı bıraktı, artık yeyip içtiğine kilosuna daha bir dikkat eder oldu. Eskiden beri güzel giyinmeyi sever ama, bu aralar daha bir fiyakalı, daha bir filinta gibi. Babama hâlâ ne giyse yakışıyor.

Bir yerlerde, "Benim hayatımda okuduğum en güzel kitap babamdır" diye bir ifadeye rastlamıştım.

Benim içinse babam, hâlâ okuduğum ve hiç bitiremeyeceğim bir kitap.

Ben hep babamın küçük kızı olarak kalacağım.

Her ne kadar artık otuzlarında bir anne olsam da, onun gözünde büyümeye hiç niyetim yok!

Şükran Yücel: İzmir’de doğdu. İngilizceden Türkçeye pek çok tiyatro oyunu ve roman çevirdi. Çeviri oyunları Devlet Tiyatroları, Kenter Tiyatrosu ve Duru Tiyatro’da sahnelendi. Tiyatro Tiyatro Dergisi’nin Tiyatro Ödülleri’nde *Bana Bir Picasso Gerek* adlı oyunla, “Yılın Çevirmeni” ödülünü aldı (2008). *Düş Gölgesi* ve *Ölüme Karşı Oyun* adlı yayınlanmış iki de öykü kitabı var.

Babamla Bir Yolculuk

Şükran Yücel

“Ben hayatta en çok babamı sevdim.”

Can Yücel

Geçmiş, bir fotoğraf albümünde sararmış fotoğraflar gibi sıklıkla zihnimde canlanıyor. Babamla bir yolculuğa çıkmayı özleyorum. Onun çok sevdiği memleketi Karacasu’ya onunla gitmek, oyun oynadığı mekânları, okulunu, büyüdüğü evi, hep özlediği Yayla’sını, yayla evini, bahçeleri, ağaçları, testileri, seramikleri, dokuma tezgâhını onun gözüyle görmek istiyorum. Onun çocukken oyun oynadığı Geyre’de bugün antik çağın en önemli kentlerinden Afrodisyas yükseliyor. Babamın ölümünden uzun yıllar sonra ilk kez gördüğüm bu görkemli kentin kıyısındaki şirin Karacasu gözlerimin önünden gitmiyor.

Biz ellili yıllarda doğanlar için aile tarihine geri dönmek, bir modernizme geçiş hikâyesidir aynı zamanda. Son yıllarda “nostalji,” edebiyat için olduğu kadar popüler kültür için de allanıp pullanacak bir malzeme oldu. Televizyon ve bilgisayar çağına doğanlar için radyo günleri filmlerde izlenen bir alamet-i farika olarak görülebilir. O günleri şimdi daha farklı bir gözle görüyoruz. İçinde yaşarken, taşınma sırasında fırlatılıp atılan o eski parazitli radyoları özleyeceğimiz hiç aklımıza gelmezdi. Hatıralarımızı yazılı olarak kaydetmediğimiz için üzülüyor, hafızamızın derinliklerine ittiğimiz görüntüleri canlandırma gayretiyle bölük pörçük, silik hayalleri çaresizlikle geri çağırıyoruz. Albümlerdeki sararmış fotoğraflardan bir hikâyenin izleğini bir yapbozun parçaları gibi birleştirmeye çalışıyoruz. Zamanda geriye dönüş mümkün değil. Gene de bizi

“biz” yapan özellikleri araştırmak, geçmişteki öyküleri kurcalamamızı kaçınılmaz kılıyor. Geçmiş zamanı irdelerken gerçeğe ne kadar yaklaşabiliyoruz?

Babam 1914’de Aydın’ın Karacasu ilçesinde doğmuş. Eski tarihle 1331. Günü bilinmiyor. O doğduktan sonra Osmanlı devleti savaşa girmiş, seferberlik ilân etmiş. Babamın iki amcası, Çanakka-le’de ve Sarıkamış’ta şehit düşmüş. Bu nedenle dedemi eve geri göndermişler. İki büyük dünya savaşının arasında yaşayan babam iki kez askerlik yapmış. İkinci Dünya Savaşı sırasında ekmeğin, gazın karneyle dağıtıldığı yokluk günlerini hiç unutmadı. Bu yüzden hep tutumlu yaşadı.

Babam pederşahi bir ailede büyümüştü. Dedem çocuklarına söz hakkı tanımamış, şımarmasınlar diye sevgisini göstermekten kaçınmıştı. Onlardan beklediği tek şey saygı ve sorgusuz sualsiz itaatti. Babam baskıcı ortama rağmen kendine özgü bir kişilik geliştirmeyi başarmıştı. Afrodisyas’ın havasından, suyundan mıdır, küçük yaşta tiyatroya merak sarmış. Babasından gizli evin yüklüğünü (yatak, yorgan konulan yer) boşaltıp bir perde gerer, çeşitli taklitler, canlandırmalar yaparmış. İlkokulda bir temsilde yaşadıklarını gülerek anlatırdı:

“Kurtuluş Savaşı’nı canlandırıyorduk. Ben ceketimin içinden kırmızı mürekkebi döküp ‘Yaşasın vatan’ diye bağırarak boylu boyunca sahneye serilince ön sıralarda oturan annem, ‘Vah gitti oğlum’ diye ağlamaya başladı.”

İlkokuldan sonra Aydın Ortaokulu’na giden babam 1930’da İzmir’deki “Ticaret ve Lisan Mektebi”ne okumaya gelir. Karantina Talebe Yurdu’nda yatılı kaldığı okul günlerini hep özlemle anardı. Onun anlattıklarını bölük pörçük hatırlıyorum. Her hafta sonu sinemaya gittiğini, iki üç film üst üste seyrettiklerini anlatırdı. Hollywood yıldızlarının kartpostallarını biriktirmişti. Bu kartpostallarla oynadığımı hatırlıyorum. Aile fotoğraflarıyla birlikte uzun süre saklandı bu artist resimleri. Onlar da ailemizin fertleri gibiydi bir anlamda. Babam sinemadan çok etkilenmişti. Küçük yaştan itibaren beni de hep sinemaya götürdüler. Ailemizin en büyük eğlencesi sinema ve tiyatroydu. Her zaman hayatımızın merkezindeydi.

Babam gelenekçi bir aileden geldiği, aile değerlerine bağlı olduğu halde yenilikleri benimserdi. İleri görüşlü olmasında tiyatro ve sinemanın da etkisi olduğunu düşünüyorum. Bir kuşağın geleneksel değerlerle cumhuriyetin modern idealleri arasında sıkışmış-

lığını onda görüyorum. Bir yandan ailenin geleneklerini yaşatmaya çabalarken, çocuklarını da modern bireyler olarak yetiştirmeye çalışıyordu. Onun için eğitim en önde gelen idealdi. Adnan Menderes'in dedeme gelip "Bu çocukları okut" dediğini anlatırdı. Ahmet amcamı İstanbul Tıp Fakültesi'ne gönderen, Mustafa amcamın İstanbul Kimya Mühendisliği'nden sonra Almanya'da Tekstil yüksek lisansı yapmasını sağlayan dedem büyük oğlu Mehmet'i (babamı) İzmir Ticaret Mektebi'nden sonra yanında çalışması için alıkoymuştu. Ama babam İzmir'e gitmeyi aklına koymuştu bir kere.

FOTOĞRAFLAR

Onun küçük bir not defterine inci gibi yazısıyla yazdığı notları çok sonra okudum. İzmir Ticaret Mektebi'nin müdür, öğretmen ve öğrencilerine ait yüzden fazla fotoğraf evimizde saklanmıştı. Evden eve taşınırken, fotoğraflar bir kutunun içinde yer değiştirmiş ve bugüne kadar varlıklarını sürdürmüştü. 1930-1935 yılları arasında çekilen bu fotoğraflar, bana ailemin fotoğrafa ve geçmiş hatıralara saygısının bir ifadesi gibi geldi... Bu fotoğraflardaki insanlar çoktan ölmüştü. Fotoğrafın birisinin arkasında "müteveffa müdürümüzün tarihi vefatı" diye yazmıştı babam. Susan Sontag, "Bütün fotoğraflar birer (memento mori) ölümü anımsamadır" der. Ben de bu fotoğraflara, zamanın her insanı, her şeyi eritip yokedişinin birer belgesi olarak hüznle baktım. Fotoğraflardaki yüzlere bakarak hikâyelerini hayal etmeye çalıştım. Bu insanlar o ânı yaşadığında ben henüz doğmamıştım. Onlar şimdi bana muhayyel bir geçmişten bakıyorlardı.

Fotoğrafların birçoğunun arkasında babamın el yazısı notları vardı, tarih atılmıştı. Babamın fotoğraflara gösterdiği özeni ben kendi fotoğraflarıma hiçbir zaman gösteremedim. Onların arkasına tarih atmayı ihmal ettim. Fotoğrafın şimdi o günkü değeri yok. Hele dijital ortama geçince kart üzerinde basılı olan kadar da değeri kalmadı, sanallaştı. Milyarlarcası, sosyal paylaşım sitelerinde boy gösteriyor. Yepyeni montaj teknikleriyle fotoğraf inandırıcılığını kaybetti. Anonimleşti, kimliksizleşti, hiçbirinde eski siyah beyaz fotoğrafların sahiciliği, gizemi ve büyüğü yok. Walter Benjamin, "Atmosfer (Aura) diye adlandırılan öge, eski fotoğraflarda, bir insan yüzünün gelip geçici ifadesinden bizlere son kez el sallamaktadır. Bu fotoğraflara hüznü dolu, eşsiz güzelliklerini kazandıran da zaten budur" demişti.

Babamın okul fotoğrafları kadar arkasına yazdığı notlar da beni cezbediyor: Bir tanesinin arkasına şöyle yazmış: "19.12.930 cuma günü mektepte bulunduğumuz sırada, bazı leyli, nehari ve mektep hademeleriyle çıkarttığımız garip resmimizdir. adil, seyfi, mithat, hüseyin, hüsnü, kamil, neşet, aziz, mehmet, tevfik, Celâl H., Boyacı Sabri efendilerden mürekkep. Çeken 90 muammer sökeli döşemecizade. Altında fiyakalı bir imza. Orhan. O'nun içinde bir m. Kartın sağ tarafında 1930 - leyli. İzmir Ticaret mektebi. 2. sınıf 528 Mehmet Orhan yazılı. Fotoğraf gerçekten garip. Görmek gerek. İri-yarı bir adamın elinde koca bir balta var. Öğrenciler de poz vermişler. Arka sıradaki babam elindeki kasketi uzatmış, adeta el sallıyor bize. Sanırım korku filmlerinden bir sahne canlandırıyorlar. Walter Benjamin görseydi, bu fotoğrafın aurasını doğrulardı.

Bir başka fotoğraf arkası: "23.12.930 Leyli arkadaşlarımızla öğle yemeğinden sonra asiye nine ve arkadaşımız 90 muammer efendiye çıkarttığımız fotoğraftır." Bu fotoğraflar ve daha niceleri bana dost canlısı, hayalperest, muzip, şakacı bir gencin profilini çiziyor. Üstelik isim de takma. Babamın adı Mehmet ama elimdeki Ticaret Mektebi talebe kartında ve 1935 tarihli diplomasında Orhan Rifat yazıyor. Orhan adını sevdiği için mahlas olarak kullanıyor. Soyadı Kanunu henüz çıkmamış. Babasının ismi hanesinde Rifat yazılı. Oysa dedemin adı Halil. Babamın Aydın'daki dayısının adı Rifat. Sanırım Rifat dayısı daha hoşgörülü, şefkatli ve bilge bir adam olduğu için babam onun adını yazdırmış ve okuldan bu adla diplomasını almış. Totaliter babasına tepkisini gösteren bir belge olarak görüyorum bu diplomayı ve talebe kartını. Talebe kartının boş sayfalarına özlü sözler yazmış babam. Bazılarını buraya alıyorum:

"Çocuklarınıza sevgi ve fazilet öğretiniz. Ancak o insanlığı mesut edebilir. Beethoven"

"Sevgi ile çevrenlenmemiş bir yerde ot yemek nefret ile çevrenlenmiş bir yerde et yemekten daha hayırlıdır. Tevrat"

"Tanrı ne kilisededir ne mescitte onun tek mihrabı sevenlerin gönlü."

Bunun gibi sevginin önemini vurgulayan birkaç söz daha yazmış. Babam gibi geleneklerine bağlı bir insanın şu cümleyi en başa yazması beni etkiledi:

"Düşüncelerini değiştirmeyenler aptallar ve ölülerdir. Lowell"

Sonunda babam da liberal sağa yakınlık duyan görüşlerini değiştirmiş, yıllarca Demokrat Parti'ye ve sonrasında Demirel'in Adalet Partisi'ne oy veren adam, 12 Mart muhtırasından sonra Ecevitçi olmuştu. Babam düşüncelerini değiştirmeye açık bir insandı ama ilkelerini ve değer ölçülerini asla değiştirmedii. Her zaman dürüst, mert, vefalı, fedakâr, adil, haksever, samimi, saygılı bir insan olarak yaşadı. O, Mevlana'nın felsefesine yürekten bağlıydı. Yatağının başucunda Mevlana'nın sözlerinin yazılı olduğu bir bakır tablo asılıydı: "Ya olduğun gibi görün, ya da görüldüğün gibi ol." O her zaman olduğu gibi göründü.

EVİLİK HİKÂYESİ

Fotoğrafların arasında bulduğum küçük defterde askerden geldikten sonra babasının evlenmesi için baskı yaptığını, kulaklarının bu münakaşalarla dolduğunu, uyuyamadığını, kendi fikirlerine uygun bulmadığı için müteessir olduğunu, geceleri uyuyamadığını yazmış: "Peder İzmir'e ısrar ediyordu. Bu münasebetle Aydın'a gitim. Dayımın (Rifat) da fikrini aldım. İzmir'deki Gülmezzade tarafını münasip buldu. Ben de tesadüfe inanarak kabul ediverdim. İnşallah hayırlısı olur." 16.2.938

Notta sözü geçen Gülmezzade tarafı annem oluyor. Ailesi onu münasip görüyor ama babam yüzünü bile görmediği bir kızla yapacağı böyle bir evliliği fikirlerine uygun bulmadığından üzüliyor, uykuları kaçıyor. Ne de olsa İzmir Ticaret Mektebi'nde yatılı okuduğu hafta sonlarını sinemalarda geçiren, ünlü yıldızların fotoğraflarını biriktiren, kitap okuyan hayalperest ve romantik bir genç adam o. Bir süre direndikten sonra Aydın'da çok güvendiği Rifat dayısı da aynı adresi işaret edince, tesadüfe inanarak kabul ediveriyor. Bir hafta sonra yokluğunda yapılan nişan töreninin haberini bekliyor heyecanla:

"24.2.938. Bugün İzmir'de amcam Fehmi tarafından nişanım "yüzük teatisi" olacağı için daha evvelden şu ufak hatıra defterini almağa gitmiştim. Maksadım hatıra defterine nişanımın konma gününü diye yazmak idi fakat esasen nişanımın konduğuna dair bir haber almamıştım. Bu defteri böyle bir fikirle gidip alırken dükkanda müvezzi Ahmet beni çağırdı. Ve şu yazıyı havi teli (telgrafı) bana uzattı. "Bugün nişan yapılmıştır tebrik ederim."

Bu arada annem de İzmir'de Tilkilik/Osmanzade yokuşundaki baba evinde kısmetini beklemektedir. Ben annemin öyküsünden

çok etkilendiğim için “Kafes” adlı öykümde görücü usulüyle evlenen bir kızın hayatını anlatmıştım. Babamla hiç görmeden dünya evine giren annem fotoğraftaki ince, yakışıklı yüze âşık olmuştu. Onu kapatıldığı kafesinden çıkaracak mutlu bir evliliği hayal ediyordu. İzmir’den Karacasu’ya gelin gideceği söylendiğinde *Çalikuşu* romanındaki gibi bir kasabayı düşleyerek kabul etmiş. Daha doğrusu nikahta keramet vardır diye kimse ona sormamış. O, bir Çalikuşu heyecanıyla hazırlanmış bu evliliğe.

24 Şubat 1938’de telgrafla nişanlanan annemle babamın nikâhı 24 Eylül 1938’de Tilkilik’teki evde kıyılmış. Annem fotoğrafına âşık olduğu babamın yüzüne bakmaya bile cesaret edememiş. “Mehmet Bey’le evlenmeyi kabul ediyor musunuz?” diyen nikâh memuruna yanıt vermemiş. Nikâh memuru soruyu tekrarlamış, annemde gene ses yok. Huzursuzlanan nikâh memuru sabırsızlanmaya başlıyor. Amcası, “Emine kızım, cevap versene.” diyor. Nikâh memuru, “Baskı yapmayın, lütfen” diye müdahale ediyor. Nikâhın tehlikeye düştüğünü gören annem, nikâh memuruna, “Sükût, ikrardan gelmez mi, efendim?” diyor. Annem bunu anlatırken, çok gülerdik. Meğer anneannem nikâhtan önce tembih etmiş ona, “Koca meraklısı gibi hemen ‘evet’ deme, ağırdan al” diye. Annem de fazla ağırdan almış. Zavallı babacığımı düşünüyorum şimdi, ter içinde kalmıştır zavallı. Kadınlar özgür olmayınca erkekler de özgür olamıyor. Kadınları örten kafes, erkekleri de başka bir hücrede tutsak ediyor.

Annemle babam Karacasu’daki baba evinin saklı bahçesine bakan ayrı bir bölmede kalmışlar. Seneler sonra bu evi ve annemin kaldığı bölmeyi gördüğümde annemin anlattığı kadar korkunç bulmadım. Çok şirin bir ev, annemin kaldığı bölümü de oldukça bağımsız görünüyor. Gene de bir avlu içindeki ortak hayat ve Karacasu’nun kısıtlı sosyal hayatı İzmir’den gelen annemi mutlu etmemiş. Çevredeki meraklı gözlerin büyük şehirden gelen gelin hanımda kusur aramaları ve onu yabancı görmeleri de onu olumsuz etkilemiş. Babamı çok sevdiği için iki yıl katlanmış. Karacasu’daki hayatını hep bir kâbus gibi anlatırdı. Babam da İzmir’e gitmeyi hayal ettiği için ağabeyimin doğumundan sonra 1941’de çocuğu anneannemlere gösterme bahanesiyle İzmir’e gitmişler. Kaçmışlar demek daha doğru. Çünkü bir daha dönmemişler.

Annemle babam İzmir’de bir süre büyükbabamın evinde kalıyorlar. İkinci Dünya Savaşı yılları. Karneyle ekmek alınan yıllar. Seferberlik ilân ediliyor ve babam ikinci kez askere alınıyor. Deniz-

li'de yazıcı olarak görevlendiriliyor. Komutanları onu seviyor, karısını, çocuğunu görsün diye vazifeli İzmir'e gönderiyorlar. Annem babamın arkasından ağabeyimi alıp Denizli'ye gidiyor. Orada ev tutup babamın askerliğinin bitmesini bekliyor.

Askerden sonra İzmir'e yerleşiyorlar. Babam bir manifaturacının yanında çalışmaya başlıyor. Patronu ona çok güveniyor, firmaya ortak alıyor. Babamın işleri iyi gidince önceleri babama yüz çeviren dedem aileyi toplayıp İzmir'e göç ediyor. Babamla ortak iş kurmak için ısrarediyor. Babam ölünceye kadar babasıyla ortak iş girmesinin hayatının en büyük hatası olduğunu söyledi. Gerçekten de dedem o neşeli, hayat dolu adamı baskısıyla, müdahaleleriyle bezdirdi, sıkıntılı, uykusuz bir insan haline getirdi. Bütün bunları baba baskısının toplumumuzda hâlâ etkili olduğunu bildiğim için anlatıyorum. Babam dedemden ne kadar yakınsa da, ona saygıda hiç kusur etmedi. Sesini bile yükseltmedi ama kendi kendini yedi bitirdi. Genç yaşta kalp hastası oldu.

KARANTİNA'DAKİ EVİMİZ

İzmir'in Karantina semtini *Yitik Zamanın Peşinde Karantina* kitabımda anlattım. Bu semt ismini bir zamanlar İzmir'in en uç sınırı olduğu için 1840'da burada kurulan Karantina idaresinden almıştı adını. Karantina idaresi 1863'de Urla'da Karantina adasına taşındığı halde bu isim semt sakinleri arasında yaşamaya devam etmiş. 1937'de adı değiştirilen semtin tarihini yazmak beni kayıp geçmişe doğru bir yolculuğa çıkardı. Semt sakinlerinin tekinsiz bir anlamı olan bu ismi koruma arzusu ilgimi çekti. Ben gençliğimde bu ismi pek benimsememiştim. Değiştirilen adını kullanıyor, Küçükyalı diyordum birçokları gibi. Sonraları giderek karantinanın anlamı bende derinleşti. İtalyancada "kırk" anlamına gelen bu kelime, salgın hastalık tehlikesine karşı gemilerin kırk gün Karantina sahilinde bekletilmesi anlamına geliyordu. Yolcular, sonraları Askeri Hastane olarak kullanılan, şimdi metruk bir halde tel örgülerle kuşatılan karantina binasında kırk gün alıkonurlarmış. Karantina, alıkonmuşluğu, kenarda tutulmayı ifade ettiği için şimdi bana insanın yeryüzündeki yalnızlığını ve çaresizce gelmeyecek Godot'yu beklemesini çağırıştırıyor. Karantina'yı insanın yeryüzündeki sürgünlüğünün bir metaforu olarak görüyorum.

Çocukluğumda kendi adımları da sevmez, anneme, babama, bana neden "şükran" adını koydunuz diye sorardım. "Biz seni çok

bekledik. Ağabeyinden sonra beş çocuk kaybettik sarılıktan. Baban ikinci askerliğinde ağır bir kara humma geçirmişti. Kan uyuşmazlığı yoktu aramızda ama doğar doğmaz sarılıktan öldü bebeklerimiz. Sen yaşadığın için Allah'a şükretmek, teşekkür etmek amacıyla Şükran dedik" derdi annem. Yıllar sonra adımın anlamını sevmeye başladım. Her yeni gün için dünyaya, doğaya, yeryüzüne, gökyüzüne, denizlere, kâinata, yıldızlara, göktaşlarına, bulutlara, yağmura, rüzgâra, ağaçlara, çiçeklere, böceklerle, havaya, suya, toprağa, insana, anneme, babama, edebiyata, sanata, tiyatroya, sinemaya, müziğe teşekkür ediyorum.

Karantina'daki evimizde, kış gecelerinde oturma odamızda radyonun başında oturur, radyo tiyatrosunu dinlerdik. Ağabeyim Okay bize Ziya Paşa'nın, Namık Kemal'in, Tefik Fikret'in, Orhan Veli'nin, Yunus Emre'nin şiirlerini okur, babam tiyatrocuların taklidini yapardı. En çok Yıldırım Önal'ı, Salih Tozan'ı, Şükran Güngör'ü, Ahmet Evintan'ı, Muammer Esi'yi taklit eder, Devlet Tiyatrosu'nda izlediğimiz "Topuzlu"dan, Kenterler'in sevilen oyunu "Nalınlar"dan sahneler oynardı. Yıldız Kenter'in sesiyle, "Nalınların yerini iyi belle muhtar" diye bağırır, sonra Şükran Güngör'ün oyundaki badi badi yürüyüşünü aynen taklit ederdi. Yıldırım Önal'ın "Tahta Çanaklar" oyunundan çok etkilenmişti. Önal'ın boğuk sesiyle "Darülacezeye gitmeyeceğim" diyerek, onun meşhur repliğini tekrarlardı. Sıkıntılı olmadığı akşamlar çok şakacı ve espirili bir insandı. Onun sıkıntısının nedeni genellikle dedemin baskısıydı. Dedem babamla ortak olduktan sonra mağazada her işe karışıyor, babama müdahale ediyor, onun girişimciliğini sürekli engeliyordu. Hassas bir insan olan babam henüz kırklı yaşlarında ilk kalp krizini geçirdi. Beyin damarları tılandı, uzun süre konuşamadı, sağ eli tutmadı.

27 Mayıs'ı takip eden günlerde babam oturma odasındaki radyonun başına oturur, duruşmaları dinlerdi. Yassıada Duruşmaları'nın "Sanıklar bağlı olmayarak yerlerine alındı" cümlesi çocuk kalbimde derin bir iz bırakmıştır. Babam bu duruşmaları hep üzülerek dinledi. Sessiz bir insandı, çok konuşmazdı. Küçükten itibaren beni dinlemek hep hoşuna gitmişti. "Babam bizi konuşturmadı, benim çocuklarım konuşsun. Kendilerine güvensin" derdi. Bir keresinde sofrada gevezeliğimden sıkılıp beni susturmak isteyen ağabeyime, "Benim kızımı hiç kimse susturamaz" dediğini hiç unutmadım.

Şehrin yakınındaki Narlıdere Sahil Evleri'ni ilk keşfedenlerden biriydi. Burada hemen hiç ev yokken bir arsa alarak, küçük, şirin bir yazlık ev yaptırmıştı. Evin planını 13 yaşındaki ağabeyim çizdiği için, evin modeli aynen çocukların hep çizdiği iki yanda iki penceresi, ortada bir kapısı olan, kırmızı kiremitli, piramit çatılı çizgi evler gibiydi. 1950'li yıllarda Sahil'de elektrik, su, kanalizasyon, ulaşım yoktu. Gaz lambaları ile aydınlanırdık. Tulumbadan su çekerdik. Babam bu sakin ve ilkel yaşamı severdi. Medeniyetten uzak bir ütopya gibiydi sahil. Arkamızda armut bahçeleri, tarlalar, önümüzde deniz... Biz çocuklar koşup oyun oynarken mutluyduk, Sahil Evleri'nin bu tenha ve ıssız günlerinde. Babam rüzgârı severdi. Bütün gün işyerinde İzmir'in sıcağından bunaldığı için sahilin esintisi onu ferahlatırdı. Sahil Evleri'ne otobüs gelmediği için sabah ve akşamları beyleri işe götürüp getiren bir köy otobüsü tutmuşlardı.

İzmir Enternasyonal Fuarı açıldığında, babam sahilden fuara gitmek için otobüs ayarlardı. Komşularla birlikte fuara giderdik. Biz Fuar Açık hava Tiyatrosu'nda turneye gelen Ankara Devlet Tiyatrosu'nun oyunlarını hiç kaçırmazdık. 12 yaşından küçükler alınmadığı için ben parmaklarımın ucuna basarak büyük görünmeye çalışırdım. Orhan Asena'nın "Hürrem Sultan" oyununa gittiğimiz yaz, ilkokul 2. sınıfa geçmiştim. Babam, "4. sınıfa geçtiğini söyle, tarih dersinde Kanuni'yi okuyacağız," dersin, diye tembih etmişti. Ben bu oyunları hayal meyal hatırlıyorum ama Şehzade Mustafa'nın çığlıkları kulağımda. "Bizim Şehir" oyununu da hiç unutmam. Annem, "Çocuğun rüyasına girecek ölümler" diye beni uyutmaya çalışmıştı. Oyunun sonunda babam beni kucığında taşırdı, otobüse yetişmek için.

Babam, o zarif ve çekingen beyefendi, hayatını hiç kimseyi rahatsız etmemek üzerine kurmuştu. Bu yüzden kendisi çok rahatsız oldu. Ama annemden başka kimseden bir bardak su bile istemedi. Anneme çok saygılı davranır, "Hanım, senin ellerini sigorta ettirmek gerek" diye iltifat ederdi. Mütevazı bir insandı. Gösterişi ve övünmeyi sevmezdi. Bütün çocukları sever, çeşitli taklitler yaparak onları güldürürdü. Genellikle konuşmaya çekinen utangaç adam, çocuklarla bambaşka bir kişiliğe bürünür, onları eğlendirmekten zevk alırdı.

Bizim çocukluğumuzda ve genç kızlığımızda anneler, babalarla kızları arasında arabuluculuk görevi de üstlenirlerdi. Bir yere gitmek için önce annemizden izin alırdık. O nasıl olsa babayı ikna ederdi. Aslında bizim çevremizde genellikle karar mercii kadınlar-

dı. Ama bunu söz sahibi babaymış gibi tatlı dille ve hünelerle becerirlerdi. Ben annemin deyişiyile "açıkboyacı" olduğum için son söylenecek şeyi en başta ağzımdan kaçırarak çam devirirdim. Annem idare ederdi. Sara Pardo'dan işittiğim bir Yahudi deyişi durumu özetliyor: "Anneler önlük gibidir. Her şeyi örterler." Babalar çocuklarla yüz göz olmaz, annelerden alırlardı haberleri. Babamla tartıştığımızı hatırlamıyorum. Annemle çok tartışmışızdır. Babam hiçbir zaman sesini bile yükseltmedi. Kararlarımı onaylamasa bile bana engel olmadı.

Onun ölçülerine uymasa da evlilik kararına da karşı çıkmadı. Ama gözyaşlarını sessizce akıttığını gördüm ya, o görüntü hiç aklımdan çıkmadı. Erkan'a, "Senden tek bir şey istiyorum, kızımı sahneye çıkartma" dedi. Muhafazakâr değerlere sahip olan bir ailede bir kızın tiyatrocuyla evlenmesi hoş karşılanmazdı. Babamın çevresinde tepkilere neden oldu. Ama o her şeye rağmen benim yanımda durdu. Benim için siyasi görüşlerini değiştirdi, sosyal demokrat oldu. Aslında o her zaman gerçek bir demokrat ve eşitlikçiydi. O günlerdeki solun çocukluk hastalığı sebebiyle ailelerimizi "küçük-orta-büyük burjuva" diye sınıflandıran bizler derin bir yanılgı içindeydik.

Doğayı ve ağaçları çok severdi. O gün yine Sahil Evleri'ndeki bahçesine ağaç dikmek için Ziraat Fakültesi'nden fidanlar almış, bütün gün bir gündelik işçiyle birlikte bahçeye ağaç dikmişti. O fidanların büyüyüp ağaç olduğunu göremedi. Bütün gün güneşin altında çalışmak onu yormuştu. Eve geldiğinde kapının önüne yığılmış. Zayıf kalbi yorgunluğa dayanamamış. Babam öldüğünde Ankara'daydım. Eşim Erkan Yücel'le bir oyunun provasındaydık. Tiyatroya bir telefon gelmişti. Erkan üzüntülü bir ifadeyle, "Baban hastalanmış. Seni İzmir'de bekliyorlar" dediğinde, onu kaybettiğimi anladım. Otobüsle İzmir'e yaptığım o yolculuğu hiç unutmam. Yollar karlıydı. Otobüs arızalandı. Bir süre yolda mahsur kaldık. Babamın yüzü gözlerimin önünden gitmiyordu. Onunla vedalaşamamıştım.

Uzun yıllar sonra onun doğduğu, büyüdüğü Karacasu'ya giderken onu yanımda hissettim. Babam, sağlığındaki gibi, "Seni İsviçre'ye götürüyorum. Bizim yayla İsviçre dağlarından güzeldir" diyordu kulağıma. "Suyu ab-ı hayattır. Karacasu'nun testilerinden içilen suyun lezzeti bir başkadır." Yaşamı boyunca Karacasu'nun yaylasının havasını suyunu, ağaçlarını özledi. Karacasu'da dedemin evini sordum, gösterdiler. Ev terk edilmişti. Asma kilit açıldı,

eski tahta kapı geçmişin sır dünyasına açıldı. Annemin İzmir'den gelin geldiği evin bahçesine girdim. Nar ağacı kızıl çiçekleriyle karşıladı beni. Birkaç tavuk ve horoz gıdaklayarak önümüzden kaçtı. Metruk ev ürkütücü görünmüyordu. Huzurlu bir sessizlik ve ıssızlık içindeydi. Terkedilmiş ev, kırık döküklüğüne rağmen canlılığını yitirmemişti. Oymalı tahta parmaklıkları, tahta merdiveni, ahşap sahanlığıyla ayakta kalan hâlâ güzelliğini yitirmemiş ahşap işçiliğiyle dikkat çeken bir evdi. Odada babamın tiyatro yaptığı dolap bütün duvarı kaplıyordu. Boş odalardan birinde beni bir sürpriz bekliyordu. Eski bir beşik duruyordu. Bize evi gezdiren yeni sahibine dönüp sordum. "Sizinkilerden kaldıydı." dedi. "Bizim çocuklar da bu beşikte büyüdü." Babamın ve ağabeyimin bir zamanlar bu beşikte sallandığını hayal ettim. Hüzünle ama huzur duyarak ayrıldım evden. Babamın yaylasına çıktık sonra. Binlerce yıllık ulu çınarların altında dinlendik. Babam haklıydı, insan burada kendini dingin ve dinç hissediyordu. Doğa yüreğimize farklı duygular esinliyordu. Yeşilin yedi rengi, ağacın yüzlerce çeşidi buradaydı. Babamla çıktığım yolculuğun sonunda onu o mekânla bütünleştiren özellikleri anladığımı hissettim. Onu yeni yeni tanımaya başlamıştım. Julie Bertucelli'nin "Ağaç" (*The Tree*, 2010) filmini izlerken, ölen babasının bahçedeki ulu ağaçta yaşadığına inanan ve onunla konuşan küçük kızın duyguları bana yabancı değildi. İnsanların ruhlarını sevdikleri yerde bıraktıklarını biliyordum.

Kızlar ve Babaları

Editörler: Gökhan Yavuz Demir • Alper Kanca

Babamızla ilgili anılarımız, babamızın kim olduğundan daha önemlidir. İlk kitabımızda oğullar babalarını anlatmıştı, sıra şimdi kızlarda. Farklı meslekten, farklı yaştan, farklı politik görüşlerden 56 kız ve hepsi kendi rengine 56 baba portresi: **"Her düşüncem babamı söyler, her biri değişik ötekinden."**

Zeynep Dörtok Abacı • Ayla Abak • Yeşim Ağaoğlu • Anjelika Akbar • Meral Akşener • Cihan Aktaş • Özlem Gülşen Arkan • Nazan Bekiroğlu • Özge Atay Canbek • Petek Demir • Sabahat Demir • Nurduran Duman • Tülin Dursun • Bilge Egemen • Gülseren Engin • Nazlı Eray • Sultan Su Esen • Mehveş Evin • Gül Saytekin Gedikli • Sevim Gözay • Bengül Güngörmez • Melike Günyüz • Fatma Güner Haşatlı • Feyza Hepçilingirler • Hatice Saadet Kalyoncu • Nilgün Karababa • Meriç Seyhan Karaca • Hilal Karahan • Berrin Karakaş • Saba Kırer • Gönül Kıvılcım • Ayşe Kilimeci • Güneş Koç • Gülay Koçak • Beyza Narlı • Işıl Özgentürk • Er Ruhi • Funda Eti Saruhan • Semir İ Türkler Soydan • İ • Betül Tarıman • İnceroğlu • Ayşenur al • Hürrem Yılmaz • Firdavs Canbaz Yumuşak • Şükran Yücel

